12 v. to 3 — 9

Bibliotec[illegible]itaria
Sr. 2
Es. 29
Tu.
Ric. 89

No.

EXTRAVAGANTES IOANNIS XXII.

PONTIFICIS MAXIMI,

SEDVLO RECOGNITÆ, ET AB Iacobo Fontano Brugensi explicatiores redditæ: adscripta insuper vera eiusdem Ioannis historia, ex Sabellico, Nauclero, Platina, Volaterrano, Aemilio, Ritio, & Aegnatio nunc primùm fideliter reposita.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Philippi Nutij.
AN. M.D.LXXII.

Vita Ioannis XXII. authore Iacobo Fontano Brugensi.

ORBE hoc, vno ferè tẽpore orbato vtroque suo lumine, Imperatore Henrico vij. qui hausto apud Boncouentum veneno interiit (quod rumor est ei à quodam dominicæ professionis sacrificulo propinatum, in necem ac scelus à Florẽtinis submisso) & Clemente.v. Pon.maxi. cũ sedisset annos.x. diem functo, sepultoq; in Vasconia solo natali, duraſſetque sacrum interregnum annis plus duobus, nondum in vnũ conuenientibus purpuratis, Iacobus episcopus Cadurcorum iam septuagenarius, natus obscuro loco (quẽ tamen Gallia dignitate illustrauit) credita fidei suæ authoritate designandi pontificis, mox suipsius rationem habuit: atque è Lugduno proficiscitur Auenionẽ, pontificiæ ditionis factã, hoc modo: Ioanna Sicula, quæ postea capto Othone marito duce Brunsuigensi, iniecto faucibus puluillo necata est, neptis Roberti Siciliæ regis secundò geniti ex filio Carolo.vij. vt regnum ad stirpẽ Martelli rediret (annotante Bal.ad.l.si viua matre.C.de bo.mater.) ab auo nuptui tradita est Andreæ, Caroli Martelli regis Vngari filio. Sed audax omnia pati & facere mulier, viro suo apud Atellam (quẽ nũc vrbs cuersa dicitur) post annũ quàm regnare cœperat, strangulato, secundas cum adultero nuptias celebrat, Lodouico Philippi Tarentini principis Robertique fratris filio. Hinc in Galliam Narbonensem cum coniuge profuga, relicto ad præsidium regni patruele Carolo Dyrrachij duce, comitis Grauinæ Petri filio, nec ita multo pòst securi percusso à Lodouico Pannonio pulcherrimo fraternæ necis punitore, Lodouicum Andium ducem è stirpe Frãcorum in spem regni filium adoptat, estque Siciliæ & Hierosolymorũ rex à Gebennense antistite salutatus, qui prius Ioãne opera comitiis Fundanis per Francos cardinales pontifex renuntiatus fuerat, appellatusq; Clemens vij. idque iniuria, si Baldus Ioannesque Lignanus recte consuluerint. Huic (vt quidam mihi videtur sentire) Ioanna Auenionem cessit: ego crediderim Clementi. vj. patria Lemouici in Benedicti locum suffecto. In hac ergo (vt ad historiã redeamus) Auenione nouus pontifex alter & vicesimus dictus, inter alios Iacobum ex sorore nepotem, vnum Romani sanguinis, Ioannem Caietanum ex familia Vrsina, punicco galero honestauit. Publicauit cõstitutiones Clementis.v. Retulit inter sanctos Lodouicum episcopum ecclesiæ Tolosanæ, adeo dilectæ sibi, vt Metropolim redderet, aliquot vicinis castellis ciuitatum vocabulo decoratis. Quæ res latius narratur in huius pontificis cõstitutionibus, titu. de preb. & dig. Diœceses quoque archiẽpiscopatui Narbonensi adscripsit Limosam & Abbatiam S. Pontij. Erexit etiam Cæsaraugustanam ecclesiam in archiẽpiscopalem. v. cathedralibus ex. xj. quæ Tarraconensi suberant, huic assignatis. Crotonã quoque Aretinæ diœcesi exemptam, ciuitatẽ effecit. Repressis subitò erroribus Ioãnis Poliaci) cuius mentio facta est in titu. de hæret.) audacior alius numerosam sectam fratricellorum de opinione nuncupatorum, vel vt ille vocabat, tertij ordinis Sancti Francisci, collegit, quam pontifex magno conatu & edicto apostolico sub titu. de relig. domib. visendo, vix dissoluit. Hinc illa vastissima opinionum sylua enata est de Christi & apostolorũ paupertate: quæ cum Ioanni. xxij. (quod Sabellicus & Platina admirantur) parum amœna videretur, & multum malorum in ea latẽre, ferro & igni eandẽ eradicare tentauit, damnatam tribus constitutionibus, de verb. sig. legendis. Quas fortiter stylo impetiit Gulielmus Ockanus theologus minor, auditor Ioannis Scoti, qui pontificiam potestatem multum comminuit, dialogis in Ludouici (vt credo) Bauari gratiam editis, plane Dantis Alegerij de Romano imperio sententiam referentibus: quẽ vt Bar. iurisprudentiæ longe princeps, & imperatoriæ maiestatis alioqui diligens iustusq; assertor, in.l.j. §. præsides. ff. de requi. re. testatur, hæreseos insimulata est. Quod an Bart. rectè factũ esse defensurus fuerit, mea non admodum refert: Antoninus instituti prædicatorij non cunctanter pronuntiabit. Sed haud obscuræ sunt amborum ordinum simultates, diuersaq; inter se studia. Debetque alter hoc Ioanni. xxij. quòd non solum doctrinam Thomæ Aquinatis suscipiamus, sed etiam sanctitatẽ veneremur: quanquam nec Ockanũ probet Ioan. de Turre Cremata, vindex causæ ecclesiasticæ, quam & Augustinus Anchonitanus tum agitauit. Sed nunc ad pontificem propius, cuius vitricum Iordanem, cum neque libidini neque criminibus temperaret, ferunt innexo gutturi laqueo Orco traditum, & ab Hugone Cadurcensi antistite in necem Ioãnis coniuratum, qui ausa capite luit. quanquam aliud omnino & supplicij & criminis genus referatur in Extrauagãtibus, de pœn. Ita hodie vocant huius pontificis decreta, quæ multa sunt, aliquot ad rem & quæstum spectantia, inter quæ pontificis fiscum egregiè locupletauit, cui initium, Execrabilis. Congesit ingentem etiam copiã auri, occasione Christiana Cruce signatorum, quos in Barbaras nationes Francus perduceret. Adde præterea quòd inuncauit omnium sacerdotiorum primos annuos fructus, negotio hoc (vt eo. titu. de præben. & dig. constat) Hugoni cuidam à Mirabello demãdato. Quare nemo admirari facilè debet, hominẽ annis vndeuiginti perpetuo & difficillimo bello implicitum, tantũ thesaurum reliquisse, quantum ad id tempus nemo pontifex. Mortuus est nonagenarius, absolutissima vbique potestate, maiore inconstantia, enormique varietate, quàm vllus vnquam pontificum, vsus. Bonacosium Passarinũ qui Mantuam tenebat, Nicolaum Estensem dominum Ferrariæ, fusos à Beltrãdo duce copiarum suarum, anathemate notauit. Ferrariæ sacris interdixit. Guidonem Petram malam Arretino præsulatu deiecit. Friderichum regem Siciliæ execratus est: Rhegio, & aliquot in Calabria locis traditis à se contra fidem pacti, hosti Roberto Apulo, cuius præcipua ope Genuam tutatus est aduersus Aurios, Spinulas, qui tum prẽualentibus Grimaldis & gente Flisca, secessionem fecerant, stantes à Cæsaribus, & à Matthæo Vicecomite filioque Galeatio strenuè adiuti, quibus pontifex iubẽs ab ecclesiæ Romanæ supplicibus vim abstinere, respõderunt rem Genuẽsem haud pontificis, sed arbitrij Cæsaris esse. quare impij & ecclesiæ hostes iudicati sunt. Mediolano atque aliis locis, quibus Vicecomites dominabantur, ius sacrorum prohibitum est. Quo tempore Lodouicus Bauariæ dux, Rodolphi imperatoris ex filia nepos, quatuor electorum suffragiis in ius imperij vocatus, capta acie, victoq; Friderichо imperij æmulo, quo cum octo annis varia fortuna bellum gessit, solus rerum potitur. Huic Galeatius Mediolanũ recognouit, quam ciuitatem annotaui in consiliis Angeli haud imperatorij iuris esse. Sed nullum magis odire tum pontifex, quã Bauarum, diris execrationibus virum deuouens, dicto etiã die quo augustæ dignitati coram renunciaret: cum omnia illius iura velut Romano interregno durante, in suam sedem migrasse affirmaret. extrauag. si fratrum. ne sede. va. Si Nauclero credis, fuere per id temporis Franci consiliorum pontificis haud ignari, estque ab eis imperium attentatũ: sed paribus auspiciis quibus superstite Clemente.v. & occiso Alberto Cæsare, quem nepos ex fratre cũ coniuratis ferro exceperat nauicula egrediẽtem ad oppidum Scaphusam. Permotus parricida patrui nece, Clemẽtem adiit vt expiaretur. Sed occisor Cæsaris, arbitratu Cæsaris luit, inclusus ab Henrico septimo Eremitarũ diui Augustini Pisis in Italia. Nunc humanissime lector, ne crederes in hoc pontificatu tot bellis & perturbationibus pleno nusquam de pace actũ, inueni domesticis patriisque annalibus proditum, pontificẽ hunc Roberto Flandro pacem procurasse, quã ea conditione dedit Christianissimus rex, si decies milia nummũm aureorũ intra xx. annos æquis in singulos pensionibus persolueret. Interea Francorum præsidiis tenebantur Insula, Betunia, Aduatici. Gaguin⁹ hoc loco, quod purpuratus fœderis percusser nõ statim Flandriam ingressus est, fecit inquit pertinacia & inconstantia gentis. Verùm sic loqui vt personæ & causæ afficiaris, est partem agere, non historiã scribere. Fuit hęc pacis conditio Flandris initio admodũ grauis, & exitu infœlix. ex ea enim velut à fonte malorũ sequuta est oędes apud Casletum, quo loco Philippus Valesius vicit, vel Ioãne Fabro teste in procemio Institut. cui (memorante Bald. in l. j. ff. de senã.) proceres Francici lege Salica regnũ abiudicarunt, vendicante id sibi Eduardo Anglo iure matris Isabellę filiæ Philippi pulchri. Sed nunc historiæ finem facio, quam ideo hic recensui, quòd illa quæ priori editione extrauagantum circunfertur, nequaquam vita sit Ioannis. xxij.

Diuini

Vtilitas Extrauagantium &c.

DIVINI AC HVMANI IVRISconsulti, & causarum sacri palatij auditoris, D. Ioannis Francisci de Pauinis, ad Extrauagantium, regularum Cancellariæ, & decisionum Rotæ notitiam, vtile præludium.

QVintus Mutius versus Seruium Sulpitium illo fuit vsus sermone, Turpe est patricio & nobili viro ius in quo versatur, ignorare: sed longè magis in plerosque nostra ætate hæc sententia retorquenda est, qui extrauagantium sanctiones, pontificum iura enucleata, desidia aut ignauia contemnere videntur, cum omnes magistratus, præsertim ecclesiastici, in dicendis sententiis, & cæteri iurisperiti, quibus interpretandi consulendique tribuitur facultas, responsa sua iuxta illarum decisiones sint prolaturi, si ipsis extrauagantibus adsint requisita, quę epistola Inno. iij. ad Helieñ. episcopum deposcit. Quare ad ipsarum lectionem iterum atque iterum hortor moneoque, ne cum Sulpitio iure obiurgemur, immo illum imitemur, qui post reprehensionem adeo iuri operam dedit, vt inter iurisconsultos meritò palmam fuerit assecutus. Verum ipsis extrauagantibus parem vim penè regulæ Cancellariæ viuente earum cõditore, & non mediocrem decisiones Rotæ vti prudentum responsa auctoritatem habere censentur. sicut enim illis interpretandi ius ciuile & prætorum edicta potestas summa erat, ita & auditoribus Rotæ in summorum pontificum leges impertitum est ab ipso principe summum arbitriũ. Igitur circa tria hæc breuem & perutilem subieci notam.

Loquitur de ca. pastoralis. extra de testru.

NOtandum est quòd sententia lata contra extrauagantem publicatam & indubitatam, est ipso iure nulla: ante publicationem verò secus, vt not. in procemio Clementinarum, in verbo, decętero. & in cle. nolentes. de hæreti. Sed si est publicata & indubitata, sententia contra eam lata est ipso iure nulla, vt dictum est, tanquam lata contra legem scriptam: no. Bald. in.l.ij.C. quando prouo. non est necę. & Butri. in. c.j. & c. cum inter. de re iudi. & probatur in.l.j. §. item cum contra sacras. ff. quæ sen. sine appel. rescin. exẽplum in extrauaganti, execrabilis. secundũ Abbatem. in.c. pastoralis. de fide instru. idem de extrauaganti, ad regimẽ. quã allegat decisio in nouis. cccxlix. incipit, item si mandatur. Secus autem si de ea dubitatur, per.c. pastoralis. de fide instru. & l. cum prolatis. ff. de re iudi. secundum vnã lecturam. ideo super ea papa est consulendus: & si reperitur in archiuo publico, dicitur indubitata per authenticam, ad hæc. C. de fide instru. & l. Celsus. ff. de proba. secundũ vnam lecturã. facit. c. ad audientiam. de præscrip. & idem præsumitur quando reperitur inter extrauagãtes. xx. q. j. c. quoniam progenitorum. maximè si reperitur glossata per doctorem famosum, sicut Zenze. Lau. & Io. Mo. & alios, per not. in. d. c. pastoralis. probatur. leg. j. in fi. C. de nouo codi. com. & ꝙ no. in. l. iij. C. de legi. vel si fuit diu obseruata, vt not. Bar. in glo. fi. super extrauaganti, qui sint rebelles. de quibus plenius per Bar. in. l. cum prolatis. præalle. & Butri. & Abb. & modernos in. d. ca. pastoralis. vbi secundũ Boati. potest de ea dubitari ad instar eius quod not. in ca. nemo. de elect. in. vj. de quibus etiam per Lodo. in cõsi. ccl. quod incipit, in Christi nomine. in proposito calu. vbi etiam subdit quòd si fuisset tẽporalis, per declarationem successoris efficitur perpetua, quia declaratio papæ, etiam ad petitionem singularis perso-

Sententia contra extrauagantẽ lata an tenat.

Extrauagantes.

næ facta ad legem vel ordinationem aliquã precẽdentem, legem generalem cõstituit ad omnes, per. l. fi. C. de legibus. & not. in. ca. in causis. de re iudi. quod facit ad id quod dicã super extrauaganti, ad onus. & extrauaganti, iniunctæ. & ad apostolatus &c. Ex quibus idem dicit Bald. in statutis in suo peculio, in ver. statutum licet non sic &c. Item non est necesse quòd constet de datis, secundum Bart. in dicta data, qui sint rebelles Præmissa intelligo de extrauagantibus emanatis post compilationem lib. vj. secũdum Ioan. And. in procemio lib. vj. ad fi. & in. c. fi. de hæreti. eo. lib. Et si contradicant iuri scripto, dic vt plenè per Ioan. An. Ioan. de Ligna. Ioan. de Sandeis, & Dominicum post Ioan. Mo. in. c. j. in princ. de const. lib. vj. & per Archi. post Hu. xix. dist. c. si Romanorum. & in summa, Adde Bal. in l. leges sacratissimæ. C. de legi. & no. in. c. si in laicis. xxx. dist. in. Nec est de substantia vt redigatur in scriptis. de quo plenius per Ioan. And. in reg. nemo potest. de regu. iur. in mer. libr. vj. & in decisionibus Rotæ, decisione. ccxxxviij. per gl. in. l. j. C. de legi. probatur in. ca. j. de renun. lib. vj. & per Abbate in. c. j. de postu. præla. qui dicit quòd de hoc videtur communis opinio. Debent autem extrauagantes quando de eis dubitatur, per allegantem in forma authentica produci sub plumbo, si extra curiam sunt producendæ: vel sub signeto vicecancellarij, si in curia sunt producendæ. & hoc de illis quæ sunt descriptæ in libro cancellariæ illæ autem quæ sunt descriptæ in camera apostolica, signantur cum signeto camerarij vel sub plumbo &c. Et ita seruatur in curia Romana. Et idem, scilicet quòd in forma authentica debeant produci, dicimus in statuto nõ contento in volumine statutorum, secundum Bart. in. l. omnes populi. ad fi. ff. de iusti. & iur. & modernos in d. c. j. de consti. lib. vj. & in. d. ca. pastoralis. Forma autem authentica habetur in regulis & stylo cancellariæ. Quid autem de sentẽtia principis definitiua vel interlocutoria? Dic vt in. c. in causis. de re iudic. & xvj. q. iij. licet. & ff. quod met. cau. l. metum. §. sed quod ait prætor. Et præsumitur quæstio determinata pro illa parte & opinione pro qua fuit vltima collatio facta, vbi aliter non cõstat de expressa decisione, secundũ Bal. in. l. bona fides. ff. de posi. Et no. Dom. in. c. fi. de hære. lib. vj. quòd ordinationes & mandata papæ habẽt eandem vim quam habent constitutiones, per not. in ca. à nobis. j. de sen. excom. per. l. j. & fin. C. cõmina. episto. Item quòd responsa papæ ad consultationem inferiorum sunt pro iure seruanda, alleg. iij. diff. in summa: De interpretatione autem doctorũ & cõmuni opinione, dic vt per Abbatem in. c. j. de postu. præla. vbi glo. & not. in. c. vnico. eo. titu. lib. vj. & in. l. j. C. de profes. qui in vrbe Constantinopolitana & c. de cõmuni opinione notatur. iij. q. vij. §. tria. & an excuset à dolo, no. decisio Rotę. cclxxix. & Oldra. in l. quæsitum. ff. de fun. instru. Et an sit standum vltimæ opinioni glos. & Inno. & c. no. Io. Andr. de pœnis. c. j. & de sen. excom. ca. j. libr. vj. in nouella. & not. in. l. qui filium. ff. ad Trebel. & per Bal. in. l. si mater. §. tua. ne de statu defuncto. & in l. j. ff. de consti. principum. & in titu. apud quẽ cõtrouersia feudi determi. in vsibus feu. faciunt not. in. ca. capellanus. de fer. De his tamen plenius tractat Matthæ. de Mathesilanis in suo tractatu de electione opinionum, qui incipit, quidam tractatellus. Et de opinione glossæ præferenda, dic vt per Iac. Bu. & alios in. l. j. C. qui pro sua iurisd. &

Scriptura non est de substantia extrauagãtium.

Extrauagãtes qualiter & vbi debent produci si de eis dubitatur.

Mandatum papæ habet vim constitutionis.

Lapum

Lapum alleg.xxxviij.incipit, magister hospitalis.

Regulæ cancellariæ quam vim habent.

Regulæ cancellariæ sapiunt naturam legis, vt not.in ca.à nobis.de sen. excom. & in cle.j.de vi. & honest.cle. de quo per Butri.in proœmio Clementinarum, vbi videtur aliter sentire, quia non sunt perpetuę.not.Ioan.And.in regula, nemo potest.in vlti.col.in nouella.& quale ius faciant, no. per Pet.de Ancha.in consi.ccxcvj. &. ccxcviij. in quibus vult quòd non censeantur constitutiones generales, sed derogatoriæ voluntatis papę edentis, & expirant morte &c.de quo tamen dic vt in decisione.cccxlix.quæ incipit, item si mandatur. Quædam verò ex eis sunt de dandis, & istæ vt fidem faciant extra curiam, dantur sub plumbo in forma aliarum bullarum. Aliquæ autem dantur cum subscriptione duorum officialium de parco maiori, & signeto vicecancellarij: & istæ fidem faciunt solùm in Romana curia, si producantur in Rota vel apud alios officiales & commissarios curiæ Romanæ. Et productæ semel coram vno auditore, possunt postea reproduci coram omnibus aliis, habita de hoc fide à notario producente. Illæ verò quæ non sunt de dandis, non faciunt fidem extra cancellariam, quasi dent normam solis officialibus cancellariæ: & si nõ essent seruatæ in confectione literarum, remittentur literæ ad cancellarium corrigendæ &c. vel de speciali mandato papæ, vel per auditorem aut alios commissarios coram quibus causæ penderent. Decisiones Rotæ non faciunt ius, nec iudex secundum eas tenetur iudicare, sed habentur pro decisionibus magistralibus, per no.per glo.de postu.præla.ca.j.in glos. not.quòd &c.Et sæpe Rota iudicat contra ipsas, vt dicit Cardi.in c.pastoralis.de fide instru.in vlti. q.quod intellige, nisi secundum eas sæpius reperiatur iudicatum, adeo quòd introductus sit stylus vel consuetudo, per l.si de interpretatione. & l.nam imperator.ff.de legi.& not. in.l. nemo iudex.C.de sen. Et si reperiantur contrariæ adeo quòd per distinctionem non possunt concordari, tunc stabitur vltimis, secundum doctores in simili in ca.j.de consti.libr.vj.& in cap. contingit. de iureiur.eod.libr. Et quòd decisiones faciant ius, probat tex.in ca.sicut.de re iudi.vbi papa allegat stylum sapientum.facit quod not.in ca.fi.xx. distinctio. Not.tamen quòd Cardi.& Pe.de Ancha.& Domi. consuluerunt contra decisionem Rotæ not.cxiiij.incipit, idem si vnus.inquantum approbat opinionem Archid. vt refert idem Domi.in cap.duobus.de rescript.libr.vj.Et (cum pace eorum) minus bene, quoniam ad auditores principaliter spectat interpretari verba & mentem papæ in rescriptis, & cum causæ cognitione

Decisiones Rotæ an faciant ius.

& pleno examine &c.& sunt in hac quasi possessione, sciente & patiente, immo volente & mandante papa.ar.eius quod no.Ioan.Andr. post Hostien.in.cap.j.de postu.præla. quòd non est dubitandum in curia Romana, propter earum obseruantiam continuam, quòd clemen.ij.vt lit.penul. non habet locũ in curia Romana, decisio. cclxxv. incipit, item quòd cle.ij.Similiter cap.oblatæ, de appel.vt patet in decisione.xcix.incipit, item not. quòd.cap.oblatæ. Similiter quòd capi.nonnulli. de rescript.& capi. ipso iure.eod.titu.libr.vj.non habent locum in Romana curia, vt patet in decisione.clxvij.incipit, item quòd commissio. Quod patet etiam determinatum expressè per decisiones in nouis.xxxv.incipit, item legitimus. vbi reprobatur opinio Ioan.Mo.& Io.Andr. Item decisio.lxv.quæ approbat opin.Ioan.Mona.c.j.de offic.vica. Approbant etiam & allegant opiniones docto.vt patet in opinione Io.And.in c. duobus. de rescript.in vj.per decisionem xlviij. quæ incipit, item voluerunt. & idem in decisione.ccxiij. incipit, item si quis dicit. vbi patet quòd color probandus est per spoliatum petentem se restitui in beneficialibus.& not.in cle.j.de cau.pos.& pro priè.& per Ioan.And.in additione Spec. de restit. spo.in prin.& in multis aliis similibus. ad idẽ decisio.ccclxiiij.incipit, item si in forma communi &c.& in decisionib⁹ antiquis. cccxvj. & idem cle. j.cum in multis.de rescrip.libr.vj.& in decisionibus antiquis. incipit, item cum actor. & patet in decisione.xcvj.incipit, item omnes domini. Item decisio in nouis.ccclix. quæ incipit, item si mandatur mihi prouideri. Itẽ decisio in nouis.cclviij. quæ incipit, item in religioso. quæ concludit contra communem sententiam doctorum. Item in nostris constitutionibus approbatur opinio Ioan. And.in cap.fi.de consue.libr.vj.quòd motus proprius cum clausulis generalibus apponi consuetis in bullis, tollat statuta & consuetudines de optando. Ex quibus patet quòd saltẽ decisiones in curia Romana faciunt ius ad instar styli, per no.in c. ex literis.de consuetudine.& in clem.j.de sequest. pos.& fruc.& quod no.Lap.allegatione.xlviij.per ca.fraternitatis.de frigidis.& no. in cle.j. de sent. excom.& in c.quàm graui.de crimi.falsi. & c.pe. de confir.vti.vel inuti.& c.ad audientiam.j. de rescript. Et extra curiam tanquam responsa prudentum.insti.de iure natu.gen.& ciui.§. respõsa prudentum.velut electiua discrepantium opinionum doctorum quibus reuelat pręcipuam sanctus spiritus veritatem in medio illorum constitutus, tam in missa quàm in peculiari eorum oratione inuocatus.xx.dis.c.fi. & Mat.xvij.cap.

FINIS.

Reuerendissimo

Euerendissimo in Christo patri, domino, domino suo Arnoldo Dei gratia sancti Eustachij diacono cardinali Zenzelin⁹ de Cassanis vtriusque iuris doctor minimus, cum recõmendatione sui ad intellectus acumen deducere pręsens opus. Deus ab æterno præuidens, & humanæ naturæ ad malum procliuæ misericorditer prospiciens, vicarium suum in terris instituit vniuersalis ecclesiæ regimini præsidẽtem, qui ex varietate causarum, personarũ, locorũ, & temporũ, nũc per nouorũ editionem iurium, nũc antiquorũ declaratione, modificatiõe, correctione, necnon & rebelliũ debita coërctione, ad ea quę medentis sunt manum apponit. Cum igitur instructor peruigil humani generis verbo pariter & exẽplo, videlicet sanctissimus pater dominus Ioannes digna Dei prouidentia papa.xxij.nonnullas cõstitutiones per se nouiter editas promulgauit, mundo prospicere cupiens vniuerso, quæ quidem propter intellectus simplicium ruditatem in eruditionem aliquam dirigendam, expositionem, interpretationem, elucidationem in aliquibus exposcere dignoscuntur, eapropter ad honorem illius cuius opera sunt inseparabilia, sanctæ scilicet & indiuiduæ trinitatis, ac etiam matris vnigeniti Dei filij incarnati in eius vtero virginali, & vniuersalis ecclesiæ sponsæ suę, suique vicarij generalis veri pastoris & gregis dominici directoris, ac etiam nostri decus, licet hebes & ingenio rudis & imbecillis in iurium intellectu, confisus de omnipotentis Dei gratia, reuelando sibi viam meam, & sperans in eo vt ipse faciat, iuxta verbum prophetæ, audaciam sumpsi (vtinam ad vtilitatem publicam) aliqua per modum commenti in scriptis redigere super constitutionibus antedictis, eadem vestræ paternitatis salubri correctioni more solito commendando.

Constitutiones

xx.Ioannis papę.xxij.cum familiari apparatu domini Zenzelini de Cassanis, adiectis patentibus summariis, dataque singulis apta situatione, nec prætermissa glossarum vtili explicatione.

DE ELECTIONE, ET electi potestate.

Divisio.

Ad onus.} Hęc extrauagans licet propter styli cõnexitatem commode diuisionem non recipiat, tamen non ineptè dici potest quòd habet duas partes. In prima parte constitutio iuris electorum conseruatiua ponitur. In secunda obstaculum huic obuians tollitur ibi, Non obstantibus.

a *Ad onus.* Nota reputari onus in apostolica sede seruire. multæ enim & innumerabiles sunt ei præsidentis solicitudines. extra de purg.ca.c.inter solicitudines. & de magi. inter solicitudines. clem.v.per quas ad morum correctionem & vitiorum extirpationem adstringitur attendere, ne sanguis subditorum de suis manibus requiratur. xliij.distin.cap. Ephesiis. extra de offi.or.cap.irrefragabili. cum & secũdum beatum Hieronymum non sit facile stare in loco Petri & Pauli. xl. distinct. capi. non est. & ad hoc adde quod dixi in decret. suscepti. in verbo, solicitat. licet autem istis respectibus dicatur onus, nihilo minus tamen honor est summus, cum dicatur apex dignitatis, omnes qui ad eam eriguntur illustrans. xl. distin. ca. non vos.

Papa se vocat seruum à seruiendo.

b *Seruitutis.* à seruiẽdo reipublicæ dictæ. ff. rem pup. sal. fo. l.ij ff. de adop. l. non aliter. Cod. eod. titu l. ij. & hoc respectu papa se vocat seruum seruorum. quod dic vt not. j. quæst. vij. cap. quoties cordis. non autem à seruando. de qua loquitur lex insti. de iure personarum. §. serui. illa enim est quæ impedit ad honorem prouehi. Codi. si seruus aut libertus ad decur. aspi. l. j. &. ij. lib. x. extra de seruis non ordi. capi. j. lviij. distin. quasi per totum.

c *Superna dispositione.* hoc dicit, quia non debet sibi quisquã honorem assumere nisi qui vocatur à Deo tanquam Aaron. ad Heb. v. viij. q. j. in scripturis. & extra de elect. qualiter post obitum. C. de episc. & cle. l. si quẽquam. potissimè autem in tanti honoris fastigio hoc præcauendum, cum vniuersitas fidelium ex illius incolumitate animaduertat se pẽdere propensius. xl. dist. c. si papa. iuxta illud, Integritas præsidentium salus est subditorum. lxj. dist. miramur. in cor. auth. vt iudi. sine quoquo suffra. §. cogitatio. col. ij.

d *Ambiguitates.* id est dubitationes. simile. Cod. de vsufru. l. ambiguitatem. de testa. l. ambiguitates.

Extrauagantes.

CAPITVLVM I.

Adonus[a] apostolicæ seruitutis[b] superna dispositione[c] vocati, ambiguitates[d] ex quibus possent ecclesiis[e] damnosa prouenire dispendia, tollere cupientes,[f] de potestatis plenitudine[g] ac fratrum[h] nostrorum consilio[i] ordinamus,[k] quod quibuscunque[l] electis[m] qui ad sedem apostolicam[n] venire[o] ssat. epi. cap. quanto. & Hostien. plenius de concess præb. proposuit. & de vo. & vo. redemp. ca. magnæ. Quibus autem rationibus fulciri potest talis plenitudo, vide quod not. per Hostien. extra qui filij sint legiti. cap. per venerabilem. circa fin. in verbo, plenitudine potestatis.

h *Fratrum.* hic videas quod dicam in decre. execrabilis. in verbo, fratribus. & in decret. quia quorundam.

i *Consilio.* & hic si placet attende quod dicam in decret. execrabilis.

k *Ordinamus.* non dicit, declaramus, vt denotet quod infra sequitur, esse ius nouum, non antiquum, cum forte secundum hoc esset contrarium eius quod hic statutur, vt. j. subiicietur.

l *Quibuscunque.* Nota verbum vniuersale, vt omnes electos venire adstrictos vel mittere comprehendat, siue sint exempti, siue non, ad cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias electi. arg. ff. de hære. institu. l. hoc articulo. extra de maio. & obe. ca. solitæ. xix. distinct. si Romanorum. sic sentit Car. de elect. cupientes. in verbo, cathedralium. & ibi dixi, licet Guil. ibi contra sentire videatur.

m *Electis.* subaudi vel prouisis, à quorum prouisione appellatur ad papam, cum in illis sit eadem ratio & penitus similis. vnde constitutio illa, cupientes licet pœnalis, loquens tantùm de electis, in casu penitus simili idem statuisse videtur. argu. ff. de adul. leg. si postulauerint. §. ratio. de eden. leg. quædam. ver. nummularios. & colligitur ex decret. cupientes. iuncta ad illam decre. si postquam. §. vlti. de elec. libr. vj. [b] & ex decret. licet canon. eod. titu. iuncta cum decret. vnica de offic. deleg. Cle. v. sic sentit Gar. d. cap. cupientes. in verbo, omnes electi. & Accur. in cor. authen. vt hi qui obli. se ha. perhi. res minorum. §. j. vbi lex pœnalis inducta contra creditorem suscipientem curam sui debitoris, extenditur vel inducta censetur contra suscipientem tutelam propter identitatis rationem, vt ibidem not. glos. quæ incipit, nunquid idem. de hoc scripsi plenius de rescript. abbates. clemen. v. in gloss. sed gratia huius. Item intellige electis per quorum mortem vacare dicuntur ecclesiæ. ar. de elect. ne pro defectu. & sic electus in magistrum maiorem hospitalis, vt quondam Templi, non adstringitur dicta constitutione, cupientes. cum per eorum mortem vacare ecclesiæ non dicantur, cum iuris spiritalis & ecclesiastici non sint capaces, vtpote vt in pluribus laici, vel illi etiam qui eliguntur ad dignitates quæ subsunt aliis, puta ad præposituras ac archidiaconatus vel similes. sic not. Gar. dicto capi. cupientes. in verbo, omnes electi. & in verbo, cathedralium. Item quòd dicit electis, debet intelli de masculis, secus de fœminis. in illis enim constitutio, cupientes. non vendicat in omnibus sibi locum, ob sexus fragilitatem. extra de elect. capi. indemnitatibus. §. sed cum eis. libr. vj. & antea idem not. Gar. in. d. capit. cupientes. in gloss. j. episcopalium.

n *Sedem apostolicam.* intellige etiam vacantem per iura noua. de elec. ne Romani. §. vlti. clem. v. & sic sentire videbatur Gar. licet ex falsa causa. d. cap. cupientes. in verbo, coram nobis. in verbo, canon. Guil. autem contrarium ibi tenebat, cuius opinio hodie succumbit.

o *Venire.* personaliter.

e *Ecclesiis.* hoc videas quod not. in cap. susceptæ. super verbo, ecclesiis.

f *Cupientes.* attende principem ecclesię cupere & desiderare vt tollantur ab ecclesiis damnosa, solicitando, remediis inuigilat subiectorum, vt quietem etiam eis præparet, labores voluntarios appetendo. in cor. authen. vt diuinæ iussiones. in princip. col. viij. & in procœ. vj. lib.

g *Plenitudine.* qua solus princeps ecclesiæ gaudere repertitur. cæteri enim in partem solicitudinis sunt vocati. ij. quæst. vj. cap. decreto. & ca. qui se, extra de vsu pal. cap. ad honorem. de elect. illa. de ista enim plenitudine potestatis non oportet sermonem effundere, [a] quia superfluum est solem facibus adiuuare. vj. quæstio. j. fi omnia. & super hoc videre potes quod no. Ber. extra de tran

a *De qua doctiss. Zasius doctor Germanus in l. 2. §. eodem tempore. ff. de origi. tur. Bar. in l. Gallus. §. & si tantum. ff. de libe. & posth. Adde quæ dixi in cle. pastoralis. §. cæterum. de re iud. Fonta.*

Constitutio pœnalis propter identitatem rationis est prorogabilis.

b *Vide quæ ego ibi not. in glo fi. & in glos. ita. cap. 1 de tẽpo. or. li. 6. & vide, tertiandũ doct. Lou. mensem in loco a ratione legis, larga. ver. tertio casu principali. quo remige securè navigabis illud periculosum mare extensionũ. Fontanus.*

a *Mittere.* procuratores sufficienter instructos.
b *Tenebantur.* exempla pone de his per decret.statuimus. cupientes.indemnitatibus. §.sed cum eas.lib.vj.
c *Instructoribus.* de istis habes dicto capi. cupientes. §. ad hoc.&. §.si verò.
d *Ad sedem ipsam.* vacantem, ad quam sicut ad non vacantem tenentur hodie venire,vt.s.dixi.
e *Se præsentando.* scilicet personaliter. & hoc si possent, aliàs sufficeret hoc publicè protestari.argum. ff.de nauti. fœno.l.ij. Sed an vnica protestatio eis sufficeret, vide quod not. Gar. dicto cap. cupientes. in verbo, prædictos.
f *Seruauerunt.* in illis igitur qui non seruauerunt, non habet locum quod infra sequitur: nec beneficio huius constitutionis gaudent, tum quia quod de certis statuitur contra ius commune, de aliis denegatum videtur.ff.de iudi. l. cum prætor.extra de præsum.nonne. tum quia si de omnibus conditor idem statuere voluisset, hoc vtique expressisset. ar. extra de deci.ad audientiam. Cod.de cadu.tollen. leg.j. §.finautem ad deficientis.tum etiam quia in seruãtibus tempora diuersa,ratio iura diuersa inducere facit. Cod. de transac. l.interpositas.ff.de legi.l.quòd verò omnes. extra de regu. iur.quæ à iure.lib.vj.quia ipsi nullam diligentiam adhibuisse reperiuntur, sed seruantes sic, tam in veniendo quam in præsentando.
g *A canonibus instituta.* extra de elect.statuimus.& capi. cupientes.libr.vj.
h *Præsentialiter.* non ergo sufficeret per alium ibi esse, cum opus sit præsentia personali.arg.C.de procu. leg.vlti.si mi.se maio.di.l.ij.extra de iudi.ca.j.de elect.vt circa.lib.vj.
i *Absint.* scilicet de præsenti tempore huius constitutionis. verbum enim quod de se præsentis temporis est,nec ad præteritum nec ad futurum propriè trahi potest. ar.ff.de iniu. & irri.test.l.cum in secundo.si cer.pe.cum quid præsens.
k *Ciuitate Lugdu.* in qua fuit creatus in papam dominus noster Ioan.papa.xxij.Sed qualiter intelligas istos præsentes in ciuitate, an illos qui sunt intra muros, vel etiam qui sunt in suburbiis? Videtur quòd illi qui sunt intra muros tantùm. arg.ff.de verb.sig.l.verbis.extra de sen.excõ.c.si ciuitas.li.vj. Sed contrarium credo,cum hic agatur de pœna vitanda,cuius vitatio est fauorabilis,& sic extendenda.ff.de li. & posthu.l.cum quidam.extra de reg.iur. odia. libr.vj. & quia satis censetur præsens in ciuitate qui in suburbiis est.ff. de verb. sig.l.qui in continentibus.&.l.ædificia.&.l. pupillus.§.incola.& de penu leg.l.nam quod liquidæ.§.item si ita. ad muni.l. qui ex vico.de procu.l.præsens.C.de epi.& cle.l.nulli.§.quod si in vico.de na.li.l.si quis naturalẽ.extra de elect. vbi maius. §.porrò.lib.vj.ad idem.lxiij.dist.c.ego Lodouic'.cũ ibi not. & per Guli.extra de rescrip.statutum. in verbo, ciuitatibus. Quid enim si electi essent tot numero quòd cũ aliis curialibus nõ possent intra muros ciuitatis commodè recipi? eos non reputari fuisse præsentes, videtur fore absonum & iniquum.

Præsens in ciuitate est, qui in suburbis est.

l *In calendis Octobris.* sed de proximis calendis post huius constitutionis publicationem debet intelligi.ff. de verb.ob. l.cum qui calendis.& hoc si à tempore publicationis huius constitutionis restabat tantum de tempore quòd in calend. Octobris posset cõmodè ad Auenionem peruenire,aliàs nõ de proximis primis,sed aliis subsequentibus haberet intelligi.ar.de verb.ob.l.interdum.de eo quod cer.loco.l. non vtique. §.si quis ita.Sed si in die ipsarum calendarum fuisset huius consti tutionis facta publicatio,de sequentibus videretur intelligendum, vt.d.l.eum qui.

Calendæ sunt de proximis intelligenda.

m *Vbicunque.* in hoc inducit ius nouum hæc constitutio. nam alia primæua iura arctantia electos ad veniendum, & se personaliter præsentandum,videbantur exposcere quòd ipsi se.va.in curia haberent moram trahere, cum nec ab eâ sine licentia possint discedere donec ecclesiæ esset de pastore prouisum.extra de elec.cupientes.iuncta decre.si postquam. §.si.eod.titu.lib.vj.&.ca.ne Romani.§.vlti. cle.v. ad quid enim arctarentur electi venire se.va.ad curiam,vt ibi dixi,nisi & venientes expectarẽt creationem noui pastoris?certè frustra, potissimè cum spes sit de proxima eius creatione, vt ibidem.& adde quod dixi.s.in glo.intellige.
n *Nullum.* præiudicium,quod statim sequitur.
o *Ipsis.* scilicet electis.
p *Eorum iuri.* id est,eis per electionẽ quæsito. quod & quale sit illud,dic vt not.lxiij.distinct. quanto.

A vel mittere [a] tenebantur,[b] ac ipsorum electionum instructoribus [c] qui in veniendo ad sedem ipsam, [d] & se præsentando [e] ipsa sede vacante vel non vacante seruauerunt [f] tempora à canonibus instituta,[g] dũmodo præsentialiter [h] absint [i] in ciuitate Lugdun. [k] vel fuerint Auenione in calendis Octobris, [l] vbicunque [m] sede vacante moram traxerint,nullum [n] ipsis [o] seu eorum iuri [p] præiudicium ex mora interim facta vbilibet [q] generetur,[r] sed eorũ iura [s] circa electiones huiusmodi hoc nõ obstante [t] perinde seruentur illæsa,ac si apud sedẽ apostolicam [u] morã traxissent. [x]

q *Vbilibet.* ex hoc verbo & alio simili vbicunque, quod est s.intelligam siue in loco proximo ad curiam, siue remoto, electi moram traxerint, cum hæc duo verba singula per se loci vagationem de sui natura denotent.extra de priuil.antiqua. §. dominicæ. & eod.titu.cap.vlt.libr. vj.sicut & temporis. ff.de interroga. act.l. vbicunque. extra de pœ.capi. vbicunque. lib.vj.
r *Generetur.* quod ante hanc decret.generandum videbatur, scilicet priuationis ipso iure ab omni iure sibi per electionem acquisito. dicto cap. cupientes. §. insuper. & capi. si postquam.§.j.de elect.lib.vj.
s *Sed eorum iura.* id est,eis per electiones quæsita.
t *Hoc non obstante.* scilicet quòd se.vacante vbilibet alibi moram traxerint.
u *Sedem apostolicam.* sed vbi reputabis esse sedem apostolicam cum vacat? Potest dici quod sicut sedes reputatur esse vbi papa viuens moram trahit.ar.extra de præben. cap.præsenti. §.loca.libr.vj.cum cathedra sacerdotem non faciat,sed sacerdos cathedram,nec locus sanctificat hominem,sed homo locum.xl.dist.cap.multi.de quo plenius dic in capi.execrabilis.in verbo,Romanæ ecclesiæ.sic & ipsa remanere dicetur in ciuitate in qua vel in cuius territorio ipsum mori contingit, cum ibi successoris sit regulariter electio celebranda. extra de elec.vbi maius. §.j.&.§.porrò.lib.vj. & eodem titu.ne Romani. §.sanè.clem.v. Et quia per mortem papæ sedes vacare dicitur, alibi nisi vbi est, mori non potest: ergo ibi erit sedes vacans vbi mors eius contingit. Nisi diceres papa moriente in certo loco, causarum & literarum apostolicarum audientiam alibi remãsisse, nec per papam viuentem ordinatum fuisse de ipsa alibi transferenda. in illo enim casu sedes vacans remanere diceretur fortè vbi audientia remanserat,cum ibidem sit successoris pastoris electio celebranda,vt.d.§.sanè.& in sede vacante si commodè fieri potest sit electio facienda.xxiij.dist. in nomine domini. extra de elec.quod sicut.

Sedes apostolica vbi dicitur esse cùm vacat. Locus non sanctificat hominem.

x *Moram traxissent.* sed quare papa sic voluit istis electis iura sua seruari ac si statuta canonum obseruassent,quæ tamen non seruauerunt,immo illa contempserunt alibi quàm apud sedem ipsam moram trahendo? Ad hoc potest dici quòd quia per creationem de se factam ad apicem summi pontificatus de puro homine primæuo factus fuit Christi vicarius, & sic quo ad potestatem clauium nouus homo factus. ar.ff. de adi.leg.l. si seruus. igitur ob tam iucundam creationem exuberare suam munificentiam voluit,ar. Cod. de fer.l.omnes dies.circa fi.ibi,nostris etiam diebus &c.& extra de priui.capi. vt priuilegia. §. illud. Vel potest aliter ad hoc dici quòd papæ sic disponere placuit, quia cum sede vacante ante sui creationem domini cardinales ad quos spectat futuri pastoris electio,essent in multis partibus & locis dispersi, vt experientia facti manifestauit, quorum aliquos electi & alij alios sequebantur fortè pro suarum electionum expeditione in futurum fructuosius consequenda: vel fortè ad eos inducendum vt se congregare vellent simul pro futuri electione pastoris, & sic in totum desides fortè non erant in procurando quantum in eis erat honorem & commodum vniuersalis ecclesiæ, & suorum membrorum, merito ergo remuneratione aliqua digni fuerunt, maximè cum supponantur statuta canonum tam in veniẽdo quàm in se præsentando legitimè obseruasse.nec enim ad alios huius constitutionis beneficium se extendit, vt.s.in verbo, seruauerunt. quasi etiam in satis leui culpa dicantur fuisse si continuè apud sedem vacantem moram traxerint, cum tunc suarum electionum expeditionem obtinere minimè potuissent à cœtu dominorum cardinalium sede vacante iurisdictionem aliquam non habente.de ele.ne Romani.cle.v. licet Gar.contrarium notaret in ca.cupientes.ar.ff.si quis in ius vo.non ie. l.ij.§.vlti.& eorum quæ not.in simili per Ber. extra de do. & contu.c.vlt.& eo.tit.c.actor.lib.vj. quare talis culpa de facili potuit & debuit remitti.ar.extra de accu.c.cum dilecti.ff.de ven.in spi.l.j.§.vlti. Vel dicas quòd papæ sic placuit ordinare reuocando in hoc suorum prædecessorũ statuta,vt spectat, de suæ plenitudine potestatis,vt.s.dicitur. Sed cum ibi subiungatur ꝙ de fratrũ consilio sic ordinauit, & nõ sit verisimile papam consulentem & fratres consilium dantes motos fuisse super hoc sine causa,ar.C.de legi.l.humanũ.potissimè cum in rebus nouis constituendis &c.ff.de cõstitu. prip.l.in rebus.

Cardinalium cœtus sede vacante iurisdictionem nõ habet.

rebus.extra de consue.cõsuetudinis.ꝙ prius dixi magis placet.Per hoc autẽ quod dicit textus, perinde seruentur illæsa ac si &c.apparet quòd si isti electi venerunt ad curiã sine mu nimentis & actis factum electionum suarũ concernentibus, nõ seruantur indẽnes vel illæsi in hoc quòd possint obtinere remissionem pro illis exhibendis alibi quàm in curia,nisi ex causa, vt in decre.cupientes.§. insuper.ver.electos. cum nec ob hoc seruẽtur immunes illi qui apud sedem continuè resedissent, & isti ex beneficio constitutionis huius habẽtur solum perinde ac si cõtinuam traxissent ibidem moram, vt hic videtur.

Papa cum cardinalib' nihil facit sine causa.

a *Nõ obstantibus.* attende quòd papa hic in ordinatione sua contraria primæuis iuribus facit mẽtionem de illis vt illa reuocet, sed hoc facit ex abundanti, quia ista ordinatio sua vltima ius inducens quo ad electos de quibus fit hic mentio, reuocaret priora iura sibi contraria;licet de illis non faceret mentionẽ.extra de consti.c.licet Romanus.li.vj. de cog.spi. c.j.ff.de legi.l.sed & posteriores. Vel fortè ideo hoc fecit, quia iura prædecessorũ expressè non statuebãt electos apud sedem vacantẽ debere morã continuã facere, licet ex illorũ mente & sentẽtia hoc colligeretur. vt ergo illa quo ad eorũ mentẽ reuocaret, quantũ ad istos electos de istis facere voluit mentionem:vel quia quo ad istos electos fuit indulgẽtia specialis,vt innui videtur.s.cum dicitur de potestatis plenitudine quæ haberet de iure cõmuni contrario facere mentionem.extra de capel.mo.ex parte. licet illa posit intelligi de indulgentia singulari.Vel dic vt.s.in glo.sed quare,

Constitutio secunda primam reuocat etiã nõ facta mentione.

b *Prædecessorum.* scilicet Nicolai.iij.qui condidit c. cupientes.& Bonifacij.viij.qui fecit decre. si postquã. de elect. lib. vj.& Cle.v.qui promulgauit decre.ne Romani. eo.titu.
c *Volumus.* quia quod non mutatur &c. C. de app. præcipimus.de testa sancimus.in cor.auth. de admi. offic. circa fin. col.iij.& sic constitutio in vno articulo reuocata,in aliis firma remanet,vt hic.
d *Nulli ergo.* super hac clausula quæ sequitur,vide quod plenè notaui in decre.execrabilis.vbi est similis clausula.
e *Datum.* & hic recita quæ dixi.d.ca. execrabilis. Zenzelin.

Vscepti.} Diuide constitutionem in partes septem.In prima præmittitur harenga & constitutionis ratio. In secunda subiungitur facti dantis causam constitutioni recitatio ibi, Cum itaque. In tertia annectitur ipsa constitutio ibi, Nos de illo &c. In quarta subinfertur constitutionis determinatio seu declaratio ibi, Et hoc in ecclesiis. In quinta determinationem nõ seruantis punitio ibi, Quòd si alter &c. In sexta constitutionis præsentis transgressorum pœnæ inflictio ibi, Et si quicquam &c. In septima priuilegiorum & cæterorum constitutioni obuiantium reuocatio ibi, Non obstantibus &c.

f *Regiminis.* id est gregis dominici & vniuersalis ecclesiæ Petro apostolorum principi regendæ commissæ. Lucæ.xxij. c.xxj.di. §.j.extra de elec.significasti. & in eius personam omnibus suis successoribus.extra de re iudi.ca.ad apostolicæ. §.nos itaque.lib.vj.xl.distin.c.non nos.
g *Cura solicitat.* Hoc dicit constitutionis præsentis conditor attendens nõ esse facile stare in loco Petri & Pauli,tenere cathedram regnantiũ cum Christo. non enim sanctorum sunt filij qui loca tenent sanctorum, sed qui exercent opera sanctorum.xl.di.c.non est.xxxvij.di.c. ecclesiæ. curam ergo solicitã non refugit in summi põtificatus regimine ad mentem reducens verbum beati Greg. Tãto quis esse humilior, atque ad seruiendum Deo promptior quisque debet ex munere,quãto obligatiorem se conspicit in reddenda ratione: volensque vitare negligentiam quæ in prælato frequenter mortale peccatum inducit.lxxxj.dist.c.dictum. extra de reg. iur.quamuis.de offic.archid.c.ea quæ.in quibus de hoc.

Filij sanctorũ non sunt qui loca sanctorum tenent. Gregorius.

h *Ecclesiæ.* verbũ ecclesia,multipliciter sumitur:vt plenè no. extra ne præla.vices suas.cap.vlti.& propriè ecclesia dicitur congregatio fideliũ.de consc.dist.j.c.ecclesia,quæ vna tantũ est,vt in symbolo apostolorum:& in vnam sanctã ecclesiam.

Ecclesia vna est in

A de quo habetur.xv.distin.cap.canones. & quòd sit vna,patet extra de summa trinitate capi.firmiter.§. vna. de exces. præla. capi. frequens. §. verum. Clemen. papa.v.in plura tamen membra dispersa.vij.quæst.j. Nouatianus. de quibus membris vniuersalis ecclesiæ hic loquitur.

plura membra dispersa.

Non ob [a] prædecessorum [b] nostrorum constitutionibus quibuscunque:quibus tamen quo ad alia nullum volumus [c] præiudicium generari.Nulli [d] ergo &c. nostræ ordinationis infringere &c. Datum [e] Lugduni viij. idus Septembris,anno primo.

Beneficio vacante cuius fructus ad certum tempus debentur alicui annalia habenti vel alij,qualiter debeant fructus ipsi diuidi inter ipsum annalia habentem & beneficiatum: & diuisione facta cuius sit electio, hæc declarat constitutio. Et potuisset poni sub titul.de rescript.vel ne sede vacan. vel vt eccl. benefi. vel de verbo.signifi.

CAPITVLVM II.

Vscepti regiminis [f] nos cura [g] solicitat, vt quæ in ecclesiis [h] non absque dispendio [i] ministrorum & cultus [k] detrimento diuini seruari viderimus, per appositionem cõgrui moderaminis [l] in melius reformemus [m]. Cùm [n] itaque in [o] nonnullis ecclesiis obseruetur,& à longis retro temporibus fuerit obseruatũ quòd fructus primi vel secundi aut alterius cuiuscunque sequentis [p] anni beneficiorũ vacantium in eisdẽ defuncto [q] vel fabricæ [r], aut ecclesiis, [s] vel [t] in nullo proficiat: sicut nec anima sine corpore exercendo sensus corporeos viuit.j.q.vij.si quis obiecerit.

i *Dispendio.* id est dãno. quod vitandum est,de rescript.dispẽdia.libr.vj.licet ibi aliter hoc verbum per aliquos exponi consueuerit.
k *Cultus detrimento diuini.* qui potius augeri quàm minui desiderandus est. extra de constitu. ex parte. de rescript. quia per ambitiosam. libr. vj. Sed in quo est detrimentum cultus diuini dispendium ministrorum? Respondeo quia sublata sufficientia victus ipsis ministris, necesse est summoueri cultum diuinum: cùm corporalis ecclesia sine rebus corporalibus sit.

Hæc extrauagans reperitur inter communes sub tit. ne sede vacante cum glo. domini Guli. de monte Laud.

l *Moderaminis.* Nam nouis morbis noua conuenit antidota præparari.extra de iura.calum.cæterum. & rei nouæ est nouum consilium & remedium suggerendum.ff.de vent. inspi. l.j.nam quod medicamenta morbis exhibent: hoc exhibent iura negotiis.in cor.auth.hæc constitutio inno.coll.viij.extra de rescript.ad hoc. & experimenta morborum nos cogunt multas adinuenire medicinas.50.distin.vt constitueretur.no.d.c.cæterum.

Noua vel nouum suggeratur remedium.

m *Reformemus.* ad hoc præsidentis officium debet esse attentum.in procœ.domini nostri,domini Ioan.papæ xxij. clementinarum consti.§.hæc sanè.& argu.xxij.quæst.iiij. capi. magnæ.ff de colla.bo.l.nonnunquam.
n *Cùm itaque.* secunda pars.
o *In nonnullis.* id est aliquibus,duabus negatiuis affirmatiuæ æquipollentibus.ff.de verbo.signifi.l.duobus.& dixi plenius in decret.cùm inter nonnullos.
p *Sequentis anni.* puta tertij,quarti,& vlterioris.
q *Defuncto.* id est expendendi pro redemptione animæ defuncti, vel in cæteros modos liberandi animam à purgatorio, qui sunt multi: vt eleemosynæ largitio.xiij. quæstio.ij. capi. animæ defunctorum. & capi. tempus.lxxxij. distinct. capi.presbyter.aliter enim defuncto applicari non possent. ar.ff.de ope.lib.l.qui libertus.§.posthumus.xx. distinct.cap. qualis.cùm mors omnia soluat.in cor.authent. de nup.§.deinceps.col.iij.
r *Fabricæ.* scilicet piæ, puta hospitalis, pontis vel ecclesiæ. simile de rescript.si propter.lib.vj.
f *Ecclesiis.* quibus fortè applicabantur tales fructus conuertendi in ornamenta ipsarum,vel aliam iustam causam: vt ad exonerationem æris alieni,vel simile.arg.ad hoc extra de testi.cap.vlti.vt eccle.bene.c.vnico.
t *Vel personis.* si intelligas de ecclesiasticis,planum est quòd ad eas fructus tales spectare possunt de consuetudine,priuilegio,vel statuto,cum ipsi viri ecclesiastici sint capaces. extra de foro competen.cùm contingat.not Innocẽ.de restitu. spo.cap.olim inter. Si intelligas de secularibus, poterúntne tales fructus & ipsorum perceptio ad ipsos pertinere? Dic quòd sic speciali priuilegio papæ: nam frequenter visum est de regibus & aliis mundi magnatibus quibus papa ipsos per priuilegium concedebat.arg.lxiij.distin. Hadrianus. & capi. sequen.cùm etiam excommunicare clericum possint de speciali papæ commissione.ar.xcvj.distin.capi.bonæ. & ibi no. & xxxij.distin.§.verum quidem.per Guli.extra de offi. delegat.ab arbitris.lib.vj.Sed vtrum de consuetudine talũ fructuũ perceptio possit ad tales spectare personas? Videtur quòd sic: quia quod potest pactum,potest præscriptio. argu.ff.de pac. non impossibile.vt not.C.de fun.pa.l.vlti.libr.xij. sed per pactum tempore fundationis appositũ potest sibi laicus tales fructus retinere beneficij cum vacabit. xviij. quæstio.ij. Eleutherius.ergo & per præscriptionem.Sed contrarium dicas: cum nec iura ecclesiastica tractare,vel spiritalia sibi possidere,& sic nec præscribere potest ius ipsum talia percipiendi.arg.extra de ele.Massana.& ca.sacrosanctam.de iu. decernimus.&.c.quanto.de arbi.c.cõtingit.de re.ec.nõ alie.c.cum laicis.

Excommunicari potest laicus ex papæ cõmissione.

laicis. de præscri. c. causam quę. xcvj. di. bene quidē. cum si. & quia talis consuetudo reputari posset ecclesiis onerosa, & sic inualida. extra de consue. ca j. quia laici clericis oppidò sunt infesti. ij. q. vij. c. laici. extra de immu. nec clericis. lib. vj. Nec ob. quod dictum est de fundatore laico: quia illud est specialiter introductum in patrono, vt per pactū fructus tales sibi possit retinere in suæ liberalitatis fauorem. vt sic quilibet laicus citius inducatur ad fundandū vel dotandum ecclesias, & ne alij a tali exercēda liberalitate retrahantur. arg. ad hoc. C. de bo. quæ li. l. ij. ff. de oper. pu. l. ij. & ista ratione de sola gratia non de mero iure laico tali ex fundatione vel dotatione seu cōstructione de iure permittitur ius patronatus. ar. xvj. q. ij. cap. si quis episcoporum. extra de iure pa. cap. quoniam. & ibi no. per Host. Ista etiam ratione ecclesia patronalis non potest erigi in collegiatam per ordinarium inuito patronō, secundum B. notantē extra de iure pa. c. nobis.

Ius patronatus quare laico concedatur.

† Ego ex hoc §. noto, ꝙ princeps modificare potest aliorum priuilegia, siue à se concessa. l. fundos. & doc. ibi. C. de omni agro deser. li. xj. siue ab alio. c. quātō. & ibi de Anchar. de sensi. Font.

a *Annalia.* sic vulgariter dicta, quia per annum emolumenta talium beneficiorum percipiebantur: & sic ad vulgi denominationem respectus habetur. arg. ff. de flu. l. j §. j. de fun. instru. l. cum de lanionis. § asinam.

b *Priuilegio.* intellige per papam concesso quo ad personas seculares: illis enim ab alio tale priuilegium concedi non posset, iuxta no. s. in glo. si intelligas. & super hoc vi. quę no. per Inno. & Host. extra de arbi. contingit.

c *In totum.* & malè. extra de præben. c. de monachis. & eod. titu. ca. vlti. constitutio. Cle. papæ v.

d *Canonicè obtinent.* hoc dicit: quia aliter obtineri beneficia non possunt. extra de iusti. c. ex frequentibus. de re. iu. li. vj. ca. beneficium. & ar. ff. de decur. Herennius. Vnde & ad titulum beneficij exhibendum beneficiatus posidens potest cogi ex officio ordinarij absque libello, reiecta omni recusatione, licet non ad partis instantiam: vt no. Host. extra de si. c. licet Heli. & clarius Compost. s. de rescript. capitulum. in gl. magna super verbo, sed secundum hoc.

e *Aliàs.* scilicet deficiente tali consuetudine, priuilegio, vel statuto.

Beneficiat° an fructus beneficij sui suos.

f *Deberent.* arg. efficax videtur hic sumi posse, ꝙ beneficiatus fructus beneficij suos faciat. ad idē extra de fideiuſ. peruenit. de cle. non resi. ca. vnico. §. qui verò. h. vj. & hanc opinamplectitur Host. extra de præb. de multa. in verbo, de suis. & Io. xij. q. j. cap. duo sunt genera. ipse tamen contra. not. ea. q. c. res ecclesiæ. quod prosequere vt plenè not. Guli. extra de rescrip. statutum. §. assessorem. libr. vj. Et huic textui potest coloratè responderi, quod ad beneficiatum spectent. s. percipiendi & custodiendi, & in suas necessitates conuertendi, & fideliter inter pauperes distribuendi.

g *Percipiunt.* vnde scrupuloso corde moueri possunt. xvj. q. vij. capi. decimas. ex multis quæ textualiter leguntur. xiij. quæst. j. §. quia ergo.

h *Inconueniens sequitur.* quod vitandum est per ea quæ notaui. s. in glo. qui potius.

i *Commodè nequeunt.* vnde pro non potentibus habentur. ff. de verb. signi. l. nepos. & ar. de ope. liber. l. eius & l. hæ. de mū. xxij. q. ij. capi. faciat homo. & per ea quæ plenè no. in decret. execrabilis. in verbo, mendicant.

k *Seruitium.* occasione cuius datur beneficium. de rescript. quia per ambitiosam. lib. vj. xxxj. dist. c. eos.

l *Residere* sed in quo beneficio quis residere tenetur? Dicas quod in quocunque in dubio: cùm omne beneficium residentiam exigat, nisi de contrario constet: vt not. Innocē. de cle. non resi. ca. vlti.

Beneficium quodlibet residentiam exigit.

m *In quibus.* subaudi, vel ad quas. propriè enim loquendo aliud est beneficiari in ecclesia, & aliud ipsam ecclesiam assequi: vt dixi de æta. & quali. ca. vt hi. Cle. v.

n *Nos de illo.* tertia pars.

o *Volentes.* salutare & æquū fuit hoc remedium, cùm per ipsum habentes fructus percipere in totū non fruſtrentur effectu consuetudinis vel statuti. ar. ad hoc decre. execrabilis. §. nos itaque. & beneficiati onus seruitij sine fructu se subire non lugeant arg. xiij. q. j. §. quia ergo. xij. q. ij. hæc huius placiti. & capi. charitatem. & ca. ecclesiasticis. de regu. iu. ca.

A qui sentit. lib. vj. ff. de dona. l. Aquilius. in cor. authen. de iud. §. ne autem. colla. vj. C. de assess. l. j. cum simi.

p *Hi.* scilicet beneficiati: de quibus immediatè prædixerat, vt sic ad proxima fiat relatio. argumen. ff. de iurisdictio. omnium iudicum, si idem.

q *Et illi.* scilicet habentes fructus percipere: vt s.

r *Participent.* talis participatio seruat consuetudinem, priuilegium, & statutum, ne totali careant effectu [a], & ne beneficiati & ipsa beneficia à suo iure in toto priuentur. argumen. ne quid in fraudem. pu. l. j. §. sunt qui putant. de leg. iij. l. fideicōmissa. §. si quis decem.

a Note ꝙ modificare et minuere priuilegium non est ipsum tollere. Fontanus.

lentes [o] per quod hi [p] & illi [q] in fructuum prædictorum perceptione participent [r], & ecclesiæ debitis seruitiis non [s] fraudentur, præsenti decreto statuimus [t] de [u] fratrum nostrorum consilio, quod illi qui fructus prædictos ibi hactenus integrè [x] vendicabāt [y] ex priuilegio, consuetudine vel statuto, nihil [z] exinde vltra summam pro qua vnumquodque beneficiorum ipsorum consueuit in solutione [a] decimæ taxari, prætextu cuiusuis priuilegij [b], con-

B

f *Non fraudentur.* si. de appel. peruenit. de elect. cùm ex eodem libr. vj. fraudarentur autem ipsorum rectoribus residere nō potentibus ob temporalium defectum: vt s. dixi in gloss. qui potius.

t *Statuimus.* per hoc videtur constitutio fore noui iuris editiua.

u *De fratrum.* quid hæc clausula operetur, dixi in decre. execrabilis. §. nos.

x *Integrè.* id est, in totum: vt s. dixi: & sic nulla parte saltem modica beneficiatis reseruata. Pone igitur quod ipsi beneficiati percipiebant portionem paruulam de fructibus, toto residuo habentibus annalia applicato: habet ne hoc casu locum quod sequitur? videtur quod non: cum in hoc casu non loquatur: & ad casum omissum prouisio se extendere non videtur. arg. ff. de libr. & posthu. l. commodissimè. fol. ma. l. si cum dotem. cum si. In contrarium videtur attēta mente præsentis constitutionis prouidentis ne ecclesiæ debitis fraudentur seruitiis, quibus fraudarentur si beneficiati ita modicum perciperent de fructibus, ex quibus non possent sustentari. perinde ac si nihil perciperent. ar. ad hoc. ff. de admi. tu. l. ita autem. de admi. re. ad ciui. perti. l. legatā. & deriſoria posset esse talis perceptio, vnde debet haberi pro nulla. arg. ff. de iure do. l. cùm posset. §. igitur. ar. de leg. j. l. legato. cum no. in eis. & quo ad hoc, modicū & nihil æquiparantur. ar. de præben. ca. de monachis. & c. auaritiæ. & eo. tit. c. suscepti. lib. vj. de appel. cap. peruenit. quasi illi hoc casu videantur integros fructus percipere qui modicum beneficiatis relinquunt. argu. de conse. dist. ij. cap. re vera. ff. de iud. l. sed & si susceperit. §. sed & si proponas. & alibi paria videntur quem esse spoliatum omnibus bonis suis, vel maiori ipsorum parte. extra de restitu. spo. frequens. lib. vj. vel pati litem in omnibus bonis suis, vel maiori ipsorum parte. ff. de excu. tu. l. propter litem. instit. eod. titu. §. item propter. & minus debito dare, & nihil dare, paria censeri videntur. ff. de trib. ac. l. illud quoque. §. minus. de verbo. signifi. l. verbum amplius. & l. minus. & talis mens constitutionis cortici superficiali verborum præferenda est. ff. de excusa. tu. l. credendum. extra de elect. si postquā. §. j. lib. vj de iureiur. c. Romani. §. verum. clem. v. ff. de legi. l. scire. nam & à propria & stricta verborum significatione dis-

Spoliati omnibus bonis & maiori parte bonorum, paria sunt.

D ceditur vbi mens aliàs salua esse non potest. C. de libr. præte. l. iij. ff. de iur. pa. adigere. §. quamuis. & ciuili modo, non calumnioso verba sunt intelligenda. ff. de serui. l. si cui. ad exhiben. l. pe. de lega. ij. l. debitor. §. vlti.

Verba ciuiliter sunt intelligenda.

y *Vendicabant.* id est, sibi appropriabant vel applicabant. simile verbum & similis expositio extra de elect. ca. generali. §. verum. lib. vj. cum sumi.

z *Nihil.* intellige etiā modicū: tum quia dicit, nihil, ꝙ verbum de sui natura nihil includit: sicut per contrarū vniuersale affirmatiuum nihil excludit, extra de ma. & obe. c. solitę. de priuile. quia circa. ff. de hære. instituen. l. hoc articulo. tum quia dicit vltra, & vltra percipi diceretur etiam pro modico. ff. de offi. præfec. præto l. j. §. in initio. de verb. signifi. l. collegarum. §. qui extra. tum quia infra dicit, nullo modo &, duntaxat. &, sint omnino contenti. &, totali &c.

a *In solutione.* scilicet decimæ, si non habes in textu: & infrà colligitur.

b *Priuilegiū.* sic vides ꝙ priuilegiū alicui concessum restringitur & limitatur, nisi aliàs foret enormiter iuri alterius derogatiuum. nec mireris de hoc: cum aliàs contingat ex hac causa ipsum totali effectu vacuari. extra de deci. suggestum.

Priuilegium quandoque in totum euacuatur.

&. ca. dilecti. de verbo. signifi. l. quid per nouale.

a *Consuetudinis vel statuti.* collige etiā effectū consuetudinis vel statuti in partem tolli ob vitandū enorme alterius detrimentū. nec de hoc etiā est admirandū, cū & statuta iuris cōmunis ex tempore & loco & ex causa sæpe mutationem recipiāt. xxix. di. sciendū. extra de consan. c. non decet. cum simi.

Ius cōmune quandoque mutatur.

b *Quouismodo.* q. d. siue in ipsismet fructibus, siue in ipsorum æstimatione.

c *Summa.* id est, taxationis decimæ.

d *Duntaxat.* id est tantùm. hoc enim verbum limitationem & taxationem denotat. argum. ff. de trit. vi. & ole. le. cum certus. de contrahen. empt. l. si debitor. §. verisimile.

e *Omnino.* id est in totum, vt plus petere nō possint. simile de rescript. duobus. circa finem. libr. vj.

f *Totali residuo.* id est, restāti vltra summā taxatiōis decimæ.

g *Remansuro.* considerato iure communi secundum quod ad eos fructuum perceptio pertinebat: vt s.

h *Nisi forsan.* exceptionem ponit ad proximum dictum.

i *Fructus eosdem.* scilicet vacantium beneficiorum primi vel secundi vel vlterioris anni.

k *Vt præfertur.* s. prętextu cōsuetudinis, priuilegij vel statuti.

l *Pro se.* id est, pro suo commodo vel vtilitate.

m *Residuum.* id est, quod restat detracta summa taxationis decimæ.

n *Summam.* scilicet taxationem decimæ.

o *Quo casu.* scilicet vbi magis volunt residuū summę, quàm ipsam summam habere.

p *Illu.* scilicet qui soliti erant fructus integrè percipere.

q *Optionē.* i. electionē. ar. ad hoc. ff. de manumis. vin. l. pater.

r *Decem dies.* similis decem dierum dilatio ad optādum datur de præben. si pluribus. li. vj. & alibi. ff. de consti. pe. l. promissor. & in cor. authen. de app. §. j. col. iiij. Et si quęras quare talis dilatio ad hoc datur, non maior vel minor? Respō. quia sic iuris conditori placuit: nam in talibus iuribus positiuis est pro ratione volūtas. institu. de iure na. §. sed & quod principi. ff. de consti. l. j. & habet locum quod dicitur: non omnium quæ à maioribus statuta sunt, ratio reddi potest. ff. de le. l. non omnium. xxiij. q. iiij. Nabuchodonosor. §. de Tyriis. & pro hoc facit quod no. extra de resc. si quando. Si etiam quæras à me an talis terminus vel dilatio possit minui vel augeri: dico ꝙ non: tum quia talis est cuius lapsus ius aufert vni eligendi, & in alium transfert: vt sequitur. arg. C. de dila. l. j. sicut nec terminus x. dierum ad appellandum, vel anni ad appellationem prosequendam: vt not. Cod. de lit. contest. auth. offeratur. tum etiam quia à papa arbitrariè statutus est. arg. extra de offi. deleg. de causis. de iudi. cùm venissent. Cod. de temp. in integ. resti. l. superuacuam. & arg. eorum quę no. extra de accu. cum P. in glos. vlt. de sorti. c. ij.

Volitas in iuribus positiuis est pro ratione.

Terminus ad appellandum, nō potest augeri nec diminui.

f *Postquam sciuerint.* non ergo prorsus ignoranti currit tale tempus. arg. extra de concess. præben. c. quia diuersitatem. C. quomodo & quādo iu. l. ab eo. cū enim præscriptio de se cōtra negligentem currat. ar. C. de an. exce. l. vlt. & ignorās negligens dici non possit: sibi igitur nec curret, ne iusta ignorantia feriatur. C. de tab. generali. lib. x. Sed qualem reputabis vel præsumes scientem? Fortè illum qui verè scit, vel iuris interpretatione, iuxta c. cum ei quem in fi. de cōcess. præben. cle. v. & ar. ff. de instit. l. sed & si pupillus. §. proscribere. Sed dicas hic arbitrariè considerandū iuxta locorum distantiam vel vicinitatem, & beneficij qualitatem, & famam super hoc exortam. arg. extra de præsump. c. quosdā. qui matri. accu. posc. cū in tua. & per ea quæ no. Host. extra de concess. præben. ex parte. in glo. quasi archiēpiscopus. Nō ob. c. cū ei. tū quia loquitur de impetrante literas ad beneficiū, in quibus vtpote ambitiosis stricta fit interpretatio. extra de rescrip. si gratiosè. de præben. quāuis. li. vj. Hic autem agitur de mero priuilegio, consuetudine vel statuto, quæ vel ex superioris liberalitate vel consensu illorū quibus præiudicant, sunt inducta, quare non sic ambitiosa dici possunt argu. de præben. c. si cui nulla. li. vj. C. de bo. va. l. siquando. li. x. tum quia periculum diuturnæ vacationis & vitatio fraudis ibi præsumptam scientiam inducunt. quod periculū hic nō subest, cùm intra tempus à iure statutū beneficium vacans habeat con-

Ignorans non dicitur negligens.

A ferri, licet illius fructus ad tempus ad alium spectent: vt not. Ber. extra de magi. cap. quia nonnulli. in glo. vlti. & Hosti. de verborum signi. ca. tua. & aliàs dixi de præben. c. si tibi concesso. lib. vj. tum etiā quia ibi fingitur inesse scientia in certo casu, quæ fictio ad casum nō expressum nō extenditur, cū sit contra ius cōmune, præsumens ignorantiam vbi scientia non probatur. ff. de proba. l. verius. extra de reg. iu. lib. vj. ca. quæ à iure. & c. præsumitur. ff. de legi. l. quod verò. & hunc intellectum innuit fi. c. cum dicit, impetrantem interpretamur habere. & sic loquitur in certo casu. arg. ad hoc extra de re. permu. cap. j. lib. vj.

Fictio non extenditur ad casum non expressum.

quòd intra decem dies [r] postquam sciuerint [s] beneficia ipsa vacare: iis quibus annalia ipsa [t] debentur ex priuilegio, consuetudine, vel statuto, vel ipsorum annalium collectores [u] quam partem habere voluerint, an scilicet decimæ [x] taxationem [y], vel illa dimissa residuum [z] nulla [a] subhastatione præmissa eligere teneantur [b]. Quam [c] electionem si intra dictos decem dies non fecerint (vt dictum est) ex tunc [d] ad eum

B

t *Annalia ipsa.* hoc expone vt dixi in parte præcedenti.

u *Collectores.* qui frequenter per papā vel reges vel alios quib° tale datur priuilegium, ad hoc præficiuntur. Sed pone quod tales collectores non eligunt, vt hic statuitur, intra x. dies: nocebit ne regi vel alteri qui tales præposuit? Potest dici quod sic: nam negligentia talium nocere videtur præponenti eosdem. argu. C. de acquiren. posses. l. ex liberis. §. j. ff. loca. l. videamus. & l. cùm plures. §. seruum. de nego. gest. l. nam & seruus. §. vlti. imputatur enim talium negligentium electio præponenti eosdem. arg. ff. de mino. l. iij §. vlti. & l. cum mandato. de instit. act. l. sed & si quis. §. fi. & arg. extra de elect. ca. generali. lib. vj.

Decimarū collectores à quib° deputantur.

x *Decimæ.* cuius perceptio per papam quandoque conceditur regibus vel aliis: quo casu qualiter leuari possit, colligitur de deci. cap. si beneficiorum. cle. v.

y *Taxationem.* illa deficiente quid iuris sit, dicitur in §. seq.

z *Residuum.* expone vt suprà.

a *Nulla subhastatione.* id est proclamatione vel præconizatione per quam appareat fructus beneficiorum fore æstimandos, & plus offerenti dandos. argu. C. de sacrosan. eccle. auth. hoc ius porrectum. & talis proclamatio vel subhastatio alibi appellatur hastarum solennitas, quę deficiens in vēditione rerum debitoris fisci reuocari facit eam. & sic sumitur. C. de fi. instru. & iure hastæ fisca. l. j. & ij. & vlti. lib. x. vbi talis expositio colligitur. & qui in tali subhastatione in plus offerendo alium superat, ipsum licitando vincere dicitur. ff. de publ. l. licitatio. Si quęras quare talis subhastatio hic prohibetur? potest dici quod cùm esset facienda non ob necessitatem beneficij, sed solum ad commodum habētis fructus percipere, prohibetur, ne qualitercunque dehonestari dicatur status & qualitas beneficij, detegendus per talem subhastationem. argu. ff. ad legem Aquil. l. si quis testamentum. C. de ali. pup. præstan. l. ij. & accedat quod legitur, quid enim tam durum; tam inhumanum est quàm publicatione pompaque rerum familiarum & paupertatis detegi vilitatem, & inuidiæ patere diuitias? C. quando & à qui. quarta pars. l. ij. in ver. mobiles autem res &c. li. x. & ne per talem subhastationem oblata licitatione in dubium de facto reuocetur quid vtilius sit vel recipere taxationem vel residuum, vel vt sic beneficiati citius certi reddantur quid eis fuerit remansurum.

C

Paupertatis detegi vilitatem, durum est.

D Sed huius gratia quæro, nunquid beneficiatis sit licitum fructus horum beneficiorum suorum præmissa subhastatione vendere? Videtur quod non, per iam dicta. Sed contrarium credo: tum quia prohibitum non reperitur, quare permissum debet intelligi. ar. C. de reli. l. statuas. ff. qui. ex cau. ma. l. necnon. §. quod eis. xxx. q. iij. illud. j. q. iiij. spiritalem. tum quia subhastatio de se est fraudis vitatiua, cum fiat publicè. arg. ff. de ri. nup. l. vlti. de admini. tu. l. non existimo. inducit frequenter vtilitatem beneficiati, & per consequens beneficij per pluris oblationem & licitationem: vt d. l. licitatio. tum quia permissum est indistinctè beneficiatis beneficiorum fructus vendere, illos ad firmam concedere liberè, meliorem suam conditionem faciendo. extra de loca. ca. vestra. ne præla. vi. su. c. vlt. sicut vsufructuario permittitur. ff. de vsufr. l. arboribus. §. vsufructuarius.

Beneficiorū fructus vēdi possunt subhastatione præmissa.

b *Teneantur.* si. de præben. si pluribus. lib. vj. & in decre. execrabilis. §. vos.

c *Quam electionem.* scilicet de taxatione decimæ vel residui.

d *Extūc.* hoc verbū tēporis extremitatē denotat, vt ante lapsum decē dierū talis optio in beneficiatū nō trāseat. arg. ff. de leg. ij. statuliberū. §. Stichus. iūcta l. iiij. ff. de cōdi. & demōst.

a *Cuius est.* facit in arg. quòd res & iura beneficij sint ipsius beneficiati. super hoc vide quod no. de caus. pos. cap. cùm super. & Hostien. de pecu. cle. c. vlti. & Gar. de reb. ecc. nõ alie. cap. hoc consultissimo. lib. vj. & Ioan. xij. q. j. c. expedit.

b *Optio.* scilicet retẽtionis taxatiõis decimę vel residui, vt. s.

f *Vel electio.* pro eodem sumi videntur hæc duo verba : vt hic colligitur, & de concess. præben. quia cunctis. §. pe. & fi. lib. vj. ff. de opt. leg. l. ij. in princ. & §. j. & l. cùm optio. cum simili. quia hic non copulatur per copulatiuã, quæ de sui natura coniungit diuersa. ff. de leg. iij. l. ea tamen adiectio. de hære. instit. si hæredi plures. Sed disiunctiuam, vt innuat non referre an dicatur optio vel electio.

Copulatiua cõiungit diuersa.

d *Transeat ipso iure.* q. d. absque ministerio & translatione hominis. simile de rescript. ipso iure. de elect. quàm sit. de hære. cap. cum secundum. libr. vj. in cor. authen. de rap. mu. §. vlti. col. ix. ff. de pu. vec. & commis. l. commissa. de iureiur. fis. l. j. §. an bona. cum si. Et per hoc collige quod vbi ille cui datur electio intra certum tempus facienda, negligit eligere: ad alium potestas deuoluitur eligendi : siue detur electio ab homine : vt ff. de le. ij. statu liberum. §. Stichum. siue à lege: vt hic, & de præbend. cap. si pluribus. libr. vj. de elec. ne pro defectu. libr. vj. cum si. Vnde facit ad decisionem quæstionis quæ fieri posset, vtrum mora in hoc casu lapso tempore purgari possit? Et dicas quòd non : quia cum per lapsum eius ad alium eligendi potestas sit translata, in eius præiudicium alius constitum mutare nequibit. ff. de re. iur. nemo potest. & eodem titu. cap. mutare. lib. vj. & argu. de elect. cap. constitutionem. §. insuper. clem. v. & videtur expressum. ff. de fideicomm. libr. l. Thais ancilla. §. intra. & super hoc vide quod plene no. de concess. præbend. cap. cum ei quem. clemẽ. v. pro hoc etiam facit quod no. Gar. d. cap. quàm sit. Sed pone quod ille qui poterat optare, eligit vnum, puta taxationem decimæ : post adhuc existens intra decem dies, vult variare & eligere residuum, vel econtra : poterit ne? Videtur quod sic. ar. ff. de act. emp. & ven. l. si sterilis. §. vlti. de libr. leg. l. Aurelius. §. pe. de proc. c. licet. lib. vj. cum si. Sed contrarium dicas: quia per electionem de vno ex his factam semel ius in alio alteri, quæ situm remanet : quare non est locus variationi : vt s. proxi. dixi, & probatur. ff. de op. leg. l. apud. de leg. j. l. secundum. de ele. cap. nulli. &. cap. ab eod. libr. vj. & quia quod semel placuit &c. ff. de neg gest. l. Pomponius. de re. iur. quod semel. lib. vj. viij. q. ij. dilectissimi. cum si. ad hoc etiam facit quod no. per Compost. de rescrip. capitulum. in glo. magna. §. sed quid si contra beneficia. Et hoc verum intelligas, nisi eligens in eligẽdo fuisset deceptus: puta persuaso sibi quòd taxatio decimæ erat maior, & illam elegit, vel persuaso sibi quòd residuum maius erat cùm esset minus, & illico elegit: quia adhuc eligere poterit. arg. ad hoc. ff. de adul. l. si maritus §. vlti. de opt. le. l. ij. extra de præsum. quia verisimile. sic sentit Host. in fi. de concess. præben. quia cunctis. circa fi. in ver. extantibus. Supradicta autem vera dicas vbi ius eligendi cõpetit de præsenti, vt hic : secus si in tempore mortis alicuius sit collatum : quia tunc variare potest habens eligere. Sic nõ ob. ff. de leg. ij. l. vnum ex familia. & l. cum pater. §. à filia. Et ad arg. in contrarium allegatũ patens est responsio: quia in l. si sterilis. obligatus alternatiue ad habitationem domus emptæ præstandam, vel decem singulis annis semel vel pluries: vnum de illis præstando, eligens in reliquo non trãstulit ius eligendi in creditorem: quare variare potest & aliud soluere: naturæ obligationis alternatiuæ satisfaciens quæ variantem admittit. ff. de verb. obli. l. eũ qui certarũ. cum in alternatiuis sit electio debitoris. ff. de cõtrahen. emp. l. si in emptione. §. si emptio. de iure do. l. plerunq;. §. vlt. extra de rescrip. c. inter cæteras. de reg. iur. ca. in alternatiuis. libr. vj. hic autem secus: quia semel vnum eligendo, reliquum fecit aduersario effectualiter applicari. l. Aurelius. §. pen. non obstat. ibi enim non agitur de semel eligente variare volẽte: sed de testa. pro parte approbante vel pro parte non approbãte: quare potius casus est dissimilis quàm contrarius. ca. licet. nõ obstat: quia ibi variatio admittitur: quia fit sine alterius præiudicio, & in illo prima voluntate manente, hic autem non ita. Vel potes ad hæc contraria & similia respondere si vis, vt notatur per Dy. de regulis iuris capit. mutare. & capit. quod semel libr. vj.

Mora purgari nõ potest ab eo qui intra tẽpus nõ elegit taxationem decimæ vel residuũ.

Eligere habens taxationem decimæ vel residuum intra decem dies : si vnũ elegerit, licet ad huc intra tempus existat, variare nõ poterit.

e *Et hoc.* quarta pars. & expone hoc, scilicet quod dictum est, vt habentes annalia possint vel taxationem decimæ vel residuum eligere intra decem dies. & quòd aliàs in beneficiatum electio transeat ipso iure.

f *Et partibus.* id est regionibus, cuius a est beneficium, huius optio b vel electio c trãseat d ipso iure. Et hoc e in ecclesiis & partibus f illis in quibus beneficia maiora g & alia quæ ad solutionem decimæ sunt taxata, h volumus obseruari. In illis verò ecclesiis & partibus in quibus decimarum taxatio non est facta, seruetur quod fructus i & obuentiones beneficij tunc k vacantis quod l † decimam soluere m cõsueuit ne locũ quod dicitur in parte precedenti, & hic seruari mandatur? Videtur quòd non : cum hic textus ad hoc vt seruetur in §. præcedenti, videatur erigere quòd maiora & minora beneficia sint taxata ob copulatiuam quæ de sui natura exposcit omnium copulatorum existentiam. ff. de condi. insti. l. si hæredi. de verb. obl. l. si quis ita stipulatus. extra de rescript. ex parte. S. Sed contra dicas : quia sufficit quòd illud beneficium de cuius fructuum perceptione agitur, sit taxatum, licet non alia. & expone maiora & alia scilicet de quorum fructuum perceptione contendatur. Et hanc credo fuisse mentem conditoris huius capituli prouidere volentis habentibus fructus percipere, & ipsi beneficiato : aliàs sequeretur absurditas quòd propter vnum modicum beneficium quod in regione reperiretur non taxatum, in aliis taxatis prouisio huius decre. foret inualida. & expones textum vt dixi. Vel expones &, pro vel. nec est hoc nouum : quia sæpe coniuncta pro disiuncta & econtra ponitur. ff. de verb. sig. l. sepe. Cod. de insti. & substi. l. generaliter. vel dicas quòd hæc copulatiua non exposcit omnium copulatorum existentiam : cum alterum ex eis tantum sufficiat ad rem de qua agitur explicandam.

Aliàs quos.

Copulatiua omnium copulatorum existentiam exposcit.

Coniuncta pro disiuncta ponitur, & econtra.

i *Fructus & obuentiones.* denotare videtur differentiam inter fructus & obuentiones: cùm per copulam &, coniungantur, quæ de sui natura diuersa copulat. ff. de leg. iij. l. ea tamen adiectio. de hære. instit. si ita quis. Vnde potest non incolorate dici quòd licet in fructu cedant regulariter omnia quæ ex terra nascuntur vel ipsa alimentantur. ff. de vsu. l. in pecudum. & l. fructus. obuentiones tamen dici possunt quæ ex facto hominis prouenient : vt puta oblationes, funeralia, & ex sigillo vel alio emolumento curiæ, beneficij, & similia prouenient. arg. extra de elect. vbi periculum maius. §. prouisionis. lib. vj. & eod. tit. statutum. clem. v. & ff. de verb. sig. l. lege obuenire. cum similibus.

Fructus & obuentiones differunt. et, de sui natura copulat diuersa.

k *Tunc vacantis.* id est, quod vacare tunc continget cùm de perceptione fructuum eius tractabitur.

l *Quod.* scilicet beneficium, aliàs est in litera quos. & expones quos, scilicet fructus & obuentiones.

m *Soluere consueuit.* siue habeas quod siue quos, est sensus quod diuisio solum fiat de fructibus consuetis decimari, vel fiat de fructibus beneficij quod in decima dari pro fructibus consueuit. Quid ergo erit si beneficium vacans nihil dare in decima consueuit de aliquibus fructibus, vel quid si de certis consueuit, & non de aliis : fiét ne tunc nulla vel de non consuetis aliqualis diuisio? Videtur quòd nulla : sumpto argumento à contrario sensu in iure fortissimo reputato. xv. quæst. iij. ex eod. extra de his quæ fi. à præla. cum apostolica. in fi. ff. de testa. l. qui testamento. §. mulier. cum si. potissime, quia infrà in parte pe. punitur percipiens vltra hęc statuta. Sed si hoc sit verum, summam iniquitatem videtur continere in hoc ista constitutio, quòd consuetudo, statutum vel priuilegium ex rationabili causa inducta pro fructibus applicandis alicui personæ vel vsui, ad tempus beneficiorum vacantium sint caritura effectu absque culpa illius saltem in beneficiis quæ nihil pro decima soluere consueuerunt, vel in illis fructibus de quibus decima per beneficium solui nõ consueuit : & constitutio principis debet esse rationabilis, non iniqua, iuris alieni non sublatiua. iiij. distinct. erit autem lex. & quæ consuetudinem vel statutum pro alio inductam non videtur tollere, nisi hoc specialiter exprimat. de constit. capi. licet. libr. vj. quod hic non facit, vt dicam in parte vlti. quare dicam hic cessare debere ar. à contrario sensu, vt euitetur iniquitas, absurditas, & iurium contrarietas. C. de epi. & cle. l. conuenticula. no. extra de fo. compe. cap. significasti. vel subaudiri debere ad textum verbum maximè, vt maximè fiat diuisio fructuum beneficij consuetorum decimari, & consueti decimam soluere. idem tamen de aliis & alio. & quod ideo de talibus fructibus & de tali beneficio quod hic dicitur, fuerit introductum ad tollendum dubium quod fieri posset, an annalia percepturus posset illam decimam eligere, vel totum residuum. arg. §. præcedentis.

Argumentum à contrario est fortissimũ.

Constitutio principis nõ debet esse sublatiua alieni iuris.

Sed

g *Maiora.* beneficia maiora dicuntur episcopatus, vel archiepiscopatus, vel patriarchatus : aliter respectiue minora dicuntur. sic no. Hostien. de præb. c. maioribus.

h *Taxata.* sed an semel taxatio facta augmentum vel diminutionem recipiat ex fructuum augmento vel diminutione ? Vide si placet quod nota. de deci. cap. si beneficiorum. clemen. v. Pone igitur quòd maiora beneficia reperiuntur taxata, non minora, vel econtra : vel reperiuntur aliqua minora taxata, non tamen omnia : habet

Sed contrarium est, vt hic vides : & potest esse ratio propter defectum taxationis. Si queras à me qui sunt fructus de quibus non consueuit decimam soluere beneficium : tumet facto ipso discernas : nam tibi super incerto à iure non determinato quærenti certum nequeo dare responsum. extra de spon. ca. de muliere.

Responsum super incerto dari nequit.

C. de transac. vt responsum. Sed si quæras qui sunt fructus de quibus ecclesia non tenetur soluere decimam ? Respondeo quòd illi qui ex iuribus sequentibus & similibus colligũtur. extra de deci. ca. nouum genus. &. ca. ex parte. xvj. quæst. j. cap. questi. & hæc de decima quæ debetur ex precepto ecclesiis parochialibus. Sed de decima quæ debetur papæ, si quæras qui fructus ab illa sunt liberi : potest non improbabiliter dici quòd omnes illi qui spectant ad locum qui non cadit in nomen beneficij : vt colligitur de præben. cap. per literas. de reli. do. quia contingit. Clem. v. & est ratio : quia in vsus quotidianos personarum miserabilium habent expendi. Et eadem ratione forte idem de fructibus qui dantur pro quotidianis distributionibus. ar. extra de magi. capi. vlti. in fi. vel pro quibus non posset canonica portio exigi. extra de testi. c. de his. de sepul in nostra.

a *Per medium.* attende hic æqualem distributionem factam. conditor enim canonis volens habentem fructus vel annalia percipere, fore ipsorum participem, ne effectu priuaretur consuetudinis, priuilegij vel statuti : & beneficiatis prouidere volens, vt ecclesiæ debitis seruitiis non fraudendentur : non sic æqualem participationem potens facere in beneficiis non taxatis, mediam adinuenire & statuere curauit. arg. ff. de vsufru. l. etiam partis. de verb. sig. l. nomen filiarum. §. portionis. & de pe. hære. sed & si lege commissaria. §. adeò. & §. quod autem. si pars hære. pe. l. antiqui. instit. quib. ex cau. ma. non licet. §. cùm ergo.

b *De prædictis modis.* scilicet consuetudinis, priuilegij, vel statuti.

c *Pro sustentatione sua.* subaudi & suorum. 50. distin. ca. studeat. in fi. extra de rescrip. cùm adeo. cum ibi not. & arg. ff. de admi. tu. cùm plures. §. cùm tutor. cum si.

d *Aliis ecclesiæ oneribus.* puta onerum episcopalium soluendorum, & hospitalitatis tenendæ. de sup. negli. præla. sicut. de præben. de monachis. & census ecclesiastici exoluendi. de censi. cap. j. & similium. Sed hic quæro, vtrum alia pars dimidia quæ applicatur habenti percipere annalia, penes eum remaneat absque onere aliquo ? Videtur quòd non: quasi illa dimidia fructuum sola intelligatur quæ restat deductis oneribus ex eadem. extra de offic. or. cap. præsenti. §. porrò. libr. vj. & argum. Codi. de fru. & lit. expen. leg. j. nam qui sentit commodum, sentire debet & onus. de re. iu. capit. qui sentit. libr. vj. & ff. eod. titu. l secundum naturam. non enim ferendus est qui lucrum amplectitur, onus autem subire recusat. C. de cad. tol. l. vnica. §. pro secundo. In contrario autem expresse videtur per hunc textum per quem dimidia fructuum expresse beneficiato dimittitur pro sustentatione sua, & pro aliis oneribus supportandis : quasi ad illa videatur solum beneficiatum adstringere : & per consequens aliam dimidiam habentem percipere, releuare. arg. ff. de leg. j. l. turpia. §. vlt. & l. si hæredes. de leg. ij. l. si pluribus. §. j. & l. legatorum petitio. §. j. ad Treb. l. quoties & leg. nonnunquam.

Ista ratio est bona: quia principi constitutio interpretãda est, vt min' latus alio rum. c. nunc verò. 9. q. 3. opti. gl. in c. audita. de restitu. spoliatorũ. & text. in l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in lo. pub. Fõt.

Et potest ratio huius esse : a quia cùm ante hanc decret. ille bona: integraliter sibi fructus appropriaret, & nũc dimidiam perdit : in hoc quoque grauatus, videatur ab oneribus releuatus. ar. ff. de iureiu. l. eum qui. C. de cupres. ex lu. Daph l. ij. lib. xj. Si enim ad alia decre. conditor illum pro parte constringere voluisset, hoc vtique expressisset. argum. extra de deci. ad audientiam. C. de cadu. tol. l. vnica. §. sinautem ad deficientis. Qualiter ergo secundũ hoc respondebis iuribus in contrarium allegatis? Dicas quòd decre. præsenti. §. porrò. & iura similia non obstant. loquuntur enim vbi quis in totum sibi fructus applicabat ex aliqua causa, vt intelligantur deductis oneribus : cum non reperiatur alius ad supportanda onera adstrictus pro aliqua parte emolumenti quam percipiat : hic autem secus. ar. ad hoc. ff. de vsufr. le. l. vlti. Alia iura non obstant de quibus colligitur habentem emolumentum sentire debere & onus : quia hoc verum, nisi ex dispositione iuris vel hominis alius ad supportandum onera sit adstrictus, sicut est hic : vt patet per iura allegata. & ar. ad hoc. ff. man. l. si hæreditatem. §. j. Cod. de inoffi. test. l. quoniam in prioribus. Quid ergo in §. præcedenti, vbi nec habens annalia, nec beneficiatus expresse adstricti reperiuntur ad supportanda onera? dices ne quòd habẽs annalia pro taxatione decimæ vel pro residuo quam vel quod habere eligit, teneatur onera subire? Videtur quòd sic, per iura alleg. pro ista parte in quæstione præcedenti. Sed fortè contrarium est verum : nam cum ipse prius integros fructus reciperet antequam hæc decre. esset condita, quo casu ad onera tenebatur per §. porrò. & probatur per §. qui sequitur : sublata sibi per hanc decre. integritate fructuum, subducta videntur ab eo onera. ar. ff. de vulg. & pup. substi. l. & si cõtra tabulas. de leg. iij. l. vlt. §. fi. quia si ipse vbi dimidiam fructuum facit suam, non tenetur ad onera, arg. huius textus & aliorum iurium. s. proxi. alleg. eadem ratione non tenetur vbi taxationem decimæ vel residuum eligit : vt prædicto §. cum illa vel illud minor vel minus esse possint ista dimidia. & licet ibi maior vel maius possit esse, adhuc videtur idem dicendum. cum enim taxationem decimæ possit eligere: certũ est, vt videtur, quod decima debetur absque omni onere, & apud eligentes illam absque onere remanebit. Et si dicas, quare vbi residuũ eligit, pro illo ad onera non tenetur saltem pro rata : cùm si omnes integros fructus perciperet, ad omnia teneretur: maximè si supponatur residuum decimæ plus valere quàm ista dimidia? Potest dici quod ideo, quia ex beneficio huius canonis potest illud eligere quod ab omni diminutione debet esse extraneum. in cor. auth. constit. quæ dignit. §. illud. col. vj. & quia ius habet constitui vniforme. vnde si pro decima electa non tenetur, ergo nec pro residuo : vt videtur arg. C. de temp. in integ. resti. l. superuacuam. aliàs si contra diceres, posset contingere, priuilegium, consuetudinem vel statutum esse derisoria, & omni carere effectu: quia tãta possent esse onera quæ præponderarent fructibus pro taxatione decimæ vel pro residuo ad tempus tantummodo percipiendis : quæ quidem onera totum statum perpetuum beneficij & per cõsequens ipsum beneficiatũ concernunt. secundum præmissa si bene attendas effectus dicti §. porrò. per hoc. c. videtur hodie sublatus: & vtinã super hoc maior declaratio foret facta.

Et sic videtur quòd portio accrescat personæ, cum tamen legistæ dicant portionem non personæ, sed portioni accedere l. si tantum. ff. de acqui. hæredi. l. hæc scriptura. §. fi. ff. de condi. et demõ. Fontanus.

Not. quòd portio accrescẽs trãsit cum suo onere. l. vnũ ca. s. allegabit Bal. tractat materiam iuris accrescendi. & Lo Ro. substituer in l. t. C. quando non pe. par pe. accrescant. Font.

b sunt enim aliquando considerandaquæ contingere possunt. l. seruo ff. de adi. legata. §. libertas. instit. de singu. reb. per fideicõ. re. Fontan.

e *Quòd si alter.* quinta pars.

f *De prædictis.* f. habenti percipere annalia, vel beneficiato.

g *Præfata medietate.* fructuũ scilicet & obuentionũ beneficij.

h *Noluerit.* contra dispositionem & distributionem æqualem. §. præcedente.

i *Volente.* pœna ergo consequens locum habet cùm vnus non vult & alter vult. vbi ergo vterque nollet dimidia fore contentus, pœna non vendicat sibi locum : puta si super maiori vel minori parte conuenirent. arg. ad hoc. ff. de no. ope. nun. l. j. §. & post.

k *Ad voluntatem.* per hoc patet effectũ consuetudinis, priuilegij vel constituti, totaliter quo ad fructus annales tolli ex non obseruantia seu transgressione dispositionis huius decre. quasi non debeant illorum gaudere beneficio qui contemnendam legem censuerunt. arg. C. de iure delib. l. vlt. §. fi verò postquam. vt & aliàs priuilegium vel statutum tollitur per abusum vel non vsum. extra de consti. cùm accessissent. de præben. pro illorum. ff. de nundi. l. j. no. extra de deci. suggestum. Sed hic quæro, vtrum pœna hic apposita locum habeat contra illum qui dispositionem factam in §. præce. non seruat : vt quia habens annalia percipere, non vult contentari taxatione decimæ, nec residuo ? Videtur quòd sic: quasi vtrobique sit eadem ratio. Sed contrarium dicas: tum quia hæc pœna statuitur mero casu contra nolentem esse contentum dimidia : vt patet per hunc textum : ergo ad casum alium non extendam. ar. de elect. statutũ. lib. vj. ff. de pœ. l. interpretatione. c tum quia in casu §. præcedentis contra non seruantem ejus dispositionem est certa pœna ibidem inducta : igitur ista non erit cumulanda, cum illa per se sufficiat. argum. ad hoc extra de iud. at si clerici. lxxxj. distin. c. presbyter aut diacon⁹. & quia semel afflicto &c. vij. q. j. cùm percussio. Cod. de epi. audi. l. tam dementis. & quia contenti debemus esse pœnis legibus comprehensis. ff. de verb. obli. l. si ita stipulatus.

c Addo. §. pœnæ. de pœ. di. 1. facit. l. cũ qui dam. ff. de libe. et posthu. l. fi. C. de interdicto ma. glo. c. 1. de ten po. ordi. lib. 6. licet allegetur in contrario, & male: vt patet ex fin. ipsius glo. et vide quæ ibi dixi. Fontan.

l *Vniuersos.* & sic vides emolumentum abdicatum à non obtemperante applicari obedienti, & hoc inducit malum inobedientiæ, & virtus obtemperantiæ. argu. extra de postu. præla. ad hoc. ff. de re mili. l. iij. §. in bello.

m *Congruè.* q. d. debitè, iuxta morem & qualitatem & facultates beneficij. arg. ad hoc. ff. de ali. leg. l. cũ alimenta. extra de

æta. &

æta. & quali. ca. ex ratione. de appel. peruenit. de elec. cùm ex eo. §. porrò. lib. vj.

a *Onera.* de quibus dixi in parte præcedenti.

b *Consueta.* intellige consueta iuxta morem dudum rationabiliter obseruatum, vel ab initio institutũ. extra de censi. c. j. & c. a. peruenit. cũ ibi not. xviij. q. ij. Eleutherius. vel intellige consueta, scilicet de iure. vel intellige, scilicet de iure imponi: licet aliàs non fuerint præstita, puta pro procuratione ratione visitationis vel delegatorum seu nuntiorum sedis apostolicę occasione debita. extra de censi. cum instantia. de præscripti. cùm ex officij. ad insolita ergo vel ratione institutionis vel temporis vel dispositionis iure, iste non tenebitur, sicut nec alius beneficiatus. extra de censi. prohibemus. &. cap. præterea.

onera [a] *consueta* : [b] Et [c] *si quicquam aliquis prædictorum* [d] *vltra* [e] *præmissa perceperit*, [f] *illudque* [g] *his ad quos* [h] *pertinebit*, *intra* [i] *mensem non restituerit* [k] *cum* [l] *effectu*: *eoipso si episcopus vel superior* [m] *prelatus fuerit, à pōtificalibus* [n] *& ingressu* [o] *ecclesiæ sit suspēsus*: *si autem capitulum*, [p] *vniuersitas vel collegium, interdicto* [q] *se nouerint (donec* [r] *prædicta cum integritate restituerint) subiacere.* [s] *Si verò aliqua* [t] *singularis persona ecclesiastica vel mundana id fecerit* : [u] *excommunicationis* [x] *incurrat sententiam ipso facto, à qua sine restitutione* [y] *præmissa, præterquam in mortis articulo,* [z] *minimè absoluatur*: [a] *Non obstantibus* [b]

c *Et si quicquam.* Sexta pars.

d *Prædictorum.* scilicet habentis annalia percipere, vel beneficiati.

e *Vltra præmissa.* id est, vltra taxationem decimæ vel residui in beneficiis pro decima taxatis: vt in §. & hoc.

f *Perceperit.* scire debet quod suum non est, ad alium pertinere. C. vnde vi. l. cùm quærebatur.

g *Illudque.* scilicet præceptum vltra præmissa, vel eo non obstante æstimationem. argu. ff. de condic. fur. in re furtiua. extra de transact. veniens.

h *Ad quos pertinebit.* iuxta dispositionem. d. §. nos. & §. & hoc.

i *Intra mensem.* intellige vt in calendario computandum. extra de sup. negli. prela. licet. & si qui dies de illo lapsi erant, supplebuntur de sequenti: vt not. Gar. in simili de elec. cupientes. & cap. quàm sit. libr. vj.

k *Non restituerit.* scilicet quantum in eo est. si enim per ipsum non steterit quo minus restituerit, tunc pro restituente habendus est. argum. ff. de condi. & demon. leg. iure ciuili. de re iudi. leg. in iure. Cod. de insti. & subst. leg. j. extra de eo qui mit. in pos. cap. ij. de regu. iur. cap. cùm non stat. & c. a. imputari. libr. vj.

l *Cum effectu.* q. d. realiter, vt innuat quòd nõ sufficeret obligatio verbalis facta de restituendo: quia vbi opus est facto, sola voluntas non sufficit. extra de eo qui mit. in pos. c. j. & ibi not. vt lit. non contest. cap. quoniam. §. in aliis. ad hoc. ff. de re iudi. leg. iiij. §. ait prætor. quibus mo. pig. vel hypo. sol. l. sicuti. §. si voluntate. cum si. Et verba accipienda sunt cum effectu. ff. ne quis eum qui in ius. leg. si per alium. §. docere. quod quisque iur. leg. j. §. hæc autem verba. extra de cle. non resi. capi. relatum. & hoc etiam bene denotat verbum, restituat, quod de sui natura plenam habet significationem. ff. de vsur. l. videamus. §. in Fauiana. de verb. sig. l. restituere.

Volũtas sola nõ sufficit, vbi factum requiritur.

m *Superior prælatus.* vt archiēpiscopus vel patriarcha. Et sic vides quòd in paritate delicti in pœnis mitius agitur cum episcopo vel superiore quàm cum aliis: & hoc propter dignitatem pontificalis officij. de offic. dele. capi. quia pontificali. libr. vj. & quia in pœnis infligendis deferendum est &c. extra de offic. dele. pastoralis. & super hoc vide quod no. xl. distinct. cap. homo Christianus. & clarius extra de iureiur. cap. cum quidam. vbi no. Bern. quod in pœnis pecuniariis plus punitur maior quam minor. sed hoc vltimum confundi videtur per. leg. quędam. ff. de pœnis. vbi militi artem ludicram exercenti, aut se vendi tanquam seruum patienti, pœna capitalis imponitur: quæ pagano talia facienti minime imponeretur: vt ibi. Sed illud speciale potest dici in odium militis tale quid perpetrantis, per quod ab exercitio militari, & sic à defensione reipublicæ habet abdicari, ob quam se morti exponere, & mortem non vitare tenebatur. ff. ex qui. cau. ma. l. penul. cum ibi no. & in cor. authen. de man. princ. §. vlti. col. iij. & ob quam pater filium, & filius patrem potest interficere sine pœna. ff. de relig. l. minimè.

Pœna an propter dignitatem sit diminuenda.

n *A pontificalibus.* id est ab illis quibus potest dici pontifex: & sic celebrare missam cùm mitra & baculo non poterit: nam suspensus ab istis, prohibetur ab his quæ sunt sibi aliàs vt pontifici permissa, & dependentibus ab eis, puta ab ordinum celebratione, frõtis chrismatione, basilicarum seu virginum consecratione, & similibus. non autem ab aliis, puta à missæ celebratione sine ornamentis pontificalibus, baptizare, pœnitentias dare, & alia quæ competunt ratione sacerdotalis officij. sic sentit Compost. de consue. cùm dilectus. & Ber. de offic. deleg. sanè. ij. aliquando tamen suspenditur à sacerdotali officio: vt d. cap. sane. & tunc nec ista posset facere, nisi in pœnę impositione sibi permitterentur. de corp. vitia. capi. significauit. Sed pone aliquem suspensum ab officio sacerdotali: poterit ne vti pontificalibus, & alibi quã in missa? Videretur quòd non: quia interdicto vno, omnia interdicta sibi censentur quæ sine illo explicare non posset. de re. iur. ca. cum quid prohibetur. lib. vj. sed sine sacerdotali officio impleri non potest pontificale. de excef. præla. ex literis. circa finẽ.

Suspensio à pontificalibus quid cõprehendit.

B

o *Et ingressu ecclesiæ.* à quibus videatur prohibitus cui talis ingressus interdicitur, habes de sentent. excom. ca. is cui. lib. vj. & vide super hoc quod not. per Inno. & Hosti. de sen. excom. sacro. & per Gulielm. de offic. deleg. quia pontificali. libr. vj.

p *Capitulum.* hoc verbum & duo sequentia nomina sunt intellectualia anima carentia, & ideo excommunicari proprè non possunt. de sen. excõ. Romana. §. in vniuersitatem. libr. vj. illa enim sententia de se animam ligat. extra de reb. ecc. non alie. cap. si quis presbyterorum. In his autem quæ facti sunt, coguntur facere capitulum, vniuersitas, collegium per compulsionem membrorum suorum. argum. Cod. de appari. præfec. præto. l. cornicularij. libr. xij. de excu. mu. l. maximarum. libr. x. de hoc no. d. capi. Romana. & Compost. de rescript. eam te.

Capitulum caret anima, & excommunicari non potest.

q *Interdicto.* scilicet ecclesiastico: de cuius transgressione satis cauetur de excef. præla. tanta. & per talem sententiam interdicti, ligati dicunt singuli de capitulo, vniuersitate, vel collegio: vt alicubi audire diuina non possint, nec ecclesiastica recipere sacramenta. de sen. excom. c. si sententia. §. cùm verò. libr. vj.

C

r *Donec prædicta.* innuitur à contrario sensu quòd statim restitutione integraliter facta esset talis suspensionis & interdicti sententia relaxata. [a] ad hoc argu. ff. de postu. l. puto. & lxxxj. distin. ca. si qui sint. vbi de hoc. Sed contrarium dicas, quòd etiam post restitutionem est necessaria relaxatio sententiæ, cùm in dubium possit reuocari restitutionis integritas. sic not. Innocen. de æta. & quali. ca. cùm bonæ.

a Videbis Ioã. Calde. in tracta. de eccle. interdi. vbi. mẽbro. col. fi. Fontan.

s *Subiacere.* in hoc casu & sequenti hæc decre. est canon sententiæ latæ.

t *Aliqua.* Intellige quæcunque & qualiscunque sit, cum indefinite loquatur. de priuil. quia circa. xix. distinct. si Romanorum. ff. de leg. præstan. l. j. §. generaliter. & quia hic agitur de incurrenda sententia excommunicationis, quæ in dubio tanquam in tutiori lata, præsumi debet in quencunque. de cleri. excom. mi. illud. §. licet.

u *Id fecerit.* id est vltra præmissa aliquid perceperit.

x *Excommunicationis.* scilicet maioris. illa enim in dubio inflicta videtur. de sent. excom. si quem.

y *Sine restitutione.* ergo cum illa absolui poterit. argu. xxv. dist. qualis. extra de præsump. nonne.

z *Mortis articulo.* iste casus semper excipitur etiam vbi sedi apostolicæ absolutio reseruatur. de sent. excom. nõ dubium.

D

a *Minimè absoluatur.* intellige per ordinariũ qui talẽ absolutionẽ poterit impẽdere restitutionẽ facienti, cũ hoc papa sibi nõ reseruauerit. de sent. excõ. nuper. Sed pone q̃ ordinarius absolutionẽ talem impendit restitutione nõ facta: prodest ne talis absolutio? Videtur q̃ sic, licet iniusta. arg. de senten. excom. venerabilibus. §. vbi autẽ. lib. vj. Sed in contrariũ multũ vrget iste tex. prohibens absolutionẽ impendi, cũ dicit minimè. & nullo modo sine restitutione. ergo factũ contra legis prohibitionẽ non tenebit: licet nõ sit adiectum q̃ factum contra nõ teneat. C. de legi. l. nõ dubium. xxj. q. ij. imperiali. sic sentit Guli. in sententia lata. de off. or. Romana. §. fi. licet Ber. aliter in eis sentiat. & ad hoc vide quod not. Hostien. de priuil. volentes. in verbo, non præsumat. lib. vj.

b *Non obstantibus.* Septima pars. Hanc clausulam fore referendam dico ad omnia præcedentia. argum. ff. de leg. j. l. talis scriptura. §. vlti. extra de app. cap. inquisitioni. & cap. secundo requiris. & ista non obstantia tollunt effectum talium, vt saltem in aliquo obstare non possint huic decre. & dispositis per eam. ar. extra de rescript. cum aliquibus. vbi de hoc dixi lib. vj. & ad hoc de elect. cap. vbi maius. §. cæterum. circa fin. de off. ord. c. quia plerique. eod. lib.

Quibus-

a *Quibuscunque.* id est, sub quacunque forma verborum concessis.

b *Iuramento.* argu. quòd papa super iuramento præstito ex causa posset dispensare vel disponere tanquam ille cuius auctoritas in illo intelligitur excepta. arg. ff. ad municip. l. imperatores. extra de iureiur. c. venientes. & super hoc vide quod not. eod. titu. c. quanto.

c *Confirmatione.* intellige etiam ex certa scientia: tum quia generaliter loquitur: tum etiam propter verbum, quacunque, quod sequitur.

d *Quacunque firmitate.* puta pœnæ adiectione, pignorum datione, fideiussorũ vel obligatione, vel alia simili.

e *Quæ omnia.* scilicet priuilegia, indulgentias, consuetudines, statuta, iuramenta, confirmationes & firmitates quascunque.

f *Quo ad hoc.* scilicet in hac decre. statuta. quantum ergo ad alia in hoc c. non expressa, talia non intelliguntur cassata nec sublata. arg. ff. solu. matri. l. si cùm dotem. & l. si verò. §. si. socero. in lib. feu. de cog. feu. cap. j. & hoc facit pro iis quę not. s. in §. & hoc.

g *Firmitatis.* Nota papam posse tollere ex causa talia de quibus hic dicitur, & simile de elect. quia sæpe. cum si. huius ratio potest esse: quia in omni consuetudine vel statuto & in iuramento semper intelligitur principis auctoritas excepta. x. col. de prohi. feu. alie. l. imperialem. §. vlti. & dixi s. in verbo, iuramento.

h *Nulli ergo.* super hac clausula dic vt dixi in decre. execrabilis in fine. Zenzelinus.

† Nisi enim hoc fuisset expressum per clausulã generalẽ, nõ obstantib. non tollerentur iuramento firmata. habes gl. in c. cùm nõ deceat. de ele. lib. 6. & in verbo, pacta. cle. dudũ. de sepul. vide quod ego vtrobique dixi. Font.

quibuscunque [a] priuilegiis vel indulgentiis aut cõtrariis consuetudinibus & statutis iuramento [b] †, confirmatione [c] sedis apostolicæ, aut alia quacunque [d] firmitate vallatis, quæ omnia [e] quo [f] ad hoc auctoritate apostolica reuocamus, & nullius deinceps esse volumus firmitatis. [g] Nulli [h] ergo &c. nostræ constitutionis, reuocationis, cassationis, irritationis & voluntatis. &c.

DE MAIORITATE & obedientia.

Quia multi assumebant dominium, & se creari faciebant potestates & capitaneos in comitatu Sabinæ & aliis locis hic nominatis, qui sunt de patrimonio ecclesiæ Romanæ, inhibetur ne tales deceterò assumantur, neque illis tanquam talibus obediatur, & quòd nullus huiusmodi præeminentiam sibi audeat adscribere sine speciali licentia sedis apostolicæ. Et si sint aliquæ ciuitates quæ habeant ius eligendi tales capitaneos per sedem apostolicam confirmandos, vetat papa quòd ante confirmationem debitam nulla eis tanquam talibus præstetur obedientia.

CAP. VNICVM.

C

Ecclesiæ [i] Romanę suorumq. [k] fideliũ dispẽdia [l] dissimulare nõ possumus, quin postquam nobis cognita [m] fuerint, aduersus ea opportunis [n] remediis occurramus. Attendẽtes [o] igitur grauia nocumenta quæ nonnullis [p] ciuitatib[q], [q] terris, castris, intra patrimonium [r] beati Petri in Tuscia, comitatum [s] Sabinæ & terram [t] Arnolphorũ constitutis eidẽ ecclesiæ Romanæ subiectis, & personis singularibus eorũdem, & diuersorum tã nobilium quàm etiam aliorum vsurpato [u] regimine prouenerunt, [x] & volentes super hoc in posterũ [y] eorum dispendiis præcauere, Omnibus [z] & singulis comitatibus, seu vniuersitatibus, & singulis personis ciuitatũ, terrarum, castrorum & locorum intra patrimoniũ comitatum & terram prædictos [a] constitutis, in quibus [b] videlicet nobis, seu quibusuis officialibus nostris ius [c] † cõpetit deputandi vel instituendi aut eligendi seu ponendi potestates, [d] capitaneos, dominos vel rectores aut officiales quoslibet alios, ne ipsæ [e] potestatem, capitaneum, dominum, rectorem vel defensorem seu quemcunque alium officialem, quocunque nomine [f] in cor. auth. vt iudi. sine quoquo suffragio. §. cogitatio. & ibi not. coll. vij. nã ad vnum malũ frequẽter aliud sequitur. ff. de rei vendi. l. ex diuerso. §. j. vix enim bono peraguntur exitu quæ malo fuerunt inchoata principio. j. q. j. c. principatus.

a *Quibusdam.* id est, sub quacunque forma verborum concessum. extra de spon. cap. de muliere.

n *Opportunis.* vt iuxta facti quantitatẽ & qualitatẽ, personęque conditionẽ, loci & tẽporis, causæq; distinctionẽ, remediũ inducatur. ff. de pœ. l. aut facta. de pœnit. dist. j. aut facta. extra de homi. sicut dignũ. cum si. non autem more imperiti medici qui vno collyrio omnium oculos vult sanare. xxix. dist. cap. necesse.

o *Attendentes.* secunda pars. & est simile de sta. reg. cap. attendentes. Clemen. v.

p *Nonnullis.* id est aliquibus. duobus verbis negatiuis affirmatiuo æquipollẽtibus. ff. de verb. sig. l. duobus. de quo plenius dixi in decr. cum inter nonnullos.

q *Ciuitatibus.* hic videri potest quod no. Guliel. de rescrip. statutum. in verbo, ciuitatibus.

r *Patrimonium.* talia loca dicuntur esse in patrimonio sancti Petri, ratione iurisdictionis & superioritatis quas in eis Romana ecclesia habet.

f *Comitatum.* repete verbum, intra.

t *Et terram.* & hic repete verbum intra.

u *Vsurpato.* hic sonat vitiũ. quandoque autẽ in bono sumitur: super quo vide quod no. in decre. si fratrũ. circa princ. in verbo, ne vsurpato id est inuaso vel illicitè occupato.

x *Prouenerunt.* hoc dicit quia ex vno malè initiato regimine mala multa sequũtur. c. Constantinus. 26. dist. Sed cõtra iurisdictio spiritalis & temporalis differunt. 23. q. 8. conuenior. de cle. coniu. cap. ex parte. in auth. quo. opor. episc. col. 1. in prĩ. ergo nõ debent simul in eadẽ persona miscẽri. Arg. nol. si in alta. ff. pro suo. facit de præb. cum singula. Itẽ Lucæ 12. Christus noluit præsse iudicio familiæ erciscundæ. & Io. 6. noluit à populo creari rex Fontan.

† Nota hic quòd clericũ habẽt iurisdictionem temporalẽ: ideo dixit

Volũtas sola nõ sufficit, vbi factum requiritur.

Pœna an propter dignitatem sit diminuenda.

Suspensio à pontificalibus quid cõprehendit.

Sententia certa super incerto dari nequit.

Domini' in suis subditis nõ potest se alteri subiicere.

b *In quibus videlicet.* ex hoc dicas prohibitionẽ & decretum huius decr. se nõ extendere ad loca in quibus ius talia faciendi papæ vel suis officialibus nõ cõpetit: quia in illis de nullo præiudicio Romanæ ecclesiæ agitur, nec de illis papa intromittere se intendit, nisi ratione peccati. extra de iudi. nouit.

c *Ius competit.* principi soli competit & nulli singulari de iure communi scripto dare iudices ordinarios, nisi aliud de consuetudine competat: vt est videre hodie in multis baronibus & dominis temporalibus habentibus iurisdictionem omnimodam in suo patrimonio incorporatam. argu. C. de eman. lib. l. j. de appa. iudi. l. viros. li. xij. extra de foro compe. cùm contingat. de offi. ordi. Romana. li. vj. sic sentire videtur Ber. extra ne præla. vices suas. ca. ij.

d *Potestates.* hoc verbũ & sequentia sunt nomina præsidentiũ iurisdictioni. ff. de verb. sig. l. potestatis. & patet in c. fundamẽta. de elect. lib. vj. & in extrauag. si fratrum. & ibi dixi.

e *Ne ipsæ.* scilicet communitates vel singulares personæ.

f *Nomine censeatur.* si. in cap. si fratrum. de variatione enim nominis

nomis in talibus non curatur, sicut nec alibi. xiiij. q. iij. c. plerique. extra de simo. in tantum. ff. si cer. peta. l. lecta.

a *Vel recipere.* scilicet de nouo.

b *Retinere.* scilicet prius electum vel receptum.

c *Tanquam potestati.* non est ergo hic prohibitum ei tanquã alij absque iurisdictionis obedire. quod dic vt not. in capi. si fratrum.

d *Quo quo modo.* quasi dicat etiã leue mãdatum facienti, quia extra territorium ius dicenti impune non paretur. ff. de iurisdi. om. iudi. l. vltimo. extra de consti. cap. vt animarum. lib. vj.

e *Neue.* repete verba, districtius inhibemus, quæ sunt infrà.

f *Licentia speciali.* ergo cum illa posset.

g *Quomodolibet.* q. d. nec per se nec per alium, nedum inter inuitos, imò nec volentes. simile huic de rescript. statutum. §. in nullo. lib. vj.

h *Omnino dimittat.* id est in totum, nulla parte iurisdictionis vel officij sibi retenta.

i *Ius competit.* fortè ratione consuetudinis vel etiam ratione iurisdictionis: quo cauetur quòd vniuersitas per electionem sibi iudicem constituat. Cod. de iurisdi. om. iud. l. vlt. cùm sic electo lex dat ordinariam iurisdictionem. ar. lxiij. distinc. capi. si in plebibus. in cor. authen. de defen. ciui. §. nos igitur. col. iij. vt not. extra ne præla. vi. suas. capi. ij.

Iudex electus ab vniuersitate an de iure communi habeat per superiorem confirmare.

k *Debeat.* vt puta ex pacto vel transactione. Sed hic quæro vtrum de iure cõmuni electus ab vniuersitate in iudicem, habeat confirmari per superiorem? Videtur ꝙ non. arg. ff. quando appel. sit. l. j. §. solet. de decre. ab ordine faci. leg. j. Item ex quo tali electioni lex dat iurisdictionem ordinariã, vt dixi in gl. præcedenti, nõ videtur necesse adeundus superior pro aliqua cõfirmatione. ar. ff. de cõdi. insti. l. quæ sub conditione. §. vlt. in cor. auth. de hære. & fal. circa princ. col. j. cùm etiam ex iuris cõmunis beneficio vniuersitati talis electio cõpetat, quod ab omni diminutione, id est superioris adiectione debet esse extraneũ. in cor. authen. cõstitutio quæ dignitatibus §. illud col. vj. Præterea qua ratione in creato syndico ab vniuersitate nõ est opus cõfirmatione superioris vel decreto, cùm sic creato lex potestatẽ tribuat. ff. quod cuiusq; vni. not. l. j. §. quibus. & l. nulli, idẽ videtur de electo in iudicẽ. sic not. Inno. de syndico extra de procu. cõsulti. & de iura. calũ. c. imperatorum. vbi de hoc per Host. licet Accur. in l. nulli aliter sentire videatur: sed iura per quæ ad dicendum cõtra mouetur, hoc nõ probãt. In contrariũ videtur ad instar tutoris qui actorẽ non cõstituit nisi cũ decreto superioris. ff. de tute. l. solet. de admi. tu. l. decreto. instit. de cura. §. vlti. ad idẽ, quia cõsensu maioris partis vniuersitatis videtur authoritate solẽni superioris fore cẽsendus confirmandus. C. de legatio. l. si ꝙ. & l. quoties. libr. x. Itẽ quia videtur interesse superioris scire & examinare cui tanquam iudici vniuersitas & singuli ex ea per consequens sunt subiecti: quare eius assensus videretur exposcẽdus. ar. extra de offi. archi. c. ad hoc. §. vlti. de excess. præla. dilecta. cũ ibi no. per Host. licet eadẽ decre. pro parte cõtraria prẽstet efficax argumentũ. quid enim si schismaticũ vel hæreticũ sibi iudicẽ cõstitueret? nõ videtur aliqua re tolerandũ. ar. extra de elec. c. venerabilẽ. Et istam opi. declarare videtur Host. extra de iudi. c. vlti. Sed ꝙ prius dictũ est, fortioribus vinci videtur argumẽtis: potissimè supposita tali vniuersitate quæ superiorem nõ recognoscat: sicut sunt multæ in Italia, de quibus loquitur textus iste. in illa enim infallibiliter videtur ꝙ assumptus per eã in iudicẽ, cõfirmatione aliqua nõ egeat: cum nõ sit superior qui eã dare possit. sed in alia quæ superiorẽ recognoscat, magis procedit dubitatio: & de illa potest dici ꝙ sine eius assensu sibi perpetuũ iudicem vel potestatẽ eligere nõ possit, etiã prẽtextu cõsuetudinis. in cor. authen. de defen. ciui. §. vl. colla. iij. C. de suscepto, & arca. l. neminem. lib. x. & multis aliis iuribus statuẽtibus officia

A publica potissimè iurisdictionalia quę iure successorio non transferuntur, debere esse tẽporalia, nõ perpetua. quæ allegata reperies tu merus canonista [a] legũ ignarus per Hosti. d. c. vlti. & ad hoc de elec. fundamenta. lib. vj. Ratio huius fuit, ne tales perpetuò rempublicã occupatam retinentes, asperam dominatione eã opprimerent. ff. de origi. iur. l. ij. §. & cũ plaeuisset. & ne concussionũ dominatione subditos vexarẽt. 50. distin. neminẽ. Temporalem autem iudicem sibi fortè constituere poterit absque superioris confirmatione: quia nõ reperitur de iure scripto fore necessaria hæc in defensore ciuitatis. C. de iurisdic. om. iudi. l. vlti. & per iura superius allega. intellige tamẽ iurisdictionẽ superioris integrè reseruata, & omni eius emolumento. alias fortè se posset opponere ꝙ suo interesse, ne ius ꝙ habet in subditis, perdat. ff. de aqua plu. ar. l. in concedẽdo. & l. iudicẽ. extra de testi. veniẽs. & no. de præferi. auditis. & pleni[9] per Host. de offic. ordi. cùm ab ecclesiarum, aliàs esset in potestate subditorũ se subtrahere à superioris dominij ditione. Non est autẽ absonũ plures iudices vniuersitati præesse, vno sub alio existente. in cor. auth. de defen. ciui. §. nos igitur. col. iij. & argu. eorum quæ no. Innoc. extra de præb. cùm non ignores. de reli. do. cùm venerabilis. & per Guliel. de re iudi. abbate. in subscriptione. Sed licet præmissa probabiliter dicta videantur: tutius tamen est dicere ꝙ superioris confirmatio requiratur, per ea quæ sunt pro hac parte allegata. & est expressum in defensore ciuitatis, qui electus ab vniuersitate confirmari debet per superiorẽ. in cor. auth. de defen. ciui. ∫. vlt. col. iij. C. eo. tit. l. defensores. ita nec occurrit probabilis ratio quare non ita requiratur in alio iudice, sicut in defensore. sic sentit Accur. ff. de iurisdi. om. iudi. l. & quia. & dicam infrà in glo. nedum ergo.

Iudices plures vniuersitati præesse possit.

l *Consueuerit confirmari.* in confirmatione igitur consuetudo attenditur: vt hic, & ar. extra de capel. mo. dilectus. de consue. cum dilectus. de ma. & obe. his quæ. de verb. sig. abbate. ff. quod cuiusque vniuer. nomine. l. nulli. de mu. & ho. leg. vt gradatim. §. j. cum multis si.

Cõsuetudo in cõfirmatione attenditur.

m *Debitam confirmationem.* debitã dicit, quia examinatio in cõfirmandis habet prẽcedere. extra de elec. venerabilẽ. de iureiur. Romani. ∫. itaq. Cle. v. ita demũ cõfirmabitur, si est idoneus, aliis ritè concurrentibus. ff. de mune. & ho. l. vt gradatim. §. j. de decur. l. eos. extra de elect. cum nobis olim.

n *Tanquam potestati.* tanquam alij ergo obediri posset fraude cessante: vt di xi in ca. si fratrum.

D o *Præsumat.* nedum ergo electus ad dignitates ecclesiasticas ante confirmationem non administrat. de elect. qualiter post obitum. & eod. titu. cap. auaritiæ. lib. vj. imò nec electus ad seculares: vt hic, & C. de diuer. offi. & appari. iudi. & proba. eod. l. probatorias. libr. xij. in corp. authen. de defen. ciui. ∫. interim. & ∫. si eadem. col. iij.

p *Inhibemus.* talis inhibitio quẽ ad obtemperandũ adstringit, nõ obtemperãti inobedientiæ notã peccatũ inducentem adscribit. extra de ma. & obe. c. si quis. & c. illud. ff. de re mili. l. iij. §. in bello. cum, ibi not. & Host. de offi. or. inter cætera. §. vl. de treu. & pa. ca. j. dignum est enim detrimentum vetitos sustinere &c. extra de constitu. cap. cognoscentes.

q *Decernentes.* quarta pars. Et tale decretũ principis, factũ in cõtrariũ reddit nullũ, vt hic vides: nã qua ratione factũ cõtra legis scriptæ inhibitionẽ nullũ est. C. de legi. l. non dubium. xxv. q. ij. c. imperiali. eadẽ ratione factũ contra inhibitionem principis, qui lex est animata in terris. in corp. auth. de consul. §. vlti. col. iiij. cùm & dici consueuerit ꝙ mitius agitur cũ lege quàm cum legis ministro. ff. de arbi. l. Celsus. & notari consueuit extra de cle. excommu. mi. c. si celebrat.

Princeps est lex animata in terris.

r *Irritum & inane.* simile. C. de sacrosan. eccle. authẽ. cassa & irrita. & sic

a Canonistæ vt plurimum legum sunt ignari: quos deridet doctor. in ca. super specula. ne cler. vel mona. dicentes papam cum suis cõsiliariis fecisse ibi sicut vulpes, vtupeirates cerasa quæ comedere nõ possunt. & Lo. Rom. sing. 654. dicit canonistam sine legi. nihil valere. Eontanus.

irrita. & sic cassatione aliqua vel irritatione hominis nõ est opus, nisi quatenus de facto processerit: cum de se nullum irritari non possit. ff. de iniusto testa. l. nam. & sibi. de ædili edic. l. bouem. ∫. vlt. & arg. extra de despon. impu. ca. ad dissoluendum.

a *Quidquid.* & ita facta electio de talib[9], iuxta. §. omnibus & singulis. vel obediẽtia eis prẽstita, vel factum per eos: iuxta ver. non verò. & consequenter mandata quæcunque, processus, sententiæ per tales facti & prolatæ, nulli & nullæ sunt, tãquam facta ab illis qui ius faciendi non habuerint post talẽ inhibitionem. ff. de offi. proconsl. l. obseruare. §. vlti. extra de consuet. ad audiẽtiã. de iure pa. quod autem. & in dec. sancta Ro. in si. vbi de hoc dixi.

b *Attentari.* si. de rescript. statutũ. lib. vj. Zenzelinus.

Execrabilis. De cretalis præsens diuisibilis est in duas partes principales. In prima cõstitutionis ratio multiplex præmittitur. In secunda ipsa constitutio modificatiua contra obtinentes iam plures dignitates, vel personatus, seu beneficia cum cura subsequitur. j. in ∫. nos itaque. Et illa diuidi potest in quinque partes. In prima enim contra prædicta obtinentes cum dispensatione legitima, cum pœnæ adiectione, & certa protestatione certũ quid disponitur. In secunda contra illa obtinentes absque dispẽsatione canonica statutum nouum editur: ibi, in §. porrò quia. In tertia cõtra recipientes secundũ beneficium secum primum nõ compatiẽs, ius nouum annectitur: ibi, in §. qui vero. In quarta qui in hoc casu intelligantur ordinarij, declaratur: ibi, in §. cæterum ordinarios. In quinta contra modificatiuam constitutionem interpretatio subinfertur: ibi, in §. quantũ autem.

c *Execrabilis.* Exponi potest hoc verbum, id est abominabilis seu detestabilis vel euitabilis. simile verbum & similis expositio. C. de aquæ du. l. ad reparationem. lib. xj. ff. de ali. iu. mu. cau. fac. l. item. §. potest. C. de admi. tu. l. lex quæ tutores. circa me. Et merito talis ambitio execrabilis dicitur, cum circa spiritalia versetur. C. de episc. & cle. l. si quenquam. nam & contra tẽporalia est vitanda, cùm dicatur radix omnium malorũ. j. ad Timot. c. vj. de pœ. di. ij. quia radix. xlvij. dist. c. bonorum. & alibi appellatur mater omnium malorũ. in cor. authen. vt nulli iudic. ver. agitur. col. ij. Et periculum animæ inducitur in assecutione pluralitatis beneficiorum sine dispensatione legitima. extra de præb. quia intantũ. & ibi no. per Host. de excep. cùm ecclesiasticæ. licet Inno. ibi notauerit nõ esse crimẽ plura beneficia simul habere. & de præb. cum iamdudũ. sed infallibiliter Host. opi. est prẽstantior, saltem in beneficiis se concursu nõ compatientibus: de quibus prẽsens. c. loquitur. sic etiã no. idem Inno. de elec. dudum. ij. Sed hoc qualiter, nónne hic obtinebãtur plura talia beneficia ex dispensatione papali? vtiq; : vt patet j. nónne ergo tutus erat à periculo animæ ille cũ quo dispensatũ erat? Dicas ꝙ sic, etiam si absq; omni causa rationabili dispensationem obtinuisset: nã prohibitio retẽtionis talium beneficiorum nõ à Deo, sed à sola voluntate conditoris canonis fuit inducta; quare sola voluntate cõtraria tolli potest: iuxta illud, Est eius tollere vel interpretari, cuius fuit condere. C. de legi. l. vlt. extra de sen. ex com. inter alia. xj. q. iij. §. ex his. sic expressè sentit Inno. & Host. post cum extra de sta. mo. cùm ad monasterium. in glos. nisi ex causã. & Guli. in Spec. in tit. de dispen. Secus si dispensatio fiat cõtra votum tacitũ vel expressum, vel contra legem Dei, vel contra statutũ generalis ecclesiæ: nã in his facta sine causa in foro animæ nõ prodesset. sic intellige quod no. per Ber. extra de voto. cap. non est. & clarius per Host. & Inno. extra de renun. ca. cùm inter P.

Beneficiorum pluralitas animæ periculũ inducit.

Dispensat? in beneficiorũ pluralitate, an sit tutus à periculo animæ?

d *Religiosorum.* cum isti sint plus Deo adstricti quã cęteri:

A nam per professionem contemptis honoribus, abiectis diuitiis, spretisq; deliciis, arbitrium propriũ subiugarunt alterius ditioni. extra de elec. quorundã. lib. vj. in eis periculosior est ambitio: cum nõ sint peiores experti quàm qui in monasteriis defecerũt, secũdum Aug. xlvij. dist. ca. quantũlibet. & scriptum est. Post concupiscẽtias tuas non eas. mens etiam potẽtiæ, id est humanæ dignitatis auida, nec abstinere nouit à vetitis, nec gaudere concessis, nec pictati adhibere consensum: vt ea. di. ca. virum. & extra de concef. præb. c. detestanda. lib. vj. & alibi legitur, Quos amor dominationis inuasit, iugum disciplinę fecit respuere. xcvj. di. c. bene quidem.

Dignitatũ auidus à vitiis nõ abstinet.

Hæc extrauagans reperitur inter communes sub tit. de præb. cũ glos. Guli. de monte. Laud.

e *Ambitio.* expone id est aspiratio vel anhelatio ad dignitatem vel beneficiũ: vt colligitur. C. si cert. pet. l. quisquis. extra de præb. cum iãdudum. alibi tamen sumitur aliter. ff. de decr. ab or. faci. l. ambitiosa. Et de hac ambitione scribit beat[9] Ber. O ambitio ambiẽtium crux, id est pœna, quomodo omnes torquens omnibus places? hoc ex praua intentione. sic recitat Host. de præb. c. quia intantum. ipsa tamen nisi ad actum realem processerit, sola pœnitẽtia tollitur. arg. extra de simo. c. vlt. & not. Host. de cle. non resi. c. relatum. in verbo, amoueri.

Ambitio torquet omnes.

Auarus est insatiabilis.

Vide hic c. detestãda. de concef. præb. ibi allega. l. i. cũ sua glos. in ver. extorta. C. ne fil. pro pat. & hũc tex. de importunitate dicentem, extem de ad concessa ob aliorum reuerentiam. l. i. ∫. quæ onerandæ. ff. quære. act. gl. in c. vnusquisque. 22. q. 4. Text. in extrauag. Cle. v. ex superna. de præben. & dignit. Itẽ ob ingentẽ lætitiã Io. de Selua in tracta. beneficiali. i. parte. q. ii. Item quæ princeps cõcedit tempore schismatis tribulationis, potest rebus pacatis reuocare. Abbas cap. sicut. de iureiur. Felis. c. i. de proba. Font.

resignare tenetur: aliàs vtrunque perdit, & inhabilis fit ad sacros ordines suscipiendos, & ad quodcunque beneficium habendũ. Tandem qui dicantur ordinarij quantùm ad præmissa, & quæ sint beneficia curam animarum habentia, hic manifestatur. hoc dicit hæc extrauagãs, quæ est notabilis & multum practicabilis, & grauius obligat quã ca. de multa, eodem titu. in anti. vt patet ad oculum.

CAPIT. VNICVM.

Execrabilis c quorundã tam religiosorũ d quàm secularium ambitio c, B quæ semper f plus ambiens eo g magis fit insatiabilis h quo i sibi amplius indulgetur k, & improbitas importuna l petẽtium à nobis & prædecessoribus m nostris Romanis pontificibus nõ tam n obtinuisse quàm o extorsisse plerunque noscuntur quod p vnus interdum etiã ad vnum

C

D

q Decernentes. quarta pars. Et tale decretũ principis, factũ in cõtrariũ reddit nullũ, vt hic vides: nã qua ratione factũ cõtra legis scriptæ inhibitionẽ nullũ est. C. de legi. l. non dubium. xxv. q. ij. c. imperiali. eadẽ ratione factũ contra inhibitionem principis, qui lex est animata in terris. in corp. auth. de consul. §. vlti. col. iiij. cùm & dici consueuerit ꝙ mitius agitur cũ lege quàm cum legis ministro. ff. de arbi. l. Celsus. & notari consueuit extra de cle. excommu. mi. c. si celebrat.

r Irritum & inane. simile. C. de sacrosan. eccle. authẽ. cassa & irrita. & sic

Princeps est lex animata in terris.

CAPIT. VNICVM.

Execrabilis c quorundã tam religiosorũ d quàm secularium ambitio c, quæ semper f plus ambiens eo g magis fit insatiabilis h quo i sibi amplius indulgetur k, & improbitas importuna l petẽtium à nobis & prædecessoribus m nostris Romanis pontificibus nõ tam n obtinuisse quàm o extorsisse plerunque noscuntur quod p vnus interdum etiã ad vnum

pœna, quomodo omnes torquens omnibus places? hoc ex praua intentione. sic recitat Host. de præb. c. quia intantum. ipsa tamen nisi ad actum realem processerit, sola pœnitẽtia tollitur. arg. extra de simo. c. vlt. & not. Host. de cle. non resi. c. relatum. in verbo, amoueri.

f *Semper.* hoc aduerbium denotat omnimodam temporis continuationem. ff. de ali. leg. l. Caio. §. Imperator. de condi. & demon. l. si quis ita. ∫. Titio. de consecra. dist. in. v. ca. nunquam.

g *Eo.* ponitur pro tanto, vel pro ideo.

h *Insatiabilis.* propriè loquitur huius ca. cõditor. nam nec satietas vnquã nec finis aderit cupiditati. xlvij. dist. sicut hi. nam totus mundus nec obolus est auaro. xiiij. q. iij. ca. quid dicã. vnde versificator dicit, Diues habere cupit quãto plus omnia sumit. & de ipso dicitur, ęris seruus eris, si te species trahat æris. & no. de ca. sicut hi.

i *Quo.* expone pro quantum, vel pro quia.

k *Indulgetur.* hoc dicit, quia cùm vni indulgetur indigno, ad prolapsionis contagiũ prouocat vniuersos. xxxiij. q. iiij. cap. est iniusta. & si ea quæ malè vsurpantur omittimus, excessus viam aliis aperimus. xxxv. quæst. ix. cap. loci. lxxxij. distin. peruenit. facilitas etenim veniæ incentiuum tribuit delinquendi. d. c. est iniusta. & extra de vita & hone. cleri. c. vt clericorum. & hoc intellige de facto. de iure enim non tribuit. & sic non obstat. j. quæst. vij. c. exigunt. vel aliter vt ibi not.

l *Improbitas importuna.* id est infesta, seu inquieta, per quã non concedenda frequenter cõcedũtur. C. de pe. bo. subl. l. j. lib. x. extra de concef. præb. detestanda. lib. vj. quare valere non debent, vel saltem cõcessa reuocari merẽtur, vt d. iuribus. & extra de purg. cano. c. cũ in iuuentute. de reseri. quia per ambitiosam. lib. vj. Per hoc quod dicit, improbitas: apparet quòd alia importunitas, puta quæ nõ ad noxã tendit, sed ad remedium, vel iuris proprij conseruationẽ vel persecutionem, non est inhibita sed permissa, quare exaudienda. de pœnit. dist. j. c. importuna. 100. distin. c. prisca. ij. q. vj. §. post appellationem. ff. de libel. dimif. l. j. extra de appel. ca. ab eo. lib. vj.

m *Prædecessoribus.* hic dic si placet quod dixi in proœ. constitu. Cle. v. in §. hæc sanè.

n *Tam obtinuisse.* scilicet à liberaliter concedente.

o *Quàm extorsisse.* scilicet ab inuito per talẽ importunitatem. extra de purg. cano. c. cùm in iuuentute. extortio enim liberalitatem nescit, & violentiam sapit. ff. de leg. iij. l. fideicommissa. §. si rem. quare per eam concessa, extorta potius quàm obtenta dicuntur. de elec. quorundam. lib. vj.

p *Quod vnus.* hoc contra ius commune est: vt j. sequitur, quod vnus plura beneficia se simul nõ cõpatiẽtia obtineat: cùm singula sint singulis committenda personis. lxxix. di. c. singula.

DE PRAEBENDIS ET dignitatibus.

Tempore huius cap. obtinentes plures dignitates personatus vel beneficia curã animarũ habentia ex dispensatione, virtute illius nõ poterunt retinere nisi vnũ, & reliqua tenebuntur resignare verbaliter & realiter coram ordinario sub testimonio publico intra mensem à tempore notitiæ huius ca. nisi fuissent cardinales, aut regũ filij. Illi autem qui plura talia sine dispẽsatione obtinebãt, potuerũt vltimum retinere, reliquis forma præscripta & sub eodẽ tempore resignatis. Qui verò deinceps tale habuerit beneficiũ, si cum illo secundum simile receperit, quã primum illius possessionem habuerit, vel per eum stetit quo min[9] habeat, primũ quo est ipso iure priuatus, modo prædicto

quid a contra huiusmodi inhibitionis tenorem contigerit attentari b. Nulli ergo &c. nostræ inhibitionis & cõstitutionis infringere. Datum Auenione iiij. nonas Augusti, anno ij.

singula. extra de præben. c. cum singula. lib. vj. cùm sibi quis vendicare non debeat stipendia plurimorum. de cle. non resi. quia nonnulli. nam & hoc idem in honoribus vel militiis secularibus reperitur. Duos enim honores simul agere quis non potest. ff. ad munici. libertus. §. præscriptio. nec duas militias habere. C. qui mi. pos. vel non. l. iiij. §. in posterum. li. xij. nec in duobus collegiis simul esse. ff. de colleg. illi. l. j. §. vl. not. de hoc de præb. c. præterea.

a *Beneficium ecclesiasticum.* verbum istud comprehendit nedũ canoniam, præbendam, dignitatẽ, personatum, officium, ecclesiam, vicariam: imò & præstimoniam & pensionem ad vitam pro titulo assignatam. argum. j. quæstione iij. capit. si quis dator. & capit. ex multis. & sic videtur sentire Innoc. & Hostien. de rescript. postulasti. & cap. ad audientiam. In genere autem sumptum hoc verbum beneficium, nihil aliud est quàm beneuola actio gaudium tribuens capienti. in lib. feu. in quibus cau. feu. amit. §. in primis. ad hoc autem adde quod not. Hostien. de præben. c. super inordinata. in verbo, reputati.

Beneficium quid est.

b *Minus idoneus.* hoc ex multis causis potest contingere. not. Hostien. de præben. cap. super. Sed hic quæro, nunquid ille qui scienter indignum promouet ad beneficium, peccet? vtique: cùm contra conscientiam faciat: & sic ei gehennam ædificet. xxviij. quæst. j. §. ex his. extra de resti. spo. literas. Iterum: quia ex hoc mandatur puniri, quod non fieret nisi peccasset. de elect. nihil. de præben. graue. de æta. & qualit. ex ratione. & ca. indecorum. xxiij. distin. cap. tales. 50. dist. c. aliquantos. Item cũ hoc faciat contra expressam prohibitionem canonis vel præceptũ, vt in dictis iuribus, contra faciens peccat mortaliter. iiij, dist. §. vlt. extra de maior. & obe. cap. si quis. sic sentit Hostien. de offic. ordi. inter cætera, §. vlt. de treu. & pa. c. j. Nec tales canones inhibitionem vel præceptum continentes de consuetudine, tolli possunt, licet secus sit in aliis. iiij. dist. §. leges. not. Hosti. in d. c. j. In foro contentioso tenetur promouens de mala administratione talium promotorum. argu. ff. de magi. conue. l. iij. ad municip. l. Lucius. §. Imperator. C. de magist. conue. l. in magistratus. extra de offi. archi. ea quæ. Sic sentit Inno. & Host. post eum. d. c. ex ratione. potest enim hoc dici, quòd mali ministri electio est in culpa: vt dictis iuribus. & argu. ff. fur. ad. nau. cau. sta. l. j. §. vlt. nau. cau. sta. l. j. §. hac actione. ad l. Aquil. si seruus. §. Proclus. instit. de oblig. quæ ex quasi male. §. itẽ exercitor. & d. c. ea quæ. Quid autem de illo qui se idoneũ non sentit, an recipiendo beneficium peccet? Dicas quòd sic. extra de elect. innotuit. §. multa. xxviij, dist. priusquam. xlviij. distin. cap. sicut neophytus. & argum. ff. ad leg. Aquil. item iure. in princ. & §. j. & l. si seruus. §. si calicem. cum si. receptionis enim suæ tempore debuit suam inhabilitatem patefacere, & sic vel non recipere, vel dispensationem obtinere. 50. dist. ex pœnitentibus. xxiiij. dist. cap j. extra de cor. vitia. exposuisti. quisque enim cum onere in quo substitutus est, vires suas metiri debet: & si impar est, abstineat: & ad id cum metu etiam cui se sufficere existimat, accedat. j. q. j. non est putanda.

Indignum scienter promouens mortaliter peccat.

Indignus beneficium recipiens peccat.

c *In diuersis ecclesiis.* in quibus impossibilitas residẽdi, & sic Deo seruiendi in eodem instãti temporis. arg. ff. de eo quod cer. lo. l. no vtique. §. si quis ita stipulatur. insti. de verb. obli. §. loca. inducit prohibitionem pluralitatis taliũ beneficiorũ: cùm nec in eadem ecclesia in qua potest Deo cõtinuè deseruire, obtineri possint etiam prætextu cõsuetudinis. extra de consuet. c. j. lib. vj.

d *Nedum vicinis.* hoc casu vicinæ ecclesiæ vel lõgè distãtes intelligerentur iuxta communẽ patriæ consuetudinẽ & opinionem. arg. ff. de flu. l. j. §. flumen. de fun. instru. l. cùm de lanionis. §. asinam. de dam. infec. l. inter quos. licet quãdoque loca dicantur vicina vltra duas diætas nõ distantia. de præb. c. præsenti. §. loca. lib. vj.

e *Imò.* hæc dictio potest esse aduerbium affirmandi, & ponitur coniunctiue pro &, sicut alibi. Cod. de nouo codice faci. §. quibus. aliàs ponitur disiunctiue pro vel. Cod. de sacrosanct. ecclesia. l. iubemus. §. œconomum. Aliquando est aduerbium eligendi, & tunc ponitur correctiue, vt potes videre in iuribus. ff. de manu. testa. l. Stichus. de hæredib. institu. l. si ita scriptum. de condit. & demonst. l. cùm ita legatum. de pœniten. distinctione prima. cap. qui dicit. j. quæstione prima. §. opponitur. extra vt lit. non contest. accedens. cum si.

Imò multipliciter sumitur.

A

f *Diuersorum regnorum.* ex hoc optimè insurgere possent multa mala, de quibus infrà dicitur: nam & contra promotionem vel prouisionem quæ fieret ad dignitatem vnius regni de incola alterius regni, admitteretur exceptio domini tẽporalis, si promouendum haberet suspectum de proditione terræ suæ, vel consiliorum & secretorum suorum. argum. ff. de pœnis. l. si quis aliquid. §. transfugæ. de re milit. l. omne. §. exploratores. extra de re iudica. petitio. ita sentiunt Innocent. & Hostien. clarius post eum de accusat. cap. super his. nam alieni regni arcana scrutari non conuenit, Co. de commer. & mercato. l. mercatores.

B

g *Aut plures.* puta. iiij. v. vel vltra.

h *Dignitates.* quid sit dignitas, personatus, officium: in quo differunt secundum ius scriptum, vide quod super hoc nota. Guliel. de consuetu. capitulo primo libro sexto. Vel dic quòd ista discernuntur ex institutione vel consuetudine cuiuslibet ecclesiæ: nam dignitas in vna, aliquando est in alia personatus vel officium. & sic Hostien. de præbend. de multa.

Dignitas per quid discernitur.

i *Prioratus.* super istis prioratibus, si placet, vide quod dixi de offic. ordi. c. præsenti. lib. vj.

k *Curam animarum.* intellige qualitercunque siue in foro pœnitentiali, de qua cura loquitur decre. omnis. de pœnit. & dic vt ibi per Hosti. super hoc notatur. siue in contentioso, de qua loquitur decre. dudum. ij. §. tandem. de elect. de hoc per Hosti. de præben. de multa.

l *Habentia.* sed quæ beneficia dicuntur habere curam, an illa sola quæ eam habent actu, vel solo etiam habitu: puta illa quę desierunt penitus parochianos habere? Garsias. Guli. Duran. & Ioannes Monachus dicunt de electione, cap. licet canon. quòd sola illa quæ in actu, non autem habitu. Guliel-

C

mus autem contrarium sentit ibidem. Sed aliorum opinio plus mihi placet, vt ibi dixi. & illam amplectitur Hostiensis de clericis non residentibus, cap. quia nonnulli. qui contra hanc materiam multa quærit ibidẽ, quæ hic mihi attribuere non curo.

m *Dispensatiue.* dispensatio dicitur esse iuris rigorosi relaxatio. j. quæstio. vij. cap. exigunt. & not. 50. distin. ca. vt constituereturr. & an sit debita vbi subest causa, & quo iure possit peti, & an peccet non dispensans vbi causa subest, vide *tto super* quod no. in dictis cap. vt constitueretur. &, exigunt. & 50. *beneficio* distinct. domino sancto. Sed per quem super talibus beneficiis pluribus retinendis dispensari possit? Dic breuiter *latatem à* quòd ob prærogatiuam meritorum personæ, solus papa. sic *quo fiers* intelligitur decretalis, de multa. §. vltimo. ℣. de præbendis. *potest.* Sed ob causam vtilem vel necessariam potest episcopus dispensare, argumento extra de cõcessione præbendæ. c. cum nostris. §. ad hoc. de ætate & qualitate. ca. tuam. sic no. Host. dicto cap. de multa. licet Bern. aliter ibi sentire videatur. De hoc aliàs scripsi de consuet. c. j. lib. vj. vbi Guliel. hanc opin. sequitur. & Petrus de Sam. d. ca. de multa. & Guiliel in Spec. titu. de leg. §. videndũ. ver. sed nunquid episcopus. & de hoc etiam not. lxx. dist. ca. sanctorum. & xxj. quæst. ij. si quis iam transfatus.

Dispẽsatio quid est.

D

n *Iure communi.* de clericis non resid. cap. quia nonnulli. de præbendis, cap. quia in tantum. lxx. distinctione cap. sanctorum. cum sim.

o *Recipere.* sume verbum, simul, quod sequitur. aliàs enim receptio plurium talium beneficiorum permissa est saltem successiue, intantum quòd receptio secundi facit ipso iure vacare primum. de præb. cap. de multa. & hoc intellige quo ad ipsum recipientem, non autem quo ad illum à quo primũ beneficium habuerit. nam per illum beneficiatus in primo beneficio, inuitus ex causa retineri potest: vt no. Pet. de Sam. d. ca. de multa. & Ioan. xxj. quæst. ij. si quis iam transfatus: vel potest primum beneficium tanquam spoliatũ ab illo repeti: vt ibi not. Ber.

p *Cætera.* subaudi multa damna vel pericula. & tunc punctabis post verbum, cætera. Vel potest punctari post verbum, inconuenientia. & dices inter cætera inconuenientia.

q *Subscripta.* id est, infra posita, scilicet mala vel inconuenientia sequentia, quæ sunt xj. numero.

r *Quòd videlicet.* primum inconueniens.

Quamuis

Honores maiores assequi non potest qui minoribus indignus est.

a *Quamuis modicum.* multò minus sufficeret ad magnũ: nã insufficiẽs, & sic indignus inferiori beneficio, indignior est superiore. ff. de sena. l. qui indignus. & cui minor honor interdictus est, omnes honores maiores interdicti censentur. ridiculũ enim est quòd à minoribus prohibitus, ad maiores honores valeat aspirare. ff. de interdi. & reli. l. relegatorum. §. vlt. iuxta illud, carens minoribus nõ fruatur maioribus. ff. de ser. expor. l. cui pacto. xxiiij. q. j mi-

A

ramur. xxj. dist. cap. submittatur. cũ si. & hoc verum, nisi ex causa contrariũ inducatur. extra de torne. c. j. dic super hoc vt ibi not.

Vix, difficultatem inducit.

b *Vix.* hæc dictio quandoque difficultatem inducit, non tamen impossibilitatem: quia quod vix fit, tamen fit. ff. de iudi. l. vix certis. Cod. de pœnis. l. incredibile. extra. de cler. non residen. conquerente. xciij. distinct. miratus. xix. distin. memoriam. de cogna. spi. cap. per catechismum. libro sexto. & hoc nisi in absolute prohibitis vel de iure impossibilibus: tunc enim impossibilitatem denotat. ff. de assignan. libe. l. vlti. §. fina. de leg. j. si seruus legatus. §. quicunque. ad Velle. l. tutor. de verb. signi. l. alienationis. de mu. & ho. l. rescripto.

e *Sufficeret.* Cod. de asset. l. nemo. de præpo. sacro. scri. l. hac parte. de agen. in rebus. l. agentes. lib. xij. xvj. quæstio. j. presbyteros. lxxix. dist. singula. extra de cle. non resid. quia nonnulli. ex quibus iuribus & similibus fuit sumptum quod hic dicitur.

d *Vendicet.* id est, appropriet vel applicet.

e *Stipendia.* plurimorum, quod est ℣. id est, plurimis debita: vt in iuribus. ℣. proxim. allegatis: vt ℣. in glos. hoc contra ius commune.

Ecclesia viris literatis permaximè indiget.

f *Literatis viris.* quibus ecclesia Dei permaximè noscitur indigere, vt circuncincta muro inexpugnabili pugnatorum & bellatorum &c. extra ne cle. vel mona. super specula. §. vlt. de elec. cùm ex eo. lib. vj. ipsorum enim scientia est circa spiritalium administrationem potissimum necessaria, & circa curam temporalium quamplurimum opportuna. extra de renun. nisi cùm pridem. §. pro defectu. de offi. ord. inter cætera. vnde non immeritò sunt maioribus beneficiis honorandi. de præben. de multa. §. vlt. & tanquam illi qui ecclesiarum vtilitatibus desudarunt, dignis sunt prouisionibus cõsiliis solandi. xij. q. ij. c. ecclesiasticis. & secundum labores suos ad meliores gradus & ad meliores dignitates producẽdi. C. de offi. præfec. præt. Aphri. l. in nomine domini. circa fin. de agen. in re. l. j. lib. xij.

Castitas depurat à carnis lubrico.

g *Vitæ puritate.* id est munditia & castitate quem depuratũ reddente à carnis lubrico. de qua vtpote Deo grata. xxxij. q. v. ca. j. & quasi per totum. & legi amica, & per legem laudanda. in cor. authen. de non alie. aut permu. rebus. §. optimum itaque. col. j. in l. scribitur. quòd sola est quæ cum fiducia potest Deo animas hominum præsentare. in cor. auth. de leno. §. sancimus. col. iij. nec luxuriantibus sed pudicis priuilegium legis datur. in cor. auth. quib. mo. na. effi. sui. §. si quis autem defectus. coll. vij. Vel potest exponi vitæ puritate, id est candore & nitore quem depurante ab omni peccati vitio detersa eius macula: vt colligitur in cor. auth. de mon. in prin. coll. j. aliàs parum prodesset castitatem corporis seruare, & aliis vitiis maculari: cum omnis virtus patiatur ab vno vitio detrimentum: & delinquens in vno, factus est omniũ reus. de pœ. distin. v. consideret. extra de reg. iur. defleat. vnde promouendi vita nedum honesta quo ad castimonię obseruationem, imò inculpabilis quo ad alia debet esse. in cor. auth. quomodo opor. episc. §. sancimus. col. j. xxv. dist. §. nunc autem. & patẽs esse debet aliis, vt ex eius visione sedula exemplum profectus sumant. ij. q. vij. cum pastoris. & talis vitę puritas virtutes inducẽs quem promotione dignum reddit. extra de elect. c. innotuit. §. multa. vnde alibi scribitur q̃ nõ omnes prælati pro prælatis habentur. nomen enim quẽ episcopum non facit, sed vita. ij. q. vij. §. his ita. & per contrariũ, secundum beatũ Gregorium sequitur, quòd cuius vita despicitur, restat vt eius prædicatio contemnatur. iij. quæst. vij. §. porrò.

Virtus omnis ab vno vitio detrimentum patitur.

Episcopum facit non nomen, sed vita.

h *Bonæ famæ.* hoc dicit ad denotandum quòd promouendus bonum testimonium habere debet ab his etiam qui foris sunt. in corpo. authent. de monach. §. cogitandum. & §. ordinationem. quomodo opor. episcop. §. sancimus. collat. j. & de armis. §. hanc igitur. colla. vj. & in nullo debet eius opinio vacillare. xxxiij. distinctio. laici. cum existimatio, quæ idem est quod opinio, sit illæsa, id est, non diminutæ dignitatis status. ff. de vari. & extraord. cog. l. cognitionum. §. existimatio. quæ multum cooperari dicitur: cùm per eam non-

Existimatio quid est.

Extrauagantes.

nulla ad illuminandam veritatem in lucem emergant. ff. de quæst. l. de minore. §. tormenta. & præsumptionem magnã in bonum inducit. extra de elect. innotuit. §. multa. quare præferenda est eius reseruatio quantiscunque diuitiis. ff. si quis omis. cau. test. l. Iulianus. vnde crudelis dicitur qui eam negligit. xij. quæst. j nolo.

i *Pollentibus.* resplẽdentibus vel fulgẽtibus. xij. q. j. nolo. nã tanquã luminosę ardẽtesque lucernæ super candelabrũ in domo domini positæ fulgere dicuntur iusti per vitæ puritatem, iuxta dictum sapientis, Fulgebunt iusti &c. extrà de reli. c. gloriosus. lib. vj. & non loci vel generis nobilitate, sed virtute animi gratiam sibi cõparare dicuntur. xl. cap. illud.

Ecclesiæ mĩsteriũ vituperatur, si per clericos mendicatur.

k *Qui mendicant.* quòd redũdare dicitur in vituperium ministerij ecclesiastici. xciij. distin. cap. diaconi. extra de renun. cap. ad supplicationem. cuius mendicitatis vitatio cordi fuit huius cap. conditori, vt patet per effectum. nec mirum: quia cùm clerici in sortem & hæreditatem domini sint vocati, & eius obsequio deputati, & diuinis obsequiis adscripti: de eius patrimonio viuere debent, & ecclesiæ stipendiis sustentari. extra de præben. cum secũdum. nam ecclesia cuius sunt obsequio dedicati, ipsos dominos sociauit. extra de pœn. presbyteri. vnde turpe est illum vel illos videri egẽtes quos quis habuit in ministros vel coniuges. in lib. feu. de notis feu. §. j. & arg. ff. solu. ma. l. alia. de re iudi. l. sunt qui. Sed quos clericos appellabis mendicantes, an illos qui victum habẽt, sed respectu qualitatis personarum suarum pauperes sunt? Videtur quòd illi soli mendicare videntur qui victum non habent: quasi aliàs paupertas non profit. arg. xvj. q. j. cap. vlt. extra de senten. excom. ea noscitur. de fur. ca. si quis. & C. de mendi. vali. l. j. lib. xj. Sed dicas mendicitatem considerandã iuxta personarum qualitatem. Quid enim si homo illustris genere vel eminentis scientiæ habeat victum suum, sed iuxta decentiam suam indumenta vel societatem & alia necessaria non habet, & solo victu sine dedecore status sui contentus esse non potest? negari non debet quin iste secundũ se mendicare dicatur. argu. ff. ex quib. cau. ma. l. in eadem. de

Clerici mẽdicãtes qui appellãds sunt.

C

vsur. l. sed & si quid. de admi. tu. l. cùm plures. §. cùm tutor. vbi pupil. edu. debe. l. ius alimentorum. §. ante oculos. de ali. le. l. cum alimenta. de iure do. l. quero. & l. cum post. §. gener. de iudi. l. si lõgius. in fi. & l. sed & si susceperit. §. sed & si ponas. extra de præb. de multa. §. vlt. de fim. c. & si quæstiones. xlj. distin. c. non cogantur. pro hoc facit quod no. Host. expressè de sent. excom. quòd de his. & B. de testi. ca. si quis testium. Inno. de consti. cùm omnes. in glo. vlt. & quod dicã etiam in gl. æquam intellige. ordo enim naturę est quòd nõ omnes sint æquales. in cor. authen. de mona. §. ordinatione. colla. j. quia non omnes per omnia &c. C. de vete. iure enu. l. j. §. j. circa fi. de offi. recto. prouin. l. potioris. nec vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi ordo magnæ differentiæ eam seruaret. lxxxix. dist. c. ad hoc. potissimè cùm talis mendicitas non sit à iure determinata, vnde arbitrariè erit considerandã. arg. extra de offi. dele. de causis. ff. de leg. j. l. si domus. §. in pecunia. de iure delibe. l. j. arbitrium autem suum firmabit iudex secundum personarum qualitatem, per iura prædicta. ff. de testi. l. iij.

l *Abundè sufficere.* Nota verbum, abundè sufficere. quasi dicat. non ad superfluitatem, ne mala quæ sequuntur insurgãt: nam secundum Hieronymum aliena rapere conuincitur qui vltra necessaria sibi retinere probatur. lxij. distinct. §. hospitalem. & xlviij. distinctio. capitu. sicut hi. Et super hoc vide quod not. Hosti. de præben. de multa. & plenius prosequitur Gulielmus de rescrip. statutum. §. assessorem. in glos. proprium.

D

m *Aequa distributione.* æquam intellige iuxta qualitatem & conditionem personarum. quod prosequere vt not. tam per ordinariam quàm per extraor. glo. de rescrip. cùm à Deo. & xxj. quæst. j. cap. j. extra de præbẽ. de monachis. & signanter dicit textus æqua: nam attenta personarum qualitate nõ debet tantum vni dari quòd alij scrupulosò corde moueantur. xvj. q. j. de decimis. hoc tamen intellige iuxta no. per Innoc. extra de consti. c. cùm omnes.

n *Paratur.* secundum inconueniens.

o *Vagandi materia.* quę periculosa potissimè religiosis existit. extra ne cle. vel mona. cap. vt periculosa. de præbendis. cum singula. lib. vj. de offic. ordina quanto. xvj. quæst. j. cap. monachi. & cap. quidam. C. de episcop. & cleric. generaliter. cùm ex debito teneãtur esse in claustro, saltem administrationem non habẽtes: finganturq; sine illo viuere non posse, sicut piscis sine aqua: eadem causa & quæstione. cap. placuit.

Religiosis extra claustrũ fingitur viuere non posse.

Clericus priuilegiatus, quia residet, si vagari incipiat, illud perdet.

Clericis secularibus est etiam inhibita. extra de præbē.quia intantum.cum non debeant deesse horis canonicis in ecclesiis in quibus sunt beneficiati.xcj.dist. Eleutherius.& multis ca.sc.alias puniuntur,vt ibi.Sed pone clericum beneficiatum residentē in beneficio habere aliquod priuilegiū,quia residet :perdet ne illud si vagari incipiat? Dicas ꝙ nic.C.de epis.& cle.generaliter: canonizata.xvj.q.j. generaliter.& videtur expressum . C. de domesti. & protect.l.si quis domesticorum. libro xij. ibi nota.& arg.ff. pro socio. l.actione. §. Item qui societatem.ff.de iud.l.ij.§. item si.ex quib.cau.maio.l.miles. &.l.sicut §.tandiu.C.de testam.milit.l.sancimus.qui.non oblon.temp.præscrip.l.sancimus.Quid autem si se excusare nitatur dicens se habere licentiam vagandi à prælato, vel de consuetudine quam allegat super hoc introductam, proderunt sibi tales? Dicas quòd non,per ea quæ not. per Inno.de cle.non resi.ex tuæ. Item cum secularis clericus in pluribus locis domicilium possit habere.ff.ad muni.l. assumptio. §.iuris.extra de rescri.dilectus.ij.de fo. compe. ex parte B. vbi in dubio præsumitur habere domicilium? Dicas quòd in loco beneficij ad cuius residentiam tenetur. Regularis autem prelatus in solo monasterio suo domiciliū reputatur habere,secundum Inno.no.de priuil.ex ore.& quicunque in loco domicilij reperitur, præsumitur à locis alis ex causa probabili fore absens.ff.de fidei com. lib.l.si cum seruum.§. vltim. & per contrarium absens à loco vbi residere tenetur, malitiose esse absens præsumitur, nisi aliud constet: vt not. Inno.de eo qui mit.in pos.ca.si aduersarius . Et per hoc videtur ille vagabundus reputari qui a loco in quo assiduus habet esse,aberrat:vt d. l.si quis domesticorum.&. C.de deserto.& occul.l.j.lib.xij.

Domiciliū clerici in dubio vbi præsumitur.

Vagabundus quis dicatur.

a *Diuinus.* tertium inconueniens.

b *Minuitur.* qui deberet potius augmētari.extra de consti.ex parte.de rescrip.quia per ambitiosam.lib.vj.nā & diminutio diuini cultus facit reuocari licentiā de nō residēdo à prælato obtentam.de cle.non resi.cùm ad hoc.sicut alia necessitas ecclesiæ.no.Inno.de cle.non resi.tuæ.& magnus fauor ei debetur:nam ipsum turbans capitali sententia damnatur,secundum legem.C.de iis qui ad eccle.confu.denūtiamus. de episc. & cle.l.ii quis in hoc genus.

c *Hospitalitas.* quartum inconueniens. de ista hospitalitate vide quod legitur & nota. xlij. distinction.capit. hospitalem.

d *Debita.*intellige solita & congruens iuxta quantitatē prouentuum beneficij.sic not.Hostien.de preben.de monachis. Per hoc autem quod dicit,debita,videtur innuere quòd necessitatis non tantum voluntatis est hospitalitas. & in beneficiatis hoc certum est lxxxv.dist. Florentinum. & xlij.dist. §.j.& quicquid habet ecclesia &c.xvj.q.j.quoniam quicquid not.B.dicto ca de monachis. Sed quid de aliis puta laicis & clericis non beneficiatis,est ne quo eos ad necessitatis? B.innuere videtur quòd sic, intātum quòd excommunicari possunt,nisi hospites recipiant xxij.distin. §. hinc etiam.not.de emp.& ven.ca.j. Inno. tamen contrarium ibi not. Hosti.autem videtur applaudere opinioni B. dicens quòd non sufficit soluere integram decimam, nisi de nouem partibus eis remanentibus eleemosynam faciant.xvj. quæstion.j. reuertimini.lxxxvj.dist.ca.non satis. Tu potes dicere quòd illi in foro contentioso non dicuntur adstricti ad hospitalitatē : cùm per legem nullus benefacere sit cogendus,cùm coactus nullum meritum consequeretur.xxiij.q.v.fidem.xlv.dist.ca.qui syncera.& cap. de Iudæis: nec bonus inuitus quis efficitur. xxiij.q.vj.c.vides.& sic potest saluari opinio Inno.Sed in foro animæ secus dicas,cùm misericordiam exercere omnibus sit præceptum.d.c.non satis.& ex præcepto legis quis tenetur diligere proximum ad id ad quod seipsum,id est ad humanum genus. extra de maio.& obe.ca.dilecti. Præmissa etiam dicas in hospitalitate charitatiua. ad aliam enim clerici nō tenentur.extra de immu.eccl.ca.j.de episc.& cle.l.j. nisi in concessione possessionis facta ecclesiæ concedens albergam vel hospitium sibi retinuisset : tunc enim secus. arg.extra de censi.c.j.&.c.quanto.xviii.q.ij.ca seruitium. ff.de pac.in venditionibus.cum si.

Hospitalitas an sit necessitatis.

Laici an sint ad hospitalitatē adstricti.

e *Rectores.* singuli in beneficiis residentes.

f *Detrahitur commodu.* quintum inconueniens. & tales detractio est vitanda.cùm ad contrariū,scilicet ad procurandā ecclesiarum vtilitatem clerici sint adstricti.xij.q.ij.fine.& extra de reb eccl.non alie.dudum,lib.vj.& cap.si quis. C.de sacrosan.eccl.auth.hoc ius.x.q.ij.hoc ius.

g *Et honori.* sextum inconueniens. & talis honor non est prætermittendus, imò quandoque lucro pecuniario præferendus.ff.si quis omissa causa testa.l.Iulianus.

h *Quæ.* scilicet ecclesiæ.

i *Defensorum.*sine quibus nihil in præiudicium ecclesiæ attentari potest. extra ne se. va. cap.j.de reb.ecclesi.non alienandum.lib.vj.& arg. C.si aduer. rem iudi. l. cùm & minores. cum si.

k *In iuribus suis.* collabuntur, quod est infrà &est septimum inconueniens. & per hoc quod dicit,iuribus,comprehendere videtur bona quæcunque sint, mobilia vel immobilia, vel per se mouentia, corporalia vel incorporalia.argu. Cod. de sacrosanct.eccles. l.iubemus. de quadrienni.præscripti. l.ij.de præscripti.xxx. vel xl. an. sicut in rem.institu.de reb.corporal,& incorporal. circa finem.

B l *Libertatibus.* octauum inconueniens. & in quibus consistant libertates ecclesiæ, vide quod not.per Inno.de sentent. excom.cap.nouerit.

m *Multipliciter.* hoc dicit,quia quandoque iura ecclesiæ depereunt ex negligētia beneficiati, de qua scribitur ꝙ omnia lædit.in corp.authen.de quæsto.§.hęc omnia.col.vj.& erudi tionis nouerca dicitur.lxxxiij.dist.c.nihil. quādoque exinde bita occupatione seu inuasione aliorum. xij.q.j. quicunque militum.iij.q.j.redintegranda.

Ecclesia iura per duo deperiunt.

n *Collabuntur.*id est in totum vel in partem pereunt seu damnificantur.simile verbum.C.de admi.tuto.l.lex quæ tutores. circa medium.

o *Et ruinis.* nonum inconueniens. Et cùm ex talibus ruini. publicus deformetur aspectus.ff.ne quid in loco publi.l.ij.§. si quis neminē. & l.vlt.extra de elect.c.fundamenta. §.digne. itaque vitandæ sunt.vt ibi,& C.de ædi.priua.l.ij.de ope.pu.l. intra.& ideo marmora vel columnæ domus etiam per dominum eius legari vel in terminos alienari non possunt.ff.de lega.j.cætera.& d.l.ij.

C p *Aedificia.*quæ forent potius reparanda,& in suo bono statu conseruāda.de elect.generali.lib.vj.& patēt expressius.C. de admi tu.l.lex quæ tutores.circa mediū.& hoc citius quàm noua alia opera inchoanda.per hoc enim plurimum laudis acquiritur si ædificia collapsa vetustate vel desidia derelicta vel aliàs inchoata imperfecta,perficiantur.C.de ope.pub.l.vlt,& arg.ff.eo.l.opus.&.i.vlt.

q *Nobilia.* qualia possint dici illa ex quibus expugnari possunt inimici , vel ex quibus patens est tuta defensio contra eos:vt sunt turres,mœnia, & alia fortalitia de quibus loquitur ca.Pisanis.extra de resti.spo. & C.de offi.prefe.præto. l.in nomine domini. Et possunt dici nobilia iuxta vsum loquendi communem.arg.ff.de flu.l.j.§.j. de fun.instruc.l.cùm de lanionis. §.asinam. quia ad conseruationem nedum rerū, imò & humanorum corporum sunt constructa, quæ dicuntur nobilissima creaturarum.ff.de ædil. edict.l.iustissimè. Vel dicuntur nobilia propter sui pretiositatem & valorem, licet modicum annui reditus afferentia , de quibus loquitur lex in cor.authen.de non alie. §.si verò alicuius. col.ij.Cod. de sacrosanct.eccles.authen. perpetua.versi.quòd si res pretiosa. Sed iuxta hoc potest quæri, vtrum priuato liceat facere talia ædificia vel habere ? Breuiter dicas quòd in limine imperij non licet. Cod. de fun.limi. l.ij. libr.xj. & d.l.in nomine domini . Sed an alibi possit ? Dic quòd ad æmulationem alicuius alterius , si materiam seditionis inducat, non licet.ff.de ope.pu. l.opus. aliàs autem licitum est. C.de ædi.priua.l.per prouincias.& ibi not. in d.l.ij. Quid autem præsumetur in dubio? Dic quòd præsumetur nō ad inuidiam vel æmulationem facere ar.d.l.per prouincias.iuxta l.merito ff.pro socio.cum ibi not.& arg.eorum quæ no. ff. de dam.infec.l.fluminum.§.vlti. Sicut autem non licet,vt dictum est, noua ędificia vel fortalitia talia facere vel habere:sic nec priū facta nec habita talium est incastellare vel propugnaculare, & si contra factum, est condictione ex dictis iuribus vel officio iudicis agi potest per quemcunque cuius interest , vt ipsa in statum pristinum reducantur:vt not.Inno.c.Pisanis.& Hostien.post eum.

Turres & mœnia dicūtur ædificia nobilia.

Turres habere an liceat priuato.

r *Magnificentia.* i.magnanimitas:vt colligitur de sup. negli. præla.c.grandi.li.vj.simile verbum in psal. Quoniam eleuata est magnificentia tua &c.& in cor.auth.hæc constitutio. in si. de litigiosis.in si.col.viij.vel expone, magnitudo. C.de offi. prefe.præto.l. in nomine domini. alibi reperies diuersa nomina quæ attribuuntur alicui præsidenti,quasi in si.omnium consti.in cor.authen.

f *Extruxerat.* id est construxerat. syllaba enim ex , hic non priuat,

Ex nō sem priuat.

priuat,sicut nec in euangelio : Et quædam mulier Martha nomine excepit eum,id est suscepit,& extra vt lite nō contest. quoniam frequenter. §. quòd si super. C. vbi in rem actio.l.ij.

a *Decessorum.* quandoque ponitur decessorum,quandoque prædecessorū, quandoque antecessorū. Co.de ope.pu.l.vlti. quod dic si placet, vt dixi in procæ. domini Io. papæ xxij. super constitutionibus Cle.

b *Et quod.* decimū inconueniens.

c *Amarius.* id est periculosius,cùm animæ & ipsarum cura sint rebus omnibus præferendæ. Co. de sacrosan.eccle.l.sancimus.

Anima est omnibus preferēda.

d *Dolendum.* cùm sanguis, id est conscientiæ subditorū de præsidentium negligentium manibus requiratur. xlij.dist. Ephesiis.extra de offi.ordi.irrefragabili.de reg. iur.quāuis. cùm enim ratione officij ad animarum custodiam teneātur, præsumitur contra eos si pereant. ff.de eden.l. si quis ex argentariis. §. vlt.cum ibi no.& ad hoc.ff.loca.si quis domū. §. imperator.extra de offi.archi.ea quæ.

e *Negligitur.* talis negligentia contra negligentem peccatum mortale inducit.lxxxj.dist.c.dictum.extra de offi.arch. ea quæ.vbi de hoc.

f *Et vitiorum.* vndecimum inconueniens.

g *Sentibus.* si habes sentibus,potes exponere,id est incentiuis vel inflammatiuis occasionibus : iuxta illud vulgare quo dicitur, Opportunitas quem peccare facit.quæ opportunitas est vitanda. de electio. capitu. fundamenta. de statu regular. capitulo j.libro vj. xviij.quæstione ij. capit.definimus.de cohab.cleric.capit.j.Cod. de episc.& cleri.l.eum qui. ff.de vsu & habi.l.non aliter.cū similibus.Si habes cœtibus: expone,id est coadunationibus vel societatibus.sic sumitur extra de iudi.capitu.mulieres.libro vj.& illis est via præcludenda , iuxta illud : Si non vis calui, fugias consortia calui. xxviij.quæstione ij.capitu.sæpe malorum. ff.de ser. cor. l. j. §.persuadere.de iureiur.l.item apud. §.appellare.& se. & sic secundum hoc verbum cœtibus,in mala parte sumitur:alibi sumitur in bona.C.de profes.qui in vr.l.j.lib.xij.Si habes sensibus,prout est communis litera, tunc planum est:& expones sensibus, scilicet quinque corporalibus per quos tanquam per fenestras mors ad animā intrat , secundum beatū Ambrosium.

Mors per sensus ad animā intrat.

h *Fomentum.* id est nutrimentum.

i *Periculosè.* vt puta animæ præiudiciale.si.de pœni.distin.j. periculosè.

k *Præbetur.* hoc potest referri ad illos ex quorum personis prædicta inconuenientia procedunt , vt eis tale fomentum præbeatur in suarum periculum animarum : vt dixi in glossi. si habes . vel parochianorum ipsorum ex curæ negligentia. arg.extra de sententia excom.alma.lib.vj. Vel potest referri ad illorum superiorem si in illis prædicta inconuenientia toleraret : quia error cui non resistitur &ce.& negligere eum possis perturbare peruersos &c.nec caret scrupulo societatis occultæ &c.lxxiij.dist.error. & in extrauag. dicti domini Ioan. si fratrum. §. qui igitur. & si ea quæ malè vsurpantur omittimus &c.xliij.distin.peruenit.xxxv.quæst.ix.loci. ideo vicarius Christi huius ca.conditor volens quo ad subditos & quo ad se prædicta inconuenientia penitus euitare, statuit vt sequitur.

l *Notaitaque.* secunda pars.

m *Tot malis.* prouenientibus ex vndecim inconuenientib⁹: vt in parte præcedenti.

n *Discriminibus.* de quibus dixi ś.proxi.

o *Cupientes.* simile de elect.cupientes. de concess.præb.ca. detestanda.lib.vj.

p *Dispensationes.* hic posset repeti quod dixi in parte precedenti,in ver.dispensatiuè.

q *Receptione.* dic vt dixi ś.circa prin.cap.in ver.recipere.& expone receptione,scilicet simul facienda.

r *Aut retentione.* intellige etiam de collatis successiuè talibus beneficiis,de quib⁹ sequitur: vt sit sensus ad dispēsationes obtētas super receptione talium insimul faciēda, vel retentione ipsorum etiam successiuè obtentorū moderationē infrà positam suscipiant.

f *Plurium.* quotcunque sint numero:vt patet ś. circa prin.

t *Dignitatum.* super hoc verbo & sequentibus dic vt dixi in parte præcedenti.

u *Forma.* de concess.præben.detestanda.de iureiur.ca.con-

A tingit.§.fi.lib.vj.

x *Cuicunque.* Cùm nedum infinitè, immo & vniuersaliter loquatur, ad cuiuscunque qualitatis personas extendatur.ff. de hæred.insti.l.hoc articulo.de lega.præstan.l.j.§. generaliter.extra de maio.& obe.c.solitæ. circa fi.de priuileg.quia circa.xix.distinct. ii Romanorū . & quia certæ personæ ab ista vniuersalitate excipiuntur, vt sequitur:vnde per hoc in cæteris effectus vniuersalitatis confirmatur. ff. de fun. instruc. l.quæsitum. §.idem respōdit domo instructa . in corp. authen. de nō alie.aut permu.eccl. §.vt autem. colla. ij.

y *Personæ.* per hoc verbum videtur quòd hæc decr. & eius moderatio extendatur & comprehendant dispensationes personis non locis concessas . nam si idem de omnibus voluisset, hoc vtique expressisset: quod cùm non fecerit,pro omisso debet haberi.extra de deci. ad audientiam. ff.de lib. & posthu.l.commodissime.fol.ma.l.si cùm dotem.C.de cadu.tol.l.j.§.finautem ad deficientis.Sed in contrarium videtur : quia in omnibus videtur eadem ratio , ergo idem ius: scilicet vitatio multorum inconuenientium quibus præsens capitu.occurrere intendit: vt hic dicitur.argu.extra de transla.episc.cap.inter.de confir. vti.cum dilecta.ff.de fon.l. j.§.hoc interdictum.Cod.de consti.pecu.l.vlt. Nam & statutum in vno , licet de se odioso , statutum censetur in alio, vbi est penitus rationis identitas. ff.de adult. l. si postulauerit. §.ratio.de iden.l.quædam. §.nummularios. Et not. Garsias de elec.cupientes.in prin.in gloss.sed posito.& colligitur ex dicta decre.cupientes. iuncta ad illam decret.si postquam. §.vlti.eod.titu.& ex decre.licet canon.eo.titu.& iuncta ad decre.vnicam.de offi.vica. Cle.v.& argu.in cor.auth. vt ij qui obli.se habe.perhi.res mi.§.j. colla. vj.vbi statutum licet pœnale in curatore extenditur ad tutorem propter identitatis rationem.& de hoc plenè aliàs dixi de rescri.abbates.Clem.v.respondendo ad decre. statutum.de elect.lib. vj.quæ prædictis prima facie videtur obstare.Quid ergo di ces? Respondeo quòd dispensationes locis vel dignitatibus concessas non tollit hæc decre.tum quia hoc non exprimit. & agitur de iure personarum per dispensationem quæsito tollendo,quare remanet.argu.xxvj.quæst.ij.cap.j.& in multis capitulis eiusdem quæstionis. & in lib. feu.de feu.cogn. cap.j in fin.tum quia in illis cessat personalis ambitio,vagatio & importunitas quæ dederunt causam ob inconuenietia inde sequentia editioni huius decre. vt patet in princ. ergo cessare debet eius effectus.lxxij.distin.§.verum. C.de transact. l. interpositas. tum quia citius personis quàm locis vel dignitatibus concessæ dispensationes alibi summouētur.de rescri.quia per ambitiosam.de priui.ca.ne alicui.lib. vj. & ar. ff.de censi.l.ætatem.§.rebus.de aqua quoti.& æsti.l.j.§.præmittitur.

Statutū pœnale quandoque extēditur ex rationis identitate.

Cardinales quare sic dicūtur.

z *Cardinalibus.* sic dictis quia sedi adostolicæ , quæ axis est & cardo aliarum ecclesiarum.xxij.distinct. sacrosancta.seruiunt:vt sequitur . & sic cognomen sumitur ab eo cui deseruitur.argu.Cod.de excu.mu.l.hydraulæ. lib. x. de aquæductu.l.decernimus.§. vniuersos. de fabrican. quasi per totum.lib.xj.ff.de verbo.signific. l.ferri.§.fin. in corp.authen. de defen.ciui.circa princ.colla.iij.de armis. circa prin. C.de episc.& cler.l.decernimus.xxj.distinct.capit.cleros.xvj.q.j.si cupis.

Cardinales per papam creati vbicunque an dicātur cardinales Romanæ ecclesiæ.

a *Romanæ ecclesiæ.* cui soli cōpetit cardinales habere,& non alteri, nisi hoc haberet ex priuilegio. no. Compost.de constitu.cùm accessissent. Quid ergo erit de dominis cardinalibus moderni temporis per dominum nostrum papam hodie præsidentem & suum antecessorem creatis:dicerētne de iure cardinales Romanæ ecclesiæ? Videtur quòd non:cū propriè Romana ecclesia sit in vrbe Roma , argumento. ff. de verbor.sign.l.bona ciuitatis. & l.cum qui.vnde à propria verbi significatione recedi non debet in dubio,nec ad abusiuam respectus haberi.ff.de leg.iij.l. non aliter.in princ. & §.j.circa fin.de verbo.signifi.l.nepos.Item quia in vrbe ipsa locum sedis apostolicæ dominus dicitur elegisse. extra qui fi.sint leg.c.per venerabilē.§.rationibus. & ipsam vrbem apostoli Petrus & Paulus vno die pro merito , loco vno pro gloria,sub vno persecutore pro pari virtute cōpassi gloriosio cruore martyrij Christo domino consecrarunt.ij. quæst. vij.c.beati.extra de elec. fundamēta. & ad illā venit dominū iterū crucifigi:vt dic. §.rationibus. scilicet in persona Petri.

iij.q.j.noli.in fin. Sed his & aliis omissis quæ possent ad hoc allegari, dicas contrarium. certũ est enim quòd Deus non in loco, sed in persona sancti Petri suam ecclesiam fundauit, dicens: Tu es Petrus &c. vt in euang. Matth. & recitatur. xxj.di. §.j. &c. vt no. in di. c. fundamenta. & potestas clauium. Petro data, in eius persona suis est successoribus attributa. xl. dist. ca. non nos. extra de transla. episc. quanto. & cap. inter. de re iudi. ad apostolicæ. §. nos itaque. lib. vj. constat etiam personam non solum sedem vel cathedram facere xl. distin. cap. multi. Nota etiam de iure episcopum esse in ecclesia quo ad gubernationẽ & protectionem, & ecclesiam esse in illo quo ad obedientiam. vij.q.j. ca. scire. vbi est ergo summus episcopus, qualis est papa, ibi est Rom. eccle. ibi est sedes apostolica. nam cum de iure communi in ecclesia vacante sit electio facienda. xxiij. distin. in nomine domini. extra de elect. quod sicut. & papa vbicunque moriẽte, sit ibidem vel saltem in ciuitate proxima noui pastoris electio facienda. extra de elect. vbi maius. §. porrò. & capit. ne Romani. Clem. v. ergo sequitur quòd ibi ecclesia Romana & sedes apostolica vacet. & sic necessariò habet dici quòd ibi sit, quia non potest vacare proprie nisi vbi est: sicut non potest quis mori vbi non est. no. Guli. de elect. commissa. lib. vj. ad præmissa facit satis expressè extra de præb. c. præsenti. lib. vj. vbi not. Guli. quòd vbi est papa, ibi est Romana curia. Ex his igitur resultat clarè quòd creati cardinales per papam vbicunque, dici debent Romanæ eccle. cardinales. Et diligenter aduertenti facilis est responsio ad allegata in contrariũ. licet enim Deus disposuerit in vrbe Romana apostolos martyrium pati, & ipsam eorũ sanguine cõsecrari: hoc fuit ideo, vt in ea quæ caput erat superstitionis, caput quiesceret sanctitatis: & vbi gentilium principes habitabant, illic ecclesiæ principes morarentur: vt d. c. beati. in fi. quare non sequitur ꝙ ibi solùm, & non alibi, scilicet vbi papa est, sit ecclesia Dei & sepo. licet etiam respectu habito & ad locum peculiarẽ in vrbe Romana dicatur ecclesia Roma. quod verũ est de illa quæ membrum est vniuersalis ecclesiæ: ipsa antẽ vniuersalis ecclesia in plura membra hodie est dispersa. vij.q.j. Nouatianus. in persona Petri fundata censetur fuisse vbicunque fuit Petrus, & adhuc esse vbi est hodie successor eius: vt dixi, & patet expressè per hunc text. Sed ideo generaliter dicitur Romana, à ciuitate in qua Petrus fundamentum ecclesiæ mortẽ subiit temporalem.

Ecclesia fuit fundata non in loco, sed in persona.

Vbi papa, ibi Romana curia.

a *Circa nos*. ad instar senatorum lateri principis assistentium: de quibus & eadem ratione de dominis cardinalibus potest dici quòd censentur pars corporis principis: vnde sicut in illis, ita in istis crimen læsæ committi dicitur maiestatis. Co. ad leg. Iul. maiest. l. quisquis. extra de pœ. c. felicis. lib. sexto.

b *Vniuersali*. quæ propriè dicitur collectio fidelium. de cõse. dist. j. c. ecclesia. & dicitur vna: quia vna fides. extra de sum. trini. firmiter. §. vna. in plura tamen membra singularia per orbem terrarum diffusa. vij.q.j. Nouatianus. xvj. quest. vij. ca. decimas.

c *Seruiendo*. Nota cardinales dici seruitores ecclesiæ: nec mirum, cùm & papa seruire ei dicatur, quare se seruum appellat: & Imperator seruum vltimum ecclesiæ se vocat. C. de offi. præfect. præ. l. quas gratias. §. j. cupiens Dei & ecclesiæ seruitium adimplere. ea. l. §. hoc etiam. ordo enim seruiendi est in humana creatura, vt inferior superiori deseruiat. aliter enim vniuersitas nulla poterit ratione subsistere, nisi ex diuersitate graduum ordo diuersitatem in ea seruaret. lxxxix. dist. c. ad hoc.

Papa & imperator vocant se seruos.

d *Singularum ecclesiarum*. quæ membra dicuntur vniuersalis ecclesiæ. vij.q.j Nouatianus.

e *Se impendunt*. id est exhibent, & promptos & obsequiales offerunt. simi. huic extra de clericis non residen. cùm dilectus.

f *Regum*. intellige catholicorũ. infidelium enim filiis nõ est verisimile papam voluisse aliquid prorogatiuæ circa pluralitatẽ beneficiorũ seruare: cũ de iure cõmuni illorũ ipsi capaces non sint, saltẽ vsq; ad secundã generationẽ. de hære. quicunque. §. hæretici. lib. vj. per lineã tamen masculinã descendentes. eo. tit. ca. statutum felicis. & hoc verùm esse probabiliter potest dici dispensationibus per eos obtentis post incursum hæresim per parentes: quia negari non potest quin tales dispensationes sint noui iuris ecclesiastici acquisitiuæ, à quo tales excluduntur: vt d. §. hæretici. Sed si ponas dispẽsationes obtinuisse ante hæresim parentũ, eritne idem? Credo ꝙ non: imò habebit locum quod hic dicitur: quia ius quæsitum filiis per talem hæresim parentũ tolli nõ debet. ar. ff. de sena. l. filiã. de pœ. l. crimẽ. C. eo. tit. l. sancimus. extra de iis q̃ fi. à ma. par. ca. quæsiuit. & arg. d. c. quicunque. §. ad hoc. & §. vlt. vbi post hæresim parentũ prohibetur filiis beneficiorum acquisitio,

Filij hæreticorum amperdãt suã dispensationem ppter hæresim parentum.

A non tollitur antefacta: & emancipatio facta de liberis post hæresim parentum, nulla dicitur: ergo à contrario sensu ante bene tenet, & suo vigore potitur: ita & hic: quia nõ portabit iniquitatem patris filius. j.q.iiij. ca. j. & ij. & argu. C. de hæret. authen. idem est. potissimè quia tales dispensationes nõ peruenerũt ad filios ex personis parentum, sed aliunde. argu. ad hoc. ff. de interdi. & rele. l. ij. de decu. l. ij. §. nullum. de iure pat. l. iij. in fin. de bon. poss. contra tab. l. iij. §. emancipatus. Sed iuxta hoc quero: pone aliqua nobilis vel alia mulier fuit vxor regis: illoque mortuo retinuit dignitatem reginæ. ff. ad municip. l. filij. §. vidua. extra de fo. compet. cap. ex parte. sed post suscepit filium ex aliquo nouo marito: nunquid ad illud extendetur quod hic dicitur? Dic quòd nõ: tum quia non est filius regis, quod iste textus exposcit: tum quia etsi à marito, non tamen rege illum suscepisset, ad illud quod hic dicitur, minimè traheretur: nam contrahẽdo cum viro inferiori quam rege, illa desiit habere dignitatem reginæ. C. de inco. & muni. l. vlt. lib. x. & d. §. vidua. & ff. de sena. l. fœminæ. C. de nup. l. cum te. & dicto capit. ex parte. & sic nec ex rege nec ex regina ille natus est, quod hic requiritur: & quia in ipso deficit claritas generis regalis, & potissimè ob verbum duntaxat, quod de se omnium aliorum quàm regum filios excludit. ar. ff. de trit. vi. & oleo leg. l. cum certus: de cõtrahen. empt. l. si debitor. §. verisimile.

Reginæ vidua reginam nomẽ perdit, si maritat inferiori.

B

g *Filiis*. quid autem esset de filiabus? pone autem quòd tempore huius constitutionis aliqua filia regis dispensatiuè teneret duas abbatias, vel alias dignitates monialium: nunquid exceptio quæ hic fit de filiis, censebitur facta de filiabus? Videtur quòd non: certum est enim quòd filia non est filius: & textus alios excepit, & illos duntaxat videtur excipere, cùm dicit, duntaxat. Sed contrarium teneas: quia hæc cùm sit sublatiua iuris ex dispositione legitima quæsiti, rigorosa est, & quo ad hoc odiosa, quare restringenda. de re. iur. odia. lib. vj. ff. de lib. & posthu. l. cum quidam. quare per consequens exceptio quæ ad eam fit, est fauorabilis: & hoc denotant verba hic posita, prærogatiua gratiæ &c. quare extendenda, vt dictis iuribus, & argu. de præben. ca. si pluribus. lib. vj. vt sic & ad filias referatur, cùm in eis generis claritas inducens prærogatiuam gratiæ, vt hic dicitur, sicut in masculis reperitur. ff. de sena. l. fœminæ. & l. filiam. nec debet in eis accusari natura, quia ipsas masculos non generauit. Cod. de lib. præte. l. maximum vitium. de legi. hære. l. lege xij. tabularum. & quia in fauorabilibus appellatione filiorum filiæ continentur. ff. de testa. tute. l. si quis ita dixerit. de lega. ij. si ita sit scriptum. Et verbum duntaxat, hic positum, excludit hic filios aliorũ quàm regum: vt dixi supra in glossa præcedenti. non autem regum filias, cum pro filiis sint habendæ quo ad hoc, vt prædixi, & probatur ff. de verb. signi. l. filij. & argu. de mu. & ho. l. vacatio. de iure immu. l. iiij. Sed pone quòd talis filius vel filia concepti fuerint tempore quo pater rex erat. sed tempore quo nascuntur, desiit esse rex, puta quia depositus, vel iuri regni renuntiauit: nunquid ad talẽ filiam vel filium exceptio quæ fit hic, extendetur? Dic breuiter quòd sic: quia concepti pro iam natis habentur, cum de eorum commodo tractatur. ff. de statu ho. l. qui in vtero est. & l. qui in vtero sunt. vnde superueniens patris calamitas seu casus non tollit eis dignitatem quæsitam. ff. de sena. l. filiam. & est expressum eod. titu. emancipatu. §. si quis conceptus. & ibi casus: & de decur. l. ij. §. in filiis. verisi. si pater. & §. proinde. vnde nulla relinquitur quæstio, cùm sit casus legis in cor. authen. de non elig. secun. nuben. §. j. C. de fur. l. ancillæ. & in eis no. Sed quid esset ecõtra: pone aliquem conceptum ex inferiori quàm sit rex, puta ex comite vel alio tempore quo nascitur, pater factus est rex: nunquid quo ad efficaciam exceptionis quæ hic fit, reputabitur ille filius regis? Videtur ꝙ non, arg. eorum quæ not. C. de nup. l imperialis. §. & his illud. & arg. C. de suis & legi. lib. l. ex libera. vbi conceptus ex libera & seruo, non habet priuilegiũ filij decurionis, licet pater factus liber posit creari decurio. Sed contrarium dicas: quia expressum est. ff. de sena. l. senatoris filium. & de decur. l. ij. §. in filiis. vt sic natiuitatis liberorum tempore superueniens patris dignitas eis profit: vt ibi, & C. de natu. libe. l. nuper. & de nup. si liberam. Non obstat d. l. ex libera. quia ibi ab initio iure ciuili nullum fuit matrimonium inter liberam & seruum: quare conceptus ex eis fuit natus spurius, vt ibi: nec libertas vel honor patri obueniens, illum legitimum reddit: quare vt spurius non gaudet priuilegio filij decurionis, vt ibi dicitur: cùm illegitimus originali nobilitate patris non gaudeat. ff. de statu ho. l. cum legitimè. Item pone quòd natus est quis & conceptus ex non rege, qui tamen rex fuit, & esse adhuc speratur: vt quia depositus est ad tempus: ante aduentum temporis illius mortuus est: nunquid iam natus reputabitur filius regis esse? Videtur quòd sic. argumentum. ff. de decurionibus. l. ij. §. si ad tẽpus.

Filius cuius pater rex erat tempore conceptionis, non autem tempore natiuitatis, vel econtrario potiatur priuilegio filij regis.

Quæstio.

C

D

Et idem

Et idem videtur dicendum, si quis sit conceptus ex non rege: & antequam sit natus, suus pater rex efficitur: & demũ ipso nondũ nato pater esse desiit rex: vt quia depositus vel alio modo: natus postea filius regis videatur censendus: vt l. e. §. præterea. Sed quid dices: an hic appellatione filiorum continebũtur nepotes, saltem nati ex filiis? Videtur ꝙ non: cum etiã in fauorabilibus appellatione filiorũ nõ contineãtur. ff. de test. tute. l. quòd si nepotes. insti. qui dari tu. pos. §. vlt. Sed contrarium potest dici. arg. ff. de verb. sig. l. liberorum. §. sed & Papinianus. & l. filij appellatione. & l. iusta. nam de propria significatione verbi filiorum, nepotes ex eis nati continẽtur: quia per eos vt per filios in æuum memoria generis retinetur: vt d. §. sed & Papinianus. cuius generis claritas hic exceptionem inducit: licet aliquando de vsu & de consuetudine loquendi aliter nepotes, aliter filij appellentur: vt in primis iuribus. & sic no. d. §. vl. quare in dubio hic filiorum appellatio comprehendit nepotes iuxta propriam verbi significationem, quam & non ad aliam in dubiis respectus habetur. ff. de leg. iij. l. non aliter. de verb. sig. l. nepos. Et an quod hic dicitur de aliis, sit intelligendũ de legitimè natis, an etiã de aliis? a Videtur ꝙ de omnibus, cũ omnes sint filij: & hic indistinctè loquitur. Sed contrarium videretur, cũ illegitimi de se non sint capaces taliũ beneficiorum. de fi. presby. ca. j. & fi. nec dicuntur fulgere claritate generis patrum: vt s. dixi. vnde non est verisimile, ꝙ hic papa talibus dispẽsationes reseruare voluerit. Sed supposito quòd dispẽsationes sufficientes obtinuissent: omnis illegitimatio fuit sublata. extra qui filij sint legi. per venerabilẽ. quare per hunc tex. indistincte loquentem eis reseruare videretur: potissimè cùm hic agatur de sublatione iuris per dispensationem quæsiti: vt s. tetigi circa prin. huius glos.

Nepotes enã regũ continẽtur appellatione filiorum.

Anilli venant appellatione filiorũ, vide quæ dixim. c. statutũ. de hære. li. 6. Addo. hic fin. Hipp. 131. incip. tu fcis. Fant.

Regũ filiæ an potiantur priuilegio filiorũ.

a *Sublimitatem eorũ*. hoc ad cardinales referas propter hoc quod sequitur de generis qualitate: quod ad filios regũ ꝓprie est referendum: licet ad eos hæc sublimitas referri possit, per hunc textum. & ar. de præb. de multa. §. vlt. Ista autẽ sublimitas in dominis cardinalibus attendenda est principaliter quo ad mores & merita vitæ. lij. dist. c. miramur. nam non qui maior in honore fuerit, ille est iustior: sed qui fuit iustior, ille maior, secundum Io. Chrysost. xl. dist. c. multi. in fi. & alibi legitur, ꝙ non in sublimitate graduum, sed in amplitudine charitatis acquiritur regnum Dei. extra de temp. ordi. c. ad aures. Sublimitas hic sumitur quo ad eos pro status præeminentia vel excellentia: & vt alibi in cor. auth. de filiis ante dota. instru. natis. in fi. col. iij. quib. mo. na effi. sui. in fi. col. vij. cum similibus. & d. c. de multa. c. vlt. Sed tamen (vt dixi) sublimandi merita & mores, non inordinati affectus intuendi. extra de præb. graue. Quid præsumetur in dubio de sublimato, an ob sua merita vel ex alia causa sit sublimatus? Dic præsumendum fore ꝙ ob sua merita. extra de præsump. c. cùm in iuuentute. & d. c. miramur. & xl. dist. ca. j. & no. B. extra de reseri. c. præsenti, quod hodie est sublatum. Ad hoc præstat efficax arg. lex dicens, ꝙ quantò quis melioribus præest, tantò maior & honestior est, id est, esse præsumitur. in cor. auth. de defen. ciui. §. nos igitur. col. iij. licet gl. dicat ibidem ꝙ non de honestate animi, sed seculi loquitur. & alibi loquitur: quantò quisque est celsior, tantò & aliis potentior. xvj. q. j. c. sunt nõnulli. & quia sacrilegij instar obtinet, dubitare an ille dignus sit quẽ princeps elegerit. Co. de cri. sacri. l. ij. xvij. q. iiij. §. qui autem. versi. si quis. aliàs est ibi. c. & arg. C. de aduo. diuer. iudicum. l. restituendæ. in fi. Sed gratia huius quæro quale sit istius sublimitatis cardinalatus priuilegium? Ad hoc dicas quòd est multiplex priuilegium: quia hostiliter cardinalẽ insequẽs. xxxvij. pœnas patitur & incurrit: quas saltẽ omnes non incurrit insequens propriũ suum episcopũ: vt colligitur extra de pœnis. felicis. lib. vj. & eo. titu. c. si quis suadente. Cle. papa v. Secundũ, quia cũ domini cardinales sunt legati, conferre possunt beneficia, etiã ad papam deuoluta. de præb. venerabilis. de offi. leg. c. officij. lib. vj. Tertiũ, quia legati excõmunicatos pro iniectione manuum vbicunque venientes absoluũt. extra de offi. leg. c. excõmunicatos. Quartum, ꝙ legati de latere mare transeuntes vti possunt insignis apostolicæ dignitatis, puta palefredo vel equo albo, vestimentis rubeis, freno & calcaribus deauratis, & similibus. de primle. antiqua. vbi de hoc ꝓ Hostien. Quintum, quia dici possunt patricij, quorum nomina in diademate principis scribi consueuerunt, secundũ Guli. notantem in d. c. officij. Sed me cũ ipso tenere hoc casu non audeo: quia patricios imperator sibi in partes eligebat. insti. quib. mo. ius pa. po. sol. §. filius. C. de consul. l. vlt. li. xij. papa autẽ cardinales non assumit in patres, sed tantum in filios. extra de resti. c. licet dilectus. de præben. dilecto. nisi faciat eos episcopos: quia tunc in fratres eos assumit. extra de cri. fal. quàm graui. Sextũ, quia pars corporis papæ dici possunt ad instar senatorum. vj. q. j. §. verũ. C. ad l. Iul. ma. l. quisquis. secundum Guli. notantem in d. c. officij. vnde alibi no. Innocen. quòd collegium cardinalium habet senatum. arg. xcvj. dist. Constantinus. vt no. ipse extra de re iudi. cum te. & de hoc, xvj. q. j. ecclesia. Illud autem aliter persuaderi potest: nam cùm promiscuè loquendo de cardinalibus omnes fratres appellet: ipsi tanquam fratres corporis sui pars fore sunt censendi. arg. C. de agri. & censi. l. cùm scimus. §. vlt. lib. xj. & sicut in persona senatorum committi dicitur crimen læsæ maiestatis, quia pars corporis principis censentur: vt d. l. quisquis. ita & cõmitti dicitur in personis dominorum cardinalium: vt d. c. excommunicatis. vbi de hoc. Septimum, quod ex præmissis insurgit. nam si ipsi censeantur veri patricij, statim cũ sunt creati, sunt liberati à patria potestate. d. §. filius. & d. l. vlt. de consul. sed hoc nullo iure cauetur quòd sunt patricij. si censeantur senatores, non sunt liberati ex hoc. d. §. filius. cum ex illis dignitatibus solum quis liberetur à patria potestate, ex quibꝰ liberatur à curiali conditione. in cor. auth. consti. quæ dign. §. generaliter. col. vj. Sed à curiali liberatur propter xij. dignitates. Co. de decu. l. vlt. lib. x. de quarum numero non est senatoria. Quid ergo super hoc dices? Dic quòd si sint creati cardinales episcopi, nulla est dubitatio: quia saltem ex episcopali adepta dignitate liberi facti sunt à patria potestate in cor. authen. constitu. quæ digni. §. illud. col. vj. C. de episc. & cleri. auth. sed dignitas. aliàs incipit, sed hodie. extra qui fi. sint legi. per venerabilem. Sed si tantum sint creati cardinales, quid dices? videtur quòd non sint liberati. nam cùm ius patriæ potestatis consistit in multis, puta in viij. quæ nominantur insti. de pa. pote. §. ius autem. non debet dici sublatum in patris præiudicium: nisi vbi in iure statutum reperitur, cùm non sit lex aliqua istud dicens. arg. in cor. authen. de non eli. secun. nubentes. §. optimum vtique. col. j. vbi dicitur, non fraudetur pater iure filij. nec enim lex est aliquid tale dicens. ad idem. Co. de col. l. illam. de rep. l. dissentientis. extra de sup. neglig. prælat. Romana. lib. vj. ne se. va. ca. illa. & per hoc scribitur erubescendum fore loqui sine lege. in cor. authen. de trien. & semis. §. consideremus. col. iij. & quia aliorum honores aliis damnorum occasionem fieri nõ oportet. Co. de sta. & imag. l. & virtutum. & de silentia. iubemus. lib. xij. nec vlli est cum alterius iniuria consulendum. xxij. q. ij. c. primum est. C. de offi. præfec. vr. l. præfectus. Sed his non obstantibus contrarium non improbabiliter potest dici. certum est enim quod multiplex est dignitas secularis vel officium, quæ vel quod aliquem liberat à curiali conditione: vt colligitur d. l. vlt. Cod. de consul. lib. x. & illa eadem quæ est in numero duodeno, vt prædixi, hodie filium liberat à patria potestate, vt d. §. generaliter. in quo numero cõputantur aduocati fisci, quæstores, principatus agentium in rebus: & similes multæ, de quibus minus videtur quòd liberent, cùm ex earum virtute nullus effici dicatur pars corporis principis: & tamen liberant: ergo multò fortius dignitas cardinalatus: sumpto argu. à minori. de quo not. de elect. cùm in cunctis. vnde licet nõ sit hoc expresso iure cautum, tamen de similibus ad similia procedit ur. ff. de legi. l. non possunt. cùm plura sint negotia quàm vocabula. ff. de præscriptio. verb. l. natura. & statutum in vno, statutum censetur in alio, vbi est penitus eadem vel maior ratio. not. ff. de iudic. l. cùm prætor. nec videtur damnum ex hoc pater vel iniuriam pati. cùm enim naturaliter augmentum in honorem filij desideret. extra de testi. capitu. super eo. cùm eadem persona fingatur esse cum eod. Cod. de impu. & aliis substi. l. vlti. & eadem caro. xxxv. quæstione iij. hac auctoritate. & excellentia & nobilitas filij patrem nobiliorem reddat, & laudem magnam patri afferat, & magnæ lætitiẽ præbeat occasionem: vt legitur in dicto §. generaliter. & gloria patris est filius sapiens: Prouerbiorum xvij. & xxv. cap. xcv. distin. cap. esto subiectus. in fin. tales honores, laudem, lætitiam & gloriam debet omni pecuniario commodo, quod ex patria potestate potest contingere, præferre. ff. si quis omisi. cautela. l. Iulianus. Octauum priuilegium, quòd cardinali asserenti se legatum, creditur absque literis. xcvij. distinctio. capitu. nobilissimus. licet aliqui hoc reuocent in dubium.

Sublimare præsumitur quis ob sua merita.

Cardinales nouem habent priuilegia.

A

B

C

D

Erubescimus sine lege loqui.

Pater & filius fingunturẽ eadem persona.

Nonum, quòd assertioni cardinalis absque actis creditur super his quæ coram eo acta sunt, saltem de consuetudine curiæ. extra de appel. constitutus. vbi hoc nota. per Hostien. in verbo, assertioni. & pro tali consuetudine potest esse ratio: quasi credatur principem, qui ipsum ob singularem industriam explorata eius fide & grauitate ad tantæ dignitatis magnitudinem adhibuit, non esse aliàs aliter processurum seu iudicaturum esse pro sapiẽtia ac luce dignitatis suæ quã ipse foret iudicaturus. arg. ff. de offic. præfect. præto. l. vnica citca finem.

b *Generis claritatem*. Nota habendam rationem nobilitatis generis,

Nobilitatis ratio ĩ multis est habenda.

generis, & hoc etiam in pœnis infligendis. de quo dic vt legitur & not xxiiij. q. j. quid circa pacem. extra de iureiur. cũ quidam. ff. de pœ. l. quędam. de incen. rui. nau. l. Pedius. C. de paga. sacri. & tem. l. vlt. cum si. multis. Quantum in honoris exhibitione, & salutatione, & sedis inter iudices assignatione. de quo dic vt legitur. C. de offic. diuer. iud. l. ij. & iij vbi Sena. vel cla. l. iij. §. sedendi. de offi. ciui. iu. l. ij. de hoc etiam no. iij. q. ix. ca. necesse. Quantum in beneficiorum obtinēda multiplicatione: vt hic, & de præben. cap. de multa. §. vlti. Quantum in faciendi de ipsis præ aliis cæteris paribus electiōe. in cor. auth. de defen. ciuit. §. interim. colla. vij. extra de appel. cōstitutis. cum notatis in ipsis. Quantum etiam in beneficiorū æquali faciēda distributione. super quo vide quod dixi s. eo c. in ver. mendicant. Nec non in aliorum bonorum vberi administratione, ac etiam consumptione. ff. de dona. l filius. §. nonnunquam. de admi. tu. l. cùm plures. §. tutor. de iudi. l. si longius. in fi. de iure do. l. quæro. & in multis quæ diligens indagator per se poterit reperire.

potioris prærogatiua [a] gratiæ attollendi, duntaxat [b] exceptis) deliberatione [c] super hoc cum fratribus [d] nostris habita diligenti, de [e] ipsorum consilio & ex certa scientia [f] nostra, in forma subscripta duximus taliter moderādas, [g] quòd per moderamen nostrum effrenatam [h] circa easdem [i] personas talium beneficiorum multitudinem refrenemus: ipsique impetrantes fructu dispensationum huiusmodi totaliter [k] non frustrentur. † Statuimus [l] itaque & de fratrum ipsorum consilio ordinamus, quòd obtinentes nunc [m] ex dispensatione [n] legitima pluralitatem huiusmodi dignitatum, personatuum, officiorum aut prioratuum seu beneficiorū, quæ aliàs absque dispensatione [o] obtinere nequibant, vnum tantùm ex dignitatibus, personatibus, officiis, prioratibus, ecclesiis vel beneficiis huiusmodi quibus cura imminet animarum, cū dignitate, personatu vel officio, prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quæ habere maluerit, [p] prætextu dispensationis

† aliàs frauentur.

A mine cur ita facis? de pœ. dist. ij. §. ex persona. Et super hoc, quia aliqua quandoque habent fieri simpliciter cōsilio alterius: aliquando cum consilio: aliquando de consilio: aliquādo non possunt fieri sine consilio: & aliquando habent fieri cum alterius assensu: & quid iuris in omnibus istis sit: vide quod not. Compost. extra de constit. cap. pen. & Guli. ne sedeva. cap. j. lib. vj. & ibi dixi.

B

a *Prærogatiua gratiæ.* si. de offi. deleg. hac constitutione. de offi. lega c. officij. lib. vj.

b *Duntaxat exceptis.* eadem verba reperies de priuileg. cap. ne aliqui. de offi. delegat. hac constitutione. libro sexto. vnde hæc verba tollunt dubium, si quod fieret, an inferior cardinale, puta patriarcha, primas, archiēpiscopus, abbas, vel filius inferioris rege, puta ducis vel comitis, dispensatione obtenta posit gaudere contra hanc decr. & dic quòd non per hunc text. & per ea quæ notaui supra in verbo, cuicunque.

Deliberatio in agibilibus est necessaria.

c *Deliberatione.* Not. principem qui omni lege solutus est. ff. de legi. princeps. extra de concef. præb. proposuit. deliberatione velle vti in agibilib^9. si. de offi. leg. ca. deliberatione. lib. vj. C. de legi. l. humanum. ne filius pro patre. auth. habita. ff de his quæ in testa. delen. l. proximè. de iure patron. l. diui fratres. Eius igitur exemplo quicunque alius idē facere debet. arg. lxxix. dist. legitur. ij. q. j. Deus omnipotens. extra de re iudi. in causis. dubium enim non est omnia omnino quæ consilio recto geruntur, iure meritoque effectu & firmitate nititur. C. de repu. l. iij. & veritas sepius examinata citius splendescit in lucem: & fructus diuinus est iustitiam sæpius recēseri. xxxv. q. ix. c. graue. vnde alibi statuitur, quòd non cū præcipitatione nec subitaneè, sed cum deliberatione sunt sententiæ proferendæ. C. de sententiis ex breui. recit. l. ij. extra de re iudi. pastoralis. clemē. v. §. verum. vbi etiam de hoc dixi.

Cardinales an sint a papa filij ve. fratres nuncupādi.

d *Cum fratribus.* collige hic, quòd cum papa de cardinalib^9 loquitur, indefinitè vel promiscuè appellat eos omnes fratres: vt hic & in locis multis aliis reperitur. Et potest ratio reddi: quia licet soli episcopi cardinales regulariter & peculiariter fratres, cæteri verò filij appellentur. de crimi. fal. ca. quàm graui. de testi. licet dilecte. de præben. dilectus. ne igitur episcopi notabili fraterno nomine nuncupandi, vt ibi, negligi videantur: ideo & alij propter alios fratres appellātur. arg. ff. de iniur. item apud §. hoc edictum. xxiij. dist. cap. quanquam. extra de hæret. c. si aduersus. Et domini cardinales non episcopi, qui fraterni nominis appellatione nō sunt nuncupandi: vt d. c. quā graui. nisi propter illos qui episcopi sunt, fratres appellari mereātur: sicut nepotes ex filiis, qui vere filij non sunt, nec sic appellari consueuerunt. ff. de testa. tute. l. q̄ si nepotes. institu. qui da. tuto. pos. §. vlt. tamen propter filios & ipsi filij appellantur. Et sic ex personis episcoporum consequuntur, quod ex sua singulariter nō possunt: vt alias contingit. ff. de edili. edi. l. cùm autē. §. fi. de bon. pos. cōtra tabulas. l. non putauit. §. si exhæredatus. quæ res pign. obl. pos. l. Aristo. extra de priuil. licet. §. j. de concef. præb. c. auctoritate. lib. vj cum multis ff.

e *De eorum consilio.* scilicet cardinalium, quorum consilio papa vtitur: quia vult, vt hic videst: non autem ad hoc de necessitate tenetur: vt not. extra de re iudic. ad apostolicæ. lib. vj. vocatus enim est in plenitudinem potestatis ij. q. vij. c. de cætero. extra de vsu pal. ad honorem. nec potest ei dici, do-

C

m *Nunc.* scilicet tempore publicationis huius decret. antè enim non ligauit. in corp. authen. vt factæ nouæ constitut. col. v. extra de constit. ca. cognoscentes. de præben. cum singula. §. contra. lib. vj. & j. sequitur. durum enim esset sentire quòd statim à tempore editionis ligaret fortè penitus ignorantes, contra iura. ff. de decre. ab ordi. faci. l. vlt. xxxij. q. iiij. c. dixit Sara. lxxxij. dist. proposuisti. quid enim peccare diceretur antiquitas, si huius decret. iuscia &c. C. de testa. l. iubemus. consensum enim non ignorantiam volumus obligari. C. de tab. generali.

Cōstitutio non ligat à tempore editionis.

n *Ex dispensatione legitima.* sed quam dispensationem reputabis legitimam? Respondeo, illam in qua nihil tacetur vel nihil exprimitur, quo expresso vel non tacito princeps verisimiliter duci potest ad dispensationem denegandā. de eledudum. §. pe. de præben. c. si dignitatem. Cle. v. sic enim dici consueuit in impetrationibus beneficiorū. de rescri. si proponente. de præb. si motu. [a] & c. non potest. li. vj. Sicut enim in illis tanquā ambitiosis sit stricta interpretatio, de rescr. si gratiosè. & de præb. quamuis. li. vj. sic fit in dispensationib^9, vtpote à iure cōmuni exorbitātibus. extra de fil. presb. c. j. & ij. li. vj. & arg. ff. de nata. refti. l. j. de excu. tu. l. qui testamento. strictè forma mandati in illis, & forma dispēsationis in istis seruata, cessante argumento in vtrisq; sumpto à minori vel maiori. super quo vide quæ not. per Host. de rescri. postulasti. [b] & c. in nostra. & per Inn. de concef. præb. dilectus. & q̄d aliàs super hoc dixi dicto c. si dignitatem. & quod no. de capel. mo. ex parte.

Dispēsatio legitima quæ dicitur esse.

a Vide qd ibi notaui. Font.

b Et Cy. in l. quod fauore. C. de legi. Font.

D

o *Absque dispensatione.* illa autem facta per illum qui potest, & legitimè, vt dixi in not. præcedenti, redditur licitum quod aliàs erat illicitum. argu. de elect. ca. dudum. §. nos igitur. de concef. præben. cum nostris. §. nos verò. de transact. cap. j.

p *Maluerit.* reseruat ergo optionem circa vnū cum cura, & circa aliud sine cura: sicut alibi reseruatur optio retinēdi vnum de prius obtentis de præb. cū singula. li. vj. & eo. titu. c. referente. c. præterea. & c. tuæ. ff. de colle. illi. §. vl. & per hoc refrenatur hęc effrenata multitudo super retentione pluriū. per hoc etiā in totū non frustrantur effectu dispensationis ipsam obtinētes, cū aliàs de iure communi vna dignitas vel personatus se nō compatiatur cū alia vel alio etiā sine cura. de præb. de multa. §. hoc idem. de elect. dudum. §. pen.

Principis indulgentia aliquid afferre debet.

Licitè.

a *Licitè.* id est de nostra licentia per hanc decre. concessa. vel, id est non obstante alia iuris communis prohibitione.

b *Quæ tamen.* s. vnum cum cura, & aliud sine cura, vt ś.

c *Teneantur.* hoc verbū necessitatē videtur imponere eligendi.

d *Eligere.* si. de præben. cum singula. §. circa. lib. vj.

e *Intra.* limitatiuū est tēporis istud verbū, & vltra illud non est loc^9 tali electioni. ar. ff. de fideicommis. liber. l. Thais ancilla. §. intra. de leg. ij. l. statuliberum. §. Stichum. de cōdi. & demon. l. si in diem. Super quo vide, si placet, quod not. pro & contra de concef. præben. c. cum ei. Cle. papa v. in glo. per hoc patet.

f *Mensem.* sed quot dies facient mēsem? Dic q̄ tot quot cōtinebit mensis in quo fiet notificatio præsentis constitutionis, vt sequitur. nisi enim sic dicas, nō numeraretur mēsis à tempore talis notificationis, quod text. requirit. & si de illo mēse erant aliqui dies lapsi, supplebuntur de sequenti. ar. ff. de verb. sig. l. cum bissextus. de diuer. & temp. præscri. l. j. de re iudi. l. nisi lex. sic no. Gar. de ele. c. quàm sit. & de rescri. si propter tua. lib. vj.

g *Notitia.* s. veræ vel interpretatiuę, quę accidit lapsis duobus mēsibus à tempore publicationis præsentis cōstitutionis. in cor. auth. vt factæ no. constitu col. vj. extunc enim ius nis. in cor. auth. vt factæ no. constitu col. vj. extunc enim ius interpretatur & fingit quē habere notā constitutionis principis, nec extunc est probabilis ignorantia. ar. xvj. dist. quod dicitis. extra de postul. præla. c. j. ff. de instito. ac. l. sed & si. §. proscribere. cum si. A quo autem tempore ligent statuta vel constitutiones aliorum, dic secundum quod no. Hostien. in summa de consti. §. quando.

Constitutio quando ligat.

h *Cæteris beneficiis.* scilicet non electis.

i *Non poterant.* vt sunt personat^9 plures vel dignitates, etiā sine cura, vt ś. dixi.

k *De iure.* per hoc videtur innui aliqua beneficia etiā plura numero de iure communi posse teneri. ad idem de rescri. c. gratia. [a] lib. vj. & eo. tit. c. gratiæ. Cle. v. sic sentit Innocen. de præbē. cum iamdudum. hodie autem aliter sentire videtur, ibidē de concef. præb. literas. de his plenè per Guli. in Spec. tit. de leg. §. videndum restat. ver. illud autem. per Guli. dicto ca. gratia.

a Vide qd ibi notaui super gl. de iure, & in c. cū singula. de præb. §. eo. lib. 6. Font.

l *Absque dispensatione.* per hoc excludit beneficia curata etiam vel dignitates seu personatus. cum non sint dimittenda si sunt talia vel tales quæ de iure communi plures vel plura possunt teneri, vt quia annexa vel annexæ, dependentia vel dependentes ab aliis. de præben. c. super eo. de æta. & qualit. eam te.

Cōstitutio non ligat à tempore editionis.

m *Quæ.* scilicet beneficia curata, vel alia de iure sine dispēsatione non se compatientia.

n *Extunc.* s. lapso mense à tempore notitiæ huius constitutionis. non ergo ante finguntur vel censentur vacare. verbum enim tunc, extremum tempus significat. ff. de condi. & demon. l. iiij. §. j. & est simile de præbend. cum singula. §. j. & §. circa.

Tunc, extremū tempus notat.

o *Vacare decernimus.* No. ex potestate principis ecclesię induci fictionē vacationis beneficij vbi aliàs non esset: naturā enim rei immutare potest in aliā, & fingere esse quod aliàs verè non est. C. de rei vxo. actio. l. j. & arg. de concef. præben. ca. cum ei. Cle. v. no. de transla. epis. c. quanto. Quibus autem auctoritatibus, iuribus & rationibus probatur papam habere auctoritatem summam & excellentem, & potestatem in omnibus, & per omnia, & præ omnibus, vide quod diffusè no. Hostien. extra qui fi. sint legiti. per venerabilem. §. rationibus.

Natura rei in aliā mutari potest per papā.

D

p *Coram.* tunc coram aliquo fieri dicitur, cū fit eo præsente & intelligente, licet aliàs nolente. vnde coram demente vel infante vel dormiente fieri nō posset. ff. de verb. sign. l. corā.

q *Ordinario.* id est episcopo, vel se. va capitulo, vt in §. cæterū. sed quem aliàs quàm in casu huius capituli. appellabis ordinarium quo ad talem dimissionem? Videtur q̄ episcopum, cū prædecessor dicatur in cunctis. xxv. dist. perlectis. & quia oēs ecclesiæ cū suis iurib^9 in eius potestate cōsistūt, & regendę sunt parochiæ sub eius tuitione. x. q. j. decretum. & c. regdēa. extra de reli. do. ca. de xenodochiis. cū si. Sed cū non queras de diœcesano, nec de loci ordinario, sed simpliciter de ordinario, illum dicam ordinarium quo ad hoc, qui alias iure suo potest conferre. ar. extra de offi. or. ca. cum ab ecclesiarum. de iud. ca. decernimus. & de offi. or. etsi ab apostolicę. Cle. v. & hoc denotat tex. sequens cū dicit, sine noua collatione ab eo qui facere poterat facienda. vt sic dimissio

Extrauagantes.

A beneficiorum talium fiat coram illis à quibus procedere poterat collatio. no. de renū. c. admonet. Si autē quereretur de diœcesano vel ordinario loci nullo alio subiūcto, videretur de episcopo fore intelligendum. arg. de vi. & ho. cle. ca. diœcesani. de æta. & quali. c. cum ecclesiæ. de seque. poss. ad compescendas. Cle. v. in quibus de hoc dixi.

ipsius dispensationis prætextu tenebant, & quæ aliter nō poterant [i] de iure [k] absque dispensatione [l] licitè retinere, quæ [m] nos † extunc [n] vacare decernimus, [o] corā [p] ordinario [q] sub testimonio publico [r] intra idē tempus [s] verbaliter [t] sufficientis circa id eisdem indultæ possint licitè [a] retinere: quæ tamen [b] teneantur [c] eligere [d] intra [e] mensem [f] numerandum à tempore notitiæ [g] † constitutionis istius, cæteris beneficiis [h] cum cura vel sine cura quæ

† Not. hic probari gl. in ca. 2. de reb. eccl. nō alie. lib. 6. dicentē cōstitutionē notā quāuis nō publicatā ligare subditos. allego etiam. c. 1. ibi, id solū sufficit. de postu. præl. l fin. ff. de decretis ab ord. Font.

† Vide quæ dixi in cle. 1. de cōcess. præben. de istis dictionibus, exnūc, extūc. Font.

quare videretur satisfactum fore præsenti constitutioni si aliqua beneficia dimittuntur coram ordinario sub testimonio fide dignorum testiū, per quos facta dimissio reuocata in dubium probari posit. arg. ff. de testa. l. hæredes palam. de ritu nup. l. palam. in prin. & §. quæ in adulterio. attenta mente potissimè huius decre. vt plura beneficia se aliàs nō com patientia non retineantur nisi hic reseruata: quę mens penitus est seruanda. ff. de excu. tu. l. scire. §. aliud. de elec. si postquam. §. j. li. vj. vnde cum non arctet dimittentē ad dimittēdum sub publico testimonio scripturæ, relinquam dispositioni iuris communis. arg. in li. feu. de cog. feu. ca. j. quo iure cauetur regulariter parem esse fidem testium & scripturæ. C. de fi. instr. l. in exercendis. de pac. l. pactum. licet fallat in casibus ibi no. & plenius per Hosti. de censi. Romana. lib. vj. hoc maximè dico, quia præsens constitutio contra non dimittentem sub testimonio publico est pœnalis, vt sequitur, quare ob odium pœnæ vitandum. ar. de elec. statutum. de re. iur. ca. odia. lib. vj. intelligam testimonium publicū nedum instrumentorum, sed & testium. arg. ad hoc extra de præbē. c. si beneficia. li. vj. vbi habens beneficium dimittere, liberatur dimittendo sub qualicunque testimonio, cum ibi ad certam speciem testimonij non arctetur: aliàs videretur arctari quis ad impossibile, vbi fortè scripturæ testimoniū habere non posset. quod sentire foret absurdum. tutius [b] tamen reputo quòd sub testimonio scripturæ fiat talis dimissio, cum promptior sit probatio per scripturam quàm per testes. ff. de pigno. l. communiter. cum scripturæ fides non variet, vel labilitatem memoriæ patiatur, sed testium sic frequenter. ff. de Carbo. edic. l. iij. §. duæ causæ. de acqui. pos. l. peregre. §. j.

Testiū et scripturæ fides par est.

b Imò est verius, pōderādo verbum publico. Font.

Probatio per scripturā est prōptior quā per testes.

C

f *Idem tempus.* s. mensis, vt ś. Igitur intra eundem mensem intra quē de altero de duobus habet electio fieri, debēt alia dimitti per hunc text. aliàs pœna sequens locum habet. si enim aliter diceres, non haberet fieri talis dimissio intra idē tempus, sed diuersum. ar. ff. de condi. & demon. l. si in diē. de fideicom. liber. l. Thais ancilla. §. intra.

t *Verbaliter.* id est, verbis expressis, quasi non sufficiat hoc in mēte gerere, nisi verbis oretenus exprimatur. ff. de verb. obli. l. quidquid adstringendæ. de condi. indebi. l. quod quis sciens. C. de condi. ob causam. l. si repetendi. Et hoc sanè intelligas in illo qui loqui potest: in alio autem puta muto facto, maximè sine culpa, ista verbalis dimissio cadere nō potest: vnde videtur sufficere q̄ nutu vel signo vel in scriptura, si sit literatus, se velle dimittere ostendat. ar. ff. de leg. iij. l. nutu. de procu. l. mutus. de iure do. l. mutus. C. qui testa. face. pos. discretis. extra de spon. c. tuæ. & ca. cum apud. non enim talis videtur ad impossibile per hanc constitutionem adstrictus. xxij. q. ij. faciat homo. iiij. di. erit autem lex. ff. de re. iur. l. impossibilium. Quid autem de illo qui loqui nō potest? suficerétne quòd nutu vel signo sine verbis dimitteret? Videtur q̄ non, ar. dicti. c. tuæ. cum ibi no. per B. & xliij. di. cap. sit rector. per Io. & per hunc text. qui exposcere videtur etiam verbalem & realē dimissionē. Sed non improbabiliter videretur posse dici contrariū, arg. eorum quæ no. Host. dicto c. tuæ. etiam in summa. de spon. in rubricella de matrimonio. §. qualiter cōtrahatur. vbi tenet q̄ matrimoniū per potentē loqui nutu vel signo, contrahi potest. nō enim quis videtur esse deterioris conditionis ex hoc q̄ loqui non potest, quū signo, nutu vel literis exprimere suum consensum possit. ar. ff. de cōdi. & demon. l. falsa. C. de adop. per adoptionē. & de digni. l. maior. de agen. in rebus. l. hac saluberrima. li. xij. maximè quia verba ad aliud inducta nō sunt nisi ad declarandū cōsensum. xxij. q. ij. c. is autē. qualitercūq; ergo cōstet de cōsensu dimittētis, sufficere videtur. ar. ff. de leg. iij. l. Pāphilo. §. propositū. & ad hoc facit quod no. C. de testa. l. iubemus. §. vlt. Et nunc respōdebis ad hunc tex. cum dicit verbaliter. subaudiēs, vel alio modo æquipollenti, puta signis, nutu, vel literis, vt mens seruetur, quæ verbis est præferēda, vt dixi ś. in gl. nō dicit. nā verba ad extraneū sensum trahūtur, vt mēs

Matrimoniū per potentē loqui an sine verbis possit contrahi.

Beneficiū si debeat dimitti verbaliter, qualiter à muto dimittitur.

seruetur. C. de li. præ. l. iij. legis. n. verba ciuiliter intelligēda sunt. ar. ff. de serui. l. si cui. cū nec ius calūniari, nec ei' verba captari, sed qua mente dicantur, conuenit animaduerti. ff. ad exhiben. l. ad exhibendū. cautè tamen egerit qui loqui potest, si verbali dimissione vsus fuerit intra tēpus huius constitutiōis, vt opinionum periculū vitetur, vt satisfiat superficiei huius tex. cum in his quæ de facto possūt deduci in dubiū, tuti' sit sequēdū ff. de vē. in pos. mit. l. j. §. sed si incertū. extra de spon. iuuenis. de cle. excō. mi. c. illud. de pœ. dist. vij. c. ij. cum si.

a *Realiter.* q. d. eorū possessionē dimittendo. parū enim prodesset verbaliter illa dimitti, si de facto adhuc detinerentur. arg. ff. de pign. ac. non est mirum. de ac. empt. & ven. l. ij. §. vacua. extra de re iud. cū aliquibus. & argu. efficax ad hoc in cor. auth. de incest. nup. §. & hoc quidem. col. iij. ex cuius. §. mente videtur sumptum quod hic dicitur.

b *Cum effectu.* puta nullo in eis custode pro se dimisso, & abstinendo penitus à perceptione obuentionū taliū beneficiorum. verba enim cū effectu intelligenda sunt. ff. ne quis eum qui in ius voca. l. si alium. §. docere. quod quisque iur. l. j. §. hæc verba. extra de cle. non resi. c. relatum.

c *Absq;* hæc præpositio absque, priuationem denotat, sicut & præpositio sine. ff. de exer. ac. l. j. §. plures. & de insti. ac. l. sed & si. §. conditio.

d *Sine noua collatione.* ergo cum illa poterit, sumpto argu. à contrario sensu in iure fortissimo reputato [a]. ff. de testa. qui testamento. §. mulier. de offi. eius cui. l. j. §. huius rei de testi. l. ex eo. extra de his quę fi. à præla. cū apostolica. §. vl. & hoc verū, nisi ex illo sequeretur absurditas. tunc enim tale argumentū cessat. C. de epi. & cle. conuenticula cū similibus. cessat etiā vbi iura alia contradicerent. nō de so. cōpe. c. significasti. [b] Sed huic obstare videtur extra de elect. commissa. §. porrò. lib. vj. vbi beneficiū amissum in illa vacatione prima quæ occurrit, cōferri non potest dimittēti. Sed patēs est solutio, quia ibi ex culpa sua habēs illud amisit, qui absq; iusta causa cessauit intra annū ad facerdotiū promoueri. hic autē obtinens plura beneficia, absq; culpa sua, licet nō sine causā, aliqua dimittere habuit ex dispositione huius cōstitutionis. ar. ad hanc solutionem extra de æta. & quali. ca. j. de ele. cū in cunctis. §. hoc sanè. cum no. in eis.

a Quia ipsum est mēs legis. glo. in l. qui testamento. §. mulier. ff. de testa.

b Ego addo ca. à nobis. 2. de sent. excom. ibi Panor. & Felt. l. fi. §. filius. C. de bo. quæ liber. l. pe. C. qui testa. fa. possunt. quas. ll. allegat Bar. c. nullus. de foro cōpe. quem vide latè loquētem de ar. à cōtrario sensu. Fon.

e *Facere poterit.* istud dicit ideo, quia aliàs pro nō facta habetur collatio quę fieret per illum qui non posset eā facere. j. q. vij. Diabertum. extra de iure patro. cap. quod autem. ff. de offi. proconsul. l. obseruare. §. vlt.

f *Redire.* non est mirum si ad ea non pateat regressus, quia cū decernātur vacare per lapsum mēsis, vt s̄. dicitur, sine institutione canonica nō possent licitè detineri. extra de insti. ex frequentibus. de re. iu. c. j. lib. vj. & ar. ff. de decu. l. Herennius. imò aliter ea recipiens, intrusus nō intitulatus diceretur. de præb. eū qui. li. vj. extra de elec. quisquis. & quasi fur & latro, cū per ostiū ingressum ad ea nō haberet. arg. de ele. dudum. ij. & vij. q. j. c. non furem.

g *Immiscere præsumant.* scilicet iure primæuo cum nullum competeret, vt dixi in glo. præce. Quid autem si ad dimissa beneficia iuxta hanc constitutionem aliqui rediissent, vel eorum administrationi se immiscuissent nō iure suo, sed ex alia causa probabili, vt puta ne ipsorum prouentus perditioni seu consumptioni expositi perirent, vel ne ab inimicis occuparentur, sed vt salui reseruarentur successoribus, haberētne locum contra tales pœna sequens? Videretur q̄ sic, ob istius textus indefinitatem, quasi in culpa censeantur immiscendo se rei ad se non pertinenti. ff. de re. iur. culpa. vt sic color omnis administrationis eis interdictus videatur. arg. de elect. auaritiæ. lib. vj. & in extrauagan. si fratrum. domini Ioannis. Sed contrarium credo ad instar tutoris, qui ante factum inuentarium administrare non potest, & tamen vt occurrat periculo bonorum consumendorum pupilli, administrationi illorum se potest ingerere sine pœna. ff. de admi. tu. l. tutor qui repertorium. & ar. etiam ad hoc. ff. de neg. gest. l. nam & seruus. §. si vino. & de fur. l. falsus. §. alienum. circa fin. ex illa enim causa se administrationi ingerens, magis videtur implere officium ad quod homo homini tenetur. ff. de ser. expor. l. seruus. extra de testa. c. cum in officiis. xxij. q. iiij. c. ij. quàm rei alienæ se immiscere, vt not. dictā. l. culpa. nisi enim sic intelligas, quod in fauorem beneficiorū videretur introductum, in eorum læsionē & damnū retorqueretur, C. contra legem, sancimus. C. ad Trebel. de secū. nupt. l. generaliter. extra de re. iu. c. quod ob gratiā. lib. vj. & officiū charitatiuū de se meritoriū videretur interdictū, & esse pœnæ inductiuū, contra communē legem, arg. ad hoc sunt. ff. de iur. do. l. cū in fundo. & deterioris cōditionis diceretur talis se immiscēs, ex hoc, quia semel beneficiorum illorum rector verus extitit ex dispensatione, q̄ alius qui nullū ius in eis habuisset. & hāc credo fuisse mētem conditoris huius capituli: vnde eius verba indefinita ciuiliter & sine calumnia sunt intelligenda. ff. de lega. ij. l. debitor. §. vlt. & dixi s̄. in gl. j. verbis.

Tutor quādoque ante inuentarium potest administrare.

A queretur, cōtra legem, sancimus. C. ad Trebel. de secū. nupt. l. generaliter. extra de re. iu. c. quod ob gratiā. lib. vj. & officiū charitatiuū de se meritoriū videretur interdictū, & esse pœnæ inductiuū, contra communē legem, arg. ad hoc sunt. ff. de iur. do. l. cū in fundo. & deterioris cōditionis diceretur talis se immiscēs, ex hoc, quia semel beneficiorum illorum rector verus extitit ex dispensatione, q̄ alius qui nullū ius in eis habuisset. & hāc credo fuisse mētem conditoris huius capituli: vnde eius verba indefinita ciuiliter & sine calumnia sunt intelligenda. ff. de lega. ij. l. debitor. §. vlt. & dixi s̄. in gl. j. verbis.

† Not. tex. pro statuto faciente mentionē de beneficiis quæ in re obtinentur. nam in tali veniūt beneficia dispensatiuè retenta, per text. hic. Fon.

Oppositio contra textum.

h *Alioquin.* ad omnia supradicta referas, & expone, id est si intra mensem vt s̄. non elegerint, vel si nunc electa non dimiserint, vel ad dimissa sine noua collatione redierint, vel eorum administrationi se immiscuerint.

i *Tam hu.* s. non dimisis, si ad illa redire, vel administrationi eorum se immiscere præsumpserint.

k *Beneficiis.* scilicet vno curato, vt s̄.

l *Vt præfertur.* s̄. in verbo, statuimus.

m *Ipso iure.* & sic est canon latæ sententiæ. si. de ele. c. auaritiæ. & c. quā sit. cū si. multis. Sed hic fortiter obstare videtur de præb. cum singula. §. statuentes. & §. circa eos. vbi nō eligentes intra mensem, vel non electa dimittētes, non ipso iure, sed per sententiā priuāntur illis. Sed ibi in alio illi incurrunt maiores pœnas quàm isti, cum ibi ex hoc fiāt ineligibiles, & sic inhabiles nedum ad similia obtinenda beneficia, imò & ad maiora: hic autē solū ad similia. quare ibi exaggeratur pœna in vno, mitigatur in alio, hic autē non ita. Itē hic fauorabilius est actum cum eis quàm ibi, quia ex moderatione huius constitutionis permittitur duorū beneficiorum retentio de iure cōmuni se aliàs non compatientiūr quare eius non debent perfrui beneficio quā contemnendā censuerunt, pro nouo beneficio vetus eligētes grauamē. ar. ad hoc. C. de iur. delibe. l. vlt. §. si verò postquā. & §. sin autē. ibi autem non permittebatur nisi solius non vnius retentio, quare ibi minor pœna quàm hic.

n *Inhabiles.* ista inhabilitas ambitionis vitio inducitur, vt de elec. dudū. ij. de præb. cum singula. li. vj. & sic collige hic illud quod dici consueuit, qui totum vult, totū perdit. si. de præb. de multa. & d. c. cū singula. de despon. impu. c. accesit. de rescri. ex tenore. de transla. episc. quanto. & ar. C. qui mili. non possunt. l. iij. li. xij.

Totū perdit, qui totum vult.

o *Ad similia.* scilicet iam non obtentis vel non dimissis.

p *Beneficia.* s. cum cura dispensationē in sui retentione exposcentia. Nunquid igitur hæc inhabilitas illos reddidisse intelligetur inhabiles ad simplicia ruralia beneficia obtinēda? Dicas q̄ non, tum ob odiū pœnæ de sui natura restringendæ. ff. de pœ. l. interpretatione. de pœ. di. j. pœnæ. tū quia inhabilitatus ob pœnā ad maius assequendū, non censetur inhabilitatus ad minus. ff. de interd. & rele. l. relegatorum. §. solet. tum etiā quia in illis simplicibus hæc inhabilitas à iure non inducitur per hanc decr. ergo per hominē induci nō debet. ff. de reli. l. at si qs. §. & generaliter. de sepult. vio. l. iij. §. non perpetuæ. xxxiij. q. iij. §. in hoc. contenti enim debemus esse pœnis legibus comprehensis. ff. de verb. oblig. l. si ita stipulatio. tum etiā quia si huius canonis cōditor voluisset inducere inhabilitatem in simplicibus, hoc vtiq; expressisset quod cū non fecerit, pro omisso debet haberi de deci. ad audientiam. C. de cadu. tol. l. vnica. §. sinautē ad deficiētis. tum etiam quia in certis beneficiis inducta non extenditur ad alia. de elec. statutū. lib. vj. tū insuper quia inhabilis de sui natura ad maiora beneficia consequenda, non sic inhabilis censetur ad simplicia. idem ergo cēseri debet de reddito inhabili ex aduētu per hanc cōstitutionē. ar. extra de si. presb. c. j. & vlt. Quòd autem dicit similia, fubaudias & merito, vel maiora. de elect. dudum. & per ea quæ dixi s̄. in parte prima, in verbo, quamuis modicum.

q *Per hoc autem.* s. quod hic statuitur, vt nō curatū beneficium ad aliud incuratū se aliàs nō compatientia quis valeat eligere intra mensem, & electa retinere, & cætera omnia dimittere, & quòd alias pœnas hic positas patiatur.

r *Iu.* Datiui casus est pluralis numeri.

s *Quæ iuu tribuat.* vt quia est legitima, sufficiens. & quæ dicatur legitima. s̄. notaui in verbo, legitima.

t *Præscriptam.* dic vt s̄. notaui in verbo præcedenti in glo. s. cum cura.

a *Cum quibus est.* sume verbum dispensatum, quod est j.

b *Derogari.* nō immerito, quia qua ratione de pluribus iam obtētis vnum cū cura, & aliud sine cura possunt eligi, eadem ratione de obtinēdis prætextu dispēsatiōis quæ ius tribuat.

c *Cum vacabunt.* istud dicit, quia non vacantia effectualiter quisque eligere non potest. de cōcef. prēben. ca. qui in viuorum. vij. q. j. non futuræ. & ca. eum qui. ff. de vul. & pupil. substitu. l. moribus. §. interdum. licet impetrans cum clausula acceptandi incertum, puta primū vacaturum, vel ex causa secūdū posset acceptare quo ad hoc, vt manus ordinarij ligari dicantur. de concef. præben. quia cunctis. §. pe. & cap. ne captandæ. & cap. executor. de quibus cōtra hoc posset opponi, sed non ob. per iam dicta.

d *Dicti temporis.* s. mensis, vt s̄. in verbo statuimus.

e *Dimissis.* ab his. s. prætextu moderamini huius constitutionis obtentis.

f *Præscripta.* s̄. in verbo, statuimus.

g *Licitè retinere.* ex huius capituli permissione etiā hic addē quod dixi s̄. in verbo, dispensatione.

h *Pœnas similes.* scilicet illas quas patiūtur illi qui tempore huius decr. plura talia beneficia obtinebant, & formā huius decre. non seruauerunt.

i *Incursuri.* scilicet priuationis ipso iure nō dimissorū, prætextu moderaminis huius decre. obtentorū, & inhabilitatis similium obtinendorum.

k *Contraire.* s. non eligendo intra mensem, vel non dimittendo beneficia non electa, vel ad dimissa sine noua collatione & electione redeundo, vel eorum administrationi se immiscendo, vt suprà. Sed à quo tempore computabis istū mensem? ipsum enim non potes computare à tempore notitiæ huius constitutionis, cum expectantibus post eius publicationem hic reseruetur ius. Dicas igitur ipsum computandum hoc casu à tempore notitiæ vacationis veræ vel interpretatiuæ beneficij recipiendi, iuxta cap. cum ei. de concef. præben. Clem. v. non ante, per ea quæ dixi supra in glos. scilicet tempore publicationis: sicut nec habenti conferre currit tempus, nisi à tempore scientiæ. de concef. præb. quia diuersitatem. vtrum autem in illo præsumatur scientia vel ignorantia, vide quod no. Host. eo. tit. c. ex parte Astensis. super verbo, recurrerunt.

Sanctio quid est.

l *Sanctioni.* sanctio propriè est principis constitutio pœna adiecta. iij. dist. in summa. qualis est ista, vt patet s̄.

m *Porrò.* tertia pars.

Oculi sunt duplices.

n *Oculos.* scilicet interioris intellectus. de illis loquitur, nō de corporalibus, vt alibi de elect. quorundam. lib. vj. Oculi enim tales debent esse depurati ab omni conscientiæ prauitate. j. quæstio. j. multi. de hoc in dicto cap. quorundam. oculi verò corporales debent esse pudici ab omni immūdo aspectu. xxxij. quæst. v. qui viderit. aliquando verò certæ personæ administrandæ rei præpositæ dicuntur oculi, qui peruigiles & prouidi debent esse in agibilibus. xciij. dist. diaconi. vj. q. j. ca. oues. extra de offi. archi. ad hoc §. j. xxix. dist. ca. pœnas.

o *Vitium.* ergo vitandum, cum sit animarum deuoratiuum. de vsu. ca. vsurarum. lib. vj.

Auarus quilibet cæcus est.

p *Excæcauit.* No. auarum dici cæcum, quia non habet oculos interioris intentionis ad Deū. xlvij. dist. sicut hi. de elec. auaritiæ. & ca. quorundam. lib. vj.

q *Talia beneficia.* quæ in parte præcedēti vocantur legitima vel sufficientia. & hæc verba synonyma reputantur quo ad hoc, quia idē in effectu significant. si enim est canonica, per consequens legitima. iij. di. c. canon. iuncta. l. iij. ff. de legi. Itē ex consequenti sufficiens, quia cum talis dispensatio lex priuata dicatur. iij. dist. cap. priuilegia. nihil imperfectum, nihil insufficiens cōtinere debet. C. qui mili. pos. vel non. l. si quis seruum. lib. xij.

r *Decreto.* quod sit propriè decretū. vide quod no. ij. dist. in summa.

A f *Sic detenta.* scilicet sine dispensatione.

t *Illo tamen.* in hoc strictius agitur cū istis, cum dispēsationem non habeant, quàm cū aliis habentibus, vt patet in parte præcedenti, & ratio ibi ex textu colligitur.

u *Vltimo receperunt.* sed quare magis permittitur illius retentio quàm aliorū? Potes dicere ideo, quia etsi alia fuissēt legitimè quæsita, p̄ effectualē susceptionē vltimi prima omnia vacassent, sicut vacaret primū vnicum. de preb. de multa. & eo. tit. cum singula. lib. vj. nisi ex dispensationis virtute aliud cōtingeret, vel nisi ex causa in primis vel primò detineretur beneficiat', vt not. xxj. q. j. si quis iam translatus. & per Pe. de Samp. dicto. c. de multa.

x *In eo.* scilicet vltimo recepto.

y *Ex collatione canonica.* Sed qualis collatio poterit hic dici canonica. cum detentio plurium beneficiorum iniusta quē à promotione repellat. de elect. dudum. ij? Dicas q̄ illa quæ facta fuit à papa, non obstante prædicta iniusta detentione, vel alio potente illam impromouibilitatem tollere, argu. de præb. c. non potest. §. penul. lib. vj.[a]

z *Competat ius.* No. per solam collationē canonicam etiam sine traditione tribui ius in beneficio, vt hic, & de præbē. si tibi absenti. & c. quorundam. in si. li. vj. & ca. accedens. Sicut & in vltimis voluntatibus rei legatæ dominium sine traditione transit in legatariū, & rei donatæ in ecclesiā. ff. de leg. j. l. si tibi homo. §. cum seru'. de leg. ij. cū pater. §. surdo. quēadmodum ser. amit. l. si partē. §. j. de furtis. l. à Titio. C. de sacrosan. eccl. l. vlt. Vnde pro beneficio collato & eius iuribus agi potest per beneficiatū actione in rem, etiam possessione nondum apprehēsa, per dicta iura. sic etiam no. Compost. de consti. cum M. In rebus profanis regulariter secus est. C. de rei ven. l. seruum. de pact. l. traditionibus [b]. ff. de fur. l. eū. qui. cum si. Sicut autem inter ista est differentia in acquisitione iuris, sic etiam est differentia inter ista in acquisitione possessionis. super quo vide quod plenè no. per Inn. de rest. spo. c. in literis. super verbo, prius.

a Vide quā ibi no. Do. in 1. col. & quæ ego notaui in c. si gratiosè. de rescrip. lib. 6. Fon.

Collatio sola ius tribuit in beneficio.

b Hinc est quòd posterior emptor cui primò res est tradita, præfertur primo emptori cui res tradita non est. l. quoties. C. de rei ven. de qua l. vi de Hippo. in l. q duobus. ff. de fal. & ad istam glo. faciūt no. in eo. si tibi absenti. de præb. li. 6. & Inno. in c. inter cætera. de præben. & vide quæ notauit ad finem ca. de cōcef. præb. lib. 6. Fon.

a *Limitatum.* scilicet mensis, vt in parte præcedenti.

b *Verbo.* hoc est quod supra dixerat, verbaliter. & dic vt ibi dixi.

c *Et facto.* supra dixerat realiter, in parte præcedēti, sed idē est in effectu.

d *Sine fraude.* q. d. non retinendo illa per aliquā personam submissam, & hoc designat quod in parte præcedenti dictū fuerat cum effectu.

e *Coram ordinario.* super hoc verbo & sequenti dic vt supra proxi. §. dixi.

f *Quòd si non fecerint.* id est, si beneficia omnia obtenta sine dispēsatione, excepto vltimò ritè collato, verbo & facto sine fraude non dimiserint.

g *Et etiam illo.* scilicet vltimo recepto in quo eis ius quęsitum fuerat ex canonica collatione, vt sequitur.

h *Ipso iure.* dic vt dixi in verbo simili. s̄. proxi. §.

i *Ad quæcunque.* magis generaliter seu vniuersaliter in hoc §. incurritur inhabilitas ista quàm s̄. proxi. vnde dicit quæcunque, nedum similia non dimissis, de quibus non est dubium per §. precedentem: immo etiam dissimilia, puta inferiora etiam simplicia, cum dicat quæcunque. arg. ff. de hære. instit. l. hoc articulo. extra de maio. & obe. ca. statuimus. illa quæ aliàs dispensatione præcedente legitimè poterant retineri, & ad quæ dimittenda quis nullatenus arctabatur, vt quem maior præcedit culpa, maiori plectatur vindicta. 50. dist. ca. quia tua. & c. in quo maior est culpa. & extra de hęre. excommunicamus. §. credentes. & de cle. ex. mi. latores. & ff. ad legem Aquil. l. item Mela. §. si plures. ad leg. Cor. de sic. l. vlt. cum si.

k *Qui verò.* quarta pars.

l *Deinceps.* post huius decre. editionem.

m *Receperint.* iustè vel iniustè, puta per violentiā, vel intrusionem. de præb. cum qui. lib. vj.

a *Habens annexam.* super hoc verbo & aliis quæ præcedũt, dicas vt dixi ſ.circa principium decre.

b *Simile.* puta dignitatẽ, perſonatũ, vel officiũ, etiã ſine cũra, vel quodcunq; aliud cũ cura: quia quo ad habendã pluralitarem idem iudicium eſt de illis licet nõ curatis & aliis curam habentibus. extra de præb. de multa. §. hocidẽ. de ele. dudum. ij. §. ſed cum in iure. nõ autẽ quo ad omnia: vt colligitur de æta. & qualit. c. j. iuncta decret. licet canon. de ele. li. vj. & colligi etiam poteſt extra ne cle. vel mo. c. ſuper ſpecu. iuncta decr. ſtatutum. eo. ti. lib. vj.

c *Ipſo iure.* quaſi dicat non expecta ſententia hominis, cum ſit ſententia iuris. Et vbi conſtat quẽ ipſo iure priuatũ, vel aliàs ius nõ habere in beneficio quod detinet, de facto expelli ab illo per iudicẽ poteſt: nec poteſt dicere ſe ſpoliatum ſic reſtituẽdum: quia iudex epiſcopus magis exequi ſui beneficij debitũ dicitur, quàm violentiam inferre. ſic no. Innoc. & Hoſt. poſt eum de reſti. ſpo. c. accepta. & de ſi. presby. conſtitutus.

Beneficium de facto tã tũ obtinẽs, ab epiſcopo expelli poteſt.

d *Poſſeſſionem.* ſ. pacificam: & ſuper hoc ſi placet videas qd dixi & notaui de elect. commiſſa. lib. vj.

e *Habnerint.* ſubaudi & fructus ex eo percipere potuerint, aliàs primum quis dimittere non tenetur. de præb. ca. ſi tibi conceſſo. lib. vj.[a]

a Vide qd ibi notaui ad tex. Fõ.

f *Ceſſantibus.* nam dolum vel fraudem adhibẽtes in conſequenda poſſeſsione, haberi debent quo ad hoc pro poſsidẽtibus. ff. ne quid in loco pub. l. ij. §. hoc interdictũ. & de reg. iur. l. qui poteſt facere. ſicut per contrarium dolo deſinentes poſsidere, pro poſſeſsoribus ſunt habendi. ff. de rei vendi. l. ſi autem. §. j. de reg. iur. l. parem. & eo. titu. ca. pro poſſeſſore. lib. vj.

g *Abſque mora diſpendio.* quaſi dicat, non expectata ſententia priuatoria facti: vel litis conteſtatione, omiſſa facti allegatione: vt alibi. & ſimili modo exponi & dici conſueuit de reſcript. cap. ab excommunicato. de præben. ſi beneficia. lib. vj.

h *Ordinariorum.* qui ſint illi, cauetur. j. proxi. §.

i *Dimittere.* hęc dimiſsio ad factũ ſolum refertur, cum iure in illo cõpetenti ſint priuati: vt ſ. dicitur, ſicut aliàs cõtingit de elect. noſti. & ibi no. cum ſimili.

k *Par modo.* ſcilicet verbo & facto, & ſine fraude, cũ effectu, & ſub teſtimonio publico: vt ſ. proxi. §. & præced. quod dic vt ibi dixi.

l *Alioquin.* id eſt ſi primum adepta poſſeſsione ſecundi, vel per eos ſteterit ꝓ in ordinariorũ manibus ſine mora nõ dimiſerint verbo & facto ſine fraude.

m *Extunc.* non ergo ante: vt dixi ſ.

n *Ipſo iure ſecundo priuati.* per hoc patet ꝓ hęc decre. eſt canon latæ ſentẽtiæ nedum in priuando quẽ primo beneficio tali per ſuſceptionem ſecundi ſimilis: imò & etiam priuãdo illum ſecũdo, vbi illud nõ dimiſerit prout hic ſtatuitur. olim autem videbatur ſententia neceſſaria quo ad priuationẽ ſecundi. de præb. de multa. ver. ſed ſi fortè. vbi dicit etiam alio ſpolietur. non dicit ſpoliatus ſit. & eo. tit. cum ſingula. li. vj. cùm dicit repellatur: non dicit, repulſus ſit. vt aliàs in ſimili dici conſueuit & notari de fo. compe. ſi diligenti. de exceſ. præla. grauem. xj. q. j. inolita. C. de iuriſ. omnium iudi. l. in criminali. vnde vi. l. ſi quis in tantam. in quibus & ſimilibus ſententia priuatoria eſt neceſſaria: quia ipſo iure vel eo ipſo nõ inuenitur inflicta. Et ita ſecundum hoc decreta. de multa. dicetur per iſtam in hoc correcta[b]: vel trahetur ad iſtam, vt verbũ ſpolietur ibi poſitũ, exponatur, id eſt ſit ſpoliatus vel ſpolietur de facto, quatenus de facto tenet: cũ ipſo iure ius ſibi competens in illo amiſerit: vt hic dicitur. certũ eſt enim quòd hæc decre. exaggerat pœnam, & inducit alias duas nouas quæ ſtatim ſequuntur: quæ ipſo facto incurrũtur, & quæ in dicta decre. non erant.

b Circa iſtud pũctũ vide ibi Panor. Font.

o *Ad ſacros.* de non ſacris nihil ſtatuitur hic: quare nõ videtur prohibiti ſuſcipi. arg. ff. de interdi. & rele. l. relegatorũ. §. vlt. extra de biga. c. ij. cũ ibi no. per Hoſt. de cle. pu. in duello. c. Henricus. 50. diſt. quicunque. & c. placuit.

p *Quodcunque.* de hoc dic vt dixi ſ. proxi. §. in glo. vlt.

q *Vacatura.* ſcilicet ipſo iure ex diſpoſitione huius conſtitutionis.

r *Vt præmittitur.* ſcilicet præcedente diſpenſatione electis duobus, vno cum cura, alio ſine cura, vel illis nõ electis, vel cæteris non dimiſsis, vel dimiſsis, ſi ad illa quis ſine noua collatione redierit: vt ſ. in §. nos itaque. vel nulla præcedẽte diſpenſatione retentis pluribus, illisque non dimiſsis, retẽto vltimo ritè collato, iuxta §. porrò. vel ſecundo ſimili ſuſcepto & primo non dimiſſo, iuxta iſtum §. in his enim inducitur vacatio per hanc conſtitutionẽ. in omnib⁹ in §. nos. in vltimo receptis in §. porrò. & in iſto. & hunc intellectũ innuit §. ſequens cùm dicit, vt præmittitur ꝓditis. niſi enim ſic intelligas, videretur hic innui quòd omnia beneficia in futurum vacatura per ſuſceptionem ſimilium eſſent hic collationi papæ reſeruata, & ſup eis ſublata poteſtas ordinariis vel legatis ſedis apoſtolicæ cardinalibus conferendi. qd eſt expreſsè contra decre. de multa. §. his quoque & contra decre, cum ſingula. §. ſtatuentes etiam. de præben. & haberet dici neceſſario quòd illa iura cũ ſuis ſimilibus ſint correcta. & non eſt veriſimile conditorem huius canonis hoc ſenſiſſe. ar. de elect. c. eccleſia. ij. §. denique. C. de inoffi. teſt. l. ſi quando. nam iurium correctio vitanda eſt. de elect. cum expediat. lib. vj. in cor. authen. de admi. offi. in fin. col. iij. nec voluiſſe intantum reſtringere poteſtatem ordinariorum in beneficiis conferendis, in magnum fortè periculum diutinæ vacationis. ar. extra de priui. paſtoralis. de præben. ſtatutum. libr. vj. videtur ergo intelligendum hic reſeruationem factam eſſe de beneficiis quæ per hanc conſtitutionem vacare cenſentur, & quæ aliàs non vacarent: vt ſic in hoc intelligatur inquantũ minus derogare dicetur aliis iuribus communibus. argu. de reſcript. cap. cauſam quæ. de conſuet. cùm dilect⁹. ff. de legi. l. ſed & poſteriores. iuxta id quod alibi ſtatuitur. quoties enim ſermo duas ſignificationes exprimit: ea potiſsimè recipiatur, quæ rei agendæ aptior eſt, id eſt, iuri communi non contraria. ff. de regu. iuris l. quoties idem ſermo. & alibi legitur, quoties ſine captione nihil inueſtigari poteſt, eligendũ eſt quod minus habet iniquitatis: vt eo. tit. l. quoties nihil. & opinor hanc mentẽ fuiſſe cõditoris huius capituli.

Iuriũ correctio vitanda eſt.

f *Vel dimiſſa.* intellige prætextu diſpenſationis ſublatæ: vt ſtatuitur ſupra in §. nos itaque. quid ergo ſi nulla ſint dimiſſa, iuxta illum §. ſed habens diſpenſationem ſuper pluribus, omnia de facto retinuit contra hanc decr. quæ & qualia tanquam dimiſſa dices hic reſeruata? Videtur ꝓ nulla. ſed dic ꝓ ſaltem cenſebuntur reſeruata tanquam pro dimiſsis habenda, vel tanquam vacatura: vt dixi in gloſ. præce. Non ſic autẽ de obtentis pluribus ſine diſpenſatione, iuxta §. porrò. illa enim tanquam vacatura per lapſum mentis non poſſunt dici reſeruata, cum tempore huius conſtitutionis editæ vacarẽt: ſed nec tanquam dimiſſa vbi dimiſſa non fuerant: niſi diceres ipſa pro dimiſsis fore habenda. Sed ſi ponas ipſa dimiſſa, cenſebuntúrne ipſa reſeruata? Videtur ꝓ non: ſicut nec dimiſſa prætextu adeptorum ſecundorum ſimilium: cùm hic videatur papa reſeruaſſe ſolùm illa quæ per hanc conſtitutionem ipſo iure dicuntur vacare: vt dixi in gloſ. præced. vel quæ ſunt dimittenda ex diſpoſitione huius conſtitutionis, non autem alterius.

t *Noſtræ & ſedis apoſtolicæ.* differentiam collige inter iſta de reſcript. capit. ſi gratiosè. libr. vj. ff. loca. l. iiij. ſed in caſu preſenti quo ad effectum reſeruationis nulla videtur differentia: quia licet hæc reſeruata per conditorem huius conſtitutionis non conferrentur: remanerent conferenda per ſucceſſorem, cùm nedum ſibi reſeruauerit, ſed & ſedi ipſi, quæ nõ moritur: vt dicto capitu. ſi gratiosè. & argu. in corp. authen. quomodo opor. epiſ. §. licentiam. colla. j. xij. quæſtio. j. capit. liberti.

u *Reſeruam⁹.* ſed ſuppoſita plenitudine poteſtatis iuxta quã papę dici nõ poteſt, domine cur ita facis? de pœ. diſt. iij. §. ex pſona. ſi quæras à me q̃ potuit eſſe cauſa rationabilis ꝓ ipſe talia beneficia adſe reuocauerit cõferẽda? poſſum reſpõdere ꝓ cũ ſolicitudo onerosa põtificalis officij papæ impoſita: vt in extrauagãti eiuſdẽ domini papæ quæ incipit, ad on⁹. multis indigeat miniſtris: cũ meſsis quidẽ multa, operarij verò pauci. xxj. diſt. c. in nouo. vocandis per eum in partẽ ſolicitudinis. ij. q. vj. c. qui ſe. extra de vſu pal. c. ad honorem. quos remunerare tenetur: necnõ illos qui ſuis anteceſſoribꝰ ſeruierũt. xij. q. ij. c. hoc huiuſmodi. & c. charitatẽ. & c. eccleſiaſticis. & ad eius ſedẽ cõfluãt vndecũq; clerici indigẽtes, quibꝰ paterna

Papa multa beneficia ſibi reſeruat cum multis pro uidere habeat.

paterna prouiſione ſubuenire tenetur, maximè ne in cleri opprobrium mendicare cogantur. xciij. diſt. c. diaconi. extra de renun. c. ad ſupplicationem, habeatq; multis mundi magnatibus, illis potiſsimè qui Dei eccleſiam in multis dotauerunt, vel illorum anteceſſores, & qui eccleſiæ Dei fuerũt deuoti filij & defenſores, ſe fauorabilẽ exhibere. de reſcrip. ſedes apoſtolica in beneficiis conferendis ad eorum inſtantiam, vt ad ſubſidiũ eccleſiæ pro tempore citiusinducantur: & ne aliàs ab eo retrahantur. arg. C. de bo. quæ libe. l. ij. ff. de ope. pub. l. ij. iuſtum fuit & æquum adinuenire modum per quem papa poſſit de multis beneficiis prouidere: vt p eum iuſta fiat diſtributio de eiſdem: vt in prin. huius capituli: potiſsimè cùm in eo donandi immenſitas menſura dicatur. in cor. auth. de nõ alie. aut permutã. re. eccle. §. ſi minus. col. ij & iſta poteſt dici ratio quare beneficia vacantia per alium quàm per eum regulariter conferri non poſſunt. de præb. licet eccleſiarũ. lib. vj. & ibi de hoc dixi.

Inhibentes[a] ne quis præter Romanum pontificem,[b] quacunque[c] ſit ſuper hoc authoritate munitus, de huiuſmodi[d] beneficiis diſponere[e], vel circa illa per viam permutationis[f], vel aliàs[g] innouare quoquo modo præſumat. Nos enim ſi ſecus actum ſeu attentatum fuerit, irritum[h] decernimus & inane. Cæterum[i] ordinarios intelligimus in caſibus[k] ſupra-

a *Inhibentes.* poſt talem inhibitionem vel reſeruationẽ ligatæ ſunt manus ordinarij, vt extunc conferre nõ poſsit. ar. de reſcri. tibi qui gratiam. de conceſ. præb. c. executor. & c. ſi capitulo. lib. vj. cum ſimi.

b *Romanum pontificem.* ſubaudi, vel alium ab eo ſuper hoc poteſtatem habentem. de præbend. licet. libr. vj. tunc enim per alium faciens, hoc ipſe facere cenſetur. de regu. iur. cap. qui per alium. lib. vj. omnia enim noſtra facimus &c. Co. de vere. iur. enu. l. j. §. ſed neque. extra de præben. ca. ſi apoſtolicæ. lib. vj.

c *Quacunque.* etiam legationis cardinalis, cũ ſic indeterminatè & vniuerſaliter loquatur, & nihil excipiat. ar. de ma. & obe. c. ſolitæ. circa fi. de hære. inſti. l. hoc articulo. & extra de preb. c. licet. lib. vj. vbi ſunt verba ſimilia & magis ſpecificata quàm hic: licet aliàs ex virtute legationis ſuæ poſſet conferre beneficia etiam ad collationẽ ſedis apoſt. deuoluta. de præb. c. venerabilis.

d *Huiuſmodi beneficiis.* ſcilicet diſpoſitioni ſedis apoſtolicæ reſeruatis.

e *Diſponere.* puta illa conferendo. vel ad aliquem eligendo, vel de eis prouidendo. An autem per hoc videatur laico patrono interdicta poteſtas præſentandi ad talia beneficia? Sentire videtur Guli. quòd non. de preben. cap. licet. cùm de iure præſentandi non fiat mentio. Item quia qui præſentat aliquem ad beneficiũ, nihil diſponit de ipſo, cum per præſentationem aliquod ius in eo non quæratur. de re iudica. cùm Bertholdus. & ibi not. in iij. gloſ. ſed textus huius indefinitus & vniuerſalitas contrarium innuit: potiſsimè cum ſtatim ſubiungat, vel aliàs innouare quoquo modo preſumat. nulli autem venire debet in dubium quin per præſentationẽ aliquid in beneficio innouari dicatur, cũ alteri quã præſentato de iure conferri non poſsit, ſaltem durante preſentatione: & agi poteſt vt preſentatio admittatur. d. c. cùm Bertholdus. cũ ibi not. maximè ſi ſit facta à clerico, cùm illa vim electionis habeat. no. Inno. de iure pat. cùm autem nec ille variare poſſit: vt ibi, & eo. tit. c. paſtoralis. & ſi præmiſſa vera ſint, videtur hic patrono etiam laico ſublata præſentandi poteſtas: qd fieri bene poteſt per papam, cùm de ſola gratia ius patronatus in laico toleretur. xvj. q. v. ſi quis epiſcoporum. extra de iure patr. quoniam. & quo ad illud ſit de foro eccleſiæ. extra de iudi. quanto. de hoc etiam notari conſueuit extra de iure patro. c. cùm dilectus.

Præſentato tui nõ quæritur.

f *Permutationis.* igitur permutatio de talibus etiã vacaturis hic eſt inhibita, tanquam per reſeruationẽ, inhibitionẽ, decreti interpoſitionẽ affectis. ar. extra de conceſ. preb. ſi capitulo. & ca. ſi ſoli. lib. vj.

g *Vel aliàs.* puta translationis de aliquo beneficio ad alia faciendæ: vel fortè illa alteri vniendo, vel alia diuidẽdo, vel alia ſubmittẽdo, vel cẽſum eis imponẽdo, vel ſimilia faciẽdo: cũ hic generaliter dicatur, innouare quoquo modo. Vel poteſt dici aliàs innouare: puta ad illa aliquem præſentando: vt dixi ſ. proxi.

h *Irritũ.* hæc clauſula ligat penitus etiã ignorãtes. de præb. ſi poſtquam. & c. dudum. de reſcri. c. tibi. lib. vj.

i *Cæterum.* quinta pars.

k *In caſibus ſupraſcriptis.* In §. nos itaque. & §. porrò. & §. qui verò. & per hęc verba innuit & denotat ꝓ aliàs ſint vel eſſe poſsint alij ordinarij quã epiſcopi: vt ſ. notaui in §. nos ita quæ. in verbo, coram ordinario.

l *Epiſcopos.* intellige etiam taliũ beneficiorum collationem non habentes, cùm generaliter loquatur. & hoc innuit textꝰ ſequens de capitulis eccleſiarum cathedraliũ mentionẽ faciens: ad quę certum eſt de iure cõmuni beneficiorum collationes non ſpectare. extra ne ſe. va. c. illa. cum ſi.

ſcriptis epiſcopos[l] in quorũ ciuitatibus[m] vel diœceſibus cõſiſtũt beneficia ſeu aliquod eorum quæ debent ſecundũ[n] præmiſſa dimitti, aut ipſi qui ea debent dimittere commorãtur[o], vel eccleſiis cathedralibus[p] vacantibus[q] capitula eorundem[r]: & hi[s] de beneficiis tã dimiſsis, quàm vt præmittitur[t], perditis[u], nos[x] vel apoſtolicã ſedem[y] certificare ſtudeãt quũ primũ[z] cõmodè

m *Ciuitatib⁹ vel diœceſibus.* diſiũctiuè ponũtur hęc duo, quaſi vnum non ſit reliquũ. de reſcri. c. Rodulphus.

n *Secũdũ præmiſſa.* ſcilicet in §. nos itaque. & in §. porrò. & §. qui verò.

o *Cõmorantur.* epiſcopus igitur beneficij. & epiſcopus domicilij hic ordinarij quo ad hoc ſunt cenſendi. ſimile extra de tempo. or. c. cum nullus. lib. vj. Si quæras quare hic conditor canonis non reputauit ſuperiorem ordinarium epiſcopum originis, ſicut ibi? Poteſt dici ꝓ ex cauſa ibi de illo & aliis ſit mentio, vt liberius & facilius poſsit quis ad ordines promoueri ab alieno epiſcopo: cũ a pluribus poſsit licentiã obtinere: & hoc denotatur ibi cũ dicitur, hoc caſu. hic autẽ non curauit conditor de originario epiſcopo facere mentionem: cũ facilius corã ordinario domicilij (cũ ibi cõmoretur beneficiatus) poſsit beneficia dimittere: vel ſaltẽ corã ordinario beneficij, cũ ſub illo in dubio præſumatur beneficiatus domiciliũ habere: vt no. Inn. de priu. ex ore. quã coram ordinario originis, qui beneficia dimittẽda in ſua diœceſi fortè nõ habet: nec perſonã habentẽ illa dimittere ſaltẽ quo ad forũ: vt no. ff. ad muni. l. aſſumptio. §. j. Sed cũ in loco originis dicatur quis habere domiciliũ regulariter & quo ad honores, & quo ad munera. ff. ad munici. l. ordine. §. vl. de muni. & ho. l. & qui originem. non videtur probabilis ratio quare non ſic talia poſſent dimitti beneficia corã ordinario originis, ſicut corã ordinario domicilij vel beneficij: cũ ille ſicut iſte papã certificare poſsit de beneficiis dimiſsis corã eo. Sed cũ textus ordinarios tantũ reputet epiſcopos beneficij vel domicilij, vel capitula eccleſiarũ cathedraliũ eorũdẽ, & nihil de ordinario originis dicat: nõ audeo dicere ꝓ corã illo dimittendo quis beneficia ſatisfaceret huic cõſtitutioni. vnde ex quo ſic ſcripta eſt, ſeruãda eſt. vj. q. iij. ſcriptũ eſt. xix. di. in memoriam. ff. qui & à qui. l. proſpexit. & in dubio verbis cõſtitutionis habet ſtari. ff. de exerci. ac. l. j. §. ſi is qui. ver. in re igitur. ad muni. l. cõſtitutionibus. vt pœnæ hic impoſitę euitẽtur. Ratio autẽ quare ſic ſcripta eſt, poteſt reddi: quia epiſcopi illi & maximè epiſcopus beneficij plenius papam certificare poterũt de dimiſsione beneficiorũ potiſsimè reali quã epiſcopi orginis. ar. extra de præſump. c. quoſdam. & ca. quanto. C. de reſcin. ven. l. quiſquis.

Epiſcopus eſt triplex, ſcilicet originis, domicilij, & beneficij.

p *Cathedralibus.* id eſt epiſcopalibus, ob honorẽ cathedræ ſic dictis. arg. de offi. ordi. conquerente. de dona. paſtoralis.

q *Vacãtibus.* intelligo qualitercunque, ſiue morte, ſiue renuntiatione, depoſitione, tranſlatione, vel aliàs quoquo modo, cùm indiſtinctè loquatur. arg. vij. q. j. §. ecce quibus. ff. de bo. poſ. contra tabu. l. j. §. vlt. pro ſocio. l. actione. §. publicatione. & quia vtrobique eſt eadẽ ratio. hoc igitur caſu capitulũ cathedralis eccleſiæ vices ſuſtinet epiſcopi quo ab beneficiorũ dimiſsionem recipiendã, licet ipſa vel alia de ſe non conferant. ne ſe. va. illa.

Vacatio multipliciter contingit.

r *Eorundem.* ſcilicet epiſcoporum beneficij & domicilij: vt ſuprà.

ſ *Et hi.* ſ. epiſcopi: vel eis deficientibus capitulum.

t *Vt præmittitur.* ſ. in tribus proximis §.

u *Perditis.* ſed de quibus perditis hoc intelliges? dicens ne loqui de perditis illis quę retineri poterãt: qa alia nõ dimittuntur iuxta præcedẽtes §. vt eorũ collatio ſpectet ad papã? Dicas ꝓ ſic. mens enim fuit conditoris huius canonis, ſuæ collationi reſeruare omnia beneficia, quæ ipſo iure per hãc conſtitutionem vacare cenſentur: vt ſ. dixi.

x *Nos.* ſcilicet viuentes.

y *Vel apoſtolicã ſedem.* ſcilicet nobis ad æternæ ſalutis gaudium euocatis. Vel potes dicere ſedẽ apoſtolicã, etiã nobis viuẽtibus: cùm vbi ſit papa, ibi ſit ſedes apoſtolica: vt notaui ſ. in §. nos itaque. in ver. Ro. eccleſiæ.

z *Quum primũ cõmodè.* ſcilicet arbitrariè, iuxta regionũ longinquos vel propinquos viarũ diſcurſus. ar. de ele. c. cupiẽtes. & c. quàm

&.c.quàm sit.lib.vj.de app.cũ sit Romana.C.e.ti.l.cũ post.& est simile huic de cle.ægro.c.vnico.§.si autẽ episcopus.li.vj.

a *Indilatè*.id est absque torpore,mora vel negligentia.

b *Valeamus*.nõ dicit de perditis aliquid quod de illis valeat disponere tanquã per hanc constitutionem reseruatis: quare facit pro hoc quod dixi in verbo, perditis.sed cum quantum ad certificationẽ papæ faciendã, hic æquiparari videantur dimissa & perdita: videtur quod sicut illa sunt hic reseruata,ita & perdita.Sed ad hoc potest dici, ꝙ licet de hoc sit papa certificandus vt valeat de illis disponere:nõ ex hoc sequitur ꝙ de omnibus vt de reseruatis disponat, vel disponere velit : aliàs hæc reseruatio iuris cõmunis sublatiua,potestati ordinariorũ derogatiua, & sic odiosa ampliaretur,& extẽderetur ad casus nõ expressos: ꝙ de iure tolerabile nõ videtur.per hoc autẽ ꝙ dicit,salubriter disponere valeamus,videtur innui ꝙ papa sit certificãdus de talibus beneficijs & eorum qualitatibus: quia illarum expressio aperire & parare potest viam salubri dispositioni papæ.

c *Quantum autem*. sexta pars.

d *Antefatam*.§.nos iraq;.scilicet ꝙ quis vnã dignitatem, personatũ, officiũ, prioratũ, ecclesiã vel aliud beneficiũ cũ cura possit cũ aliquo vel alio simili sine cura licitè retinere.

e *Ecclesiastica*. qualia sunt illa propriè quæ clerico tantum concedũtur in perpetuũ,id est ad vitã,quę residentiã exposcunt:quam exigit omne beneficiũ, nisi de cõtrario cõstet:vt no.per Inno.de cle.non resi.clericos.& de talibus dicitur ꝙ sine canonica institutione detineri non possunt. de insti. ex frequentibus.de reg.iur.ca.j.lib.vj .ad differentiam illorum quæ conferuntur etiam laico tanquam bene merito. xvj.q.j. c.possessiones.& q.vj.c.illud.C.de sacros.eccl. leg.iubemus. xij.q.ij.quicunq; suffragio.vel causa pietatis.xij.q.j.quia tua. xxij. distin.ca.ſi qui verò.

f *Nomine*. de nomine enim curandum non est,ex quo constat de corpore.argu.extra de procura.petitio.ff.de hære.institu.l.quoties.cum similibus.

g *Parochias*.sed quæ beneficia habere dices parochias? Dic vt not.per Gar.& Guido.de elec.licet canon.lib.vj.

h *Vicarios perpetuos*.beneficia igitur in quibus instituuntur vicarij perpetui,non dicuntur quo ad hanc modificationem habere curam, quin cum alio curato possint retineri: vt hic, & de præben.super eo.lib.vj.de se tamen curata sunt quo ad vicarios ipsos: vt no.Ber.de offic.vi.ex parte. Sed an rector principalis nihilominus dicatur curam habere? Dicas quod sic : quia cùm spiritalem iurisdictionem super vicarium & alios habeat: vt d.ca.super eo. curam habere dicetur. de ele. dudum,& j.statim sequitur.sic sentit Host.de præben.exposuisti.de fi.presby.constitutus.in verbo, perpetuus.& in ca. ad hoc.super verbo,præfuerunt.Non enim est incõueniens ꝙ in eadem ecclesia sint plures curam insolidum habentes, vno super alio existente.no.Inno.de præben. cùm nõ ignores.ad hoc facit in ar.efficax iste text.quia cũ tantum quo ad modificationem præfatã tales ecclesiæ habentes vicarios nõ dicantur habere curam quo ad rectorẽ principalem , vt hic: ergo aliàs censentur quo ad illum curã habere : aliàs quo ad modificationem istã nihil specialitatis induceretur per hanc decre.arg.ad hoc de præben.lib.vj.presenti. §.loca.de rerum permuta.c.j. Item quia statutum in certo casu singulariter, in alio effectum suum non extendit.arg.ff. de lega. iij.l. hæres meus.§.j.de aur.& ar.le.l.j.§.item si duæ.

Curam insolidũ possunt plures in eadem ecclesia habere.

i *Temporales vicarios*. ideo sic dictos,quia ad tempus non in perpetuum duratura est eorum vicaria : puta cessante causa vel lapso tempore ob quam & vsque ad quod talis vicaria concessa est.extra de appel.peruenit.& de æta.& quali.ca.ex ratione.de ele.cum ex eo.§.porrò.lib.vj.& talibus committenda est cura per ordinarium : vt in dictis iuribus,& de offic.archi.cùm satis.Si quæras quare illa beneficia quę reguntur per vicarios temporales,non dicuntur incurata sicut illa quæ reguntur per perpetuos? Respondeo: quia rector principalis per tẽporalem vicarium deseruiendo per seipsum deseruire & curam exercere censetur:cùm ille iure suo hoc nõ faciat.argu. extra de restit. spo.cum venisset.ff.de acquiren. pos.l.quod meo.secus autem est in perpetuo qui nomine & iure suo curam exercet,& pro illo iure agere & defendere se potest.de iudi.cũ deputati. de proba. ex literis. cũ beneficiũ

Vicarius tẽporalis curã suo nomine nõ exercet:quod tamẽ facit perpetuus.

A proprium dicatur habere.de rescrip.postulasti.

k *Visitare*.ista quæ sequuntur, reddunt beneficiũ curatum: vt hic,& de elec.dudum. & ad quid teneatur ille qui visitat faciendum visitationis tempore,dic vt legitur & no.de offi.or. inter cætera x.q.j.decernimus.& ca.episcopum.& ca.placuit.

l *Inquirere*.de inquisitione quæ fit parte instante vel ex mero officio, qualiter & quibus præcedentibus habeat fieri : vide qd[r] legitur de accu.qualiter.tã per ordi.& extraordi. glos. & per Inno.de simo. licet Heli.Vbi no. ꝙ inquisitio quæ fit ex mero officio iudicis. fieri potest etiam publica infamia nõ precedente. & per hoc tolerari posse videntur inquisitiones quę fiunt per iudices mo

Inquisitio an possit fieri infamie non precedente.

B derni temporis tam ecclesiasticos quàm temporales. & pro hoc facit extra vt eccle.benefi.c.vt nostrum.

m *Procurationes recipere*,quæ recipiẽdæ sunt iuxta formã ca. cum apostolus. de censibus.& contra talem procurationem quæ debetur ratione visitationis, de iure cõmuni non currit præscriptio ex parte illi[9] qui ad eam tenetur:licet alius in eo possit eam præscribere. secus autem si debetur procuratio consuetudinis ratione:tũc enim per habentẽ etiam illam prestare præscribi potest.extra de præscript.cum ex officij.cum no.ibidem.In quibus autẽ & de quibus rebus procuratio sit præstanda,vide quod no.Inno.de censi.Romana.

Procuratio an possit tollipræscriptione.

n *Suspendere*.suspensio est multiplex.de quo vide quod not. per Compost.de consue.cũ dilectus.per Inno. de excess.præla.tanta.per B.de cle.excom.latores.Sed iuxta hoc quæro , si aliquis est suspensus ab officio,an intelligatur suspẽsus à beneficio? De hoc dic per Iõ.And.extra de pœnis cap.ſi.in glo. quæ incipit, no.nouã speciẽ, circa ſi. cuius opinionẽ approbo,quãdo dicitur in ſi.illius gl. videntur istæ tres opiniones iungendæ & sequendæ &c. Dic breuiter quòd aut suspensio inducitur ab homine propter crimen quod constat fore cõmissum:& tunc extenditur ad beneficium, nisi ex causa illud sibi retineatur:vt no.d.c.latores.& de cle.pug.in duello.Hen ric[9].& ad hoc facit de purg.ca.c ij.& c. inter solicitudines.cũ ibi not per Host.secus si inducitur à canone : quia suspensus ab officio,suspensus non videtur à beneficio,nisi à iure exprimatur.tic no.Host.& Guli.post eũ,de re iudi.c. cũ æterni. & Io.xxxiij.dist.ca.præter hoc.licet in suspenso ab homine ibi notet idem,sed malè.

Suspensus ab officio, an intelligatur suspensus à beneficio.

C

o *Excommunicare*.excommunicationis diuersi sunt modi:scilicet leges & secundum canones.dicitur enim quis excommunicari secundũ leges à perceptione corporis dominici.in cor.auth.de san.epi. ſ.omnibus autẽ episcopis.col.ix.ibi no. de ista excõmunicatione potest intelligi. c.extra de vsu.quia in omnibus.quãdoque à gremio sanctæ matris ecclesiæ C. de sa.san.ec.l.placet.& ibi no.quãdoque ab ingressu ecclesię. in cor.auth.de interdi.collegi. hæret.circa fin. col. viij.C.de sum.tri.l.ij.quãdoq; à cõmuniõe fideliũ,sicut est bãniri in x. col.in ti.hic finitur lex.circa prĩ.De aliis specieb[9]& modis excommunicationis secundum canonistas & ipsarum effectibus,dic vt not.per Hostien.in sum.de sentent.excommun. §. quot sunt species.& ſ.quis sit effectus.

Excõmunicationis diuersi sunt modi.

a Pro quo facit glo.in d.c. cũ contingat.quã Ioan.And. referente Mari. Zo. ibi non legit alibi; & examinat ibi Maria. an dominus possit corrigere familiã, & pater filiũ: & addit ibi Bar. Sozi.quòd iudex debet filiũ à patre sibi traditũ punire secũdũ volũtatem patris.l.ij. C. de patr. potest.nam pœna moris. l. milites.ij.§.fin. ff.de re mi.

D p *Absoluere*. talis absolutio competit ratione iurisdictionis, non officij: vnde eã simpliciter impẽdens tẽpore interdicti, non esset irregularis:secus si aliàs eam impẽderet officiãdo: vt no.Inno.& Host.de excess.præla.tanta.

q *De consuetudine*, collige hic talia de quib[9] præmittitur posse queri per cõsuetudinẽ.de ele.dudũ. §. sed cũ iure cũ similibus. & hoc indubitabile videtur de illis qui talia habẽt facere ratione suorũ beneficiorũ. Sed nunquid alicui priuato clerico per cõsuetudinẽ quæri posset, vt aliũ posset excõmunicare? videtur ꝙ nõ.arg.de offi.archi.cũ satis.& istã opinionẽ sequitur Host.de fo.compet.cùm contingat.Inno.autẽ contrarium [a] tenet de resti. spo.ca.cùm olim inter.& Host.ibidẽ in hanc sententiam declinare videtur.

r *De iure*. ad quos de iure cõmuni excõmunicare & absoluere spectet, vide quod legitur.ij.q.j.nemo.extra de offi.ord. cum ecclesiarum prælatis.& plenius in sum.per Host.de sen. excom.§.quis posset excommunicare.

s *Iuribus aliis*.de quib[9] dixi s.in gl.beneficia igitur.vel dic aliis,vt in decre. licet canõ.de ele.li.vj.& de præb.de multa.& eo.tit.cũ sigula.lib.vj.de æta.& quali. c.ex ratione.cùm simil.

t *Quo ad cætera*. s.præterquã ad modificationẽ hic positam.

Permansuris.

57 De concessione præbendæ &c. Tit. IIII. 58

a *Permansuris*. sic no. quòd detractione facta super certo articulo iuri antiquo per nouum , in cæteris remanet nõ correctum:quia quod non mutatur &c.C.de test.l.sancimus.de appel.præcipimus.

b *Nulli ergo*. hic posset pars septima assignari.

c *Infringere*.cùm enim principis cõstitutio quẽcunque arctet etiã inuitũ,omnis homo ad ei[9] obseruantiam tenetur. Co.de le.l.ij. & l.leges sacratissimæ. 25. q.1.c.generali.extra de consti.ca.j.etiã si aliàs videretur dura vel iniqua. xix. dist. in memoriã.ff.qui & à quibus.l.pspexit.

d *Vel ei*. l.paginæ.

e *Ausu temerario*. hoc dicit:qa ex causa rationabili & secundũ iura alia confirmata,nõ est prohibitũ cõtra verba huius cõstitutionis ire, vt mẽs seruetur conditoris : permissum est enim verba legis offẽdere seruata mẽte.ff. qui petant tu.l. credendũ.de excu.tu.l.scire. ſ.aliud. extra de verb.sig.c.intelligentia.sic no.ff.de legi.l.contra. & dixi de reg. iur.c.inspicimus. li.vj. & ideo permissũ est doctori interpretari verba legis.C. de profes.qui in vrbe Constant.l.vnica.li.xij.no. extra de postul.præla.c.j.C.de legi.l.j.

Legis verba licet offendere seruata mente.

f *Attentare præsumpserit*. scilicet infringere, vel ausu temerario contra istam constitutionem venire.

g *Indignationem*:humano more loquitur.si.extra de re.eccl. non alie.siquis presbyterorum.xxiiij.q.j.odi & proieci. extra de excess.præla.clerici.in cor. auth. vt non luxuri.contra natu.§.j.col.vj, proprie enim loquendo Deus nunquã indignari potest,cùm sit incommutabilis.de hoc etiã per Hosti. dicto cap.siquis.

h *Petri & Pauli*. de istis apostolis singulariter dicit:quia alios apostolos quadã prærogatiua præcellunt. ij.q.vij.c.beati,& qui vrbem Romanam parili consortio glorioso cruore martyrij consecrarunt.de elect.fundamenta. lib.vj.

Pape cõstitutionem infringens an grauiter peccet.

i *Incursurum*.[a] sed qualiter hæc intelliges & verba similia in literis gratiosis papæ apponi consueta , quòd infringens constitutionem vel mandatũ temerariẽ talem indignationẽ incurrat? Potest dici nõ improbabiliter quòd si talis infringat,vel non seruet papæ constitutionem,credens ipsum cõstitutionẽ facere non potuisse:hereticus est censendus.xxv. q.j.violatores.& multis ca.seq.xix.dist.c.nulli fas.quare hoc casu non immeritò talis per hoc errans in potestate clauiũ Petro & in eius persona suis successoribus daturũ, Mat.xvj. c.xxiiij.q.j.quodcunque.extra de re iudi. c.ad apostolicæ.ſ. nos itaque. indignationem Dei & apostolorũ incurrere dicitur , cũ sit ibi extra fidem. Sed si aliàs credat papã constitutionem facere potuisse, sed aliter eã seruare cõtemnit, vel eam infringit:non est per hoc censendus hæreticus, sed graiter peccat, sic quòd pœnam depositionis meretur.iiij.dist. §.vlt.sic sentit Ioan.d.c.nulli fas. & clarius Gar. extra de ele. c.generali.lib. vj. nam & secundum legem ciuilem trãsgrediens principis constitutionem, pœna sacrilegij tenetur. C. de ero.mil.anno.l.lege repetita.lib.xij.& hoc casu etiã cùm talis peccare dicatur & quantũ in se est principi obtẽperare nolit contra verbũ domini.j.Petri.c.ij.extra de maio.& obe. c.solitæ. indignationem Dei & apostolorum non immeritò incurrere dicitur.

a Vide circa hanc gl. quę ego notam.c.a.de sepul.li.vi. Font.

Loci appositio an sit de substantia cõtractus.

k *Datum Auenione*. Argu.in instrumentis contractuum vel procurationũ fore apponendũ locum contractus. sic sentit Accur.C.de tabu.l.generali.lib.x.& Io.And.extra de re iud. c.abbate.§.pen.& Host. plenius prosequẽs extra de fide instru.c.inter dilectos.§.j.in verbo,facilius. pro quorum opinione facit in cor.auth.quibus mo.natu.effi. legiti.§. quãtũ. col.vj.Sed si tanti viri intelligere voluerunt quod loci appositio sit de substantiali essentia instrumenti:hoc non reputo penitus expeditum.Zenze.

Edes *apostolica*.} In quatuor partes est diuisibilis præsens constitutio. In prima enim harenga seu præfatio præmittitur. In secunda facti recitatio subiungitur:ibi,Sanè pridem .In tertia expectãtibus beneficia ex virtute literarum apostolica-

A rum declaratio annectitur ibi, Verũ quia &c. In iiij.ad literas iustitiæ eadem declaratio extenditur: ibi, Idem etiã &c.

l *Sedes*. quæ censetur esse vbi papa est:vt dixi plenè in decre.execrabilis.& in ca.ad onus.

m *In suis actibus*. actus sedis apostolicæ conformandi sunt iuxta possibilitatem actibus diuinis.omnis enim Christi actio nostra est instructio.ij.q.j. Deus omnipotẽs.81.di.ca. legitur. potissimè ꝑ virtutẽ humanitatis & clemẽtiæ,per quã solam Dei seruatur imitatio : & quę sola Deo nos æquat. in cor.auth. vt iudi. sine quoquo suffra. §. itaq;.col.ij.C.de nu. l.imperialis.de don. inter vi.& vxo. l.vlt. iuxta illud: Imitatores Dei estote sicut filij charissimi. & ad hoc facit.xl.disti.ca. nõ nos.& multis ca. sequen.

ante diuisionem poterant. Et congruè ponitur sub hoc tit.cùm loquatur de executoribus, de quibus frequens mentio habetur in titu.de concess.præb. lib.vi. patet in cap.executor.c.si capitulo. & c.si solt. Et potuisset situari sub titul.de rescrip.vel de offic.deleg.vel de præb.

Christi actio nostra est instructio.

Hæc extrauagans habetur inter communes sub tit. de of.dele. cũ gl.Guli.de mõte Lau.

CAPITVLVM I.

Edes [l] apostolica in [m] suis actib[9] veritatẽ [n] ꝓsequẽs [o], lucẽ ꝓamãs, liben B ter euitat [q] nodosæ [r] ambiguitatis inuolucrum [s], illãque sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelã [t] intẽdit [u], vt de illis [x] ita proueniat cõmodũ, quòd aliis nõ immineat detrimentũ [y]. Sanè [z] pridẽ ad diuini cult[9] augmẽtũ [a], via,veritas & vita.Io.xiiij.c.& legitur.xj. q.iij.ca.existimãt. & c.imperatores.& c.abiit.de pœ.dist.ij.c.si enim inquit.§. qui dicit.viij.di.si consuetudinem. Sed veritas inquantũ est creatura humana,potest dici indubitata rei certitudo maximè per visum.instit.de gra.cogn. ſ.hactenus.& in cor.auth. de fide instru. circa prin. col. vj. vnde veritati omnis opinio habet succumbere.viij.di.c.veritate ff.quãdo actio de pecu. est annalis.l.j.§.vlt.alias est ibi lex, quæ situm.& ad l.Aquil. l.inde Neratius.§.vlt.

Veritas quid est?

Veritas optimum præfertur.

o *Prosequens*. intantũ ꝙ sentẽtiã per se latã cõmutat in melius ex causa veritate cõperta. 35.q.9. c.sententiã.extra de re iudi.cũ olim. de pur.vulg.c.significantibus.ff.quando actio de pecu.est annalis.l.quẽsitum.alias est ibi.§.fub.l.j.

C

p *Lucem amans*. Not.principem, qui lex est animata in terris,in cor.auth.de consuli.§.vl.col.iiij. lucis & claritatis amicũ fore. nã nihil proprius est legũ quã claritas. in cor.auth. de testa.imperfe.§.nos igitur. col. viij. & simplicitas magis quàm difficultas placet legi.institu.de fideicom.hære.§.sed quia. Nec mirum:quia qui in tenebris ambulat, nescit quo vadat,iuxta verbum domini,Matth.15.38.dist.ca. quæ ipsis. de ætate.& qualita.cap.cùm sit.& ideo alibi legitur:qui malè agit,odit lucem.argum.institu.de ob.quæ ex delict.nas.§. furtum.nam tenebræ aptæ sunt ad malum. ff.de ven. inspi.l. j.§.mulier.

Claritas est propria legibus.

Tenebræ multis officium.

q *Euitat*. nec mirum, cũ ad eam & ad eius onus spectet iuris dubia declarare.extra qui ſi.sint legi.c.per venerabilem. §.rationibus. cùm eius sit interpretari cuius fuit & condere.C.de legi.l.vlt.xj.q.j. ſ. ex his omnibus. extra de senten. excom.inter alia.

r *Nodosæ*. id est perplexæ & inuolutæ ad instar nodi inextricabilis.ſi.extra de verb.sig.cùm olim.institu.de fideicom. hære. ſ.sed quia.

s *Inuolucrum*. id est inuolutionem & perplexitatem.

D t *Cautelam*.eius cautela magna debet nobis esse instructio. 81.dist.legitur.

u *Intendit*. scilicet in dubio.

x *De illis*.scilicet ordinationibus.

y *Detrimentum*. h.d.quia nõ debet vni cum alterius iniuria subueniri.22.q.2.c.primum.14.q.5. denique. C.de eman.lib. l.nec auus. vnde in dubio papa per suã ordinationẽ non intendit iuri alterius derogare. ff.ne quid in loco pub.ſi.l.ij.§. merito.& §.ſi quis à principe.99.distin. nullus.& c.eccc.de offi.deleg.ex parte.ij.& c.super eo.de resti.spo.audita.cũ ſi. Ratio huius est: quia omnibus subditis æqualis defensio iuris est per legẽ debita.ff.de pœ.l. capitalium. §. ad statuas.& per consequens per principem : cum ipse obtinere velit qã suæ leges volunt.in cor.auth.de iud.§.omnis autẽ. col.vj.ne aliàs inde videantur nasci iniuriæ,vnde iura nascũtur.C.vnde vi.l.meminerint.extra de accu.qualiter.j.

Princeps et leges cunctos defendere debet.

z *Sanè.pridem*. secunda pars.& sume verbum,salubriter intendentes.quod est j.

a *Augmentũ*. desideriũ est.n.& esse debet cuiuslibet fidelis, & potissimè vicarij Christi,augmẽtare cultũ diuinũ: vt hic, & extra de cõsti.ex parte.de resc.quia ꝑ ambitiosam.lib. vj.

Salutem

a *Salutem populi.* scilicet christiani indigentis permaximè pabulo verbi Dei. Matth. iiij. ca. xliij. dist. sit rector. extra de offic. ordi. cap. inter cætera.

b *Nonnullis.* id est aliquibus. duobus enim verbis negatiuis magis affirmari quàm negari videtur. ff. de ver. sig. l. duobus. §. de rescri. quia nõnulli. de hoc plenius dixi in decret. cũ inter nonnullos.

c *Multiplicauit altissimus.* Deus ergo multiplicare suum populum dicitur, cum sine ipso fiat nihil. Io. j. C. de veteri iure enucle. l. j. xxiij. q. iiij. cap. Nabuchodonosor. in verbo, non ergo. aliàs est ibi. §.

Nihil fit sine Deo.

d *Earum.* scilicet ciuitatum vel diœcesum.

e *Singulorum.* scilicet de populo.

f *Vultus.* hoc verbum sumi potest largè pro actu extrinseco. & tũc expones vultus, id est actus exteriores seu extrinsecos, ex quibus de extrinsecis præsumitur bonum vel malum. xlj. dist. §. vlt. xxxij. q. v. qui viderint. extra de præsump. ex studiis. instit. de rerum di. §. ceruos. in cor. auth. de mona. §. cogitandum. coll. j. vnde versus. Intima per mores cognoscimus exteriores. Potest etiã accipi strictè pro aspectu faciei, & expone tunc vultus, id est facies quas episcopus confessionis tempore in confitente sibi debet inspicere, vt discernat quanto rubore seu tremore vel erubescentia quis peccata cõfiteatur: vt secundum hoc pœnitentiam moderetur. ar. ad hoc. ff. de quæstio. de minore. §. tormenta. cautela est tamen adhibẽda, ne ex aspectu concupiscentia inhonesta possit subsequi, puta ex aspectu faciei muliebris. super quo vide quod plenè not. Hosti. in sum. de pœnis. §. qualiter sacerdos.

Vultus dupliciter sumitur.

Versus.

g *Vt eum decet.* hoc dicitur, quia episcopus curam habere dicitur omnium & singulorum de diœcesi. x. quæst. j. regenda. xxv. distincti. perlectis. & ipsorum animæ de eius manibus requiruntur. extra de offi. ordin. irrefragabili, de re. iur. quamuis.

h *Vnicus pastor inspicere.* quare ob multitudinem messis credentium dignum fuit vt mitterentur alij operarij ad tantam messem recolligẽdam. xxij. dis. in nouo.

i *Aut alias.* puta scilicet prædicationibus, sacramentorum collationibus, & similibus. de offi. ordi. inter cætera.

k *Partes boni pastoris.* quales debeant eius esse, vide quod not. xliij. distinction. sit rector. & xlv. distinction. disciplina.

l *Duximus diuidendas.* diuisio & vnio episcopatuum ad solum papã noscitur pertinere. xvj. q. j. præcipimus. & ca. sicut. extra de excess. præla. sicut vnire.

Episcopatus papa solus diuidit.

m *Ciuitates.* No. ciuitatem dici antequam ibi sit sedes episcopalis, non ergo talis sedes constituit ciuitatem. ad idem iij. q. iij. audiuimus. lxxx. dist. ca. j. extra de priui. cap. j. vbi de hoc per Pet. de Samp. Quid autem dicatur ciuitas, videre potes quod super hoc recitat Gui. de rescript. statutum. in verbo. ciuitatibus. lib. vj.

n *Cathedrales.* id est episcopales.

o *Limitatas.* talium diœcesum limites præscribi non possunt xvj. q. iij. ca. licet in regulis.

p *Diœceses.* à quo loco diœcesis incipiat computari, an à fine ciuitatis quæ murorum ambitu clauditur, an à fine suburbiorum ciuitatis. vide quod not. Vincent. de rescript. Rodul. & Gulielm. in capitulo. statutum. super ver. in ciuitatibus. lib. vj.

q *Verùm.* teria pars.

r *Ante ordinationem.* de obtinentibus enim literas post talem ordinationẽ & diuisionem non esset dubitatio, cum literę de vna diœcesi mentionem facientes, ad aliam suum effectum non extenderent.

s *Literas.* tales literæ, vtpote ambitiosæ, sunt restringendæ, nõ relaxandę. extra de præben. cum olim. & ca. quãuis. lib. vj. Et de talibus literis consueuit per aliquos dici ꝙ in benefi cialibus sunt loco tituli, vt no. Cõpost. de resc. c. super literis. circa fi. Sed in contrarium videtur, quòd gratia quæ sine literis fieri potest, semper literas præuenit, vt no. Inno. de rescri.

Literæ apostolicæ an sint impetrantibus pro titulo.

& ad salutem populi[a] quem in nonnullis[b] ciuitatibus ac diœcesibus sic multiplicauit altissimus, [c] quòd in earum [d] singulis singulorum [e] vultus [f] nequibat, vt cum decet, [g] vnicus pastor inspicere, [h] aut alias [i] partes boni pastoris [k] implere, salubriter intendẽtes, in ipsis diœcesibus (quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceses duximus diuidendas) [l] certas ciuitates [m] & ecclesias erexim[o] cathedrales, [n] quarum singulis proprias distinctas & limitatas [o] diœceses [p] iussimus assignari.

Verùm [q] quia plures ante ordinationẽ [r] seu diuisionem nostram huiusmodi tam à nobis quã à prędecessoribus nostris Romanis pontificibus apostolicas obtinuerunt literas [s] super beneficiis ecclesiasticis in [t] ipsis tunc [u] integris diœcesibus vacaturis, [x] quarum [y] nõnullæ [z] restant adhuc [a] executioni [b] mandandæ: Nos amouere volentes [c] cuiusuis dubitationis scrupulũ [d] qui circa executionẽ gratiarũ super huiusmodi beneficiis cõcessarũ posset forsan ꝛcidere, [e] & quidè cõsiderãtes [f] attẽtius ꝙ per ordinationẽ seu diuisionẽ nostram prædictã [g] eius ad rem [h] expectantibus dicta beneficia antea competens ex ratione [i] constitutus. nam sola verbalis collatio facta consentienti dat ius in beneficio. de præbend. si tibi absenti. de concess. præbend. cap. vlt. lib. vj. & argu. C. de dona. l. sancimus. §. exceptis. & not. Innocen. de rescriptio. capitu. literis. vnde potes dicere quòd litera apostolica est loco tituli quo ad probationem iuris quęsiti per collationem præcedentem, non autem est pro titulo quo ad iuris acquisitionem, cum sine ea sit iam quęsitum. Aliqui tamẽ dicunt quòd litera est pro titulo in collatione facienda, nõ autem in iam facta: vel est titulus remotus, nõ immediatus. sic videtur sentire Guli. de lite contest. cap. exceptionis. in glo. j. ad principale. libr. vj. Sed aliter & fortè verius potest dici, quòd etiam in facienda non sit titulus, quia sicut in iam facta verbalis collatio est titulus iure quæsitus absque alia traditione. ar. extra de accu. accedens. & not. Compost. de constit. cum M. & Innoc. de præb. c. cum inter. ita & in facienda mandatum verbale factum conferendo est titulus, cuius vigore competit imploratio officij mandatarij pro facienda collatione, qua facta assequitur quis ius in re, ante verò ius ad rem, licet nõ in re. de præb. c. quodam. de concess. pręb. c. vlt. li. vj. Sed litera apostolica erit ꝓbatio ipsius tituli, sicut alia scriptura quę fit de titulo, non est titulus, cum frequenter solo consensu perficiatur. ff. de act. & oblig. l. ex consensu. instit. de ob. quæ ex con. cum si. sed eius probatio. ff. de pig. l. contrahitur. Et ad ista potes videre quod Gui. pro & contra plenè prosequitur in proœ. lib. vj. & quod aliàs dixi ad istam materiam, de rescri. c. literas. Cle. v.

A B C

t *In ipsis.* scilicet ciuitatibus.

u *Tunc.* scilicet tempore diuisionis per nos factæ.

x *Vacaturis.* in quibus solus papa, non alius ius conferre potest. de concess. præben. proposuit.

Papa solus ius in vacaturis confert.

y *Quarum.* scilicet literarum.

z *Nonnullæ.* id est aliquæ seu multæ.

a *Adhuc.* scilicet post factam prædictam diuisionem.

b *Executioni.* quæ non debet retardari prętextu obiecti criminis, scilicet quo ad missionem in possessionem, nisi contra publicè diffamatum. de accu. accedens. vnde literæ executoriæ consueuerunt de curia emanare. An autem per eas ius & quale quæratur, vide quod no. per Ber. & Inno. de rescrip. constitutus.

c *Volentes.* dic vt dixi §. in verbo, euitar.

d *Scrupulum.* id est solicitudinẽ seu curiositatem. simile de simo. per tuas. ij.

e *Posset forsan incidere.* hoc dicit, quia nihil sic indubitatum est inter homines, quin posset, licet aliàs sit decisum, quãdã solicitam dubitationem suscipere. in cor. auth. de tabel. §. & non fingant. col. iiij.

f *Prouidè considerantes.* prouida secundum ius fuit consideratio cõditoris huius capituli, per ea quę no. §. in verbo, detrimentum.

D

g *Prædictam.* scilicet factam de vna diœcesi in duas vel in plures.

h *Ius ad rem.* id est, ad petendum beneficium competens, & illud est condictio ex canone, vel officiũ iudicis, vt no. Inn. de constit. cum M. in glo. pe. & de præb. inter cætera. in glo. scilicet collatio. Et istud ius petenti cõpetit ex mandato papæ facto de prouidẽdo, aliter de beneficio vacaturo, vt dixi §. in gl tales literæ. Et est ius in re, quod ex collatione quæsitum est, vt ibi dixi.

Ius ad rem & ius in re differunt.

i *Ex ratione.* Iuris, secundum quam princeps, licet solutus legibus, profitetur se velle viuere. C. de leg. l. digna vox. nec vult à iuris tramite deuiare. extra de prob. licet. de excep. cũ inter. de accu. licet. §. ne autẽ. aliàs imò vult obtinere quod suæ leges volunt. in cor. auth. de iudi. §. omnis autem. & talis volũtas in eo appellatur potestas ordinata. ex volũtate autẽ illa, solutaq̃ne potestate qua cũctis præeminet, talis mutatio de qua sequitur, fieri potuisset. de resc. quia per ambitiosam. li. vj. & ar. de pœ. di. iij. §. in psona. tũc enim sufficeret sibi ꝓ ratione

Potestas ordinata & soluta in principe reperiuntur.

ratione voluntas. insti. de iure nat. §. sed & quod principi. ff. de consti. prin. l. j. quæ in dubio sancta & iusta præsumitur. xl. dist. c. non nos. & ibi nota.

a *Mutari non debet.* facit. ff. de iti. actuq̃ue pri. l. nec enim. C. de admi. tu. l. sancimus. extra de reg. iur. ca. factum legitimè. lib. vj.

b *Maneat.* s. ius ad rem competens. Simile potest induci de legato vel fideicõmisso relicto qd efficax remanet sicut prius, licet diuisio interueniat. ff. de leg. ij. l. Titia. §. Lucia. de pignoris obligatione quæ firma remanet, licet res obligata diuidatur. C. cõmunia vtri. iud. l. si factis. & de seruitute q̃ solida debetur, licet fundus seruiens ad plures deuenerit. ff. si serui. ven. l. loci corpus. §. si fundus. & ff. fa. ercisc. l. hæredes. §. an ea. & §. contra si promissor. & de iurisdictione seu visitatione quæ in totum debetur sicut prius post talem diuisionẽ, vt in extrauagan. domini Ioan. papæ. xxij. quæ incipit, ad apostolatus.

Diuisio nõ tollit legatum, nec pignoris obligationẽ &c.

¶ No. ordinẽ diligenter seruandũ, & forte nõ solũ in præsentatione, vt glbic, sed etiã in aliis qualitatibus, vt no. tibi qui. de re. lib. 6. et vltra iura vulgaria quæ de ordine dicuntur, addo tibi tex. & gl. in ti. de defen. ciui. §. quæritur. col. 3. vide Clau. Cãtiuculam in loco ab ordine. Imol. Nico. Eue. Præsul Romanus est omnis lege solutus.

c *Prius erat.* ratio huius est, quia ex diuisione secuta conditio obligationis ex gratiosis literis ortum habẽs, mutari de iure non potest. ar. ff. de verb. obliga. l. ij. §. j. de prætor. stip. l. prętoriæ. §. incertã. famil. ercis. l. hæredes. §. cõtra si promissor. cum similibus.

d *Declaramus.* non videtur ergo hęc constitutio iuris noui editiua, sed antiqui declaratiua, cuius iuris antiqui mẽs colligitur ex iuribus in glo. proxi. allegatis.

e *Gratiæ.* cum dicat, omnes & singulæ, intelligẽdum est ꝙ hic dicitur, nedum de cõcessis in forma speciali, imò in forma communi, puta pauperum, quia licet in illis secundũ aliquos literæ tales dicantur de iustitia, nihilominus gratiosæ dicuntur, cum omni lege humana papa sit solutus. ix. q. iij. cuncta per mundum. ff. de legi. l. princeps. vel alio respectu sunt gratiosæ in hoc quòd magis vni quàm alij concedũtur. extra de præben. relatum. cum ibi no, arg. ff. de senatusc. Sylla. l. iij. §. sicut omnes. de reli. l. vlt. extra de iure patro. cũ autem. cum si. & hunc intellectum denotat verbum, quibuscunque, quod est j.

f *Vacaturis.* de concessis igitur ad iã vacantia beneficia hic nõ loquitur, cũ in illis facta gratia statim possit suũ effectũ consequi, nec ex diuisione subsequẽti possit in illis alicuius probabilis dubitationis scrupulus suboriri, cõtra quod prę sens constitutio prouisionem inducit declaratoriam.

g *Huiusmodi.* scilicet diœcesum.

h *Integris.* id est, non diuisis.

i *Quibuscunque.* istius verbi vniuersalitas expressè designat quòd etiam de gratiis in forma cõmuni concessis quod hic dicitur intelligatur. ar. ff. de hære. instit. l. hoc articulo. extra de ma. & obe. c. solitæ. iuxta fi. & quia in eis fauorabilior est causa nõ mutandi ius ad rem competens ex talibus diuisionibus, quàm in cæteris, vt no. Compost. de rescri. c. capitulũ. in glo. quia quæstiones. §. item quæritur an executor. versi. sed post dictum.

k *Concessæ.* sed de quibus cõcessis intelliges quod hic dicitur, an de cõcessis ꝓprio motu papæ, vel ad preces, vel supplicationem? Dic ꝙ de omnibus, cũ dicat tex. omnes & singulæ. & dicat, quibuscunq;. nõ distinguẽdo instantibus aliquibus vel non. ar. de leg. præstan. l. j. §. generaliter. xix. dist. si Romanorum. extra de priu, quia circa. & quia in omnibus eadem est ratio, ergo idem ius. ff. de fonte. l. j. §. hoc interdictum. extra de confir. vti. cũ dilectam. cũ si. & quia diuersitatis ratio reddi non potest, idem ius esse in omnibus inductũ videtur. ff. de iniu. testa. l. post humi. §. j. de verb. obli. à Titio. C. de libe. præte. l. j.

l *In ipsis.* scilicet diœcesibus.

m *Nunc diuisis.* scilicet in duas vel in plures, vt §, prius integris & antiquis.

n *Aliis diœcesibus.* scilicet nouiter creatis & erectis.

o *Ab illis.* scilicet antiquis, vt ante diuisionem integris.

p *Modo & forma.* vt secundum mandatum de prouidendo executores prouideant, & per mandatũ de compellendo cõpellant, iuxta capitulum, si capitulo. & c. si soli. & c. quia cunctis. de concess. præben. lib. vj. cum sua materia.

q *Suo ordine.* quasi dicat, iuxta prioritatem, præsentationis, circunscriptis dolo & negligentia notabili. de rescript. tibi qui. & c. duobus. lib. vj.

r *Per executores.* executor ad gratias procedere potest causa non cognita, vt no. Innocen. de præsump. dudum. de concess. præben. proposuit. & Cõpost. de rescri. capitulum & Gui. e. tit. ca. statutum. li. vj. etiam aliquo non citato. nor. per Innoc. de transla. epis. c. vlt. Sed an executor datus ad prouidendũ, debeat admittere oppositores vel excipientes, vide quod not. per Inno. de despon. impube. ca. ad dissoluendum.

Executor ad gratias qualiter procedere potest.

s *Id pertinebit.* sed qui sunt illi? Respõdeo subexecutores dati per principales executores, vel ordinarij habentes ꝓ missionẽ vel collationẽ facere ad instãtiã executorum datorum ad compellendum, iuxta ca. si soli. de concess. præben. lib. vj.

t *Debitam executionem.* quasi dicat, seruata forma rescripti prouidendo de beneficio quod cadit in gratia, non de alio. de prẽben. cui de non sacerdotali. li. vj. & ar. ad hoc. C. quorũ ap. non recipi. l. ab executione.

u *Quibus.* scilicet modo & forma.

x *Poterant.* scilicet ex mandato sibi facto de prouidẽdo vel compellendo, vel alio.

y *Idem etiam.* quarta pars: & expone idem, scilicet quod dictum est §. proxi. de literis gratiæ.

z *Declaramus:* hic de vt dixi in parte præcedenti in verbo simili, declaramus.

a *In Iustitiam contmentes.* vt sunt illæ per quas mandatur de iure partium debitè cognosci, & negotium debito fine decidi.

b *Per illas.* intellige tales quæ iurisdictionis fuerint attributiuę: in aliis enim secus, puta si essent ab excommunicato obtentæ in alio articulo quàm appellationis vel absolutionis. de rescrip. ipso iure. li. vj.

c *Quarumlibet personarum.* non ergo refert per quancunq; personam, aliàs tamen habilem, & contra quemcunque literæ fuerint impetratæ: & ob rextus vniuersalitatẽ. ar. de ma. & obe. c. solitæ. xix. dist. c. si Romanorum. ff. de hære. insti. l. hoc articulo. & de le. præstan. l. j §. generaliter. Sanè tamen intelligas, si literæ sint ita impetratæ, ꝙ ex sui forma quascunque personas possint apprehendere, aliàs secus. de rescr. sedes apostolica.

d *Nunc.* scilicet tempore editionis huius decre.

e *Diuisis.* scilicet ab illis diœcesibus de quibus in literis fit mentio.

f *Existunt.* scilicet ratione domicilij, vel ratione rei ibidem possessæ: super quo vide si placet quod aliàs plenè not. de rescript, cap. statutum. lib. vj. licet aliqui ibidem contra. notent.

g *Tenorem.* hoc dicit, quia forma mandati & tenor est exacta diligentia obseruandus. de rescri. cũ dilecta. de resti. spo. Pisanis. ff. manda. l. diligenter. aliàs processus non valeret iudicialis, sed partialis, id est per partes habitus & factus, puta ipsarum cõfessiones fortè valerent, per cap. Pisanis. vbi sic not. Pe. de Samp.

Mandati formam iudex seruare tenetur.

h *Prouide.* puta discretione præuia, quæ mater cæterarum virtutum dicitur. de offic. cust. cap. j. de re iudi. pastoralis. §. verum. Clemen. v. j. quæstione. v. præsentium. nam & contra multa iudices dati iurisdictionem fortiuntur, etiam in literis non expressa, maximè contra illa sine quibus causa commissa ad effectum perduci non possit. de offi. deleg. cap. j. & cap. præterea. vt lit. non contest. quoniam frequenter. §. vlti. ff. de iurisd. om. iudi. l. ij. & arg. ff. de procur. l. ad rem. & l. ad legatum.

Iudex multa in literis nõ expressa potest.

i *Integræ.* id est non diuisæ, vel aliæ ab illis non decisæ.

k *Remansissent.* & sic per cõsequens cõputabãtur olim duæ dictæ, iuxta. c. nõnulli. de rescri. hodie vna, iuxta. c. tituli. e. tit. li. vj. à fine diœcesis perinde ac si nõ fuisset diuisa respectu nõ habito ad diœcesim nouam, id est de alia decisam, de qua cõueniẽdus existit. Ratio huiꝰ potest esse, qa impetrãti rescriptũ nihil potest imputari: nec ex superuenięti tali decisione vel diuisiõe diœcesum, ius illi quęsitũ ex rescripto ad conuenien-

conueniendum aduersarium tolli debet.arg.extra de restit. spol.audita.de elec.c.constitutionem.§. insuper.Cle.v.ff.ne quid in loc.publi. l. ij. §. merito. & §.si quis à principe.& in c.dilecto.de verb.sign.c.ex parte.& c.super eo. de offi.dele. & firmat Cõpost.in capit.causam.de rescrip.& in §.ś.proxi. præcedenti. Zenzelinus.

Diuisio textualis.

AD *apostolatus.* Diuide istã decre.in quatuor partes. In prima facti premittitur recitatio. In secunda super diuisione episcopatuum subiũgitur papalis intentio: ibi, Quia igitur. In tertia annectitur ipsa constitutio: ibi, Nos præsentis &c. In quarta subinfertur transgressus cõminatio:ibi, Si enim aliqui.

Nullus impediat capitula, archidiaconos, & alias personas in iuribus quæ sibi competebant in ecclesiis integris, quin illa iura percipiant post diuisionem ipsarũ sicut ante solti erant percipere: quoniã in beneficiis diuisis habet quis eadẽ iura quæ habebat in integris. Et hoc ca.sub hoc tit. fuit positum, quoniã declarat præcedens, vt clarè patet.Concor.c.quia monasteriũ. de relig.domi.in antiquis.

CAPITVLVM II.

AD apostolatus nostri peruenit auditum, quòd aliquarum [a] ecclesiarum per nos ab aliis ecclesiis [b] ex certis [c] causis quæ ad hoc [d] nostrum animum induxerũt, authoritate [e] apostolica diuisarum, prælati & subditi capitulis, archidiaconis & aliis [f] personis ecclesiarum [g] à quibus supradictæ [h] ecclesię sunt diuisæ, multipliciter iniuriari [i] præsumunt, non [k] permittentes eos vti iurisdictionibus & iuribus [l] suis sicut ante diuisionem huiusmodi vtebantur. Quia [m] igitur intentionis [n] nostræ non extitit, nec existit, per diuisionem episcopatuum [o] ecclesiarum [p] à quibus diuisiones factæ [q] sunt, capitulis, archidiaconis, vel aliis personis velle aliquatenus [r] derogare, nisi quatenus in diuisionum huiusmodi literis apostolicis continetur [s] expressè: Nos [t] præsentis authoritate statuti [u] vniuersis prælatis, capitulis, & aliis quibuscunque personis ecclesiasticis ecclesiarum [x] decisarum, & in cathedrales ecclesias per nos authoritate apostolica erectarũ, præcipimus [y] & mandamus, ne [z] capitula, archidiaconos, & alios personat [9] vel dignitates, officia seu beneficia in prædictis primariis [a] ecclesiis obtinentes, quominus visitationes exerceant, procurationes [b] recipiant, iurisdictiones & iura archidiaconalia [c] & alia bona obtineãt in prædictis [d] decisis diœcesibus sicut ante diuisionem huiusmodi obtinebãt [e], nisi quãtum in diuisionum huiusmodi literis apostolicis caueatur expressè, impediant quoquo modo [f] quousque per sedẽ apostolicam aliud fuerit ordinatum [g]. Si enim [h] aliqui contra præsens præceptum agere [i] vel facere [k] præsumpserit: nos presumptores tales dignaĩ curabim [9] animaduersione punire. Nulli &c.nostrorũ præcepti & mãdati infringere &c. Datũ Auenione quinto calẽd. Octobris, anno quinto.

Diuisio textualis.

Episcopatus solus papa diuidit.

Persona dicitur aliquis personatum habens.

Princeps alterius iuri derogare

a *Aliquarũ ecclesiarum.* s.nouiter in cathedrales erectarũ.
b *Ecclesiis.* s. antiquis cathedralibus.
c *Ex certis causis.* scilicet ad diuini cultũ augmentũ, & salutẽ populi Christiani.
d *Ad hoc.* id est, ad diuisionem de ipsis faciendam.
e *Auctoritate apostolica diuisarum.* vt in decre.sedes apostolica. & bene dicit apostolica.ad nullum enim inferiorẽ spectat episcopatuũ diuisio.xvj.quæst. j. c. præcipimus.& §.sicut.not.extra de excess.præla.ca.sicut vnire.de offi.leg.c. ℣ translationem.
f *Aliis personis.* id est personatũ vel aliud ius beneficiale obtinentibus. extra de rescr.ex parte S.personæ.de offi. ord.ad hoc si persona.
g *Ecclesiarum.* s.cathedralium antiquarum.
h *Supradictæ ecclesia.* scilicet erectæ nouiter in cathedrales.
i *Iniuriari.* non sumitur hic iniuriari specialiter pro cõtumeliam facere, sed generaliter pro eo quod nõ iure fit.ff.de iniur.l.j. ad legem Aquil.l.sed si quacunque.§.iniuriam.
k *Non permittentes.* & malè facientes aliis, quod ab eis sibi fieri nollent.j.dist.in prin.extra de maio.& obe.c.dilecti.ne quisquã impediri debeat vti iure suo.ff.de aqua quot.& æsti. l.si de via.si à paren.quis manu.fue.l.non vsque. aliàs ecclesiasticus ordo confundi dicitur, sua vnicuique si iurisdictio non seruetur.xj.q.j.peruenit.
l *Iuribus suis.* puta visitationibus suis, & procurationibus, & similibus:vt patet j. Suis autem ideo dicit, quia licet iura beneficiorum non sunt propriè beneficiatorũ: pro ipsis tamẽ nomine suo & agere & defendere possunt, si fuerint seculares.extra de iudic.c.cùm deputati. de probat. ex literis.not. Compost.de rescri.ca.edoceri.
m *Quia igitur.* secunda pars.
n *Intentionis nostræ.* Not. ad intentionem facientis sicut & mandantis fore recurrendum.extra de offic.deleg.super eo. de præb.c.cùm causam.& c.cùm olim.de arbi. c.exposita.ff. de leg.j.l.si seruus plurium.§.vlt.de cõdi.& demon.l.In conditionibus.de excusa.tut.l.scire.§.illud.qui pe.tuto.l.credẽdum.cum similibus.
o *Episcopatuum.* s.nouiter creatorum & erectorum.
p *Ecclesiarum.* s.antiquarum.
q *Factæ sunt.* scilicet episcopatuum nouorum.
r *Aliquatenus derogare.* collige hic vulgatum notabile:quia princeps per factum suum iuri alterius derogare non intẽdit, nisi inquantum exprimit.extra de offi.deleg. c.super eo.

non interdit.

Papa nullus audeat dicere, domine cur ita facis?

Ordo litera.

s *Continetur expressè.* Vbi ergo hoc exprimeretur, seruandũ esset.xix. distinct.in memoriã.ff. qui & à quibus. l.prospexit. quia licet inferiores prælati iura vni [9] ecclesiæ in aliam sine certa solẽnitate trãsferre non possunt, extra de re.eccle.nõ alie.ca.j papa tamen gaudens plenitudine potestatis.ij.q.vj. c. de certo. extra de vsu pal.ca. ad honorem.ix.q. vlt.c.cuncta per mundum. & ca. per principalem. hoc facere potest: nec est qui audeat dicere, domine cur ita facis? de pœ. distin. iij. §. persona.cũ in iis quæ de iure sunt positiuo, possit pro libito super his dispẽsare. extra de cõcess.præb.c.,ppositit.
t *Nos præsentis.* tertia pars.
u *Statuti.* hoc statutum cũ vniuersis sit directũ, ius cõmune continet: nã & vim sententiæ,& rẽ perfectã nosciturobtinere. extra de verb. sign.c.in his.
x *Ecclesiarum.* scilicet nouarum.
y *Præcipimus.* tale præceptũ seruãdum est: aliàs non seruãs puniri debet: quia quod precipitur &c. xiiij.q.j. qd præcipitur.extra de ver.sig. in his. qui enim potestati resistit, Dei ordinationi resistit.
z *Ne capitula.* sume verba impediant quoquo modo, quæ sunt infrà.
a *Primariis ecclesiis.* id est primæuis & antiquis, à quibus aliẹ sunt diuisæ.
q *Procurationes recipiant.* super hoc vide quod notaui in ca. execrabilis.
c *Archidiaconalia.* quæ sunt iura archidiacono de iure communi competentia, vide quod no.xxv.dist. c.perlectis.extra de resti.spo.literas. & melius per Inno.& Host.de offi.arch. c.ad hoc. & c.cum satis.
d *Prædictis.* s.nouiter ab aliis antiquis.
e *Obtinebant.* per diuisionem igitur talem factam iurisdictio aliis competens, vel eius exercitium non tollitur.Sic in l. cauetur quòd diuisis administrationibus, & mutatis ab antiquo schemate, administrabunt officiales primæui sicut prius.in corpo.authen.ad admin. offic. in sac.ap.circa fin.ij. colla.& §.illud tamen sancimus.colla.iij.ex cuius legis mente fuit sumptum quod hic statuitur: sicut non tollitur ius competẽs ex literis ad beneficia vel ad lites primitùs impetratis ex tali diuisione:vt in decre. sedes apostolica.& dic vt ibi dixi.
f *Quoquo modo.* scilicet facto vel verbo, per se, vel per aliũ, publicè vel occultè.
g *Ordinatum.* tũc enim ordinatio sua esset in omnibus obseruanda:vt ś.dixi.
h *Si enim.* quarta pars.
i *Agere.* verbo, vel re ipsa.
k *Facere.* re ipsa, vel facto. ff.de verborum significatione.l. Labeo.
l *Digna.* s.arbitrariè, iuxta culpæ qualitatem & proteruitatem excedentiũ imponẽda. extra de pœnis, si quis suadente. Cle.v.ff.eo.tit.l.aut facta.cum si.Zenzelinus.

NE SEDE VACANTE aliquid innouetur.

Vacante sede imperiali, cũ iurisdictio ad papam deuoluatur, sub pœna excõmunicationis hic prohibetur quòd nullus tunc nomen vicarii imperatoris vel alterius cuiuscunque officii retineat, assumat vel resumat, nullúsque ei obediat, vel auxilium præbeat: aliàs excommunicatio in personas, et interdictum in terras (nisi intra duos menses resipuerint) profertur. Tandem modus huius processus publicandi exprimitur.h.d.

CAP. VNICVM.

SI fratrum [a] & coëpiscoporum [b] nostrorũ & aliorũ [c] quorumlibet iura illibata [d] seruari, & ab omni fore dispẽdio [e] diminutionis [f] extranea cupimus, & ad illud libenter nostræ solicitudinis studium [g] adhibemus: multo fortius [h] equidem pro nostris & Romanæ ecclesiæ sponsæ [i] nostræ iuribus & honoribus conseruandis [k] ex iniuncto [l] nobis officij debito apostolicæ prouisionis partes tenemur impendere [m], ne temporibus nostris vsurpationis [n] iniuriam subeant, aut detrimentum cuiusuis derogationis incurrãt [o]. Sanè [p] in nostram & fratrum nostrorum [q] deductũ est (fama diuulgante) notitiã [r], quòd licet de iure sit liquidũ [s] & ab olim fuerit inconcussè [t] seruatum, quòd vacante imperio (sicut & nunc per obitum quondam Henrici Romanorum imperatoris vacasse dinoscitur) cum in illo [u] ad secularem iudicem nequeat haberi recursus [x], ad summum pontificem, cui in [y] persona beati Petri terreni [z] simul & cœlestis [a] imperij iura Deus ipse commisit [b], imperij prædicti [c] iurisdictio, regimen & dispositio deuoluuntur [d], tamquòd eam non habens in se, in alio præsumitur non habere.xxiij.q.v.c.si non licet ff.de bo. eorum qui mortem sibi consci.l.vlt.§.sic autem de ædil.edic.l.cùm autẽ.§. excipitur. *Episcopitãtum possũt quantũ papa quo ad ea quæ sunt de cõsecrationis efficacia.*

Paganorũ iura an sint illæsa seruanda.

Ad hanc gl. vide Oldra. cõsilio 264.& de Anchar.c. quanto. de ꝓsur.et Brunellis doct. Aure.in ca. i. de homi. in iiij. parte conclusi. v. Iudæus factus Saracenus an puniatur, ponit idem Oldra. cõsi.51. Cui rationes sequitur Io.Ro.singul.608. licet ibi dicat ratiões Oldra.non valere: & qua pœna punitur Iudæ cognoscens Christianã. vide Old.cõsilio 333.ibi, Pãdenoludæo

Sponsæ nostræ. scilicet spiritali. cui matrimonij spiritalis vinculo alligatus papa dicitur vt quicũque alius episcopus.xxj. q.ij. sicut in vna.vij. q.j.sicut alterius.extra de resta.ca.requisisti.

Usurpatio in malã & bonam partem sumitur.

Vide quæ ibi notaui in §.porrò. et legito vitam Ioan. 22. nec author descriptã. & vide hoc anno 20. à sancto patre nostro Leone 10. bullã emanasse, quæ cũ de regibus de electorib9 imperij loquatur, nõ meminit imperatoris. Fõtanus. Imperiũ cõmissum esse à Christo etiã super infideles. Papa habet vtrunque gladiũ.

a *Fratrum.* Hæc decret.congruè potest diuidi in quinque partes. In prima constitutionis occasio seu ratio premittitur. In secũda facti recitatio de vsurpantibus iura vacantis imperij subiungitur: ibi, Sanè in nostram &c. In tertia, cõtra ipsos eisque adhærentes seu fauẽtes monitio sub pœna, & in contemnentes lata sententia annectitur: ibi, Quia igitur &c. In quarta omnis eisdem vsurpantibus facta super hoc obligatio dissoluitur: ibi, Et vt quibuslibet &c. In quinta de literis seu processu contra tales factis faciẽda publicatio pollicetur: ibi, Cęterum vt huiusmodi.
b *Fratrum.* episcopos & superiores prelatos papa fratres: cæteros verò omnes ecclesiasticos vel seculares appellat filios: aliàs literæ suæ falsæ presumũtur.extra de crimi. fal. cap. quàm graui.
b *Coëpiscoporum.* vocat ergo hic papa episcopos suos coëpiscopos: sicut & Imperator appellat milites suos cõmilitones. ff. de mili.testa.l.j.dicuntur autem coëpiscopi quasi simul episcopi.vnde cæteri episcopi quo ad ea quæ sunt de efficacia cõsecrationis vel ordinis, tanta gaudent potestate quãta gaudet papa: licet quo ad alia episcopi sibi pares nõ possint dici, cùm dicantur vocati in partem solicitudinis: ipse verò solus in plenitudinem potestatis.ij.q.vj.decætero.& ca.sep. extra de vsu. pal.ca.ad honorem.
c *Aliorũ quorumlibet.* [a] Nedum Christianorum, imò etiam Iudæorum, cum & illis iura sua illæsa seruari mandentur. C. de Iudæ.l.Iudæi.& l.nemo exterus.& l.nullus,& l.die sabbato.extra eo.tit.ca.Iudæi siue Sarraceni. Et quid de iuribus aliorum, puta Paganorum vel Sarracenorum, vel aliorum quibus bellum per ecclesiam est indictum, vel per episcopos ecclesiæ: nunquid illa seruanda sunt illæsa? Videretur quòd sic: cum sic indefinitè & vniuersaliter loquatur, Quorumlibet. quod verbum de sui natura tã bonos quàm malos comprehendit.ar.ff.de hære.insti.hoc articulo extra de ma.& obe.c. solitæ.in fi.Sed contrarium est dicendum, cum bona talium occupanti concedantur ex causa.ff.de acqui.re.do,l.naturaliter. §.vlti.instit.de rerum diui.§. itẽ ea.xxiij.q.v. dicat aliquis sicut & bona hæreticorum confiscari iubentur C. de hæret. auth. Gazaros.extra eo. tit.ca.vergentis.& portantium arma inimicis fidei si.extra de Iudæ.ita quorundam.& cõmittentiũ crimen lęsæ maiestatis.C.ad leg.Iul.maie.l.quisquis extra de pœ.felicis lib.vj v.q.j.§.verum ver.si quis ex militibus. Vel breuius potes dicere quòd quibuslibet iura sua illæsa dicantur seruãda, nisi ex culpa propria priuationem talium iurium incurrerint vel incurrere debeant.Et expones illud, aliorum quorumlibet, scilicet merentium, & de se habilium ad iura aliqua acquirenda:& sic verbum vniuersale limitabitur & restringetur, sicut & alibi. C.de sacrosan.eccles.l.j.& j. dist.cap. omnes leges.extra de priuileg.c. vt priuilegia.§.illud.de sententen,excommuni.si verò.
d *Illibata.* id est intacta vel illæsa.
e *Dispendio.* id est damno, si.de rescrip.dispendia.libr.vj.de iudi.c.dispendiosam.Clemen.v.in cor.authen.de colla. §. super hoc censemus.colla.ix.
f *Diminutionis extranea.* q.d.diminutionem nescientia si. in cor.authen.constitutio quæ dignitatibus.§.illud.collat.vj.ex quo. §.sumptum fuit hoc verbum.
g *Studium adhibemus.* expendendo consilia, & ad tollenda subditorum dispendia pernoctantes. in cor. authen. vt iudi. sine quoquo suffra.in princ.collat.ij. & adde quod dixi in ca. ad onus. in verbo, cupienti.
h *Multo fortius.* hoc dicit quia quisque seipsum & sua plus diligere tenetur quàm aliena.vnde dici consueuit: Alpibus ille perit qui se plus diligit vllum.nam prima charitas incipit à seipsa.C.de serui.& aqua.l.præses.& ibi no. quare etiam legi

Fuerũt expecta virilia. & de pœna infligenda Iudæis no. Felli.in ca.postulasti. de Iudæis.Fõt.

i *Sponsæ nostræ.* scilicet spiritali. cui matrimonij spiritalis vinculo alligatus papa dicitur vt quicũque alius episcopus.xxj. q.ij. sicut in vna.vij. q.j.sicut alterius.extra de resta.ca.requisisti.
k *Conseruandis.* super hoc alibi scribitur, iustitiam nostram & ecclesiæ sponsæ nostrę nolumus negligere, qui alios in sua iustitia cõfouemus, extra de immu.eccl.c.quoniam, lib.vj.de supp. negli.præla.licet.
l *Ex iniuncto.* simi. extra de hæret. cùm ex iniuncto.
m *Tenemur impendere.* ad hoc.xxvij.dist. cap.ecclesię.extra de confir.vti.ca. cùm dilecta.
● *Vsurpationis iniuriam.* hic vsurpatio in mala parte sumitur: puta, p illicita inuasione vel occupatione, vt alibi.xxiij.dist. c.illud.xvj.q.iij. licet C.de fun.re priua.vsus aquæ. lib.xj. arg. sumitur in bona parte vsurpatum, id est in vsum vel consuetudinem inductum. ff. solu.ma.l.ũ constante.§. quoties in fin. de vsucap. l.ij.de iniur.l.iniuriarum.§.vlt.
o *Incurrant.* si. dicit lex in tutore qui pati non debet iura pupilli sui tolli vel perire.C.de admi.tu.l.lex quæ.§.nec verò domum.
p *Sanè.* secunda pars.
q *Fratrum nostrorum.* scilicet cardinalium. & super hoc vide quod not.in decre.execrabilis.
r *Notitiam.* hoc enim scire dicimur, quod ab aliis audiuim9 xxij.q.v.c.hoc videtur.& ad hoc extra de sen.excom. cũ desideres.§.secundæ ff.de peti.hære.l.item veniunt.§.petitam.& §.à quo.de admini.tu.l.quidam.§.ex quo.
f *Sit liquidum.* vt extra de re iudi.pastoralis [b] §.vlt. Cle.v.de fo.compe.ca.licet.vbi de hoc per Innoc.& Hosti. & ar.extra de homi.pro humani,lib.vj.
t *Inconcusse seruatum.* q.d.absque aliqua interruptione:& sic per talem obseruantiam potuit consuetudo ius tribuens introduci.extra de verbo significa.abbate.C.de ædi.priua.l.an in totum.de eman.lib.l.j.de appari.iudi.l.viros.lib.xij. extra de appel.bonæ memoriæ.
u *Cùm in illo.* scilicet vacanti imperio.
x *Recursus.* si. de foro compe. licet. cùm in temporalibus nullus citra papam sit imperatore quo ad iura imperij superior.ar.xxvj.distin.duo sunt.vij.q.j.in apibus.
y *In persona beati Petri.* ad hoc extra de re iudi.ad apostolicæ.§.nos itaque.libro.vj.xl.distin.§.non nos.
z *Terreni.* id est laicorum, secundum Lauren.
a *Cœlestis.* id est clericorum, secundum eum. Vel potest exponi propriè terreni, id est temporalis quo ad forum contentiosum: cœlestis, id est spiritalis quo ad forum animæ: iuxta illud, Quodcunque ligaueris &c.xxiiij. q. j. quodcunque. & q.ij.ca. legitur.
b *Commisit.* Matthæi xvj.xxij.distinct.omnes. vbi reperies ista verba. Qualiter autem Deus videatur in personam Petri suis successoribus iura vtriusque imperij commisisse, & modum per quem hoc probatur, vide prout not.per Innocen. & Hostien.de fo.compe.ca.licet. Sed an istam commissionem Christus fecisse videatur nedum super catholicos & fideles: an etiam super non catholicos & infideles? Dicas quòd sic: & super hoc vide quod not. Hostien. extra de vo. & vo.redem.ca.quòd super his.in glo.magna.Item facit tex. in argumen. quòd papa habeat vtrunque gladium. & super hoc vide quod not.per Ber.& Hostien.extra qui fil. sint legi. causam quæ.& per Ioan.x.distinctio.plenius per Hostien.in summa.qui fil.sint legi.§.& à quo.
c *Prædicti.* scilicet vacantis.
d *Deuoluuntur.* sic iurisdictio prælaturæ episcopalis vacantis deuol-

b Vide quæ ibi notaui in §.porrò. et legito vitam Ioan. 22. nec author descriptã. & vide hoc anno 20. à sancto patre nostro Leone 10. bullã emanasse, quæ cũ de regibus de electorib9 imperij loquatur, nõ meminit imperatoris. Fõtanus. Imperiũ cõmissum esse à Christo etiã super infideles. Papa habet vtrunque gladiũ.

tis deuoluitur ad capitulum.extra de hæret. ad abolendam. de maio.& obe.his quæ.& ca.cùm olim.eod.tit. cap.j. lib.vj.

a *Et ea.* scilicet iurisdictionem,regimen, & dispositionem.

b *Ipse.* scilicet summus pontifex.

c *Exercuisse.* scilicet inconcusse : vt suprà.

d *Et dignitatis.* scilicet imperialis, quæ non immeritò dignitas dicitur, cùm etiã regalis potestas dignitas appelletur.extra de offic. deleg. cap.hac constitutione.lib.vj.

e *Fastigium.* id est altitudinem seu præëminentiam. simile. xlviij.dist. sicut neophytus.

f *Illicitè.* volentes fortè magis præesse quàm prodesse.

g *Ambientes.* & sic per consequens casum appetẽtes, dicto cap.neophytus.

h *Matris ecclesiæ.* xj. distinct. non licet capi.præceptis. cum simi.

i *Quantum in eis est.* hoc dicit, quia verè per factum eorum potissimè cùm sit vsurpatiuum, Romanæ ecclesiæ non præiudicatur. argu.C. de fun.rei priua.l.vsus aquæ.lib.xj.xciij.dist.c.illud.

k *Honoris.* ad cuius conseruationem sicut & iuris attendendum est per prælatum : vt in §. sequen. & dic vt dixi in decret.ad conditorem.§.rursus.

l *Alterius cuiuscunque.* puta œconomatus,vicedominatus, & aduocationis,castaldionatus,vel similis.ar.extra de iure patro.præterea.de elect.auaritiæ.lib.vj.

m *Commissione.* potest ergo imperator viuens certum officium committere in aliqua terra imperio subdita : vt hic, ad idem in cor.authen.vt nulli iudi.§. & hoc verò iubemus. col.ix.de admi.offic.in sacris appella.col.iij.cum simi. Sed nunquid per talem possunt per eum constitui iudices ordinarij? Dicas quòd sic.in cor.authen.de defen.ciui.§.nos igitur.col.iij.Item cùm per legem scriptam iurisdictio ordinaria tribuatur.ff.de iurisdict.om.iudi.l.& quia.sic & per principem,qui est lex animata in terris.in cor.authen. de consu. circa fi.col.iiij.& ita no.extra ne prela,vi.su.c.j.Sed hic quero,an talis commissa iurisdictio per principem, reuocetur per eius mortem ? Videtur quod sic, ad instar iurisdictionis delegatæ quæ morte mandatoris re integra expirat. extra de offi.deleg.gratum.&.c.relatum. Sed contrarium verum est: vt probatur in cor.auth.vt nulli iudi.§.& hoc verò iubemus. ver.si verò & præcepta.col.ix.& hoc sic sentit expresè Hostien.de offic.delega.quoniam abbas.

Iurisdictio ordinaria tribuitur per legem mortuã, & per legem viuam.

n *Territorijs.* à terrẽdo dictis.quod dic vt legitur.ff.de verb. sig.l.pupillus.§.territorium.De isto territorio habes xvj. q. vij.omnes basilicæ.extra de elec.vbi maius.§. præterea. lib. vj.C.de epis.& cle.l.nulli.§.quod si in vico.de nat. lib. leg. si quis.de omni agro deser.l.quicunque.§.illud.lib.xj.ff. de iuris.om.iudi.l.vlti.de interdict.& releg.l.relegatorum.§. solet præterea.lxiij.distin ego Lodouicus.

Territoriũ à terrendo dicitur.

o *Ipsius.* scilicet imperatoris.

p *Absque nostra.* scilicet dum fuerimus in humanis.

q *Vel apostolicæ sedu.* scilicet post mortem nostram. Et quod dicit,apostolicæ sedis,expone,id est,successorũ nostrorũ sedi apostolicæ præsidentiũ,à quibus petita & obtẽta licẽtia, à sede ipsa obtenta censetur:cũ vbi papa,ibi sedes dicatur: vt dixi in c.ad onus.in verbo,sedem apostolicam. & in ca. execrabilis.in verbo,Romanæ ecclesiæ,& isto respectu cùm dicit textus: vel potest exponi vel pro id est.

Sedes apostolica est vbi est papa.

r *Vel obtenta.* sed qualiter intelliges disiunctiuam vel? sufficeret ne talem licentiam petere nisi obtineretur? Videtur ꝙ sic,ob naturam disiunctiuæ,ad cuius verificationem sufficit alteram partem fore veram.ff de condi. & demon.l.cùm pupillus.§.disiunctiuo.de condi.instit. si hæredi. de verb. obligi.l.si ita quis.extra de rescript. inter cæteras a. Sed contrarium credo, quod non sufficeret eam petere nisi & obtineretur.ar.extra de elec.si religiosus.& ca.quàm sit. ne cle. vel mo.cap.vt periculosa. Nam cum diminutio iuris & honoris ecclesiæ Romanæ hic versetur, assensus & voluntas eius sponsi requiruntur.arg.ff.de aqua plu.ar.l.in concedendo.& l.in diem.C.de omni agro deser.leg.quicunque.in fi. lib. xj.

Disiũctiua pro parte vera, est tota vera.

a *Item vbi agitur de pœna infligenda, appellatione simplicium non venit missũ. c. ista tutum. de elect.li. vi. leg.ij.ff. de verb.oblig. gl.in proœ. inst.de act. Fontanus. Vel, pro et quandoque sumitur.*

b *Vide hic glos.in verbo,et figura.in fi.cle. sæpe.*

A aliàs sequeretur absurditas, quod quicunque vellet iura vacantis imperij vsurpare,licentiam peteret, & eam obtinere non expectaret : & sic ista constitutio delusoria absque fructu remaneret,contra iura.ff.ne quid in lo.pub.l.vlt.de iudi. l.si prætor.Cod.de bo. quæ lib.l.vlt. §.vbi autem.& imposita magis verbis quàm rebus videretur, ꝙ non est sentiendum. C.communia de leg. l.j.extra de elec.cõmissa.§.porrò. Et sic expones vel pro &, aut pro id est, vt prædixi.nec est hoc nouum, vt mens rei agendæ seruetur.ff.de verb.sig.l.sæpe.C.de verb. sig. l. vlti. cùm alterum tãtum, id est licentiam petere, per se non sufficeret, vt iam dixi b: & ideo vtrunque etiã disiunctim positorum exigitur vt concurrat. no.extra de rescri.ex parte.j.Vel potes aliter dicere: vt ad textum cùm dicit, petita, subaudias, & petenti cõcessa.& quod sequitur,scilicet vel obtenta,mera liberalitate absque aliqua facta petitione.arg.de præben.ca.si motu.& cap.si pluribus. lib.vj.& eo.tit.si Romanus. Clemen. v. & hanc fortè considerationem habuit canonis huius conditor sic disiunctim loquendo.

B stra vel apostolicæ sedis q petita vel obtenta r licentia retinere s sibi,& nonnulli etiam de nouo t assumere quod nõ gesserant u, aut gestũ antea x posteaque dimissum y resumere z temerarijs a ausibus præsumpserũt:quo b vel quibus c adhuc nõ verentur abuti d,& sub eius vel eorum colore e multa facere f & fecisse g noscũtur,quæ in nostram & ecclesiæ prædictæ iniuriã h apertè redundãt,nõ abhorrẽtes per id i varijs inuolui k criminib9, nec diuinæ maiestatis formidãtes offensam l. Quia m igitur error cui non resistitur, approbari n videtur, &

f *Retinere sibi.* quod prius ex cõmissione gerebant:vt ś.

t *De nouo.* scilicet per mortem imperatoris.

u *Non gesserant.* scilicet eo viuente.

x *Antea.* scilicet in vita imperatoris:

y *Dimissum.* scilicet adhuc imperatore viuente.

z *Resumere.* scilicet eo mortuo.

a *Temerarijs.* quia à iure improbatis.argu.ij.q.vij.si qui sunt. extra ne cle.vel mona.cap.ij.lib.vj.

C b *Quo.* scilicet nomine.

c *Vel quibus.* scilicet nominibus.

d *Abuti.* hoc dicit, quia in vsurpatis propriè non est vsus. arg.xxxiij.q.v.ca.quod Deo.extra de testa. ca.quia ingredientibus.C.de fun.rei priua.l.vsus aquæ.lib.xj.

e *Colore.* id est prætextu.si de elec.auaritiæ.lib. vj. C. de sacrosan.eccle.l.qui sub prætextu.

f *Facere.* de presenti, vt differat à verbo sequenti.& quia infinitiuus modus quæ de præsenti sunt denotat, nisi subiungatur verbum futuri temporis.ff.de verbo.obli. l. si stipulatus fuerim.§.j.&.l.si à colono.& l.cùm stipulatus sim.

Infinitiuus quæ sunt præsentia signat.

g *Fecisse.* scilicet in præteritum.

h *Iniurtam.* illatam iniuriam ecclesiæ papa non posset remittere de iure communi.lxiij.distinct.ca.Salonitanæ. xxiij. quæst.iiij.si is qui.sed suæ personæ illatam bene posset remittere: & rancorem relaxare ex corde tenetur : non tamen satisfactionem sibi debitam,nisi velit.de pœ. distin.v.c. vlti. xc.distinct.si quis contristatus.not.de hoc extra de maled.c. j.de pœ.Romana.lib.vj.

Iniuriã ecclesiæ factam papa remittere nequit.

i *Per id.* scilicet quod qualecunque officium,vel officij nomen super imperio vacanti sine licentia sedis apostolicæ retinere,assumere,vel resumere præsumpserint.

D k *Inuolui criminibus.* sed quæ & qualia sunt crimina quibus se inuoluere dicuntur? Ex præmissis potest dici quòd tales qui falso nomine sibi magistratus assumunt, pœna criminis falsi restringuntur.ff.ad leg.Cor.de fal.l.qui nomine.& l.fal si.&.l.eos.§.qui se.C.eodem titulo.l. maiorem. Item pœna criminis læsæ maiestatis.ff.ad legem Iuliam maie.l.iij.§. vlti. Item proscriptionis titulo subiacentes, bonorum omnium amissione multantur.C.de appa.iudi. l. probatorias. lib. xij. Item crimine inuasionis,iuxta.l.cùm quærebatur.Cod.vnde vi.Item alijs fortè quæ solicitudini studiosi relinquo.

Magistratus et officia sibi falso nomine assumẽtes, varijs pœnis restringantur.

l *Offensam.* quam incurrunt immiscendo se rei ad se non pertinenti, scientes, vel saltem scire debentes, quod suum non est,ad alium pertinere.Cod.vnde vi.leg. cùm quærebatur.non cõtenti possessione sua res alienas inuadendo.xciij. distin.diaconi.

m *Quia igitur.* tertia pars.

n *Approbari videtur.* lxxxiij.dist.cap.error.tenetur ergo quis resistere errori ꝓximi.Sed an hoc quo ad omnes sit præcepti:vide ꝙ legitur & notatur extra de hære.c. qui alios.&.c. cùm

Peccantes corrigere, an sit præcepti quo ad omnes.

cùm ex iniuncto.§.pe.de sen.excom.quantæ.ij.q.j. si peccauit. Et potest dici quòd à peccato cõmittendo quilibet proximum ex debito corrigere tenetur:& idem de commisso si sit iterabile.extra de cog.spi.tua.In alio peccato quo ad illos qui supra alios habent iurisdictionem vel correctionem à iure permissam, est præcepti: in cæteris autem non : vt colligitur ex notatis in dictis iuribus.

a *Latum.* id est largũ vel amplum.

b *Pandit.* id est patefacit vel aperit.

c *Sinum.* id est locũ vel incessum. simile. ff.de proba. l. qui testamentum.

d *Non resistit.* ideo enim lex prodita est, vt appetitus noxius sub iuris regula limitetur : in proœmio decret.in §.denique. Et dic,nõ resistit per phibitionem. vnde lex dicitur prohibitio non faciendorũ. ff. de legi. lex est. & per pœnarum impositionẽ.ff. de iusti. & iur.l.j. Est enim lex, delictorũ coercitio. ff.de legi. leg.ij. & à Deo propter vindictam noxiorũ potestas gladij est permissa.xxiij.q.iiij.c.quæsitum.quæ cùm timetur, & mali coercentur,& boni inter malos quieti viuunt : vt eo.c.quæsitum.&.ca. non frustra.

Gladij potestas est vtilis.

e *Prospicere.* præsidẽtis enim ecclesiæ regimini incũbit officio, vt non solum de animarum salute, verumetiam de extrinseca vtilitate & cautela sciat esse solicitus. xxxix.distinc. Petrus.lxxxvj.distin.cap.fratrem.

f *Ac scandalis.* ad hoc extra de præscri. nihil. & in proœmio lib.vj.§.j.in cor.authen.de quæsto.in prin.col.vj.

g *Huiusmodi.* scilicet vicariatus seu alterius cuiuscũq.officij.

h *Celeriter.* ad hoc extra de accu.c.prælatorum.

i *Obuiare.* futura enim præcauenda sunt prout possunt. ff. loca.si quis domum.§.j.extra de elec.c.licet.de fer.non or.c. j.vbi de hoc.xxiij.dist. in nomine domini. nam & exempla præsentia nos cauere præmonẽt in futurũ.lxxxij.dist.c.plurimos.in fi.Vel dic ꝙ de præsenti quid faciendum est,ne malum insurgat quod in futuro posset insurgere:aliàs autẽ humanæ naturæ non est,an futurum bonũ vel malũ contingat. scriptum est enim:Non est vestrum noscere tẽpora vel momenta &c.cùm nec per humanam custodiã consequi possit ne damnum vel malum euenire possit.ff.locati.l.sed damno. quia solius Dei est præscire futura.xxvj.q.v.quod autem.

Futura nõ sunt in cognitione humana.

k *Periculis animarum.* istis specialiter occurrendum est.argu. extra de sepul.c.animarum.lib.vj.qui nimis emungit,sanguinem elicit.iiij.dist.denique.extra de renun.nisi cùm pridem. §.propter malitiam.cùm ipsæ sint rebus quibuscunque præferendæ.C.de sacrosan.eccle.l.sancimus.in fi.

Sãguinem elicit qui nimis emungit.

l *Nomina.* scilicet vicariatus vel alterius cuiusque officij.

m *Salubriter.* hoc dicit:quia nimia increpatio nec correctio nem recipit nec salutem: & leuiter castigatus de facili reuerentiam exhibet castiganti.xlv.dist.cùm beatus. ff.ad legem Aquil.l.præceptoris enim nimia.iuxta illud:

Correctio sit moderata.

Versus.

Qui nimis emungit,solet extorquere cruorem.
Immoderata facit correctio deteriorem.
Sed moderata satis correctio gignit amorem.

n *Monemus.* hoc ideo: quia vindictam habet monitio præcedere.xij.q.ij.indignè.extra de senten.excommu.sacro.

o *Sub excommunicationis pœna.* comminationis non sententiæ sunt hæc verba in hoc casu.

p *Existant.* si.extra de elec.c.generali.&.c. fundamenta.§.vt autem.de immu.eccl.c.clericis.§.nos igitur.lib.vj.cum simi.

q *Alta superiori.* quæ hæc sit dignitas superior patriarchali, nõ occurrit:nisi dicas de dignitate cardinalatus: & secũdum

Extrauagantes.

A hoc est iste text9 & sequẽs in argumentũ ꝙ dignitas cardinalatus est maior põtificali:licet per aliquos dici cõsueuerit ꝙ episcopalis dignitas sit maior quàm dignitas cardinalatus.

Cardinalatus an sit maior pontificatu.

r *Sue episcopali.* aliàs põtificali. præmittit dignitates ecclesiasticas temporalibus, de quibus sequitur, vt denotet ipsas digniores esse temporalibus. ar. de trãsla.episc. inter corporalia. & de maio. & obe.cap. solitæ.xcvj. dist.duo sunt.nam ex ordine tex. sumi argumentatio consueuit.in cor,authen.de hære.& fal.§.inordinatum.coll. ix. C. de nouo.Codi. fa. §. pe. ver. seruus quidam &c.cum multis similibus.

Dignitates ecclesiasticæ sunt temporalibus dignores.

B latum a pandit b delinquentibus sinum c qui eorũ peruersis conatibus non resistit d: Nos volentes nostris & ecclesiæ sponsæ nostræ iuribus & honoribus in hac parte prospicere e,& malis ac f scãdalis quæ ex retẽtione, assumptione, seu resumptione huiusmodi g orta sunt hactenus, & quæ periculosè possent in antea suboriri,celeriter h obuiare i, necnõ periculis k animarum huiusmodi retinentium, assumentium,seu resumentiũ nomina l,& eis abutentium (vt prefertur) salubriter m occurrere cupientes: præsentiũ authoritate monemus n sub excõmunicationis o pœna omnes & singulos cuiuscunq; status,præëminentię,dignitatis, aut cõditionis existant p, etiã si patriarchali vel quauis alia q superiori siue episcopali r vel regia, seu alia s quacunque præfulgeant dignitate, qui post vacationem t imperij absque nostra u vel sedis prædictæ licentia huiusmodi vicarij seu cuiusuis alterius officij

nomen vbilibet x retinuerunt, assumpserunt, seu resumpserunt & retinent,& qui assument vel resument fortassis in posterum, & sub talis donationis pallio y abusi sunt & abutuntur, vel etiam abutentur potestate vel iurisdictione quacunque z seu eius exercitio a publicè vel occultè, quatenus decætero b etiam à denominatione huiusmodi c seu cuiuscunque d assumptione, resumptione ac retentione prædictis, necnon vsu, potestate & exercitio supradictis prorsus e abstineant, & omnino desistant: Inhibentes f insuper sub pœna g prædicta omnibus & singulis patriarchis, prælatis, & etiam alijs superioribus ac regibus,ciuitatibus h, comitatibus, vniuersitatibus,capitaneis, potestatibus, rectoribus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, & aliis omnibus cuiuscũque sint dignitatis,cõditionis aut status i, ne prædictum huiusmodi nomen seu aliud quod-

C

u *Nostra vel sedũ.* eadem videtur esse licentia papæ & sedis apostolicæ:vt ś.dixi, ꝙ vbi ipse,ibi sit & sedes: vt dixi in ca. ad onus.& plenius in cap.execrabilis.licet per aliam factam adiectionem,scilicet beneplaciti vel voluntatis,inducat differentiam inter ista : vt colligitur. ff. loca. l.locatio precarij. extra de rescrip.ca.si gratiose.lib.vj.

x *Vbilibet.* id est vbicunque. hoc enim aduerbium est loci designatiuum : vt dixi in c.ad onus.in verbo vbilibet.

y *Pallio.* id est velamine seu colore:vt in parte præcedenti.

z *Quacunque.* Denotat hoc verbum abusum.

a *Exercitio.* meri vel misti imperij,vel simplicis iurisdictionis.arg.ff.de iurisdi.om.iudi.l imperium.

b *Decætero.* respicit futurum tempus non præteritum.super quo vide quod notanter dicit Host.extra de spon.duo.c.vlti.

c *Huiusmodi.* scilicet officij.

d *Cuiuscunque assumptione.* super hoc verbo est sequenda expositio quam feci.ś.proxi.§.

e *Prorsus.* hoc verbum,& sequens omnino, denotant quòd totaliter & in totum à prædictis abstineant.

D

f *Inhibentes.* post tales inhibitiones dignum est detrimentum vetitos sustinere. extra de consti.cap.ij. Et super tali inhibitione vide quod not.xxx.distinct.cap.nulli fas. extra de elec.cap.generali.lib.vj.

g *Pœna prædicta.* scilicet excommunicationis.

h *Ciuitatibus.* talis inhibitio facta ciuitatib9 & alijs de quibus sequitur,facta censetur ipsis ciuibus , vel cõmunitatem aut vniuersitatem constituentibus.arg,ff.de leg.i.l. si hæres. §.vicis.& l.ciuitatibus.de vsufr.leg.l.legatum ciuitati.iuncta l.ij.de re.du.nam ciuitas, cõmunitas, vniuersitas de se(cum sit quid inanimatum) alicuius inhibitionis vel censuræ ecclesiasticæ capaces non sunt.argu.de senten. excommun. ca. si sententia.§.cùm verò.lib.vj.& no.de excef.præla.c. tanta. & argu.ff.de condi.& demõstra.l.municipibus. vnde ea quæ in facto consistunt,per eas expediri nequeunt: quare per ipsarum mẽbra habent expediri.arg.ad hoc.C. de appari.præfec.præt.l.cornicularij.lib.xij.de excu.mune.l.maximarum. lib.x.de aduo.diuer.iudi.l.restituendæ.sic sentit Innocen.de sen.excommu.c.Romana.circa fin.

Ciuitas est quid inanimatum.

i *Aut status.* simi.de censi.ca.felicis.§.j.lib.vj.

a *Imperio.* scilicet vacanti, vt suprà.
b *Vt præfertur.* scilicet sine licentia sedis apostolicæ.
c *Denominatione.* id est appellatione tantũ & nuncupatione.
d *Quæsito.* simi. de elec. ca. auaritiæ. lib. vj.
e *Pareant.* id est obediant.
f *Faciant.* quia tunc perinde videtur ac si per se facerent. argu. ff. de vi & vi ar. l. j. §. deiecisse. de admin. tu. l. ita autem. §. gessisse. de reg. iur. cap. qui per alium.
g *Permittant.* videtur ergo quod communitas vel vniuersitas se super hoc debeat opponere: & hoc potest dici verum cõtra illos quos cohibere potest. & super hoc vide quod no. ff. de reg. iur. leg. culpa caret.
h *Nec in his.* scilicet cuiusque nominis, officij assumptione, retentione, resumptione: vel aliàs iurisdictione imperij vacantis exercitio: vt suprà.
i *Vel fauorem.* quilibet in talibus vel similibus fauor præstari dicatur, vide ℭ not. Guliel. de hære. quicunque. lib. vj.
k *Illius.* scilicet denominationis.
l *Exercentes,* personam denominationẽ prædictam non incurritur pœna sequens [a], cùm sola denominatio non ita sit ecclesiæ Romanæ præiudicialis, sicut cùm ad tale exercitiũ peruenitur: nec per exercitium etiam incurritur, nisi prætextu talis denominationis fiat: vt patet per hunc text. vnde si suo iure proprio, puta ex titulo ab imperatore viuente obtento quis exerceret aliquod exercitiũ, non incurreret pœnam sequentem [b]: cum ratione vacantis imperij nihil exerceat, quod iste textus exposcit. & pœna non est in dubio exaggeranda. argu. de pœn. distinct. j. capi. pœnæ. ff. de pœ. l. interpretatione.
m *Potestates.* hoc verbum in persona magistratus imperium denotat. ff. de verbo. signifi. l. potestatis. de iurisdi. om. iud. l. imperium. vnde in quibusdam regionibus, vt in Italia, iurisdictioni præsidentes, potestates appellantur. simile reperies de elect. fundamenta. §. vt autem. lib. vj.
n *Vt vicarios.* per hoc verbum dicas quod recipientes tales non vt officiales imperij vacantis, sed vt alios, non incurrerent pœnam quæ sequitur, per hunc tex. & per ea quæ. ś. proxi. dixi.
o *Eorum.* scilicet exercentium iura vacantis imperij.
p *Vt talium.* igitur cõmissarij ipsorum non vt talium, sed vt aliorũ, puta iure suo vtentium, pœnæ infrà positę non subiiciuntur: cessante tamen in his & præcedentibus fraude: quia fraus patrocinari cuiquam non debet. arg. ff. de rei vendi. l. in fundo. extra de priuileg. quanto. &. c. ex parte. cum simi.
q *Vt talibus.* secus ergo si vt alijs.
r *In hoc.* scilicet exercitio iuris imperij vacantis.
s *A die datæ* currunt ergo hi duo menses à tempore talis datæ: quia fortè eadem die fuit præsentis constitutionis facta publicatio: vt sic iuri communi conueniat quod hic dicitur: quo cauetur constitutionem principis à tempore publicationis post duos menses quem ligare, in cor. authen. vt factæ nouæ constitutiones. colla. v. si enim aliter diceres, tunc sequeretur quod ante quis ligaretur ex plenitudine potestatis principis. alleg. de iudi. cap. j. Cle. v. Vel quod fortè ista ignorantia feratur contra iura. C. de tabula. leg. generali. lib. x. extra de consti. ca. cognoscentes.
t *Resipuerint.* referendum est istud verbum tam ad ipsos exercentes, quàm ad eos vt tales recipientes, quàm commissarios eorum vt talium, quàm etiam in parentes eisdem vt talibus, vel præstantes in hoc sibi auxilium &c. & dic resipuerint, id est, abstinuerint seu destiterint.
u *Communitos.* illi ergo communiti à pœna sequenti sunt liberi: ne aliàs principali authoritatẽ circũscripti videantur,

a Videtur cõtra mentem istius cõstitutionis: neque debet aliquis sibi vsurpare nomen dignitatis quam nec habere nec exercere potest iuribus alle. in glos. in verbo inuolui. Fõ.
b Istud videtur contra tex. in §. sanè. & §. quia igitur. vbi dicitur ℭ to talis dispositio omniũ iurium imperij, per mortem imperatoris deuoluntur ad papã: et officia per viuentem imperatorem cõmissa, non possunt eorum tuo geri sine licentia sedis apostolicæ: tamen glo. in verb. commissione. allegat bona iura in cõtrarium. Fontanus.

Cõstitutio principis post duos menses ligat à tempore publicationis.

libet in eodem imperio [a] retinentes (vt præfertur [b]) aut assumentes, vel eorum aliqui sub denominatione [c] vel titulo huiusmodi nominum, seu procuratores, commissarios, iudices, aut vices eorum gerentes quocunque colore quæsito [d] recipiant vel admittant, nec vt vicariis seu vicario aut officialibus imperij pareant [e], vel intendant, aut parêri vel intendi faciant [f] vel permittant [g], nec in his [h] eis vel ei quomodolibet præstent auxilium, consilium, vel fauorem [i]: Alioquin in omnes & singulos patriarchas, prælatos, & superiores, & inferiores, reges, & cæteros denominationẽ prædictam (vt præmissum est) retinentes, assumentes, seu resumentes, ac illius [k] prætextu exercentes [l] quæcunq. officia, potestates [m], seu iurisdictiones, & recipientes eos vt

A quod esse non debet. C. de his qui veni. æta. impetrauerunt. l. j. & ne aliàs inde nascantur iniuriæ, vnde iura nascantur. C. vnde vi. l. meminerint. extra de accu. qualiter. Sed pone quod de tali communitione non fuisset hic facta mentio, & essent aliqui hic prohibita facientes, sedis tamen apostolicæ licentia communiti: incurrerent ne istã pœnam quæ sequitur? Credo ℭ non: quia aut habuissent talem licentiam ante hanc constitutionẽ: & tũc per eã tuti sunt, cùm de illis hic non esset facta mẽtio. arg. extra de capel. mo. ex parte. & quia talis licentia durare videtur donec sit reuocata. arg. xxv. q. ij. c. j. ij. & iij. C. de præscri. l. fallo. Si verò post, idem: quia huius ca. cond. tor sibi vel successoribus suis manus non ligauit per hanc cõstitutionem, quin talem possent licentiam concedere. ar. extra de elec. innotuit. de præbẽ. dudũ. l. vj. ff. de lega. iij. l. si quis. in prin.

B vicarios [n] vel officiales imperij, aut commissarios eorum [o] vt [p] talium, & in parentes seu obedientes eis vt [q] talibus, aut præstãtes in hoc [r] sibi consilium, auxilium vel fauorem, nisi intra duorum mensium spatium à die [s] datæ præsentium numerandum penitus resipuerint, [t] vel sẽ licentia sedis apostolicæ super hoc ostenderint communitos [u], excõmunicationis [x] in singulares [y] personas, & in terras & loca [z] ipsorum & quaslibet communitates [a], vniuersitates, ciuitates, aut villas interdicti sententias de fratrum nostrorum consilio publicè [b] promulgamus: Cõtra [c] eos nihilominus spiritaliter & temporaliter grauius processuri [d] prout inobedientia eorum exegerit [e], qualitas [f] facti suaserit, & viderimus [g] expedire. Et [h] vt quibuslibet parendi [i] talibus [k]

Excommunicatio nõ fertur in locum.
Punitur vnus pro alio.

C quæ de sua natura animas percutit. extra de re. ecclesi. no. alie. si quis presbyterorum. Et ideo in locum vel vniuersitatem non fertur: cùm anima careant. de senten. excommu. Romana. §. cum verò. lib. vj.

Publicatio cõstitutionis quare fit.

Ecclesiam gladio prælatus vtroque tuetur.

Procuratoris nomen multa comprehendit.

Lex nõ debet esse delusoria.

Excommunicatio nõ fertur in locum.
Punitur vnus pro alio.

z *Loca ipsorum.* Nota igitur ob alicuius delictũ terram vel loca suæ iurisdictioni subdita interdicto ecclesiastico subiici posse. ś. de offic. dele. sanè quia. de spon. c. non est. & sic vnus pro alio punitur. super quo vide quod plenè no. j. q. iiij. in summa. & plenius per Gar. de vsu. c. vsurarũ. lib. vj. Intellige tamen hic terras vel loca ipsorũ reputari nõ ratione plenę proprietatis tantùm, sed superioritatis iurisdictionalis. argu. extra de vi. & ho. cleri. ex literis. de Iudæ. c. cedit. §; cùm autem. Clemen. v. & clarius ad hoc de postu. præla. cap. j. cum ibi not. in glos. quæ incipit, bona fuit interpretatio.
a *Communitatis.* super hoc verbo & sequenti dic vt dixi ś. in verbo; ciuitatibus.
b *Publicè.* ad tollendam omnis ignorantiæ excusationem. argu. ff. de instito. act. l. sed & siquis. §. proscribere. extra qui ma. accu. pos. ca. vlti. de Iudæ. ita quorundam. &. cap. in nonnullis. cum similibus. & ex quo talia fiunt, non est necessarium ea singulorum auribus inculcari. xvj. distinct. ca. quod dicitis. extra de postu. c. j. Vel dic publicè, ad tollendũ omnis suspicionis scrupulũ. arg. ff. de rit. nup. l. vlti. de admini. tu. l. nõ existimo. extra de clande. despõ. cum inhibitio. vt eccle. bene. ca. j. & super hoc vide quod not. xxxij. q. iiij. cap. nemo.
c *Contra eos.* scilicet tam singulos, de quibus præmisit quàm vniuersitates.
d *Processuri.* hoc dicit ad denotandum quod prælatus vtroque gladio potest ecclesiæ suæ iura tueri. extra de sent. excommu. dilecto. lib. vj.
e *Exegerit.* nam crescente contumacia crescere debet & pœna. extra vt lit. non contest. quoniam frequenter. §. vltimo. ipsaque cumulari facit pœnam. ff. de pœnis, relegati.
f *Qualitas facti.* Quæ de se maiorem non minorem pœnam infligi facit. ff. de pœ. l. aut facta. §. qualitate. de pœ. distinc. j. aut facta. §. qualitate.
g *Videremus expedire.* scilicet arbitrariè: cùm idem excessus magis sit in vno quàm in alio puniendus, attentis multis quæ recitantur extra de homi. sicut dignum. ff. de incen. ruinau. l. Pedius. §. ij. de pœ. l. respiciendum. §. delinquit.
h *Et vt quibuslibet.* quarta pars.
i *Parendi.* id est obediendi.
k *Talibus.* scilicet iura imperij vacantis exercentibus sine licentia sedis apostolicæ.

Tollatur

a *Tollatur occasio.* Nota tollendam occasionem in malum.
b *Vicariatus nomen.* quid igitur si quis sit adstrictus per iuramentũ fidelitatis retinẽdi, assumendi, vel resumẽdi aliud nomen officij quàm vicariatũ: nũquid videtur absolutus hic à tali iuramẽto? Videtur ℭ nõ: cùm de hoc mentio hic nõ fiat: nec aliud nomẽ officij repetatur: nec etiã attẽta mente cõditoris volentis conseruationi iuris Romanæ ecclesiæ prouidere, & tollere occasionẽ parendi talibus. Credo contrariũ: cum tex. dicat talibus, &. ś. expressum fuerat, qualecunque nomẽ officij exercẽtibus. alias nisi sic dicas, videretur hic talis parẽdi occasio imperfectè sublata, si quis remaneret ligatus tali iuramento aliud nomen allegãtibus quàm vicariat[a]: inde principis cõstitutio videretur quid imperfectũ cõtinere: contra legem, siquis seruũ. C. qui mi. non pos. lib. xij. & esset in potestate volẽtis exercere officiũ imperio vacante, mutato nomine vicariatus illud sub alio nomine retinere. & sic hæc constitutio delusoria redderetur, cõtra iura. ff. ne quid in loc. pu. fiat. l. vlti. de iudi. si prætor. Cod. de bo. quæ libr. l. vlti. §. vbi autẽ. Non obstat expressio hic facta de isto vicariatu: quia aliud quodcunq; nomen officij superius expressum, hic debet intelligi repetitum. arg. ff. de verbo. obli. l. Titia. §. idẽ respõ. de le. j. l. tali scriptura. §. vlt. Vel expresso hoc nomine vicariatus, omnia alia in quibus est eadem penitus ratio, pro expressis & comprehensis haberi debent. Sicut & nomen procuratoris comprehendit sub se omnia nomina per quæ quis alienæ administrationi se poterit ingerere. j. q. iij. saluator. sicut & nomen curatoris, comprehendit tutorem etiam in pœnalibus, in casu vbi est eadem ratio. in cor. auth. vt hi qui obli. se ha. perhibent res mino. §. j. & ibi not. col. vj. & hunc intellectũ innuit tex. cùm dicit, vicarijs vel officialibus.
c *Iuramento fidelitatis,* ad quæ capitula adstrictus reputetur quis ex tali iuramento, legitur in libr. Feudorum, in titu. de forma fidelitatis. & xxij. quæstio. v. cap. de forma. & illa capitula plenè reperies prosecuta per Hostiẽ. in summa. de feud. §. quid sit fidelitas.
d *Quantum ad hoc.* scilicet quo ad non parendum talibus. non ergo quo ad alia à tali iuramento quis videtur absolutus: vt dixi aliàs in simi. verbo, in ca. suscepti. §. vlti.
e *Absoluentes.* potest igitur ex causa papa quẽ à iuramento absoluere. xv. q. vj. c. nos sanctorum. &. c. authoritatem. extra de iureiu. ca. quanto. in lib. Feud. hic finitur lex. circa princ. super quo vide quod not. d. c. quãto. & cap. authoritatem. per Inno. & Hostien. & de do. & contuma. c. veritatis.
f *Eisdem.* scilicet iuramento fidelitatis adstrictis.
g *Talibus.* expone vt suprà.
h *Vt vicariis.* & hoc dicas vt superius dixi in parte precedẽti.
i *Confœderationes.* in mala parte sumitur hic istud verbum.
k *Super hoc.* scilicet talibus parẽdo vt officialibus imperij.
l *Quomodolibet.* puta verbo, nutu, vel signo, in scriptis, per nuntium, vel epistolam, vel pactum, vel stipulationem: vel aliàs qualitercunque: cum dicat, quomodolibet. simile de rescrip. statutum. §. in nullo. lib. vj.
m *Quacunque firmitate.* puta pœnali, fideiussoria, pignoratiõ,

Extrauagantes.

A tia, vel obsidiali.
n *Reuocamus.* simile huic extra de elec. vbi maius. §. cæterum. de concess. præben. detestanda. lib. vj. cum si.
o *Huiusmodi.* scilicet sacramenta fidelitatis.
p *Quibuslibet.* scilicet vasallis talium, vel aljis quibuscũque.
q *Super his.* scilicet officiis imperij vacantis: vel super his, scilicet parendo officialibus talibus.
r *In prædictis.* scilicet officiis.
s *Non debeat.* xxij. q. iiij. inter cætera. extra de iureiur. quanto. & eodem titu. ca. contingit. §. quia nõ. libr. vj.
t *Cæterum.* quinta pars.
u *Omnium.* qui confluere ad ecclesiam de qua sequitur, consueuerunt. argu. ad hoc extra de elect. causam. Clemen. v.
x *Chartas seu membranas.* quasi. d. de pellibus animalium, & ipsorum membris. si. ff. de bono. posses. secundum tab. l. j. &. l. chartæ.
y *Eundem.* id est expressum contra vtentes officio aliquo imperij vacãtis: & contra parentes eisdem vt talibus.
z *Ecclesia Auenionẽ.* Non exprimit de qua intelligitur, cum ibi multæ sint ecclesiæ. Dicas quod de cathedrali: cùm nulla alia vocetur Auenionen. sed omnes aliæ aliquo alio nomine peculiari nuncupentur. & facit ad hoc in cor. authent. de ec. titu. §. si quis vniuersorum. in fin. ff. de condi. & demõ-

Lex nõ debet esse delusoria.

tollatur occasio [a]: omnes & singulos qui huiusmodi vicariatus nomen [b] retinentibus, assumentibus, seu resumentibus, iuramento fidelitatis [c] tenẽtur adstricti, à iuramento huiusmodi, quãtum [d] ad hoc, de potestatis plenitudine absoluentes [e], authoritate apostolica firmiter inhibemus eis dẽ [f], ne talibus [g] vt vicariis [h] vel officialibus imperij aliquatenus pareãt vel intendãt. Et insuper omnes pactiones, obligationes, confœderationes [i], & colligatiões à quibuscunq; super [k] hoc quomodolibet [l] initas, iuramento vel quacunq. [m] firmitate vallatas, omnino dissoluimus, viribus vacuamus, irritamus, & quatenus de facto processerint, reuocamus [n]: ac huiusmodi [o] & quælibet alia iuramenta quibuslibet [p] super [q] his prestita, per quæ posset in prędictis [r] nostris & ecclesię nostrę prædictæ iuribus derogari, præsertim cùm iuramentum vinculum iniquitatis esse nõ [s] debeat, relaxamus. Cęterùm [t] vt huiusmodi processus verius ad cõmunem omniũ [u] notitiã deducatur, chartas [x] seu mẽbranas processum cõtinentes eundẽ [y], in ecclesia [z] Auenionẽ, appẽdi vel affigi ostiis seu

B superliminaribus [a] faciemus, quæ [b] processum ipsum suo quasi sonoro [c] præconio [d] & patẽti [e] indicio publicabũt [f]: Ita quòd omnes & singuli quos processus ipse contingit & contingere [g] potest, nullam [h] postea possint excusationem prætendere ℭ ad eos talis processus non peruenerit, vel quòd ignorauerint eundem: cùm non [i] sit verisimile, remanere quo ad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur [k]. Datũ Auenione in domo episcopali pridie cal. Aprilis, anno primo.

DE VOTO, ET VOti redemptione.

Votum per susceptionem sacri ordinis solenniẑatum, licet impediat matrimonium sequens, non tamen præcedens: etiã si nondum esset per carnis copulam consummatum. Et durante matrimonio etiam nondum consummato, nullus præsumat accipere aliquem de sacris ordinibus: quod si fecerit dissoluto etiam matrimonio, nec in illo ministrare, nec ad superiores ascendere poterit, nisi aliquam de religionibus approbatu ingrediatur, & eius regulam expressè vel tacitè profiteatur. Est autem talis cõiugatus sic ordinatus per diœcesanum monendus, vt religionem ingrediatur, si matrimonii nondum est consummatum. quod si renuerit, & vxor institerit, compellatur per excõmunicationem ad matrimonij cõsummationem. hoc dicit. Et est casus notabilis: & qui satis efferri non posset.

Præsumptio an admittat probationem in contrarium.

stra. l. quæ conditio. §. j.
a *Superliminaribus.* scilicet ostiorum.
b *Quæ.* scilicet chartæ vel membranæ.
c *Sonoro.* id est sonitum in auribus reddenti.
d *Præconio.* quia sicut vox præconis audiẽtibus innotescit, in cor. authen. de liti. §. omnem. col. viij. sic iste processus patens in membranis, omnibus innotescit.
e *Patenti.* aliàs patulo, id est patenter, publicè.
f *Publicabunt.* iuris præsumptione, per ea quæ dixi ś. in parte tertia in verbo, publicè. Vel dic, publicabunt, id est publicare poterunt iuris præsumptione: vt extunc non sit tolerabilis ignorantia. argu. ff. de iuris & fac. igno. l. regula. §. sed facti. extra de præsump. quanto. &. cap. quædam. ff. de verbo. signifi. l. latæ culpæ.
g *Contingere potest.* qui illi sint, colligitur ex præcedentibus. §.
h *Nullam.* scilicet probabilem.
i *Non sit verisimile.* scilicet iuris præsumptione, contra quam etsi aliàs admitti possit probatio. lxxij. distin. ca. proposuisti. extra qui ma. accusa. pos. cùm in tua. ff. quod me. cau. l. nõ est. de proba. quæ testamentũ. vbi tamen iuris præsumptio transit in violentam, vt quia est iuris vel de iure, non est ita: quia tunc magis dicitur fictio. argu. C. de proba. l. si ue possidetis. cum ibi not. & talis potest dici ista de qua hic dicitur: cùm istorum processuum publicatio facta fuerit per modum constitutionis ius inducentis contra quoscunque hic prohibita facientes: & ius commune publicatum arctet quencunque post duos menses: vt dixi suprà in glos. currunt ergo. & arg. de concess. præben. cum ei. circa fin. Clemen. v.
k *Publicatur.* simile. ff. de insti. act. l. sed & si pupillus. §. proscribere. & alijs iuribus alleg. suprà in glos. scilicet iuris præsumptione. Zenze.

Diuisio.

ANtiquæ concertationi. Primò dignissima præmittitur declaratio. Secundò post matrimonium contractum prohibetur sacri ordinis susceptio: ibi, Authoritate apostolica. Tertiò, contra facientes sequitur punitio: ibi, Quòd si secus &c.

CAP. VNICVM.

RNtiquę concertationi [a] finē cupientes imponere [b], ac animarum [c] periculis inde prouenientibus [d] salubriter prouidere, de fratrum nostrorum cōsilio præsenti declaramus [e] edicto, ꝙ [f] licet votum solennizatum per sacri [g] susceptionem ordinis; quantum ad impediendum matrimonium contrahendum, [h] ac ad dirimendum si pòst [i] contractum fuerit, secundum statuta canonū [k] sit efficax reputandum: [l] ad dissoluendum tamē prius [m] cōtractum, [n] etiam si per carnis copulam non fuerit consummatum, [o] cùm nec iure diuino, [p] nec per sacros reperiam [q] canones hoc statutū, [q] inualidum est censendum [r]:

A matrimonij non inducitur à puro homine, sed à Deo ipso, suo vicario authoritatem faciendi talia committente. omnia enim nostra facimus &c. C. de vete. iur. cnu. l. j. §. sed neque. ver. omnia enim. extra de præben. cap. si apostolicæ. lib. vj.

a *Concertationi.* simile de ap. cap. concertationi. lib. vj. hæc autem concertatiò nō modica, imò magna erat inter doctores & notātores antiquos. dicebant .n. aliqui matrimonium contractum per verba de præsenti, per susceptionem sacri ordinis dissolui: sicut & per ingressum religionis ante carnalem copulam. Alij verò contrà sentiebant, vt plenè discussum, & pro vtraque parte allegatum reperies in summa Hostien. de conuer. coniug. §. fratrum. ver. sed quid si maritus. Vltima verò opinio vera esse hodie declaratur per istam constitutionem: & istam met opinionem prius amplexabar tanquam veram: vt hotaui extra de vo. & redemp. lib. vj.

b *Imponere.* Talem finem imponere spectat ad papam, cùm ad eiꝰ sedem sit super difficultate & ambiguitate iurium recurrendum. extra qui fi. sint legi. cap. per venerabilem. §. rationibus. & arg. C. de legi. l. j. & vlti.

c *Animarum periculis.* quibus obuiandum est. de sepul. c. animarum. ne cle. vel mona. c. vt periculosa. lib. vj. cum simi.

d *Prouenientibus.* tam in suscipiente sacrum ordinem, cum ex virtute contracti matrimonij teneretur ad reddendum debitum coniugi. extra de spon. veniens. cum multis similibus. ex virtute verò suscepti sacri ordinis tenebatur ad continentiam obseruandam, quam tacitè vouisse videtur illum suscipiendo. xxiij. distin. diaconi. no. extra de cle. coniug. ca. cùm olim. quàm etiam in muliere fortè ad carnis lubricum prona ob iuuentutis feruorem. extra de eo qui cogno. consang. vxo. c. Iordanæ. & cum alio matrimonium contrahere non potente, si ille suus verus remanebat maritus, prout verè remanet: vt infrà dicitur.

e *Declaramus.* non videtur ergo hæc decret. in hoc quod sequitur, iuris noui editiua, sed antiqui potius declaratiua. super quo vide quod dixi in decreta. cùm inter nonnullos. super verbo, deinceps.

f *Solennizatum.* quod votum solenne, quod simplex dicatur, vide quod not. extra qui cle. vel vo. ca. rursus.

g *Sacri susceptionem ordinis.* susceptio igitur sacri ordinis vō tum reddit solenne: vt hic, & lxxxiiij. distinctio. cap. cùm in præterito. xxviij. di. diaconi. Sacer autem ordo est hodie etiam subdiaconalis: licet olim esset secus. extra de æta. & qualita. cap. à multis. xl. di. nullus. xxxij. distinctio. capi. erubescant.

Subdiaconatus est sacer ordo.

h *Contrahendum.* de contrahendo impediendo nō erat tantum dubium: cùm & multa minora illud impediant, quæ tāmen non diriment iam contractum. extra de cōgna. spiri. ca. contracto. & eodem titu. cap. per catechismum. lib. vj.

i *Si post.* scilicet susceptionem sacri ordinis.

k *Statuta canonum.* xxxi. dist. ca. quoniā. &. c. aliter. lxxxiiij. dist. cùm in præterito. &. c. quorundam. extra de cle. coniug. cùm olim. de vo. & vo. redemp. ca. j. lib. vj. cum multis si.

Votum cum sit constitutionis ecclesiæ, qualiter potest tollere matrimoniū quod à Deo est institutum.

l *Efficax reputandum.* admiranda res videtur esse ista. cum enim sacramentum matrimonij à Deo ipso fuerit institutum in statu innocentiæ ante peccatum: sed post in subsidium fragilitatis humanæ. xxxij. quæstio. ij. in summa. &. §. his ita. quomodo voti solennitas ex sola constitutione ecclesiæ inducta. extra de voto. cap. j. libr. vj. potest sacramentum à Deo institutum tollere, vel aliquatenus impedire? non videtur. xxj. distinct. cap. inferior. extra de ma. & obe. cap. cùm inferior. ff. ad Trebel. l. ille à quo. §. tempestiuum. ff. de arbi. l. nam magistratus. & quod dominus prohibet, dicens: Quos Deus coniunxit, homo non separet: omnino fieri nō licet. xxviij. quæstio. j cap. iam nunc. & per multa iura & rationes quæ ad idem possunt allegari. quod si placet, prosequi poteris vt plenè dixi extra de regu. iur. cap. possessor. lib. vj. Ad hoc breuiter potest dici quod istud fit per constitutionem ecclesiæ conditam per vicarium Christi: & sic non per purum hominem ex potestate clauium, Quodcunque solueris, quodcunque ligaueris &c. vt in euangelio Matth. xvj. ca. & xxiiij. q. j. quodcunq;. ex quibus magna attributa est eidem potestas etiam circa sacramēta. super quo vide quod no. per Inno. extra de reg. porrectū. vnde talis dissolutio vel impedimentum

B

o *Consummatum.* hoc inducebat dubium. sicut enim matrimonium consummatum per carnis copulam, per religionis ingressum dissoluitur, extra de conuer. coniug. ca. verūm. in cor. auth. de san. epis. §. si verò astante. colla. ix. sic videbatur dissolui per susceptionem sacri ordinis: sed contrarium verum est: vt sequitur. & quæ sit ratio, infrà subiicietur.

p *Iure diuino.* illo iure talis dissolutio non est inducta, imò potius videtur prohibita: quia quos Deus coniunxit &c.

q *Statutum.* quare censetur prohibitum de transla. epis. inter corporalia. §. sed neque. de verbo. significa. capi. exiui. §. porro. Clemen. v. Et per hoc colligere potes bonum modum formæ argumentandi & dicendi: non est ita, quia iure cautum non reperitur: vt hic. ad idem in cor. authen. de non eligen. secundò nuben. §. optimum itaque. ibi, nec quælibet est lex aliquid tale dicens. col. j. Cod. de repu. leg. dissentientis. de colla. leg. illam. extra ne se. va. cap. illa. de sup. neg. prela. cap. Romana. lib. vj. & alibi dicitur, erubescimus cum sine lege loquimur. in cor. authen. de trien. & semis. §. considerémus. col. iij.

Argumentum valet, si dicitur, non est ita, quia iure cautum nō reperitur.

C

r *Est censendum.* sed quæ potest esse ratio eius? contrarium enim videbatur per multa iura & argumenta & rationes recitatas: vt ē dixi in sum. Hostien. de conuer. coniug. §. & vtrum. quas recitare hic causa breuitatis omitto. Respondeo hoc esse tum[illegible]a non reperitur in iure cauta talis dissolutio, vt hic: quare censetur prohibita: vt dixi in gl. præcedenti: tum quia dissolutio matrimonij inter viuentes pœna est. not. de diuor. ca. porro. quare non debet infligi, nisi reperiretur de iure infligenda. ff. de reli. l. at si quis. §. & generaliter. de sepul. vio. l. iij. §. non perpetuæ. contenti enim esse debemus pœnis legibus comprehensis. ff. de verb. obliga. l. si ita stipulatio. & pœna nō est infligēda nisi per iudicē. xxxiij. quæst. ij. §. de hoc. iudex aliàs non esset, nisi iustitiam redderet. extra de verbo. signi. forus. §. in omni. ad hoc facit ꝙ not. de iure pacta. vlt. tum etiam per multa alia iura, rationes & argumenta, quæ pro parte ista dicto. §. & vtrum. reperies allegata. Sed omittere volo, & responsum dare ad aliqua argumenta facta in dicto. §. quæ pro parte contraria multa prima facie videntur argumentantia. primò, cùm dicitur: sic solennizatur votum, & facilēꝰ per ordinis sacri susceptionem, sicut per religionis professionem. nam maius bonum sequitur ex professione per quam inducitur bonum obedientiæ, quæ illæsa seruata, est iusta & meritoria: vt in decre. quorundam. §. penul. liberi arbitrij & voluntatis priuatio. de elec. quorundā. &. c. si religiosus. de testa. c. fi. de sepul. c. vlt. lib. vj. Item proprietatis temporaliū abdicatio. xij. q. j. non dicatis. extra de sta. mo. cùm ad monasteriū. §. vlti. & multa alia quæ colliguntur & not. xvj. q. j. cap. de monachis. quæ tamen ex susceptione sacri ordinis minimē inducuntur: quare potest dici ꝙ alia ratio in illa pactum reformatiu iuxta l. interpositas. C. de transac. & dissimilis ratio dissimilia debet inducere: & quod in vno dicitur, de reliquo prohibitum videtur. ff. de iudi. l. cùm prætor. xxv. distin. qualis. extra de præsump. nonne. Potest etiam dici ad id quod secundò pro parte alia fortiter videtur induci: cura animarū quem à religione reuocat, & religio quem reuocat à matrimonio: ergo & cura ad quam cū sacro ordine quis assumitur, debet quē à matrimonio reuocare. nam reuocatio per religionem à matrimonio, inducitur ex causis quæ deficiunt in sacri ordinis susceptione: vt prædixi. nec sequitur quòd si cura animarum quem ex causa reuocat à religione, quod hæc eum reuocat à matrimonio: quia in cura animarum est ideo propter publicā vtilitatem, quæ præfertur priuatę: quæ publica vtilitas non sic insurgit ex sola ordinis susceptione. Potest etiam dici ꝙ dictus modus

Matrimoniū nōdum consummatum quare dissolui non potest per sacri ordinis susceptionem.

Professio multa bona inducit.

modus argumentandi per argumentum à minori vel maiori cessat in pœnalibus identitatis rationem in se non habentibus, cum & cessat in ambitiosis de se non pœnalibus. argu. extra de præben. ca. cui de non sacerdotali. lib. vj. & not. hoc de rescrip. postulasti. in glossa penult. circa fi. Ad alia quę inducuntur in dicto. §. pro parte contraria, subtilis perscrutator responsum de facili inuenire poterit.

Auctoritate apostolica [a] districtius inhibentes, ne quispiam durante [b] matrimonio nondum consummato [c] aliquem [d] de sacris ordinibus præsumat suscipere, nisi put sacris canonib⁹ nouerit [e] conuenire. Quod [f] si secus à quoquā forsitā attentatū fuerit, ordinamꝰ ꝙ nec [g] matrimonio soluto in [h] sic susceptō ordine ministrare, nec [i] ad superiores ordines puehi, nec [k] ad aliquod beneficiū vel officiū [l] ecclesiasticū valeat pmoueri: Nisi aliquā de religionib⁹ approbatis [m] (quarū pfessio ad castitatis [n] custodiā, & abdicationē [o] tēporaliū, & sui superioris obedientiā [p] suos pfessores adstringat) ipsum canonice [q] cōtigerit ingredi, ac eiꝰ [r] regulā expresse vel [s] tacite pfiteri: quo [t] casu diœcesanus [u] super premissis & singulis [x] præmissorū cum [y] eo dispensare valeat, nisi sit aliud canonicum quod [z] obsistat.

a *Auctoritate apostolica.* secunda pars.

b *Durante.* hoc dicit: quia eo soluto liber remanens à lege coniugis posset sacrum ordinem suscipere, sicut & matrimonium cum alia contrahere. xxxj. q. j. quòd si dormierit. extra de secun. nup. cap. penul. & fin.

c *Consummato.* matrimonium consummari dicitur per carnis commistionem: vt hic, & extra de diuor. quanto. ratificari autem dicitur per consensum mutuum de præsenti: initiari verò per sponsalia. no. extra de translatio. episco. cap. licet.

Matrimoniū initiatur, ratificatur, et cōsummatur.

d *Aliquem de sacris.* qui sunt tres: presbyteratus, diaconatus, & hodie subdiaconatus. vt dixi ē. in glo. susceptio.

e *Nouerit conuenire.* puta de licentia coniugis religionem ingredientis, vel etiam in seculo remanētis, potissime absq; suspicione incontinentiæ, & votum castitatis emittentis. xxxij. distin. seriatim. lxxvij. distin. ca. episcopus benedictionem. extra de conuer. coniug. ca. coniugatus. vbi coniunx in seculo remanens esset suspecta de incontinentia, vir non posset religionem ingredi, nisi & ipsa similiter conuerteretur: vt ibi no. Ratio diuersitatis reddi consueuit: quia vbi vir in seculo remanet ad sacros ordines promotus de licentia vxoris votum continentiæ emittentis, eidem tenetur in necessariis prouidere. xxxj. distin. ca. omnino. & sic sibi materia incontinentiæ prætextu defectus necessariorum incurrendæ aufertur. arg. ad hoc. ff. de ritu nup. l. palam. §. non est hoc ignoscendum. & eam in se peccantem in vinculis detinere, & ad ieiunia non tamē mortifera cogere. xxxiij. quæ. ij. placuit. & quæst. v. cap. hæc imago. & not. extra de iureiur. in cap. quemadmodum. in glo. vlti. quæ omnia cessant facienda per virum ingressum religionem, carentem proprio & libero arbitrio.

Maritus de licentia vxoris etiam inuenis continentiam promittentis, potest esse presbyter, non tamen religiosus: nisi vxor religionem profitetur.

f *Quod si secus.* tertia pars, scilicet quòd matrimonio durante, etiam non consummato, quis sacrum ordinem suscipit.

g *Nec matrimonio soluto.* q. d. nedum eo constante: & dic soluto, puta per mortem vel ingressum religionis ante carnalem copulam: vel aliàs qualitercunque, cum indistincte loquatur. argumen. xix. distinctio. si Romanorum. extra de priuile. quia circa. ff. de leg. præstan. leg. j. §. & generaliter. cum si. Quid ergo dices si matrimonium contractum de se ab initio foret nullum, puta ob gradum prohibitum consanguinitatis vel aliam causam, & per sententiam declaretur nullum fuisse: habebit ne locum quod hic dicitur? Videtur quòd non: cum nullum vinculum reperiatur virum alligasse quo minus liber remaneret ad susceptionem ordinum: vel cuius prætextu cogi potuerit ad fidem coniugi conseruandam. Sed in contrarium potest dici: quia aut vir cùm contraxit, sciebat impedimentum: & sic quantum in se fuit, mulierem decepit, & fidem matrimonij violauit: & legitimum erat quo ad mulierem ob suam bonam fidem. extra qui fil. sint legi. cap. ex tenore. & tunc ex sua perfidia non debet commodum reportare. argum. extra de eo qui dux. in matrimon. quam pollu. per adult. cap. j. Cod. de incest. nupt. leg. qui contra. & non debet illo casu melioris conditionis (quia stultus fuit) existere. ff. quod vi aut clam. l. Seruius. extra de præben. cap. eum qui. libr. vi. Aut ignorabat: & tunc antequam aliquid faceret per quod à concubitu coniugis segregaretur, debuit hoc casu, & etiam vbi sciuit, iudicium ecclesiæ super dissoluendo matrimonio expectare. extra de diuor. porrò. nam aliter quantum in se fuit, fidem promissam violasse videtur: quæ violatio & scandalum ex ea potens insurgere, inter cætera dare causam potuit pœnis, quæ tali promoto per hanc constitutionem imponuntur: & sic secundum hoc verbum soluto, referri poterit ad dissolutionem iuris vel facti. Sed si supponas ipsum & mulierem impedimentum ab initio sciuisse, tunc forte secus esset: cùm suscipiendo sacrum ordinem non videatur coniugi fidem aliquam violasse: cùm ei scienti ad nullam fidem

Matrimonium etiam nullum, impedit ordinis susceptionem.

A seruandam teneretur. argumen. extra de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium. capi. j. de conuer. coniug. cap. j. cum ibi not. per Petr. de Samp. &. Cod. de incest. nup. leg. qui contra. non enim videtur debuisse præstare impedimentum susceptioni sacri ordinis matrimonium quo ad vtrunque cōiugium de se nullum: argum. de elect. auditis. de iure patro. cap. illud. de reg. iur. cap. non præstat. libr. vj. ff. de op. leg. l. ij. & iij. quando dies lega. ced. l. quod pupillæ.

h *In sic susceptō.* scilicet matrimonio durante.

i *Nec ad superiores.* & sic susceptio vnius ordinis in statu indebito facta, in aliis pœnam induci facit.

k *Nec ad aliquod,* intelligam etiam modicum sine cura: tum quia indistincte & vniuersaliter loquitur: tum quia appellatione beneficij maius & minus beneficium cōtinetur: extra de verbo. sign. tua nobis fraternitas.

B

l *Officium ecclesiasticum.* & ita nec ad acolythatus officium vel alterius minoris ordinis est talis promouibilis: nec ad aliud officium regiminis ecclesiastici, puta officialatus vel alterius. argu. j. quæstio, j. cap. si quis episcopus. & quæstio. iij. saluator. extra de simo. cap. consulere. cum ibi not. simile huic de pœ. cap. felicis. §. nulli præterea. lib. vj. de hære. excommunicamus. §. credentes. Cod. eodem titu. authen. credentes.

m *Approbatis.* Ingredi ergo aliam non prodesset: cùm aliæ sint prohibitæ, & penitus reuocatæ. extra de relig. do. cap. j. libr. vj. & in extrauagan. sancta Romana. nec ingredientem obligant. not. Hostien. extra de regu. is qui. simile huic extra de voto. cap. j. lib. vj. de relig. domi. cap. ne nimia. & dicto. cap. sancta Romana.

Religio nō approbata ingredientem nō obligat.

n *Castitatis custodiam.* non videtur ergo prodesse hoc casu ingredi religionem iuxta quam permittitur concubitus vxoralis: vt est reperire in tertio ordine sancti Francisci: vel in ordine vulgariter nuncupato sanctæ Mariæ in partibus Italicis, vt audiui. licet enim largo modo dicatur caste viuere cum vxore: stricte tamen quo ad obseruationem continentiæ in promotis in ecclesia occidentali secus est: vt dixi suprà.

C

o *Abdicationem temporalium.* cùm indistincte loquatur textus, intelligam in speciali vel in communi: & sic talis habebit ingredi aliquam de approbatis. aliam igitur ingredi non prodest: puta canonicorum regularium sancti Augustini: vel monachorum Cisterciensis vel Cluniacensis ordinis: vel hospitalariorum, vel similium quibus licitum est habere aliqua saltem in communi. argum. ad hoc extra de regul. cap. constitutionem. lib. vj. aliàs frustra dixisset textus, quarum professores &c.

p *Obedientiam.* ad istud & ad duo præcedentia regularem dicas adstrictum. extra de statu. mo. cùm ad monasterium. §. abbas. & ꝙ. vlti.

D

q *Canonice.* iuxta decretalem, is qui. & cap. non solum. de regula. lib. vj. vel canonice, id est non habens in se aliquod impedimentum quo minus religioni posit adstringi.

r *Eius.* scilicet religionis.

f *Veltacite.* puta per lapsum anni, vel alio modo: vt colligitur de regula. is qui. lib. vj.

t *Quo casu.* scilicet cùm ingressus fuerit vnam de dictis religionibus, & in ea professus fuerit.

u *Diœcesanus.* id est episcopus diœcesis in qua est talem religionem ingressus, qui per hanc decretalem cum talibus etiam exemptis poterit dispensare. huius enim capituli conditor bene sciebat istas religiones vel aliquas de ipsis fore exemptas.

x *Singulis præmissorum.* scilicet vt possit in iam susceptō ordine ministrare, & ad altiores prouehi, & ad beneficium & officium ecclesiasticum promoueri.

y *Cum eo.* scilicet taliter ingresso.

z *Quod obsistat.* puta irregularitas vel delictum. de ætate & quali. cap. vlti. de renunc. nisi cùm pridem. de accus. inquisitionis. cum si.

Ad [a] ingressum huiusmodi sic [b] ordinatum si matrimonium consummatum [c] non fuerit, per diœcesanum instanter moneri præcipimus [d] & induci. quod si forsan renuerit [e] adimplere, ipsum, si sponsa eius institerit, [f] per [g] censuram ecclesiasticam compellendum decernimus contractum matrimonium consummare. [h] Nulli &c. nostrarum declarationis, inhibitionis, ordinationis, præcepti, & constitutionis infringere. Datum Auenion. cale. Decemb. anno vij.

a *Ad ingressum.* scilicet faciendum.
b *Sic ordinatum.* scilicet ad aliquem de sacris ordinibus. in promoto ergo ad minorem ordinem, vel aliquem de minoribus, non est necessaria inductio quæ facienda præcipitur. ratio huius potest esse: quia talis ordo in se nõ habet votum castitatis annexum, quare non potest effectum matrimonij impedire. extra de cle. coniug. c. j. & eo. titu. lib. vj.
c *Consummatum non fuerit.* illo enim consummato ingressus etiam religionem eam dimittere est cogendus. de conuer. coniug. cap. j.
d *Præcipimus.* necessitatis est ergo talis monitio per episcopum facienda: aliàs prætermissa in eo peccatum induceret. de offic. archid. ea quæ. cum ibi no. & per Hostiẽ. de offic. ordi. inter cætera. §. vlt. de treu. & pa. ca. j. & aliàs dixi de æta. & quali. ca. j. Clem. v.
e *Renuerit adimplere.* supponit expressè ꝙ possit renuere, vt in seruo dicitur, qui licet iussus per dominũ potest nolle hæreditatem adire. C. de hære. insti. l. cum proponas. quia voluntarium seruitorẽ Deus sibi quærit, non coactum. xv. q. j. c. non est. & per hoc dicitur reprobata opi. Hostien. notata dicto, §. & vtrum. dicentis talem fore cogendum ad ingressum religionis, cùm ad hoc cogatur quandoque propter delictum. xxxiij dist. c. fraternitatis. ad idem in cor. authen. vt nulli iudi. §. adulteram. colla. ix.
f *Institerit.* non ergo aliter matrimonium cogitur consummare cùm esset promotus: sed possent alias vir & vxor continentiam vouere. xxxij. q. v. quod Deo pari. Potest consummatum autem matrimonium ingressum religionem posset episcopus ex suo officio reuocare ex causa. extra de conuer. coniu. c. j. & not. xxxiij. q. vj. mulier.
g *Per censuram ecclesiasticam.* suspẽsionis, excommunicationis, vel interdicti. de verb. sig. quærenti. Alibi reperitur quẽ per seueritatem canonicam, alibi per ecclesiasticam animaduersionem fore coercendum & puniendum. quod prosequere vt no. Hostien. de pœ. c. in quibusdam.
h *Consummare.* scilicet per carnalem concubitum: vt §. dixi. vicisim enim quo ad hoc sibi sunt cõiuges debitores. xxij. q. ij. §. his ita. nec vir dicitur habere potestatem sui corporis, sed mulier: nec econtra. Sed licet iste cogatur muliere instante matrimonium consummare: nunquid ipse poterit ab illa debitum exigere? Dicas quòd non: cùm adhuc quo ad se voto continentiæ sit ligatus. no. de conuer. coniu. c. quidam. & ca. accedens. xxvij. q. ij. c. Agathosa. in glo. sed nunquid. & not. Guil. extra de vo. c. j. lib. vj. & ibi dixi. Zenzelinus.

Vir non habet potestatẽ sui corporis.

Diuisio textualis.

Sancta Romana. Hæc decre. diuisibilis est in partes quatuor. In prima causa seu ratio constitutionis præmittitur. In secunda facti damnationi subiiciendi recitatio subiungitur: ibi, Nonnulli tamen &c. In tertia eiusdem facti sub certis pœnis damnatio annectitur: ibi, Cùm itaque &c. In quarta prælatis eidem facto consensum præbentibus pœna infligitur ibi, Episcopos quoque &c.

Ecclesia Romana dicitur sancta et sacrosancta.

i *Sancta Romana.* ecclesia Romana quandoque appellatur sancta: vt hic, & xij. dist. præceptis. xv. distin. ca. sancta. xxix. dist. cap. in memoriam. quandoque sacrosancta: vt in proœ. lib. vj. & hoc ideo, quia sacro cruore apostolorum Petri & Pauli consecrata. de elec. fundamenta. de reli. & vene. sanctorum: cap. j. lib. vj. xxj. distin. cap. quamuis.
k *Vniuersalis ecclesia.* hic dicas vt dixi in cap. suscepti. in verbo, ecclesiis. & in cap. execrabilis. in verbo, vniuersalis ecclesiæ.
l *Auctore.* id est causam originalem dante. §. fi. ff. de excep. do. l. apud Celsum. §. auctoritas. & §. de auctoris. de diuer. & tẽp.

A præscrip. l. in vsu capione. §. accessio. cum similibus.
m *Domino.* scilicet Iesu Christo. Et proprie dicit auctore: quia nihil boni sine eius gratia. xxiij. q. iiij. nunc ergo alias. §. versus. in cap. Nabuchodonosor. cum sine ipso factum est nihil. Ioan. j. C. de vere. iur. enu. l. j.

CAPIT. VNIC.

Sancta [i] Romana atque vniuersalis [k] ecclesia, cui auctore [l] domino [m] licet immeriti [n] præsidemus, sicut religiosa [o] & pia vota benigno fauore [p] prosequitur, [q] sic superstitiosos [r] conatus insolentium [s] hominum † detestatur, [t] videlicet ne sub ouina [u] pelle gregem
B dominicum [x] truculentia [y] lupi [z] rapacis inuadat, [a] sub pietatis [b] imagine [c] virus [d] hæreticę prauitatis obrepat, [e] & sub prætextu conuersationis angelicæ [f] incautis mentibus spiritus [g] malignus illudat: [h] cuius rei gratia sacris canonibus [i] est interdictum, ne aliquis nouum ordinem aut religionem inueniat, [k] vel habitum nouæ religionis assumat: sed quicunque ad religionem venire voluerit, ingrediatur vnam de religioni-

† *Qui, vt dicit hic tex. et gl. epistolæ insts. C. de iuram. tri. sub specie agni, et sub crede mihi, de quo per gl. in. i. qui iub conditione. ff. de cõdi. insts. leg. non erit. y. diuus. ff. de iur. iurã. & prætextu bonis & aqui multi nocent, cõtra l. dudũ. C. de contrahen. & com. stipul. sed no est eu parcendum. l. qui iub prætextu. C. de sacrosan. eccl. l. quidam ignaue. C. de decu. lib. 10 cle. i. de relig. do. Fontanus.*

n *Immeriti.* hoc ex humilitate dicit: vt alibi extra de magistris. cap. inter solicitudines. circa princ. Clemen. v. de re iudi. ad apostolicæ. §. nos itaque. libr. vj. Vel vocat se immeritum cõditor canonis præsentus, propter ea quæ dixi in ca. suscepti. in princ. super verbo, cura solicitat. Quo autem ad omnes vniuersos christicolas nedum bene meritus, imò & sanctus habendus est, quem apex tantæ dignitatis attollit: vt xl. distinctio. ca. non nos.
o *Religiosa.* vel religione fidei, de quibus loquitur lex. C. de episco. audi. l. ne mo. Vel religiosa, quo ad habitum & professionem, vt infrà colligitur.
p *Fauore.* nam summa est ratio quæ pro religione facit. ff. de religiosis. l. sunt personæ.
q *Prosequitur.* exemplum potest multiplex de hoc dari per iura. Cod. de sacrosanctis eccles. leg. sancimus. & leg. vlti. extra de fil. presbyt.
C cap. j. de apostata. cap. ex literarum. lxvj. distinctio. cap. j. cum multis si. quæ disquirere magis laboriosum reputo quàm subtile.
r *Superstitiosos.* Hoc verbum expone vt in decretali, quorundam.
s *Insolentium.* exponi potest, id est insolita adinuenientium. Alibi aliter sumitur de rescriptis, cap. quia per ambitiosam. libr. vj.
t *Detestatur.* simile de concess. præben. capi. detestanda. libr. vj.
u *Ouma pelle.* id est simplici, non astuta.
x *Gregem dominicum.* id est populum Christianum.
y *Truculentia.* id est astutia vel malitia.
z *Lupi rapacis.* exponi potest, id est diaboli, qui inimicus hominis alibi appellatur. extra de electione, cap. licet de vitanda. Vel potest exponi, lupi rapacis, id est hæretici: sicut aliàs xxv. quæst. j. cap. sunt quidam. in fine. Multis etiam aliis modis sumitur lupus: vt no. Guliel. de hære. cap. vt officium. in verbo, lupum. lib. vj.

Lupus pro quo sumitur in iure.

a *Inuadat.* simile extra de elect. ne pro defectu. vnde sumitur quod hic dicitur. Et alibi scribitur, quòd aliqui sub agni
D specie gerunt lupum. de hæret. ca. vt officium. lib. vj.

Lupum gerunt aliqui sub agni specie.

b *Sub pietatis.* se extrinsecus exhibentis, interius autem minime subsistentis.
c *Imagine.* id est simulatione seu velamine.
d *Virus.* inficiens animam, sicut exterius sumptum occidit corpus: quod atrocius reputatur, quàm gladio hominem occidere. C. de maleficis & mathematicis. l. j. ff. ad leg. Cor. de sica. l. eiusdem.
e *Obrepat.* id est latenter subintret. Sæpe enim vitia se esse virtutes mentiuntur. xlj. dist. ca. sæpe vitia.
f *Angelica.* accedit ad hoc quod alibi legitur, Angelus satanæ frequenter in lucis angelum se transformat. xxvj. quæst. v. nec mirum. extra de regula. licet. §. fi verò.
g *Spiritus malignus.* scilicet diabolus.
h *Illudat.* sub velamine enim latens prodit se dum ea confingit per quæ personas fallere nititur. & super hoc vide ꝙ legitur xxv. q. v. nec mirum.
i *Canonibus.* extra de reli. do. ca. ne nimia. & eo. titu. cap. religionum. lib. vj.
k *Inueniat.* sicut nec nouum collegium debet quis per se instituere. ff. de colleg. illici. l. iij.

Approbatis [a] per ingressum aliarum non videretur quis ligatus: sic sentire videtur Hostien. extra de regula. is qui monasterium. & dixi extra de voto. c. quod votum. lib. vj.
b *Nonnulli tamen.* secunda pars.
c *Profanæ.* id est abominãdæ: alibi sumitur aliter istud verbum. ff. de re. diui. l. sacra. §. proprie.
d *Multitudinis.* isto casu multitudini non parcitur: quia videtur deferi bonum vitæ. ar. extra de voto. cap. magnæ. §. igitur. de reg. iur. cap. qui scãdalizauerit. & dic vt ibi not. de temp. ordi. sane. 50. dist. vt constitueretur.
e *Vulgariter.* habetur igitur respectus ad communem vulgi denominationem. ff. de flumi. leg. j. §. j. de fundo instru. l. cùm de lanionis. §. asinã. de pœnis. leg. capitalium. §. solet. vbi de hoc.
f *In partibus Italiæ.* id est locis in Italia constitutis. arg. ff. de iudi. l. insule. de verb. sig. leg. notionem. §. continentes.
g *Insula Siciliæ.* quę de proprio patrimonio beati Petri existit. x. q. iij. relatum. xciiij. dist. cap. valde necessarium.
h *Cismarinis.* id est citra mare cõstitutis: aliàs est citramarinis.
i *Assumere.* & male: cùm hoc fieret contra canones prohibitionem expressam continentes, quod inducit pœnam depositionis. iiij. dist. §. vlt.

Cœnentiola facere licet.

k *Conuenticula facere* ipsa ad malam fieri per iura prohibitum est. C. de episc. & cle. conuenticula. ff. de collegi. illi. l. j. & arg. xj. q. j. coniurationum. & c. conspirationem. lxxxix. distin. si quis propter. Ad bonum autem fieri congregationes permittitur, ar. dictæ. l. primæ. §. si religionis. sicut & confœderationes & conspirationes in bonum sunt permissæ. in cor. auth. vt cum de app. cogno. §. si quis de parentibus. cum ibi not. C. de pœnis. l. quæ sententiam. de profes. & medi. l. magistros. lib. x. & ibi no. & ar. eorum quæ no. per Ber. de vi. & ho. cle. c. cum decorem. & per Inno. & Hosti. de schis. ca. j. de excess. præla. dilecta. per Hostien. de iudi. exhibita. & per eum in iuni. de iureiur. §. vlti. & plene per Guli. de verb. sign. ca. constitutionem. lib. vj.
l *Eligere.* talium superiorum electio in hoc casu est inhibita, cum congregationes factæ supponantur in malam: aliàs quælibet congregatio licitam exercens professionem vel negotiationem, aliquem superiorem sibi eligere potest. Cod. de iur. om. iudi. l. per iniquum. xvj. quæst. vlti. cap. congregatio. extra de elect. nullus. de hoc plenius dixi in ca. ecclesiæ Romanæ.
m *Aut nominibus aliis appellant.* puta præpositos, priores, magistros: & sic de aliis.
n *Recipere.* & in hoc male, cùm etiam in religione approbata mendicantium prohibeatur talis receptio, saltem ad professionem faciendam: nisi cum certo moderamine, & cum certa determinatione. extra de regula. non solum. lib. vj.
o *Construere.* hoc regulariter prohibitum est saltem de locis diuino cultui dedicandis sine licentia episcopi. in cor. authen. vt nullus fabricet. orato. do. col. v. xviij. quæst. ij. cap. quàm sit. & cap. quibusdam. licet vnicuique fideli sit permissum simpliciter oratorium habere, de consecratione distinc. j. cap. vnicuique.
p *Constructa.* scilicet per alios.
q *Recipere.* istud religiosis mendicantis ordinis, licet aliàs approbati, expresse inhibitum est. extra de excess. præla. cap. cum ex eo. lib. vj.
r *Habitant in communi.* habitare in communi religiosis approbatę professionis nedũ permittitur, imò & iniungitur, vt mutuæ cõuersationis & honestatis sibi testes existãt: nisi ex
A causa de superiorum licentia aliud inducatur. in cor. authen. de mona. §. cogitandum. col. j. extra de excess. præla. cum ex eo. de verb. sig. ca. priuilegium. lib. vj.
f *Publice mendicare.* taliter enim licite mendicantibus quæstus publicus tribuere victũ solet. extra de relig. do. cap. j. §. confirmatos. libr. vj. Cod. de mendican. vali. leg. vnica. lib. xj.
t *Quasi.* pro tanquam expone: non est hic expressiuum veritatis, sicut est alibi in euangelio, Ioan. j. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti &c. & alibi. ff. de fena. l. emancipatum. cum si.

Quasi, quãliter accipitur.

u *Religiosibus.* scilicet ordinis mendicantis.
x *Temeritate damnabili.* sic dicta, quia à iure damnata & improbata: vel damnabili, id est animas talium damnante propter inobedientię notam per quam mortale peccatum incurrunt. extra de ma. & obed. cap. si quis. & cap. illud. iij. distinct. §. vltimo.
y *Præsumpserint.* scilicet dudum, vel vsquequaque.
z *Incessanter.* huic malo occurrendum fuit ne tales nedum sui, sed etiam plurimorum possint esse perditio. extra de iudic. cùm non ab homine. nam sæpe malorum cõsortium corrumpit etiam alios de se bonos. xxvij. quæst. j. cap. sæpe malorum. iuxta illud: Vna ouis morbida inficit totum gregem. ff. de actione emp. & vendic. l. Iulianus. xl. distinct. cap. sed aliud. extra de statu reg. ea quæ. Vnde versus:

Corrumpit iustos homines comitiua malorum.

Morbida sola pecus, inficit omne pecus.

a *Error.* errare est aliud pro alio putare. xxij. quæst. ij. cap. in quibus rebus. ff. de lib. & posthum. l. si posthumus. §. vltimo. approbare falsum, erroris esse proprium dicitur. xxxviij. distinct. quamuis.
b *Veritas.* de ista dicitur quòd erroribus gestorum minimè vitiatur. ff. de offic. præsid. l. illicitas. §. veritas. rei manifestatæ cedere habet error. viij. dist. cap. veritas. ff. quando acti. de pecu. est anna. l. quæsitum. aliàs est ibi. §. sub. l. j. vnde extra de pur. vul. cap. significantibus. Quid autem sit veritas, not. in decreta. sedes apostolica.
c *Reputetur.* sæpe enim vitia se esse virtutes mentiuntur. xlij. dist. c. sæpe. vt §. dixi.
d *Eorum.* scilicet nouæ religionis habitum assumentium: vt §.
e *Instituit.* vt in decre. quorundam.
f *Ad literam.* q. d. absque aliqua transgressione illius regulæ.
g *Confingunt.* id est simul fingunt sub cuiusdam vmbrę palliatione, cùm veritas in eis regulę non subsistat. arg. extra de consue. c. quãto. Vel expone confingunt, id est simulãt exterius: cuius contrariũ latet intrinsecus: quæ fictio, & simulatio prohibita est. ff. de iusti. & iur. l. j. C. plus valere quod agitur. licet aliquoties in bonum simulatio sit permissa. quod dic vt not. Ber. extra de his quæ vi metúsve cau. fi. cap. j.
h *Non morentur.* hoc est contra veram regulam ordinis minorum: vt probatur in ca. quorundam. vnde tales sub nullius veri prelati obedientia existentes tanquam acephali pro religiosis habendi non sunt. arg. xciij. dist. ca. nulla ratione.

Acephali sunt qui nulli prælato subsunt.

i *Prætendentes.* falsè tamen: vt sequitur.
k *Vacuauerit.* & sic extunc tali priuilegio, & etiam reperto concesso vtendum non fuit, tanquam sublato: aliàs pœna falsi incurreretur. Cod. de no. codi. confirm. §. hunc igitur. origine enim rei sublata, non est imago ad effectum aliquẽ relinquenda. C. de lati. li. tol. l. j. circa princ. & ar. ad hoc. ff. ad leg. Corn. de fal. l. vlti. ad instar eius quod dicitur: falsus procurator est qui verus prius fuit, sed pòst extitit reuocatus.

C.de fur.l.falsus.extra de rescript,ex parte decani.legis tamẽ licet abrogatę notitia est necessaria,vt causa editiõis eiusdẽ sciatur.vj.dist.Moyses.vij.di.c.fuerunt.extra de iudi. nouit.

Legis etiam abrogatæ notitia est necessaria.

a *Approbatũ.* omni igitur tẽpore habet dici viribus vacuatũ ex quo nõ reperitur approbatũ, sicut aliàs dicitur ꝓ generaliter prohibitũ, expresse postea non concessum, omni tẽpore intelligitur denegatum. extra de verb.signi.cap.exiui de paradiso.§. cũ dictus.Cle.v. de trãsla. episcopi. inter corporalia.§.sed neq;.ff. de postu.l.j.§. ait prætor.ꝓ cuiusque vniuer.nomine.l.nulli.

b *Habitũ.* s.noue religionis Fratricellorũ vel Beguinorũ, vt.s.

c *Ritum.* id est modum.simile verbũ.C. de Iudæ.l.Iudæos.

d *Quos.* scilicet habitum, & viuendi ritũ.

e *Nec eis.* s.fratricellis, vel aliis(*vt.s.*) nominibus appellatis, vnde pro non concesso debet haberi concessum ab illis qui ius concedendi non habuerunt.ff. de offic. procon. l. obseruare. §. vlti. extra de iure patro.c.quod autem. j. q. vij. Daibertũ. cum similib⁹.

f *Concilij generalis.* extra de reli. do. cap. ne nimia. Non licet igitur episcopis contra inhibitionem generalis canonis facere, cum sint adstricti ad obseruantiam canonum.extra de æta. & quali.cap. cum ecclesiæ.Cle. v. vbi de hoc dixi.

Episcopi sunt ad canonũ obseruantiã adstricti.

g *Asserentes.* falso tamen.

h *De tertio ordine.* de quo habes in decre. cum ex eod. de sent.excom.Cle.v.

i *Talis nominis.* scilicet tertij ordinis sancti Francisci.tale tamen velamẽ eis non prodest, vt sequitur, & dixi in verbo, confingunt.

k *Nullatenus sit concessus.* ergo intelligendus est prohibitus, vt dixi.s.in glo.omni igitur.

l *Barathrum.* id est inferni profundum.

m *Anteponunt.* inniti suæ volentes prudentiæ, immo potius fatuitati, contra dictum sapientis. extra de consti.ca. ne innitaris. Vnde de talibus scribitur, quòd qui non ad propheticas voces, non ad apostolicas literas, non ad euangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt, magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuerunt.xxiiij. q. vlti. cap.quid autem iniquius.de hoc plenius dixi in ca. cum inter nonnullos.

Erroris magistri qui dicũtur.

n *Deuantes.* ab ipsa deuiantes, hæretici sunt censendi.C.de hære.l.ij.xxv.q.j ca.prima salus.cum similibus multis.

o *Sacramenta.* de & super quibus firmiter credendum est quod sancta Romana prædicat ecclesia, aliàs macula hæresis incurritur.extra de hæret.ad abolendam.

p *Semnare.* quibus resistendũ est muro inexpugnabili bellatorum.extra ne cle.vel mona.super specula.§. vlti.x. colla. de statutis, consuetudinibus contra liber.eccle.§. statuimus.

q *Cum itaq;.* tertia pars.

r *Damnanda.* id est damnatione digna.

s *Fidei detrimentum.* cuius est potius prosperitas procuranda.extra de hæret.ad nostram.Cle.v.

t *Scandalum.* quod vitandum est.extra de præscript.nihil.de noui ope.nuntia.cum ex iniuncto.

u *Ordinum.* scilicet approbatorum.

x *Opprobrium.* nã opprobriũ facit religioni, qui religiosus nõ existens habitum illũ religioni conuenientẽ portat.simile.C.de epis.aud.l.minimẽ.& contra talem lex imponit pœnam corporalis supplicij, & nihilominus exilij in cor.auth. de san.epis.§.pe.col.ix.

A

approbatum. a Quidam autem eorum dictum habitũ, b & viuendi ritum c à quibusdam episcopis seu eorum superioribus, vel aliis ecclesiarum prælatis habuisse profitentur, quos d nec eis e concedere licuit contra formã concilij generalis. f Nonnulli etiam ex ipsis asserentes g se esse de tertio ordine h beati Francisci pœnitentium vocato, prædictum statum & ritum eorum sub velamine talis nominis i satagũt palliare, cum tamen in regula ipsius tertij ordinis talis viuendi ritus nullatenus sit concessus.k Et quia in errorũ barathrũ l faciliter ruunt, qui conceptus proprios patrum definitionibus anteponunt,m ipsorum quã plurimi (sicut fide digna relatione percepimus) à veritate catholicæ fidei deuiantes, n ecclesiastica sacramenta o despiciunt, ac errores alios student multipliciter seminare. p Cum itaque q taliũ damnanda r temeritas in eiusdem fidei detrimentum, s fidelium scandalum, t præfati minorũ & aliorum ordinũ u opprobrium, x & etiam suarum & aliarum animarũ periniciem redundare noscatur, y sectam, ritum & statum huiusmodi z non obstantibus præmissis a eorum excusationibus, quas friuolas reputamus, b & quicquid per eos c communiter vel diuisim sub religionis, conuentus, collegij seu congregationis d nomine vel colore attentatum e extitit vel existit, de fratrum f ipsorum consilio auctoritate apostolica nullius fuisse & esse decernimus firmitatis: g & quatenus de facto processerunt, de cõsilio & auctoritate præmissis reuocamus h omnino, ac perpetuæ ,phibitioni subiicim⁹,i & ab ecclesia Dei penitus abolemus.k Eisdẽ personis & aliis quibuscunq; sub pœna excõmunicationis quã eas (si secus fecerint) incurrere volumus ipso facto, l iniungentes m expresse, ne statum siue sectã n. & ritum huiusmodi ab ipsis assumptum o sectentur vlterius, vel ipsum de nouo assumere quoquo modo præsumant. Episcopos quoque p & eorum superiores, & etiam aliospræl atos quoscunque, qui prædictis personis vel aliis ritum viuendi & habitum supradictos q possunt.ff.de iniust.& irri.testa.l. nam & si sub conditione. de ædi.edic.l.bouem.§.vlti.extra de despon.impu.ca. ad dissoluendum. Reuocantur igitur quatenus de facto processerunt, ne fortè in opinione communi aut vulgi labis nomen valoris alicuius habere possint dici, & aliàs. extra de re iud. pastoralis.§.vlti.Cle.v.

B

C

D

a *Præmissis.* s.proxi. §.in ver. & vt ipsorũ; & in ver.quędam autẽ.& in ver. nõnulli;

b *Reputamus.* & merito, cũ aliquis ex ipsis nullũ facti adminiculum habere, nec ex eis iuris fulcimentũ venire noscatur.

c *Per eos.* s.talem sectam, ritum vel statum tenentes.

d *Congregationis.* ac si foret à iure reprobatum.

e *Attentatũ.* de facto.

f *De fratrum.* super ista clausula dic vt dixi in.c.execrabilis.

g *Firmitatis.* nec mirum.reprobato enim auctore ratione sectæ, omnia eius dicta & facta pro reprobis sunt habẽda.extra de hære.c. fraternitatis. & in extrauag.domini Ioan. quæ incipit, dierum. quod dic vt not. per B. & latius per Inno.& Host.dicto.c.fraternitatis.

h *Reuocamus.* bene dicit, reuocam⁹, quatenus de facto processerunt, cum de iure fuerint nulla, & ideo propriè reuocari & rescindi non possunt.ff.de iniust.& irri.testa.l. nam & si sub conditione. de ædi.edic.l.bouem.§.vlti.extra de despon.impu.ca. ad dissoluendum. Reuocantur igitur quatenus de facto processerunt, ne fortè in opinione communi aut vulgi labis nomen valoris alicuius habere possint dici, & aliàs. extra de re iud. pastoralis.§.vlti.Cle.v.

i *Subiicimus.* concor.ad hoc extra de reli.do.ca.religionum. lib.vj.& eod.titu.cap.cum quibusdam. Cle.v. Et ex quo talis secta per sedem apostolicam est prohibita & interdicta, ab omnibus habenda est pro inhibita & interdicta. quod enim ipsa repellit, repulsum fore cognoscere debẽt omnes.xciiij. dist.ca.miratus. sicut per contrarium quod ipsa tenet & sequitur, ab omnibus est tenendum.xxiiij.q.j.cap.rogamus.C. de sum.tri.l.j.cum similibus multis.

k *Abolemus.* s.de relig.do.cum de quibusdam.Cle.v.

l *Volumus ipso facto.* per hæc verba fertur excõmunicationis sententia.extra de ap.præterea. de testi. cog. cum super. aliàs per sola verba præcedentia sub pœna, non sententia sed comminatio inducitur.C.commi.episto.l.interlocutio.extra de iure pa.relatum.de simo.c.sicut.de sagit.c.j.

m *Iniungentes.* talis iniunctio non obtemperanti peccatum mortale inducit, vt aliàs sæpe dixi.de maio. & obe.c. si quis. &.c.illud.& super hoc vide quod not.Hostien.de offic.ordi. inter cætera.§.vlti.de treu.& pa.c.j.

n *Sectam.* s.de hære.c.ad nostram.§.cum autem. Cle.v.

o *Assumptum.* scilicet iam in præsenti vel in præterito.

p *Episcopos quoque.* quarta pars.

q *Supradictos.* contra concedentes alios habitus vel ritũ viuendi, pœna sequens nõ videtur sibi locũ vendicare per hoc verbum, quia si de aliis cõditor canonis idem voluisset, hoc vtiq.expressisset.extra de deci.ad audientiã.C.de cadu.tol.l. vnica. §. sinautẽ ad deficientis.& quia pœna ad casum tãtum expressum restringenda est.ar.extra de elect.statutũ. li.vj.de pœ.dist.j.pœnæ.ff. de pœ.l. interpretatione. Sed in contrarium facit, quia in aliis nouis habitibus vel viuendi ritibus eadem

eadem videtur ratio, quasi & in illis idem statutum licet pœnaliter videatur, vt dixi in decre.execrabilis.& in cap. abbates.de rescrip.Cle.v.sed quod prius dixi; tutius reputo.

a *Auctoritatem.* cum illa ergo talem ritum & habitum concedentes, pœnam quæ sequitur nõ incurrunt, quia tunc magis ipsa sedes quàm ipsi facere videntur. omnia enim nostra facimus &c. Cod. de vete.iur. enuc.l. j. §. sed neque ex multitudine.extra de præben.ca.si apostolicæ. lib. vj.& quia quod lege permittente fit, pœnam nõ meretur. C.ad leg.Iul.de adul. l.Gracchus. ne principis auctoritate quis circũscriptus videatur.C.de his qui veni.æta.impe.l.j.

b *Deinceps.* ad futura igitur non ad præterita trahitur sequẽs pœna.ar. Cod. de legi. l. leges. extra de constitu.ca.ij. & vlti.

c *Ipso iure.* q.d.non expectata hominis sententia. simile extra de sentent. excommun. cap. eos. de rescript. ipso iure.libr.vj. in cor. authent. de rap. muli. quæ rapto.nub.§.vlti.col.ix.

d *Subiacere.* est ergo in hoc præsens constitutio, canon latæ sententiæ. Et sic vides quòd episcopi excommunicationis sententiam canonis incurrunt, sententiam autem depositionis ab officio non incurrunt, nisi expresse cautum reperiatur.de elect.si compromissarius.§.huius.de sent. excommu. quia periculosum.lib.vj.

Episcopi sententiam excõmunicationis canonis incurrere possũt.

e *Adulterinas.* quales (vt hic colligitur) sunt quæ sine patre legitimo spiritali propagatæ reperiuntur, vt sequitur.

f *Pater cœlestis.* qui plantare eas videtur, cum per summum põtificem vicarium suum plãtantur.extra de transla.episc.inter corporalia.&.c.quanto.& hoc procedit ex potestate clauiũ, Quodcunq; ligaueris &c.Matth.xvj.c. xxiiij.q.j. quodcunque.extra de re iudi.ad apostolicæ.§.nos itaque.

g *Temeritatis.* in malum sonat, vt aliàs extra ne cle. vel mona.ca.vt periculosa.lib.vj.

h *In agro dominico.* simile extra de sta.reg.c.ne in agro.Cl.v.

i *Congregationis.* hic dicere potes vt dixi in parte.ij. in ver. conuenticula.

k *Vepres.* species est spinæ, vt dixi in c.ne in agro.s.proxi. allegato.

l *Cui.* scilicet apostolico culmini.

m *Gratia.* xxiiij.q.j.ca.à recta.&.c.rogamus.

n *Nulli ergo.* super hac clausula dic vt not.in cap.execrabilis.Zen.

Diuisio.

Opiosus. In tres partes diuisibilis est præsens constitutio. In prima cum quodam præludio facti præmittitur recitatio. In secunda comminatoria subiungitur constitutio ibi, Cum igitur &c. In tertia transgressorum eiusdem annectitur punitio ibi, Nos enim omnes &c.

D

o *In misericordia dominus.* & nedum est copiosus in misericordia, immo semper potens in ea.de pœ. dis.vij. nullus expectet.omnia enim potest quæ posse est aliquid posse. de pœ.dist.ij.ca.principium.ver.charitas. Quare misericordiæ eius nec mensuras ponere possumus, nec tempora definire, apud quem nullas patitur moras veniæ conuersio.de pœ.dis. j.ca.serpens.ver.his autem: aliàs est sub. cap. multiplex. per misericordiam enim non vult peccatoris perditionem, sed conuersionem & salutem, delinquentes qui corriguntur suscipiens.in cor.auth.vt non lux.contra naturam.in prin.col. vj.xxvj.q.vj.c.cognouimus.& quotidianis hominum peccatis semper ignoscere dignatur, & pœnitentiam nostram suscipere.C.de nup.l.imperialis.

Misericordia Dei nõ potest mensurari.

p *Abundantia pietatis.* per quam pro peccatoribus Christus aduocatus apud patrem existens, propitiatio est pro peccatis.de pœ.dis.ij.c.si enim inquit. ver. qui dicit,

A

q *Obsequia.* id est, digna seruitia. super quo videre potes quod notaui in.c.cum ad sacrosanctæ.in verbo, pietatem.

r *Succendit.* id est illuminat vel accendit. nec enim per impensa obsequia quis ad Christum peruenire potest, nisi sibi datum fuerit à patre.xxiij.q.iiij.c. de Tyrijs. vnde ad pœnitentiam cor peccatoris dicitur illustrare.de pœ.distin. v. c. falsas.

s *Præcordijs.* id est intrinsecis cordis affectibus.

t *Infantũ.* infantem eum vocat, licet maiorem ætate.aliàs tutor esse non posset, qualis esse infra supponitur. C. de legitut.l. nemo. insti. de fidu.tute. in fi. C. de legi.hære.l.vlti.§.fin. Et applaudit consuetudini & vsui loquendi communi Hispaniæ, iuxta quam filij regum, qui reges nõ sunt, infantes appellantur.arg. ad hoc.ff. de flumi.l.j.§. flumẽ. de fun.instru. l. cum de lanionis. §. asinam. sicut quandoque in vulgo aliqui iuuenes appellantur, qui tamen iuuenes non sunt.ff. de pœ. l. capitalium. §. solent. propriè enim infans est minor septem annis.C. de iure de lib. l.si infanti.

cor.c.ita quorundam. & ca. ad liberandam.eod.titu.in an.

CAPIT. VNIC.

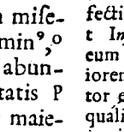

Opiosus in misericordia dominꝰ, o qui de sua abundantia pietatis p corda fidelium ad suæ maiestatis obsequia q deuotionis ardore succendit, r præcordiis s dilecti filij nobilis viri Petri Infantis t nati u claræ memoriæ Sanctij regis Castellæ adeo x copiosè gratiam y cœlestis inspirationis infudit, quòd sibi delectabile reputat z propriam exponere in ipsorum a prosecutione personam. b pio quidem nobilis ipse ductus proposito, c tanquam strenuus d athleta e domini, negotium f impugnationis perfidorum Agarenorum, g à quibus regnum Granatæ in Dei contumeliam h detinetur, i tutorio nomine k

B

u *Nati.* id est filij.

x *Adeo.* id est intantum.

y *Gratiam.* hoc dicit, quia nihil boni est dare absque gratia Dei.xxiij.q.iiij. Nabuchodonosor.xxvj.q.v.nec mirum.

C

z *Delectabile reputat.* quisque enim delectari debet in obsequiis maiestatis diuinæ. nam voluntarium militem sibi eligit Christus, voluntarium verò seruum sibi auctionatur diabolus.xv.quæst.j.ca.non est.aspernatur enim Christus coacta seruitia, & hilarem seruitorem diligit Deus, non timore pœnæ, sed amore iustitiæ seruientem, secundum apostolum. xxiij.q.vj.§.ex his.

Militem voluntarium Christus eligit.

a *Ipsorum.* scilicet obsequiorum maiestatis diuinæ.

b *Personam.* maiorem oblationem Deo facere non poterat. maiorem enim charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat pro amicis suis, vt scriptura testatur sacra. ad instar Esaiæ prophetæ, qui domino interrogãti quem ex duobus ad prædicandum mitteret, respondit, Ecce ego, mitte me. Esaiæ.vj.ca.viij.quæ.j.cap.in scripturis.& ad instar sancti Martini dicentis, Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, ego non recuso laborem.

Charitas maxima est animã pro suis ponere.

c *Proposito.* ad quod Deus respectum habet. xvj.q.vj.si sacerdotibus.in fi.xiiij.q.v.si quid inuenisti.

d *Strenuus.* animi magnanimitate.de sup.neg. prælatorum. grandi.lib.vj.

e *Athleta.* id est pugil seu pugnator sine mercede.ff. de his qui no.infa.l.athletas.C.de athle.& ibi no.in rub. lib.x.

f *Domini negotium.* Nota Christi negotiũ reputari impugnationem infidelium.ipsi enim quia cum Christo non sunt per fidem, contra ipsum esse censentur, iuxta illud, Qui non est mecum, contra me est.C.de Iudæ.l.cœlicolarum.vnde & hæreticus est qui non est ecclesiæ membrum. in cor. auth. de priuile.dot.§.j.col. viij. cum ipse pro fide Christiana vt non deficeret repertus sit exorasse. Lucæ.xxij.ca.xxj. di.§.j.

Hæreticus est, qui non est ecclesiæ membrum.

g *Agarenorum.* species est quorundam infidelium, de quorũ speciebus multas reperies enumeratas. xxiiij.q.vlti.c.vlt.

h *Contumeliam.* talis contumelia quæ in religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam.C. de hæret.l. Manichæos.

i *Detinetur.* hoc contingit ob nostrorum multitudinẽ peccatorum, propter quam pagani & infideles cæteri nocendi facultatem diuinitùs, id est permissione Dei assequũtur.vij. q.j.ca.scisitatus.lvj.distin.c.si gens Anglorum.

k *Tutorio nomine.* supponere videtur textus iste satis apertè, ꝓ tutor regis tutorio nomine impugnare posit infideles ad expensas regis pupilli. certũ est enim ꝓ ad onus principũ temporalium

Principes ecclesiã de-

fendere tenentur. temporalium ſpectet defenſio eccleſiæ,& eorũ poteſtate eſt eccleſia munienda. voluntas enim Dei eſt concitare tẽporalem poteſtatẽ aduerſus hæreticos & alios infideles. aliàs enim de ſuo imperio Deo rationem reddere ſunt adſtricti. xxiij.q.v.princeps.&.q.viij.quando.extra de ſup.negli.prælа.grandi.lib.vj. Conſtat etiam quòd vna poteſtas per aliam eſt iuuanda.xxvj.diſ. ca. cum ad verum. & poteſtas ſecularis cogi poteſt per eccleſiaſticam ad ſibi auxilium prebendum.extra de maledi.c. ij. de offic. or.c.j.&.c. quoniam. xxij.q.v. ca. adminiſtratores.Cum igitur ipſe rex ad hoc faciendum ſit adſtrictus, tutori hoc adimplenti de bonis regis pupilli,nihil poterit imputari.argu.ff.de admi.tuto.l. ſine hærede.§.Lucius.de tute. & ra.diſtrahen. l.j. §. j.Cod. de admi.tut.l. ſumptus.

a *Filij noſtri.* regem ergo appellat papa filium,nõ fratrem.extra de crimine falſi. quàm graui. Nil enim honorificẽtius, quàm vt rex vel imperator eccleſiæ filius eſſe dicatur.xxiij. q.viij.ca.conuenior.circa finem.& dixi in ca. prodiens.

Imperator dicitur filij eccleſiæ.

b *Puerilis ætatis.* Not.puerilem ætatem teneram dici : vnde in ea conſtitutus,licet aliàs de ſe diſcretus, ad tractanda ſapientium hominum iura inhabilis reputatur.C.de teſta. milі.l.vlti.& ar.ff.de decur.l.ſpurij.§.minores.de mune.& ho.l. ad rempublicam.extra de elec.c.ex eo.lib.vj.

c *Sub ſpe.* quam confidenter habere poterat ex pio ſue mentis propoſito,iuxta verbum prophetcum , Reuela domino viam tuam,& ſpera in eo,& ipſe faciet.

d *Cœleſtis auxilij.* ſi.C.de epi.& cle.l. Deo nobis. in cor.authen.de quæſto.in prin.coll.vj.Nam cum domini Dei benenolentia militarium rerum incipit ordinatio.ipſis enim protidentia Dei diſpoſitis,Barbarorum quidem incontinentia refrenatur,rei verò publicæ res augentur.in cor.auth.vt neque miles neque fœde. in princ. col. viij. & dum orationes Chriſto fiunt , vincit populus ſuus : ſi relaxantur , vincitur. Exodi.xvij.c.&.xxxvj.diſtin.ca.ſi quis vult.

e *Feruenter.* quo ad animi feruorem.

f *Viriliter.* quo ad corporis vigorem & ſtrenuitatem.

g *Cum igitur.* ſecunda pars.

h *Obſtacula remouere.* iuxta hoc ſcribitur in lege quòd decurſio & varietas humanæ naturæ paulatim egens curatione,non aliter ad bene ſe habendum reuocatur , licet prima eius gubernentur principia,niſi etiam quod particulariter ei reſiſtit,ſummoueatur.in corpo.auth.de teſti.& ea quæ parit. in prin.coll.iiij.

i *Præeminentiæ.* intelligo etiam regalis, tum ob iſtius textus indefinitatem , tum quia ad onus regis ſpectat defenſio fidei,& impugnatio infidelium, vt dixi. ſ. in gloſ.ſupponere. tum etiam arg.ca.ſi fratrum.§.quia igitur. vnde præ cæteris debet abſtinere ab iis à quibus tenetur alios cohibere.argu. ff.ſi ſer.vendicetur.l.altius.extra de na.ex lib.ven.ca.j.

Armorum quædã ſunt offenſionis, quædã defenſionis.

k *Arma.* appellatione armorum comprehenduntur nedum arma offenſionis cuiuſcũque generis, immo & defenſionis, vt ſcuta,bloqueria,loricæ,platæ , diſpleides, & ſimilia.ff. de vi & vi ar.l.iij. §.armis.inſti.de interdic.§. qui autem. de publi.iudi.§.item lex Cornelia.ff.de ver.ſig.l.armorum.de fur. l.ſi pignore.§. furem. & quia omne obſtaculum eſt tollendum quod poſſet impugnationem infidelium aliquatenus impedire,vt hic vides.de hoc dixi de ſta.mo. in cap. ne in agro.§.præfatæ euoque.Cle.v.

l *Ligamina.* galearum ſcilicet , vel de quibus galeæ vel alia nauigia fieri poſſunt.de Iudæ.ita quorundam.&. ca.ad liberandam.

m *Victualia.* quid ipſorum appellatione contineatur , vide quod legitur.ff.de verb.ſig.leg.verbo victus. &. l. quos nos. §.iniuriæ.

n *Quæcunque prohibita.* quæ ſunt illa , colligitur. C. quæ res ven.poſſ.vel non. l. ad barbaricum. quæ res expor. non debent.l.j.extra de Iudæ.ita quorundam.&. c.ad liberandam.

† ligamina.

chariſsimi in Chriſto filij noſtri [a] Alphonſi Caſtellæ regis illuſtris,qui ſub teneritudine puerilis ętatis [b] adhuc dignoſcitur conſtitutus , aſſumpſit ſub ſpe [c] cœleſtis auxilij [d] feruenter [e] & viriliter [f] proſequendũ. Cum igitur [g] omnia cupiamus obſtacula remouere [h] per quę dicti negotij proſecutio poſſet quomodolibet impediri, vniuerſis & ſingulis cuiuſcunque conditionis,præeminentiæ [i] vel ſtatus exiſtãt,diſtricti[9] inhibem[9], ne arma, [k] equos, ferrũ, ligamina, [l] † victualia [m] & alia quæcũque prohibita [n] per Romanos pontifices prædeceſſores noſtros [o] ad terras Aegypti [p] deferri,ad Sarracenos dicti regni Granatæ intra trienniũ [q] incipiendum à calen. Aprilis proximè ſecuturi , quomodolibet [r] deferre præſumant.

Nos enim [s] omnes & ſingulos qui ad dictum regnum arma, equos , ferrum , ligamina & victualia ſupradicta & quæcunque prohibita [t] contra tenorem huius noſtrę prohibitionis [u] deferre præſumpſerint , illis pœnis & ſententiis quas deferentes huiuſ modi prohibita in Alexandriam vel ad Aegypti partes incurrunt , decernimus ſubiacere. Et nihilominus [x] omnes & ſingulos qui Sarracenis Granatæ præſtabunt dicti negotij profecutione durante [y] auxilium , conſilium, vel fauorẽ , [z] aut profecutionem dicti negotij [a] directè [b] poteſt dici quod cum profecutio iſtius negotij eſſet futura temporalis per Petrum infantem , vtpote facienda per eum tutorio nomine regis Caſtellæ,talem prohibitionem facere voluit temporalem, pœnalem , & ſententiæ excommunicationis inductiuam,vt ipſe Petrus interim feruentius induceretur ad dicti negotij profecutionem , ne fortè aliàs ipſe deſidem illum redderet.vnde cum ad ipſius Petri futuri temporalis profecutoris ſupplicationem præſens conſtitutio pœnalis fortè facta fuit,papa eam facere perpetuam nõ curauit , potiſsimè cum ſciret iura alia communia multarum pœnarum inflictiua fore dudum condita generaliter contra portantes res prohibitas Sarracenis , quæ per iſtam decretalem in nihilum immutantur,ſed ad illas per iſtam additur cum ſuis pœnis contra illos qui iſto durante triennio res prohibitas detuliſſent : nec ex virtute huius conſtitutionis quis pœnas aliquas incurreret deferendo poſt triennium tales res prohibitas, ſed remanent alia iura pœnalia contra tales. Nec poteſt arg.à contrario ſenſu colligi ex hac decretali , per quod diceretur deferentes res prohibitas abſque prohibitione huius decret.non incurrere pœnas à prædeceſſoribus promulgatas.ceſſat enim argumentum à contrario ſenſu, vbi iura alia obuiarent.not. de fo. compe. ſignificaſti.&.Cod.de epiſ.& cle.l.conuenticula . Vel dicas quòd cum à prædeceſſoribus aliquibus fuerunt pœnæ & ſententiæ promulgatæ contra deferentes res prohibitas ad partes Aegypti , quæ non ligarent de ſe portantes ad alias partes, magnum fuit quòd papa voluit eas extendi contra deferentes ad regnum Granatæ.non fuit ergo mirum ſi certum tempus voluit ſuper hoc limitare.

Argumentum à contrario ceſſat aliquãdo.

r *Quomodolibet.* quaſi dicat,nec per ſe,nec per alium : nec per terram,nec per aquam,vel aliàs quoquo modo.

ſ *Nos enim.* iij. pars.

t *Quæcunque prohibita.* dic vt ſuper hoc in parte præcedente dixi.

u *Noſtræ prohibitionis.* ſcilicet intra triennium , vt ſupra. à contrario ergo ſenſu deferentes non contra talem prohibitionem,non viderentur incurrere pœnam. ſed dic vt ſupra dixi ſuper verbo,intra triennium.

x *Et nihilominus.* id eſt vltra pœnas & ſententias à prædeceſſoribus promulgatas.

y *Profecutione durante.* ergo illa finita præſtantes auxilium & ſimilia , non incurrerẽt ſententiam huius canonis : nihilominus tamen incurrerent ſententiam aliorum iurium: vt. ſ. dixi.

z *Vel fauorem.* ſuper hoc verbo & duobus præcedentibus dic vt dixi.ca. dierum.§.nos.

a *Dicti negotij.* ſcilicet impugnationis perfidorum regni Granatæ.

b *Directè.* puta opponendo ſe contra impugnare volentes dictos perfidos.

A o *Prædeceſſores noſtros.* vt Alexandrum tertium.d.c. ita quorundam.& Inno.tertium,dicto.c.ad liberandam.

p *Terras Aegypti.* in quibus Chriſtus natus fuit, ſcilicet in Chriſti[9] bti Bethleem,nutritus in Nazareth, paſſus & ſepultus in Hieruſalem.no.extra de ſepul.c.j.quæ peccatis noſtris præpedientibus ab infidelibus detinentur.

fuit natus, nutritus, et paſſus.

q *Intra triennium.* res miranda videtur ꝓ conditor huius cap. terminum certum præfixit , intra quem ſua duraret prohibitio facta de non portandis rebus prohibitis ad regnum Granatæ , cum infideles ibidem habitent, vt hic ſupponitur, cum lex humana ciuilis inhibeat ſub pœna capitis & ſub pœna proſcriptionis omnium bonorum , res inhibitas ad Barbaros deferri.Cod.quæ res exportari nõ debent. l.j. & iura alia canonica. ſ. gloſſa proxi. alle. ſimpliciter inhibeant res interdictas ad Sarracenos portari. Quæ igitur poteſt huius fuiſſe ratio ? Ad hoc

C

B

D

a *Indirectè.* vt perſuadendo vel monendo vt à tali impugnatione deſiſteretur.

b *Excõmunicationis.* ſcilicet maioris.de ſen.ex com.ca. ſi quẽ; quæ in hoc caſu fortè citra papã tolli non poſſet,ſi ſupponas quòd eam ſibi retinuerit tollendam ſententiæ promulgator; prout in talibus prędeceſſores facere conſueuerunt.

c *Ipſo facto.* & ſic eſt canon latæ ſentẽtiæ. Zenzelinus.

Diuiſio.

Via in futurorũ.

Primò harenga ſeu præfatio præmittitur. Secundò fact[9] ꝓceſſus per Clementem papã v, ſubiungitur ibi, Sanè felicis &c. Tertiò reuocationis eiuſdẽ proceſſus cauſa & ratio annectitur ibi: Verum quoniam &c. Quartò ipſa reuocatio ſubinfertur ibi , Nos ad dilecti &c.

d *Fuentibus.* qui de ſe incerti ſunt.inſti.de verb.obli. §.omnis.ff.de condi.& demon.l.j.§.dies.

e *Humani fallitur.* cum de futuris diuinare certitudinaliter non poſsit,vt extra,vt eccle.benefi.ca.j.ff.ad.l.Aquil.l.ſi putator.in fin.ff.manda.ſi fideiuſſor.§.ſi cum debitori.nec beatus Paulus,licet ſpiritu Dei repletus,ſecreta diuini futuri iudicij agnoſcere potuit.xij.q.ij.c. cũ beatus. ſolius enim Dei eſt præſcire futura.ff.de iudi.l.ſed & ſi reſtituatur.§.vlt.xxv. q.v. §.quòd autem.

Futura ſolus Deꝰ cognoſcit.

f *Coniectura.* id eſt præſumptione.

g *Attenta.* id eſt deliberata.

h *Pollicetur.* id eſt aſſerit per coniecturam. Pollicitatio enim eſt ſolius aſſerentis promiſsio abſque alterius præcedente conſenſu. & in hoc differt à pacto.ff.de pollici.leg.pactum.

Pollicitationis deſcriptio.

i *Reperiri damnoſum.* ſumitur ex cor. auth. hæc conſtitutio innouat conſtitutionẽ.in prin.col.viij.& in decre.quia nonnunquam.reperies ſimile,vbi de hoc dixi.

k *Conſultè.* id eſt conſilio & deliberatione præcedente.

Conſilium mutare ſapientis eſt.

l *Conſultius reuocatur.* ſapientis enim eſt mutare conſilium in melius.in cor.auth.vt fratrum ſi.ij.in prin. col.ix. de nup. §.nos autem.col.iiij.ff.de col.bo.l. nonnunquam.xxij. diſ.c. ſi aliquid.& ca.magnæ.cum ſimilibus.

m *Sanè.* ſecunda pars.

n *Paſſagium.* vltramarinum contra Sarracenos inimicos fidei faciendum.

Torneamẽta tamen ſint permiſſa.

o *Torneamenta.* quæ dicantur torneamenta , colligitur extra de tornea.cap.j.quæ licet cauſa experimentorum de iure ciuili videantur permiſſa.ff.de aleato.l.ſolent.§.ſenatus.ad.l. Aquil.qua actione.§.ſi quis in collactione. de poſtu.l.j.§. quòd ſi depugnauerit.de iure tamen canonico ſunt inhibita ob mortem hominum quæ frequenter exinde prouenit , vt. d.c.j.non enim merentur dici ludi , ex quibus crimina oriuntur.in proœ.ff. §.illud verò.vnde ludus noxius eſt in culpa.ff.ad.l. Aquil.l.nam ludus. Sed gratia huius hic quæro , [a] vtrum de iure canonico vel ciuili ſcripto duella ſint aliquo caſu hodie permiſſa? Videtur quòd non.C.de gladiato.l.vnica.vt armorum vſus.l.vnica.& arg.C.de ac.& ob.l negantes. In hac opi.videtur reſidere Accur.d.§.ſi quis in collactione.&.d.l.j.de gladiato.expreſsius hoc not.ff.de leg. ij.l. cum filius.§.vlti.Sed in contrarium videtur lex expreſſa Friderichi imperatoris,vt in col.x.de pa.te.§.ſi quis hominem.&.§. ſi quis aliquando.&.§.& ſimiles.vbi in certis ſaltem caſibus videtur pugna per duellum permiſſa: nec videtur contrarium poſſe dici,cum illa lex Friderichi lex generalis exiſtat, cum ad omnes ſit directa, quod eſt ſignum legis generalis. Cod.de legi.leg.iij.nam quod per epiſtolam & per ſubſcriptionem Imperator ſtatuit vel edicto præcepit , legem eſſe conſtat.ff.de conſtit.princ.leg.j.iſtud etiam videtur expreſsè denotari in rub.quæ ſequitur poſt illam de pace tenenda, cum in ea dicitur,hic finitur lex,deinde incipiunt regni cõſuetudines. per quod innuitur mandatum factum in titulo præcedenti de pace tenenda ſub certis pœnis,legem eſſe cõmunem.ſic ſentit gloſſator feudorum pro & contra:& ſuper hoc multa allegans in titulo de pace iuramento firmanda. §. iniuria.qui etiam conſentire videtur quòd ſaltem in certis caſibus pugna per duellum ſit hodie permiſſa,vt not. ipſe in

Duella an aliquo caſu ſint hodie permiſſa.

a *De hac quæſtione vide la.Rebuff. in di. l.1.de gla. Alex. & modernos. l. ex hoc iure.ff.de iuſti. & iu. Alua.d.tit. de pace tendo.meum inſtitu. de hered. quæ ab inteſta. defe.§. per*

A titu.de ali.feu.paterni. §.non eſt. Et ſecundum hoc non obſtabit lex prædicta de gladiato. nec lex vnica vt vſus armorum,quia loquuntur de aliis gladiatoribus quàm in duello pugnantibus, vel aliam vim armorum committentibus , vt no.Gof.in libello ſuo iuris canonici, in titu. de purga. Vel dices quod leges illę vt priores tollantur in hoc per.l. Friderichi tanquam poſteriorem. Vel dices ꝓ illæ prohibitionem ponunt in genere, & lex Friderichi duellum permittit in ſpecie,& ita neutra alteram corrigit.Sed ſup poſito quòd ſecundum legem ſcriptam in certis caſibus admittatur hodie duellum,quæro an lex ciuilis ſaltem ratione peccati ſuccumbat canoni ipſum prohibenti.ij. q. v. monomachiam. extra de pur.vul.ca. ij. nedum in foro eccleſiæ, immo & in foro temporali.in duello enim certum eſt interuenire peccatum,cum in ipſo quis intendat ad mortem proximi , & Deus tentari videatur.xxiij.q.vlti.ca.ſed nulla.extra de purg.vul.ca. vl.cum ſi.Ad hoc breuiter reſpondeo & dico quòd lex hoc permittens neceſſario habet canoni ſuccumbere ratione peccati.& hoc perſuaderi poteſt tam per legem diuinam quàm humanam.per diuinam,quia dicit apoſtolus, Omne quod non eſt ex fide,id eſt ex bona & ſyncera conſcientia , peccatum eſt. Et beatus Ambro. ſuper dicto apoſtoli ait , Peccatum eſt quod aliter fit quàm probatum eſt.& Augu. ſuper eo dicto, Omne quod aliter fit quàm probatum eſt , peccatum eſt. & recitatur textualiter.xxviij.q.j.§.ex his.cũ igitur Deus peccatum inhibeat,ergo & omne id per quod ad illud peruenitur.ff.de ſpon.l.oratio.ff.de fideiuſ.leg.cum lex. Cod. de na. lib.l.lege Anaſtaſij.in ſi.extra de conſti. cap. nam concupiſcentiam. Item ſcriptum eſt in euangelio,Non tentabis dominum Deum tuum.& legitur.xxij.quæ.ij.cap.quæritur cur patriarcha,ſed per duellum Deus tentari videtur. dicto.cap. monomachiam.cum iuribus aliis allegatis . Item lex imperialis facta per imperatorem profitentem ſe eſſe vltimũ ſeruum Dei,& velle ſuum ſeruitium adimplere.C. de offi. præfec.prætorio.l.quas gratias.inducere non poterit quod dominus ſuus vel Deus inhibet.xxviij.q.j.ca.iam nunc. Probo hoc idem per legem humanam tam canonicam quàm ciuilem.per canonicam, extra de pur. vul. per totum. de cle. pu. induel.per totum.&.d.ca.monomachiam. per quam.l.canonicam probatur quòd dominus principem eccleſiæ conſtituit ſuper omnes principes ſeculares in ſpiritalibus rebus. xcvj.diſ.c.ſi Imperator.extra de maio.& obe. c. ſolitæ. vnde in his principes ſeculi ſuas conſtitutiones debent canonicis ſubmittere,non præferre.d.ca.ſi Imperator. vnde neceſſario ratione peccati habet lex canoni ſuccumbere,vt no. Ber.Innocen.& Hoſti.extra de præſcrip.quoniam omne.& Guliel. in Spec.de diſpu.aduo.§.porrò.ver,ſed nunquid.& ponit exemplum extra de no.ope.nuntia.c.j. Plus adhuc dico ſecundum hanc.l.quòd iudex ſecularis cogi poteſt per eccleſiaſticum ad faciendum corã ſe ſeruari canones omiſsis legibus. ar.extra de pac.c.quamuis.de excep.ca.ij. de iureiuran.licet. de ſen.excom.ca.decernimus.li.vj. Adhuc idem probo per. l.ciuilem.nam per eã ſtatuitur canones fore pro legibus omnes ſeruãdos.in cor.auth.vt cle.apud proprios epi.§. pe.col. vj.de eccle.titu.in prin.col.ix.intantũ quòd epiſcopus tranſgreſſores canonis etiam ſecundum legem ciuilem punire poteſt.in cor.auth.de ſan.epi.§.ne autem.col.ix. prohibitum ergo duellum per canonem, prohibitum debet reputari per legem.Nec ob.huic dicto lex Friderichi,cũ in eadem.l.Friderichus ſe velle dixerit in indicenda pace tã diuinas quàm humanas leges in ſuo vigore permanere.nedum ergo legem diuinã hoc prohibentem videtur ſeruari voluiſſe , immo & humanas præcipientes canones fore pro legibus obſeruandos.Item in.l.ciuili ſtatutum eſt inferiorẽ legem ſuperioris tollere nõ poſſe.ff.ad Trebel.l.ille à quo.§. tempeſtiuum.de arbi.l.nam magiſtratus.intãtum quòd in lege inferioris auctoritas ſuperioris intelligitur excepta.ff.ad municl.l.imperatores.de prohi.feu.alie.l.imperialem.§.vlti.col.x. nec ſeruum poſſe legem domini tollere.C.de pac.l.ſeruum. cum ſi. Imperator autẽ ſe ſeruum Dei profitetur,vt prędixi.Ité cum imperium

cõtrariuri. ibi dicitur in crimine læſæ maieſtatis permitti duellum, cuius modum habes quæſtione. dcxvij. in deci. Del phinatus, quem tu perite iuris relinque , aut Pet.la. tit. de duel.cõſuetudinariis: qui for multi ſuis & facũdis inter cõuiuãdum parata ſuper menſam, et rattone ſua burſali non legali.ll. enim ignorãt, et iura illa dico quæ in ſcholis à doctis diſcuntur. nã illa quæ in popinis ab idiotis cocis parantur, bellè ſapiunt: huiuſmodi quæſtiones decidere nouerunt. diſcãt hoc tamẽ, ſupera tum in pugna confitentem crimen nõ puniendũ vera pœna delicti.alle. de homi.liho.in Lombarda. leg. qui vero. quia duellum nõ eſt vera probatio, & ideo nõ imponitur vera pœna.ego allego pro hoc theoricam Inn.c.quia veriſimile, de præſumpt.& Lucas de pen.in. d.l. 1.dicit tus longobardũ irrationabile & duellũ permittat. Fontanus.

imperium & sacerdotium sint à Deo instituta. in cor. auth. quomodo oporteat episcopos. in princ. col. j. absit dicere quòd imperatori concesso imperio videatur data potestas tollendi vel perdendi legem Dei ipsum imperium instituentis. ff. de pac. l. cōtra iuris ciuilis. §. vlt. de dona. l. filius. aliàs videretur Deus contra seipsum imperiū constituisse : quod dicere est absurdum. super quo vide quod plene no. in li. feu. in titu. hic finitur lex. §. vlti. Item probatur: nam in facto vsurarum lex ipsas permittens, succumbit canoni ipsas prohibenti : vt not. in cor. authen. de eccle. titu. in prin. col. ix. Cod. de sum. trin. l. j. de vsur. authen. ad hoc. Sed hoc dici non potest nisi ratione peccati. cum igitur ratione peccati & ꝓpter peccatum vsurarum lex succumbit canoni: ergo eadem ratione in quocunque alio casu vbi subest peccatum, vt est in duello : vt prædixi. argu. in cor. auth. vt non luxu. contra na. in prin. col. vj. scenicas non solum. §. j. col. v. quia ratio differētiæ reddi non potest: quare idem ius debet esse. ff. de iniuſ. testa. l. posthumum.

Lex succūbit canoni, vbicunque peccatum subest.

† *Et ideo hic nominātur, tamen idem dicendū de alijs prouinciis, in quibus per ista passagiū impeditur. facit gl. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pac. l. scire oportet. §. fin. ff. de excu. tu. glo. in verbo, præsidentes. reputata singu. cle. 1. de rescrip. Sed vltra Bartol. ibi ego allego glo. in verbo, reus. c. 2. de cōfes. lib. 6. glos. quam Ange. dicit practicatā fuisse. l. 1. C. de rap. virg. text. & Bal. in c. 1. §. si quis rusticus. de pa. te. Fon.*

& hastiludia [a] siue [b] iuxtas non [c] leuiter impediri : tum quia frequenter sic ipsum passagij negotium prosecuturos [d] exinaniunt [e] quòd ad eius executionem efficiuntur impotentes : [f] tum quia interdum quamplures à crucis [g] assumptione retrahūt, [h] dum ab [i] illis abstinere (aliis ea [k] exercentibus) erubescunt: [l] torneamenta ipsa & hastiludia siue iuxtas in regnis Franciæ, Angliæ, & Alemaniæ, & aliis nonnullis prouinciis in quibus ea cōsueuēre frequentius [m] † exerceri specialiter interdixit : [n] in faciētium [o] ea P, vel ad id [q] eis [r] prestantium [s] opē, consilium, vel consensum, & illorum [t] etiam in quorum locis [u] vel districtibus fierent non prohibentium hoc cùm [x] possent, & illorum procedentes ad [y] illa in domibus [z] suis recipientium, vel commercium

B

quomodolibet [a] exercentiū cum [b] eisdem, personas, [c] excommunicationis : & in terras, interdicti sententias promulgando, [d] absolutione ab excommunicatione [e] huiusmodi præterquam in mortis articulo sedi apostolicæ reseruata. [f] Verum [g] quoniam (vt intelleximus) per sententiam huiusmodi periculum animabus ingeritur, [h] & pro eo maximè negotio dicti passagij derogatur, quia nonnulli militari [i] cingulo abstinēt, & quia vacare [k] militiæ metu præsertim ipsius [l] sententiæ non presumunt, propter [m] quod idoneos [n] & voluntarios [o] ad terrę prędictę subsidium in regnis eisdem contingit pauciores solito reperiri : Nos P ad dilectum filium nobis viri Philippi clarę memorię regentis [q] Francię & Nauarrę regis & aliorum de domo [r] regia,

[f] *Præstantium opem.* super hoc verbo & sequentibus vide quod dixi in cap. dierum. in verbo, auxilium.

[t] *Illorū.* scilicet personas, quod est j.

[u] *Locis.* scilicet quo ad iurisdictionem, & hoc denotat verbum sequens.

[x] *Cum possent.* ad im possibile enim non obligabantur. xxij. q. ij. ca. faciat homo. ff. de reg. iur. l. impossibilium.

[y] *Ad illa.* scilicet torneamenta vel hastiludia.

[z] *In domibus suis.* intelligi debet suis non solum ratione dominij seu proprietatis, imò ratione domicilij vel habitationis. arg. ff. de iniu. leg. lex Cornelia. §. domum. de dam. infec. l. iiij. §. abesse. cum si.

[a] *Quomodolibet exercentium.* quasi dicat nedum pro his quæ haberēt exerceri occasione torneamentorum, imò quacunque etiam alia : cùm dicat, quomodolibet. si. de rescrip. statutum. §. in nullo. lib. vj.

C

[b] *Cum eisdem.* scilicet facientibus torneamenta.

[c] *Personas excommunicationis.* in personas ergo excommunicatio, in locum verò interdicti sententia proprie fertur. & hic videas quod dixi in c. si fratrum. in verbo, ciuitatibus.

[d] *Promulgando.* in dicta extrauaganti, passiones. in qua etiā omnes colligationes, pactiones, promissiones quacunq; firmitate etiam iuramenti subnixas super hoc irritauit.

[e] *Ab excommunicatione huiusmodi.* sublationem ergo interdicti sibi non retinuit : quare ordinario eam permisisse videtur. arg. de sent. excomm. nuper.

[f] *Reseruata.* hoc vide quod dixi in c. prodiens. in fi. in verbo, reseruata.

[g] *Verum.* tertia pars.

[h] *Ingeritur.* quia forte multi nolūt à talibus abstinere: quare dicta sententia ligabantur in suarum periculū animarum.

[i] *Militari cingulo.* olim enim & hodie militaturis de nouo cingitur ensis. ff. de mili. testam. l. filius familias. & multa alia olim fiebant quę hodie non sunt in vsu, quę notantur per Accursium. ff. ex qui. cau. maio. l. pe.

[k] *Vacare.* id est operam dare.

[l] *Ipsius sententiæ.* scilicet excommunicationis in personas, & interdicti in terras.

D

[m] *Propter quod.* scilicet quòd multi vacare omittunt militiæ & actibus militaribus.

[n] *Idoneos.* pauciores, quod est. j. deficiente eis armorum ingenio quod per exercitium incrementum recipere consueuit. C. de re mil. contra rempublicam. lib. xij. ff. de leg. iij. l. legatis seruis. §. ornatricibus.

[o] *Voluntarios.* quia tales, non coacti quærendi sunt: voluntarium enim militem eligit Christus : voluntarium sibi seruum auctionatur diabolus. xv. q. j. c. non est. & arg. in proœ. insti. §. summa itaque.

[p] *Nos ad dilectum.* quarta pars.

[q] *Regentis.* non dicit regis: quia tēpore editionis huius cōstitutionis iste Philippus rex nondū erat, sed iuxta cōsuetudinē regni regebat regnū pro Ioanne impubere nepote suo, filio regis Lodouici fratris sui præmortui: quo Ioanne impubere mortuo successit in regno, & Rex verus fuit.

Regis quare sic dicitur.

[r] *De domo regia.* scilicet existentium vel domesticorum. arg. extra de verb. obli. cap. sicut nobis. lib. vj. vt & alibi legitur in euangelio, cùm dicitur, Ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid &c.

Lucæ. 1.

Magnatum.

[a] *Magnatum.* magnates dici cōsueuerunt magna tēporali potentia suffulti. ar. no. extra de sup. negli. præla. c. grādi. lib. vj.

[b] *Præmissa discrimina.* animarum ex dictis sententijs prouenientia. & quia derogatur negotio passagij ex hoc, quia à cingulo militari abstinentes metu sententiarum, se idoneos vel voluntarios non exhibent ad subsidium terræ sanctæ.

[c] *Repetita.* id est iterum petitæ. si. Cod. de episco. & cle. leg. repetita. de testa. consulta diualia. & de erog. militaris anno. leg. lege repetita. lib. xij.

[d] *Ducti.* id est inducti.

[e] *Antedictis.* scilicet in proxima parte pręcedenti.

[f] *Rationabilibus alijs.* quæ illæ potuerunt esse, arbitrarium potest dici, durum enim videbatur quòd per censuram ecclesiasticam interdiceretur liber vsus corporis proprij ad experiendas & exercendas vires eiusdē: & iniquum videbatur ingenuis hominibus non esse liberum vsum & administrationem rerum suarum. arg. ff. si à paren. quis manumis. fue. l. non vsque. C. de Iudæ. l. nemo. mādati. l. in re mandata. Aliæ rationes forte super hoc reddi possent quas per teipsum tu studiose adinuenire curabis.

Iniuria proprietatis administratio est ingenuis auferenda.

[g] *Huiusmodi sententias.* scilicet excōmunicationis in personas, & interdicti in terras: vt s. Et sic colliges quòd sententia interdicti lata in terrā vel locum, adstringit etiam personas. no. de excess. præla. tanta. extra de sent. excom. c. si sententia.

Interdictū in terrā latum, personas etiam adstringit.

[h] *Sic ligati.* scilicet sententia excommunicationis.

[i] *Propterea.* scilicet quia fiebant torneamenta, vel hastiludia, vel eis faciendis opes, auxilium, vel assensus præstabantur: vt s. Circa illos ergo qui ex alia causa excommunicati existentes, vel in locis ex causa alia interdictis celebrassent diuina, nulla fit hic dispensatio.

[k] *Officia.* scilicet solenniter sicut prius. xj. q. iij. si quis episcopus. An autem aliter celebrando incurratur irregularitas: vide quod Inno. & Hosti. not. extra de excess. præla. tanta.

[l] *Irregularitate.* super qua dic vt not. per Hostien. extra de cle. excom. ca. ij. & cap. si celebrat. Zenzelinus.

Diuisio textualis.

Rodiens. §. Istam decretalē diuide in partes tres. In prima faciendæ constitutionis præmittitur occasio. In secunda per facti recitationem multiplicis falsitatis monetæ subiungitur specificatio: ibi, Nuper siquidē &c. In tertia contra falsarios promulgatur excommunicatio ibi, Nos igitur &c.

[m] *Ex adipe.* id est abundantia seu pinguedine: sicut & Psalmus, Sicut adipe & pinguedine repleatur &c.

[n] *Sceleratorum.* id est criminosorum. & debet esse scriptum cum s. & cap. similē extra de verborum sig. forus. §. vlti. Cod. de quæstionibus. l. cum cognitionaliter. & de ferijs. l. prouinciarum. iuxta versum, Vt sis cœlestis, non assimilare scelestis. i. scelera committentibus. item hic, Regi cœlesti nunquam placuēre scelesti, id est vitiosi.

[o] *Funesta.* id est crudelis & peruersa.

[p] *Cupiditas.* Dicta radix omnium malorum. j. ad Timo. vj. cap. de pœ. dist. ij. c. quia radix. xlvj. dist. ca. bonorum. in cor. authen. vt iud. fine quoquo suff. §. si igitur. col. ij.

[q] *Eos.* sceleratos.

[r] *Perniciem.* id est damnationem. xj. q. iij. ca. præcipue. xviij. q. ij. ca. perniciosam.

Miserabilis dupliciter sumitur.

[s] *Miserabilem.* id est ad miseriam hominem deducentem. aliter autem quādoque sumitur hoc verbū, & exponitur, id est miseratione dignū. vnde dicitur pauper amabilis & miserabilis. arg. C. si quis impera. maledi. l. j. no. extra de maledi. cā. j.

A

[t] *Eius.* scilicet cupiditatis.

[u] *Ingluiem.* id est appetitum insatiabilem. Ingluies autem aliàs sumitur pro immoderata cibi vel potus assumptione. iiij. dist. c. denique. de consecra. dist. v. c. nihil ff. de ædil. edic. l. qui damno. §. vlti.

aliorum locorum circumuicinorum aliquo de quatuor modis hic prolixè declaratis, ipso facto excōmunicationem incurrunt: à qua absolui non possunt nisi à papa, præter quā in mortis articulo. De falsificantibus sigillum ipsius regis Franciæ habes. c. ad audientiam. eod. tit. in an.

CAPIT. VNIC.

Prodiens quasi ex [m] adipe iniquitatis multorum sceleratorū [n] funesta [o] cupiditas P eos [q] in perniciem [r] præcipitare conatur, dum sequi miserabilem [s] eius [t] ingluiem [u] satietatis nescientem moderamina [x] nō verentur. ipsi etenim turpium [y] lucrorū se fecib⁹ [z] immergentes, ambitiosis [a] nexibus inuoluuntur: Dei [b] timorem damnabili [c] cæcitate postponunt: & quasi ambulantes in [d] tenebris non vitant excidia [e] personarum. Nuper [f] siquidem ad nostri apostolatus auditū multorum relatio fide digna [g] perduxit, quòd [h] nonnulli nullam habentes auctoritatē [i] iuris vel

B

C

§. si ob maleficium.

[z] *Fecibus immergentes.* iuxta hoc legitur de regulari simplici inuento proprietario tempore mortis, qui debet in sterquilinio sepeliri. extra de sta. mo. c. cùm ad monasterium.

Religiosus proprietarius est in sterquilinio sepeliend'.

[a] *Ambitiosis nexibus.* de se nunquam satiabilibus. xlvij. dist. ea. sicut hi.

[b] *Dei timorem.* qui potius est habendus. extra de sta. reg. cap. quòd Dei. cum simi.

[c] *Damnabili cæcitate.* scilicet corporis, cordis animam damnante.

[d] *In tenebris.* scilicet cordis vel oculorum mentalium, quare nesciunt quò vadant. scriptum est, qui ambulat in tenebris, nescit quò vadat. extra de præsump. ca. literis.

[e] *Excidia.* id est mortes spiritales.

[f] *Nuper siquidem.* secunda pars.

[g] *Fide digna perduxit.* tenetur ergo ad prouisionem super hoc faciendam : cùm hoc videatur scire quod ab alijs audiuit. xxij. quæst. v. ca. hoc videtur. ff. de peti. hære. l. item veniunt. §. petita. &. §. à quo.

[h] *Quòd nonnulli.* quatuor modos ponit falsitatis vel deteriorationis monetæ, & hic est primus.

D

[i] *Auctoritatem iuris.* sed ad quem spectat iuris communis auctoritate monetam cudere seu fabricare ? Respondeo, ad principem. arg. ff. de orig. iur. l. ij. §. cùm ærarium. Cod. de fal. mo. l. j. & quia de iure regaliarum est monetam cudere. x. col. quæ sint regaliæ. c. j. Et per hoc patet expresse ꝙ nulli priuato competit de iure scripto monetā cudere posse, etiam legitimæ materiæ & legitimi ponderis existentem, arg. istius textus: tum quia moneta habet publica forma percussa esse. ff. de contrahen. emp. l. j. qua forma priuatus sine pœna falsi vti nō potest nomine suo. ar. ff. ad leg. Corn. de fal. l. falsi nominis. & l. qui nomine. tum quia per priuilegium impetratur, vt sequitur: quare relinquitur quòd de iure cōmuni non cōpetat. aliàs enim frustra per priuilegiū impetraretur. C. de thesau. l. j. lib. x. ff. de priuileg. credi. l. imperatores. tum quia eam cudens vt falsarius puniretur. ff. ad l. Cor. de fal. l. quicūque. & l. lege Cornelia. C. de fal. mone. l. j. quod non contingeret si iure permittente hoc faceret. C. ad l. Iul. de adult. leg. Gracchus. xxiij. q. iiij. qui peccat. tum etiam quia ea quę iuris publici sunt, ꝓpriuato sine consensu principis non competunt. ff. ne quid in lo. pub. fiat. l. ij. §. si quis à principe. & §. idē ait. C.

Monetā cudere nulli priuato cōpetit.

[x] *Moderamina.* id est temperātiam vel sobrietatem in vita, quę corporaliter obseruata salutem, & sensuum acumen & lumen operatur, & ægritudinem fugat. & per contrarium non obseruata morbum facit, molestias ingerit, ęgritudinem generat, consumit & computrescere facit corpus humanum, & macerat ægritudine diuturna, & tunc tādem morte crudeli consumit. de consecra. distinct. v. ca. nihil enim. sic & multo fortius est de intemperantia spiritali mētis.

Sobrietas multa bona facit.

[y] *Turpium lucrorum.* ad turpiter lucra quæsita quandoque perdenti competit repetitio, quandoque non: vt not. extra de teleci. ex transmissa. nihilominus tamen fisco repetenti de iure communi sunt applicanda. ff. de iur. fi. leg. Lucius. no. Cod. de condi. obtur. cau. leg. ij. ff. de pact. l. iurisgentium.

ait.C.de fun.limi.l.quicunque libr.xj. quasi nulli permissum videatur quod in signum prærogatiuæ specialis est principi reseruatum.ar.C.de diuer. offi.& appari. iudi.& probato.eorum.l.probatorias lib.xij.Sed si quæras à me an princeps aut rex vel alius habens ius cudendi monetam, possit bonã monetã deteriorare seu mutare in damnum subditorum, & si fecerit, an in foro pœnitentiali satisfacere tenetur? Vide quod no.per Inno. & Hosti.de iureiu.c.quãto & per Hosti. in sum. in tit. de censi. §. ex quibus ver. quid si moneta.

Moneta an per principem deteriorari potest.

a *Consuetudinem.*ar. per consuetudinem quæri posse ius cudẽdi monetã. [a] ar.ff.de diuer.& temp. præscrip.l. si quisquã. de iniu.l.sanè.C.de fun. limitro. l.ij. de pasc. pu.l.j.li.xj.& ff. quod vi aut clã.l.prohibere. §.planè. & not.C. de fal.mo.l.ij.sicut & quæri potest ius iurisdictione vtẽdi.ar. extra de fo. compe. cũ contingat.de offi. ordi.Romana.lib.vj. C.de appari.iudi.l. viros.lib.xij.cum multis similibus iuribus canonicis & ciuilibus, quæ allegari possent super acquisitione iurium incorporalium per consuetudinem.Dicas tamen quòd moneta quam cudere competit de consuetudine,cursum publicum inter multos non habet, nisi solũ in loco vel locis in quibus est cõsuetudo super hoc obseruata,per ea quę no.Inno.& Host.de offi.archi.dilecto. cum nec moneta quæ cuditur per reges moderni temporis, cursum habeat extra eorum regna.arg. ff.de iurisdi. om.iudi. §.vlti.C.de sum.tri.l.j.sic no.Hosti.de iureiu.ca. quanto cum nec statutum aliquod liget nisi tantũ subditos statuentis.not. Inno. de constit.ca.quæ in ecclesiarum. & Ioan.viij.dist.cap. quæ contra mores.

Monetam cudendi ius per cõsuetudinem acquiri potest.

a Idẽ tenet Hen.Botk. c.quãto.de iureiurã.in 2.dist.allegans hanc extrauag.

quia quæ potest princeps facere, potest etiam consuetudo. c. super quibusdam. §. præterea. de verb. signi. vide Cyn.l.1.C. no.vectig.et an priuilegium quod monetarij non cõtribuãt in tallis & collectis, transeat ad eorũ liberos, vide in decr. Deipbi. q. cccxcv. vbi dicit de mercatoribus procurantibus se incorporari collegio monetariorum vt sint immunes ab oneribus quæ misera plebecula subit. nota tu.Fontan.

b *Priuilegium.*concessum intellige à principe solo, considerato iure scripto,per ea quæ dixi.s.in glos.sed ad quem. si tamen supponas ad aliquem de consuetudine spectare monetã cudere,talis etiam concedere posset priuilegium de quo hic loquitur,saltem absque præiudicio subditorum ar.ff.de aqua quoti. & æsti.l.Lucio.de ser.rust.prædi.l.ij.§.aquęductus.extra de præscrip.auditis,cum si.

c *Alit verò.*secundus modus falsitatis.

d *Monetam falsam.*dicitur moneta falsa ob falsum nomẽ auctoris.ff.ad.l.Cor.de fal. l.falsi nominis &.l.nomine. &.l.vlti. vel ob falsam materiam vel mistionem falsæ materiæ, vt eo. tit.l.qui nummos &.l.lege Cornelia.

e *Filii nostri.* regem igitur etiam superiorem non recognoscentem. extra qui si.sint legit.cap.per venerabilem. papa filium appellat, non fratrem.extra de crimi. fal.ca. quàm graui.

f *Illustris.* illustri vel superillustri decorati dignitate, causas pecuniarias vel causas iniuriarum criminales per procuratorẽ tenentur exequi & prosequi,non per se, ne vilescat eorum dignitas, vel iudicialis auctoritas.in cor.auth. vt ab illustri.& qui super eos sunt.col.v.vbi quinque magnatum genera notata reperies C.de iniur.l.vlt.

g *Studiosè.*id est machinatione & scientia præcedente.

h *Deprauant.*id est de bona prauant, & minus valẽtem reddunt ar.ff.de fer.corrup.l.j.§.sed persuadere.extra de iureiu: ca.quanto.puta monetam de se bonam radendo.ff. ad.l. Cor. de fal.l.qui nummos.

i *Recto pondere.* ab initio ordinato ponendo in singulis denariis,quo qualitercunque diminuto moneta dicitur legitimo pondere defraudari.multis & aliis modis dicitur moneta in suo valore deprauari,quod prosequi hic non curo,sed remitto te ad notata per Innoc.& plenius per Hostien.de iureiur.cap.quanto.

k *Quamplures.*est tertius modus.

l *Circunuicinis.* scilicet regno Franciæ, vt supra.

m *Quibus de iure.*hic & in sequentibus videre potes & dixi supra in glos.sed ad quem.

n *Signum proprium.*habet enim moneta aliquo signo publico fore percussa.ff.de contrahen.empt.l.j. & ar. ff.ad.l.Cor. de fal. qui falsam .de testa.l.ad testamentũ §.signum.

o *Seu insculpere moliuntur.* ex hoc in falsi vitium incidentes.ar.ff.ad.l. Cor. de fal.l.falsi nominis. & l. qui nomine. Cod. eodem titul. licet ex tabulis. extra de testi.tam literis.§. vlti. de iis quæ fi. à prælat.sine consensu capituli ca.quanto. §.j. extra de crimi.fal.ca. licet.

p *Quam.* scilicet figuram.

q *Quantum possunt.* hoc dicit, quia raro vel vix omnimoda similitudo vel identitas in talibus dari potest. arg. ff. de condi. inde.l.si non sortem.§. libertus.

r *Imponunt.* vt inquantum plus poterit , falsitas palletur.

f *Ad vsurpatam.* dicit vsurpatam ob defectum consensus regis Franciæ, cuius moneta simulatur.arg.Cod.de fun.rei priuat. l. vsus.æquæ. libr.xj. xciij.distinct.cap.illud.

t *Pondere argenti.*idem si auri,& multo fortius.

u *Simplices.*id est simplicitate vel rusticitate gaudentes.ar.ff. de iurisdi.om.l.iudi.l.si id quod. §.doli.de eden.l. j.§. vlti.de qua rusticitate legitur quòd omnia palàm habet.not.insti.de actio.§.item Seruiana.

x *Peritiam discernendi.*sunt etenim multi forensium causarũ, id est eorum quæ foris fiunt inexperti.ff. de proba.l. cum de indebito §.sinautem.

y *Falluntur.*id est decipiuntur.

z *Quotidie.* frequentiam denotat,non temporis æstimationem.ar.ff.de condi.& demon.l.si quis ita.de consecra. dist.v. cap.nunquam.

a *Ea occasione.* scilicet quia illorum monetæ [b] sunt monetæ regiæ assimilatę falso.facit ad id quod ad supra proxi.dixi in glos.ex hoc.

b *Sunt & alii.*quartus modus.

c *Scienter.* secus ergo si ignoranter probabiliter.tales enim non obligantur.arg.C.de tabu.l generali.lib.x.extra de consti.cap.recognoscentes.

d *Expendunt.*tales crimine falsi teneri videntur ad instar illorum qui falsis instrumentis scienter vtuntur.C.de fi.instru. l.ij.& iij.ad.l.Cor.de fal.l.qui falsos & ad instar illius qui falso pondere vtitur ff. de dolo.l.arbitrio.§. adeo.ad.l. Cor.de fal.hodie.§. si venditor.

e *Nos igitur.* tertia pars.

f *Iidem falsarij.* hoc ad duos primos modos congruè referri potest.

g *Fabricatores.* hoc ad tertium modum refertur, licet etiam ad primos duos referri possit.

h *Emptores prædicti.* hoc ad quartum modum referri habet.

e *Constituunt.*vnde si damnum sentiunt, sibi imputent.ar.ff. de reg.iur.l. quod quis damnum.&.l.culpa.

k *Moliri.*id est perpetrare vel facere.

l *Vel portare.*scilicet scienter,vt §.in quarto modo.

m *Ad regnum prædictum.*scilicet Francorum.igitur contra facientes vel portãtes hic prohibita ad alia regna vel etiam ad loca vicina regno Franciæ, pœna quæ sequitur nullatenus se extendit, cùm hic non exprimat. & super hoc vide quod no.in simili,in ca.dierum.in glo.per hæc verba. & in ca.sancta Romana §.episcopos.

n *Clementis papæ.*v.extrauagans fuit.

Moneta aurea quàm argentea pecuniam citiùs net.glos.l. 2.C.de fal. mo. patet ex generalitate. l. rubri. sub qua poterunt illoquentes id de aureo quàd de argento appellatione, quia dictio feminina per strictè intelligenda est. Li. Ro. singulariter, & de pœna falsorũ monetariorum Hippo.in l.1.falsum. ff.de falsis. vbi pulchri loquitur de illo qui venerat in suspicionem falsæ monetæ quem iniuriosè tempa. Fl.

a *Inhærentes.* simile extra de iura.calum.inhærentes.

b *Excommunicationis.* scilicet maioris,quę in dubio inflicta videtur.de sent.excom.c.si quem.

c *Successoribus nostris.* intellige vel aliis nostra vel ipsorũ auctoritate fungentibus.arg.de sen.excom.c.ad eminentiã. & eo.tit.cap.cum ex eo.Clemens papa.v.

d *Mortis articulo.* in illo simplici sacerdoti curato ꝓmissa est absolutio,vt de sent. excom.nõ dubium.

e *Reseruata.* cũ hic & in aliis certis casibus à sentẽtia canonis impendenda absolutio sedi apostolicæ reseruetur , datur intelligi ꝓ regulariter ab ipsa ordinarius potest absoluere.ar.de sen.excõ. nuper.Guliel.tamen contra sentire videtur,de elec.statuim[9]. circa fi.de regu. non solum.lib.vj. Sed qđ prius dixi,credo verius, vt dixi de sent. exc.grauis.in fi.& c. cũ ex eo.Cle.v. Zen.

Diuisio tertiualis.

AD *nostri apostolatus.*} Diuisibilis est hæc constitutio in partes duas. In prima quorundã priuilegiorũ concessionis factæ præmittitur recitatio.In secunda subiũgitur ipsorum reuocatio ibi, Nos igitur.

f *Auditum.* simile in cap.ad apostolatus.

g *Intra nostras.* sunt igitur istæ prouinciæ de patrimonio ecclesiæ.

h *Concessum.* si hoc verũ erat, vtentes tali indulgentia peccare non videbantur.arg. C.de sen.pasis. l. cum indulgẽtia.

Priuilegiũ ex illicito facit licitũ.

nã aliàs de se illicitũ,principis priuilegium licitũ reddit.extra de priui.c.vt priuilegia. ff.ad munici.l.j.§.vlt.ne aliàs videatur quis principali auctoritate circunscriptus. C. de his qui veni.æta.impetra.l.j.

i *Banniti.*banniri potest quis ex causa sua ciuitate vel patria sicut & exulare.ff.de interdi.& releg.l.relegatorum. Exulare autem dicitur quis altera de tribus speciebus. Prima,cum à certis locis exulat vt non moretur in eis, puta in ciuitate vel patria sua originali vel alia. Secũda,cum ab omnibus, certis exceptis , puta vt sibi tantum in locis certis & non aliis liceat habitare. Tertia verò,vt in certo habitare habeat hominum conuersatione carenti, puta in aliqua insula. ff.de interdi.& rele.l.exilium.&.l.relegatorũ. §. itẽ Imperator.& §.& solet.Et banniti,de quibus hic loquitur,non incongruè similes dici possunt illis qui primam speciem exilij patiuntur,ad hoc adde quod no.x.col.tit.hic finitur.in verbo,bannitum.

Exilij tres sunt species

k *Et locis eorum.* quæ ipsorum dicuntur ratione iurisdictionis quam fortè in eis habent. Et super hoc si placet,vide quod not. extra de Iudæis. capitulo cedit. in verbo, fuis. Cle.v.

l *Liberè.*id contradictione bannientis vel alterius non obstante.ar.de ele.c.vbi maius. §.ipsos insuper. aliàs est versus sub §.præterea.lib.vj.

m *Nec in illis.* scilicet terris, ciuitatibus,castris vel locis.

Capere in iure multipliciter sumitur.

n *Capere.* hoc verbum multipliciter in iure sumitur.quandoque pro detinere quem personaliter. de offi. ordi.cum episcopus.de re iud.ad apostolicæ.§.sed licet.lib.vj.de homi. sicut dignum.§.j.& ca.suscepimus.de senten.excom. nuper. & cap.vt famæ.§. vlt.& eo.titu.si clericos.lib.vj. & in titu.de capti.& postlimi.reuer.C.& ff.xxiij.q.v.ca. Silicianus.quandoque verò pro apprehendere vel occupare res aliquas. vnde dicitur,ea quæ ab hostibus capimus,nostra fiunt.insti.de rerum di.§.item ea.ff.de acqui.rerum do. l. naturalem.§.vlt. sic enim potest sumi.ff.de origi. iur.l.ij.§. capta deinde Sardinia. quandoque autem pro nõ posse acquirere, vt cũ dicitur quis non capax.C.de hære.insti.l.j.ff. de iure fis.l.ij.§.itẽ diui.& l.ita.fidei.& l.cum tacitum.C.de delato.l.j.lib.x.quãdoque pro posse acquirere rẽ iure singulari seu priuilegiato.ff.de leg.iij.l.si deportati.§.si miles. de vulga. substitu. si qui ex bonis. quãdoque pro effectualiter pro se vel alio accipere.ff.de verb.sig.l.aliud est capere. & l.cepisse.quandoque pro committere. extra de pur.ca.c.inter. aliquando pro adhibere seu adinuenire,vnde dicitur,plerunque pietas paterni nominis pro liberis consilium capit.ff.ad l.Iul.de adul. l. nec mea. circa fin. quandoque & in sui præterito cum dicitur cœpit , sumitur pro inchoauit vel incepit.xxiiij.q.vlti. cœpit. xj. quæst. iij. cœpisti.ff. de polli.l. j.in princi. & §. cœpisse.

o *Absque derogatione.* cũ sententia suorum officialium talis bannientium caritura sit effectu , & quasi derisoria,contra iura.ff.ne quid in loco publi.fiat. l.vlt. de iudic. l.si prætor. Vel dicit derogatione , propter illa quæ exprimũtur in parte seq.

p *Receptant.* talium receptatio de iure communi est inhibita. vnde receptantium tales maleficos genus pessimum dicitur, cum sine ipsis malefici diu latere non possint : quare eadem pœna qua illi puniri iubentur, nisi sint illorum quos receptant , affines vel cognati , quia tunc cum eis mitius agitur.ff.de recept.l.j.& ij. C.de his qui latro.occul.l.j.& ij.& de pace iuramen.fir. §.receptatoribus. col.x.

q *Nos igitur.* secunda pars.

r *Patris.* consilium pro liberis capientis. ff.de adult.l.nec in ea.§.ius occidendi.

Pax cõmoda spiritalia & tẽporalia producit.

f *Commodis.* ex tranquillitate igitur & pace proueniunt cõmoda nedum spiritalia , vt charitatem & vnionem habere ad proximum.arg.xlv.dist.cap.tria sunt. & cap.duæ sunt. de conse.dist.ij.cap.pacem. vnde & Christus in nouo testamento pacem suam reliquit , quare ecclesia Dei pro pace orare non desinit.immo & proueniunt temporalia, vt bonorum trãsitoriorum & temporalium & inde personarum conseruatio,quibus amissis & bellum & rixa proueniunt. in corp. auth.de armis.in prin.& §.sin autem.extra de restit.spol. Pisanis.de re iud.ad apostolicæ.lib.vj. nam quod belli calamitas introduxit,sopire pacis lenitas consueuit.C.de cad.tol.l. j.in prin.

Subditi quiescunt principe vigilante.

t *Delectamur.* spiritali delectatione, sic in ipsorum prosperitate dicitur prosperari in procœm.lib.vj. quare frequenter pernoctat vt subditi sub omni quiete cõsistant. in cor.auth. vt iudi.sine quoquo suffra.circa princ.col.ij. pacem desideratam & toti terræ necessariam per vniuersas sibi subditas partes habendam indicit.x.col. de pace tenen. & eius violato. §.j.inuiolatam perpetuò obseruandã.ea.col.de pace iura. fir.in prin.

Bonũ commune est priuato præferendum.

u *Spectat officium.* hic videas quod dixi in decre. dierum.in glo.ad hoc anhelare.

x *Communi bono.* quod præferendum est priuato.C.de primipil.l.vtilitas.lib.xij.in cor.authen.de resti. & ea quæ pa.§. quamobrem.col.iiij.C.de cadu.tol.l.j.§. vlt. & hoc verũ nisi in bono publico inest priuatum.extra de postula.præla.bonæ.j.cum ibi not.

y *Remedio prouidere .* in re enim noua nouum est cõsilium & remediũ adhibendũ.ff.de ven. inspi.l.j.circa prin.potissimè per principem, in cor.auth. vt diuinæ iussiones.in prin. col.viij.extra de resti.spo.frequens.lib.vj.

z *Cum ipsorum.*enumerat quinq; mala ex talibus priuilegiis obuenientia.

Pœnæ sunt ob maleficia solumenda.

a *Impunita.* primũ malũ quod reipublicæ nõ expedit. ff.de solu.l.Stichũ aut Pamphilũ.in fi.secundi respõ.ad le. Aquil. l.ita vulneratus.§.æstimatio. extra de sent.excõ.vt famæ.nã pœnas ob maleficia solui magna ratio suadet. ff.de fideiusl. si à reo.§.idẽ vulgo.vt cũ ipse timẽtur pœnę, boni quieti inter malos viuãt.xxiij.q.v.nõ frustra. nec sub prætextu cõcessi priuilegij flagitiorũ crescere debet auctoritas, nec publica va-

ca vacillare vtilitas. C. de priui. schola. l. hac lege. in fi. lib. xij.

a *Pandatur*. id est patefiat vel aperiatur, & est secundũ malum.

b *Excessibus*. scilicet committendis, cum ad ipsos tolli potius debeat occasio, vt dixi in decre. si fratrum. §. pen.

c *Iustitia*. tertiũ malum. Iustitiam equidem colere summũ est in rebus bonum. xij. q. j. cum deuotissimam.

d *Impediatur officiũ*. quartum malũ quod tolerabile nõ est, cũ pati non debeat se contẽmni, imò suo ingenio augere auctoritatẽ suæ dignitatis ff. de offi. præsi. l. obseruandum. & l. seq. coërcendo turbantes vel impediẽtes suam iurisdictionem. extra de offic. deleg. c. j. de sen. excom. dilecto. de pœnis, Romana. lib. vj.

Iudex non patiatur se contemni.

e *Ac prouinciarum*. quintum malum.

f *Fœdere violato*. quã esset potius obseruandũ. extra de iud. nouit. §. pen. x. colla. de pace tenenda. §. j. & de pace iuramẽto firmanda. in prin.

g *Scandalis*. quibus est potius obsistendum. extra de præscriptio. nihil. & in procœ. libr. vj. de no. ope. nun. ca. cum ex iniuncto.

h *Scissuris*. id est diuisionib⁹ in animis illorum de populo quæ multum pericu losæ existunt. ff. de pœn. l. si quis aliquid. §. fautores. C. de seditio. l. j. & ij. vnde scriptum est, Omne regnũ in seipsum diuisum desolabitur, & domus super domum cadet. & ar. x. col. de prohi. feu. aliena. l. imperialem. §. pręterea ducatus. ff. de leg ij. l. cum pater. §. dulcissimis.

Regnum in seipsum diuisum desolabitur.

i *Ex certa scientia*. per hoc apparet quòd reuocationi vel cassationi quæ sequitur, nulla opponi potest obreptio, cum factum ex certa scientia papæ, licet aliàs de se nullum, efficiatur aliquod. extra de transact. cap. j & ca. veniens. de constitu. cap. cum accessissent. & de accu. cap. ad petitionem. de confir. vti. vel inuti. c. venerabilis. vbi de hoc. j. quæst. vij. ca. quippe.

k *Inimitatem*. similem reuocationem priuilegiorum reperies extra de excess. prał. cum ex eo. lib. vj. de pœ. c. cupiẽtes. in fi. Cle. v. cum si. multis, quę per seipsum studeas inuenire. Hic tamen collige quòd priuilegium obtentũ incipiẽs esse mali occasio, reuocationẽ meretur, cum & si alteri enorme afferret præiudicium, destitueretur effectu. de deci. suggestum. vbi de hoc.

l *Nulli ergo*. super hac clausula dic plenè vt dixi in cap. execrabilis. Zenzelinus.

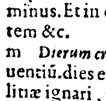

Dierum.} Hæc constitutio potest congruè diuidi in partes quinque. In prima præmittitur constitutionis edendæ causa seu ratio. In secunda facti subiungitur recitatio ibi, Sanè vulgaris &c. In tertia annectitur impositina pœnæ multiplicis de facto constitutio ibi, Nos igitur. In quarta ad pœnas iam impositas aliarum pœnarum fit adiectio ibi, Illud nihilo minus. Et in quinta fit quædam protestatio ibi, Per hoc autem &c.

m *Dierum crescente malitia*. expone. i. hominũ in diebus viuentiũ. dies enim ipsi de se mali dici nõ possunt, tanquã malitiæ ignari, sed ideo dicũtur mali propter malitias hominũ. quæ in eis cõmittuntur, serena blandimenta dierum & aëris ad morem terrenæ delectationis seruire cogentiũ secundũ beatum Greg. iuxta etiam verbum domini, Redimẽtes tempus, quoniam dies mali sunt. no. extra de sim. dilectus. j.

Dies de se mali non sunt.

n *Mundũ*. id est homines in mũdo existẽtes, vt dixi ii. pro-

A xi. iuxta illud, Mundus gaudebit, vos autem cõtristabimini.

o *Iugiter*. id est assiduè vel frequenter.

p *Prolabi*. humana enim natura quodãmodo labitur ad delicta. in cor. auth. de mona. §. si quis igitur. circa fin. col. v. & omnis ætas ab adolescentia prona est ad malum. xij. q. j. omnis ætas.

q *Assueta*. hoc dicit, quia assuetudo in malũ periculosa multum est, cum non sit adeo veniale peccatum quin per assiduitatem trãsseat in mortale, secundum Aug. xxv. dist. §. nunc autem. de consecr. dist. v. c. nullus. & arg. C. de epis. audi. l. nemo. vnde assueti hominis vita in malũ, difficilis dicitur in mutandum. in cor. auth. de monachis. §. sancimus. col. j. iuxta illud, De difficili continentiam seruat qui se illicito concubitu maculare nõ metuit. xxxiij. distin. §. quid ergo de pellice.

Hic potes videre tractatũ Do. Boerij de seditiosis ciuibus. Et ego addo q̃ isti hic expressi, qui rebellauerũt cõtra vestũ vicecectorem positũ à papa, contra quẽ cõmittitur crimẽ lesæ maiest. c. in primis. in fi. 2. q. 1. inciderunt in illud crimen. B. ut. in l. hostes. ff. de ca. & post. re. cy. in l. nõ cõmittit. q. 4. C. de iniurias. nequeisti, quia facta fuerũt omnia in contemptũ papæ, possunt minuria remittere. ar. no. ibi per Cy. Font.

r *Passim*. id est indifferenter vel indistinctè simile. C. de iuris & fac. igno. l. ne passim. ff. de quæstionibus. l. j. §. cum quis latrones.

f *Cumulũ superaddi*. talis cumulus pœnæ cumulũ facit superaddi. ff. de pœ. l. relegatæ.

t *Qui aliàs*. scilicet malis non immisti.

u *Delinquere*. de bonis dicitur.

Oderunt peccare boni virtutis amore. de malis verò dicitur, Oderunt peccare mali formidine pœnæ. ff. de iusti & iure. l. j. cum ibi not.

x *Cum peruersis admisti*. ex hoc propheta clamat, Cũ sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris. ad hoc. xxviij. q. j. c. sæpe malorum. ff. de act. emp. & ven. Iulianus.

y *Habeant*. opportunitatem ad malum promptã videntes, quæ frequẽter hominẽ peccare facit. extra de eo qui cogn. consang. vxo. suæ. c. veniens.

z *Pœnæ formidine*. mali enim metu pœnæ frequenter fiunt boni. ff. de iusti. & iur. l. j. C. de emenda. propinquo. l. j. extra de vi. & hon. cle. c. vt clericorum.

a *Effecti*. crescit enim homo de virtute in virtutẽ. de pœn. dist. ij. ca. cum sanctam.

b *Non cogantur*. indirectè vel causatiuè ex cõmistionis malorum contagione. extra de sta. reg. c. ea quæ. ff. de acti. emp. l. Iulianus.

c *Sanè*. secunda pars.

d *Vulgaris*. id est in vulgo exortæ. si. ff. de fur. l. vulgare.

e *Notorium publicat*. id est publicum reddit, sic quòd nulla potest tergiuersatione celari. de cohabi. cleric. & mulie. cap. tua.

f *Manifestat*. & sic est tale de quo facta negatio non valeret prodesse. ff. de tribu. ac. l. quod in hæredẽ. §. pe. C. de pœn. l. qui sententiam. & per hoc quod dicit longè, inducitur præsumptio scientiæ talis facti inde proximò existẽtis. extra de præsump. quanto. & ca. quosdam.

g *Subiecta*. nedum in spiritalibus, imò & in temporalibus.

h *Gressus*. scilicet directos. Vel expone gressus, id est terminos.

i *Fidelitatis*. ad quam seruandam erant adstricti.

k *Egressi*. id est transgressi, transgredientes terminos fidelitatis quos posuerant ipsi vel parentes eorũ, contra dictum prophetæ. xxij. c. xxiiij. q. iij. c. transferunt. extra de sepul. ca. j. vbi de hoc.

Prouerb. xxij. ca.

l *Reprobæ*. cum etiã hosti fides seruanda sit. ff. de legi. l. vlti.

m *Deuium*. in malum sonat hoc verbũ, sicut alibi extra de præsum. c. tertio loco.

n *Non longè*. quasi dicat, sed de proximo.

a *Erigere præsumpserunt*. propter hoc dicũtur ad infidelitatis deuium declinasse. in lib. feu. qui. mo. feu. amit. c. si capitanei. quæ fuit prima causa beneficij amittendi. §. porrò. & arg. C. de inofficio. testa. l. liberi.

b *Suos*. scilicet dicti rectoris.

c *Sæuiẽtes*. id est seueri & impij existentes. si. ff. de iis q̃ sunt sui vel alie. iu. l. j. fol. ma. l. si constante. §. qui maritus.

d *Reprobrosas*. id est opprobriosas & vituperosas.

e *Subtracta*. id est furata, per quod denotatur quòd violent⁹ deprædator furtum committit. nullus enim improbior fur est, quam qui vi rapit. institu. vi bono. rap. in prin. ff. e. titu. l. j.

a Adde q̃ ex hoc soto meriti sunt pœnã capitalem. l. pe. ff. ad l. iul. de vi. publ. in hoc etiã cõmiserunt crimẽ capitale quod dictos officiales pro prima auctoritate destruerũt capitaneos l. i. C. de carc. priua. Item isti congregando se armatos, commiserũt crimẽ lesæ maiestatis. l. 3. circa medium. ff. ad leg. Iul. cuius pœna habetur. C. illo titu. l. quisquis. Font.

Pœna est ad emẽdationem introducta.

Volũtates malæ cohiberi nõ possunt.

f *Cruenta*. id est crudelis.

g *In ore gladij tradiderũt*. id est cũ gladio eos interfecerunt.

h *Inter quos*. si ipsos morti tradentes.

i *Non modica*. quasi dicat, imò magna.

k *Inerat*. simulãdo eos interficere.

l *Non leuiter*. quasi dicat, imò grauiter.

m *Vel*. pro saltem ponitur.

n *Cedere*. id est locum dare non resistendo.

o *Illius*. scilicet confusæ multitudinis.

p *Obuiare*. frequenter enim tumultus populi de facili sedari non potest. ff. ad leg. Cor. de sic. l. qui cædem.

q *Nos igitur*. tertia pars.

r *Territi*. si. ff. de pœ. l. capitalium. §. famosos. C. ad legẽ Iul. repet. l. j. xxxiij. q. v. c. non frustra.

f *Relabi*. pœna enim semel tolerata quem emẽdatum facit, cum de se sit ad emẽdationem hominũ introducta. ff. de pœ. l. si pœnam.

t *Illorum*. s. malefactorum quibus admisti sunt.

u *Quibus possumus*. hoc dicit, quia malas voluntates hominum ad plenum cohibere non possumus. xxxj. q. j. hac ratione. cum multæ viæ pateant hominibus ad malitiã. in cor. authen. de nup. §. mitiores. vt hi qui ob. se habere perhibẽt. §. j. col. vj.

x *Saluti*. ad quorum salutem anhelat princeps ecclesiæ, vt hic vides.

y *Pacifico statui*. ad hoc anhelare debet quicunq; præsidẽs, vt pacatam & quietam teneat prouinciam quam regit, quod non difficilè obtinebit si solicitè agat, vt malis hominibus prouincia careat. ff. de offic. præsi. l. congruit. in cor. auth. de armis. circa prin. de quæsto. in prin. col. vj. extra de re iud. ad apostolicæ. lib. vj.

z *Paternis affectibus*. sicut enim pater pro liberis consilium capere consueuit. ff. ad legem Iul. de adul. l. nec in ea. §. j. sic præsidens pro subditis, paternam eis prouidẽtiam exhibẽdo. in cor. auth. de man. prin. §. quòd si delinquentes in fin. col. iiij.

a *Hæc in perpetuũ*. ex his verbis patet q̃ ista constitutio generale ius inducit. hoc est enim vnum de signis per quæ discernitur constitutio generalis. C. de leg. l. iiij.

b *Moram trahens*. per hæc verba videtur quòd pœnæ infra positæ non extendantur nisi ad de prouincia existentes, vel saltem immorantes: & sic si vnus viator vel aduena committeret ibidem contra hanc decret. pœnas. j. scriptas non incurret, tum quia in illis hæc constitutio in multis pœnalis non loquitur, vnde durum videretur ad non expressos eam extendere. ff. de sepul. vio. l. iij. §. non perpetuæ. de reli. l. at si quis. §. & generaliter. xxxij. quæst. ij. §. in hoc. extra de ele. statutum. lib. vj. tum quia aliàs viderentur ista verba, moram trahẽs, per modum limitationis posita, nihil operari, & esse sine effectu, contra iura. xxix. dist. si Romanorum. extra de priui. si papa. lib. vj. ff. de cõtrahen. emp. l. si debitor. §. verisimile. de triti. vi. & oleo leg. l. cum certus. tum quia hic de pœnis infligendis agitur, in quibus non sunt habenæ laxãdæ. ff. de pœ. l interpretatione. per ea quæ dixi in cap. sancta Romana. §. episcopos.

A

B

C

D

pręteritis contra nos & ecclesiam eandem & dilectum filiũ Amelium præpositum Bellimontis capellanum nostrum prouinciæ memoratæ rectorem ceruicem rebellionis erigere[a] præsumpserunt, & in quosdam officiales & familiares suos[b] crudeliter sæuientes, [c] post graues illatas iniurias & reprobrosas[d] contumelias irrogatas eisdẽ, & post bona ipsorum violenta prædatione subtracta[e] eos cruentæ[f] mortis suppliciis in ore[g] gladij tradiderũt. inter[h] quos pars dicitur fuisse non[i] modica cui mens sanior inerat, [k] & tantæ temeritatis excessus non[l] leuiter displicebat, sed habuerunt vel[m] inuiti furori confusę multitudinis cedere,[n] dum illius[o] nequiuerunt conatibus obuiare[p]. Nos[q] igitur vt mali pœnarum impositionibus grauiũ territi[r] vereantur in antea in consimilis erroris inuium relabi,[s] ac boni persistentes in sua fidelitate constanter non habeant propter illorum[t] claudicare perfidiam, remediis quibus[u] possumus præcauere volentes & animarum suarum saluti,[x] dictæque prouinciæ pacifico[y] statui paternis[z] affectibus, spicere cupientes, de fratrum nostrorum cõsilio hac in perpetuum[a] valitura cõstitutione sancimus, vt quicunque de prouincia ipsa vel aliunde in ea prouincia moram[b] trahẽs clericus vel laicus famæ suæ prodigus[c] (ipsius ecclesiæ calcata[d] reuerentia) in hoc iceleris genus irrepserit[e] q̃ rectorem seu rectores qui pro tempore regimini dictæ prouinciæ in spiritalibus[f] & temporalibus auctoritate apostolica præfuerint, vel ipsorũ aliquem, aut eorum vel alicuius ipsorum vicariũ[g] aut iudicem vel iudices, vel ipsius prouinciæ thesaurarium aut locum tenentẽ eiusdẽ[h] (quod absit) occiderit,[i] aut ad offendẽdum illum vel illos[k] insecutus[l] si quis in hoc genus. extra de pœ. c. felicis. lib. vj.

Sacerdotũ persecutores, dominũ sunt crucifixores.

c Prodigus. si. extra de accu. c. prelatorũ.

d Calcata reuerẽtia. quantum est in illis. si. huic. Co. de vesti. olobe. & deau. l. tem perent. lib. xj. Et sic colliges dehonestari ecclesiam vel dominum temporalem in personis officialium suorum, cũ ecclesiam vel suũ dominum repræsentẽt. ar. xciiij. dist. c vlt. & xxiiij. dist. ca. j. extra de offi. vi. ca. Romana. Cod. vbi & apud quem in iute. restit. postu. l. iij. C. de iud. l. vl. iuxta illud, Dominum crucifigunt qui eum in suis sacerdotib⁹ persequũtur. iij. q. j. ca. nulli. & ecclesia pati dicitur in eis tanquam ministris suis. ar. ff. mã. in prin. & de manu. vin di. l. pater. de do. cau. mor. l. si filiofa. & tãquam in illis qui suo affectui sunt subiecti. ff. de iniur. l. j. §. omnem. insti. eo. tit. §. patitur.

e *Irrepserit*. i. prosilierit vel proruperit. si. C. de epis. & cle. l.

f *In spiritalibus & temporalibus*. nõ videtur ergo incurrere pœnas inferius annotatas, qui vicarium in spiritalibus tantũ offendit, cum hic textus videatur exposcere q̃ sit vicarius in vtrisque. contrarium non improbabiliter potest dici, cũ offendens vicarium vel iudicem aut thesaurariũ vel eius locum tenentem ad pecunię tantum receptionem institutum, ipsas incurrat, & tamen in neutro ex illis exposcitur q̃ hæc duo concurrant. sed ideo dicit de rectore in spiritalibus & temporalibus, quia frequentius accidit q̃ simul ad hęc duo constituatur quàm ad alterum tantum, idem tamen si ad vtrumque. ar. ff. de legi. l. nam ad ea.

g *Vicarium*. si sit vnus. vicarios, si sint plures. & idẽ dicas de iudice locum tenente.

h *Eiusdem*. scilicet thesaurarij, vt sic ad proxima fiat relatio. arg. ff. de iurisdi. om. iudi. l. si idem. Vnde per hoc videtur q̃ offendens locum tentem iudicis vel vicarij, non incurrat pœnas sequẽtes, cum de hoc nihil hic statuatur: sed hoc est ideo quia cum supponatur vicarium vel iudicem esse per ipsum rectorem cõstitutum, & sic fore per ipsum delegatum, ille non potest locum tenentem saltẽ generalem habere, cũ delegatus ab alio quàm à principe non possit saltẽ vniuersaliter committere vices suas, licet vnã causam singulariter subdelegare possit. C. de iudi. l. à iudice. extra de app. cũ causam. ff. quis & à quo appelletur. l j. §. j *Thesaurarius*. & supponitur esse ipsius rectoris, nec per ipsum constitũtus, sed dicitur thesaurarius ipsius prouinciæ, sicut & rector, quasi per hoc innuat quòd quilibet ex eis à principe sit ad certũ officium constitutus, vt sic quilibet eorum suum vicariũ vel locumtenentem habere possit.

i *Occiderit*. intellige qualitercunque, dolosè tamen, cum non distinguat. & argu. Cod. de malefi. & mathema. l. j. Et enumerat decem & septem modos offensæ vel culpæ, & ex vnoquoque quis incurrit pœnas infra sequentes, & hic est primus.

k *Vel illos*. scilicet ś. nominatos.

l *Insecutus*. secundus modus. sola ergo insecutio causa offendẽdi facta, facit quẽ incurrere pœnas j. positas, quasi mala præsumpta voluntas ex facti qualitate pro fore facto habeatur. ff. ad l. Cor. de sic. l. j. & l. diuus. C. eo. tit. l. si quis cum telo. de pœ. di. j. si quis cũ telo. simile huic. C. ad l. Iul. maie. l. quisquis. de pœ. c. fœlicis. lib. vj.

a *Ceperit*. tertius modus. & dic ceperit, scilicet in persona. secus enim si eius bona, ar. eorum quæ not. Inn. de sent. exc. monachi. sumitur alibi verbum, capere. ff. de verb. sig. l. aliud est capere. & l. cepisse.

b *Captiuauerit*. quart° modus. & multifariè potest intelligi istud verbum, puta si ipsos vel alterum de ipsis in manibus hostium tradiderit, tunc enim traditus propriè captiuus dicitur, intantũ quòd seruus hostium efficitur. insti. de rerum diui. §. item ea. ff. de capt. & postli. reuer. l. postliminij. & l. hostes. & de tali captiuitate potest infallibiliter intelligi textus iste. Alio modo potest dici captiuauerit, puta tanquam seruum suũ aliquem de ipsis inuitum detinendo. nã non multum à specie seruorum differunt quib° nõ datur libertas egrediendi. ff. de lib. ho. exhib. l. ij. de cõdi. & demon. l. Titio. §. ij. Vel dic captiuauerit, i. captum in custodia publica vel in vinculis qualitercunque induxerit. ff. ex qui. cau. maio. l. succurritur. & ar. extra de sent. excom c. nuper.

Seruũ efficiũtur captiuitate.

c *Detinuerit*. quintus modus. & dic detinuerit qualitercũque inuitum. volenti enim non fit iniuria. C. de transac. l. cũ donationis. ff de iniur. l. j. §. vsque adeo. de reg. iu. l. nemo videtur fraudare. & intellige detinuerit, etiam absq; alia corporis læsione, vt differat à verbis quæ sequuntur. & ar. de sent. excom. c. nuper.

Iniuria nõ fit volenti.

d *Percusserit*. sextus modus. & hoc verbũ manus iniectionem denotat. ar. ff. de iniur. l. j. §. iniuriam. & l. lex. Corne. in prin. & §. j. absque alia corporis contaminatione, vt differat à verbo sequenti. & arg. de sen. excom. contingit.

e *Vulnerauerit*. septimus modus.

f *Insultum fecerit*. octauus modus. & dic fecerit, cum multitudine secum coadunata ad hoc faciendũ. ar. ad hoc. ff. vi bona. rap. l. ij. in prin. § homines. & l. prætor. §. hoc edictũ. & hoc si loquaris de insultu qui fieret in personã alicuius prædictorũ. sed si intelligas de insultu qui fieret contra locũ, puta castrum, ciuitatem vel villã, nisi tales moram traherent, tũc non videretur propriè insultus fieri cũ paucis. ar. ad hoc. ff. quod me. cau. l. non est verisimile. & d. §. hoc edictũ. nisi ex facti qualitate aliter foret arbitrandũ, puta si quis per se solum vel paucis coadunatis insultũ faceret talẽ qui totũ locũ & habitantes in eo terrere posset, puta ignẽ imponẽdo, vel flumen ad occupandum locum diuertendo. ar. ff. ex qui. cau. ma. l. metus. de incen. rui. nau. l. ne piscatores. per hoc autem quod dicit, insultum fecerit in ipsorum aliquẽ vel locũ &c. dicas pœnas infra positas locũ non habere contra insultum vel rixam facientẽ in aliquos habitantes locũ, non tamẽ familiares prædictorũ, quia hoc non videtur fieri in aliquam dehonestationem ecclesiæ vel suorum officialium, & per ea quæ dixi §. in glos. per hæc verba.

g *Obsederit*. non° modus. & expone obsederit, id est ipsum vel ipsos sub aliquo modo custodiæ tenuerit, sic quòd eis liber non pateat egressus, vt si in aliquo fortalicio vel castro existentes circundãtes exercitu vel multitudine armatorũ. ar. ff. ex qui. cau. ma. l. succurritur. & l. in eadem. & l. necnon. §. j. & super hoc videre potes quæ no. per Innoc. & Hosti. de sent. exc. nuper. Alius modus obsidiat° in iure reperitur, puta cum per hostes po. Ro. vel per ipsum hostibus præstãtur obsides pro pace inenda, vel secundum Ioannem pro inita conseruanda. ff. ad leg. Iul. maie. l. j. de quibus legitur quòd non possunt facere testamenta. ff. de testam. l. obsides. bona quæ interim acquirunt, fisco applicantur. ff. de iure fisci. l. diuus. Alius a autẽ est modus obsidiatus, in vulgari vocatus obstagiũ, cũ quis pro se vel alio promittit vel iurat nõ exire certum locum vel territoriũ, nisi soluto debito vel attẽto, pmisso. d. l. necnon. §. j. extra de iureiu. c. ex rescripto. de arbi. exposita. xxiij. q. vlt. c. vt pridem.

Obsidiatus triplex est modus.

a De isto vide do. Montolonius in ver. obses, in prõptuario sue diuini & humani iuris. Font.

h *Expulerit*. decimus modus. & expone expulerit per vim expulsiuam in qua nulla est voluntas.

i *Fugauerit*. id est ipsos vel ipsum fugando seu prosequẽdo extiterit, ceperit,[a] captiuauerit,[b] detinuerit,[c] percusserit,[d] aut etiam vulnerauerit,[e] aut ipsorum aliquid vel aliàs in locũ vbi morã traxerint insultum[f] fecerit, aut ipsum vel ipsos obsederit,[g] siue de suo regimine vel officio forsan expulerit[h] vel fugauerit,[i] vel[k] socius fuerit facientis, aut illum vel illos bonis[l] aliquibus spoliauerit,[m] vel prouinciæ supradictæ alicuius ciuitatis, castri vel loci de prouincia ipsa populum communitatem vel vniuersitatem, aut aliquos ex eis, vel quosuis alios de ꝓuincia ipsa directè vel indirectè[n] contra nos & præfatam ecclesiam seu rectores, officiales & locum tenentes prædictos, vel ipsorum[o] aliquem ad seditionem quomodolibet excitabit,[p] ac rebellionem[q] seu conspirationem[r] per se vel per[s] alium seu alios facere vel procurare præsumpserit, vel ad ea[t] siue ipsorum aliquod dederit[u] auxilium,[x] consilium vel fauorem,[y] directè vel indirectè, publicè vel occultè, cuiuscunque conditionis,[z] ordinis, dignitatis aut status ecclesiastici vel mundani[a] fuerit, etiam si patriarchali vel archiẽpiscopali seu episcopali vel superiori[b] præfulgeat dignitate, perpetuò[c] sit infamis,[d] vt nec ad testimoniũ vel alios actus ad dimittenda officia compulerit. & est vndecimus modus.

A

B

k *Vel socius fuerit*. duodecimus modus. & intellige, socius fuerit, in ipso maleficio. & hoc denotat verbũ, facientis, quod sequitur. secus autem dicas si aliquis esset socius illius quì talia faceret cui in hoc assensum non præberet. arg. de sent. ex. c. si cõcubinæ. C. de testi. l. qui liberi.

l *Bonis aliquibus*. videtur intellegẽdum de quantiscunque & qualibuscunque bonis, cũ indefinitè loquatur. arg. de priui. quia circa.

m *Spoliauerit*. priuando illos taliũ bonorum possessione. hoc enim denotat significatio huiº verbi. & est decimusterius modus.

n *Vel indirectè*. quasi dicat per se vel per alium expressè vel tacitè vel subdolè.

o *Ipsorũ aliquem*. ex seditione igitur incitata contra aliũ quã contra papam vel ecclesiam Romanã vel aliquẽ de prædictis, nõ incurreret pœnas sequentes per hunc textum, & per ea quæ dixi §. in glo. per hæc verba. & in glo. viij. modus.

p *Excitabit*. xiiij. modus. & talem seditionem excitanti in populo quandoque pœna capitalis secundum legem imponitur, vel minor quandoque ff. de pœ. l. si quis aliquid. §. fautores. & l. capitalium. §. solent. C. de sedi. l. j. & ij. quandoque imponitur pœna legis Iuliæ maiestatis. ff. ad legem Iuliam maie. l. j.

Seditiosi quæ pœna sunt puniendi.

q *Rebellionem*. facere vel procurare præsumpserit, quod est j. & intellige in dicta prouincia vel castris eiusdem, vt §. & hic potest denotari. xv. modus

Ordo litera.

r *Conspirationem*. xvj. modus. & hic conspiratio in malam partem sumitur, & xj. q. j. conspirationibus. & extra de testi. cogen. ca. vlt. aliquando sumitur in bonam, vt dixi in ca. sancta Romana super verbo, conuenticula. & probatur. Co. de pœ. l. qui sententiam. de profes. & medi. l. magistros. & l. nota lib. x.

Conspiratio in bona & in malam partem sumitur.

s *Per alium*. in maleficiis enim non refert an per se vel per alium quis faciat. ff. de vi & vi ar. l. j. §. deiecisse. de iniur. l. nõ solum. §. si mãdato. & §. Proculus. extra de testi. spo. cum ad sedem. de sent. excom. c. mulieres. de homici. c. is qui. lib. vj. cum similibus.

t *Vel ad ea*. ad omnia supradicta videtur referendum quod hic dicitur. arg. ff. de leg. j. l. talis scriptura. extra de app. c. secundo requiris.

u *Dederit*. decimusseptimus modus.

x *Auxilium*. qualiter videatur quis opem vel auxilium vel consilium præstare, colligitur insti. de obli. quæ ex deli. nasc. §. ope. ff. de fur. l. in furti. §. ope. & §. consilium. & l. si pignore. §. qui ferramenta.

y *Fauorem*. sed qualiter fauorem quis præstare videatur in talibus vel similibus, vide quod no. Guli. de hære. c. quicunque. §. j. lib. vj.

z *Conditionis*. id est qualitatis. si. ff. de vsufru. l. sed & si quid §. j. no. extra de cle. non resi. quia nonnulli.

a *Mundani*. cum prædixerit cuiuscunq; , cõprehendere videtur comitẽ, vel etiam regem. & ar. ad hoc in ca. si fratrũ. §. quia igitur.

b *Superiori*. hic recita quod dixi in ca. si fratrũ. §. quia igitur.

c *Perpetuò*. enumeratis decem & septem modis, enumerat xvij. pœnas quas omnes incurrit quis ex vnoquoq; de prædictis modis.

d *Infamis*. prima pœna. Et dic infamis infamia iuris, cuius infamiæ pœna multos effectus pœnales inducit. repellit enim quem à testimonio, vt sequitur, & in cor. auth. de testi. l. iij. & l. ob carnem. extra de proba. licet. Item à dignitate. C. de infa. lib. xij. extra de excess. præla. inter dilectos. de re. iur. cap. infamibus. lib. vj.[b] Item à patrocinando. ff. de postul. l. j. §. remouet. Item ab actibus legitimis vt sequitur, & extra de testi. licet ex quadam. Nonnullos etiam alios effectus inducit iuris infamia quos curiosus lector per se poterit inuenire.

Infamia iure repellit à multis.

b Vide quæ ibi notant. & ibi dicit Albe. quod

Legitimos,

ũcõmunicat° est priuatus actibus legitimis. ca. pia. de excepti. & ideo nõ promouetur ad dignitatẽ ecclesiastica. Fon.

a *Legitimos*. non videtur intelligendum hic de omnibus actibus qui à lege sunt inducti, quia sic ab omni cõtractu & commercio, & extremæ voluntatis confectione, & quocũque officio etiam oneroso repellerctur infamis, quod fortè verum non est.[a] ar. insti. de except. §. vlt. C. de decu. l. si quis procurationem. li. x. so. dist. ca. accedens. cum ibi not. sed intelligi potest de actibus ꝓ quadã prærogatiua honoris inductis. arg. ff. de decurionib. l. eos.

Citatio est de processu

b *Intestabilis*. actiuè & passiue, vt sequitur. Et est secunda pœna.

c *Factionem*. in hoc efficitur intestabilis actiuè.

d *Vocetur*. & in hoc efficitur intestabilis passiuè. simile. C. de hære. attẽdentes. extra de hæret. excommunicamus. §. credentes. de pœ. c. fœlicis. lib. vj. sicut alibi est videre ꝓ aliquis efficitur ineligibilis actiuè & passiuè. extra de consue. cum dilectus.

e *Nullus ei*, tertia pœna, cui concordant iura, scilicet proxi. alleg.

f *Aliis respondere*. hoc ideo ne ex sua malitia commodum consequatur. extra de iud. intelleximus. nõ enim immunitatem pœna præstare debet. ff. de interdi, & releg. l. relegatorũ. §. vlti.

Pœna immunitatem nõ præstat.

g *Nec quauis causæ*. quarta pœna. & sic erit priuatus omni iurisdictionis exercitio in causis. simile reperitur in iurib° §. proxi, alle. in glo. & in hoc.

h *Nec valeant*. quinta pœna.

i *Sententia*. si de facto eas tulerit.

k *Vel processus*. indistinctè loquitur, quare debet intelligi de quibuscũque processibus tam iudicialibus quàm inquisitoris. & quæ dicantur esse de processu, colligitur extra de proba. c. quoniam contra falsam. & sic cum citatio sit de processu vt ibi, sua citatio aliquem non arctabit. arg. extra de elec. cap. bonæ. ij. iuncto. ca. ad audientiam. de consuetu. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. iuncta. l. ij. si quis in ius voc. non ierit. cũ ibi not. & extra de accusa. veniens. & per Innoc. de dila. cap. præterea.

l *Nullus ei*. sexta pœna.

m *Quacunque causa*. criminali vel ciuili.

n *Præsumat*. & ita subtrahitur sibi cõmunio patrocinij, sicut & interdicto vel excõmunicato communio Christiani. extra de vsur. post miserabilem. xj. q. iij. c. cum excõmunicato. cum similibus.

o *Nec ipse*. septima pœna.

p *Ad patrocinandum*. id est aduocationis officiũ præstandũ. arg. ff. de postu. l. j. §. postulare.

q *Admittatur*. subaudi etiam si spontè vel gratis patrocinari vellet, sicut de alio infami dicitur. ff. de postu. l. j. §. remouet. & arg. insti. de excusa. tu. §. iidem rescripserunt.

r *Instrumenta*. octaua pœna.

s *Exerceat*. scilicet post tales offensas vel aliquã de ipsis cõmissam.

t *Firmitatem*. hoc intellige de confectis postquã talia commisit, confecta autem ante bene valerent. sic potest intelligi quod not. in cor. authen. de tabel. §. nunc tamen. colla. iiij. & per Inno. de hære. cap. fraternitatis. & arg. ff. de offic. præto. l. Barbarius. ff. de iti. actuque priua. l. nec enim. Cod. de administra. tu. l. sancimus. de regu. iur. factum legitimè. lib. vj. quia aliàs puniretur ille ad cuius commodum facta fuerant instrumẽta illius odio, contra legem, si quis in suo. C. de inoffi. testa.

u *Damnentur*. si. extra de hære. c. fraternitatis.

x *Dignitatibus*. nona pœna.

y *Mundanis*. Nota principem ecclesiæ priuare posse ex causa nedum clericum, immo & laicum, non tantum beneficio & officio ecclesiastico, immo etiam temporali & mundano. nec mirum, quia & libertate quæ est de iure naturali. ff. de iustitia & iur. l. manumissiones. institu. de iure persona. §. j. priuat eum quandoque. extra de Iudæ. cap. ita quorundam. & cap. ad liberandam. xv. quæstio. vlti. cap. cum multæ. Et si quæras quomodo hoc fieri potest, cum iura naturalia sint de se immutabilia. institu. de iure natu. §. sed & naturalia. nec ea quæ competunt de iure naturali, videntur posse tolli etiam per principem. extra de re iudi. pastoralis. §. cæterum. Cle. v. & arg. ff. de pœ. l. quidam sunt. & not. C. de preci. impe. offe. l. quoties. & per not. extra de consti. cap. quæ in ecclesiarum. & de immu. eccle. c. quia plerique? Respondeo quòd ius naturale in se totale immutabile est, & semper æquum & iustũ remanet, sed in particulari ea quæ de iure naturali cõpetũt, ex causa, puta ex delicto sũmoueri possunt. sic notatur. C. si contra ius vel vtili. publi. l. vlt. vnde & libertas licet de iure sit naturali, tolli potest etiam per pactũ, puta si maior. xx. annis ad pretium participandum patiatur se vendi tanquã seruum alicui credenti ipsum seruum. ff. de stat. ho. l. & seruorũ. §. serui. insti. de iure pers. §. serui. & in eis nota.

Libertas à papa potest auferri.

Ius naturale in particulari potest mutari.

z *Obtinet*. scilicet de præsenti.

a *Censeantur*. non curatur ergo si sint simplicia beneficia, curata vel non curata.

b *Eo ipso*. & sic non erit sententia hominis priuatoria necessaria. Simile de elec. quàm sit. de hære. cũ secundum leges. in cor. auth. de rap. mu. §. fi. col. ix. cum similibus.

c *Acinhabilis*. decima pœna.

d *Ad ea*. scilicet prius habita, quibus eo ipso priuatus est.

e *Quælibet alia*. non dicit prioribus similibus, quare de omnibus habet intelligi hæc inhabilitas. super quo vide quod dixi in decre. execrabilis.

f *Filij*. vndecima pœna. Sed an ista pœna extendetur ad nepotes? Dicas quòd non, cum de odio agatur. arg. ff. de testam. tut. l. quòd si nepotes. de libe. & posthu. l. ij. & l. cum quidam. aliàs dic vt dixi in decreta. execrabilis. in verbo, filiis.

g *Quomodolibet*. scilicet quasi dicat siue patris delicto consenserint, siue non.[b] si enim consensissent, tunc ex proprio delicto paterentur hanc pœnam, vt supra. Sed summa videtur iniquitas quòd filius innocens ex delicto patris puniatur, cum scriptum sit lege diuina, non portabit iniquitatem patris filius, nec econtra. j. quæst. iiij. cap. j. & ij. Item lege humana canonica & ciuili scriptum est, peccata suos auctores non alienos tenere debere. C. de pœ. l. sancimus. extra de his quæ fiunt à maio, par. ca. c. quæsiuit. Item expressum videtur quòd crimen paternum vel pœna paterna nullam maculam filio infligit. ff. de pœn. l. crimen. Ad hoc dicas quòd atrocitas delicti aliquando pœnam facit infligi aliis ob delicta parentum, vt hic. & extra de pœn. cap. fœlicis. C. ad leg. Iul. maiest. l. quisquis. Sed per hoc adhuc non respondetur contrariis. Dicas sic, quòd ideo filij puniuntur, quia in eis paterni criminis exempla metuuntur, vt d. l. quisquis. Sed ista ratione considerata videtur quòd ex quocunque publico crimine pœna paterna deberet filium afficere. sed hoc non est verum, vt in contrariis. Potes igitur meo iudicio probabilius respondere, quòd hoc contingit non vt principaliter puniatur filius propter crimẽ patris, cum sit innocens, sed cum pater terreatur ob affectum paternum in pœna filij magis quàm in sua, vel quàm ipse filius. ff. quod met. cau. l. isti quidem. ad plus puniendum patrem nedum in seipso, sed & in filio, in certis criminibus sic statuitur, licet occasionaliter filius puniatur, vt & pater arceatur à talibus criminibus committendis, cogitans de pœna nedum sibi, sed & suis filiis infligenda. Sic est videre de sententia interdicti quæ ob culpam domini tẽporalis fertur in subditos, vt nedum in se, sed in subditis ad quos teneatur affici, sentiat se punitum, & vt citius à tali culpa committenda propter hoc arceatur. extra de offic. deleg. sanè quia. de spon. non est. Reliqua dic vt no. j. q. iij. in summa. & per Gar. extra de vsur. ca. vsurarum. lib. vj.

b Filius non possit ob patris crimina plecti, vide quæ ego notaui in ca. non debet. de reg. iuris & de istis statutis & pater & filius tenentur pro se inuicẽ, Hip. pol. in. l. infans. ff. de sicarii. Fõ.

h *Libertatibus*. duodecima pœna.

i *Realibus*. id est rebus concessis. ff. de aqua quoti. & æsti. l. j. §. permittitur. de censi. l. ætatem. §. rebus. & tales libertates summouentur isto casu, licet aliàs duraturę forent de sui natura etiam persona extincta, vt in dictis iuribus cum suis similibus.

a *Ab apostolica sede.* sed pone quòd ab alia sede tales libertates vel priuilegia fuissent isti concessæ. videbuntúrne hic sublatæ? Videretur quòd non, vt in simili dixi. §. in glo. per hæc verba. & in glo. octauus modus. nisi inquantum diceres tale fore priuatum omnibus honoribus quos ab aliis ecclesiis obtinebat. j. in versu, aliis verò.

b *Extunc.* postquã, scilicet aliquem de prædictis offesę modis commiserit.

c *Vasalli.* decimatertia pœna.

d *Absoluti.* concor. ad hoc. c. si fratrum. §. penul. & dic vt ibi dixi. ad idem in lib. feu. titu. hic finitur lex. circa prin. xv. q. vj. c. nos sanctorum. vbi de hoc. & extra de hære. c. vlt. Et hic videre potesquę nõ. Inno. & Hostien. de dolo & contu. c. veritatis.

e *Feuda.* decima-quarta pœna.

f *A Romana obtinêt ecclesia.* vel ab aliis, vt statim sequitur.

g *Eoipso.* s. quòd aliquid de præmissis commissum fuerit.

h *Penitus.* id est in totum.

i *Cõfiscata.* talis cõfiscatio bonorũ confiscatorum dominiũ transfert in fiscum absque aliqua traditione: vt & aliàs. ff. de publi. vectig. & commissis. l. commissa. ff. de incest. nup. l. cũ ancillis. in corp. authen. eo. titu. §. j. col. iij. de rap. muli. §. vlt. col, ix. extra de hære. ca. cum secundum leges. cum si. Quod autem de honoribus & officiis dicitur, quòd sint confiscata, intellige de talibus honoribus & officiis qui vel quæ secundum fortè communem vsum loquendi patriæ iura patrimonialia censentur. si autem de illis honoribus & officiis intelligas, dices ipsa confiscata, id est ad fiscũ ecclesiæ deuoluta, vt de illis in personis aliorum disponere possit, argu. text. seq.

k *Alii.* xv. pœna.

l *Aliis.* scilicet ab ecclesia Romana, quæ dicũtur vniuersalis ecclesiæ fore membra. vij. q. j. Nouatianus.

m *Eoipso priuati.* absque alia hominis sententia priuatoria, vt dixi supra in glos. & sic non erit. & concordat ad hoc de elect. cap. vbi maius. §. ipsos insuper. & cap. fundamenta. §. quod si secus. de pœn. c. fœlicis. lib. vj. & eo. titu. cap. in quibusdam.

n *Liberè.* quasi dicat absque aliqua contradictione illius. de elect. vbi maius. §. ipsos insuper.

o *Voluntate.* quasi dicat, illo etiam non vocato. ar. de prębẽ. ca. licet.

p *Disponant.* sed hoc qualiter intelliges? poterítne talis de possessione talium bonorum deiici per viam executionis vel occupationis bonorum absque aliqua alia sententia declaratoria quòd crimen fuerit per illum commissum? Dicas quòd non. C. de iure fisci. l. vlt. lib. x. extra de hæret. c. cũ secundum leges. sed talis sententia declaratoria promulgata, non est sententia hominis necessaria priuatoria, vt prædixi, quia tunc statim succedit & locum habet sententia iuris: & sic intelliguntur iura dicentia quẽ incurrere ipso facto bonorum confiscationem. de homi. pro humani. §. vlt. lib. vj. & in iuribus allegatis in glos. talis confiscatio. Et si quæras, quid ergo prodest quem ipso iure fore priuatum prius bonorum suorum dominio? Respõdeo propter fructus medio tempore perceptos, quos restituere compelletur. ff. de his quib. vt indig. l. eum qui. & ita no. in cor. auth. de incest. nup. §. sancimus. col. iij.

q *Mobilia.* subaudi vel mouẽtia, quia de illis idẽ est iudiciũ. ff. de verb sig. l. mouentium.

r *Ipsum.* s. qui aliquid de præmissis commiserit.

s *Fidelibus occupanda.* nõ ergo aliis. & sic vide bona alicuius ob sua demerita concedi per ecclesiam alteri occupanda, cũ & aliquando nedum bonorũ, sed & personæ talis occupatio cõcedatur. extra de Iudæ. c. ita quorũdam. & statim occupãti dominium bonorũ occupatorum acquiriturￜ vt aliàs inst. de

A bus priuilegiis & indulgentiis quibuscunq; sub quacunque forma verborũ ab apostolica sede[a] cõcessis extũc[b] penitus careant. Vasalli[c] & homines à iuramento fidelitatis & alia quauis obligatione quib[d] tenentur eidẽ, sint penitus absoluti.[d] Feuda[e] quoq;, iura, honores, ac officia & alia quęcũque bona immobilia, quæ in dicta prouincia marchiæ & alibi vbicunque à prædicta Romana obtinent ecclesia, [f]sint eoipso[g] penitus[h] confiscata.[i] Aliis[k] verò feudis, iuribus, honoribus, officiis, & bonis immobilibus quæ à quibuscunq; aliis[l] tenẽt ecclesiis, sint eoipso priuati,[m] quę sic ad eas dẽ ecclesias liberè[n] reuertantur. quòd de illis earũ rectores pro sua volũtate[o] disponãt: [p] mobilia[q] verò bona ipsius[r] concedimus fidelibus occupanda.[s] Illud nihilominus[t] adiicientes nostræ huiusmodi sanctioni,[u] vt sic delinquens[x] excommunicationis[y] sententiæ, Vniuersitas[z] verò seu communitas quæ deliquerit[a] in prædictis, eiusque territorium & districtus, interdicto ecclesiastico[b] subiaceant ipso facto.[c] A qua quidem excommunicationis sententia nullus ab alio quàm à Romano pontifice[d] possit absolutionis beneficium obtinere, nisi duntaxat in mortis articulo[e] constitutus. Per hoc autem[f] nõ adimimus secularibus potestatibus[g] facultatẽ vtendi legibus[h] cõtra talem, quas aduersus sic delinquentem[i] catholici principes ediderunt.[k] Dignum etenim est vt quos timor Dei à malo nõ reuocat, pœnarum moles[l] in eos exaggerata compescat.[m]

B

C

D

transfert in fiscum absque aliqua traditione: vt & aliàs. ff. de publi. vectig. & commissis. l. commissa. ff. de incest. nup. l. cũ ancillis. in corp. authen. eo. titu. §. j. col. iij. de rap. muli. §. vlt. col, ix. extra de hære. ca. cum secundum leges. cum si. Quod autem de honoribus & officiis dicitur, quòd sint confiscata, intellige de talibus honoribus & officiis qui vel quæ secundum fortè communem vsum loquendi patriæ iura patrimonialia censentur. si autem de illis honoribus & officiis intelligas, dices ipsa confiscata, id est ad fiscũ ecclesiæ deuoluta, vt de illis in personis aliorum disponere possit, argu. text. seq.

k *Alii.* xv. pœna.

l *Aliis.* scilicet ab ecclesia Romana, quæ dicũtur vniuersalis ecclesiæ fore membra. vij. q. j. Nouatianus.

m *Eoipso priuati.* absque alia hominis sententia priuatoria, vt dixi supra in glos. & sic non erit. & concordat ad hoc de elect. cap. vbi maius. §. ipsos insuper. & cap. fundamenta. §. quod si secus. de pœn. c. fœlicis. lib. vj. & eo. titu. cap. in quibusdam.

n *Liberè.* quasi dicat absque aliqua contradictione illius. de elect. vbi maius. §. ipsos insuper.

o *Voluntate.* quasi dicat, illo etiam non vocato. ar. de prębẽ. ca. licet.

p *Disponant.* sed hoc qualiter intelliges? poterítne talis de possessione talium bonorum deiici per viam executionis vel occupationis bonorum absque aliqua alia sententia declaratoria quòd crimen fuerit per illum commissum? Dicas quòd non. C. de iure fisci. l. vlt. lib. x. extra de hæret. c. cũ secundum leges. sed talis sententia declaratoria promulgata, non est sententia hominis necessaria priuatoria, vt prædixi, quia tunc statim succedit & locum habet sententia iuris: & sic intelliguntur iura dicentia quẽ incurrere ipso facto bonorum confiscationem. de homi. pro humani. §. vlt. lib. vj. & in iuribus allegatis in glos. talis confiscatio. Et si quæras, quid ergo prodest quem ipso iure fore priuatum prius bonorum suorum dominio? Respõdeo propter fructus medio tempore perceptos, quos restituere compelletur. ff. de his quib. vt indig. l. eum qui. & ita no. in cor. auth. de incest. nup. §. sancimus. col. iij.

q *Mobilia.* subaudi vel mouẽtia, quia de illis idẽ est iudiciũ. ff. de verb sig. l. mouentium.

r *Ipsum.* s. qui aliquid de præmissis commiserit.

s *Fidelibus occupanda.* nõ ergo aliis. & sic vide bona alicuius ob sua demerita concedi per ecclesiam alteri occupanda, cũ & aliquando nedum bonorũ, sed & personæ talis occupatio cõcedatur. extra de Iudæ. c. ita quorũdam. & statim occupãti dominium bonorũ occupatorum acquiriturￜ vt aliàs inst. de

A rerum diui. §. item ea quæ ab hostibus. ff. de acqui. rerũ do. l. naturalem. §. vlt. cum si.

t *Illud nihilominus.* quarta pars.

u *Sanctioni.* id est pœnali cõstitutioni, quę propriè sanctio appellatur. no. iij. dist. in summa.

x *Sic delinquens.* scilicet altero demodis. expressis.

y *Excõmunicationis.* scilicet maioris quæ in dubio inflicta videtur. de senten. ex. com. ca. si quẽ. & est xvj. pœna.

z *Vniuersitas.* hic dicas vt dixi in c. si fratrũ. in verbo, ciuitatibus. & no. extra de excess. præla. c. tanta.

a *Quæ deliquerit.* potest ergo vniuersitas delinquere, vt hic, & de pœ. si quis suadẽte: §. ciuitas. Cle. v. de pœ. ca. fœlicis. §. vlt. li. vj. ff. quod me. cau. l. metum. §. animaduertẽdum. licet non de facili. ff. de dolo. l. sed & si ex dolo. §. j. in quibus de hoc, cum de facili non consentiat. ff. de liber. vniuer. l. j. & de hoc not. de simo. dilectus. per Ber. & Innocẽ. & plenius per Hosti. & de sent. excom. grauẽ. per Inn. & Hosti. post eum.

Vniuersitas delinquere potest.

b *Interdicto ecclesiastico.* xvij. pœna. Et signanter dicit ecclesiastico, vt denotetur ꝙ quandoque subiicitur quis alij interdicto, putà quando sibi certum officiũ vel ministeriũ interdicitur. ff. de pœ. l. moris. §. solet. & l. vlti. C. de postu. l. j. ff. eo. ti. imperator. quandoq; interdicitur solus ingressus ecclesiæ. extra de sent. excom. c. is qui. de priu. c. episcoporũ. li. vj. quandoq; verò interdicitur & ingressus alterius loci territorij vel districtus. ff. de interdi. & rele. l. relegatorum. §. dubitatum. & §. seq.

Interdicti variabilitas.

c *Ipso facto.* & sic est canon latæ sententiæ, nõ ferendæ. similes de pœnis, fœlicis. lib. vj. cum similibus.

d *Romano pontifice.* subaudi vel alio per ipsum deputato. de sent. excom. ad eminentiam.

e *Mortis articulo.* iste casus semper intelligitur exceptus. de sent. excom. non dubium.

f *Per hoc autem.* quinta pars. Et expone per hoc scilicet ꝙ sic, vt possit puniri volumus taliter delinquentes.

g *Potestatibus.* pro pręfidẽtibus iurisdictioni sumitur istud verbum, vt in c. si fratrum. & c. ecclesiæ Romanę. ff. de verb. sig. l. potestatis.

h *Legibus.* id est pœnis per leges inductis.

i *Sic delinquentem.* scilicet vt supra præmittitur in §. nos igitur.

k *Ediderunt.* super hoc tu curiose lector considera singulos modos offensæ supra expressos, & contra eorũ quemlibet pœnas in iure inductas iuxta facti varietatem reperies. & per hoc patet quòd punitus per iudicem ecclesiasticum, adhuc pro eodem delicto puniri poterit per iudicem secularem. sic extra de pœ. ca. fœlicis. §. per hoc quoque. xvj. q. j. cap. placet. in fine. licet laicorum punitio primò spectet hoc casu ad iudicem secularem. xvij. quæst. iiij. de presbyterorum. & not. xc. disti. n. c. placuit. in glos. vlt. xxiij. quæst. v. ca. sunt quidam. Sed hoc principi ecclesiæ sic disponere fortè placuit ob horrorem criminis, & dehonestationẽ factam ecclesiæ in personis, vt s. dixi in glo. quantũ est in illis. vel quia tales satis puniti nõ erant, illæ pœnæ potuerunt superaddi, iuxta no. extra de iud. c. at si clerici. in glo. pen. de hoc etiam dixi dicto. c. felicis.

Iudex secularis punitio potest iudicem ecclesiasticũ.

l *Pœnarum moles.* id est multitudo vel accumulatio.

m *Compescat.* simile extra de vi. & ho. cle. vt clericorum. C. de emenda. propin. l. j. Zen.

Vm ad sacrosanctæ. ⁊ Potes istam constitutionem diuidere in partes septem. In prima per modum cuiusdam harengæ seu pręludij ratio constitutionis edendæ præmittitur. In secunda ipsa constitutio super taxatione literarum apostolicarum

Diuisio textualis.

† *An aliquãdo frustrentur? Interroga Pasquillũ qui tibi dicit sanctissimos mores Romanæ curiæ, & Pet. Iacob. in prac. sua ti. de statu Ro. curiæ, in qua curiali est fundamentum omnis auaritiæ & ambitionis: secundũ Pet. Ferrariensem in sua prac. in forma oppo. cõtra mstr. in glo. verbi, contra ius elicitũ. & gl. regu. cancellariæ Innoc. viij. in re. lxvi. dicit quòd camera apostolica est mater pecuniarũ. vide eundẽ in re. xlvi. & glo. reg. cãcel. Iulij ij. in ij. partereg. antelationũ: dicit papã istũ officiarius cõcedere magnas & gratiosas prærogatiuas, vt officia plurũ emãtur. Font.*

Vinculo multiplici homines sunt adinuicem alligati.

A carum cum consuetis clausulis concessarũ subiungitur: ibi, Qua de re &c. In tertia clausularum insolitarum in literis apostarum certa taxatio cum moderamine tam pro scriptura quàm pro registro quàm pro abbreuiatoribus annectitur: ibi, Si verò eisdem &c. In quarta literarum in forma cõmuni pauperũ obtentarũ taxatio subinfertur: ibi, Hoc licet &c. In quinta quid de taxatione literarum iustitiæ faciẽdũ sit statuitur: ibi, Circa taxationẽ &c. In sexta ad ipsam cõstitutionẽ certũ quid adiicitur: ibi, ad hæc prędictę &c. In septima transgressoribus cõstitutionis pœna infligitur: ibi, Cæterum vt prædicta.

a *Sacrosanctæ.* hic dicas vt dixi in cap. sancta Romana.

b *Sinum.* id est refugium vel secretũ. simile verbum. ff. de proba. l. quoniã testamentum. ij.

c *Velut.* pro tanquã ponitur.

d *Dulcedine.* similitudinariè loquitur. sicut enim infans sugendo vbera in sinu matris repleta dulcedinem reperit: sic quicũque ad matris spiritalis ecclesiæ sinum recurrit, dulcedinem ex confidẽtia reperire sperat: vt eius vberibus nutriatur, & eius auctoritate defendatur, & à suis oppressionibus releuetur: quia nõ potest nec debet mater filium suum obliuisci. ij. q. vj. cap. ad Romanam. ij.

e *Successoris q; Petri.* simile. xl. dist. si vos. extra de transla. ca. inter corporalia. & ca. quanto. & de re iudi. ad apostolicæ. §. nos autem, lib. vj.

f *Patris.* consilium salutare pro liberis capientis. ff. de adul. l. nec in ea. §. ius occidendi.

g *Pietatem.* multiplex est vinculum quo homines adinuicẽ alligantur. Primum est pietas inter patrem & filium spiritalem: vt hic. ij. q. vj. ad Romanam. ij. extra de excep. pia. lib. vj. illud idem potest dici esse inter patrem & filium carnalem, procedens à parente in filium. C. de neg. gest. l. j. ff. de adul. l. nec in ea. circa si v. q. v. ca. non osculatur. vel procedens à filio in parentem. ff. de cura. fur. l. furiosæ. Co. de pa. po. l. si filius. Secundum est inter eos amor seu dilectio singularis. C. de cura. fur. l. vlt. ff. quod met. cau. l. isti quidem. & d. ca. non osculatur. Tertium est inter hominem & hominẽ officium. ff. de seruis expor. l. seruus qui. C. de neg. ge. l. officio. extra de testa. c. cùm in officiis. Quartum est obsequium inter libertum & patronum. ff. & C. de obse. in rub. & d. l. officio. C. qui pe. tut. l. patroni. Quintum est pietas inter sanguine coniunctos. C. de suspe. tu. l. pietatis. Sextũ est reuerentia inter inferiorẽ & superiorẽ. C. de of. rec. prouinciæ. l. potioris. de of. diuer. iu. l. sciant principes. extra de offi. deleg. c. ij. lib. vj. Septimum est illa cadẽ reuerentia vel honor inter iuniorẽ & seniorem. ff. de iur. immu. l. semper. xv. q. j. c. cõtra statuta. xciij. dist. c. à subdiacono. Octauũ est obedientia inter subditum & prælatũ. ij. q. vj. c. qui se. extra de ma. & obe. c. ij. & c. omnes. Nonũ est fidelitas inter vasallũ & dominũ. in li. feu. de forma fidelitatis, & per quos fiat inuestitura. circa fi. xxij. q. v. c. de forma. Decimũ est disciplina seu correctio inter discipulum & magistrũ. ff. ad l. Aquil. l. sed & si quicunq;. §. vl. extra de sent. excom. cum voluntate. §. fi. Vndecimũ est beneficiũ inter homines. ff. cõmo. l. in cõmodato. §. sicut. extra eo. ti. c. j. Duodecimũ verò est religio inter Deũ & hominẽ. ff. de iustit. & iu. l. veluti. De his etiã notaui extra de reg. iur. c. non est sine culpa. lib. vj.

h *Orbis terrarum.* id est viuentes & in eo habitantes. mũdus enim de se quid inanimatum existens, confluere nõ potest. & expones verbum &, quod sequitur, pro id est. simile in c. dierum. & ibi dixi.

i *Qui habitant in eo.* sumitur ex psal. Domini est terra.

k *Gratiarum.* scilicet consequendarum.

l *Spe.* sperant igitur vniuersi à principe gratiã consequi: vt hic. simile. C. de offi. præfe. præto. in nomine domini. §. pen.

m *Temporibus.* cùm ipse princeps petentibus se exhibere consueuerit liberalem. extra de rescri. sedes apostolica. & sibi in donando immensitas est. in cor. auth. de non alie. aut permu. reb. ecc. §. fi minus. colla. ij.

n *In donis.* hanc enim sibi quodãmodo nobilitas legẽ imponit vt debere se quod spontè tribuit existimet, & nisi in beneficiis creuerit, s. ipsa multiplicãdo, nihil se præstitisse putet. extra de dona. cap. j.

o *Occasio.* ad quam frequẽter impingunt q scrupuloso cor de fine causa mouentur. xvj. q. vij. ca. decimas.

p *Gratitudine.* expo ni potest, id est gratiæ factione: gratia enim facta eam recipientem impellit ad laudũ relationẽ, cũ facientis eã debitor existat ad antidora. ff. de fur. l. si pignore. §. j. de peti. hære. l. sed & si lege, cõmissoria. §. consuluit. & ar. ff. mand. l. si verò non remunerãdi. §. idem Papinianus. Vel dic gratitudine, id est gratiarum reddition.

Donatari est ad antidora obligatus.

q *Necessitas aderat.* ex instinctu naturę prouenit ista necessitas vt benefacienti benefacere quis cogatur: vt iuribus s. glos. proxi. alleg. ex hoc dici cõsueuit quòd est beatius dare quàm accipere. xvj. q. j. c. prędicator. extra de celeb. mis. cum Marthæ.

r *Nève.* expone ve pro vel.

s *Scriptura.* scilicet recipienda ad probationẽ gratiæ prius factæ.

t *Onustum.* id est onerosum. si. de ele. vbi periculũ maius. in princ. lib. vj.

u *Liberalitas* scilicet conferentis.

x *Qua de re.* secunda pars.

y *Literarum nostrarum scripturas.* id est quæ fiunt de literis nostris.

Registrum facere vtile est.

z *Registri.* in quo omnes literæ gratiosæ registrantur, vt ad ipsum publicam fidẽ facturum recursus habeatur, si principales literæ deficiãt, vel esse falsę dicãtur. ar. extra de prescr. ad audientiam. C. de fi. instru. auth. ad hoc.

a *Moderationem.* restrictionem denotat istud verbũ, non laxationem. extra de verb. sign. c. vlt.

b *Qua.* id est per quam.

c *Liberaliter.* quasi dicat nihilo dato pro illis. aliàs enim gratia si non gratis datur vel accipitur, gratia non est. j. q. j. cap. gratia.

Gratia gratis dari & accipi debet.

d *Labore desudant.* vnde remuneratione digni sunt. in corp. auth. de iudi. §. ne autem. col. vj. xij. q. ij. ecclesiasticos. C. de offi. præfec. præto. l. in nomine domini. §. pen. de prin. agen. in re. l. agentes. lib. xij.

e *Satisfiat.* Dignus est enim mercenari' mercede sua, iuxta verbum euangelij. & in cor. auth. de iudi. §. ne autẽ. nec frau dari denario diurno debent in vinea domini operãtes. extra de magi. c. super specula.

Mercenarius merce de dignus est.

f *Excessus.* qui per scriptores metas rationis excedentes in exigendo salario pro scripturis frequenter committuntur. de rescrip. statutum. §. notarium. lib. vj. C. de iure fis. l. facultas. lib. x.

g *Difficultates.* quia fortè gratiam obtinentes de difficili cũ illis super perito salario conuenirent.

h *Circuitu.* si. ff. de condi. indebi. l. dominus in testamento.

i *Taxationibus.* quæ quãdoq; maiores fieri cõsueuerũt pro

vnis literis quàm pro aliis, iuxta factæ gratiæ qualitatem.

a *Sancimus.* id est sub certa pœna statuimus. Sanctio enim propriè dicitur pœnalis constitutio. iij. disti. in summa. cum ibi nota.

b *Litera gratiæ.* id est quæ fit de gratia. ipsa enim gratia fit verbo: sed litera fit ad eius probationē: quod si placet, prosequere vt dixi in cap. sedes apostolica. §. verbum. in verbo, literas. de rescr. c. literas. Clemen. v.

c *Cōsuetū.* iuxta morem & stylum curiæ Romanæ.

d *Turonensibus grossis.* scilicet argenti, sic vulgariter appellatis ad differentiam turonen. paruorum.

e *Non vltra.* non prohibet quin ad minorem numerū turonēsium possit taxari: sed quòd vltra non fiat. sic aliàs est videre in simili. Co. de dila. l. j. & hoc si partes cōueniant de minori. arg. ff. de no. oper. nun. l. j. §. inde quæritur. sed si non conueniāt, ad minus debetur ista taxatio curiæ.

f *Executio*, id est litera executoria: quę scilicet executorib[9] gratiæ dirigitur.

g *Eiusdem.* gratiæ.

h *Duodecim turon.* Plus ergo litera executoria taxatur quā gratiosa: cū plus debetur litera sit in illa quā in ista: cum gratiosa de verbo ad verbum inseri consueuerit in effectū in executoria: quare pro maiori labore scripturæ maior fuit taxatio facienda. Quid igitur si literæ tales fiant curia existēte in regione in qua talis moneta cursum nō habet? Vel quid si ipsa in vsu cursum habere desiit ob voluntatem regis Francorum eam faciētis: de qua moneta fiet tūc taxatio? Dicas quòd de moneta currenti fiet taxatio iuxta valorem & numerum turon. grossorum [a], arg. de censi. c. olim cum canonicis. & pro hoc facit quod not. ff. de pig. act. l. eleganter. §. qui reprobos. & quod dixi extra de mag. cum sit minus. in verbo, turonensium. Et si à me quæras quare decre. conditor talem numerū turonensiū præfixit pro ista taxatione, non amplioré vel pauciorem? Respondeo quia sic sibi placuit: vnde est pro ratione voluntas. ff. de consti. prin. l. j. & talem numerum pro labore ratus est sufficere. arg. C. de tempo. in integ. resti. l. superuacuā. nam maiorem numerum vel pauciorē statuere potuisset. vnde hic certa ratio reddi non potest, sicut nec in aliis iuribus positiuis. ff. de legi. l. non omnium.

i *In similibus.* namide similibus idem est iudicium. x. col. de pace iuramen. fir. §. vlt. extra de confir. vti. cùm dilecti. cum simi.

k *Et huiusmodi.* puta obedientia, personatu vel officio, & similibus fortè consuetis regularibus assignati.

l *Debebit* scilicet vt literæ gratiæ. x. executoriæ. xij. turon. & non vltra taxentur.

m *Si verò.* tertia pars.

n *Non communes.* id est non consuetę communiter apponi.

o *Apponātur.* vel quia in supplicatione manu propria signata vel in sua gratia proprio motu facta, erant insertę clausulæ tales.

p *Taxationem clausularum.* non dicit literarum: quia illa remanet taxata per textum præcedentem: & vltra taxationem illarū restat amplior faciēda taxatio insolitarum clausularū: per hunc textum & sequentem.

q *In eisdem.* scilicet taxandis clausulis.

r *Eius quod conceditur.* id est siue maius siue minus sit hoc quod conceditur: cùm per eius maioritatē vel minoritatem scribens vel dictans clausulam, plus vel minus non laboret.

Sanctio est pœnalis cōstitutio.

a Bene dicit. vide Guid. papā in decisio. sua quæst. 492. allegāt Bar. in l. Paulus ff. de solut. ego vido de Ancha. in cle. fi. de decr. §. ex prædictis. ver. in casu. quē vide, & Bar. Alexan. de Imo. col. tertiu. l. cum quod. ff. si cur. pe. do. c. quāto. de iureiur. de pœna expēdentū falsam monetam vide Bar. l. lege Cornelia. ff. de fal. Ront.

A f *Ipsius.* scilicet quod conceditur.

t *Taxetur.* cùm maioritas vel minoritas prouentuū maioritatem vel minoritatem laboris non inducat.

u *Ad laborem.* scilicet toleratum pro scriptura vel dictamine clausularum.

x *Magis.* id est maioris laboris.

y *Minus.* id est minoris laboris.

z *Breuior.* s. scriptura.

a *Aestimetur.* cū naturaliter maior labor in plixiori subeatur.

b *Appositæ.* scilicet non cōmunis vel insolitæ: vt s.

c *Non faciat lineam.* scilicet completam.

d *Clausula.* s. nō cōmunis, sed insolita.

e *Augmentet.* apparet ergo vltra taxationē literarū q̄ habeatur respectus de faciēda taxatiōe vel non faciēda clausularum. vt s. dixi.

f *Per se.* s. solam.

g *Aliis.* intelligendū videtur aliis communibus, vel nō cōmunibus, cùm indefinitè loquatur.

h *Lineam.* s. integrā.

i *Taxetur.* & illius chartæ taxatæ fortè fit solutio de moneta minuta, non quòd quarta pars turon. diuisi soluatur: qa fortè desineret cursum publicū habere: mutata enim forma publica in turon. grossi apposita, iuxta legē primā. ff. de cōtrahē. em. & ven. ipsa substantia turon. mutata censetur. ff. ad exhiben. l. Iulianus. §. si quis. & sic extunc reprobus reputatus non liberaret soluentem. ff. de pig. act. l. eleganter. §. qui reprobos.

k *Pro qualibet linea.* quasi velit dicere, si per lineæ talis partem additā alij illa reddatur cōpleta, & per aliam partem sui alia completa reddatur, quælibet de sic cōpletis pro quarta parte turonensis taxabitur.

l *Si quid.* id est aliquid.

m *Superfuerit.* vltra lineas per illam additam completas.

n *Immutet.* q. d. illo superfluo reputato modico, pro ipso nec plus nec minus. ar. de conse. dist. ij. c. reuera. ff. de in integ. resti. l. scio.

o *Lineam.* scilicet per quam solam vel aliis additam fit vltra taxationem literarum alia taxatio.

p *Centum & quinquaginta literas.* sed hoc qualiter esse potest cùm in alphabeto vel alibi non reperiantur tot diuersæ literæ? Dicas fortè intelligēdum de literis alphabeti, quæ reiteratæ complere poterunt talem numerum.

q *In hoc casu.* istud sic fuit inductū ad vitandas multas fraudes quæ per scriptores vel dictatores cōmitti possent scribentes vel dictātes in pergameno stricto, vt sic clausula per se lineam faceret, vel aliis addita illas cōpleret. Quid igitur erit si linea propter membranæ strictura nō continet istū literarum numerum, nec etiam dictionum? fiet aliqua taxatio de illa, vel nulla? Credo ipsam faciendam de multis lineis coadunatis illum numerum apprehendentibus & nō vltra: aliàs labor scribentis vel dictantis sine mercede remaneret: quod esset contra mentem huius constitutionis: vt s. dixi. & gratiam obtinens de alieno labore rideret: quod esset cōtra omnem æquitatem. & præstat ad hoc arg. extra de censi. c. procurationes.

r *Dum exempla ponuntur.* per posita enim exēpla facti, cū pateant oculatis, veritas oculata fide magis quā per aures animis hominum infigitur. insti. de gra. cog. §. vlt.

s *Illa clausula.* quę quādoq; in literis apostolicis apponitur.

t *Quatuor continet lineas.* id est cōtinere potest probabiliter & verisimiliter iuxta communem scribendi modum. aliàs enim de tam gracili itera posset esse scripta, vel in tā amplo & ex-

Forma pecuniæ mutata censetur mutari eius substantia.

Labor non debet esse sine mercede.

& extenso pergameno, quòd ipsas quatuor lineas nō continet: nisi tu diceres habendum fore respectum ad literarū vel dictionum numerum. s. proximè designatum, vnde facit iste textus ad id quod ibi dixi.

a *Taxetur.* vt sic quælibet linea de quatuor pro quarta parte turonēsis taxationem recipiat: vt s. dicitur.

b *Clausula.* quę quādoque etiam in literis apostolicis apponitur.

c *Cum acceptatione.* id est cum potestate acceptandi.

d *Reseruat.* s. beneficium conferēdum illi cui gratia fit.

e *Paulo plus.* de quo nulla taxatio fit: vt s.

f *Cōtinet lineas.* hoc dicere potes vt s. proximè sup hoc dixi.

g *Similibus clausulis.* aliis ab illis proximè expressatis gratia exempli.

h *Idem fiat.* vt pro qualibet linea fiat taxatio quartæ partis vnius turon. pro modico autem plus taxatio non mutetur.

i *Eandē taxationem.* scilicet quę facta est tā de literis gratiosis quàm executoriis. s. in §. qua de re.

k *Moderamine antedicto.* s. in verbo, hoc tamen.

l *Literas.* scilicet gratiosas & executorias.

m *Seruari volumus.* scilicet vt literæ gratiæ vltra decē, executoriæ vero vltra turon. xij. non taxentur.

n *Obseruent.* scilicet vt literæ gratiæ vltra x. turon. non taxentur vltra eam taxationem clausurarū insolitarū iuxta dictum moderamen.

o *Apponantur eisdem.* in salario ergo percipiendo per abbreuiatores de literis executoriis non distinguitur an ipsæ clausulas solitas contineant. ratio huius potest esse: quia cùm taxationem habeant de literis gratiæ, & vltra pro clausula insolita apposita, amplius super hoc in executoriis laborare non habēt super nouo dictamine abbreuiationis faciendæ.

p *Duos tantum.* non ergo plures.

q *Hoc licet.* quarta pars.

r *Sic.* vt dictum est in §. precedenti, si verò.

s *Prædictarum literarum.* scilicet gratiæ.

t *Paupertati.* Not. rationem paupertatis haberi in taxatione salarij: sicut & alibi in taxatione procurationis. extra de censi. cùm instātia & ca. procurationes. & in exactione multæ pecuniariæ. ff. de offic. præsi. l. illicitas. §. vlti. & in examinatione indiciali faciendā. de eius causa in corp. authen. de man. prin. §. sit tibi. col. iij. & in appellatione per eum in scriptis emittenda. ff. mādati. l. si procuratorem. §. si ignorantes. & in multis aliis quæ solicitus indagator per se poterit inuenire.

u *In illa.* scilicet forma.

x *Octo turonen.* hic potes dicere quod dixi in parte secūda super taxatione decem vel duodecim turonen.

y *Inuiolabiliter.* q. d. vltra aliquatenus taxatio nulla fiat.

z *Et egenum.* s. releuandum, potissimè ne fame pereat: aliàs non releuans ipsum necare dicitur quo ad Deū. lxxxvj. dist. c. pascē. ff. de lib. agn. l. necare. xlvij. dist. c. sicut hi.

a *Intelligit.* id est intendit & operam dat.

b *Prophetices.* scilicet prophetæ Dauid.

c *Edocemur.* in psalmo, Beatus qui intelligit.

d *Circa taxationem.* quinta pars.

e *Literarum.* scilicet de iustitia.

f *Rationabilis.* q. d. nō excessiuus & onerosus, nec nimis etiā modicus seu delicatus, iuxta illud: Nec onerosus creditor, nec delicatus debitor audiendus est. ff. de pig. act. l. si seruos. in fi. Vel dic melius rationabilē illum dici, qui solit' est obseruari: vt sequitur. vnde facit per hoc in ar. quòd in talibus similibus taxationibus standum sit ei quod solitū est seruari. ad hoc extra de offi. ord. dilectus. de sent. excom. venerabilibus. §. denique. lib. vj. C. de vec. vniuersi. ff. de decre. ab or. fa. l. vlti. ad municip. l. de iure. cum ibi not. de admi. tuto. sine hærede. §. Lucius. de euict. l. si fundus. sicut in aliis stylus & consuetudo curiarum locorum singularium seruandi sunt circa processus. arg. op. ad hoc. C. de ve. iur. enu. l. j. §. sed & si quæ leges. extra de constitut. ex literis. vbi de hoc. & per Hosti. de cri. fal. c. quàm graui. & per Inno. de offi. leg. ca. quòd transtationē.

g *Maximè.* innuit per hoc q̄ seruanda esset solita taxatio etiam in literis quarū taxatio scripta nō reperitur in libro prouinciali.

h *In libro prouinciali.* in quo libro cōtineri vidi verba quæ sequuntur, Circa salarium scriptorū duximus prouidendū, quòd scriptores pro literis quas scripserint, vltra taxationē infrascriptā nil exigant, vel etiam spōtè oblatum recipiant: & si quis contra fecerit, dās & recipiēs excommunicatiōis sententia sunt adstricti. Taxatio autē pro literis scribendis talis est, Pro literis simplicibus scilicet super terris & rebus aliis &c. super vsuris, super iniectione manuum, super reuocandis alienatis, super monachatu sex denarios vsualis monetæ. pro literis in quibus consueuit poni præterea, vel iidem quoque, vel aliàs, nouem denarios. pro literis super defectu natalium. ix. denar. pro simplici confirmatione vel protectione quę bullāda est cum serico. xij. denar. pro confirmātione & protectione in vna litera xviij. denar. pro litera super absolutione monachorum. xviij. denar. pro litera, quoniam vt ait apostolus, danda cathedralibus ecclesiis & aliis magistris collegiis, quæ cum maiori diligentia est scribenda. ij. solid. pro priuilegiis x. solid. Aliàs autem in quibus certa & generalis taxatio in scriptis redigi non potest, propter diuersitatem ipsarum distributores qui pro tēpore fuerunt, habita consideratione ad alias taxatas prout eis melius videbitur, melius taxare studebunt: & taxationē ipsarum tam impetratores quàm scriptores sub pœna eiusdem sententiæ obseruabunt. scriptores qui rescribendas gratis, gratis non rescripserint, antequam alias incipiant scribere, eadem excommunicationis sententia sint ligati. scriptores qui literas curiæ non scripserint antequam alias incipiant scribere, per septem dies à scripturæ officio sint suspensi. Verum si literæ curiales & rescribendę gratis scribēdæ simul occurrant, negotium semper curię præferatur: petitionarij verò vltra x. solid. nihil exigāt pro aliqua petitione formanda. Sed & intra quantitatem eandem, prout negotij exegerit qualitas, & labor expoposcerit, salario sint contenti. si verò negotium multum fuerit intricatum, ad cuius expeditionem labor & peruigil diligentia requirantur, tunc vltra dictam quantitatem intra tantum xx. sol. taxetur salarium arbitrio notarij quem impetrans duxerit eligendū. Facit autem iste textus in argu. quòd scriptura antiquorum librorū facit fidē. & super hoc vide quod not. tā per ordinarios quā per extraor. glossatores. extra de proba. cū causam.

i *Literarum.* scilicet quæ per audientiam trāseunt, quę propter lega. non consueuerunt.

k *Rationabilibus.* fortè ideo, quia romaninus in tāta abundantia nō reperitur in loco curiæ citra mōtes existētis sicut turon. grossus. Vel quia fortè non sic publicum cursum habet sicut turon. grof. & fortè difficilius esset literas obtinentibus romaninum soluere propter sui raritatē quàm turon. grossum, cùm omne rarum dicatur carum. in auth. de cōsul. §. quantumcūque. in fi. col. iiij. lix. dist. ca. si officia. in fi. xiiij. dist. c. legimus.

l *Romanino.* id est pro romanino turon. grossus ponatur.

m *Vbicunq;* vt est videre in taxationibus literarū gratiæ & executoriarū. s. in §. qua de re. vel in taxatione clausularum solitarū: vt s. in §. si verò. vel in taxatione registri vel abbreuiatorum, vt in eodem §. ver. candē. vel in taxatione literarū in forma

Paupertatis ratio in multis est habenda.

Psal. xl.

Psal. xl. Salaria scriptorum sunt in libro prouinciali comprehensa.

Rarum est carum.

in forma communi: vt §. §. proxi.

a *Curia fuerit.* quæ vbi videatur esse: videas quod not. in capitu. execrabilis. in verbo, Romanæ ecclesiæ. & in cap. ad onus.

b *Citramontes.* sicut nunc de præsenti existit.

c *Pro turonensi ponatur.* fortè quia ibi turon. nõ sic publicum cursum habet sicut romaninus, vel fortè ex aliis causis quas dixi statim in glos. forte ideo.

d *Ad hæc.* sexta pars.

e *Adijcimus sanctioni.* §. de vi. & ho. cle. cap. quoniam. §. vlt. Cle. v.

f *Quandoque cõtingit.* vnde ad hoc ius aptandũ fuit. in cor. authen. vt debi. ma. & credi. §. quia verò. col. vij. ff. de legi. l. nam ad ea. de lib. leg. l. legaui.

g *Non culpa.* vbi ergo culpa vel aliquod de sequentibus interueniret in personã scriptoris: expensis eiusdem, non abbreuiatoris esset litera rescribenda.

h *Negligentia.* nouerca eruditionis dicta. lxxxiij. dist. cap. nihil. vtpote cuncta lędente, in cor. auth. de quęsto. §. hęc omnia. col. vj.

i *Ignorantiæ cæcitate.* Nota ignorãtem dici cæcum. vnde & scribitur: quoniam quidam ignorantiæ nubilo turpiter excæcati. nec mirum: quia ignorantia mater dicitur cunctorum errorum. xxxviij. dist. cap. ignorantia. & scripturarum ignorantia, Christi dicitur ignorantia: vt 100. distinctio. capit. qui iuxta. & qui ea quæ Dei sunt nesciunt, à domino nesciuntur: iuxta illud, Ignorans, ignorabitur. 100. distinctione, capitulo qui ea. & hæc vera de illis qui habent à quo discerent, sed dare operam noluerunt. in aliis enim secus. xxxvj. distinct. §. verum. & argum. ff. de bon. possess. l. in bonorum. quis ordo in bonorum possessione seruetur. l. vtile. §. vtile. & §. vlt. de iur. & fac. igno. l regula. §. sed iure. C. de ingen. manu. l. si auia tua.

Ignorans cæcus dicitur.

k *Desidiæ.* id est pigritiæ, non adhibita circunspectione vel diligentia.

l *Occupatione.* scilicet nimia aliorum negotiorum: quę frequenter neutrũ de agibilibus bene agi permittit. C. de assessor. l. nemo. xv. q. j. presbyteros. de simili occupatione habes in cor. authen. de tabellio. §. & non fingant. col. iiij. extra de sent. excom. si aliquando.

m *Distractione.* scilicet aliqua ad alios cogitatus: perdit enim memoriam bene agendorum mens alienis distracta cogitatibus. argument. lxxxiij. distinctione, capitu. nihil. ff. de cap. & postlimi. reuer. l. nihil. nec sufficit aliquid legere nisi adsit & intelligere: vt dixi in decret. quia quorundam. §. nos autem. Vel dic distractione animo abbreuiandi, sicut dici consueuit quem fore distractum ab actu consueto vel exercitio, puta lecturæ vel alterius operis explicandi. quod sicut per exercitium suscipit incrementum. Cod. de re milita. l. milites, libro duodecimo. ff. de leg. iij. legatis seruis. §. ornatricibus. sic & per contrarium suscipit detrimentum. arg. ff. de iure fis. l. non intelligitur. §. diui fratres.

Lectura p exercitium suscipit incrementũ.

n *Occasione.* fortè dolo, malitia, odio, vel corruptione.

o *Grossa.* id est in grossum vel mundum redacta.

p *Procedit.* ad instar publici instrumenti ex protocollo nil addito nilque remoto procedere habentis. in cor. authẽ. de tabel. §. illud quoque. col. iiij.

q *Inepte formauerat.* iuxta stylum cancellariæ, vel considerata qualitate negotij in grossam redigendi.

r *Gratis.* id est nihilo exacto ab habente literam apostolicã obtinere.

A l *Fuerit rescribenda.* ad arbitrium vicecancellarij & correctorum curiæ qui ad hoc sunt præpositi.

t *Scriptori.* cui nihil imputari potest, si prout in nota reperit, illam scripsit.

u *Cuius.* id est ad cuius commodum:

de turoñ. grof. in taxationibus prælibatis fit mentio: intelligi volumus quandiu curia [a] fuerit citra [b] montes. Si verò vltra montes, Romæ scilicet, vel in aliis locis vel Italiæ partibus curia ipsa constiterit, in taxationibus antedictis romaninus pro [c] turoñ. ponatur. Ad [d] hæc prædictæ nostræ adiicimus [e] sanctioni, vt si forsan (quod quandoque [f] contingit) eueniat videlicet quòd non culpa, [g] negligentia, [h] vel defectu scriptoris, vel ex ignorantiæ [i] cæcitate, aut torpore desidiæ, [k] vel ex occupatione, [l] distractione [m] aut alia quauis occasione [n] abbreuiatoris qui notam ex qua litera grossa [o] procedit, [p] inepte [q] formauerat, eadem grossa literis gratis [r] fuerit [s] rescribenda: hoc ipsi scriptori [t] vel illi cuius [u] litera huiusmodi [x] fuerit rescribenda, nõ noceat, [y] sed abbreuiatori [z] debeat imputari, in tantum vt eidem scriptori abbreuiator ipse satisfaciat [a] integrè,

iuxta taxationem [b] eiusdem grossæ literæ rescribendæ.

Cæterum [c] vt prędicta quæ à nobis pro vtilitate publica [d] sunt instituta salubriter, eo diligentiores sui [e] obseruatores inueniant, quo transgressores ipsorum maiori nouerint se pœna [f] percelli: statuimus vt præfati omnes & singuli tam literarum nostrarum quàm registri nostri scriptores, quàm abbreuiatores notarum [g] ipsarum (quibus etiã abbreuiatoribus [h] specialiter vltra infra scriptas pœnas quatenus prædictas [i] taxationes obseruent, sub excommunicationis pœna [k] mandamus) qui contra præmissa fecerint, plus scilicet præfatas nostras beneficiales [l] literas vel notas [m] ipsarũ vel earundẽ [n] in dicto registro scripturas taxando, exigendo [o] vel recipiendo [p] pro ipsis quàm superius sit taxatum: vsque ad semestre [q] tempus officio in quo sic [r] deliquerint, sint eo ipso [s] suspensi. Et si secundo [t]

B

C

x *Huiusmodi.* scilicet ineptè formata.

y *Non noceat.* quia nec scriptor expẽsis propriis, nec ille cuius est, pro rescribẽda ipsa aliquid dare tenebitur, vt statim innuitur.

z *Abbreuiatori.* ex cuius culpa vel facto apparet litera rescribenda.

a *Satisfaciat.* scilicet de suo.

b *Taxationem.* de qua vidisti §. in §. de qua re. & se.

c *Cæterum.* septima pars.

d *Publica.* vtilitati singulariũ de se preferenda in cor. auth. de resti. & ea quæ parit. §. quamobrem. col. iiij. extra de postu. prælat. bonæ. j. cum si.

e *Sui.* scilicet institutorum.

f *Pœna percelli.* id est puniri. pœna enim vnius, metus est multorum. ff. de pœ. l. capitalium. §. famosos. C. ad l. Iul. repe. l. j. & in extraua. dierum.

g *Notarum ipsarum.* ex quib° literæ grossandæ procedunt: vt in §. præ. & sume. j. prædictas taxationes obseruent.

h *Abbreuiatoribus.* solum istis fit comminatiuum mandatum sub pœna excommunicationis, & non aliis. Sed hoc fortè ideo, quia ab eis priusquam à scriptoribus procedit taxatio & exactio: quam factam frequenter indebitè scriptores de facili sequuntur, [a] quare ipsis, vtpote huius mali auctoribus, fit ista cõminatio. arg. lxxxvj. dist. c. tanta. xxiiij. q. vlt. ca. qui aliorum. extra de cle. exc. mi. c. latores. ff. de ser. cor. l. in hoc iudicium. C. ad l. Iul. de vi publi. l. quoniã multa. cum si.

i *Prædictas taxationes.* factas supra in §. qua de re. & sequenti.

k *Sub excommunicationis pœna.* comminatio est, non sententia. C. cõminationes, episto. l. interlocutiõ. no. extra de simo. cap. sicut.

l *Beneficiales.* id est ad assequenda beneficia concedendas.

m *Notas ipsarum.* quæ in vulgari appellari consueuerunt minutæ.

D

n *Earundem.* scilicet literarum.

o *Exigendo.* Exigere propriè est ab inuito extorquere. ff. de leg. iij. l. fideicommissa. §. si rem. & quæ in frau. cre. l. pupillus.

p *Recipiendo.* videtur intelligendum etiam à sponte soluẽte vt differat à verbo præcedenti. & ar. ad hoc extra de censi. c. exigit. de rescr. statutum. §. si quid autem. lib. vj. considerata potissimè vtilitate publica ob quã præsens cõstitutio emanauit: vt §. & est expressum in libro prouinciali: de quo §. est facta mentio superius in §. qua de re. & sequenti.

q *Semestre.* id est sex mensium. de sup. negli. præl. licet.

r *Sic.* scilicet plus taxando, exigendo, recipiendo quàm debeant.

s *Eo ipso.* est ergo sententia suspensionis iuris. si. de elect. quàm sit. lib. vj. in cor. authen. de rap. mulier. §. penul. col. ix. cum si.

t *Secundò.* nota plus puniri peccatum iteratum. C. ad le. Iul. de vi publica. l. feruos. de feruit. fugit. l. quicunque. ff. de iur. patron. l. j. de pœnis. l. capitalium. §. solent. & l. aut damnum. §. quisquis. extra vt lite non contest. cap. quoniam. frequenter. §. vltimo. de testibus cogendis cap. ij. de maledicis, cap. statuimus. xxxiiij. disti. capitulo, quorundam. xxvj. dist. vna tantum.

a *Cap. statuimus. §. notarum. de rescrip. lib. 6. vbi vide glos. si. quãdo dicit mag. vbi dicit Phi. cõtra de Ancha. quòd delegatus potest ministris cũ effectu prouidere de salariis, & de salariis aduocatorum no. Alexan. in apostil. ad Bar. l. 1. §. aduocationis. ff. de varis & extraor. cognit. & vide domi. meũ Stellã doc. Aurelianẽsem resolutissimũ in l. 1. Cod. de suffrag. Font. Peccatum iteratum plus punitur.*

tantum. contumacia enim facit cumulari pœnã. ff. de pœn. l. relegati. & remissionẽ veniæ crimina nisi semel cõmissa nõ habent. C. de episc. audi nemo. deterior nãque dolus eius agnoscitur qui iteratò cõmittit, quàm qui semel deliquit. in cor. auth. de liti. §. omnem. circa fi. col. viij. vbi de hoc not.

a *Eodem officio.* scilicet scriptoris, abbreuiatoris, registratoris, & sic de aliis.

b *Maculare.* Nota officium aliàs de se licitum maculari vel vituperari dici per delinquẽtem in eo.

Officium maculat, qui in eo delinquit.

c *Priuatos agnoscãt.* in hac decre. sententiam iure priuatoriã inducit. si. in ca. dierum. & de pœ. ca. felicis. lib. vj.

d *Nulli ergo.* super hac clausula dic vt plene dixi in c. execrabilis. Zenz.

Vorãdã. Diuide hãc decr. in partes. v. prĩcipales. In prima causa & occasio multiplex præmittitur. In secunda parte quorundam fratrũ minorum à sui cõmunitate ordinis discrepantium allegatio multipharia subiũgitur: ibi in §. quapropter. In tertia constitutio ipsa in aliquibus declaratiua admittitur: ibi in §. quocirca. In quarta eius constitutionis cũ aliis declaratæ continuatio subinfertur: ibi, in §. eodem modo &c. In quinta omnis formidinis suspicio remouetur: ibi propè fi. in §. nec formident.

Diuisio textualis.

e *Scrupulositatis.* id est credulitatis non ex causis probabilibus ortum habentis. sic exponitur hoc verbum per Hostiensem extra de simo. per tuas. ij. quare talis credulitas hic cæca appellatur.

f *Ambiguum.* id est dubium. si. C. de vsufruc. l. ambiguitatẽ. de testa. l. ambiguitates. de acqui. pos. l. nemo ambigit.

g *Indocta scientia.* sic fortè dicta, quia à seipsis ipsam didicerint non à voce magistri: contra consilium Hieronymi. xvj. q. j. cap. si clericatus. in fi. quæ non secundũ sensum propriũ, sed secundum patrum traditionem addiscenda & docenda, & ab eo & per eum qui eam à maioribus secundum veritatẽ sibi creditam seruat. xxxvij. dist. relatum. & arg. C. de excus. artificum. l. j. lib. x. ff. de dona. l. Aquilius. aliter enim scientia adulterina tradi & adipisci dicitur in proœ. digest. §. hæc autem tria.

h *Ne dixerimus.* quasi dicat, de illorum malis hic dixisse sufficiat, vt per hoc plura dentur intelligi. arg. ff. ad Maced. l. j. in cor. auth. qui mo. na. effi. leg. §. & quidam. col. vj. cum no. in eis. Vel dicit se non dicere quod tamen dicit: vt alibi de resti. spo. literas. §. nos autem. C. de episc. & cle. l. si quis non dicam.

i *Irreligiosa.* id est non religiosa, vt sic prima syllaba priuatiue vel negatiue exponatur. ar. ff. de re mil. l. milites. §. irreuerens. de iure pat. l. j.

k *Vana.* id est extrinsecus ostentatiua, vel in veritate non subsistens. arg. extra de consue. c. quanto.

l *Superstitiosa.* exponi potest, id est in obseruãtiis extrinsecis inutilis & superuacua.

Religio vna de dicitur.

m *Religio.* quasi religatio seu vinculatio.

n *Suis.* conceptibus, quod est j.

o *Mauult.* id est plus vult vel præelegit: & sume verbũ inhærere, quod est j.

p *Temere.* bene dicit temere, quia nullus suæ prudẽtiæ vel conceptui inniti debet iuxta verbũ sapientis. extra de cõsti. c. ne innitaris. nec in agẽdis suo sensu vel leuitate duci. xj. q. iij. summopere. extra de consti c. j.

q *Conscientiæ.* in hoc nõ bene nec recte informatę. ar. extra de tempo. ordi. ad aures. de simo. c. per tuas.

r *Velamento.* expone, id est, velamine vel palliatione seu simulatione: alibi sumitur aliter istud verbum. C. de postulando. l. velamento.

A

s *Obedientiæ.* sic not. regularem teneri ad præstandum obedientiam prælato suo. extra de tempo. ordin. cap. ad aures. vbi de hoc.

deliquerint in eodem, ipso facto eodẽ [a] officio (quod quantum in ipsis fuerat, maculare [b] conati sunt) perpetuò se priuatos [c] agnoscant. Nulli [d] ergo liceat &c. Datum Auenio. iiij. idus Decemb. pontific. nostri anno primo.

DE VERBORVM significatione.

Cùm fratres minores indumentis vilibus secundum eorũ regulam debeant indui, de qua vilitate sit intelligendum, hoc relinquit iudicio superiorũ, præcipiens sub pœna excommunicationis illis obedire, & reprehendens fratres qui pro arbitrio suo habitus curtos, strictos et nouitatis plenos portabant: qui transgressores regulę non dicentur si in hoc superiorib° obsequũtur. Superiores etiam arbitrari poterũt an habenda sint granaria & cellaria pro necessariis ad victũ colligendis. Tandem fratres ipsos hortatur ad obedientiã quã dicit paupertati et castitati esse præferendã. h. d. & est valde notabilis. Concor. c. exijt qui seminat. eod. titu. lib. 6. & clementina, exiui de paradiso. eo. titu.

B

CAPITVLVM I.

Vorundam exigit cæcæ scrupulositatis [e] ambiguum, [f] ac ipsorũ quodã modo indocta [g] scientia (ne dixerimus [h] quòd irreligiosa [i] horum sit vana [k] & in hoc superstitiosa [l] religio [m]) vt dum suis [n] mauult [o] temere [p] sub conscientiæ [q] velamento [r] cõceptibus, quàm prælatorum ordinis sui cum obedientiæ [s] merito [t] prouidè [u] inhærere sententiis, nos post prædecessorum nostrorum & præsertim felic. recor. Nicolai [x] iiij. ac piæ memoriæ Clementis [y] v. Romanorum põtificũ, super intellectu & obseruãtia regulæ [z] ordinis fratrũ minorum, declarationes [a] salubriter [b] editas, solidas [c] quidem & claras & lucidas, [d] multaq; maturitate [e] digestas, nostras domino fauente indubias [f] ipsorum prædecessorum declarationibus declarationes adiungamus: [g] sicque dies [h] diei eructet verbum, & nox nocti scientiã manifestet, ne perperam paucorum [i] dicti ordinis fratrum (quod absit) inscitia, recta ipsarum declarationum

C

t *Merito.* quod non est modicum, immo magnum: quia Deo gratum, cùm melior sit obedientia quàm victima. extra de maio. & obe. illud. & ar. ad hoc. ff. de re milit. l. ij. §. in bello. cum ibi not.

Obedientia est melior quàm victima.

u *Prouidè.* reputatur ergo prudentia vel prouisio suæ cõscientię propriè cõceptu dimisso superioris ordinationem ordinabiliter sequi: vt hic, & ar. xxiiij. q. vlt. c. quid autem mãtius. xxxvj. dist. relatum.

x *Nicolai quarti.* qui condidit decr exiit qui seminat. de ver. sign. lib. vj.

y *Clementis quinti.* qui condidit decret. exiui de paradiso. in eo. titu. in cõpilatione suarum constitutionum.

z *Regulę.* dictę quasi regulantis quem in modo viuendi tã spiritaliter q̃ tẽporaliter, vel ad rectũ quẽ ducẽtis. iij. distin. ca. canon. ver. regula.

Regula vnde dicitur.

a *Declarationes.* ex hoc collige papam declarationem super regula religionis posse facere. cùm enim omnis regula ritè dictata ab ipso saltem per approbationem processerit. extra de reli. do. cap. ne nimia. & eo. titu. cap. religionum. lib. vj. & argu. xj. disti. cap. quis nesciat. ad illum potest & debet spectare declaratio vel interpretatio, ad quem pertinuit editio. C. de legi. l. vlt. & de vete. iur. enucle. l. j. §. ne autẽm. in fi. extra de senten. excom. inter alia. xj. q. j. §. ex his. nec mirum, cùm etiam super articulis fidei possit declarationem facere. xxiiij. q. j. quoties. & c. hæc est fides. & patet in decre. cùm inter nõnullos. vbi de hoc dixi.

Papa potest super fidei articulis declarationem facere.

b *Salubriter.* id est, ad salutem animarum.

c *Solidas.* id est firmas, quæ inconcussæ seruandæ sunt donec per illum qui potest, in totum vel in partem fuerint reuocatæ. arg. xl. distin. cap. consequens. & ca. nostro. xxv. q. ij. cap. j. & ij. in corp. authen. de admi. offic. §. vlt. col. iij. cum similibus.

d *Lucidas.* quia constitutio principis debet esse clara, non obscura. iiij. dist. cæterit autem lex. & non per signorum captiones, nec per compendiosa ænigmata, sed per literarum consequentiã est scribenda & exemplificanda. ar. C. de vete. iur. enu. l. j. §. quod autẽ. in contrà facientem pœna falsi locũ habet: vt eo. tit. l. ij. §. eandem autem pœnam. aliàs est versus sub §. hoc autem.

Constitutio principis qualiter scribẽda est.

D

e *Maturitate.* cum qua & non cũ leuitate vel præcipitatione facienda est constitutio principis. C. de legi. l. humanum. & in proœ. lib. vj. sicut & sententia proferenda. ar. C. de sen. ex breuiculo recitan. l. ij. xj. q. iij. cap. summopere. extra de re iudi. pastoralis. §. verum. Cle. v.

f *Indubias.* id est indubitatas.

g *Adiungamus.* aliàs adiungentes. hoc non incongruũ nec insolitum existit: cùm & omissum per antecessorẽ, per successorem suppleri & induci frequentissime sit repertũ. arg. ff. de testi. l. quæsitum. extra de rescri. c. literis.

h *Dies diei, nox nocti.* verba sunt psalmographi prophetæ Dauid.

i *Paucorum.* sed quomodo dicit paucos, cũ multi essent fratres id quod sequitur facientes? Respondeo quòd pauci dicuntur respectu multo maioris numeri aliorũ. xlv. dist. c. disciplina. vbi vigintitria milia hominũ pauci dicuntur respectiue. ff. de verb. sign. l. maiore. extra de cle. excom. mi. c. latores. & ibi not.

Verba

verba [a] conuertens [b] in deuium, illaque [c] suis [d] eis [e] profecto contraria [f] accommodans [g] sensibus, ingrata [h] Deo, superioribus [i] contumax, præfato [k] ordini detrahens, odiosa [l] confratribus, vnionem [m] scindens si [n] valeat reddatur, ac graue in populos scandalum [o] allatura, quin potius (vt nostra vehementer flagitat [p] intentio) antedictis profugatis [q] incommodis, [r] hæc sancta minorum fratrum religio ad quam iamdudum (cum minor [s] nos gradus haberet [t]) dilectionis & deuotionis feruor incanduit, [u] nũc verò post susceptum à nobis apostolicæ seruitutis [x] iugũ, [y] ad illius [z] religionis gubernationem, protectionem, defensionemque interius [a] exteriusque [b] propitiam pastoralis [c] curæ solicitudo non angit, [d] paternæ [e] cogit prouidentiæ debitum, [f] ac internæ charitatis zelus accẽdit, quieta [g] pace gaudeat, sancto proficiat otio, [h] in numero [i] ac merito [k] quàm & plurimũ augeatur, blandeque [l] in redeuntium [m] filiorum suæ scilicet professionis ruat oscula, [n] mactet [o] vitulum, eorũque [p] liberis, [q] & sedula corruat in

a *Verba.* super quibus ex quo recta sunt & clara, nulla debet fieri in obscurum ædificatio. ff. de leg. iij. l. ille. §. cùm in verbis & arg. ff. de verb. oblig. l. continuus. §. cùm ita.

b *Conuertens in deuium.* id est, peruersum intellectum: forte amplectẽtes declarationem verborum ipsorum mente circunuenta, contra iura. ff. de legi. l. contra legem. extra de reg. iur. in ca. certum est. lib. vj. cùm potius esset contrariũ facien dum: scilicet verba offendere vt mens seruetur. Co. de lib. præ. l. iij. ff. qui petãt tu. l. scire. §. ad aliud. de iure pa. l. adigere. §. quamuis nõ. extra de verb. sig. c. intelligẽtia. & dicta l. contra legem.

c *Illaq;.* declarationum verba.

d *Suis.* sume verba, accommodans sensibus, quæ sequũtur.

e *Eis.* expone, scilicet sensib'. vel eis, scilicet verba declarationum conuertentibus, in deuium.

f *Contraria.* maximè attenta verborum mente.

g *Accommodans.* id est, applicans vel inducens.

h *Ingrata Deo.* sume verbum reddatur, quod est j. & enumerat sex incõmoda, quæ ex tali scientia proueniunt. & hoc est primum. & per hoc quod dicit, ingrata Deo. est penitus excludenda. ar. in cor. auth. vt non luxu. contra naturam. in prin. col. vj.

i *Superioribus contumax.* secũdum incommodum, & ex hoc etiam est tollenda. ar. vj. q. iij. c. finautẽ nobis. & ca. seq. extra de maio. & obe. c. ij. ar. ff. de re mili. l. iij. §. bello. & l. miles. §. irreuerens.

k *Præfato ordini detrahens.* tertium incommodũ, & per hoc suam turpitudinem ostẽdens, cũ turpis sit pars suo vniuerso non congruens. viij. dist. c. quæ contra. & aliter viuere volẽs quàm se habeãt mores eorũ inter quos viuit, suspiciosus aut intemperans est. xlj. dist. c. quisquis. xij. dist. illa. & arg. extra de sta. reg. recolentes.

Viue secundum mores eorũ inter quos viuu.

l *Odiosa confratribus.* quartum incommodum & nõ odiosa, sed potius debuisset per mutuam cõuersationẽ affectuosior & charior reddi. ar. C. de castren. pecu. l. cum allegas. li. xij. ff. eo. tit. l. si fortè. lxiij. dist. c. vota ciuiũ. & §. principibus. extra de elect. innotuit. §. multa.

m *Vnionem scindens.* quintum, ex quo solo detestabilis est habenda, cum solum in congregatos in vnum spiritus sanctus veniat. xxiiij. q. j. §. si autem. & congregatis in vnum aliquibus, Deus in medio eorũ esse dicitur. Matth. xviij. j. quæstione. j. cum scriptura. xviij. quæstione. j. cap. alienus. talem vnionem scindens, diaboli opera subministrat, tollẽs inter homines mutuam charitatem, sine qua etiam concurrentibus omnibus aliis bonis operibus non est salus, teste apostolo. de pœ. dist. ij. c. euidenter. & di. iij, ca. si quis autem. & propheta clamante, bonum & iucundũ est habitare fratres in vnum.

Salus non est sine charitate.

n *Si valeat.* id est, crescat seu valere vel crescere pmittatur. nõ enim debet intelligi nec exponi hoc verbũ, valeat, id est de se teneat, cùm certũ sit eam non tenere: vtpote multa mala inducentem.

o *Scandalum allatura.* sextum incommodum, & ob hoc intolerabilis est dicenda. illa enim quæ sine peccato mortali omitti possunt vel committi, sunt ob vitandum scandalum omittenda & etiam committenda. j. ad Corint. viij. extra de no. ope. nun. ca. cùm ex iniuncto. xij. dist. cap. illa. quia nihil cum scandalo &c. de præscri. nihil. x. q. iij. cauẽdum. xj. q. iij. nolite.

Scãdalũ est vitandum.

p *Flagitat.* id est desiderat vel affectat.

q *Profugatis.* id est, procul fugatis siue pulsis.

r *Incommodis.* quæ sunt sex: vt prædixi.

s *Minor.* s. quàm sit papalis in quo hodie sumus.

t *Haberet.* impropriè videtur loqui textus: nõ enim grad' vel status (cùm sit quid inanimatũ) dicitur habere personã: sed persona dicitur habere statum vel gradũ, vel esse in illo. arg. xl. dist. c. multi. & ff. de decur. l. eos.

u *Incanduit.* id est, incitauit, vel inflammauit.

x *Seruitutis.* à seruiendo dictæ, & per istam similitudinem appellat imperator se seruum. C. de offi. præfec. præto. l. quas gratias. circa si. primæ columnæ. & notarius seru' publicus dicitur. ff. de adop. l. non aliter. instit. eo. tit. §. cùm autem. & C. eo. tit. l. ij.

y *Iugum.* si. xj. dist. c. in memoriam.

z *Illius religionis.* scilicet fratrum minorum.

a *Interius.* quo ad animam & spiritalia.

b *Exteriusq;.* quo ad corpus & temporalia.

c *Pastoralis curæ.* simile extra de re iud. pastoralis. Cle. v. cũ similibus multis.

d *Angit.* aliàs adigit, id est, adstringit.

e *Paternæ.* per similitudinem loquitur. sicut enim pij & boni patris est consilium salutare proli beris capere. ff. de adulte. l. nec in ea. §. j. ita debet esse præsidentis pro subditis deuotis. in corp. authẽ. de man. prin. §. quòd si delinquentes. in fine col. iij.

Pater filiũ corrigere debet.

f *Debitum.* hoc dicit, quia sicut ad patrem carnalem spectat correctio filij in omni licita disciplina. xxxviij. dist. ca. legãt. extra de simo. licet Heli. C. de emen. propinquo. l. j. fic & patris spiritalis est subditũ ob errorem corripere & increpare. xlv. dist. c. j. xxiij. q. iiij. forte. ne sanguis subditorũ &c. extra de offi. ordi. c. irrefragabili.

a Barb. tamen. l. z. lectura pœcle. ver. salutè. ad fin. dicit doctorem ppter excellentiã recipiendũ à pontifice ad osculũ: quod sibi factũ dicit Ang. in l. 1. C. de sent. pas. si verũ dicat, sequit Barb. Deus scit. & de effectu osculi vide gl. 1. quam Felin. dicit centũ marcbus notandã. c. super abbatia. de offi. deleg. & osculũ datũ à ppõ sa facit vt sponsalitia largitas matrimonio non secuto solum pro dimidia retinetur. Do. meus. §. est & alius. instit. de do. l. si à ppõso. C. de do. antenu pti. & de osculo vide glos. 3. l. 1. ff. de extraordi. crimi. ca. nec aliqua. 27. q. 1. Font.

g *Quieta pace.* ad quam procurandã inter subditos quicũque præsidẽs anhelare debet. in cor. auth vt differẽtes iudices. in prin. col. ix. ff. de offi. præsi. l. congruit. v. q. ij. c. si primates. xxiij. q. v. c. non fructra.

h *Otio.* status ergo religionis dicitur esse in otio, scilicet quo ad meditationem solicitudinis tẽporalis: vt hic, & extra de regu. licet. §. si verò.

i *In numero.* scilicet personarum.

k *Merito.* scilicet vitæ & virtutum. C. de stat. & ima. l. & virtutum.

l *Blandeq;.* quasi dicat non subdole, sed cum animi sinceritate, sicut fecit Iudas osculo filium hominis tradens.

m *Redeuntium.* scilicet ad vnitatem & obedientiam suæ religionis: de quibus redeuntibus gaudere debent præsidentes ad instar Christi plus gaudentis super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super xcix. iustis qui non indigent pœnitentia: vt scribitur in euangelio: & legitur xxiij. q. iiij. §. ex his. & argu. C. de hæret. l. Manichæos. ff. de re mi. l. non omnes. §. vlt.

n *Oscula.* osculum quandoque præstatur ad decipiendum: vt fuit in Iuda proditore osculo Christum tradente: & tale osculum omnino est prohibitum: immo iustiora reputantur vulnera amici quàm voluntaria oscula inimici. Prou. xxvij. cap. v. q. v. non omnis. &. c. non osculatur. quum corpore cũ osculato esse videatur, mente tamen & animo cõtrarius est: quare multo nequior fore censetur quàm foret euidẽs inimicus. xciij. distin. cap. si inimicus. & C. de dona. l. data. cum ibi not. quandoque autem præstatur ad reuerendum & obediendum: & istud aliquando est permissum: vt est videre in osculo quod præstatur summo pontifici in pede. [a] C. de domes. & protec. l. j. lib. xij. cum ibi not. quandoque verò præbetur ad designandum consensum in malum, puta adulteriũ vel fornicationem: & hoc iure damnatur. ff. de adult. l. quod ait lex. quandoque ad ipsum designandum in bonum, puta contugalem affectum, vel pacis inductiuum, vel iniuriæ remissiuum: & tunc est permissum. C. de donationib. inter vi. & vxor. l. si à sponsa. extra de sponsalib. duo, cap. j. lxiij. dist. cùm Hadrianus. institutionib. de iniuriis. §. vltimo. quandoque etiam præbetur nedum ad inducendum cõsensum præsumptum: sed vt omnia finita esse pacis osculo denotentur. de consecratione distinct. j. cap. si episcopus. & distinct. ij. ca. pacem. iuxta verbum prophetæ, Iustitia & pax osculatæ sunt.

o *Mactet vitulum.* scilicet minorum religio in signum gaudij & lætitiæ de illorum regressu, ad instar patris qui de reuersu filij aberrantis gaudens vitulum saginatum occidi fecit.

p *Eorumq;.* scilicet redeuntium.

q *Liberis.* quasi dicat, spontanea & prona.

amplexus, profecto cùm ipsius religionis odor [a] trahat, charitas attrahat, [b] scientia lucidet, [c] oratio mereatur, quę [d] in conualle lachrymarum huius scilicet mundi miseria, [e] vel cordis contritione & humiliatione [f] purissima [g] ascensiões in corde suo disposuit, [h] vt non solùm in virtutem de virtute proficiat: [l] sed in eisdem virtutibus permanens [k] quasi quibusdã harum ad ꝓfectionem tendentibus [l] gradibus de die in diem facta [m] se melior ascendat in altius: terrena despiciat, [n] ac cælestia complectatur: [o] sicque tãdem diuino numine collocata in ꝑ patria tantò [q] Deum secundum huius sanctæ ascensionis gradus cognoscat apertius, [r] quantò nunc in huius [s] peregrinationis angustiis illos [t] conscenderit [u] altiores. nam secundum Dauid prophetam eximium, dum sanctam ecclesiam Deus suscipiet, in [x] eius gradibus dignoscetur. [y]

Mundi miseria est vallis lachrymarũ.

Virtus gradibus augetur.

Quapropter [z] tantis incommodis tantisque eiusdem ordinis excitati periculis, [a] ac ad [b] illa salubribus & opportunis per eiusdem sedis prouidentiam circunspectam adhibendis summouenda remediis, [c] nostræ solicitudinis studium conuertẽtes ad Dei laudem, beati Francisci præconium, eiusque præfati ordinis pacem, consolationemque fidelium, [d] necnon minus cautis minusque habentibus inobediendi vel euagandi occasionis subducendam materiam, [e] ad trepidandum vbi timor non [f] aderat, scrupulosam [g] caliginem [h] detergendam, eosque suauiter [i] deducendos vt filios [k] ad ipsius religionis gremium velut matris. [l] Diligenti [m] super his perscrutatione & matura deliberatione [n] præhabitis de fratrum nostrorum consilio infrà scriptas declarationes, cõmissiones, ordinationes & præcepta, quæ inferius inseruntur, duximus adiũgenda.

In primis cùm dicatur in regula quòd illi qui promiserunt obedientiam, [o] habeãt ꝑ vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio qui habere voluerint: [q] Item quòd fratres omnes vestimentis vilibus [r] induantur: & super prędictorum [s] verborum sensu à præfatis prædecessoribus nostris Nicolao & Clemente declarationes (vt præmittitur) lympidæ [t] emanarunt: dictusque Clemens huius vilitatis iudicium [u] ministris custodibus seu gardianis ordinis prædicti duxerit committendum, [x] eorum super [y] hoc conscientias onerando: [z] & ca. cùm inter nonnullos.

Psal. xiiij.

Vota tria sunt de religionis substantia.

Religiosi an velle & nolle habeant.

Clerici in vestimentis decorẽ quærere nõ debẽt.

Iudicii est æquiuocũ.

a *Odor trahat.* id est, inducat & solicitet.

b *Charitas attrahat.* id est, non se reuocet & inclinet.

c *Lucidet.* id est, manifestet.

d *Quæ.* scilicet charitas.

e *Miseria.* no. mundi miseriam conuallem lachrymarũ dici: vt in antiphona beatę virginis, Salue regina.

f *Humiliatione.* iuxta verbũ prophetę, Cor contritũ & humilia. &c.

g *Purissima.* q. d. nõ ficta, ab omni fictione & hypocrisi depurata. ar. xxviij. q. ij. §. ex his. de pœ. dist. ij. c. j. vbi charitas.

h *Disposuit.* quasi ꝑ gradus.

i *Proficiat.* circa quẑ dicit ꝓpheta, & ambulabunt de vrtute in virtutẽ. vnaquęq; enim virtus quasi quibusdam gradibus augetur. de pœ. dist. ij. dum sanctã. & c. charitas in quibusdam.

k *Permanens.* ꝑ inchoatiouem boni operis.

l *Tendẽtib' gradibus.* cũ inchoata ad perfectum protrahitur.

m *Facta se melior.* cũ in eiusdem bonæ operationis pfectione & consummatione solidatur. de pœ. dist. ij. cum sanctum.

n *Despiciat.* per solicitudinis tẽporalium depositionem.

o *Cõplectatur.* s. per contemplationem.

p *In patria.* s. cælesti. omnipotẑ enim Deus producto fructu falcem mittit & messem suã desecat: quia cũ vnũquẑque ad opera pfecta perduxerit, tẽporalẽ vitam per missam mortis sententiã incidit, vt granum suũ ad cælestia regna perducat. d. c. cũ sanctam.

q *Tantò.* id est, intantum apertius. quod est j.

r *Apertius.* in virtutum quippe nostrarum gradibus Deus ascendere dicitur: quia in tanto nobis sublimior ostenditur, quantò noster animus à rebus infimis separatur. d. c. cũ sanctam. in fi.

s *Huius peregrinationis.* scilicet vitæ temporalis.

t *Illos.* scilicet gradus.

u *Conscenderit.* scilicet per contemplationem & bonorum operum perfectionem.

x *In eius.* scilicet ecclesiæ.

y *Dignoscetur.* s. dominus vel eius gloria: quia eius gloria ꝑ illius incrementa declaratur. quantò enim sanctã ecclesiam ascendẽdo proficit, tantũ Deus omnib' hominibus ex eius virtute innotescit: vt d. c. cùm sanctam. in prin. legitur.

z *Quapropter.* secunda pars.

a *Periculis.* quæ colliguntur ex parte præcedenti.

b *Ad illa.* scilicet incommoda & pericula summouenda. quod est j.

c *Remediis.* quia quę medicamẽta morbis exhibẽt, hęc iura negotiis. in cor. auth. hæc cõstitutio innouat. col. viij. & nouis morbis &c. extra de iur. calum. cæterum.

d *Fidelium.* inter quos per prędicta incommoda scandalum generabatur: vt in parte præcedenti.

e *Materiam.* No. tollendum fore omnẽ modũ & occasionẽ mali. ad hoc extra ne cler. vel mo. c. vt periculosa. & lib. vj. & per contrarium opportunitas ad bonũ subministrãda est. de elect. cum ex eo. lib. vj. iuxta illud, Da sapienti occasionẽ, & sapiẽtior erit. xxiij. q. v. ca. vides. de hoc latius dixi in c. execrabilis. in gl. fi habes.

f *Non aderat.* vt in psal. & arg. extra de simo. per tuas. ij. nõ. de offi. dele. pastoralis. §. quia verò.

g *Scrupulosam.* simile de simo. per tuas. ij.

h *Caliginem.* i. mẽtis obfuscationẽ. si. de hęr. c. nolẽtes. Cl. v.

i *Suauiter.* ś. dixerat, blande, in parte præce. & hoc dicit, qa leuiter castigatus, de facili reuerentiã exhibet castigãti. asperitatis nimiæ autem &c. xlv. dist. cũ beatus. ff. ad l. Aquil. l. præceptoris.

k *Vt filios.* dic vt dixi in parte pręcedẽti in verbo, paternæ.

l *Matris.* consuetæ filio misereri. arg. ff. de adul. l. nec in ea. §. vlt. ff. qđ falso tut. auth. falsus. §. Iulianus. de re mili. l. milites. §. desertorum. in corp. auth. vt sine prohi. ma. §. j. col. vij. extra de præsum. afferte. cum si.

m *Diligenti.* simile. C. ne filij' pro patre. authen. habita.

n *Matura deliberatione.* hoc dicit: quia sapientis est deliberatè agere. in cor. authẽ. de app. §. sancimus. col. iiij. xj. q. iij. ca. summopere. nam quæ consilio rectè geruntur, iure meritoq; & effectu & firmitate nitũtur. C. de repu. l. iij.

o *Obedientiã.* subaudi castitatẽ, & pprij carẽtiam. hæc enim dicuntur religionis esse substãtialia. extra de sta. mon. cũ ad monasterium. §. vlt.

p *Habeant.* non intelligas ꝑ ea habeãt absq; omni iure vtẽdi: cum simplex vsus absq; omni iure non recipiatur: nec de se sit possibilis: vt in decre. ad conditorẽ.

q *Voluerint.* illas ergo habere, meræ voluntatis est. ar. ff. de iud. l. non quidquid. C. quomodo & quando iud. l. j. in his ergo fratribus minoribus velle liberum relinquitur, sicut & velle cibo & potu refici. & hoc ideo, quia sine istis vita humana sustentari non potest. ff. de ali. leg. legatis. de verb. sig. l. verbo victus. j. q. iij. si quis obiicit. sicut & quo ad alia velle habere dicuntur. xj. q. iiij. c. monachum. extra de regul. licet. & ibi ratio de hoc redditur, & xix. quęst. ij. ca. duę sunt. aliàs enim regulariter velle vel nolle habere non dicitur. de ele. si religiosus. de testa. c. ij. de sepul. c. vlt. lib. vj. xvj. q. j. non dicatis.

r *Vilibus.* hoc per regulam causa ducendæ humilitatis institutum fuit: nã & clerici seculares in vestibus ac calceamẽtis decorẽ quærere nõ debẽt. xlj. dist. ca. clericus. extra de vi. & ho. cle. c. clerici. xx. q. iiij. in sum. & c. j. sicut nec in cãtando lenitatẽ vocum. xcij. di. c. cantãtes. & c. in sancta. ornatus enim intrinsecus frequenter quẽ ad voluptatẽ & elationem inducit: iuxta id, Incompositio corporis incompositionem indicat mentis. xlj. dist. c. vlt.

f *Prædictorum verborum.* in vestimentis vilibus.

t *Lympidæ.* id est claræ, non obscuræ sed dilucidæ.

u *Iudicium.* i. determinationem & declarationem: vel ꝓpriè potest sumi: quia super hoc isti qui sequuntur per decr. Cle. v. videntur iudices cõstituti. aliter autem alibi sumitur hoc verbum, iudiciũ. super quo vide quod no. insti. quibus nõ est permis. fa. test. §. præterea.

x *Committendum.* vt in decr. exiui. §. præterea. cũ in regula.

y *Super hoc.* quæ vestimenta vilia vel non reputentur.

z *Onerãdo.* periculosum est istud on' si cõtra fiat: cũ ex hoc peccatum

peccatum mortale incurratur. xxviij. q. j. §. ex his. extra de resti. spo. literas. §. porrò. simile habes alibi vbi habentis aliquid facere conscientia oneratur. extra de hære. c. statutũ. §. vlt. li. vj. de sepul. dudũ. §. verum. de relig. do. c. ij. §. vt autem. de iure pa. c. j. §. præcipimus. Cle. v. extra de iureiu. c. mulieri.

a *Nec ob hoc.* s. quòd papa Cle. vestimentorum vilitatẽ illorũ duxit iudicio cõmitendam.

b *In quibusdam.* hoc dicit, quia illi respectualiorum pauci erant: vt dixi in parte præcedenti, in verbo, paucorum.

c *Plus sapere.* hoc est contra doctrinã apostoli ad Roman. xij ca. de pœ. distin. iij. ca. adhuc instant. extra de renun. ca. j. lib. vj.

d *Quæstionum.* ad quas decidẽdas fuit opus declarationibus, quę infrà subiiciuntur.

e *Vestimentorum.* id est qualis longitudinis, latitudinis grossitiei, subtilitatis, formæ, & figuræ deberent esse vestimẽta: quinimo ad expositionem huius verbi vide quod not. Guli. de rescript. tibi. lib. sexto.

f *Licentia.* scilicet fratrum.

g *Propterea.* scilicet quòd dicebãt se debere indui vilibus vestimentis.

h *Strictos.* & sic vilitatem vestimentorum credebant referendam etiã ad curtositatem, strictura, squaliditatem ipsorum.

i *Squalidos.* exponi potest hoc verbum, id est viles vel tristitiam indicantes. arg. ff. de iniur. l. vestẽ. & l. item apud. §. hæc autẽ ferè. vbi simile verbum reperies.

k *Nouitate plenos.* in hoc isti fratres malè attendebãt quod scribitur, In rebus nouis constituendis euidẽs debet esse vtilitas, vt discedatur ab eo quod diu æquũ visum est: & ideo reprehensione digni fuerunt. xj. dist. c. quis nesciat. no. extra de consue. cùm consuetudinis.

l *Discreparent.* in hoc contra mores aliorum gesta sunt pro morum illorum diuersitate vitanda, tanquã turpia reputata. viij. dis. c. quod cõtra mores. & adde quod dixi in parte præcedenti, in verbo, detrahens.

m *Nec eos.* scilicet habitus.

n *Deponerent.* suam inobedientiam ostẽdentes. ar. de temp. ordi. c. ad aures. de offi. ordi. quanto.

o *Resumendos.* quod tamen facere tenebantur. arg. extra de vi. & hon. cler. c Deus qui.

p *In hoc.* s. deponendo habitus quos portabant, & in resumendo communes habitus aliorum.

q *Non parendum fore.* & hoc malè dicebant, cum præcepto superioris de se iusto vel saltem de quo est dubium, sit obtemperandum. xxiij. q. j. c. quid culpatur. no. de temp. ord. cũ ad aures. & de hoc. ff. de reg. iu. l. factum à iudice. & extra de regu. iur. cap. quod quis mandato. lib. vj. & ibi etiam de hoc dixi.

Præcepto superioris etiam dubio parendum est.

r *Et suum.* scilicet habitum.

s *Sic.* scilicet curtum & strictum.

t *Despectum.* per hoc fortè dicentes ipsum magis humilem reputandum.

u *Regularem.* id est regulæ (secundum eos) conuenientem.

x *Cruciformem.* id est cruci cõformẽ, quæ cõsistit ex stipite

nec ob hoc [a] in quibusdam [b] ex fratribus antedicti ordinis volẽtibus plus sapere [c] quàm oportet sapere, nouarum adinuentiones ambiguitatũ cessauêre quamplurimæ, vel non omnino non vetustarum explicatio quæstionum [d] tam videlicet super longitudine & latitudine quam grossitie & subtilitate forma & figura vestimentorum [e] ipsorũ: quinimo adeò huiusmodi adinuentiones & quæstiones propria excreuêre licentia [f], vt ex eisdem fratribus aliqui habitus propterea [g] curtos, strictos [h], inusitatos & squalidos [i], nouitate plenos [k], ac dissidij non ignaros, cùm à communitate ordinis discreparent [l], assumerent, nec eos [m] ad ministrorum, custodum, gardianorum eorundem mandatum requisiti deponerẽt [n], nec alios prout eiusdem ordinis communitas deferebat habitus, iuxta eorundem ministrorum, custodum, & gardianorum arbitrium ducerẽt resumendos [o], dicẽtes in hoc P corundem prælatorum suorum non parendum fore [q] arbitrio: cùm & suum [r] sic [s] despectum [t] regularem [u] & cruciformem [x] assererent: cæteterorum [y] verò superfluum [z] habitum irregularemq; [a] centi, in decre. exiit. de verb. sig. lib. vj.

k *Semper.* id est omni tempore.

l *Fratribus.* scilicet minoribus.

m *Reluceat.* quam non relucere dicebãt in habitibus aliorum.

n *Ipsis.* scilicet fratribus.

o *Eorum.* scilicet fratrum minorum.

p *Vt asserunt.* si verè quod sequitur dicebant, aliquẽ colorẽ habere videbantur, qui tamen eis non sufficit: vt j. §. proxi. sequitur.

q *In omnibus.* hoc verbum sic vniuersale & indefinitum, eis sic dicendi occasionem aliqualem dare videbatur, quæ nec eis proficit: vt §. proxi.

r *Et paupertas.* volentes per hoc fortè dicere, ꝓ talis vilitas & paupertas habetur & denotatur in breuitate & strictura habitus quem portabant.

f *Existerent.* secundum illorum intentionem.

t *Quas gererent.* s. curtas & strictas.

u *Quas darent.* s. longas & superfluas secundum eos.

x *Tenebantur.* fundantes se in quibusdam verbis regulæ, & in quibusdã generalibus cõstitutionibus ordinis quas allegabant, vt suprà.

y *Generali ministro.* scilicet ordinis minorum.

z *Aderant.* id est præsentes erant.

a *Breuitatis causa.* No. iuxta id quod dici consueuit, gaudẽt breuitate moderni. ad hoc ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. §. æstimatio.

b *Ex aduerso.* s. illos sequi debere superiorum suorum iudicium in deponendo vestes quas portabãt, & in reassumẽdo illas quas illis offerebant.

A in longũ porrecto, & brachio in trãsuersum extenso. sic dicebant de habitu suo, cuius longitudinẽ stipiti crucis, & ipsius habitus manicas extensas brachio in transuerso stipitis extenso fortè comparabant.

y *Cæterorum.* secundum communitatem ordinis faciẽdam.

z *Superfluũ.* propter longitudinem.

a *Irregularémque.* id est, non sic regulæ conuenientem sicut suum.

b *Opinioni.* sub. ꝓ suum habitum deponere, & aliorum habitum suorum superiorum arbitrio habere tenerentur.

c *Repetitam.* suprà in parte præcedenti, & in isto & dicto ca. exiui de paradiso. §. præterea.

d *In illa.* scilicet declaratione Clementis.

e *Iudicium.* expone vt ſ. in simili verbo, iudicium.

f *Imbi.* scilicet in ipsa declaratione Clementis.

g *Seruent.* per hoc videbatur eis quòd in præmissis superiorum suorum stare iudicio minimè tenebantur, quasi aliorum habitum nõ reputarẽt vilem, sed irregularẽ & superfluum: vt supra sed in hoc verbo, declarationis clemẽ. conuertebantur in deuium, vt prima parte dicitur, quare eorum intellectus in hoc reprimitur: vt in parte sequenti tra ditur.

h *Præsertim.* id est maximè. simi. de foro competen. si diligenti.

i *Prædicti Nico.* scilicet tertij. aliàs quar

B

C

D

a *Eisdem fratribus nostris.* scilicet cardinalibus.

b *Scripto.* id est in scriptis.

c *Proposita.* & sic per assertionẽ partium causæ merita fuerunt pandita. C. si per vim vel alio modo. l. vlt. extra de in integ. resti. c. tum ex literis. §. prospeximus.

d *Ex fratrib⁹ nostris.* s. cardinalibus.

e *Deputatis.* scilicet auditoribus.

f *In prædictis.* scilicet in vestib⁹ dimittẽdis quas portabãt, & reassumendis quę offerebãtur eisdem.

g *Pluries repetita.* ad maiorem fortè inda ginem & examinationem. arg. xxxv. q. ix. graue. xxx. q. v. iudicatem. extra de fide instru. cum Ioannes. §. verum. Co. de eden. l. ij. in prin.

h *Quocirca.* iij. pars.

i *Rationibus prædictis.* scilicet in proxi. §. hinc inde allegatis.

k *Et aliis.* scilicet de nouo propositis.

l *Illisq;.* scilicet tam primò quàm sequenter propositis.

m *Plenius.* id est plenè, vel plenius quàm ante.

n *Intellectis.* per hoc collige habentẽ iudicare prius debere iura & rationes partium cum diligentia rimari & intelligere, non se in ferẽdi: sententia præcipitare. C. de sen. ex breui. recit. l. ij. & xj. q. iij. summopere. extra de do. & contu. olim. cum ibi not. de re iudi. pastoralis. §. verũ. cle. v. vbi de hoc dixi.

Iudex sententiam latus multa rimari debet.

Prout enim hic papa fecit, cæteri eius exemplo ducti facere debẽt: quia docti viri cautela &c. lxxxj. dist. c. legitur. & arg. extra de re iu. in causis. C. de legi. l. vlt.

o *De prædictorũ.* sub hac clausula dic vt not in decr. execrabilis.

p *Prætangitur.* in §. quapropter.

q *Decreuerit.* in dicta decre. exiui. in §. præterea.

r *Consuetudinem.* iuxta quam quælibet patria & prouincia gaudet in suo sensu, secundum Hieron. lxxxvj. dist. veniam. extra de sepul. certificari. & ar. ff. de admini. tu. l. sine hęrede. §. Lucius. de legi. j. si seruus plurium. §. vlt. quod vi aut clam. l. prohibere. §. si præses.

f *Conditionem.* id est qualitatem. simile. ff. de vsur. l. sed & si quidem. §. j.

t *Pretium.* quod iuxta consuetudinem mensurarum regionis & qualitatem eiusdem ipsius vile & non vile reputatur: vt hic, & probatur in cor. auth. de col. in prin. col. ix. & in x. col. de pace te. §. post natale. ff. de contrahen. empt. l. imperatores. de eo quod certo loco. l. ideo. ad legem Falcid. l. pretia. §. vlt.

u *Duxerit committendum.* quia ad omnes regiones non poterit certus pretij numerus assignari: vt dicto §. præterea.

x *Continetur.* & patet dicta decre. exiui. §. præterea. cum in regula.

y *Authoritate committimus.* videntur ergo isti super hoc iudices ordinarij dati à lege vel saltẽ à principe, à quibus quis sortiri dicitur ordinariam iurisdictionem. ar. ij. q. vj. quod ar

† *Vide hic quæ ego non tantùm in c. statutũ. sed §. affertur. super greci. quatur. de resc. li. 6. Font.*

A bitris. ff. de iurisdi. om. iudi. l. & quia. no. extra ne pręla. vices suas. c. ij. potissimè cũ hic non constituatur super hoc delegatus, sicut & alibi extra de offi. ord. irrefragabili. §. cæterũ. de hæret. ad abolendam. §. vlt.

z *Subtilitatis.* & tenuitatis vel leuitatis, quo ad bonitatem intrinsecam.

a *Similiũ accidentiũ.* puta ad colorem magis vel minus nigrũ vel brunum.

b *Ipsorumq;.* scilicet fratrum.

c *Caputia.* cui⁹ quãtitatis vel formę existant.

d *Quibus.* s. habitibus, caputiis & tunicis.

e *Cuius.* id est qualis, quo ad pretium.

f *Quantæq;.* quo ad grossitiem vel subtilitatem.

g *Et an.* repete eorum iudicio est relictum.

h *Reluceat.* in tali relucẽtia asperitatis & vilitatis innitebãtur à sua cõmunitate discrepãtes: vt ſ. px. §. quæ cõtra eos hic superiorum iudicio est commissa.

i *Quantũ ad colorem.* & in hoc & sequentibus illi innitebantur, sed nec ipsis iuuantur, vt sequitur.

k *Super quibus.* à versu eorundem, hucusque expressis.

l *Oneramus.* hic dic vt dixi ſ. proxi. §. in verbo, onerando.

m *Mandantes.* cõtra tale mandatũ præceptiuum veniẽs peccaret mortaliter. arg. xiiij. q. j. quod præcipitur. extra de verb. signi. in his, de ma. & obe. c. si quis. qui fil. sint leg. per venerabilem. §. rationibus. ad fi. ff. de re mili. §. in bello. no. Host. de offi. ordi. c. inter cętera. §. vlti. de treuga & pa. cap. j. & Ber. de offic. ordi. ea quæ. & dixi de arta. & quali. c. j. Cle. v.

n *In prædictis.* ſ. px. declaratis.

o *Similibus.* arbitratiè consideratis, cũ non sint ipsa similia omnia in iure expressa: vt j. sequitur. ar. ad hoc extra de offi. deleg. de causis. ff. de leg. j. l. ii domus. §. in pecunia.

p *Eorum.* scilicet ministrorum & aliorum. ſ. & j. nominatorum.

q *In totius ordinis.* administrationibus, quod est j.

r *Eisdem.* scilicet generali, prouinciali, ministris, custodib⁹, gardianis.

f *Omnes.* vt vniuersi: vt differat à verbo sequenti.

t *Omnimodè.* quasi dicat, excusationibus. ſ. expressis & aliis quibuscunque friuolis reiectis.

u *Parẽre.* id est obedire vel obtemperare.

x *Per omnia.* intellige licita. in aliis enim magis Deo quàm homini parendum est. x. q. iij. qui resistit. & c. Iulianus. & c. si dominus. & c. non semper.

y *Teneantur.* hoc verbum necessitatẽ parendi videtur imponere: vt dixi in decre. execrabilis.

z *Illorum.* s. ministrorum & aliorum. ſ. nominatorum.

a *Arbitrium.* i. voluntatem vel ordinationem. ar. ff. de verb. oblig. l. si quis arbitrium. C. de contrahen. emp. l. vlt.

b *Iudicium.* expone vt ſ.

† *Not. hic expressum ꝓ cui competit cognoscere de principali, cõpetit etiã cognoscere de iis quæ cõsequenter accedũt. vide glo. fi. j. e. in extrauag. ad cõdiorem. Font.*

Peccat mortaliter qui venit cõtra mandatum præceptiuũ papæ.

Illis

a *Illisq*. scilicet ministris & aliis.
b *Parendo*. id est obediendo.
c *Nec sint*. scilicet quo ad rei veritatem.
d *Nec dici possint*. quo ad vulgi opinionem.
e *Constitutionũ transgressores*. nec mirũ, cùm omnino ex præcepto constitutionis præsentis in præmissis obedire suis superiorib⁹ sint adstricti eis parẽdo, nõ videntur esse in dolo vel in culpa, cũ habuerint parere necesse: ff. de reg. iur. l. nõ videtur. §. qui iussũ. de aqua plu. arcen. l. quanquam. cum similibus. & quia canonis huius auctoritate præceptiua talis obedientia præstatur, quę à peccato obtemperantem excusat. xxiij. q. iij. cap. qui peccat. xxxiij. q. vl. noluit. C. de adul. l. Gracchus. aliàs diceretur ꝙ per hanc constitutionem obtẽperantibus laque⁹ iniceretur, cõtra iura. xxvij. q. j. c. de viduis. & eius auctoritate ipsi essent circunscripti, contra l. j. C. de his qui veniæta. impetra.
f *Maximè*. propriè intelligas istud aduerbium: nam idem esset si in regula vel constitutionibus ordinis, vel declarationibus aliis essent expressa quæ sequuntur. nam & contra illa præcepta huius constitutionis parendum est, & pareri potest absque aliqua transgressione. extra de vo. ca. non est voti. cum tales obseruantias possit papa nedum declarare, imò & penitus tollere: etiam posset totum minorum ordinem submouere, cum ab ipsius approbatione processit. not. Inno. extra de sacra. non ite. ca. presbyter. non ergo mirum si obtemperantes nec sint nec dici possint nec se sentire debeant transgressores: aliàs viderentur de potestate papæ nõ sine periculo dubitare. xv. dist. cap. sancta Romana. versi. itẽ opuscula beati Leonis. xix. dist. ca. nulli fas. & arg. C. de legi. l. vlt.
g *Debeant esse*. transgressionis igitur omnis nota cessat, si obtemperetur in his quæ regula vel constitutiones ordinis nullatenus interdicunt: cum & si interdicerent, idem esset: vt ś. glo. proxi.
h *Non impari*. quasi dicat, immo pari: vt sic de similibus ad similia ex æquitatis similitudine in agibilibus procedatur. C. de constitu. pe. l. vlti. extra de confir. vti. cum dilecta. cum simi.
i *In prædictis*. scilicet in longitudine, grossitie, subtilitate, forma vestium vel figura.
k *Compellimur*. hoc intellige inquãtum digna vox cẽsetur principis, se alligatũ legibus profiteri. C. de legi. l. digna. ob causatiuã necessitatem executionis officij pastoralis. ar. in proœ. C. in prin. iuncta. l. vlt. ff. de separa. bo. aliàs præcisè compulsio nulla sibi fieri potest, cùm sit lege humana solutus. ff. de legi. l. princeps. nec sua sedes à quoquam iudicari potest. xxj. dist. c. nec autem.
l *Illáque*. s. quantæ longitudinis &c. vt ś. legitur.
m *Eis*. s. ministris & aliis ś. nominatis. & dic eis, id est, eorũ arbitrio vel iudicio.
n *Inuitamur*. id est inducimur.
o *Scientia*. iuxta hoc scribit lex, nõ possunt omnes articuli aut legibus, aut sigillatim cõstitutionibus cõprehendi. ff. de legi. l. non possunt. ex cuius mẽte sumptũ videtur quod hic dicitur: natura enim introductũ est vt sint plura negotia quã vocabula. ff. de præscri. ver. l. natura.
p *Infinita sint*. scilicet particularia. natura enim quotidie nouas deproperat edere formas. x. colla. quæ fuit prima causa bene. amit⁹ §. prædictis. C. de vete. iur. enu. §. sed quia diuinæ. in proœmio lib. vj. Et potes colligere quòd de his quæ de se infinita sunt, certa lex non potest constitui. cum enim lex de se habeat esse certa. ff. de iur. & fac. ignor. l. in omni. iiij. distin. erit autem. habeatque principium & finem: vt in proœ. Digestorum. §. sed quia solitum. in fin. merito de hoc quod infinitum est, & sic incertum, non cõstituitur, nec infinitatem amplectitur. C. de sacro. eccl. l. vlt. extra de rescrip. c. cum in multis lib. vj. Quod intellige iuxta talem breuem distinctionem: quia aut agitur de actibus concernentibus salutem animæ: puta laudare Deum, & similia: & tunc infinitas probatur. xxij. di. c. sacrosancta. xxxvj. dist. c. si quis vult. C. de sum. tri. inter claras. in fi. de offi. præfec præt. l. quas gratias. aut de aliis: & tunc aut de inducẽtibus exceptionem, quo casu infinitas approbatur. ff. de exce. do. l. pure. §. fi. C. de excep. l. si pactũ. insti. eo. tit. §. appellatur. aut de inducentibus obligationem: quo casu aut verba obligationis sunt de sui natura limitata infinitatem sapiẽtia: & tunc infinitas approbatur. de vsufru. leg. l. cũ quidam. & l. cũ ad hoc. de fideiuſ. l. si stipulatus. aut nõ sunt de se infinitatẽ sapientia: si quidem certatur de obligatione nouiter inducenda, & tũc infinitas reprobatur. ff. de dam. infec. l. qui bona. §. vlti. & idẽ si tractetur de obligatione pri⁹ inducta pòst amplianda, etiam si verba obligationis sint de se flexibilia ad finitatem vel infinitatem. ff. de leg. iij. l. fideicommissa. §. si quis.

Ordo minorũ posset totus per papã tolli.

Negotia plura sunt quàm vocabula.

Lex de infinitis constitui non potest.

Infinita an reprobetur.

q *Contingit*. scilicet scientiam.
r *Disciplinam*. id est doctrinam.
s *Complectitur*. de arte probatur. ff. de legi. l. non possunt. de regula. idem. ff de reg. iur. l. omnis definitio.
t *In illis*. scilicet circunstantiis & accidentibus.
u *Maioribus*. C. de offic. præfec. præto. vr. l. studentibus. de offi. rec. prouin. l. potioris. xcv. dist. ca. ecce. & ca. esto subiectus. extra de maio. & obed. solitæ. de censi. omnis anima. vniuersitas enim alia ratione subsistere non posset, nisi magnus ordo distinctionis graduum eam seruaret. lxxxix. dist. c. ad hoc.
x *Obsequi*. id est seruire in suo gradu. xciij. distin. à subdiacono.
y *Intendere*. id est obtemperare vel obedire.
z *In certis*. de quibus non est dubiũ quin in eis si certa sunt quòd sint iusta, inferiores superioribus parere debeãt. extra de maio. & obe. c. j. & ij. & c. illud. xj. q. iij. c. absit. de re. iur. nõ potest dolo.
a *Dubiis*. s. an sint iusta vel non, ob bonũ obedientiæ. xxiij. q. j. quid culpatur. extra de temp. ord. ca. ad aures. vbi de hoc. & plenius per Host. ff. de iud. si quis ex aliena. si quis ius dicen. nõ obtem. l. j. extra de ap. si duobus. de hoc scripsi extra de reg. iur. c. quod quis mandato. lib. vj.
b *Præsunt*. exponi potest scilicet maiores: obediant, scilicet minores. Vel potest exponi præsunt scilicet minores artib⁹ vel disciplinis.
c *Quibus*. s. cum quibus obediant vel obtemperent.
d *Illarum*. scilicet artium & disciplinarum.
e *Finũ egregius*. s. assecutio salutis æternę: cũ obediẽtia maior quàm victima censeatur. extra de maio. & obe. illud.
f *Debitis*. ideo dicit forte debitis, quia ad indebita quis obsequi nõ tenetur: vt dixi ś. in verbo, per omnia. vel dicit debitis, vt denotet obsequia fore per minores superiorib⁹ debita, vt ś.
g *Obsequentium*. id est, obedientium.
h *Cuncta rimatur*. xxxij. dist. iudicantem. extra de fide instr. cùm Ioannes. §. verum. C. de eden. l. is qui apud quem.
i *Casibus*. scilicet occurrentibus quotidianis. ff. de libe. le. l. legaui. de vsuc. l. si iusto.
k *Secernit*. id est, seorsum cernit, parat & inducit ad casuũ emergentium decisionem.
l *Medicum*. deposcit, quod est j. ad hoc in cor. authen. hæc constitutio innouat. in prin. colla. viij. ff. de var. & extraor. l. medicus. extra de pœni. & remis. omnis. §. sacerdos. cũ similib⁹.

Ordo litera.

a *Prudentemq*. cum discretione dicta aliarum virtutum matre. j. q. v. præsentium. extra de offic. cust. cap. j. de re iud. pastoralis. §. verùm. Clem. v.
b *Vt appetit*. scilicet sensu proprio indiscretè ducto. xxxvj. dist. cap. si quis vult. xxxviij. dist. relatum. & ar. ff. de dona. l. Aquilius. in proœ. Digestorũ. §. hoc autẽ.
c *Corruat*. i. in totum vel in promptum periculum incidat. C. de bo. quæ lib. l. vlti. §. filij autem. iuxta illud, Væ soli &c. extra de sta. mona. monachi. lxxxj. dist. cap. in omnibus. extra de æta. & qualì. cap. cùm sit ars.
d *Vt non quærit*. nullus enim casum sui appetere præsumitur, sed ascensum. extra de cle. non resi. c. j. xxiij. dist. legimus. C. de numera. & actu. & chartula. l. nulli. li. xij. quemadmodum ciui. mune. indi. l. maioribus. lib. x.
e *Talíter*. scilicet vt appetũt à sua cõmunitate discrepãtibus.
f *Non ordo*. ad hoc in cor. authen. de hęre. & fal. §. inordinatum. col. j.
g *Adsit*. id est, præsens sit.
h *Quod absit*. scilicet iuxta votum nostri ordinis.
i *Discordia*. quæ de se pacis est æmula, mater litium, materia iurgiorũ: vt in proœ. Decre. & hic adde quod dixi ś. parte prima in verbo, vnionem scindens.
k *Vt capita*. iuxta illud, quot capita, tot sentẽtiæ. de consecr. dist. iiij. c. sicut in sacramentis. extra de concess. pręb. quia diuersitatem. ff. de lib. vniuersi. l. j. de arbi. item si vnus. §. principaliter.
l *In stolidis*. i fatuis, vel capitaneis probabilitate nõ suffultis.
m *Phantasia*. exponi potest hoc verbum, id est nõ vera sed falsa sententia, non à veris doctoribus, sed à sensu capitaneo inducta. xxiiij. q. vlti. c. hæresis. & c. quid autem. xj. q. iij. cap. summopere. extra de constit. c. ne innitaris.
n *Eodem modo*. quarta pars.
o *Inuitati*. id est inducti: vt exposui ś. in proxi. §.
p *Et duorum*. nõ ergo vnius solius, & ita trium ad minus debet expectari consilium & assensus in his quæ sequuntur, scilicet gardiani & duorum de conuentu sacerdotum.
q *De conuentu*. non ergo aliunde, cùm illi melius præsumantur scire loci necessitatẽ quàm foranei. ar. xciij. distin. illud. extra de elect. postquã. ff. de quæst. l. de minore. §. tormenta.
r *Loci*. de cuius fratrum sustentatione agitur.
s *Discretorum*. arbitraria hæc consideratio.
t *Sacerdotum*. non videtur ergo sufficere ab inferioris ordinis fratribus petere consilium & assensum, de quibus sequitur. arg. extra de elect. c. nemo. lib. vj. aliàs videretur frustra appositum istud verbum. cõtra. xix. dist. c. si Romanorum. de priui. si papa. lib. vj. ff. de vsur. si stipulatus. de lega. j. & quidẽ. Et hoc intellige si in conuentu sint duo sacerdotes discreti: aliàs videretur sufficere expectare consilium vel assensum aliorum, attenta mente constitutionis volentis necessitati fratrum loci prouidere. arg. ad hoc. ff. de condit. & demonstra. l. in testamento. & arg. eorum quę no. in simili per Inno. & Hostien. de elect. quia propter. in ver. tres.
u *Antiquorum*. qua antiquitate? Dicas quòd arbitraria, cum non sit hic vel alibi super hoc expressa. arg. ad hoc. ff. de leg. iij. l. non aliter. in fin. cum ibi not. & per Inno. extra vt lite nõ conteſt. quoniam. & quia hic non curatur de antiquitate ætatis sed temporis quo isti ordinem sunt ingressi. arg. extra de maio. & obed. cap. statuimus &c.
x *Consilio & assensu*. non valet consilium nisi assensus expectetur. argu. extra de offic. deleg. cap. venerabili. & super hoc vide quod nota. per Compo. de constitut. cap. penult. & quod aliàs plenius dixi, ne sede va. cap. j. lib. vj.
y *Duxerit relinquendum*. vt in d. decreta. exiui. §. rursus.
z *Ex iam expertis*. scilicet dudum retroactis temporibus, ex quibus aliquando præsumitur in futurum. xxiiij. quæst. v. cap. si apud. ff. de re milit. leg. non omnes. §. à barbaris. de accusa. leg. si cui. §. habendę. extra de re. iu. c. semel. lib. vj. extra de præsum. mandata. & c. scribam. vbi de hoc. & plenius in summa Hosti. eod. titu. §. ij. ver. tertia diuisio.
a *Cellarijs*. in quibus bladum & vinum recolligunt.
b *Inuenire*. quia forte ibidem non reperirentur venalia, nec sperantur prouenire ex eleemosyna.
c *Quo casu*. scilicet vbi non possent aliter verisimiliter vitæ necessaria inuenire.
d *Continetur*. d. cap. exiui. §. rursus.
e *Sub eadem forma*. simul & separatim, & alijs. ś. proxi. expressis.
f *Eo casu*. scilicet proxi. expresso, id est vbi nõ possent credibiliter vitæ necessaria inuenire.
g *Qualiter*. id est per quem modum.
h *Vbi*. id est, in quo loco.
i *Quando*. id est quo tempore. arg. ad hoc extra de accusat. qualiter.
k *Granum*. non exprimit quod vel quale: & ideo de quocunque grano ad vitam necessario intelligendum videtur. arg ff. de verb. sign. l. frugem.
l *Vinum*. sed nunquid alia quæ sunt ad vitæ sustentationem necessaria, videntur hic permissa conseruari: puta pisces, casei, oua, & similia? Videtur quòd sic: quasi in omnibus sit eadem ratio. Sed contra: quia hic certorum conseruandorum grani & vini scilicet expressio, in non expressis aliud statuisse videtur. argu. xxv. distinctio. qualis. extra de præsumpt. nonne. ff. de iudi. leg. cùm prætor. & in alijs regulam prohibitoriam confirmare. ff. de fun. instru. leg. quæsitum. §. idem respondit domo. & argu. ad hoc dicta. l. frugem. & licet sic tenere fortè tutum videretur: nam vbi aliquid generaliter prohibetur: quod expresse non conceditur, intelligitur denegari: vt dicta decreta. exiui. §. porrò cum dictus. tamen propter identitatem rationis quod prius dixi satis est de iure rationabile, & per text. sequentem in prædictis & similibus.
m *Reponere*. conseruanda, quod statim sequitur.
n *Præcipiendo mandantes*. dicas hic vt dixi ś. parte proxim. in versi. mandantes.
o *In prædictis*. id est, qualiter, vbi, quando, quoties granum &c. vt ś. proxi.
p *Et his similibus*. puta oleo, caseo, piscib⁹, ouis, & similibus. & sic ista similitudo referatur ad talia.
q *Cùm gardiani tamen*. hæc verba & sequentia determinatè ponuntur: vt dixi ś. proxi.
r *Fratres omnes*. scilicet vniuersi: vt differat à verbo sequenti.

Discordia est materlitium.

Sententiæ tot sunt quot capita.

† *Non dicã hic an referat dicere, cũ consilio. De consilio vide Bart. in leg. 1. §. si plures. ff. de insti. & iure. Ioã. An. & post eũ Albe. in re. nulli⁹ ex consilio. de re. iur. li. 6. & de materia huius text. est gl. posita in clem. exiui. §. rursus. Et nota ex isto text. quòd nemo quantumlibet sanctus debet à se abdicare omnimodam curam suę corporis. Fontanus.*

† *Nisi ista dictio addita fuisset, nõ fuissent alij obligatì consiliũ obseruare. ça. ne pro defectu. de elec. ca. cùm olim, de arbit. & cùm alteri consulens se nõ obliget. l. 2. in fi. ff. mã. non est etiã alter adstrictus sequi. in authent. iusiur. quod præs. ab. §. & æquius. col. 2. nisi vbi lex iubet consiliũ sequi, sicut hic, et l. impuberibus. ff. de susp. tut. tunc enim licet mutetur aliquando persona cõsulens, nunquã tamen illa cuius cõsiliũ requirendum est. Ia. l. si eum. §. qui mutuariũ. ff. si quis cau. in iur. Fontanus.*

obsequi[a] omnimodè, [b] illisque parêre per omnia teneantur: Ac insuper quod illorũ[c] sequendo arbitrium, determinationem siue iudicium, illisque parendo, nec dici possint vel debeant, neque ipsi seipsos autument suæ regulæ vel constitutionum sui ordinis transgressores. [d] Ideoque [e] omnes & singulos fratres antedicti ordinis minorum, qui strictos, curtos & difformes habitus ab ipsius generalis ministri & aliorum de dicta communitate habitu coram nobis & fratribus nostris & aliis in Romana curia detulerunt vel deferunt, monemus & hortamur in domino, eis nihilominus in virtute sanctę obedientiæ, [f] & sub [g] excommunicationis pœna per apostolica scripta mãdantes, quatenus ad mandatum ipsius [h] generalis deponant quos deferunt habitus, & aliis iuxta eiusdem generalis arbitrium, determinationem siue iudicium (vt suprà prędicitur) induantur: Ipsique generali in omnibus istis & aliis, & per omnia secundum beati Francisci regulã & prædictas prædecessorum nostrorum declarationes, concessiones & commissiones in ipsis declarationibus comprehensas, & nostras contentas in præsentibus, [i] humiliter obediant, pareant & intendant: non obstantibus quibuscunque priuilegiis, indulgentiis, literis, libertatibus, immunitatibus vel exemptionibus, eis vel alicui ipsorum à præfato Clemen. concessis, vel appellationibus [k] ab eis vel ipsorum aliquo ad se. apo. interiectis, quæ [l] inquantũ possent derogare [m] præsentibus, viribus vacuamus. [n] Religio nãque perimitur, si à meritoria subditi obedientia subtrahantur. [o] Magna quidem paupertas, [p] sed maior integritas, [q] bonum est obedientia maximum, [r] si custodiatur illæsa. nam prima [s] rebus, [t] secunda [u] carni, tertia [x] verò menti dominatur & animo, quos [y] velut effrænes [z] & liberos [a] ditioni [b] alterius, humilis iugo [c] propriæ [d] voluntatis adstringit. Ad hanc [e] itaque fratres prædicti non inuiti, sed [f] sponte redeant. hanc [g] velint & appetant. hanc magnis desideriis concupiscant, illudque [h] votis canticorum ingeminent, Osculetur me osculo oris sui, charitatis [i] vtique & dilectionis religionis huius obedientia sancta purificans. [k] nam meliora sunt vbera [l] tua (præceptorum [m] siquidem & consiliorum [n] quædam nutrientia [o] pocula) vino, vnguentis optimis, scilicet bonæ famę [p] fragrantia suauitatis odorẽ. [q] Nec [r] formident hi ad obedientiam ordinis deo auctore dum redeunt: nam prælatos suos (vt firmiter speramus, [s] eisque iniungimus [t]) sibi benignos & mites [u] inuenient, cęteros [x] dulces atque palpabiles [y] † contraria oscula inimici. v. quæstion. v. non omnis. &. ca. non osculatur.

a Obsequi. id est, obedire.
b Omnimodè. hoc verbum & aliud quod sequitur, scilicet teneantur, necessitatem imponere videntur: vt §. dixi.
c Illorum. scilicet ministrorum & custodũ. & verba sequentia expone vt dixi §. proxi. §. versi. hac insuper.
d Transgressores. hic dicas vt dixi §. proxi. §. in glo. nec mirum.
e Ideoque. scilicet quia parendo in præmissis iudicio superiorum, non sunt nec possunt dici regulæ vel constitutionum ordinis transgressores.
f Sanctæ obedientiæ. hæc verba contra transgressores dura sunt: vt suprà dixi.
g Sub excommunicationis pœna. talia verba comminationem non sententiam inducunt: nisi aliter constaret de mente ipsa proferentis. argu. Cod. commina. epist. leg. interlocutio. in cor. authen. de armis. §. hanc igitur. cum si. cum ibi not. colla. vj. & sic nota extra de sim. sicut. de sagit. cap. j. de iure pa. relatum. & de hoc etiam per Innocen. extra qui matrimonium accusa. pos. cap. cùm in tua.
h Ipsius generalis. nihil dicit hic de mandato ministrorum vel custodum: quare videtur quòd depositio de qua sequitur, solum habeat de necessitate fieri ad mandatum generalis ministri. si enim de his idem voluisset, hoc vtique expressisset: quod cùm non fecit, pro omisso debet haberi. ar. extra de deci. ad audientiam. Cod. de cadu. tol. l. j. §. si autem deficientis. ij. quæst. v. consuluisti.
i In præsentibus. scilicet literis.
k Vel appellationibus. repete non obstantibus.
l Quæ. scilicet priuilegia, & alia. §. proxi. numerata.
m Derogare. in alijs ergo in quibus non derogarent, in suo robore remanebunt: quia quod non mutatur &c. C. de testa. sancimus. de appel. præcipimus.
n Vacuamus. hic not. principem ex causa reuocare priuilegia vel libertates concessas: cùm & talia ex causa multiplici perdi possint. not. de deci. ca. suggestum.
o Subtrahantur. collige hic meritum religionis perimi in subdito, si se ab obedientia subtrahat: & superiori præiudicium generatur cui obedientia est præstãda, per subtractionem eiusdem. vnde tanquam spoliatus ad eam restituitur, licet aliàs eiectionem violentam non probet. de re iud. c. subortа. vbi hoc no. per Inno. & Hostien.
p Paupertas. scilicet istorum ostenditur in rebus.
q Integritas. scilicet in carne.
r Maximum. in superlatiuo gradu, quo ad mentem.
s Prima. scilicet paupertas.
t Rebus. dominatur, quod est j. proxi.
u Secunda. scilicet integritas, de qua scribitur quòd sola est possibilis animas Deo repræsentare. in cor. authen. de leno. §. sancimus. col. iij.
x Tertia verò. scilicet obedientia.
y Quos. scilicet mentem & animum.

Priuilegiũ ex causa reuocari potest.

Religionis meritũ perdit, qui se ab obedientia subtrahit.

A z Effrænes. id est, sine freno & temperie. simile. ff. de testibus. l. j. §. fina. extra eodem titulo cap. significauit. & ca. cùm causam.
a Liberos. ab omni subiectione.
b Ditioni. id est, potestati vel imperio, extra de elect. quorundam, & cap. si religiosis. lib. vj. alibi autem verbum ditio, exponitur pro iurisdictione. in cor. authen. de non eligendo secundò nubentes. in fin. de fideiussor. in fine. collatio. j. in pœmio instit. §. j.
c Iugo. id est subiectione. simile. xxj. distinctione, cap. in memoriam.
d Propriæ. id est spontaneæ cui violentia non infertur. xxxij. quæstione. v. §. j. vnde scribitur, Voluntarium sibi militem eligit Christus: voluntarium sibi seruum auctionatur diabolus. xv. q. j. cap. non est.
e Ad hanc. scilicet obedientiam.
f Sed sponte. ne aliàs & rem & meritum perdant. dicto. §. ex his.
g Hanc. scilicet obedientiam.
h Illudque. scilicet quod legitur in Canticis.
i Charitatis. sine qua non est salus æterna. de pœn. distin. ij. §. euidenter. & distinct. iij. si quis autem.
k Purificans. scilicet quem ab omni peccati macula, si seruetur illæsa: vt §. proxi. & ad hoc in cor. authẽ. de mona. in prin. colla. j.
l Vbera tua. hoc alibi legitur, quòd dulcior est religiosa castigatio, quàm blanda remissio: & dulciora sunt amici vulnera, quàm voluntaria oscula inimici. v. quæstion. v. non omnis. &. ca. non osculatur.

Ditio est dominium.

Volũtarius miles à Deo eligitur.

Cant. 1.

† Alipalabiles.

B C D

m Præceptorum. de se necessitatem importantium. xiij. q. j. cap. quod præcipitur. extra de verb. sig. ca. in his.
n Consiliorum. liberam cuiusque voluntatem excitantium. iiij. distin. c. vlt. xiiij. q. j. quia ergo. & ca. quisquis.
o Nutrientia. scilicet animum.
p Bonæ famæ. ad cuius conseruationem quisque debet attendere: aliàs crudelis dicitur. xij. q. j. nolo.
q Odorem. bona ergo alicuius fama odorẽ bonum dare dicitur, cùm sine virtute animi non subsistat. ad hoc extra de accu. c. licet. ff. de quæstionibus. l. de minore. §. tormenta.
r Nec formident. v. pars. & expone formident, id est timeant & per horrescant ferocitatem vel sæuitiam prælatorum.
s Speramus. nam de quocunque præsumendum est bonum in dubio. extra de præsump. dudum. &. ff. de leg. ij. cum quidam. & l. cum pater. §. rogo.
t Iniungimus. ex præcepto ergo tenentur superiores ad reddendum se mites & benignos.
u Et mites. hoc dicit, quia superioris nimia asperitatis increpatio, nec correctionem recipit nec salutem. xlv. dist. cùm beatus. &. c. disciplina. ff. ad leg. Aquil. l. nunquam.
x Cæteros. s. non prælatos: scilicet eiusdem ordinis fratres.
y Palpabiles. id est, tractabiles per mutuam cõuersationem.

Famam negligẽs, crudelis est.

Præsumitur bonum de quolibet.

arg. ad

arg. ad hoc. C. de eroga. mili. annonæ. l. cùm allegas. lib. xij.
a Fratres in Christo. in quo omnia vnum consistunt. in cor. auth. de mona. §. huic nobis. &. §. ordinatione. in fi. col. j.
b Clamitent. id est, clamando resonent.
c Det. id est, dare poterit.
d Matris meæ. scilicet spiritalis: & sic mater religiosorum ipsa religio dicitur.
e Eius. scilicet religionis, vel eius s. beati Francisci: & repete, sugentem.
f Velut &c. & repete iterum, sugentem: aliàs suggerentem.
g Pocula. scilicet spiritalia. ar. xxxviij. distinctio. cap. ignorantia. & cap. si iuxta.
h Foris ab eiusdem obseruantijs. id est, extra eiusdem obseruantias.
i Me. s. propter te.
k Imò. hoc verbum frequenter correctiuè ponitur. ff. de manu. test. l. Stichus. de hære. inst. leg. si ita scriptum. de pœ. distinctio. ij. qui dicit. j. quæstio. j. §. opponitur. extra vt lit. non contesta. accedens. quandoque sumitur pro vt. Cod. de not. Cod. fac. §. quibus. quandoque pro vel. Cod. de sacrosan. ecclesi. leg. iubemus. §. œconomus. de hoc dixi in capi. execrabilis.
l Despiciat. id est, spernat vel contemnat.
m Profectè. i. certè.
n Foris. id est, extra obseruãtias communes religionum.
o Ac si. aliàs quasi, pro tanquam.
p Desides. id est, à sua communitate discordes.
q Despexerant. id est spreuerant vel contempserant.
r Interna. id est intrinsecæ & mentalis.
f Conformis obseruantiæ. q. d. à sua communitate non discrepantis, sed eidem se aptantis: vt dixi. §. in. §. quapropter.
t Efferat. id est, extollat: quia discrepantes ad communitatem ordinis sunt reuersi. Zenze.

Imò multifariam sumitur.

Affirmatiuam duplicata negatio ponit.

A c Conditor. qualis est papa.
d Editos. quos non debet erubescere ex causa penitus etiam tollere. non enim erubescimus si quid melius etiam horum quæ ipsi prius diximus, adinueniamus, hoc sancire: & competentem prioribus imponere correctionem: nec expectare ab alijs corrigi legem. in. cor. authen. de nup. §. nos autem. col. iiij. nec debet pudere principẽ suum errorem corrigere, qui præpositus est ad aliorum corrigendos errores. extra de accusa. cap. qualiter. de re iudica. cùm olim. xxxv. quæst. ix. cap. sententiam.
e Canonibus. id est, per alios canones.
f Reuocare. scilicet in totum.
g Modificare. id est temperare & limitare. potest dari exemplum per ca. dudum. de iudi. Cle. papa. v.
h Suspendere. quo ad effectum vt aliquem non ligent: vt j. patebit.
i Obesse. id est nocere, vel ad noxam seu damnum tendere. de rescrip. statutum. de excep. pia. lib. vj.
k Sane. secũda pars.
l Felicis. simile de pœnis. cap. felicis. lib. vj.
m Promulgauit. quæ per Bonifacium papam viij. reposita fuit sub titu. de verbo. signifi. lib. vj.
n Sub certis pœnis. quæ colliguntur ex dicto ca. exijt. §. cum igitur.
o Arctius. i. arctè.
p Interdicẽs. eius interdictum antea seruabatur, & meritò. quod enim princeps ecclesię interdicit, reputare deberet omnis sibi penitus interdictum. xciij. dis. miratus. sicut & eius præceptum ab omnibus est seruandum. xj. dist. præceptis. & cap. non decet. xix. distin. ca. in memoriam.
q Concordantiæ. scilicet iurium aliorum.
r Contrarietates. quæ in iure reperiri non debent. C. de vete. iur. enucl. l. tantam. §. contrarium. & in proxima. decret. §. sanè. & ibi not.
f Opiniones. quia frequenter quot capita, tot sententiæ. de consecrat. dist. iiij. cap. sicut in sacramentis. ff. de arbitr. l. item si vnus. §. principaliter. & diuersitatem corporum &c. extra de concess. præben. quia diuersitatem.
t Lectoribus. lector volens audientibus proficere, se talem exhibere debet, vt pro ingenio addiscentium semetipsum possit adaptare: & verbi sui ordinem pro audientium capacitate dirigere. viij. quæstio. j. cap. oportet. qui enim ea docet quæ ab audientibus non valent intelligi, non eorum vtilitatem sed sui ostentationem facit. xliij. distinctio. cap. pariter.
Quæ autem & qualia in promouendo ad honorem doctoratus exposcantur: & quibus gaudet de iure priuilegijs doctor factus: & quot nominibus nuncupatur: vide [a] si placet, quod super his plenè notaui extra de magist. ca. cum sit nimis. super verbo, honorem. Cle. v.
u Per quas. si habes quos: expone scilicet lectores vel expositores. si habes quas, expone scilicet glossas.
x Verbum. forte in sui intellectu obscurum.
y Ipsius. scilicet constitutionis.
z Grammaticaliter. vt forte rectè loquendi vsum habeat, [b] & inter falsa & vera diiudicet. xxxvij. distinct. cap. si quis grammaticam.
a Ad literam exponatur. ad rudium animos informandos. instit. de iusti. & iure. §. his igitur.

Quot capita, tot sensus.

Lector pro ingenio audientium se adaptet.

a Vide etiã quæ notaui in proœmio sexts in gl. doctoribus. quib. adde Barto. in proœmio. cle. Fontan.
b Addo tibi l. Plautius. ff. de an. & argen. leg.

Ditio est dominium.

Diuisio textualis.

Via nonnunquam. Ista constitutio diuisibilis est in partes quinque. In prima harenga quædã seu papalis excusatio præmittitur. In secunda constitutionis Nicolai papæ iij. aliàs iiij. recitatio subiungitur: ibi, Sanè dudũ. In tertia ipsa constitutio annectitur: ibi, Nos autem &c. In quarta quædam certa facta protestatio subsequitur: ibi, Per suspensionem &c. In quinta, ꝓ præsens constitutio publicè patere debeat, facta pollicitatio subinfertur: ibi, Ne autem in posterum &c.

B C D

u Nonnunquam. id est, quandoque. vt duplicata negatio pro vna affirmatione exponatur. plenè dixi. j. eod. in ca. cum inter nonnullos viros.
x Cõiectura. id est, probabilis humanæ naturæ præsumptio.
y Experientia. scilicet facti, quæ dicitur via rerum efficax. extra de elect. quàm sit. in vj. C. de Iustin. Codi. confir. circa fin. primæ columnæ. in corp. authen. quibus mo. na. effic. sui. §. illud tamen. coll. vij.
z Nocuum ostendit. iuxta hoc alibi scribitur, quod credebat coniectura prodesse, experimento inuenitur inutile. in cor. authen. hæc constitutio inno. consti. col. viij. in prin. & exhinc fuit sumptum quod hic dicitur.
a Iudicari. simile extra de consangui. & affini. c. non debet.
b Canonum. scilicet generaliter omnes adstringentium, & ab omnibus habentium obseruari. extra de constit. c. j. Cod. de legi. l. leges sacratissimæ.

CAPITVLVM II.

Via nonnunquã [u] quod coniectura [x] profuturum credidit, subsequens experientia [y] nociuum [z] ostendit: non debet reprehensibile iudicari, [a] si canonum [b] conditor [c] canones à se vel suis prædecessoribus editos, [d] vel aliqua in eisdem contenta canonibus [e] reuocare, [f] modificare [g] vel suspendere [h] studeat †, si ea obesse [i] potius viderit quàm prodesse.

Sanè [k] dudum felicis [l] re. Nicolaus papa iiij. prædecessor noster quandam constitutionem declaratiuam quæ incipit, exijt. super regula dilectorum filiorum fratrum ordinis minorum, quam beatus Franciscus almus confessor instituit, promulgauit: [m] sub [n] certis pœnis arctius [o] interdicens, [p] ne concordantiæ, [q] contrarietates, [r] seu aduersæ vel diuersæ opiniones [s] ab ipsius constitutionis lectoribus [t] seu expositoribus aliquatenus inducantur, nec super constitutione glossæ fiant ab aliquibus, nisi forsan per [u] quas verbum [x] vel sensus ipsius [y] vel ipsa constitutio quasi grammaticaliter [z] & ad [a] literam

† Vide quæ notaui in c. alma mater. de sentẽ. excom. lib. 6. Fontan.

Quot capita, tot sensus.

Lector pro ingenio audientium se adaptet.

a Vide etiã quæ notaui in proœmio sexts in gl. doctoribus. quib. adde Barto. in proœmio. cle. Fontan.
b Addo tibi l. Plautius. ff. de an. & argen. leg.

a *Ipsius.* scilicet constitutionis.
b *Distorqueatur.* id est, per quandã violentiam inducatur seu applicetur fortè ad iactationem scientiæ, vt plus scire videatur. xlvij. dist. §. parter. in fi. & talis distortio fuit signanter inhibita: [a] quia multorum pios animos inuoluere, & ab ingressu religionis minorum corda posset subtrahere: vt in cap. exijt. §. cum igitur.
c *Litera ipsa sonat.* sana intellige mente & sensu feruatis, non contritis. non enim sic est cortici literæ inhærendũ, vt mens vel sensus aliquatenus confundantur. [b] extra de iureiu. cap. Romani. §. verum. Cle. v. ff. qui petant tut. l. credendum. de iure pa. l. adigere. §. quãuis. de excu. tut. l. scire. §. aliter.
d *In scriptis.* puta cõmenta super ista constitutione faciendo.
e *Expressum.* scilicet quasi grammaticaliter exponendo.
f *Ex certa scientia.* secus ergo si per errorem. errantis enim nullus est consensus. ff. de iudi. l. consensisse. de iur. om. iudi. l. si per errorem. quare scriptum est, scientiam non ignorantiã volumus obligari. C. de tab. l. general. li. x.
g *In scholis.* & sic in publico, forte disputationis vel repetitionis tempore: hoc enim exposcebat dicta decretalis, exijt. §. cùm igitur.
h *Prædicantes.* puta in sermonibus clero potissimè faciendis.
i *Prædictorum.* scilicet quòd concordantiæ, vel contrarietates, vel oppositiones essent inducendæ. & sume hic illa verba, ipso facto excommunicationis &c. quæ sunt infrà.
k *Non obstantibus.* istam clausulam tu curiose lector in multis potes decretalibus reperire: sed super ipsa vide quod no. in decre. suscepti.
l *Ipso facto.* & sic erat ipsa cõstitutio in hoc canon latas sententiæ: nihilominus tamẽ sub pœna officij & beneficij prohibita fuerunt præmissa fieri: vt d. c. exijt. §. cùm igitur. sed in hoc fuit cõminatiua, nõ sententiæ priuatorię inductiua. arg. extra de celeb. missa. c. dolentes. cũ ibi no. & j. etiã innuitur.
m *Excommunicationis.* scilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur. de sent. excom. cap. si quem.
n *Voluit.* scilicet ipse Nico. iij. alias iiij.
o *Subiacere.* quam sententiam à nemine tolli voluit, nisi à Romano pontifice: vt d. c. exiit. §. cùm igitur. circa fi.
p *Nos autem.* iij. pars.
q *Argumentis.* quæ frequenter ex iuribus canonicis & ciuilibus inducuntur. ff. de legi. non possunt. extra de confirm. vti. vel inuti. ca. cum dilecta.
r *Aperitur.* iuxta hoc alibi legitur, quòd notando & disputando bona & optima ratione aliqua discernuntur. ff. de mu. & ho. l. munerum. ij. §. mista. Et de aduocatis scribitur, quòd dirimi faciunt ambigua facta causarum suæ gloriosæ vocis munimine. Cod. de aduoc. diuer. iudicio. leg. aduocati. Sed si quæras à me qualiter per collationes habitas latens veritas aperitur? Respondeo quia frequenter reuelatur minori quod maior nescit. [c] xcv. distinctio. cap. esto subiectus. Cod. de offic. rectoris prouinc. leg. potioris. quòd in collatione verbum prolatum frequenter aliorum sententiam tanquam subtiliori rationi subnixum ad se trahit. ff. de arbitra. leg. si in tres. & argum. de condictione ob causam. leg. dedit. §. si quis. de iure patrona. l. diui fratres. ff. de his quæ in testamen. delen. l. proximè.
s *Multiplex intellectus.* idem enim sermo multas significationes vel sententias frequenter exprimit. ff. de verb. sign. l. quoties idem sermo. de verbo. sign. l. quoties. in stipulationibus. de rebus dubijs. l. quoties. in quibus reperies multa iura allegata per quæ poteris exempla ponere.
t *Necnon.* repete attendentes.
u *Perfectè.* id est, cum perfecto & completo intellectu legere. lectura quidẽ perfecta dici non meretur, nisi diligentissima atque exactissima legentis interpretatione singula tradantur. instit. de iusti. & iure. §. his igitur. C. de profes. qui in vrbe. l. j. lib. xj.
x *Ac intelligere.* parum enim prodest legere nisi adesset intelligere. xj. q. iij. cap. eorum. xxxix. distin. cap. sciendum. ff. de verb. sig. l. coram. iuxta illud, Legere & non intelligere, negligere est. arg. de celeb. miss. ca. dolentes. in cor. authen. de quæsto. §. hæc. omnia. & præce. col. vj.
y *Deuitare.* cùm à vero & perfecto intellectu qui sine diligenti & exacta interpretatione haberi nõ potest, vt prædixi, habent tales desistere, vel pœnas præmissas incurrere.
z *Volentes.* ad inuestigandam enim veritatis fidem quicunque præsidens anhelare debet. Cod. de eden. l. ij. xx. q. v. cap. iudicantem. extra de fide instru. cum Ioannes. cùm illi compertæ cedere habeat opinio. viij. dist. c. veritate. ff. quando actio de pecu. est annalis. l. quæsitum. aliàs est ibi. §. fub. l. j.
a *Periculis.* scilicet sententiarum & comminationum.
b *Prædictis.* scilicet quæ interdicta erant per decreta. exiit. §. cùm igitur.
c *Præcipuè scholasticæ.* de illis præcipuè dicit: quia illę præ aliis arguere & cõferre consueuerunt ad instar diligẽtis venatoris cuncta rimari volentis, nec trãsitorio studio vti volentes. in cor. authen. de quæst. §. illud. & §. hæc omnia. col. vj.
d *Suborta sint.* scilicet super intellectu dictæ decreta. exiit. vt patet per decre. exiui de paradiso. Cle. v. & patet in extrauag. domini Ioan. quarum vna incipit, ad conditorem. alia verò, quia quorundam.
e *Periclitari.* id est, periculum pati.
f *Veritas.* de qua legitur quòd sæpius exagitata magis splẽdescit in lucem. xxxv. q. ix. cap. graue. disquisito de singulis, cùm non possit ad veritatem aliter peruenirì. xxxiij. q. vlti. occidit. ff. de quæstio. l. de minore. §. tormenta. de pœnis. leg. aut facta. extra de testi. cùm causam.
g *Erroribus via pandi.* præcludenda est, siue loquaris de erroribus contra fidem. xxiiij. q. vlt. c. quid autem iniquius. siue de erroribus contra ius scriptum. in proœ. Digestorum. §. hæc autem omnia. de iusti. & iure. l. j.
h *Conferre.* id est, collationem habere.
i *Huiusmodi.* scilicet Nicolai iij.
k *Disputare.* cùm disputando & conferendo latens veritas illucescat: vt suprà.
l *Prædictas.* quæ s. parte proxi. colliguntur.
m *Comminatas.* ex hoc collige quòd vbi in aliqua constitutione aliquid fieri prohibetur simpliciter sub certa pœna, contrafaciens pœnam illam non incurrit: cùm per talia verba non inducatur sententia, sed solùm fiat comminatio: vt dixi in parte præcedenti in verbo, ipso facto. de hoc habes extra de simo. sicut. de sagitta. cap. j. Cod. commina. episto. l. interlocutio. in corp. authent. de armis. circa medium, col. vj.
n *Fratrum nostrorum.* hîc potes recitare quod super hac clausula dixi in cap. execrabilis.

Addo l. si. ff. ad exhiben. Fonta.
Ca. Marcion et Basilides. 1. q. 1. glo. l. non dubium. C. de legi.
Errans non consentit.
Disputatio vtilis est.
c Addo tibi l. 1. §. sed neque. C. de veteri iure enu. quem tex. Barba. consi. 1. col. 19. lib. 3. dicit aureum. facit glo. & ibi doc. c. ad nostram. de consue. Fõt.
De vtilitate disputationis omnino vide siluam nuptialem Ioannis de Neui. in prin. Font.
Veritas est inuestiganda.
Scholastici comparantur venatori.

a *Sedis apostolicæ beneplacitum.* quod nunquam extinguitur donec contrarium constet, cùm omni tempore sedes duret: licet secus sit in beneplacito personæ. argu. in cor. authent. quomodo opor. episcop. §. licentiam. coll. j. extra de rescrip. cap. si gratiose. lib. vj. [a] ff. loca. l. iij.
b *Suspendendas.* talis facta per papam suspensio tollit effectũ sententiarum, vt extunc aliquem non ligent: nec etiam contrafaciẽtem pœnam aliquam incurrere faciunt. Quid autẽ de suspẽsione facta per alium de sententia excommunicationis vel interdicti: vide quod super his notari consueuit de ap. dilectis filijs.
c *Per suspensionem.* quarta pars.
d *Huiusmodi.* scilicet factam de prohibitionibus & sententiis latis & comminatis, & ipsarum effectibus.
e *Impertiri.* id est, concedere.
f *Prædictorum.* scilicet minorum.
g *Dogmatizare.* id est, falsam doctrinam condere. dogma enim consistit in vera doctrina. de consc. distin. v. ca. vlt. no. ij. distin. ca. j.
h *Scribere.* id est, in scriptis redigere.
i *Determinare.* puta in cathedra vel in scholis.
k *Prædicare.* in sermonibus.
l *Prauè loqui.* id est, male vel sub dolo. argu. Cod. de postu. l. quisquis.
m *Quinimò.* ſi. de rescrip. cap. tibi. lib. vj. ff. de pac. l. iurisgentium. §. quinimò. & dic super hoc vt dixi in cap. execrabilis
n *Prædicta.* scilicet apostolica.
o *Inhibemus.* talis inhibitio contrarium facientibus pœnam infligi facit. extra de consti. cap. cognoscentes. iiij. distinct. §. vlti.
p *Ne autem.* quinta pars.
q *In dubium reuocari valeat.* scilicet an sit facta.
r *Probationis.* cuius facultas non arctanda, sed laxanda est. C. de hæreti. l. cognouimus. de reb. cre. leg. generaliter. ff. de testi. l. curent.
s *Impingi.* id est, imponi vel imputari. & repete, valeat.
t *Prohibitionem ipsarum.* scilicet factarum in constitutione Nic. iij. aliàs iiij.
u *Antedictas.* supra in parte secunda, & dicto cap. exijt. §. cùm igitur.
x *Chartas.* simile. ff. de bo. pos. secundum tabu. leg. chartæ.
y *Membranas.* quia de membris & pellibus animalium factas. ſi. xix. dist. c. ſi Romanorum.
z *Eandem.* quæ tollit effectum & ligamen sententiarum, vt prædixi.
a *Maioris ecclesiæ.* id est, cathedralis quæ maior debet omnibus alijs ecclesijs reputari: cũ illis omissis possint per ipsarũ parochianos in eadem ecclesiastica recipi sacramenta. extra de offic. archi. c. officium. & arg. 50. dist. c. in capite.
b *Quæ.* scilicet chartæ vel membranæ.
c *Sonoro præconio.* similia verba reperies in cap. ſi fratrum. & super his & sequentibus verbis dic vt ibi dixi.
d *Publicabunt.* vt extunc probabilis ignorantia non valeat allegari. xvj. distin. cap. quod dicitis. extra de postul. prælat. ad hæc. de Iudæ. ca. in nonnullis. ff. de instito. actio. l. sed & ſi quis. §. proscribere. Zenzelinus.

Vide quæ ibi notauit. Fontanus.
Diuisio textus in nouẽ partes.
Canon generalis à solo papa cõditur.
Allegatio indeterminata est admittenda.

AD conditorem. ❧ Præsens constitutio diuidi potest in partes ix. In prima constitutionis præmittitur ratio. In secunda constitutionis papæ Nicolai subiungitur recitatio: ibi, Dudum siquidem &c. In tertia annectitur eiusdem constitutionis Nicolai incommodę pro tempore, multiplex impugnatio: ibi, in §. quanquam autem. In quarta, simplicis vsus facti in rebus consumptibilibus reprobatio: ibi, in §. quòd autem. In quinta ad quendam obiectum datur responsio: ibi, in §. nec obuiat suprà dictis. In sexta, quod in rebus consumptibilibus non sit dare simplicem facti vsum, sit multiplex inductio. ibi, in §. licet autem in rebus. In septima constitutionis Nicolai inducitur improperatio: ibi, in §. rursus nedum. In octaua subinfertur ipsa constitutio: ibi, Nos itaque qui veritatem. In nona fit certa quædam protestatio: ibi circa finem, Per hoc autem &c.

Dominium rerum quæ perueniebant ad fratres minores, retentum ab ecclesia Romana, simplici vsu facti fratribus ipsis reseruato in ca. exijt qui seminat. eo. titu. lib. vi. summus pontifex refutat: multiplici ratione probans eos non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti: & statuit quòd decætero nullum ius nullumq; dominium habeat ecclesia Romana in huiusmodi rebus quæ in posterum conferentur vel offerentur ipsis fratribus. Hæc extrauagans est multum uridica, & subtilis in plerisque locis, præsertim vbi probat vsum simplicem non posse constitui in rebus vsu consumptibilibus.

CAPITVLVM. III.

AD conditorem [e] canonum non est dubiũ pertinere, [f] cum statuta à se vel prædecessoribus suis edita obesse [g] percipit potius [h] quàm prodesse, ne vlterius obesse [i] valeant, prouidere. [k]

Dudum [l] siquidem felicis [m] re. Nicolaus iiij. prædecess. noster attentè prospiciens in almi confessoris beati videlicet Francisci regula contineri quòd nihil sibi approprient, neque domum, [n] neque locum, neque rem aliquam aliam sui ordinis professores, ac considerans diligenter quod per piæ recordationis Gregor. pa. ix. & nonnullos alios prędecessores eiusdem fuerat [o] declaratũ, hoc [p] debere seruari tam in speciali

a *Ad conditorem.* quod nunquam extinguitur donec contrarium constet, cùm omni tempore sedes duret: licet secus sit in beneplacito personæ. argu. in cor. authent. quomodo opor. episcop. §. licentiam. coll. j. extra de rescrip. cap. si gratiose. lib. vj. [a] ff. loca. l. iij.
b *Suspendendas.* talis facta per papam suspensio tollit effectũ sententiarum, vt extunc aliquem non ligent: nec etiam contrafaciẽtem pœnam aliquam incurrere faciunt. Quid autẽ de suspẽsione facta per alium de sententia excommunicationis vel interdicti: vide quod super his notari consueuit de ap. dilectis filijs.
c *Per suspensionem.* quarta pars.
d *Huiusmodi.* scilicet factam de prohibitionibus & sententiis latis & comminatis, & ipsarum effectibus.
e *Impertiri.* id est, concedere.
f *Prædictorum.* scilicet minorum.
g *Dogmatizare.* id est, falsam doctrinam condere. dogma enim consistit in vera doctrina. de consc. distin. v. ca. vlt. no. ij. distin. ca. j.
h *Scribere.* id est, in scriptis redigere.
i *Determinare.* puta in cathedra vel in scholis.
k *Prædicare.* in sermonibus.
l *Prauè loqui.* id est, male vel sub dolo. argu. Cod. de postu. l. quisquis.
m *Quinimò.* ſi. de rescrip. cap. tibi. lib. vj. ff. de pac. l. iurisgentium. §. quinimò. & dic super hoc vt dixi in cap. execrabilis
n *Prædicta.* scilicet apostolica.
o *Inhibemus.* talis inhibitio contrarium facientibus pœnam infligi facit. extra de consti. cap. cognoscentes. iiij. distinct. §. vlti.
p *Ne autem.* quinta pars.
q *In dubium reuocari valeat.* scilicet an sit facta.
r *Probationis.* cuius facultas non arctanda, sed laxanda est. C. de hæreti. l. cognouimus. de reb. cre. leg. generaliter. ff. de testi. l. curent.
s *Impingi.* id est, imponi vel imputari. & repete, valeat.
t *Prohibitionem ipsarum.* scilicet factarum in constitutione Nic. iij. aliàs iiij.
u *Antedictas.* supra in parte secunda, & dicto cap. exijt. §. cùm igitur.
x *Chartas.* simile. ff. de bo. pos. secundum tabu. leg. chartæ.
y *Membranas.* quia de membris & pellibus animalium factas. ſi. xix. dist. c. ſi Romanorum.
z *Eandem.* quæ tollit effectum & ligamen sententiarum, vt prædixi.
a *Maioris ecclesiæ.* id est, cathedralis quæ maior debet omnibus alijs ecclesijs reputari: cũ illis omissis possint per ipsarũ parochianos in eadem ecclesiastica recipi sacramenta. extra de offic. archi. c. officium. & arg. 50. dist. c. in capite.
b *Quæ.* scilicet chartæ vel membranæ.
c *Sonoro præconio.* similia verba reperies in cap. ſi fratrum. & super his & sequentibus verbis dic vt ibi dixi.
d *Publicabunt.* vt extunc probabilis ignorantia non valeat allegari. xvj. distin. cap. quod dicitis. extra de postul. prælat. ad hæc. de Iudæ. ca. in nonnullis. ff. de instito. actio. l. sed & ſi quis. §. proscribere. Zenzelinus.
g *Obesse.* id est, nocere.
h *Potius quàm prodesse.* hoc frequenter contingit ex variatione personarum, causarum, temporum, & locorum. xix. distin. cap. sciendum. lxj. dist. §. his omnibus. xxxv. q. ix. ca. sententiam. extra de consangui. & affi. ca. non debet. in cor. authen. de nup. §. nos autem. col. iiij.
i *Obesse valeant.* præcauenda igitur sunt futura in malum: vt hic. lx. distinct. cùm Hadrianus. xxvij. distinct. in nomine domini. extra de seruis non ord. cap. j. ff. loca. l. si quis domum. §. j. ad Trebellian. l. Lucius. §. penult. de damno infecto. l. qui bona. §. cùm prætor.
k *Prouidere.* concor. ad hoc in cor. authen. de nup. §. j. collat. iiij. xxij. quæstione ij. cap. magnæ. sic enim est in cœlesti hierarchia, quæ suam ex causa reperitur sententiam immutasse. eadem causa & quæstione, cap. incommutabilis. & cap. vnusquisque.
l *Dudum.* secunda pars.
m *Felicis.* Simile de censibus, felicis. lib. vj.
n *Neque domum.* quæ indefinite sub inuolucro denotabatur per verbum, nihil, hic magis specificate declarat: aliàs videretur hic vna negatio superflua. super quo vide quod not. in decretali, cùm inter nonnullos. in ij. glo.
o *Fuerat declaratum.* non dicit vbi. & sic nota arg. pro indeterminata allegatione quod sit admittenda. ad hoc de cohabitatio. cleric. & mulier. cap. vestra. qui ſi. sint legi. per venerabilem. §. vltimo. de vita & honestate cleric. cap. cum ab omni. C. de summa trinit. l. j. & in epistola, inter claras. hoc per Hostien. de ser. non ordin. cap. consuluit. & per Petrum de Samp. dicto ca. vestra.
p *Hoc.* scilicet quòd professores ordinis sancti Francisci nihil sibi approprient.

Diuisio textus in nouẽ partes.
Canon generalis à solo papa cõditur.
Allegatio indeterminata est admittenda.

Homicidiũ committit, qui proximo detrahit.

a *In communi.* super hoc verbo & præcedenti dic vt dixi in cap. cùm inter nonnullos. super eisdem verbis.
b *Detrahere.* & malè. detrahẽtem enim proximo Deus persequitur. xxiij. q. iiij. qui peccat. nam vna species homicidij est proximo detrahere. nam quantum in detractore est, priuat animam proximi (quæ melior est pars hominis) omni virtute per quam anima viuit. Detrahere enim est bona quæ alicui à Deo collata sunt, negare vel inuertere. arg. ff. de iniur. l. item apud. §. hoc autem fere. de pœni. dist. j. c. homicidiorũ. & ibi nota.
c *Impingentes.* id est imponentes.
d *Declarationes huiusmodi.* scilicet factas per Gregor. & suos prædecessores.
e *Oblatrantium.* id est obloquentium in malum.
f *Claudere.* ne aliàs ex hoc contra ipsos fratres insurgat infamia.
g *Professorum ipsorum.* scilicet religionis sancti Francisci.
h *Conscientijs.* quas forte scrupulosas habebant semper habendo proprium.
i *Et sanxit.* scilicet Nicolaus iij. aliàs iiij. extra de verb. sig. exijt. §. ad hæc cùm fratres.
k *Vtensilium.* id est paratorum ad vsum. arg. ff. de supellec. leg. l. iij. de leg. iij. hoc legatum.
l *Librorum.* quid librorum appellatione comprehẽdatur, colligitur. ff. de leg. iij. l. librorum.
m *Mobilium.* vel se mouentium: quæ idẽ censentur. ff. de verbor. sig. l. mouentium. iuxta quod ibidem per glossam quæritur, an nomina vel actiones nomine immobilium comprehendantur. Et primò sentire videtur quòd sic, tum quia moueri non possunt: tum quia post alia immobilia fit in eis sententiæ executio: post tamen sentit quòd censeantur mobilia. Sed super hoc verius probabiliter potest dici, quòd aut nomina vel actiones competunt pro immobilibus: tunc appellatione immobilium ideo comprehenduntur, quia actionem habens ad rem, ipsam habere videtur. ff. de re. iu. l. qui actionem. & ar. ad hoc. Cod. de prædijs minorum. leg. ti ad resoluendam. vbi minor remittens actionem restituitur, ac si rem immobilem alienaret. aut competunt pro rebus mobilibus, siquidem annuatim præstandis: tunc idem, quia propter perpetuitatem præstationis immobilium appellatione continentur. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. in corp. authen. de non alie. aut permut. re. eccle. §. hoc ergo. col. ij. Sed si competunt pro mobilibus simpliciter debitis, tunc mobilium appellatione comprehẽdi possunt. arg. ff. de reg. iur. I. minus. & l. qui actionem. & dicta l. si ad resoluendam. & C. de quadrien. præscrip. l. ij. & sic potest intelligi quod no. dicta l. mouentium. ad præmissa faciunt in arg. ff. de supelle. leg. l. iij. de leg. iij. l. hoc legatum. de verb. sig. l. princeps. & l. bonorum. de iure fisc. l. eum qui. ad senatusconsultum Syllani. l. cum fisco. Non obstat quod dicitur, quòd postremò fit executio sententiæ in nominibus. ff. de re iud. l. à diuo Pio quia hoc ideo est ne impediatur executio sententiæ quæ prompta debet esse, ne aliàs lites ex litibus oriri contingat: quod esset si contra debitores condemnati agi primitùs oporteret. arg. de transact. l. fratris.

Actiões an nomine immobiliũ cõprehendantur.

Executio sententiæ prompta debet esse.

n *Reseruandum.* in illis ergo in quibus cõcedentes vel offe-

quàm in communi: a necnon & consideranter attendens nonnullos fratribus ipsis detrahere, b impingentes c eisdem quòd regulam & declarationes d huiusmodi non obseruabant, pieque considerans ora contra præmissos fratres oblatrantium e claudere, f ac professorum g ipsorum conscientijs h prouidere, inter alia ordinauit & sanxit i omnium vtensilium k & librorum l rerumque mobilium, m & præsentium & etiã futurorum, ecclesiarum quoque & oratoriorum ac cœmeteriorum tã præsentiũ quàm etiam futurorum, necnon & aliarum emptarum & eleëmosynis diuinis oblatarum seu concessarum dictis fratribus (in quibus tamen offerentes seu concedentes ipsa nihil in ipsis sibi ducerent reseruandum n) proprietatem & dominium plenè o ac liberè p ad se & Romanam ecclesiam pertinere, ipsa q in r se recipiens ac antedictam s ecclesiam, simplici t vsu facti duntaxat in rebus & bonis huiusmodi reseruato fratribus antedictis. Et quia nonnunquam u libros & alia mobilia supradicta vendi x expedit seu etiam commutari: fratribus ipsis in eadem ordinatione concessit, y vt res z ipsas cum rebus alijs quarum vsum habere a licet ipsis fratribus (dummodo generalis & prouincialium ministrorum cõiunctim vel diuisim b auctoritas intercederet) possent liberè commutare. Sed & quia fratribus ipsis pecuniam per se vel per alium recipere ipsorum regula districtius interdicit, voluit & concessit, c quòd si vendi contingeret res mobiles antedictas pretio d æstimato, quod huiusmodi pretium per procuratorem deberet recipi à præfata sede vel cardinali gubernatore e eiusdem ordinis deputandum, per procuratorem eundem in rem licitam cuius vsus esset permissus eiusdem ordinis fratribus expendendum: hoc f adiecto quòd possent de g vilibus rebus mobilibus h vel parum valentibus fratres ipsi pietatis i seu deuotionis k intuitu, vel pro l alia honesta causa & rationabili m (obtenta n tamen super hoc superiorum o suorum licentia) intra vel extra dictum p ordinem ordinare. Quanquam q autem pia consideratione motus prædecessor noster ordinauit supradicta r illa dicto ordini existimãs p futura: ipsa tamen attento s modo vtendi fratrũ ipsorum

A rentes aliquid iuris retinuerunt, quod facere potuerũt. xviij. q. ij. c. Eleutherius. ff. de pac. l. in traditionibus. non videtur per papam Nicola proprietas ecclesiæ Romanæ retenta.
o *Plene.* quasi dicat in totum & integraliter. ff. de vsu. l. videamus. §. in Fauiana. de verb. sign. l. plus est in restitutione.
p *Libere.* id est absq; cuiusquã contradictione. argu. extra de elec. cũ ex e. de preb. c. si beneficia. li. vj. in quibus verbum simile reperitur.
q *Ipsa.* vtensilia & alia suprà nominata.
r *Inse.* scilicet Nicolaum papam.
f *Antedictam ecclesiã.* scilicet Romanam.
t *Simplici vsu facti.* hæc verba occasionem dederunt principaliter editioni huius decre. vt patet ex §. sequenti.
u *Nonnunquam.* id est aliquando. simile. ff. de condi. & demon. leg. nonnunquam.
x *Vendi expedit.* ff. de contrahen. emp. leg. j. Cod. de admini. tu. lex quæ.
y *Concessit.* scilicet Nicolaus papa iiij.
z *Res ipsas.* §. proximè expressim numeratas.
a *Habere licet.* non ergo cum alijs.
b *Vel diuisim.* nisi fuisset hoc verbum adiectum, generalis & prouincialis ministri esset insimul auctoritas exposcenda: ob copulatiuam de

Copulatiua requirit cõcursum copulatorum.

sui natura requirentem concursum illorum quæ copulat. ff. de leg. iij. l. ea tamen. de condi. instit. leg. si hæredi plures. extra de rescriptis, ex parte. vbi de hoc.
c *Concessit.* scilicet Nicolaus iij. aliàs iiij. vt suprà.
d *Pretio æstimato.* sine quo venditio procedere non potest. ff. de contrahen. emp. & ven. l. j. & ij. §. fine. insti. eod. titu. §. pretium.

Venditio non procedit sine pretio.

e *Gubernatore.* qui aliàs protector vel conseruator appellari consueuit, iuxta priuilegia multis ordinibus concessa.
f *Hoc adiecto.* id est addito.
g *De vilibus.* ista vilitas considerari potest aliter quàm ob pretij paruitatem: per hoc quod sequitur, vel parum valentibus. ipsa vilitas referatur ad ipsarum rerum naturam. in cor. authen. de mand. princ. §. si tibi. cum ibi not. col. iij.
h *Mobilibus.* hoc dicit: quia res immobiles, vtpote periculo continuo non subiacentes, viles reputari nõ consueuerunt. ar. Cod. quando & qui. quar. pars l. j. lib. x. ff. ad legem Falcid. l. si hæres.

Immobilia non reputãtur vilia.

i *Pietatis.* puta eleëmosynæ.
k *Deuotionis.* puta peregrinationis.
l *Pro alia.* puta commutationis voti vel pœnitentiæ.
m *Rationabili.* arbitrariè consideranda.
n *Obtenta.* non ergo sufficeret hoc casu licentiam petere nisi obtineretur: vt aliàs extra de elect. cap. quàm sit. &. ca. si religiosus. ne cle. vel mo. ca. vt periculosa. lib. vj.
o *Superiorum suorum.* intellige immediatorum: vt aliàs dixi de testa. religiosus. li. vj. de vit. & ho. cle. ea. quoniam. de procura. ca. religiosus. Cle. papa v.
p *Dictum ordinem.* id est personas dicti ordinis: vel intellige ordinem vt iacet, id est communitatem ordinis.
q *Quanquam.* tertia pars.
r *Supradicta.* scilicet. §. proxi. §.
f *Attento modo.* per quem nõ ad simplicem vsum, sed ad cõsumptionem

sumptionem res ipsæ deducebantur.

Patientia tolerat.

a *Patientia.* quæ frequenter tolerat multa, quæ in iudicium deducta minimè toleraret, extra de præben. cũ iamdudum. & ar. in cor. authen. in medio litis sacras iussiones non fieri. §. eam autem. col. viij. C. de tempo. appel. l. vlti. §. illud.
b *Circa ipsum.* s. modum vtendi.
c *Multis alijs.* qui lædebantur ex tali vsu.

Experientia est rerũ magistra.

d *Experientia.* quæ magistra rerum dicitur, vt hic, cum per vsum scientiam tribuat in operatione. C. de iudi. l. certi. de no. Cod. confir. §. j. in procemio Institu. §. cunque. Et nedum simpliciter rerũ magistra dicitur, immo efficax appellatur. extra de elect. quàm sit. quia docet & ꝓbat. de rescrip. statutum. de elect. vbi maius. §. j. lib. vj. C. vt in possessionem legatorũ. l. ipsis rerum. & ex parte fidem adhiberi vult. in cor. authent. de non alie. aut permu. re. eccle. §. quod autem. colla. ij. Cod. de re mil. l. femel. lib. xij. 50. distinc. cap. vt constitueretur. & ex præteritis vel præsentibus quem instruit in futurum. in corp. authen. quibus mon. na. effic. sui. §. illud. colla. vij. lxxxij. dist. ca. plurimos. iuxta fi. in cor. auth. hęc consti. innouat. in prima columna. colla. viij. extra de testa. c. licet ex quadam.
e *Ad statum perfectionis.* secundum quem omnia abiicienda sunt, & pauperibus eroganda, iuxta illud, si vis perfectus esse &c. xiiij. quæst. j. in summa. &. cap. quisquis. no. extra de æta. & quali. ad aures.
f *Reseruatio.* scilicet facta ecclesiæ Romanæ.

Virtutes sine charitate nihil sunt.

g *Essentialiter.* hoc dicit, quia sine charitate virtutes cæteræ nihil sunt. de pœ. di. ij. §. euidenter. & dist. iij. c. si quid autem.
h *Dicitur.* in epistola ad Romanos.
i *Et quæ.* scilicet charitas.
k *In via.* s. salutis consequendæ. in præsenti enim vita quasi in via sumus qua ad patriam pergimus, secundum beatum Gregorium.
l *Suo fini.* id est, gloriæ æternæ.
m *Ad quam.* scilicet perfectionem.
n *Expropriationem.* syllaba ex, hic priuatiuè ponitur, vt aliàs de vsu. ca. vsurarum. libr. vj. alibi autem non priuat, sed ponit. institu. vi bo. rap. §. sanè.

Ex, quandoque priuat, quãdoque ponit.

o *Solicitudo.* id est curiositas & diligentia in temporalibus quæ interueniens pretia rerum ampliat, & deficiens minuit. ff. de iure fisc. l. non intelligitur. §. diui fratres. negligentia enim cuncta lædere dicitur. in cor. auth. de quæst. §. hæc omnia. coll. vj. iuxta illud quod scribitur, sicut autem artium in suo quoque opere inuenitur mater instantia, ita nouerca eruditionis est negligentia. lxxxiij. dist. cap. nihil.

Negligentia est eruditionis nouerca.

p *Exigunt.* nã sine his tẽporalia periculo subiacent. ad q. ff. de peti. hære. l. si qui. i possessor. §. sicut. &. l. si ad nõ. §. fruct.
q *Quæ.* scilicet solicitudo.
r *Retrahit.* nã secundum Greg. cum mens concepta desideria sequitur, seruire rebus conuincitur, quarũ amore superatur. xiiij. q. j. §. j. quare ad vitandã nimiam solicitudinẽ & mẽtis nimiã applicationem Christus præcepit non esse de crastino cogitandũ. xii. q. j. habebat dominus. iuxta verbũ Psalmistæ, Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.

Solicitudo nimia est vitanda.

Extrauagantes.

A f *Amputetur.* id est tollatur & submoueatur.
t *Huiusmodi.* scilicet temporalium.
u *Quæ.* scilicet solicitudo.
x *Ante ipsam.* scilicet expropriationem temporalium.
y *Perseuerat.* durante enim vitio virtus nunquam assciscitur, sed demũ illi renuntiato. xxxij. q. j. cum renuntiatur.
z *Ad perfectionẽ huiusmodi.* scilicet quæ inducitur & disponitur per contemptum & expropriationem temporalium.
a *Talis expropriatio.* s. post quã remanet solicitudo sicut prius.
b *Ordinationem prædictã.* s. factã per Nicolaum. iij. aliàs. iiij.
c *Bonis prædictis.* de quibus mentio facta est. §. proxi.
d *Minus soliciti.* & sic per hoc à statu perfectionis retrahebantur, vt. §. proxi. dicitur.
e *Fratres ipsi.* sentiẽtes vtilitatẽ ex rebus talibus inani nomine dominij Romanæ ecclesiæ reseruato.
f *Alij.* vt sunt prędicatores.
g *In communi.* & sic in alijs rebus prædictis se simplicem vsum habere dicebãt, re tamen ipsa plus quàm simplex vsuarius in rebus ipsis habebant.
h *Ordinatio supradicta.* s. Nicolai. iiij.
i *Talis proprij.* scilicet Romanę ecclesię reseruati.
k *Res ipsas.* de quibus fit mentio. suprà proxi. §.
l *Obtinerent.* & hoc ꝓbatur per sequentia, licet etiam &c.
m *Prædictus.* scilicet Nicolaus. iiij.

ante illam fuerant fratres e ipsi, quanquam sint religiosi mendicantes alij f habentes aliqua in communi. g Adhuc nec vtique profuit dictis fratribus ordinatio h supradicta quantum ad hoc quod propter carentiam talis i proprij se pauperiores dicere valeant, quàm si res k ipsas cum illo (quo carere se dicunt) dominio obtinerent. l Licet etiam prædecessor noster prædictus m dominium earum rerum quæ ipsis fratribus offerri seu conferri n aut aliàs obuenire o contigerit, quarũ tamen vsum facti duntaxat habere licet p ordini vel fratribus antedictis (vsu facti q simplici prędictis fratribus reseruato) in se Romanamq; ecclesiam recipiendũ duxerit, ac liberè pertinere r decreuerit, vt superius est expressum: s attento tamen ipsorum fratrum vtendi modo & eius t effectu, ac patiẽtia circa modum ipsum Romanæ ecclesiæ subsecuta, u non ipse vsus fratrum dici x debet, sed potius Romanæ ecclesiæ dominiũ y esse simplex. z Quis enim a simplicem b vsuarium dicere poterit, cui rẽ vsuariam licet c permutare, d vendere, e ac donare? f ꝓculdubio hæc g naturæ repugnare noscuntur, nec ad vsuarium pertinere, h

Vsuarius rem in quã

n *Conferri.* scilicet inter viuos.
o *Obuenire.* puta ex vltima alicuius voluntate, licet contra posset exponi.
p *Licet.* id est, licitum est.
q *Vsu facti simplici.* qualiter hoc sit intelligendum, inferius declaratur.
r *Pertinere.* scilicet ad ecclesiam Romanam.
f *Est expressum.* §. proxi.
t *Eius effectu,* qui frequenter res ipsas ad totalem à fratribus abdicationem deducit: & talis effectus in eis potius videtur attendendus, quàm inanis demonstratio simplicis vsus facti. ar. Cod. si minor ab hæreditate se abstineat. leg. j. de dona. l. vlti.
u *Subsecuta.* hic dic vt supra dixi eo. §. in verbo, patientia: talis enim patientia vbi aliàs nullum subesset iuris impedimẽtum, pro approbatione tacita haberetur. extra de cognat. spiri. ca. super eod. & ibi not.
x *Dici debet.* simplex, quod est statim.
y *Dominium.* scilicet in dictis rebus reseruatum esse.
z *Simplex.* repete, dici debet.
a *Quis enim.* ꝓbat quòd vsus fratrũ nõ debeat dici simplex.
b *Simplicem vsuarium.* id est, habentem simplicem vsum.
c *Licet.* id est, licitum est.
d *Permutare.* scilicet cum alia.
e *Vendere.* pro aliquo pretio.
f *Donare.* scilicet liberaliter.
g *Hæc.* scilicet posse rem vsuariam permutare, vendere vel donare.
h *Pertinere.* Vsuarius enim rem in qua vsum habet, aliquo titulo in alium transferre nõ potest, tum quia dominium e-

habet vsum, non transfert in alium.

ius non habet cum vsus inquantum est seruitus, de sui natura in re aliena non propria fundatur, quia res propria nulli seruit iure seruitutis.ff.si vsusfruct.peta. l. vti frui. de seruit. vr.præ.iure cõmuni.de iure do.l.cum in fundo. & quia in re aliena constituitur.ff.de vsu & habi.l.j.&.l.plenũ.insti.e. tit. §.j. cum iisdẽ modis constituatur, quibus vsusfructus, vt ibi. Et vsusfruct' est ius vtendi rebus alienis. ff.de vsufr.l.j. Si igitur dominium non habet, ergo per aliquem titulum illud in alium transferre non potest.ff. de reg. iur. l. nemo plus iuris.de acquir.re.do.l. traditio.extra de dona.inter virũ & vxo. ca.nuper.j.q.j.gratia. &.q. vij. Daibertum. quod exigitur in titulo permutationis. nam rem alienã permutans,permutationem non contrahit. ff.de rerum permu.l. j.§.vltimo.

Permutatio non cõtrahitur in re aliena.

a *Quæ tamen.* scilicet permutare, vendere, donare.

b *Antedictis.* scilicet quibus vti licet eisdem.

c *Faciunt.* id est facere possunt, iuxta ordinationem Nico. vel faciunt, scilicet de facto, quia hoc eis permittitur per illius ordinationem.

d *Reseruatum.* scilicet in rebus prædictis.

e *Simplex censeri debeat.* scilicet potius quàm ipse vsus fratrum, vt.§.

f *Illo.* scilicet dominio.

g *Eidem ecclesiæ.* s. Romanæ.

h *Obuênit.* præteriti temporis.

i *Hactenus.* id est, vsque nunc, licet alibi aliter exponatur.ff. de vsufru.l.hactenus.

k *Quòd obuenire debeat.* & per hoc dominium vel proprietas consueuit reddi inutilis, vt infra patebit.

l *Nec intentio.* intentionis talis defectus impedit translationem commodi vel emolumenti, cum & impediat translationem dominij.ff.de acquir.rerum do.l.ex mandato. C. de his qui à non domi.manumit.l.ij.& ibi not.ff.de dona.l.qui mihi donatum. Intentio enim præ omnibus attenditur, siue in contractibus, siue in vltimis voluntatibus.ff.de contraben.emp.leg.sed Celsus. §. si auia. de condi. & demonstra. leg.in conditionibus.de leg.j.l.si seruus plurium. §.vlti.cum similibus.

† Vide glo. positam in cle.exiui. §. promde. versic. solutio. videtur dicendũ. & do.meũ Nicolaũ Bruxel.in. §. cõstituitur.hic alle. Vonta Institto est attendenda.

m *Reseruantis.* scilicet papæ Nicolai. iiij.

n *Compendum.* id est vtilitas vel commodum.

o *Quod.* scilicet quòd ad fratres, & non ad alium illarum rerum peruenirem compendium.

p *Declarant.* quasi dicat, ipsis rerum experimẽtis hoc clarè cognitum est.C.vt in pos.leg.l.ipsis rerum.

q *Et quòd talis intentio.* scilicet quòd ad ipsos fratres & non ad alium dicta rerum vtilitas peruenirem.

r *Ordinantu.* scilicet papæ Nicolai,vt.§.

s *Duntaxat.* quasi dicat,non aliarum.

t *Liceret.* licitum foret.

u *Dominũ.* scilicet Romanæ ecclesiæ reseruati.

x *Carentia.* scilicet quo ad fratres ipsos.

y *Re.* scilicet ipsa.

z *In præsenti.* scilicet tempore.

a *Spe.* consequendi commodum.

b *Quam.* scilicet paupertatem.

c *Alijs.* vt prædicatoribus.

d *Habentibus.* subaudi aliqua,si non habes in textu.

quæ [a] tamen de rebus mobilibus antedictis [b] faciunt [c] fratres ipsi. Quòd autem dominium Romanæ ecclesiæ reseruatum [d] simplex censeri [e] debeat,ex hoc patet,quod ex illo [f] nullum eidem [g] ecclesię temporale obuênit [h] hactenus [i] cõmodum,nec speratur quòd [k] obuenire debeat in futurum, cum nec [l] intentio reseruantis,[m] nec fratrum ipsorum fuerit [q] ad quemcunque alium quàm ad fratres dictarum rerũ peruenirет compendium:[n] quod [o] proculdubio modus vtẽdi fratrum ipsorum, & Romanæ ecclesiæ subsecuta patientia euidenter declarauit.P Et quòd talis intentio [q] fuerit ordinantis, [r] & ex hoc patet, quòd illarum rerum sibi & ecclesiæ Romanæ dominium duntaxat [s] retinuit,quarum vsum facti liceret [t] habere ordini vel fratribus antedictis. talis autem dominij [u] carentia [x] re [y] in præsenti, [z] ac spe [a] in futurum omnimodo denudati, quo ad paupertatem temporalem, quam [b] altiorem præmendicantibus alijs [c] in communi habentibus,[d] sibi e vendicãt dicti [f] fratres, pauperiorem non efficit [g] non habentem. Quòd [h] autem † quo

A e *Sibi vendicant.* id est attribuunt.

f *Dicti fratres.* scilicet minores.

g *Non efficit.* hoc ideo, quia habere dominium quod nullo tempore posset commodum illi cuius est reportare, nihil diminuit de cõmodo quod penes alium reperitur. quare pauperiorem ex hoc dicere se non potest, cum paupertas ex solo non habere commodũ inducatur. xj. q.iij.cap.pauper. immo ex hoc tale dominium inutile penitus reputatur. C. de vsufruct.l.antiquitas.insti.eod.titu. §. ne tamen. magis non haberi quàm haberi fortè expediens.arg. ff.de ædil.edic.l. bouẽ.§.aliquando.

h *Quòd autem.* quarta pars.

i *Vsu consumuntur.* vt sunt res ad victum humanum necessariæ. institu. de vsufru. §. constituitur.ff. de vsufruc.earum rerum quæ vsu consumuntur.l.si tibi vini. & de verb.sig. l. verbo victus.

k *Vsuarij.* scilicet simplices.

l *Rebus.* scilicet vsu consumptibilibus.

m *Repugnat iuri.* cum habens in talibus vsum,earum dominium cẽseatur habere. ff. de vsufruct. earum rerum quæ vsu consumuntur. leg. sed de pecunia. &.l. si tibi. institu. de vsufruct. §. constituitur: & seq. & in talibus rebus habere vsum,tantum est sicut habere vsumfructũ, vt di.titu.ff.l. hoc senatus. §.vlt.&.l. quoniam.§.j. In alijs autem rebus non est ita, quia in illis plus est in vsufructu quàm in vsu.ff.de vsu & habi l. si habitatio. §.si vsus.&.leg.plenum.institu.de vsu & habi.§.minus. cum similibus.

n *Obstat rationi* est igitur extirpandum necessario,cum ratione careat.lxviij.dist.ca.chorepiscopi.

o *Videtur.* id est præsumitur.

p *Intentio.* ad quam est præ omnibus recurrendum. extra de præb.cum olim.&.eo.tit.quia sæpe.lib.vj. de concess.præben.ca.auctoritate Martini.

q *Talium bonorum.* scilicet vsu consumptibilium.

r *Tanti patris.* quia non solùm purus homo, sed & vicarius Christi fuit.de transla.episco.c.inter.de re iudi. ad apostolicæ.§.nos.lib.vj.

Papa non est purus homo.

D

s *Euestigio.* id est de proximo.arg.ff.de offi.præfi.l.plebiscito.de rescrip.statutum.§.insuper.lib.vj.de [illegible] ca. periculoso.§.verum.eo.lib.

t *Non videtur.* cum per tantum patrem de tam modicis curandum verisimiliter non fuerit.ar.ff.de iudi.leg.sed & si suscepit. §.sed & si proponas. extra de simo.cap. etsi quæstiones.cum similibus. Et super hoc videre potes ea quæ aliàs super hoc plenè dixi in decret.execrabilis.in gloss.quòd redundare.

u *Duntaxat.* quasi dicat,non aliorum.

x *Quorum.* scilicet bonorum.

y *Quod.* scilicet ad fratres dicti ordinis pertinere simplicem vsum facti.

z *Consumptibilibus.* id est quæ per vsum consumuntur.

a *Seu dominio.* id est existenti sine proprietate & dominio.

b *Vel haberi.* hoc.j. multis rationibus comprobatur.

c *De talibus rebus.* scilicet vsu consumptibilibus,& quarum vsus potest ad ipsos fratres pertinere.

d *Non intellexerit.* scilicet papa Nicolaus.

ad res quæ vsu [i] consumuntur,non sint cẽsendi vsuarij [k] fratres ipsi,ex sequentibus liquet satis. dicere siquidem quod in talibus rebus [l] vsus iuris vel facti separatus à proprietate rei seu dominio possit constitui, repugnat [m] iuri & obuiat [n] rationi:nec prædecessoris nostri prædicta fuisse videtur [o] intentio [p] Romanæ ecclesiæ talium [q] bonorum dominium reseruare.

B Quis enim sanæ mentis credere poterit [q] intentio fuerit tanti [r] patris,vnius oui,seu casei, aut frusti panis, & aliorum vsu consumptibiliũ,quę sæpe fratribus ipsis ad consumendum euestigio [s] conferuntur, dominium Romanæ ecclesiæ,& vsum fratribus retinere ? profectò probabile non videtur,[t] præsertim cum illorum bonorum duntaxat [u] dominium præfatæ ecclesiæ reseruauerit, quorum [x] simplex vsus facti pertinere potest ad fratres dicti ordinis: quod [y] nequaquam potest in

C rebus vsu cõsumptibilibus [z] reperiri, in quibus nec ius vtendi nec vsus facti separata à rei proprietate seu [a] dominio possunt constitui vel haberi. [b] Et q̃ de [c] talibus rebus non intellexerit, [d] euidenter

a *Dum respondet.* in dicto.ca.exijt.

b *Legi.* iftam.l.habes.ff. de vsufru. l. omnium. §. constituitur.institt.eo.titu. §.constituitur.C.eo.titu.l.antiquitas.

c *Abscedente.* id est separato existente.sic exponitur dicto. §.constituitur.

d *Inutile redderetur.* Not.rem dici penitus inutilem, cuius vsus & commoditas perpetuo submouetur,vt hic, & in.ll.ꝗ. proximè allegatis. huius ratio potest dici, quia omnium rerum subsistentiã vel existentiam natura naturans, id est Deus, comparauit,vt ex eis humana natura fructus perciperet. institu. de rerum diui. §.in pecudum. quæcunque enim in terris facta sunt, ad seruitium hominis facta sunt, cum sit dignissima creaturarũ. ff.de ædi.edic.leg.iustissimè.

Hominis seruitio cuncta sunt deputata.

e *Licet inutile.* quo ad commoditatẽ vsus.

f *Remanere.* scilicet de ipsarum rerum subsistenti natura.

g *Quod.* scilicet q̃ vsus penes vnum, & proprietas inutilis penes alium valeat remanere.

Abusus in bonam & malam partem sumitur.

h *Vel abusum.* licet aliàs abusus in mala parte sumi consueuerit, vt dixi in decreta.cum inter nonnullos. hic tamen in bona sumitur,quia in talibus rebus vsus & abusus idem sunt ff.de vsufruct.ea.rerum quæ vsu consu.l. hoc senatus. §.j. & vlti.cum si.& ideo appellatur abusus, quia per vsum in talibus rebus res ipsæ ad totalem exinanitionem deducuntur,& de esse ad non esse reducuntur, vt hic.

i *Esse desinat.* qualiter talium rerum substantia habet per vsum tolli vel in parte minui,dicitur.ff.de vsufruct.earum rerum quæ vsu consu.l.j.

k *Non subsistat.* eius enim quod non est,nulla est substantia de præsenti.ff.de leg.j.l.quod in rerum. de verb. oblig.l.interdum.insti.de inuti.stip.ij.respon.

l *In re constitutus.* vel inter viuos per pactum,vel iudicialem adiudicationem, vel per vltimam voluntatem.ff.de vsufruc. pluribus. §.j.institt.eo.titu. §.j. Et dicitur in re constitutus,id est in certo corpore,quo sublato & ipsum vsumfructum tolli necesse est.ff.de vsufruc.leg.ij.insti.eod.titu.in princ. &.§. finitur. ff.quibus.mo.vsusfruct.amit.leg repeti. §.rei dicitur & in re constitui, quia rem ipsam afficit sicut & cæteræ seruitutes.

Vsusfructus quare dicitur personalis seruitus.

m *Personalis.* quia personæ constituitur etiam prædium non habenti, quod non est in seruitutibus realibus & prædialibus.ff.de serui.l.j.commu.prædi.l.j. & cum persona finitur.ff.quib.mo.vsusfruc.amittatur.l. sicut. §. morte. nec à persona abdicatur, immo si in alium per commercium trãsferatur,statim rei domino applicatur.ff.de iure do.leg.vsusfructus.& dicto. §.finitur.licet commoditas fructuum percipiendorum per commercium in alium transferri possit,& ita intelligitur lex quæ aliàs cõtrarium diceret. ff.de vsufru. l.arboribus.§.vsufructuarius.de peri.& commo.rei venditę. l.necessario. §.vlti.aliàs est sub.l.quòd si pendente.& de nouatio.l.iiij.arg.etiam ad hoc extra de loca.capi.vestra.

n *Et pro quo.* scilicet petendo tanquam agenti competenti, vel negando alicui competere.

Vsufructus quibus actionibus petitur.

o *Reales cõpetunt actiones.* scilicet cõfessoria & negatoria.ff. si vsusfr.petatur.l.j.&.l.vti frui. §.vtrũ.&.§.si patris. si seruitus vendicetur.l.loci corpus.§.in cõfessoria.In rẽ confessoria competit asserenti sibi deberi seruitutẽ, negatoria illi qui negat alteri fore debitam.eo.titu.l.ij.Dicuntur autem reales actiones cõfessoria & negatoria,ab impositione talium nominum.non autem ex hoc,prout aliqui dixerunt, quia confessoria verbis affirmatiuis, negatoria verbis proponitur negatiuis.nam & quandoque confessoria ver[illegible] negatiuis, negatoria affirmatiuis proponi reperitur,vt in seruitute altius non tollendi est videre.ff.de no.ope.nun. l. si priusquã. institu.de act.§.æquè.& ibi no.& dicta.l.ij. Dicas etiã quòd

A istæ reales actiones quę pro iuribus incorporalibus competunt, dãtur etiam illi qui possidet vel quasi ipsum ius incorporale:quod quasi possideri videtur,quandiu in contrarium per alium factum non est.ff.si seruitus ven.l.ſ fortè.§.sciendum.&.l.sicuti.§.sed si quæratur.Secus autem in actionibus realibus competentibus pro corporalibus,quæ non dantur possidenti & detinenti.nam possidenti nõ est prodita in rem actio.ff.vti; pos.l. j. §. interdictum. institu. de act.§.sic itaque.licet possidenti, sed non detinenti detur. ff. de rei ven. l. officium.not.de hoc extra de iudi.ca.examinata. Si quæras quæ sit ratio quare realis actio possidenti & detinenti non detur pro re corporali, sed pro re incorporali? Respondeo,rei vendicatio non datur ad alium effectum, nisi quòd possessio corporalis penes conuentum existens, in actorem transferatur.ff.de rei vẽ. l. qui restituere. C. de alie. iudicij.l.j.cum igitur actor illam quam petit,penes se habet, se ipsum excludit, quia quod petit,intus habet.sufficit enim sibi quòd effectualiter possideat.dicto.§.interdictum. Sed realis actio pro incorporalibus competens,non datur ad illum effectum tantùm,sed vt ille qui debet seruitutem, nihil faciat, nullumque impedimentum præstet, sed patiatur illum cui debetur, pacificè illa vti.ff.de vsufruc.l.iij.§.j.de seruitu.l. quoties. de seruitu. rusti.prædi.l.j.in fi.cum similibus.expedit igitur quòd ipsi possidenti detur actio,vt submotionem impedimenti aduersarij & eius patientiam consequatur,cum aliter iure etiam suo vti libere & plene non posset.

Actio realis an possit dari possidenti.

Actio realis non datur possidenti pro re corporali, sed bene pro re incorporali.

B

C

p *Personalis est seruitus.* ff.de serui.l.ij. & quare dicatur personalis, dic vt dixi de seruitute vsusfructus. ſ. in glos. quia personæ.

q *Rebus alienis.* hoc dicit,quia res propriẽ nulli seruire possunt iure seruitutis,vt dixi.ſ.in glo.vsuarius.

Seruit nsãmini sua res.

r *Salua rei substantia.* id est,ne in totum pereat rei substantia.ff.de vsufruc.l.j.& ita ibi nota.

s *Id est.* exponit illa verba, ius vtendi, posita in definitione vel descriptione vsusfructus,vel vsus.

t *Vtilitatem aliam.* puta deambulandi, gestandi, id est solatiandi in fundo vsufructuario vel vsuario.ff. de vsu & habi. l.plenum.

u *In totum.* hoc referas ad vsufructuarium qui omnes fructus rei suos facit.ff.de vsufru.l.vsufru.legato.in fi.&.l. item si fundi.

x *Pro parte.* hoc ad vsuarium referendum est, qui fructus rei in totum suos non facit,sed illos solum qui sibi ad vsum sufficiunt.institt.de vsu & habi.§.minus.ff. eod.titu.l.si habitatio.§.si vsus.&.l.plenum.&.l.fundi.

D

y *Suo nomine.* quasi dicat iure suo,non alieno.

z *Prouenire.* intellige vel artificialiter vel naturaliter,vt colligitur ex iuribus.ſ.glo.proxi.allegatis.

a *Propter quod.* scilicet quia vsufructuarius & vsuarius omnes rei fructus vel partem recipiunt iure suo.

b *Abscedit.* id est separatur.& quæ sit huius ratio,dic vt dixi ſ.in glo.not.rem dici.

c *Ipsis stantibus.* id est,in sua essentiali substantia perseuerantibus.

d *Vtilitæ prouenire.* exemplum potest poni per iura. ff.de vsufru.leg.statuæ.à contrario sensu,de ope.seruo. l.vlti. cum enim vsusfructus & vsus sint ius tantum, quo quis potestatem assequitur rei fructus & vtilitates alias consequendi: sublata & non existente tali vtilitate, videtur non existere ius ad illas tantum indultum.ff. de vsufru.l.ij. institt. eod.titu. in prin.sicut sublata re sine culpa, submouetur ius ad illam petendam competens.ff.de condic.furti.leg.in re furtiua. & arg.ff.de leg.iij.l.mortuo boue.

e *Requiritur.* ratio est quam dixi in glo.proxi. præcedenti.

salua rei substantia peruenire, quales res constat esse vsu [a] consumptibiles, nequaquã posset in rebus ipsis cuiquam vsusfructus vel vsus cõstitui, vel à [b] quoquam haberi. Adhuc [c] nec ius vtendi, quod nec est ius in re, nec seruitus personalis [d], sed [e] mere ius personale, pro quo reales actiones [f] non competunt [g], in rebus talibus [h] vel rebus ipsis vtendi potest constitui vel haberi, cùm & ius tale [i] exigat quod ex re ipsa quę ad vtendum conceditur [k], tali modo ad vsuarium peruenire posset vtilitas aliqua [l], ac cum vsu permanere vsuarij substantia salua rei, [m] quod [n] nequaquam potest (sicut ad sensum [o] potest percipi) in rebus vsu consumptibilibus reperiri [p]. Rursus nec simplex [q] vsus qui nec est seruitus [r], nec pro illo [s] competit ius vtendi [t], in talibus rebus [u] potest cõstitui vel haberi. cùm enim vti re aliqua, nihil fit aliud propriè quàm fructus rei sive vtilitatem aliam [x] insolidum vel pro parte recipere, qui [y] ex ea possunt (salua rei substantia) prouenire: restat quod re illa vti quis nequeat [z], ex qua (eius salua substantia) nulla sibi prouenire potest vtilitas, quales res vsu consumptibiles esse constat [a]. Ex quibus [b] patet quod nec vsus qui est seruitus personalis [c], nec ius vtendi quod non est seruitus sed mere ius personale [d], nec act[9] ipse vtendi sine iure aliquo [e] possunt in rebus vsu consumptibilibus cõstitui vel haberi, cũ quodlibet præmissorum [f] exigat, ꝙ ex re ipsa (salua rei substatia [g]) posit habẽti ius vtẽdi, seu vtẽti [h] ex re ipsa vtilitas aliqua puenire: quod vtique in reb[9] nequit vsu consumptibilibus reperiri [i]. Nec obuiat [k] supra dictis [l], quòd idem præde. noster [m] in ordinatiõe prædicta etiã illorũ [n] quæ ad vitæ sustentationem pertinẽt, sibi & Romanæ ecclesię dominium reseruarit: hoc enim [o] de reb[9] illis dũtaxat [p] debet intelligi, quæ vsu nõ sunt consumptibiles [q], sine quibus humana vita nõ est sustentabilis [r], quæ vtique nõ sunt pauca [s]. Licet autem [t] in rebus vsu consumptibilibus nec ius vtendi [u], nec ipsum vti [x] posit constitui vel haberi, ipsis [y] tamẽ poterit ius abuti. Abuti autem (dũ tractatur de rebus vsu cõsumptibilibus) pro rei consumptione sumitur [z], quod ei opponitur quod est vti [a]. Vti quidem præsupponit quòd cùm vsu salua rei substantia maneat [b]. sed abuti exigit [c] quòd cum actu huiusmodi rei substantia consumatur [d]: cùm abuti [e] nihil aliud quàm contra naturam vsus vti [f] in hac materia [g] propriè possit dici. Licet autem [h] quis re vsibili [i] absque iure vtendi

a *Vsu consumptibiles.* illis enim in sua substantia remanentibus, nulla inducitur vtilitas: cùm ipsa non insurgat nec proueniat nisi ex talium rerum consumptione. institu. de vsufruct. §. constituitur.
b *A quoquam haberi.* ratio est quam dixi ℣. proxim. in glo. exemplum.
c *Adhuc.* probat vlterius quòd in rebus cõsumptibilibus simplex haberi nequeat vsus facti.
d *Nec seruitus personalis.* quæ est triplex, scilicet vsusfructus, vsus, & habitatio. aliæ dicuntur reales seu prædiales. ff. de seruit. l. j. de vsufru. leg. si quis binas. & ibi not. & ratiõe seruitutis personalis dicitur quis in re ius habere: cùm contra quemlibet rei possessorem peti posit. ff. si vsusfruc. pet. leg. vti frui. §. vtitur. Ius autem vtendi iure seu seruitute, potest dici illud quod superficiario in re superficiaria competit, vel emphyteutę, vel feudatario. ff. si ager vectigalis. l. j. & ij. de superficie. l. j. §. vlti.
e *Sed mere.* quasi dicat non iure competens, nec rem afficiens, sed tantùm personæ cohærens, rei possessorem non sequens. ff. ad Trebel. l. j. §. si hæres.
f *Reales actiones.* scilicet confessoria & negatoria.
g *Non competunt.* sed actio personalis ex pacto. arg. ff. de serui. l. vt pomũ. de serui. rusti. prædi. l. prætoris. cum ibi no. de vsufru. si quis binas.
h *In rebus talibus.* scilicet vsu consumptibilibus.
i *Ius tale.* scilicet mere personale.
k *Conceditur.* vt est videre in commodatario cui ad certum vsum res conceditur. ff. commodati. l. in commodato. §. sicut. extra eodem tit. capi. j. vel creditori vel depositario, quibus vsus rei obligatæ vel depositæ permissus est: expressè in creditore, vel tacitè in depositario. ff. depositi. l. die. §. j. & C. eodem titu. si depositi.
l *Vtilitas aliqua.* consideranda iuxta rei ad vtendum concessæ qualitatem.
m *Substantia salua rei.* sublata enim re nullus in ea vsus potest subsistere.
n *Quod.* scilicet ius vtendi substantia salua rei.
o *Ad sensum.* scilicet visus, per quem oculata fide veritas magis quàm per alium sensum animis hominum infigitur. instit. de gra. cogna. §. vlt.
p *Reperiri.* cùm ipsæ per vsum consumptioni totali subijciantur: & de esse ad non esse redigantur.
q *Rursus nec simplex.* scilicet sine dominio existens.
r *Nec est seruitus.* & sic per consequens ius in re non imponens.
s *Nec pro illo.* scilicet simplici vsu facti.
t *Ius vtendi.* scilicet qualitercunque quæsitum.
u *Talibus rebus.* scilicet vsu consumptibilibus.
x *Vtilitatem aliam.* quæ considerari potest iuxta rei vsibilis qualitatem. ff. de vsufru. l. numismatum. & leg. si cuius. §. vlti. aliàs est sub. l. æquissimum.
y *Qui.* scilicet fructus vel alia vtilitas.
z *Vti quis nequeat.* scilicet durabili vsu perseuerante: aliàs momentaneum dicitur, vt infrà sequitur.
a *Esse constat.* cum (vt suprà dixi) per vsum esse penitus desinant.
b *Ex quibus.* supradictis, versi. quod autem. hucusque.
c *Seruitus personalis.* ff. de serui. l. j.
d *Ius personale.* dic vt ℣. proxi. dixi in ver. sed mere.
e *Sine iure aliquo.* hoc inferius latius explicabitur.
f *Præmissarum.* scilicet vsus, qui sit seruitus personalis: vel qui sit ius mere personale: vel actus vtendi aliquo iure.
g *Substantia.* aliàs desinit in ea omnis vsus: vt ℣. dixi.
h *Seu vtendi.* scilicet sine aliquo iure.
i *Reperiri.* quia per vsum totaliter esse desinunt, vt prædixi.
k *Nec obuiat.* quinta pars.
l *Supradictis.* scilicet in parte præcedenti: & maximè in ver. quod autem.
m *Idem prædecessor noster.* scilicet Nicolaus quartus.
n *Illorum.* scilicet bonorum.
o *Hoc enim.* scilicet quòd dominium talium bonorum sibi reseruauerit.
p *Duntaxat.* quasi dicat non de alijs: per ea quæ dicta sunt suprà §. proxi.
q *Non sunt consumptibiles.* subaudi, sed durabiles.
r *Non est sustentabilis.* scilicet commodè.
s *Non sunt pauca.* subaudi, imò multa: sicut est habitatio, stratus siue lectus, & similia. ff. de verbo. significa. l. quos nos. §. viriha. &. §. familiaria. cum simi.
t *Licet autem.* sexta pars.
u *Nec ius vtendi.* quod esse debet salua rerum substantia.
x *Nec ipsum vti.* scilicet durabile.
y *Ipsis.* scilicet rebus consumptibilibus.
z *Sumitur.* probatur hoc. ff. de vsufru. earum rerum quæ vsu consu. l. hoc senatus. §. j. & seq. nam abusus in rebus talibus pro absumptione, id est consumptione accipitur: vt ibidem dicitur.
a *Quod est vti.* cùm de se non sit ei consumptibile, sed conseruabile. ff. de vsufruct. l. j. institu. eodem titulo in princip. & statim sequitur.
b *Maneat.* vt in iuribus. ℣. proxi. allega. &. ff. de vsu & habi. l. plenum.
c *Exigit.* scilicet necessario.
d *Consumatur.* cùm sine consumptione in rebus talibus non sit vsus: vnde quasi assidua permutatione extingui dicuntur. institu. de vsufru. §. constituitur.
e *Cùm abuti.* scilicet de se rei consumptibile.
f *Vti.* de sui natura rei conseruabile.
g *In hac materia.* hoc dicit: quia in alia materia abusus in alia parte sumitur & ideo reprobatur. qd dic vt ℣. in gl. licet aliàs.
h *Licet autem.* adhuc probat quòd vsus facti absque alio iure haberi non posit.
i *Re vsibili.* id est apta ad vtendum.

aliquo vti posit [a], ipsum tamen vti [b] etiã in re tali [c] absque iure vtendi separato à dominio vel cõiuncto, nec ab aliquo potest constitui [d], nec à quoquam haberi [e]. Et quod talis vsus [f] constitui nequeat, ex hoc patet, ꝙ dare vel constituere quod suum nõ est [g], nec ad se pertinet [h], nemo potest [i]: licet interdũ illud [k] dare posit aliter quàm sit suũ. Actus autẽ ipse vtẽdi ad vtentem pertinet inquantum quis suorũ actuum per liberũ arbitrium & voluntatẽ dominus dicitur [m], cum per hoc [n] illos non exercere valeat, vel etiam exercere: non autẽ actus ipse vtendi ad eum pertinet [o] qui concedit alij quòd in re sua actum illum valeat exercere: quod [p] vtique nihil est aliud quàm ꝙ actũ suum ad rẽ concedentis ad actũ suum vtens valeat applicare. Sicut [q] qui equũ suũ alicui cõmodat, non actum equitandi cõcedit cõmodatario [r], sed ꝙ actũ illũ [s] in equo suo valeat exercere: quod nõ est vtiq; actum vtẽdi simplicem concedere sine iure [t], cùm hæc cõcedere nihil sit aliud quã concedere ius vtendi: quod quidẽ ius [u] vtendi separatũ à proprietate seu dominio in rebus quæ vsu consumuntur, nequit constitui [x]: vt patet manifestius ex prædictis. Præterea [y] quòd simplex vsus, id est sine iure vtendi à proprietate seu dominio separatus, etiam in re vsibili haberi nequeat, sic probatur: Si enim posit haberi vsus talis, [z] aut ante actũ ipsum, aut in ipso actu, aut post completum actum huiusmodi haberetur [a]. Quòd autem hoc nequeat fieri, ex hoc patet, ꝙ nõ est, nequaquam haberi potest [b]: patet autem quod actus ipse antequam exerceatur, aut etiam dum exercetur, aut postquam perfectus est, in rerum natura non est: ex quo sequitur quòd haberi minimè potest. licet enim & ante actum ipsum quis facultatem illam habeat exercendi, per hoc tamen [c] actus ipse in rerum natura nisi in potentia [d], non existit [e]: cùm autem actus est in fieri [f], nec adhuc quod ipse actus in rerum natura sit potest dici [g], licet pro eo ꝙ sit in fieri [h], dici posit: quod enim de actu [i] qui est in fieri [k], præterijt vel futurum est, iam non est in rerum natura [l], sed in memoria [m] vel apprehensione [n] tantùm est: quare, nisi prout in memoria vel apprehensione tantùm est, haberi [o] nequaquam potest. Quod autem in præsenti fit, momentaneum [p] vel instantaneum [q] est: quod vtiq; magis intellectu quàm sensu percipi potest [r]: vnde nec possessione momentanea. C. de momenta. possess. l. j. qui legitimam personam. l. momentaneæ.

a *Vti posit.* scilicet de facto: vt est videre in fure, prædone, raptore, & simili.
b *Ipsum tamen vti.* id est ipsa potestas vtendi.
c *In re tali.* scilicet vsibili.
d *Potest constitui.* cum regulariter quis alteri nequeat constituere quod nõ habeat: vt dixi in parte præcedenti, in glo. vsuarius enim. & statim sequitur.
e *Nec à quoquam haberi.* cùm enim habere propriè cũ effectu debeat intelligi. ff. de verbo. signi. l. nomen filiarum. §. habere. sequitur ꝙ vti re vsibili absque aliquo iure vtendi, non sit vsum habere: cum ex hoc illud appareat alienum. arg. xiiij. q. iiij. quid dicam xcij. distin. illud. xvj. q. iiij. licet. C. de fun. rei priui. l. vsus aquæ. li. xj.
f *Et quod talis vsus.* scilicet absque aliquo iure vtendi.
g *Suum non est.* scilicet quo ad dominiũ.
h *Nec ad se pertinet.* scilicet aliàs quàm iure dominij. Et hoc dicit: quia aliquando quis id quod ad se pertinet, sine dominio alteri constituit: vt inquilinus qui domum conductam alteri locando eius vsum transfert. Cod. commodati. l. nemo prohibetur. Et vsufructuarius qui non est dominus, vsumfructũ transfert. ff. de vsufru. arboribus. §. vsufructuarius.
i *Nemo potest.* nisi ex vi pacti, iuris vel iudicis authoritate aliud contingat. extra de dona. inter vir. & vxo. cap. nuper. ff. de regu. iur. nemo plus iuris. in quibus de hoc cum simi.
k *Illud.* scilicet quod suum est, vel ad se pertinet.
l *Quàm sit suum.* hoc dicit propter dominum proprietatis, qui in ipsa habet vsumfructum causalem: & tamen nõ illum causaliter, sed formaliter alteri constituit: licet ipsum taliter, id est formaliter non habeat. ar. ff. si vsusfruct. peta. l. vti frui. & ideo pactionibus dicitur posse constitui. ff. de vsufru. l. iij. insti. eod. titu. §. j.
m *Dominus dicitur.* vnde legitur quod libertas est naturalis facultas eius quod cuique facere libet, nisi quod vi aut iure prohibetur. ff. de statu ho. l. libertas. & ideo scribitur quod vis animo non infertur. xxij. q. v. §. j. Licet autem quis suorum actuum dicatur dominus per naturalem libertatem arbitrij: non tamen membrorum suorum dominus dicitur, vt illorum æstimationem facere possit. ff. ad leg. Aquil. l. liber homo. cum illa æstimationem non recipiant. ff. si quadru. paupe. fecis. dicatur. l. ex hoc. de ijs qui deie. vel effu. l. vlti.
n *Cùm per hoc.* scilicet liberum arbitrium.
o *Ad eum pertinet.* ratio huius est: quia actus vel opera vnius non est alterius. ff. de condi indeb. l. si non fortem. §. libertus.
p *Quod.* scilicet cõcedere alteri i re sua actũ aliquẽ exercere.
q *Sicut.* exemplificat.
r *Concedit commodatario.* cùm illum per se habere noscatur.
s *Actum illum.* scilicet equitandi.
t *Sine iure.* scilicet vtẽdi, imò cũ iure vtẽdi fit talis cõcessio.
u *Ius vtendi.* in tantũ quòd non est reuocabile, nisi actu completo. ff. cõmodati. l. in cõmodato. §. sicut. extra eod. titu. ca. j.
x *Nequit constitui.* cùm in rebus talibus habens vsum, proprietatem censeatur habere: vt pluries dixi in parte præcedenti.
y *Præterea.* probat adhuc simplicem vsum facti absque aliquo iure esse non posse.
z *Vsus talis.* scilicet absque aliquo iure.
a *Haberetur.* vltra ista nullum tẽpus est dare: quia omne tempus vel in præteritum vel in præsens vel futurum diuiditur. ff. de iniusto testa. l. cùm in secundo. institut. de verb. obli. §. conditiones. ff. si certum peta. leg. cùm ad præsens. cum legibus sequentibus.
b *Nequaquam haberi potest.* comprobatur hoc per iura. ff. commu. prædi. l. si seruitutis. §. futuro. sicut & persona quæ nondum est, re aliqua vti non potest. ff. de iure codi. l. quidã referũt. extra de eccle. ædi. c. ad audientiã ij. sicut quod in rerum natura non est, in stipulationem deduci non potest. inst. de inutil. stipul. circa princ. & per alia quæ dixi in cap. cùm inter nonnullos.
c *Per hoc tamen.* scilicet ꝙ habet facultatem illum exercẽdi.
d *Nisi in potentia.* talis potentia aliàs appellatur aptitudo. extra de baptis. maiores §. cæterum. sicut de iustitia inquantũ est humana creatura, dicitur ꝙ est constans & perpetua volũtas, in potentia videlicet vel aptitudine: quia in actu frequẽter est contrarium. ff. de iusti. & iu. l. iustitia. Et de matrimonio quod est coniunctio maris & fœminæ; indiuiduam vitę consuetudinem retinens, scilicet aptitudine vel proposito, licet non actu. insti. de iure p̃sona. circa princip. xxvij. q. vij. §. j. & de
e *Non existit.* opus est facto: quod quidem sola voluntas vel facultas nõ inducit, sed operatio facti. ff. de consti. pec. l. promissorum. §. constituto. qui. mod. pig. vel hypo. fol. l. sicut. §. si voluntate. de re iudi. l. iiij. §. ait prætor. de pigno. act. l. non est mirum. extra de offic. ordi. pastoralis. §. vlti. vt lit. nõ contest. quoniam. §. in alijs. cum ibi no. de eo qui init. in posses. ca. j. in fin. de hoc de re iudi. cum aliquibus.
f *In fieri.* id est exercitio ipso facti.
g *Potest dici.* quia actus aliquis antequam cõpletus sit, esse completus dici non potest: sicut de illo qui est in via eundi ad sanctum Iacobum, dici non potest ꝙ iuerit, donec intentionem suam compleuerit. ar. ad hoc. ff. de condi. ob. cau. l. si pecuniam. de verb. oblig. l. si ita stipulatus essem. de fur. siue igitur. insti. de obli. quæ ex delic. nasc. §. manifestus. Cod. de posthu. hære. insti. l. pen. ad Sylla. l. pen.
h *In fieri.* expone vt ℣. proxi.
i *De actu.* scilicet inchoato.
k *In fieri.* scilicet completo.
l *In rerum natura.* hoc referri ad præteritũ & futurũ potest.
m *In memoria.* scilicet præteriti.
n *Vel apprehensione.* scilicet futuri.
o *Haberi.* scilicet de præsenti.
p *Momentaneũ.* id est per momentũ durãs. ar. C. si de momẽ. possfue. appellatum. l. j. qui legi. p̃sonã &c. l. momentaneæ.
q *Instantaneum.* id est in instanti faciendum.
r *Percipi potest.* simi. ff. de sol. ratum, rem ratam haberi. h. quo enim. §.

Seruitus personalis est triplex.

Vsufructuarius vsumfructum transfert.

Matrimonij definitio.

Vsusfructus formalis differt à causali.

Libertatis definitio.

Membrorũ dominus pro priorum nemo videtur.

enim §.Iulianus.extra de dona.apostolicæ.

a *Pro tunc.* scilicet præsenti.

b *Cùm sit potest dici actum.* cũ statim vel in momento esse desinat.ar.ad hoc.ff.de cõdi.ob.cau.l. qui se.ij.resp.de dona.inter virum & vxo.l.ij.§.vlt.de iure do.l.licet.§. quoties de sol. l.si pecuniam.

c *Haberi.* cùm effectu intelligitur ff. de verb.sig.l. nomen §. habere.imò aliàs tale habere in momento desinẽs,esset deriso-riũ arg. ff.de iure do. l. cũ post.§. gener.cũ ibi no.& de leg.j.leg. legato generaliter.

d *Non habetur.* Illud enim ꝙ iam factum est,cũ in instanti non sit,de præsenti nõ habetur:quia se nõ potest habere ad esse vel non esse præsens ar.ff.si cer. pet. cũ ad pręsens de iniusto testa.l. cùm secũdo instit. de verb.oblig.§. conditiones & quod iam factum est, pro non facto haberi nõ potest.ff. de capt: & postli.reuer. in bello §.factę in cor.aut.de æqua.do.§.j.coll.vij. xxxij.q.v. si Paulus. nec ipsum factũ amplius esse potest.ar. C.de sacrosan. eccle. l.j.ar.lxiij.dist.§. pariter.quare consuuit dici ꝙ de tempore non habemus nisi nũc. Et super hoc qd hic dicitur de tẽpore præterito, præsenti vel futuro, vide qd plenè tractat Augustinus lib.xj.confessionum.

Nunc ex nil aliud de tempore cõstat haberi.

e *Præterea.* adhuc probare nititur simplicem vsum facti sine aliquo iure non posse subsistere.

f *Reputandus.* hoc probatur clare per ea quæ dixi in decret. quum inter nonnullos.in glo.sed vnde.

g *Nequaquam pertinet.* cùm perfecti sit nulli nocere,quod faceret vsum non iustum habendo omnibus autem velle prodesse xiiij.q.v.in c.denique.

h *Aliquid adiicit.* cùm ad perfectum spectat omnia contemnere xiiij.q.j.§.j.

i *Detrahere noscitur.* qa cũ perfecti sit(vt dixi)nihil etiã iustè habere velle,sed omnia cõtẽnere:iniustũ vsũ habẽdo,se in repugnãtiã deducit ar.C.de mune.pa.l.,pfessio. li.x.ff.de vaca. mune.l.in honorib§.philosophis.de variis & extraor.cog.l. j.§.& an philosophis xij.q.ij.c.gloria episco.in ver.Socrates.

k *Conditor canonis.* scilicet Nicolaus.

l *Aestimare.* cũ enim ipse sit Christi vicarius.de trãsla. episc. quãto de re iu,ad apostolicę §. nos li.vj.& lex animata in terris.in cor.auth.de cõsue.circa fi.col.iiij,nihil iniustũ in dubio permittere videtur.ar.xxj.di.c.nunc autem.xl.di.ca.non nos.cum ipsemet profiteatur se velle obtinere quod suæ volunt leges.in cor.auth.de iudi.§.omnis.col.vj. nec vult à iuris tramite declinare.extra de prob.licet.§.j.& ar. de excep.c. cùm inter.& ne aliàs iniustitia vel iniuria oriatur, vnde iura nasci debent.C.vnde vi.l.meminerint.extra de accu.l. qualiter.& ne sua constitutio aliquid imperfectũ aliquidũe iniustum continere dicatur,contra l. si quis seruum. C. qui mili. nõ pos.lib.xij.de his quibus vt indig.l.cum Syllanianũ. cùm & ipse sua rescripta contra ius elicita præcipiat ab omnibus refutari.C.de prec.impe.offeren.l.rescripta.xxv.q.ij.cap.nec dãnosa.& c.seq.imò auferenda sunt de manibus portantis,& principi referenda.C.de paga.sacrifi.& re.eo.l.sicut.no.extra de fide instru. pastoralis. Item si priuatus aliquid iniustum vel iniuriosum alteri in dubio permittere non videtur.ff. de his quæ in frau.cre.l.si pater.de condic.inde.l.si procurator.

Princeps in terris est dictus lex animata.

potest haberi pro tunc, [a] nisi pro momento illo seu instãti, in quo cùm fit [b] potest dici actũ post actũ cõpletũ: licet si ex facto ipso producta res aliqua fuerit, res ipsa aliqua facta haberi [c] valeat:factum tamen ipsum quod iam transiit, nisi in memoria (prout suprà dictũ est)non habetur [d]. Præterea [e] si simplex vsus absque iure vtendi haberi posit ab aliquo, constat quòd non iustus esset actus vtendi huiusmodi reputandus [f]: cùm ille vsus fuerit cui ius non competebat vtendi. talis autem vsus non iustus ad perfectionis statum nequaquã [g] pertinet, nec perfectioni aliquid [h] adiicit, sed sibi repugnare potius ac detrahere [i] noscitur manifestè. Quòd autem vsum non iustum conditor [k] canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, nequaquam debet aliquis sapiens æstimare [l]:immò quòd de iusto [m] intellexerit, ex eo potest euidentius apparere quod in eadem ordinatione curauit adiicere, quòd illarũ rerum duntaxat in se & ecclesiam Romanam recipiebat dominium,quarum vsum facti liceret [n] habere fratribus seu ordini antedictis, subiungens [o] nihilominus quòd

A §.Celsus.multò minus princeps.in cor.authẽ.vt differentes iudices.§.si tamen cõtingit.col.ix.

m *De iusto.* scilicet vsu.

n *Liceret.* id est licitum esset: per hoc excludens vsum non iustum.argumen.xiiij.quæstio.iiij.capitu.quid dicam. xxiij. quæstio.vij.cap. j. ff. de condi. institut. l. filius.

o *Subiungens.* d.ca. exiit.§.præterea loca.

p *Non rerum.* omnium,puta pecuniæ.

q *De facto.* ex quo supponitur absque omni iure.

r *Vt permissis.* in quibus cẽsetur vsus nõ iust[9],ex quo est absque iure vtẽdi, vt s.

s *Rerum.* quarum vsum licet,vel non licet habere fratribus ipsis.

t *Distinctio.* facta ꝑ papam Nicolaum.

u *Potius est referenda.* si quæras quare hoc? Respõdeo:quia ad illum relata magis iuri cõmuni conuenit: & per consequens rei agendę vtilior est: quare ipsa potius est suspicienda.ar.ff. de reg.iur.l. quoties idẽ sermo. & minus per hoc habet iniquitatis,quare potius est eligenda.arg.eo.tit.l. quoties nihil . nam verba sunt in dubio interpretanda vt iuri communi non obuient.argu. extra de rescrip.causam quæ. de consue.cum dilectus. & (quod plus est) verba ad extraneum sensum trahẽda sunt, vbi res de qua agitur aliter salua esse non posset.

Verba quãdoq; ad extraneũ sensum trahuntur.

C.de lib.præt.l.iiij.& not.extra de verbo.signific. c. intelligentia.

x *Ius vtendi.* saltem personale.

y *Quarundam enim rerum.* vt pecuniæ.

z *Quarundam.* vt duarum tunicarum breuium & similium, vt in dicto c.exiit. §.licet autem.

a *Ex quo.* scilicet quia quarundam rerum vsus est prohibitus,& quarundam permissus.

b *Ordinatio.* scilicet Nicolai.

c *Loquitur.* scilicet ipse Nicolaus per ordinationem: nam ipsa ordinatio cùm de se sit inanimata,nõ loquitur. secundũ enim modum loquendi scriptura loqui dicitur, id est Deus vel homo per scripturam.C.de sum. trini. epistola inter claras.circa prin.& ibi not.

Scriptura loqui dicitur.

d *De tali.* scilicet vsu.

e *Id est.* congrua est hæc expositio, cũ sine iure vtendi omnis vsus iniustus censeatur:vt s.& plene probaui in cap.cùm inter nonnullos.ad quod super hoc te remisi.

f *Ipse.* scilicet Nicolaus.

g *Moderatus vsus.* per hoc denotare volens vsum cõpetere cum iure in rebus permissis:cùm immoderatio à iure reprimi dicatur:vt in proœ.decr. & de verb.sig.c.vlt.& ar.C.vnde vi.l.j.ff.de testi.l.j.

h *Expressus prius.* dicto cap.exiit. §.in alio.& §. quia verò.

i *Est concessus.* ex hoc concluditur manifestè vsum cõpetere cũ iure vtendi prouenienti ex concessione principis tale ius inducentis.arg.viij.dist. quo iure. ff. de iniur. iniuriarum.§.j.

k *Præterea.* adhuc probat in rebus consumptibilibus simplicem vsum non cadere.

l *Simplex.* scilicet ab omni iure.

m *Posset dici.* ratio est quæ sequitur &c.

a *Esse valeat.* hoc s. pluries probatũ est,quare nõ est iterandũ.

b *Nec separatus à dominio.* cùm habens in talibus rebus vsum,habere dicatur dominium: vt s.pluries probaui.

c *Rursus.* septima pars.

d *Ordinatio prædicta.* scilicet Nicolai.

e *Honori.* qui seruandus est. cùm enim ex præcepto Christi, matri carnali sit honor exhibendus, & etiam ex iuris dispositione ff. de obsec.à lib.l.j. §.j.& l.liberto. cum simi. multis: multo fortius matri spiritali, qualis est ecclesia Romana, mater omnium fidelium & magistra. xij. dist. cap.non decet. extra de sum. trin. damnamus.ad fi.de fo. competen.cap.vlt. ij.q.vj. c.ad Romanam. ij. & de tali honore dici consueuit,ꝙ est quibuscunque diuitiis præferẽdus.ff.si quis omis.causa testa l.Iulianus.& ar.ff.de aur. & arg.leg.l. vestis. §. muliebria.

Mater est honorãda.

f *Non leuiter.* quasi dicat,imò grauiter.

g *Foro ecclesiastico.* scilicet contra clericum vel laicum pro iure ecclesiastico,spiritali vel ei annexo. extra de iudi. quanto vel aliàs tẽporali iurisdictioni ecclesiæ subditũ.de foro compe.licet.cum simi.

h *Seculari.* cui cùm rei sint subditi,actor forum eorum sequi tenetur. de fo. compe.cap.si clericus. xj. q.j. experientiæ. C. de iurisdi. omnium iudi.l.in criminali. cum simi.

i *Pedaneis iudicibus.* quales sunt qui humiliora & viliora nẽgotia disceptant. Cod.de peda.iudi.per totum. & maximè in leg.vltima.

k *Paruis* paruæ dici possunt respectu habito ad qualitatem potẽtis.arg.ff.de iudi.l.sed & si suscepit.§.sed & si proponas. extra de simo.& si quæstiones.& plenè dixi in c.execrabilis.

l *Vilibus.* hic videre potes quod nota,in cor.authẽ. de man. prin.§.si tibi.colla.iij.

m *Continuè litigare.* quasi dicat, certè detrahitur:cùm episcopus se litigiosum non debeat exhibere:cùm ex hoc ordinari etiam prohibeatur.xl.dist.§.j.& c.j.& seruum Dei litigare non deceat: quare dicitur quòd verecundia non est vituperanda,sed laudanda.ff.de tribu.act.l. illud.§. quid tamen. de aliena. iudicij.l.item si res.§.potest. In hoc autem potissimè detrahitur,cùm ecclesia litigando partem cum alio faciens habeat ad præsentiam iudicis infimi venire. C. de episco. & cleri.l.iubemus. & ipsa sit illa ad quam vndecunque omnis oppressus recursum habiturus est vt ad matrem.ij. quæst.vj. c.ad Romanam,&.c.omnis oppressus.

n *Hoc autem.* scilicet litigare,etiam coram pedaneis iudicibus.

o *Notum.* quod probatione nõ eget.ij.q.j. de manifesta.extra de iureiuran.ad nostram.C.de accusa.ea quidem.

p *Retentionis.* scilicet factæ per Nicolaum papam.

q *Agitentur.* id est agitari habeant coram certis iudicibus vel conseruatoribus deputatis.

r *Vexare indebitè.* quod per ecclesiã alijs prohibetur.de rescrip.nonnulli.&.c.quia nonnulli.cum simi.ergo ab hoc debet ecclesia abstinere.extra de na.ex libe.ven.c.j. ar.ff. de fideiuf.tutor.si seruitus vendicetur,in l.altius. de condi.indebi.l.frater à fratre.xj.q.j.Siluester.xxv.distin.c.vlt.

f *Bonorum præmissorum.* quorum dominium fuit ecclesię Romanæ per Nicolaum papam retentum.

t *Nec seruetur.* quare ex hoc dici posset aliqualiter abrogata.

A arg.iiij.dist.§.leges.& arg.eo.quæ no.in fi. in cor.authen.de man.prin.§.patrocinio.col.iij.de tabel.§. illud quoq;. colla. iiij. Vel dic quòd potestas licita per priuilegium illud procuratoribus concessa per eos abutentes illo non fuit seruata: quare per hoc priuilegium amittere debuerũt. lxxxiiij. dist. c.vbi ista.xj.quę. iiij. priuilegium. extra de priuileg. tuarum.

u *Quæ omnia.* scilicet litigare,& per priuilegium alios vexare indebitè,vt suprà.

x *Notam.* id est diffamationem.

y *Iniuriam.* quæ potest dici insurgere hoc casu ex indebita prætextu priuilegij facta de aliquo vexatione.argu. extra de foro competen. cap. nullus.

z *Antedicta.* scilicet prædicti dominij retentiua.

a *Et rectoribus.* quocunque nomine censentur.ar.j.quęst.iij. saluator. & per istam copulatiuam, & videtur hic innui quòd simplices ecclesiarum rectores nõ dicantur prælati: cùm de sui natura copula coniungat diuersa.ff. de leg.iij.l. ea tamen adiectio. Sed de hoc dic vt not. extra de iudi. decernimus. de offi.ordi.cap.cùm ab ecclesiarum. & hoc verbum prælatis,denotat ecclesiæ prælatos maiores. argu. d.ca. decernimus.

Copula cõiungit diuersa.

b *Et molesta.* quare ex hoc meritò tollenda.argu.iiij. distinct. ca.erit autem lex.

c *Præmissis.* scilicet prælatis & rectoribus.

d *Opponere.* scilicet litigando.

e *Ipsorum.* scilicet prælatorum & rectorum.

f *Caput noscitur.* xij.distin.c.non decet.

g *Et magistra.* extra de priuileg.antiqua.

h *Litigare.* certè negari non potest quin hoc eis sit graue: cum ecclesia personam parentis repræsentans, sancta & honesta semper videri debeat prælatis & rectoribus,ar.ff.de obse.à libe.l.liberto.

i *Cedere iuri suo.* quod esset contra.l.illud.ff.de peti.hære.

k *Hoc tamen.* scilicet litigare,vel iuri suo cedere.

l *Illos.* scilicet prælatos & rectores.

m *Prædictu.* scilicet prælatis & rectoribus.

n *Iniuriij.* id est iniuriosi seu contumeliosi. argu.ff.de iniur. l.item apud.§.conuitium.cum similibus.

o *Insinuatio.* id est patefactio & assertio.simile extra de app. ex insinuatione.

p *Facta sua.* scilicet conuitiosa seu iniuriosa, vel alijs vexationem inducentia,vt suprà.

q *Defendere.* & male,quia per alium talia facere perinde est ac si facerent per seipsos.argu.ff.de vi & vi ar.l.j.§. deiecisse. de iniur.l.non solũ.§.mandato.& §.Proculus. Et taliũ procuratorũ habentium à fratribus plẽnam & liberam potestatẽ facta,ipsis fratribus nocent.ff.de tribu.act.l.procuratoris.C. de excocti.& transla.mili.anno.l.in excoctione.lib.xij.

r *Nos itaque.* octaua pars.

s *Colere.* per approbationem.veritati enim manifestę cedit opinio.viij.distin.c.veritate.extra de purga.vulga.c. significantibus.ff.quando ac.de pecu.est anna.l.quæsitum.aliàs est §.vlt.l.j.cum simi.& hoc verum,nisi vbi inducitur præsumptio iuris & de iure,vel fictio: quia illi habet præcisè stari. not.de spon.is qui.ff.quod metus cau.l.vlt.C.de proba.l.siue possidetis.50.distin.c.ferrum.

t *Illius.* scilicet Dei.

u *Veritas.* subaudi esse.

Deus est via, veritas & vita.

a *Noscitur.* vnde verè dicitur via, veritas & vita. via, in exemplo non errans. veritas, in promisso non fallens. vita, in præmio scilicet æterno non moriens. de pœ. dist. ij. c. si enim inquit. ver. qui dicit. xj. q. iij. existimant. & c. imperatores. no. de hoc in cor. auth. de fi. instru. circa princ. coll. vj.

Natura humana prona est ad peccandũ.

b *Licet immeriti.* hoc dicit propter humilitatem, vel propter pronitatem humanæ naturæ ad peccandũ. xij. quæst. j. omnis ætas. in cor. authen. de mon. §. si quis igitur. circa fin. coll. j. aliàs nullus eum sanctum dubitet, quem apex tantæ dignitatis attollit. xj. dist. nõ nos.

c *Teneamus in terris.* simile extra de transla. epis. cap. quanto. vt eccl. benefi. cap. j. de re iudi. ad apostolicæ. §. nos autem. lib. vj.

d *Obseruari.* C. plus valere quod agitur. per totum. & dixi. s. eodem in verbo, colere.

e *Præmissũ.* s. in hac decre. recitatis.

f *Adductis.* per hunc modum hominis actus ad finem prospe rum deducitur. argu. Cod. de legi. humanun. de repu. l. dubium non est. xj. q. iij. summopere.

g *Diligenti.* simile. C. ne filius pro patre. authen. habita. quia quod à pluribus quæritur, facilius inuenitur. xx. dist. ca. in quibus. C. de inge. manu. l. si auiam. de fidei com. lib. l. vlti. ff. de bono. pos. l. in bonorum. cum si.

h *Dicti ordinis.* scilicet fratrum minorum.

i *Non verbis tantum.* ad hoc facit. xvj. q. j. si cupis. C. de episcop. & cleri. l. decernimus.

Simulatio est et bona & mala.

k *Simulatis actibus.* simulatio hic in mala parte sumitur, quare infra peruersa appellatur. aliàs in bona accipitur, super quo vide quod no. de his quæ vi metúve cau. fiunt. cap. j. ad tales autem actus dominus respectum non habet. cor enim syncerum, non manum interrogat. xiiij. q. v. c. si quid inuenisti. & plus respicit cogitationes quàm actus. xv. q. vj. ca. si sacerdotibus. ad finem.

Deus inter rogat cor & non manum.

Christi opera fuerũt patentia.

l *Operibus claris.* quasi dicat, patentibus, non occultis, ad instar operum Christi, quæ patentia non clandestina fuerunt, iuxta per eum dicta, Ego palam locutus sum mundo &c. & iuxta id, Qui malè agit, odit lucem. & arg. ad hoc. ff. de admi. tuto. leg. non existimo. de ritu. nup. leg. vlti. Cod. de repu. l. vxor. cum similibus. Vel dic claris, id est non implicitis, sed explicitis: non obfuscatis, sed dilucidis. claritas enim in agibilibus à iure approbatur. ff. de insti. acti. leg. sed & si. §. proscribere. in cor. authen. de testa. imperfect. §. nos igitur. colla. viij.

m *Veritate suffultis.* q. d. non fictione vel simulatione. simulata enim pro infectis habenda sunt.

n *Honori.* de tali honore scribitur, quòd præferẽdus est honor proprius alieno. ff. manda. l. Quintus Mutius. de procur. I. quæ omnia. & arg. extra de vsu pal. ca. nisi. xij. q. j. ca. nolo.

o *Obnubilari.* id est obfuscari, quasi tenebrosi fumi caligine. de hæret. ca. nolentes. Cle. pa. v.

Pelle sub agnina, latitat mens sæpe lupina.

p *Peruersæ simulationi.* hic potes dicere vt dixi. s. in verbo, simulatis actibus.

q *Officit.* vtpote in his sub agni specie lupum gerentibus. arg. extra de hæret. ca. vt officium. §. j. lib. vj.

r *Scandali materiam.* quæ vitanda est. extra de præscrip. c. nihil. de no. ope. nuntia. c. cum ex iniũcto. cum similibus.

f *Consentiret.* iuxta id, Error cui non resistitur, approbari videtur. Et consentire videtur erranti, qui ad resecanda quæ corrigi debent, non occurrit. lxxxiij. distin. cap. error. &. ca. consentire. & arg. extra de hæret. cap. ij.

t *Rectorum.* qui ob præmissa molestabantur & grauabãtur, vt in parte præcedenti dicitur.

u *Pallio.* id est velamento. arg. C. de postulan. l. velamento.

x *Verbalis.* Quasi dicat, non in effectu realis.

A y *Nudi.* id est, ab omni emolumento denudati.

z *Aenigmatici.* quasi dicat, sine fructu subsistentis.

a *Infici.* scilicet quantum in eis est ex suis actibus simulatis. aliàs enim verè loquendo ipsa bona de se infecta dici non possunt.

b *Ac fomentum.* id est nutrimentum.

c *Quanta procedunt.* quæ colligi possunt. s. proxi. §.

d *Ministrare.* quod potius tenemur vitare. arg. de offic. ordi. irrefragabili. de accu. qualiter. cum similibus.

e *De fratrũ.* quid operetur hęc clausula, dixi in c. execrabilis.

f *In posterum.* per hoc videtur quòd in collatis ante hanc constitutionem nihil per eam quo ad dominij retẽtionem immutetur. nam & statuendo super futuris pretérita pristinæ dispositioni reliquisse videtur. argu. in lib. feud. de feud. cogni. circa fi. & ar. extra de præsumpt. nonne. de decimis, ad audientiam. Cod. de cadu. tol. leg. j. §. sin autem ad deficientis.

g *Conferentur.* titulo donationis vel legati, quod donationem sapit. ff. de leg. ij. l. legatum.

C h *Offerentur.* simplici oblatione quæ consueuit in ecclesia potissimè fieri.

i *Quomodolibet.* puta per speciem aliquam, vel modum supremæ voluntatis, vel inter viuos.

k *Exceptis.* ponit exceptionem de multis rebus à statuto, quod infra sequitur.

l *Ecclesijs.* ecclesia in iure multipliciter sumitur. super quo vide quod not. per Ber. extra ne præla. vices suas. c. vlti.

m *Oratorijs.* talia oratoria, non sacra tamen, ad deuotionem vnicuique fidelium licet habere de iure communi, sacra autem non sine consensu episcopi. de consec. dist. j. cap. vnicuique. & ca. nemo. xviij. quæst. ij. ca. quidam. in cor. authen. vt nullus fabricet orato. domos. §. sancimus igitur. colla. v. Sicut & quilibet priuatus potest domum certam deputare pro colligendis pauperibus, non tamen quòd per hoc dicatur locus religiosus. extra de relig. domi. ca. ad hæc. vbi de hoc per Innocen. Et hospitali futuro religioso certa dos assignanda est, sicut ecclesiæ. not. per Innocen. extra de restit. spol. cum ad sedem.

Oratoria an liceat vnicuique habere.

n *Officinis.* id est locis iuxta morem religionis sic appellatis, vt sacristia, refectorium, lauacrum pedum, & similia, sic dicta, quia ad certos actus sunt deputata. arg. ff. de vsufru. l. si cuius. §. vlti. aliàs est sub. l. æquissimum. & de aur. & ar. leg. l. pediculis. §. argento. & tribus. §. seq. cum si.

D o *Dedicatis.* hoc verbum referri potest ad omnia precedentia, vel proxima, scilicet vasa, libros & vestimenta. & relatum ad omnia, denotat quòd non tantùm ecclesiæ oratoria, de quibus non est dubium, sed & officina & habitationes sunt pro diuinis officijs largè dedicata, quasi sine illis commodè diuinis opera dari non possit. argu. j. q. j. si quis obiecerit. & dic dedicatis, scilicet iam, vel dedicandis in futurum.

p *Ad ipsos.* scilicet fratres vel ordinem.

q *Ad quæ.* scilicet ecclesias & alia. s. proxi. expressa.

r *Adeò.* id est intantum.

f *Supradicta.* supra proxi. §. & in alijs præcedentibus. §. Ratio autem quare ad illa prædicta inconuenientia se adeo sicut ad alia non extendunt, quia cum talia sint deputata ad vsus communes seruitij diuini, nullus in eis contendere potest se singulariter habere vsum facti, nec pro illo in iudicio contendere, nec alium vexare. ar. instit. de re. diui. §. vniuersitatis. C. quan. & quibus quarta pars. l. ij. libr. x. xij. q. ij. cap. qui manumittitur.

b *Ac fomentum.* id est nutrimentum.

c *Quanta procedunt.* quæ colligi possunt. s. proxi. §.

d *Ministrare.* quod potius tenemur vitare. arg. de offic. ordi. irrefragabili. de accu. qualiter. cum similibus.

e *De fratrũ.* quid operetur hęc clausula, dixi in c. execrabilis.

f *In posterum.* per hoc videtur quòd in collatis ante hanc constitutionem nihil per eam quo ad dominij retẽtionem immutetur. nam & statuendo super futuris pretérita pristinæ dispositioni reliquisse videtur. argu. in lib. feud. de feud. cogni. circa fi. & ar. extra de præsumpt. nonne. de decimis, ad audientiam. Cod. de cadu. tol. leg. j. §. sin autem ad deficientis.

g *Conferentur.* titulo donationis vel legati, quod donationem sapit. ff. de leg. ij. l. legatum.

a *Propter quod.* scilicet quia ad illa sæpedicta inconuenientia se non extendunt.

b *Nolumus.* Nota principis constitutionem editam ex certa ratione seu causa, non esse extendendam ad illa in quibus cessat illa ratio siue causa, cum defectus causæ constitutionem cessare faciat. ff. de iure patro. l. adigere. §. quãuis. lxiij. dist. §. his omnibus.

Iuris dispositio, ratione dissimilitudo induci.

Et rationis dissimilitudo dissimilia iura induci facit. ff. de succes. edic. l. j. §. largius. C. de codicil. l. vlti. de transact. interpositas. qui potiores in pig. habeantur. leg. assiduis. in fin.

c *Ordinationis prædictæ.* scilicet factæ per Nicolaum. d. c. exijt.

d *Quo ad hoc.* scilicet acquisitionem iuris vel dominij.

e *Ordinationes.* scilicet Nicolai & aliorum prędecessorum.

f *Per hoc autem.* modificat vel declarat premissa. Et expone per hoc, scilicet quòd in talibus prohibemus ius aliquod vel dominium Romanæ ecclesiæ acquiri.

g *Ordinationibus.* retinentibus Romanæ ecclesiæ dominium, vsu facti fratribus reseruato in rebus talibus.

h *Prædictis.* scilicet ordini vel fratribus minoribus obuenientibus.

i *Ecclesiam.* scilicet Romanam.

k *Quomodolibet.* cũ sic indefinitè loquatur, intelligam qualitercunque vel ex pactione, vel ex vltima voluntate.

l *Eidem.* scilicet Romanæ ecclesiæ.

m *Expressius.* id est expressè, vel expressius quàm ante.

n *Priuilegiũ.* de quo fit mentio in parte præcedenti.

o *Nec seruatur.* hic dic vt super hoc dixi in parte præcedenti.

p *Onerosum.* & super hoc dic vt in parte præcedenti dixi.

q *Inhibemus.* talis districta inhibitio in comtemptorem, vtpote peccantem, pœnam inducit. iiij. distin. §. vlti. & alias sæpe dixi.

r *Deinceps.* ad præterita ergo non refertur quod sequitur.

f *Recipiendũ.* à sponte soluere vel tradere ea volentibus extra iudicium, vt differat à sequentibus.

t *Petendis.* in iudicio ex parte actoris.

u *Extorquendis.* ab inuito, ff. de lega. iij. l. fidei cõmissa. §. si rẽ.

x *Defendendis.* ex parte rea.

y *Administrandis.* extra iudicium.

z *Quisquam.* laicus, clericus, religiosus, ob verbum istud indefinitum. ar. ff de hære. insti. l. hoc articulo. cum si.

a *Romanæ ecclesiæ.* alterius ergo ecclesiæ non prohibetur nominari vel constitui procurator. arg. ff. de iudi. cum prætor. extra de præsump. nonne.

b *Cuiusuis priuilegij.* scilicet dudum concessi.

c *Quomodolibet.* puta literas vel iudices impetrando.

d *Decernentes.* tale decretũ ligat manus cuiuscunque etiam ignorantis. de præben. postquam. cap. dudum. lib. vj. cum fi.

A e *Non obstantibus.* No. successores reuocare maximè ex causa priuilegia per suos antecessores concessa, quia non habet imperium par in parem. ff. ad Trebel. l. à quo. §. tẽpestiuum. extra de elect. innotuit. simile huic de excef. præla. cum ex eo. lib. vj. de pœ. cupientes. in fi. de pœn. abusionibus. de sen. ex commu. frequentibus. in fi. Cle. v.

f *Per hoc autem.* nota pars protestatur de conseruandis priuilegijs alijs.

g *Præmissa.* quę colligi possunt ex parte præcedenti.

h *Et ista tangentia.* per hoc videtur quòd priuilegium reuocatum quo ad certa principalia, reuocatum censeatur quo ad alia dependentia ex eisdem. ar. ff. de fun. instru. l. fundi instrumento. §. si cũ ibi not. Zenzelinus.

a Nota gl. & vide de materia Ancha. in reg. accessorium. li. 6. quem Panor. in. c. 1. de immu. eccles. vocat excellentissimum doctorem.

Vm inter nonnullos. Diuisio textualis.

Hãc decre. diuide in duas partes. In prima enim pertinax assertio quòd Christus & apostoli in his quæ tenuerũt, ius non habuerunt, erronea iudicatur, ibi, rursus &c.

i *Nonnullos.* Hæ duæ negatiões simul iunctæ æquipollent affirmatiuæ. ff. de verb. sig. leg. duobus. vt & aliàs. ff. de colla. bo. leg. nonnunquam. de fun. instructo. leg. quæsitum. de adop. leg. nonnunquam. extra de rescript. nonnulli. & cap. quia nonnulli. de sentent. excommunic. solet. libr. vj. expone igitur nonnullos, id est aliquos. quandoque tamen contingit quæ duæ negationes non affirmant, sed vna habetur pro superflua, & ideo alia negatio remanet in suo effectu, vbi mens eius quod agitur, alias salua esse non posset. ff. de verb. obli. l. j. §. si quis. de acqui. pos. l. qui pignoris. de dã. infe. l. fluminũ. §. j. in cor. auth. de hære. & fal. §. inordinatum. colla. j. de his qui ingred. ad appel. §. si verò. col. v. C. de ser. fugi. l. j. cum si.

Affirmatiuam geminata negatio ponit.

k *Scholasticos.* à schola dictos. ar. C. de offi. magi. of. scholarium. de priui. schola. l. ij &. iij. lib. x. de ipsis etiam signanter dicit, quia amore scientiæ consequendæ dubitare de multis consueuerunt per modum disputationis, per quam veritas elucescit frequenter. ff. de mune. & hono. l. munerum. §. mixta. & in extrauag. quia nonnunquam. §. nos autem. Idem tamen dicas si inter alios contingeret id quod sequitur, in dubium reuocari, cum in omnibus sit eadem ratio. & ad hoc adde quod dixi dicto. ca. quia nonnunquam. §. nos autem. in verbo, scholasticæ.

Veritas per disputationem elucescit.

l *Pertinaciter.* istud verbũ in malũ sonat, sicut alibi de sum. trini. & fide catho. §. porrò. de vsur. c. ex graui. §. sanè. Cle. v. C. de condu.

Opinio quæ asserit Christum & eius discipulos nihil habuisse, & in his quæ habuerunt, nullum ius eis fuisse, erronea est & heretica. Hæc extrauagans est valde notabilis, & glossas habet profundas, quæ sunt ex sacra scriptura fontibus haustæ. Si diligenter extrauagantem præcedentem & sequentem inspexeris, locum huic aptum fuisse assignatum mea opinione dixeris.

CAPITVLVM. IIII.

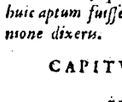

Vm inter nonnullos i viros scholasticos k sæpe cõtingat in dubiũ reuocari vtrũ ptinaciter l affirmare

de condu.& procur.prædi.fis. domus augustæ.l. conductores.lib.xj.Gratia cuius hic quæro quis dicatur pertinaciter aliquid affirmare,asserere,defendere,vel tenere: quia de his verbis sit hic mentio: & in dictis iuribus. Ad hoc breuiter potest dici,quod qui correctionem paratus est suscipere pro tali assertione,vt hereticus nullatenᵒ est habendus.xxiiij. q.j. cap.hæc est fides. &. ca.schisma. & q. vltī. ca.dixit apostolus.& ibi not. aliàs autem pertinax vt videtur, poterit reputari qui contra prohibitionem superioris,quasi ex contemptu scienter vel studiosè affirmat talia vel defendit : vt colligitur xj. q.iij.excellentissimus.extra de pœnis.ca.graué.de cleri. excom.ministram,ca.ij.&.ca.si celebrat.in fin.cum ibi not. vel qui animositate vel ausu incorrigibili ipsa defendit vel asserit.dicto cap.dixit apostolus.vel qui falsas opiniones gignit aut sequitur,cum & talis hæreticus cēseatur. xxiiij.q.vlt.hæreticus.vt ille qui animo superbienti dispositionem sedis apostolicæ articulos fidei non infringentis seruare & ei obedire contemnit: cùm peccatum ariolandi sit non obedire:& scelus idololatriæ non acquiescere: vitium paganitatis contemnere obedire.lxxxj.dist.si qui sunt.viij.q.j. sciendum. & per hoc mori spiritaliter quis præcipitur.extra qui fi.sint legi.cap.per venerabilem.§.penul.& arg.ff. de re mili.l.ij.§.in bello,vel ille qui animo detrahenti vel irrenerenti temerariè talia defendit vel affirmat.extra de maledic. ca.j. cum ibi no.& arg.C.si quis impera.male.l.j.ff.de re mili.l. omne delictum.§.qui manus.& l.milites.§.irrenerens.vel ille qui statutum summi pontificis iustum venerabiter non recipit, sed de ipso etiam ad vnum iota disputare contendit.xxiiij.q. vlt.ca.hæc est fides.xv.distin.ca.sancta Romana. ver.item opuscula beati Leonis.cùm per hoc anathema fieri iubeatur, vt ibi : quod quasi separationem à Deo significans. xxiiij.q. vlt.ca.certum est.in pertinacem profertur. dicto ca. si celebrat. Vel ille pertinax potest dici sicut & obstinax qui monita superioris despicit.extra de re iudi.cap.ad apostolicæ.§. sed licet.& argu.ff.de pœn. l. legati. vel ille qui id quod per sedem apostolicam approbatum est,non admittit:vel ab ipsa reprobatum non repellit.xix.distin.Romanorum.xciij. dist. capit.miratus.& dicto capitu.hæc est fides. & argu. extra de re iudi.in causis.C.de cri.sacri. l.ij. de domesti. & protec.l.j. lib.xij.vel ille qui suæ innitens prudentiæ,contra dictum sapientis & contra decre.extrauagātem,sancta Romana.versi. nonnulli.etiam sapientioribus doctoribus non credens, ad semetipsum & sensum proprium recurrit, non ad sacræ scripturæ verum intellectum: quia ex hoc magister erroris dicitur.xxiiij.quæst.vlt.cap.quid autem iniquius.xvj.q.j.cap.si clericatus.xxvij.dist.relatum.& arg.ff. de iure pa.l. diui fratres.& arg.in procæ.Digest. §. hoc autem.

redemptorem nostrum [a] ac dominum Iesum Christum [b], eiusque apostolos [c] in speciali [d] non habuisse [e] aliqua nec in communi [f] † etiam hæ reticum [g] sit censendū,diuersa & aduersa etiā sentiētibus [h] circa illud : Nos huic concertationi [i] finem imponere cupientes [k], assertionem huiusmodi pertinacem [l], cùm scripturæ sacræ [m] quæ in plerisque locis ipsos [n] nonnulla [o] habuisse [p] asserit [q], & variæ sunt hominum voluntates.ff.ad Treb. quia poterat. & diuersitatem corporum &c.ff.de lib.vniuersitatum.l.j.extra de concef.præben.quia diuersitatem.

† *Ad gloss. huius verbi vide Iaf. in l. seruo electione.* §. *La beo.ff.de le ga.j.dicentem: quod tibi cōmune, nullo modo est tibi propriū: per no. l. si in rem. ff. de rei ven. Et dico ego q̃ res communis nobis vt vniuersis, non pertinet mihi vt Iacobo.l.in tantū.* §. *vniuersitatis.ff. de re.di.sed bene pertinet mihi vt mēbro: quia dominium rerum vniuersitatis est in tota vniuersitate, & quolibet eius membro: vt in l. stipulationes non diuiduntur ff. de verb. ob. dicit Bar. de anima, & vsu rerū,quarū dominium est apud vniuersitatem,aliquādo est singulorum. no. doc.in d.* §. *vniuersitatis. Ex emplum, omnes colligimus ligna ex nemore vniuersitatis: & an singuli possint ferre testimoniū in causa vniuersitatis, Feli.c.insuper. de testi. glos. ca. cū nuncius. de test.cog. do.me⁹ Nico. Bruxel.* §. *legatarijs.insti. de testa. si autem res est cōmunis mihi et alteri priuato, de parte mea tantum disponā.*§. *La beo. nihil quo ad tuā: nisi facerē quod mihi prodesset, tibi non nocere:l. stipulatio.* §. *fin.ff.de nouis ope.nun. Fontanus.*

a *Redemptorem nostrum.* simile extra de reli.& vene.san.cap. gloriosus.lib.vj.

b *Iesum Christum.* hoc nomen est supra omne nomen : in quo omne genu flectatur,& flectendum est,secundum apostolum ad Philip.cap.ij.& probatur extra de immu.eccle.ca. decet domum.lib.vj.

c *Apostolos.* numero duodeno contentos. extra de reli. & venera.sanc.gloriosus.lib.vj.

d *In speciali.* & in singulari : vt quilibet posit dicere , hoc meum,hoc tuum, aut hoc alterius. sic enim in speciali quid haberi dicitur.viij.dist.cū quo iure.xij.q.j. dilectissimis. insti.de re.diui.§.singulorum.ff. eodem titu. l.j. §. hoc autem.

e *Non habuisse.* etiam quo ad proprietatem intellige.

f *In communi.* quasi ad ipsos vt ad vniuersos , non vt ad singulos spectantia.ff.de rerum diui.l.intātum.§. vniuersitatis. de in ius vo.leg.sed si hac lege.§. qui manumittitur.aliàs est sub l.patronum.xij.q.ij.episcopus.§.qui manumittitur.xij.q. j.ca.res ecclesiæ.& c.expedit.vt per hoc videatur notari differentia inter commune & proprium & singulare: quasi per hoc innui videatur quod commune nō sit proprium. & hoc verum de illo quod commune est pluribus vt vniuersis:vt in dictis iuribus. sed commune pluribus vt singulis , singulorum dici potest.ar.ff.de pecu.leg.l.dominus seruum.§.dominus.de ritu nup.l.illud.de ferui.rusti.prædio.l. per fundum. de condi.institu.l.ij.cum simi.licet fortè non propriè. argu. ff.de verb.significa.l. pupillus. §. vltī. de auro & argento lega.l.Quintus.§ .argento.& l. scribit.

g *Hæreticum.* quasi intelligatur scriptura aliter quàm spiritussanctus flagitat,à quo scripta est.xxiiij.q. vlt.c.hæresis.

h *Sentientibus.* quia quot capita, tot sententiæ.de cōse.dist. iiij.sicut in sacramētis.ff.de arbi.l.itē si vnus.§.principaliter.

i *Concertationi.* fi.de appel.ca.concertationi.lib.vj. & in cāpi,antiquæ concertationi.domini papæ Ioan.xxij.

k *Cupientes.* tanquam ille ad quem non ad alium spectat super dubijs fidei electionem vel constitutionem facere. xxiiij. quæst. j. quoties.&.cap.hęc est fides. & cap. quoniam vetus. & argu. extra qui fil.sint legi. capi. per venerabilem. §. rationibus C.de summa trinita.l.j.

l *Pertinacem.* sume verbum quod est infrà , deinceps erroneam &c.vsque ad.§.rursus.

m *Scripturæ sacræ.* de quā dubitari vel disceptari non potest an verum vel rectum existat quicquid in ea scriptum constiterit.ix.distin.cap. quis nesciat. licet de ipsa posit ad māiorem intelligentiam disputari.xcvj. distin. ca. satis euidenter.no,dicto capi.quis nesciat.

n *Ipsos.* scilicet Christum & apostolos.

o *Nonnulla.* expone affirmando,id est,aliqua : vt dixi suprà in glo.hæ duæ.

p *Habuisse.* non ad simplicem vsum facti tantùm,prout aliqui asserunt,sed etiam quo ad ius & proprietatem:vt dicetur in gloss.sequen.

q *Asserit.*[a] Scripturæ sacræ assertio ista reperitur in euangelio Matthæi.ij.cap. vbi magi obtulerunt Christo aurum, thus , & myrrham. per quod denotatur oblatorum dominium fuisse quæsitum : cùm rei oblatæ dominium quæratur ecclesiæ cui offertur : ergo & Christo qui est ipsa ecclesia. argu.de consecra.distinctio.j.cap.omnis Christianus.xvj.q.j fatuimus.iuncta ad hoc.leg.vltī. Cod.de sacrosan. eccle.vbi rei legatæ vel donatæ ecclesiæ dominium transfertur vbi interuenit traditio : sicut in oblatione facta Christo contigit. Non obstat his.ff.de pollicita.leg.si quis rem. vbi simplex votum dominium non transfert ,licet persona vouentis obligetur : quia ibi consensus solum vnius , scilicet vouentis ab initio interuenit : vt ibi not. secus autem in oblatione quæ de sui natura supponit consensum & offerentis,& oblationem recipientis .ar.ij.quæst.ij.duo sunt genera. circa fin.. Item reperitur Matth.viij.cap. Petrum apostolum domum habuisse. Item Matth.xiiij.& xvj.capi. apostolos panes habuisse. Item Matth.xvij. legitur Christum habuisse vestimenta dealbata : & Petro præcepisse , vt didrachma vel staterem pro Christo daret recipiētibus tributum. Ad idem xxiiij.quæst.vlt.tributum. per quod probatur Christum didrachmatis dominium habuisse.cùm enim præceperit illud dare tributum recipientibus: ergo voluit q̃ dominium eius illorum fieret,& eis dominiū quæreretur: quia dare est accipientis facere.ff.de verb.ob.l.vbi autem non apparet.§. vltī. de contrahen.empt.& ven.l.si ita.§.j.instit.de ac.§. sic itaque ff.de reg.iur.l.nō videntur data.supponitur ergo necessariò illud dominium fuisse penes Christum: aliàs illud transferri non potuisset.ff.de acquiren.re.do.l.traditio. extra de dona.inter vi.& vxo.ca.nuper.j.q.vj.ca.Daibertū. ff.de re.iur. l.nemo plus iuris & l.nemo plus cōmodi.Itē Matthei xxvij. Christum habuisse vestimēta,& illa sorte fuisse diuisa. In euangelio Matth.legitur ix.c.q̃ Matthæus domū habebat,in qua cū Christo multi discumbebant , cū qtibus Christus & sui discipuli comedebāt & bibebant.Item in euāgelio Lucæ ix.c.scribitur dominum dixisse apostolis vt darent pauperibus manducare:ex quo supponitur q̃ ipsi habebant vnde darent.& hoc manifestius ibi declaratur ex ipsorum apostolorum respōsione cùm dixerunt , Habentes quinque panes & duos pisces euntes emamus denariis ducentis panes , & dabimus eis māducare.ex quo euidenter datur intelligi ipsos apostolos denarios habuisse,etiā quo ad proprietatē vel dominium.si enim ipsi se empturos offerebant panes cū denarijs,ergo illos pro pretio panum dare volebant,quorum dominiū tenebantur in vēditores transferre. Licet enim vēditor dominiū rei venditæ transferre in emptorem nō teneatur.ff.de contrahend. empt.l.si ita.§. j. emptor tamen dominium pretij pecuniarij transferre in vēditorem tenetur.ff.de act.emp.& ven.l.ex empto.quare cōcluditur q̃ illius apostoli dominiū habuerūt:aliàs ipsum minimè trāsferre possent. Legitur etiam Mar.viij.ca.ipsos septē panes & paucos pisces habuisse.Item legitur Matthæi xvij.c. Christum vestimenta dealbata habuisse.& xxvij.c.ipsum vestimēta habuisse.Scribitur etiā Lucę ix.c.Christū dixisse apostolis, date pauperibus māducare.& illi dixerūt,non sunt nobis plus q̃ quinque panes &

[a] *Tu vide. bis hic glo. Zaba. positam in cle. exiui.* §. *pro inde.dicentem tibi in versi. solutio.ad fi.* q̃ *omnis ista disputatio quæ hic fit, est inanis. Et arguendo sicut hic arguit glo. videretur dicendū* q̃ *fratres haberent proprium : cum, oppositū est in d.* §. *proinde.sed transeant ista in pace. Fontan.*

panes & duo pisces,nisi fortè nos emamus in omnem hanc turbam escam:ex quo concluditur vt.s. dixi. In euangelio etiam Ioannis legitur.xij.&.xiij.c.loculos habebat Iudas: & ea quæ mittebantur, portabat. Item primæ ad Corinthios. xvj.legitur: Vnusquisque autē vestrum apud se reponat, recondens quod ei bene placuerit , vt non &c.in quibus denotatur apostolos aliqua habuisse.Item actuum iiij.ca. dicitur q̃ erant illis omnia cōmunia.Item actuū. xx. legitur Paulum dixisse : argentum, aurum,aut vestem nullius concupiui: ipsi scitis, quoniam ad ea quæ mihi opus erant,& his qui mecum sunt,ministrarunt manus istæ.Ex quibus eundēter elicitur apōstolos in speciali vel in communi aliqua habuisse.Adhuc euidenter sic dicendum fore concluditur per authoritatem Augustini dicētis: Habebat dominus loculos, à fidelibus oblata conseruans [a], & suorum necessitatibus & aliis indigētibus tribuebat.tunc primum ecclesiastica pecuniæ forma est instituta, vt intelligeremus quod præcepit non esse cogitandum de crastino, non ad hoc fuisse præceptum vt nihil pecuniæ seruaretur à sanctis:sed vt Deo ,ppter ista non seruiatur:& per inopiæ timorem iustitia deseratur.sic legitur xij.q j.c.habebat dominus.Cuius quidem authoritatis & aliarū suprà inductarum mens & verba nullo modo referri possunt ad simplicē vsum facti separatum & segregatum ab omni ,pprietate vel dominio,& ab omni iure vtendi : prout aliqui suo sensu ducti & suæ innitentes prudentiæ vel potius temeritati erroneæ,fatagūt affirmare:vt colligitur ex rationibus incōuincibilibus in decre.ad conditorē.insertis : & ibi latius dixi. Et hoc luce clarius denotatur in authoritate Augustini prædicta cū dicit,habebat dominus:intelligā habebat,scilicet cum effectu. hoc enim denotat verbū,habere,de sua propria significatione.ff.de verb.sig.l.nomen filiarū .§.habere. sicut & verbum, prouenire.verbū,capere:vt eod.tit.l.aliud est capere.& si aliter verbū,habere,in iure sumi reperiatur: hoc est de impropria sui significatione: vt colligitur.ff. de verbo.sig stipulatio ista.in princ.& §.habere.sicut de verbo,capere,dici consueuit.ff.de re iud.l.non videtur quisquā. & de verbo,prouenire:vt no.dicta l.aliud.In dubio autē ad propriam vērbi significationem,non autem ad impropriā vel abusiuam sanus referendus est intellectus.ff.de leg.iij.l.nō aliter.§.j.de verb. sig.l.nepos proculo.quod non ficret, si habere ad simplicem vsum facti referretur:vt in decre.ad conditorē.colligitur, & ibi notaui.Et cū dicit loculos,debet vel potest exponi,id est, bursas plenas.sic exponitur istud verbū.ff.de pecu. lega.dominus sticho. §.testamēto.vel exponitur loculos. i. bona vel diuitias.ita sumitur extra de depo.ca.j. Oblata.hoc verbū in authoritate positum denotat rerum oblatarum dominium in Christū fuisse translatū:vt s.probaui. Conseruans,istud verbum ibidem subiunctum,expressè confundere videtur opinionem asserentium Christum & apostolos habuisse aliqua tantum quo ad simplicem vsum facti.conseruatio enim de se supponit conseruati existentiam absque vsu consumptibili facti,vt colligit.ff.de mino.l.& si sine.§.quæsitum.C. de admi.tu.l.lex quę.§.vltī.& C.quan.decre,opus non est.l.vltī.extra de elec.quia sæpe.de offi.or.c.præsenti.li.vj. xij.q. ij.hæc huius placiti cum si.Ipsa igitur conseruatione durante, nullatenus potest dici Christum oblata habuisse absque aliquo iure vtendi dominio vel ,pprietate . Nam & dato q̃ illa habuerit,vt suo tempore indigētibus largiretur : interim tamē absq; omni vsu cōsumptibili vt ,ppria habebat:aliàs sequeretur q̃ suū habere,chimęrinū,id est, in rerū natura nō existens diceretur & iniustū,q̃ dicere nefas est : vt j.in. §. rursus.& ibi dicā.Sequeretur etiā q̃ illa pauperibᵒ erogasset de nō suo,& sic per consequens de alieno eleēmosynā largiretur:quod tamē ipsiusmet Dei prohibitio,& iuris communis dispositio minimè patiūtur. xiiij.q.v.c. eleēmosyna. cū multis c.seq.& præ.j.q.j.c.nō est putāda. extra de deci. ex transmissa.Species enim iniusti lucri est ex alieno largiri, & beneficio sibi acquirere debitorē. vnde ex his furti tenetur,qui ideo rē amouet vt eā alij donet.ff.de fur.l.si pignore. §.j.Istū sensum adhuc denotāt verba authoritatis præmissæ Augustini, cū in ea dicitur nō fuisse præceptū ne pecunia seruaretur à sanctis.Per quod patet ex iā dictis sanctos Dei absque vsu simplici facti posse pecuniā habere,recta tamen intētione:vt in eadē authoritate subiungitur.& infrà latius dicetur.

a *Vide Zabarel. clemen. exiui.* §. *proinde. versi. ad illud.fol. 71. Fontanus.*

a *Contradicat expressè.* cū scriptura sacra asserat eos aliqua habuisse: illi autem asserant eos nō habuisse:& certū est q̃ habere & nō habere,tanquā affirmatio & negatio sibi expressè contradicunt.in cor.auth.de manda.prin.§.sed neque.colla. iij.ff.de instit.actio.l.sed etiā si pupillᵒ.§.si institoria.extra de iureiur.& si Christus.& ad positionem vnius sequitur remotio alterius.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.j.instit.eodem titu.in princ.de tute.j.respon.de pœn.distin.ij. c. si enim inquit.xxx.quæst.j.c.cùm renuntiatur.cum simi.

b *Orthodoxæ.* id est catholicæ.simile.C. de hæret.l. quicunque.& l. cognouimᵒ. cum multis si.

c *Probantur articuli.* vt in symbolo: credo in vnū Deum. ibi, & resurrexit tertia die secūdum scripturas: xv.dist.cap. canones. xxvij.q.j. cap. j. cum multis ca. seq.

d *Quo ad præmissa.* s.quod Christus & apostoli habuerunt aliqua in speciali vel communi.

e *Fermentum.* in malum vel in vitium sonat hoc verbum, iuxta illud apostoli : in fermento veteri &c. & iuxta illud, Modicum fermenti totam massam corrumpit. ix.distin.cap. si ad scripturas.iij.quæst.ix.cap. pura.

f *Mendacij.* quod dicere nefas est.xxiij. q. v. quid ergo. ix. distin.cap.quis nesciat.

g *Per consequens.* sed vnde sequitur istud consequens ? Dicas quod cum scriptura sacra asserat Christum & apostolos aliqua habuisse:assertio cōtrarium astruens, ex se dicit scripturam sacram mentiri : & sic per mendacium quod illa impingit,fidem eius tollit,argu. extra de verbo. signi. forus. §. vltī. & sic fidei (si negaretur) probationem reddit dubiam: cùm fides nisi per scripturam sacram probari penes homines non possit.argu.de pœ.distin.iiij.ca.in domo.& de confe.distin.iiij.ca.ne iusti.

Fides non probatur nisi per scripturam.

h *Quantum in ea est.* scilicet assertione:& propriè dicit,quātum in ea est: nam verē scripturæ sacræ testimonia euacuari non possunt.ix.dist.ca.palam.& cap.præceptis.

i *Eius.* scilicet scripturæ sacræ.

k *In totum.* hoc dicit,quia per mendacium quod in scriptura reperitur,eius fides euacuari dicitur.xvj.dist.ca. canones. ix.dist.ca.si ad scripturas.& arg.iij.q.ix.c.pura de conse.dist. iij.ca.non liceat.C.de vete.iur. enuc.l.ij.§.eandem.ff. quemadmo.test.ape.l.ij.§.fi. Super quo vide quod no.per Innocē. extra de hæret.fraternitatis.& de offic.deleg.cùm in iure.& per Accur.C.de transac.l.si ex falsis.& per Hostien. extra de fide instru.ex literis.

l *Fidem.* id est authoritatem vel probationem.multis enim modis sumitur fides : vt no.extra de summa trini.in rubrica.

m *Euacuans.* id est tollens,vel submouens.

n *Fidem catholicam.* quæ dicitur articulorū collectio.xxiiij. q.j.ca.hęc est fides.& in symbolo Athanasij,quicunque vult sic no.extra de summa trini.in rubrica.

o *Reddat.* sume verba illa,dubiam & incertā,quæ sunt infrà.

p *Eius.* scilicet fidei catholicæ.

q *Probationem adimens.* Ex hoc collige illud effici dubium & incertum,cuius probatio adimitur.Ad hoc facit.ff.de colla.bono.l.j.§.sed cùm possint.de Carbo. edic.l.iij. §. duæ autem.C.de proba.l.si de possessione. de Lati. lib. tol.l. j.§.ille autem nouissimus.ff.quod metus causa.l.isti quidem.§.j.

r *Dubiam.* quæ simpliciter confitenda, firmiter verò credenda est. extra de sum.trini.firmiter. xxiiij. distinctio.cap. quando episcopus. & in symbolo Athanasij , Quicunque vult. vnde in illa dubitans infidelis censetur. extra de hæret. cap.dubius.quare in illa nullus titubare debet. xxiiij. quæst. j.cap.ante.

Fides est firmiter credenda.

s *Deinceps.* istud verbum denotare videtur quod ante hanc decre.talis assertio non esset censenda erronea vel hæretica. ar.ad hoc de sum.trini.cap.fidei.§.porrò.vbi simile verbum etiam in simili materia ponitur : sicut & verbum decætero, refertur ad futurum non ad præteritum : vt in procœmio. vj. libr.& in procæ.constitutionum Clementinarum. & extra de spon.duorum. cap.tuas.de hære.cum Christus. cùm & regulariter constitutio nouiter edita,futura non præterita complectatur, nisi aliud caueatur in ea.extra de consti. quoniam. C.de legi.l.leges & constitutiones.xxxj.dist.cap. ante triennium.In contrario facit verbum declaramus , quod statim sequitur: quod videtur iuris antiqui declaratiuum,non noui editiuum.arg.ff.de acqui.re.do.l.sicuti.§.sed si quæratur.alibi reperitur,de cle.statutum.de iureiu.Romani.§. verum.de re iudi.pastoralis.§.vltī.de præben.c.si Romanus.cle. v. cùm cōstitutio iuris naturalis, id est diuini, etiā ad præterita trahatur.extra de vsu.cum tu. no.per Innō. & Cōpost.extra de cōsti.c.ij.& per Host.eo.ti.ca.vltī.maximè cùm talis assertio dicatur expressè sacræ scripturæ cōtradicere,& quantū in ea est,fidē catholicā dubiā & incertā reddere: vt hic.sed sic sentire videtur durum : cū assertio talis , q̃ Christus & apostoli nihil habuerūt in speciali vel in cōmuni , videretur ante expressè comprobari per decre. Nicolai iij. exiit. §. porrò.de verb.

Cōstitutio nouiter edita respicit futura.

verb.sig.lib.vj.quę facta per vicarium Christi potentem declarare articulos fidei,causam probabilem sic asserendi dare potuit excusantem,arg.ij.q.iij.c.Paulum.extra de sen. excõ. c.sacro.de elec.statuimus.in fi.lib.vj.vt aliàs causa probabilis erroris litigantẽ excusat.ff.de leg.ij.l.qui solidũ. §. etiam. ad Maced. sena. consul.

l.Iulianus. Et opinio doctoris magni inducit causam probabilẽ erroris.ar. C. de vete.iur.enu.l.j.§.his ita.xix.dist.c.sic omnis.xx.dist.c. de libellis.xxxvij.dist. ℣.vlti. extra de resti.spo. literas.§.nos autẽ.not. per Petrũ de Sãp. de appell. vt debitus.ad hoc præstat efficax argumentum.xxij.q.ij.c.in quibus rebus.

Quid enim peccauit antiquitas huius constitutionis inscia pristinã secuta obseruationem? nihil:vt videtur.C.de testa.l.iubemus.Pro hac opi. facit quod no. Alanus extra de hære.cũ Christus. & recitat Guli.xv. dist.canones.Et secundũ hoc dices ꝓ verbũ declaramus,expressè denotat ante hanc decre.etiã tenendũ fuisse quòd Christus & apostoli aliqua habuerunt: nõ autem quòd aliter tenere hæreticũ censeretur.& licet in veritate sacræ scripturæ contradiceret,tamen alia interpretatio sumenda videri poterat per decret.exiit.ab hæresi quem excusans ante hãc decret. aliàs frustra esset hic appositum istud verbũ deinceps, cõtra iura. xix.dist.si Romanorũ.extra de priuile.si papa.lib.vj.de concess.præben.ca.cùm ei.§.secus.Cle.v. ff. de leg.j.siquando.de vsu.si stipulatus.an autem hodie excusaret,dicetur. §. proxi.

a *Hæreticam.* id est,à fide separatam.no. Hosti. in summa de hæreti. §.j.& sic per consequens damnandã & fugiendã. extra de sum.trini.damnamus. C.de hære.l. damnato. extra eo. tit.ca.fraternitatis.xxiiij.q.vlt.ca.clericus.&.c.precedenti & sequenti.x.colla.de statu.& consue.contra liberta.ecclesię.§. statuimus.cum similibus.

b *De fratrum.* quid hæc clausula operetur , vide quod not. de re iudi.ad apostolicæ.& dixi in decre. execrabilis.

c *Declaramus.* collige hic principem ecclesiæ Christiq̃ vicarium posse etiam super fide catholica declarationem facere:vt dixi ℣.in glo.tanquã.potest etiam articulum fidei facere si sumatur articulus nõ propriè sed largè pro illo quod credere oporteat: cùm prius ex præcepto ecclesiæ necessario non oporteret.patet exemplum in hac decre. & de sum. trini.ca.fidei.℣.porrò.Cle.v.& per aliquos inducitur in exẽplum:licet non videatur mihi proprium,extra de hære. cùm Christus.vbi papa interdici mandat ne quis decętero audeat dicere Christum non esse aliquid secundum ꝓ homo: cuius contrarium ante dicere licebat:cùm nõ esset prohibitum secundum aliquorum opinionem,quæ per dictum capitulum confunditur. sic Alanum notasse ibidem recitat Guido xv. distinct.ca.j.Per iam dicta verò non credas papam posse facere nouum articulum per quem noua fides inducatur, aut veritati fidei detrahatur aliquid vel accrescat quo ad substãtiam.xxv.q.j.c.sunt quidam.&.c.seq.& c. si eam destruerem. &.c.quæ ad perpetuam.

Articulus nouus fidei an per papam possit fieri.

d *Edicto.* per hoc verbum patet hanc decre. continere hodie ius commune generale:cùm sit vnum de signis legis generalis.C.de legi.l.ij.

e *Rursus.* secunda pars.

f *In posterum.* hic potes recitare quæ dixi in parte præcedenti in verbo,deinceps.

g *Pertinaciter.* in malum sonat hoc verbum , vt patet ex his quę notaui in parte præcedenti,in verbo,pertinaciter.& colligitur C.de hære.l.ij.cum ibi not.

h *Prædicto.* scilicet Iesu Christo.

i *Iis.* ablatiui pluralis numeri est istud pronomen:& expõne iis,scilicet bonis.

k *Ipsos.* scilicet Christum redemptorem & apostolos.

l *Testatur.* hic dicas vt notaui in parte præcedenti , in glos. scripturæ.

m *Ipsis.* scilicet quæ habuisse eos scriptura testatur.

n *Competierit.* dicebant enim aliqui Christũ & apostolos in iis quæ habuerunt, habuisse simplicẽ tantũmodò vsum facti absque dominio,proprietate,vsufructu,& absq; iure vtendi: moti potissimè ex verbis decr.exiit.§.porrò.de verbo.signi fi.li.vj.quæ fuit Nicolai iij.qui tamẽ vsus facti, prout illi intelligũt,reperitur nusquã absq; aliquo iure saltem personali, quod cõpetit ad vtendũ,licet posset reperiri absq; iure scilicet tali ꝓ sit seruitus.& sic sana mente debet intelligi decre.

A exiit.vt expressè colligitur ex decreta.ad conditorem.& ex iis quæ ibi dixi.

o *Ius habuerunt.* hoc asserere temerarium & fatuum erat & ante hanc constitutionẽ,vt colligi potest per sanè intelligentem ex authoritatibus sacræ scripturæ in iuribus allegatis.℣. in glo.scripturæ.

p *Quæ tamen.* scilicet habuisse ius vẽdendi , donandi , & alia acquirendi.

q *De præmissis.* scilicet quæ Christus & apostoli habuisse reperiuntur.

r *Testatur.* sed vbi? vide quod notaui in dicta glo. scripturæ.

f *Ipsos.* scilicet Christum & apostolos.

t *Potuisse facere.* scilicet tanquam verè suis.

u *Supponit.* scilicet

B scriptura sacra.

x *Expressè.* hic sume literam quæ est infrà,assertionem ipsam &c.vsque in finem decre. & verbum cum , quod sequitur,est ratio declarationis quæ infrà subiungitur.

y *Ipsorum.* Christi & apostolorum.

z *Gesta.* id est facta.nam licet quædam subtilis differentia notari videatur inter facta & gesta,nihil tamen inter ipsa interest.ff.de verb.sig.l.licet.&.l.Labeo. ℣.gestum.propriè autem gestum sine verbis dicitur, vt ibi, licet per interpretationem largius sumatur.ff.de mino.l.ait prætor. & sic potest hic sumi.

Gesta et facta nõ differunt.

a *In præmissis.* scilicet quæ scriptura sacra testatur Christum & apostolos habuisse.

b *Non iusta.* sed vnde potest dici prouenire vel sequi ista euidens inclusio? Respondeo: quia cùm nullus rectus vel iustus vsus seu possessio possit esse,nisi aut iure diuino vel humano vires sumat.xxiij.quæstio.vij.cap.quicunque.necessariò concluditur omnem cuiuscunque rei vsum iniuriosum & iniustum esse qui haberi dicitur absque aliquo iure.ff.ad l.Aquil.l.sed & si quemcunque.§.iniuriam.& de iniur.leg.j. Sicut in simili dicitur,omne quod non est ex fide,id est,con

C scientia,peccatum est.de pœ.distinct.ij. §.illud.xxviij. quæstio.j.§.ex his.extra de præscrip.ca. quoniam omne.& quicquid à lege discrepat,legi contrarium consetur. Cod. de Iudæ.l cœlicolarum.Alege autem & sic à iure expressè discrepat vsum in aliqua re habere sine aliquo iure : cùm sine iure vsus non ipsius vtentis sed alienus censeatur.xiiij.q. iiij.cap. quid dicam.scire enim quisque debet,quod suum non est,ad alium pertinere.Cod.vnde vi.l. cùm quærebatur. & argu. ff. de manumis.l.iiij.xiij.q.j.§.quibus.ver.item præcepit.Suum autem dici non potest nisi aliquo iure mediante. ff. de verb. sig.l.alienare.& l.verbis.viij.distin. cap. quo iure. vnde talis vsus sine aliquo iure dici non meretur vsus,sed abusus.argumen.ff.de vsu & habi.l.plenum.vel vsurpario:quæ de se præscriptionem impediunt.Cod.de aquedu.l.diligenter.de fundis rei priua.l. vsus aquæ .libr.xj.xciij.distinct. cap.illud.xvj. quæst.iij.cap.sicut.extra de testa.c.quia ingredientibus. vbi de hoc. Vnde versus,

Vsus cuiusque rei absque iure est abusus.

Tempus longæuum te non excusat in æuum:
Cùm malè fis vsus,quia non præscribit abusus.

Versus.

c *Quod.* scilicet includere vsum & gesta iniusta.

d *Sentire.* id est,credere.

D e *Nefas est.* simile.xxiiij.q.v.quid ergo.

f *Sacræ scripturæ.* qua clamatur voce prophetica,Non est inuenta in ipso iniquitas , nec in ore eius dolus : & iustitia de cœlo prospexit.

g *Inimicum.* & sic per consequens erroneum. cum enim Christus sit sapiẽtia,veritas,iustitia,charitas,fortitudo.xj.q. iij.c.existimãt.adscribere Christo vsum talem iniustũ & iustitiæ cõtrarium ipsum negare dicitur:vt ibi: & cum iniustè re aliqua vti,sit peccatum.xciij.di.diaconi. & xiiij.q.iiij.cap. quid dicam.impingere Christo talem vsum , est sibi peccatũ impingere: cõtra verbum prophetæ Esa.liij.ca.& Petri apostoli.primæ Petri.ij.capi. Qui peccatũ non fecit &c. & quia impotens est ad peccandum.Nam secundum Aug. posse peccare nõ est aliquid posse,imò aliquid nõ posse. vnde ille solus vocatur omnipotens qui hoc non potest: quia omnia potest quę posse est aliquid posse.de pœ.di.ij.c.principiũ.circa fi. Nam & si in quocunq; iustitia & iniquitas, peccatũ & bona opera minimè se cõpatiuntur,multo minus in Christo.de pœ.dist.ij.c.si enim inquit.Sed quid si censeatur ꝓ talem vsum iniustum apostoli habuerunt:reputabitur hoc nefas vel fidei inimicum? Dicas ꝓ sic,nã vsus rerũ concessus fuit per

Peccatũ est iniuste re aliqua vti.

Christum

Christum apostolis:vt patet ex authoritatibus inductis.℣.in glos.scripturæ.vnde non videtur cõcessisse ipsum iniustum: si enim ipsum iniustum vel illicitũ reputaret , ipsum vtique prohibuisset.xxviij.q.j.c.sic enim. vltra medium. aliàs diceretur author & commissor illiciti: ꝓ hæreticum est sentire.

A re vtendi personæ cohærenti competenti ad vtendum: aliàs supponeretur vsus in Christo & apostolis fuisse iniustus: quod dicere est absurdum: vt hic, & clarius superius probaui,& patet per decre.ad conditorem.& hoc etiam sanè intelligi denotatur per illam decret. etiam

a *Assertionem ipsam.* de qua in hoc. §. suprà dictum est.

b *Pertinacem.* dic vt dixi ℣.in verbo, pertinaciter.

c *Deinceps.* hic recitare potes quæ notaui in parte præcedenti in verbo simili,deinceps.

assertionem ipsam [a] pertinacem [b] de fratrum nostrorum consilio deinceps [c] erroneam fore censendam meritò ac hæreticam declaramus [d]. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostrarum declarationum infringere,vel ausu ei temerario contraire. Si quis autem &c. Datum Auenio.ij.idus Nouembris , anno septimo.

dicentem fratres minores posse vti reb' ordini minorum cõcessis. supponentem per hoc aliquod ius eis competere concessum ad vtendum. nisi enim sic dicta decretalis intelligatur,de se esset impossibilis in hoc quod dicit de vsu facti , si

d *Declaramus.* mirabile continere videtur præsens cõstitutio in duobus:Primò in hoc,quod dicit pertinaciter asserere Christum & apostolos nõ habuisse aliqua in speciali vel cõmuni,hæreticum & erroneum fore censendũ:cùm decretalis exiit.℣.porrò.expressè contrariũ innuat , dicendo ꝓ abdicatio proprietatis omniũ rerũ tam in speciali quàm in cõmuni propter Deũ,sit meritoria & sancta : quod & Christus viã perfectionis ostendens verbo docuit, & exemplo etiam firmauit: quod apostoli inquãtum fuerunt professores paupertatis excelsæ,& volentes perfectè viuere,per doctriuę ac vitæ ipsorũ alueos deriuauerunt. qualis enim & quæ pertinax assertio potest dici , si asseratur quod conditor canonis Christi vicarius asserit? certè nulla,vt videtur.argu. xvj.dist. c.sancta.xix.dist.si Romanorum.xciij.dist.c.miratus.Secundò per eandem viã in hoc, ꝓ in præsenti §. rursus dicitur ꝓ pertinaciter affirmare Christo & apostolis non cõpetisse ius vtendi & c.nam dictus ℣. porrò. dicere videtur expressè ipsos habuisse simplicẽ vsum facti absq; proprietate,dominio, vsufructu,& absq; iure vtendi:cũ prepositio absq;,sicut prepositio sine,priuationem inducat.arg.ff. de exercito. acti.l.j. ℣.si plures.de admi.tuto.l.Titium. de instit.acti.l. sed & si. §. conditio.de acqui.hære.tiquis mihi bona.§. si corã. cũ not. in his,Ad hoc potest saluo meliori iudicio non improbabiliter dici, ꝓ abdicationem proprietatis vt meritoriam & sanctam Christus verbo docuit,& exemplo firmauit:& apostoli etiam volentes perfectè viuere , per vitæ & per doctrinæ alueos deriuauerunt , scilicet principaliter quo ad animi inordinatam affectionem , & in temporalibus auidam mentis implicationem.recta enim interior abdicationis talis intentio quo ad effectũ est formaliter & principaliter perfectio, quòd abiectio exterior diuitiarum quo ad effectum non est essentialiter perfectio,sed perfectionis est via & instrumentũ:vt dicit abbas Moyses in collationibus patrum , & Augu. in lib.de moribus ecclesiæ.c.xxix.loquens de beato Iob dicit,Amisit ille omnes diuitias factus repente pauperrimus: tam inconcussum animum tenuit & infixum Deo , vt satis monstraret non illas sibi fuisse magnas : sed se illis , sibi autem dominum. Quo animo si essent nostri temporis homines,non magnopere ab istorum possessione prohiberemur vt perfecti esse possemus. iuxta hoc est verbum prophetæ, Diuitiæ si affluant,nolite cor apponere.diuites enim cũ iustitia & bonis operibus non abiicimus.xxx.dist. c.item hæc scriptio.& iuxta authoritatem Augustini.℣.inductã,habebat dominus loculos,dicentis ꝓ Christus præcepit non esse cogitandum de crastino, non ad hoc fuisse præceptum ne pecunia seruaretur à sanctis, sed ne Deo propter ista seruiatur & propter inopiæ timorem iustitia deseratur, nisi sanctis qui de se perfecti sunt, pecuniæ cõseruatio non est prohibita:cũ sine impedimento perfectionis possint saltem in communi aliqua possideri.xij.q.j.expedit. Cõprobatur etiã hoc idem per multiplices authoritates scripturę sacrę ad hoc suprà inductas.hunc etiam intellectũ denotat dictus.§.porrò.opponens de hoc quod legitur,ꝓ dominus loculos habuit: & respõdent ꝓ hoc habuit cõdescendens infirmis. mente enim sana debet intelligi ꝓ dominus loculos habuit proprios in speciali vel in cõmuni.aliter enim inepta & impropria fuisset facta idẽ oppositio de loculis per Christum habitis:nisi intelligerẽtur iuxta naturã conformem vel idẽtitatem illius dicti ad quod fit oppositio,scilicet abdicationis proprietatis. Sicut dici per iuristas in simili consueuit , ꝓ exceptio habet esse de eodem de quo est regula:aliàs inepta esset exceptio: vt si diceretur,omnis homo currit præter asinum,nõ est bona exceptio:quia asinus nõ est de illo & eo. subiecto scilicet humano de quo locuta fuerat regula seu propositio. & hoc colligitur.ff.de fun.instru.l.quæstium.§.idem respondit domo instructa.in cor.authen.de non alie.aut permu.re. eccle. §.vt autem.col.ij. Ad id autem quod opponitur contra.§. istum rursus.de dicto §.porrò.quod Christus & apostoli habuerunt vsum absque iure vtendi:dico fore intelligendum absque iure vtendi : scilicet seruitutis,non autem absque iu-

Proprietatis abdicatio est duplex, scilicet interior, et exterior.

Exceptio est de eo de quo regula.

Habẽdi modus secundũ aliquos est triplex.

Vsus simplex facti, non potest reperiri.

Christus ad locuinquit Augustinus) habuit.

Extrauagantes.

ZZ ij

secundum

secundum eos extitit introductũ: scilicet vt homines dicant hoc meum propriũ, & in iudicio de illo cõtendant, allegãtes ad hoc viij. dist. c. quo iure. xij. q. j. dilectissimis. & secundum hunc modum bene dicunt Christũ & apostolos nõ habuisse proprietatem rerũ vel dominiũ in speciali vel cõmun: dicentes de tali modo habẽdi fore intelligendã decretalẽ exiit. §. porrò. de quo præsens decret. nullã facit mẽtionem: quare per prædictã modorũ habẽdi distinctionẽ ista sic generaliter loquens erit trahẽda & exponenda secundũ illã: vt illa per hãc non corrigatur, nec ista illi obuiet. Vtinã autẽ in his dicẽdis saniorem mentis & cõsiderationis intuitũ habuissent. cũ enim certo certius sit Christũ & apostolos aliqua habuisse: vt per authoritates sacræ scripturæ inconuincibiles est ꝓbatum, & illa nõ habuerint quo ad simplicẽ vsum facti absq; aliquo iure: vt in decre. ad conditorẽ. & ibidem vt s. plenè probaui, nec illa etiã solum iure prelationis vel dispensationis habuerunt: vt superius est probatũ, nec illa possint dici per aliquos modos habendi habuisse iure diuino: vt statim proximè plenè dixi: necessariò relinquitur ꝓ illa habuerint per aliquem modum habendi de iure positiuo inductum: vt clarè patere potest ex præmissis veraciter intuenti. Et talem modum habendi iure positiuo Christus designasse videtur iubẽdo reddi Cæsari quæ sunt Cæsaris, Matth. xxij. c. xxiij. q. viij. §. ecõtra. & c. seq. extra de cleri. coniug. ex parte. cui & ipse pro se tributũ soluvoluit. xj. q. j. magnũ. xxiiij. q. vlt. in tributũ. Nõ videntur etiã rectè sapere in hoc ꝓ dicũt iura imperatorum quibus dicitur aliquid propriũ fore, per iniquitatẽ introducta: adhærentes cortici literæ dicti capituli, dilectissimis. nõ sensum, non mentẽ, non virtutẽ eius amplectentes, cõtra iura expressè cõtrariũ statuẽtia. ff. de excusatu. l. scire. §. aliud. de re militar. l. milites. extra de ver. sig. c. intelligẽtia. & c. ꝓpter de elec. si postquã. §. j. li. vi. de iureiu. c. Romani. §. verũ. Clerea. v. j. q. j. c. Marciõ. C. de libe. prater. l. si quis filiũ. de dona. l. vlt. si mi. se ab hære. abstit. l. j. cum similibus. cũ enim lex imperialis sit præceptrix faciendorũ, prohibitrix nõ faciendorum. ff. de legibus. l. iij. & per quã docemur declinare inhibita & sectari permissa. C. eo. tit. l. leges sacratissimæ. Et describi magistraliter & verificè cõsueuit ꝓ lex est sanctio sancta, iubens honesta, prohibens cõtraria. ff. de legi. l. j. & eod. tit. l. ij. cui etiam omnes homines obedire debent propter multa: maximè autem quia est adinuentio & donum Dei: vt dicta l. ij. quæ etiam est delictorum spõtè vel ignorantia cõmissorum coercẽtio. d. l. j. vnde scribitur ꝓ Deus imperiũ propterea de cœlo constituit, vt difficilibus imponat quæ apud eũ sunt bona: & legem aptet secũdum naturæ varietatẽ. in cor. authen. de fide instr. §. quia igitur colla. vj. quare lex dicitur prodita secundum formã cœlitùs datam. C. de murilegulis. l. si quis ex corpore. lib. xj. ex diuino quodam nutu. C. de præscri. long. tẽp. l. vlti. & alibi legitur ꝓ venerãdæ Romanæ leges diuinitùs sunt per ora principum promulgatæ. xvj. q. iij. c. nemo. & ipsa iura humana per imperatores & reges seculi Deus humano generi diuĩribuit. viij. distin. quo iure. & quia cor regis in manu Dei est. C. de summa tri. l. inter claras. ipsa etiam veritas, quæ est Deus, per cor regis multa fieri iussit. xj. q. iij. imperatores, diseonẽs omnem creaturã principibus legẽ condẽtibus fore subiectam. j. Pet. ij. extra de maio. & obed. ca. solitæ. de censi. omnis anima. desipere videntur sententes ꝓ lex fuerit per iniquitatem inducta. cũ enim authorẽ habuerit omnis iniquitatis insciũ & extorrẽ, scilicet Deũ, nõ alia debet dici quàm eius author fuerit: iuxta illud, qualis es tu talia sunt opera tua & argu. xxviij. q. j. c. sunt enim. vltra medij. extra de præsump. ca. ex studiis. nam lex & diuinas & humanas res bene disponit, & omnem iniquitatẽ expellit. C. de vete. iure enu. l. j circa prin. Nõ ob. dictum cap. dilectissimis. innuens prima facie quòd per iniquitatem aliquis dicat hoc meũ, alius hoc suũ: quia exponitur & exponi debet, per iniquitatẽ, id est, propterea quia fuit iniquitas, id est peccatũ. lex inducit hoc meũ esse:, hoc alterius, nõ ꝓ ipsa lex fuerit de se iniqua hoc adinueniens ex causã rationabili vt quisque suo contentus nõ inuaderet alienũ. xciij. dist. diaconi. C.

† Scilicet Michaelis de Cezena generalis ordinis minorum. patet ex libello Ioan. 22. incipiente, quia vir reprob. & Gul. Ockã: vt liquet è suo cõpendio errorũ Ioã. 22. nã iste Ockã pontificis potestatem valde comminuit: cuius vestigia concilium Basilense olim sequebatur. de Turre Crema in summa sua 2. li. ca. 100. ad fi. & in 3. li. ca. 46. ad fi. Fota.

Iura aliquid proprium fore dicentia, nõ sunt per iniquitatem introducta.

Legis descriptio.

Regis cor in manu Dei est.

Reprobatur opinio illorum detractorum qui præsumunt impugnare constitutiones Io. xxij. ad conditorem canonum, & cùm inter nonnullos. suprà immediate præcedentes. Et præmissis responsionibus ad omnes eorum obiectiones, tandem declarantur tanquam hæretici, & Romanæ ecclesiæ rebelles: ab omnibus euitandi si deinceps scienter verbo vel scripto aliquid defendere vel approbare contra illas præsumpserint. Hic habetur sub parte secunda & tertia de clauium materia prolixa & vtilis disputatio.

CAPITVLVM V.

Via quorundam mentes † sic pater mendacij [a] dicitur excæcasse [b], quòd nostris [c] constitutionibus quarum vna incipit, ad conditorem canonum. alia verò, cùm inter nonnullos, vtique tam cum fratribus nostris [d] sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus [e], quàm cum multis archiëpiscopis & episcopis, aliisque ecclesiarum prælatis, necnon & compluribus sacræ theologiæ magistris, ac vtriusque iuris professoribus deliberatione præhabita diligenti [f] digestis [g], ac de premissorum fratrum nostrorum consilio promulgatis: nõ absq; multa cùm (vt s. dixi) peccatum ariolandi sit nõ obedire, & scelus idololatriæ nõ acquiescere, lxxxj. di. si qui sunt. viij. q. j. sciendum. xj. q. iij. c. qui resistit. Credere autẽ dominum Deũ nostrum papã conditorẽ dictæ decret. & istius sic non potuisse statuere prout statuit, hæreticum cẽseretur. xcix. dist. c. nullifas. & ibi not. & per Gar. extra de elec. c. generali. lib. vj. cùm hodie etiam per istam decre. sit declaratum, pertinaciter asserere Christum & apostolos non habuisse aliquid in speciali vel in communi, fore hæreticum: adinuenire membra distinguendi super modis habendi iure non suffultis, vt superius probaui: & iuxta illos scienter aliter asserere: quomodo aliquis a iuris ignorantia poterit excusari nõ videtur. arg. extra de cle. excom. si celebrat. xxiiij. q. vlti. ca. hæretico. & per ea quæ dixi. s. in verbo, pertinaciter. In his autem correctionem sanctæ matris ecclesiæ sponsique sui Christi vicarij suscipere sum paratus, si in præmissis vel in aliquo premissorum contingeret me errare. Zenzelinus.

Textualis diuisio in II. partes.

Via quorundam. Hæc decretalis diuisibilis est in partes vndecim. In prima cum ratione condendi cõtra temeritatẽ detrahentium decretalibus, ad conditorem. & cùm inter nõnullos. præmittitur pollicita prouisio. In parte secunda modorũ detractionis subiungitur recitatio: ibi, Ad impugnãdas autem &c. In tertia dictorũ modorum detractionis annectitur reꝓbatio: ibi, Quòd autẽ quod in ratione &c. In quarta ad authoritates per detractores inductas datur respõsio: ibi, Quod autem subsequenter &c. In quinta authoritatis Nicolai tertij per illos inductæ specialiter fit exclusio: ibi, Adhuc licet declaratio &c. In sexta quibusdã verbis authoritatis Nicolai datur respõsio & certa interpretatio: ibi, Quod autẽ dicitur &c. In septima cuiusdã constitutionis per dictos detractores inductæ subinfertur repugnatio: ibi, Rursus impugnatores &c. In octaua assertionis alterius ipsorum detractorũ fit improbatio: ibi, Rursus asseruisse &c. In nona cuidã conclusioni per detractores factæ responsiua fit impugnatio: ibi, Ex præmissis autem &c. In decima modorum detractionis noua fit improbatio: ibi, Præterea dicant nobis &c. In vndecima & vltima papalis intentio: ibi, Nos itaque &c.

a *Pater mendacij.* scilicet diabolus: cuius mendacij multiplex est species. xxij. q. ij. cap. primum est.

b *Excæcasse.* ipsorum corda obnubilando, vt viam veritatis non agnoscant.

c *Nostris.* id est per nos editis siue factis.

d *Fratribus nostris.* loquendo de cardinalibus in genere omnes fratres appellat: vt hic, & extra de elec. in Genesi. in fi. & ca. ecclesia. ij. in fi. Sed in specie eos semper vocat filios, quãdo non sunt episcopi. de sup. negli. præla. dilecto. de elec. coram. de testa. Raynaldus. sic etiam no. Host. extra de Iudæis, ita quorundam. Quæ autem sit ratio quare loquendo de ipsis in genere omnes fratres appellat, vide in cap. execrabilis. super verbo, cum fratribus nostris.

e *Cardinalibus.* quare sic dicantur, vide quod notaui in cap. execrabilis, in verbo, cardinalibus.

f *Præhabita diligenti.* si. C. ne filius pro parte. authen. habita. & plenius dixi in c. ad conditorem. §. nos itaque.

g *Digestis.* id est ad decidenda & dissoluenda dubia factis. in procemio institu. §. igitur post libros.

Temeritate

a *Temeritate plectibili.* id est punibili, cùm non obediens decreto principis mori præcipiatur. iij. Regum. ij. cap. extra de ma. & obedien. capi. fiquis.

b *Nisi sunt.* id est conati sunt in præteritum.

c *Nituntur.* scilicet de præsenti.

d *Quam continent.* scilicet dictæ nostræ constitutiones.

e *Falsas.* id est non veras. falsitas enim nihil aliud est quàm immutatio veritatis. in cor. authen. de fide instru. circa prin. col. vj. ff. ad l. Cor. de fal. quid falsum.

f *Insanias.* id est non sanas opiniones, imò à veritate alienas: vt patet infrà.

g *Obfuscare.* id est obscurare seu obnubilare quantum in eis est.

h *Pestifera.* id est pestis spiritalis animæ inductiua.

i *Simplicium.* id est doli vel fraudis carẽtium. simile in cap. prodiens. ff. de proba. leg. cum de indebito. §. sin autem. de quibus dici consueuit, quod propter sui innocentiam omni verbo credunt. xxij. quæst. iiij. cap. innocens. Gratia cuius scire debes quod quædam est in homine simplicitas, id est, animi puritas, quæ est dolo & machinationi contraria: & talis simplicitas etiam iure approbatur. vj. quæstio. j. capi. ex merito ꝓlebis. xvj. quæst. j. si cupis. & amica legis dicitur. instit. de fidei commis. hæredi. §. sed quia. & nemini debet esse damnosa. ff. de dolo. l. j.

Simplicitas est duplex.

Est alia simplicitas quæ dicitur esse aduersa discretioni: & talis, cùm potius dicatur fatuitas, non approbatur. xxxix. distinct. ca. Petrus. xlvij. dist. ca. de Petro. lxxiiij. dist. ca. episcoporum. ff. de postu. l. j. §. vlti. cum l. seq. de cura. furi. l. ij. insti. de cur. §. sed & curator. in fi.

k *Labefacere.* id est labi vel ruere facere.

l *Deuium.* in mala parte sumitur: vt aliàs. C. de veteri iure enuclean. l. tanta. §. ergo prima. ver. aliæ. extra de præsumptio. c. tertio loco.

m *Ad impugnandas.* secunda pars. ADDITIO.

Circa hunc §. j. vide Ockam in compendio errorum, errore. j. præsentis extraua. & eundem in dialogo suo libr. ij. primæ par. à cap. xj. vsque ad ca. xv. vbi conatur probare quæ in hoc j. §. pontifex refellit, interim debacchans in iuristas per. j. capit. cùm Christus. de hære. qui dicunt papam posse facere nouum articulum fidei. & in hoc puncto vide summam Ioan. de Turre Cre. lib. ij. cap. vij. & in cap. xxij. in solutionem ad x. obiectionem. vbi laborat ad concordandum hanc discordiam inter papam Nicola. & Ioannes xxij. & de paupertate Christi & apostolorum. vnde videtur mihi in eo latere opi. Ockam quòd disposita circa fidem ab vno papa, non possint per alium reuocari. Fontanus.

n *Prædictas.* scilicet, ad conditorem. &, cùm inter nõnullos.

o *Ratione.* id est inductione seu allegatione.

p *Publicè.* ex hoc magis peccabant propter maioris mali exempli perniciem. argumen. ff. vi bono. rapt. l. ij. §. si in re deposita. institut. de obligat. quæ ex delict. nas. §. pœna. xj. quæstio. iij. præcipuè. extra de excessib. præla. capi. quàm sit graue. not. xxxij. q. iiij. ca. nemo.

q *Clauem scientiæ.* hanc clauem scientiæ isti ex capite pro-

Extrauagantes.

temeritate plectibili [a] nisi sunt [b] detrahere, & nituntur [c] veritatem quam continent [d], per falsas [e] insanias [f] obfuscare [g]: Nos tam perniciosis ausibus, ne eorum doctrina pestifera [h] simplicium [i] animos labefacere [k], ac in sui erroris deuium [l] deducere valeat: de eorundem fratrum cõsilio decernimus super hoc salubriter (vt sequitur) prouidere. Ad impugnandas [m] autem cõstitutiones prædictas [n] subscripta ratione [o] tam verbo quam scripto vsi sunt publicè [p], sicut fertur: Illud, inquiunt, quod per clauem scientiæ [q] in fide [r] ac moribus [s] semel definierunt Romani pontifices, adeò immutabile [t] perseuerat, quòd illud [u] successori reuocare non licet [x] in dubium, nec contrarium affirmare: licet de iis quæ per clauem potestatis [y] ordinauerint, asserant secus esse [z]. In confirmatione autem regulæ ordinis fratrum minorũ, Honorij iij. Grego. ix. Inno. iiij. Alexan. iiij. Nico. iiij. prædecessorum nostrorum summorum pontificum hæc verba [a] asserunt contineri: Hæc est regula [b] euangelica Christi & apostolorũ imitatrix, quę nihil in hoc mundo habet proprium [c] vel commune, sed in rebus quibus vtuntur [d], habent simplicem vsum facti [e]. his addere præsumẽtes [f], præfatos [g] summos pontifices & multa concilia generalia per clauem scientię definisse paupertatem Christi & apostolorum constitisse perfectè in expropriatione [h] cuiuslibet temporalis dominij ciuilis [i] & mundani, & sustentationem eorum [k] in solo & nudo vsu facti [l] etiam constitisse: ex quibus nituntur concludere [m] non licuisse [n] nec licere [o] ipsorum successoribus contra præmissa [p] aliquid immutare. Ideoque [q] cùm constitutio nostra in ratione prædicta, cõtra definitiones prædictorum prædecessorum nostrorum (sicut asserunt) definierit Christum & apostolos in iis quæ habuerunt, habuisse non tantùm simplicem vsum facti, sed ius faciendi [r] de ipsis: eosque ipsos fecisse scriptura sacra testatur: pertinacem assertionem dicentium ipsos ius huiusmodi minime habuisse: cùm actus illorum fuisse concludant nõ iustos, quod de Christo nefas est dicere, hæreticam declarando, cõcludere satagunt licet falsò [s], nobis non licuisse

a *Ockam vocat istud 2. errorem. allegat Lin. II. Qui tuli stis clauem scientiæ, de qua de Turre Cre. in sum. lib. 1. c. 93. cõclusio. 9. & eo. lib. c. 96. conclusio. 6.*

Ordinata in veteri testamento reperiuntur aliquando mutata in nouo.

b *Illa quæ papæ nõ licent numerantur ab Ockam in dialogo suo lib. 1. 2. tractatus. 3. partu. c. 23. Fontanus.*

c *Hic videnda est summa Ioan. de Turre Cremata. li. 3. c. 55.*

f *Moribus.* scilicet reformandis.

t *Immutabile.* hoc fortè dicũt ad instar iuris naturalis quod de se immutabile est. instit. de legi. agna. tu. §. vlti. de iure natu. §. sed naturalia quidem iura. v. dist. §. primo.

u *Illud.* scilicet in fide ac moribus definitum.

x *Non licet.* sed quafrõte hoc dicere ausi sunt, non video: cùm & dominus per se ordinata in veteri testamento, aliquãdo reperiatur mutasse in nouo. xxij. q. iiij. incommutabilis. xxiij. q. viij. occidit. extra de diuor. gaudeam. & de confec. dist. iij. peruenit. & definita per Romanos pontifices, ipsi iidẽ & eorum successores mutasse reperti sunt. extra de consangui. cap. nõ debet. & dixi in ca. quia in futurorum. & ca. quia nonnunquam.

Ordinata in veteri testamento reperiuntur aliquando mutata in nouo.

y *Clauem potestatis.* hoc impugnatur: vt patebit infrà.

z *Secus esse.* quia definitum per illam immutari potest, & eius cõtrarium affirmari.

a *Hæc verba.* scilicet proximè sequentia quæ tamen probant id ad quod inducuntur: vt infrà in. §. quod autem subsequitur.

b *Hæc est regula.* verba sunt prædictorum summorum pontificum confirmatoria (secundum istos) regulæ ordinis minorum.

c *Habet proprium.* id est secundum quam nihil licet fratribus habere proprium vel cõmune: de ipsã enim regula (cùm de se sit inanimata) certum est quòd nihil habere potest.

d *Vtuntur.* scilicet fratres dicti ordinis.

e *Simplicem vsum facti.* ex his moti fuerunt isti ad detrahendum prędictis constitutionibus, nõ sanè intelligentes istum simplicem vsum facti: vt patet infrà, & in decreta. ad conditorem. & ca. cùm inter nonnullos.

f *Præsumentes.* & malè: vt patebit infrà.

g *Præfatos.* s. proximè.

h *Expropriatione.* priuatiuè ponitur syllaba ex, vnde expone expropriatione, id est carentia vel abdicatione.

i *Ciuilis & mundani.* de dominio competenti de iure diuino contrarium sentiebant: vt dixi in cap. cùm inter nonnullos.

k *Eorum.* scilicet Christi & apostolorum.

l *Vsu facti.* absque aliquo iure secundum istos: quod tamen verum non est.

m *Nituntur concludere.* falsò tamen: vt infrà patet in §. ex præmissis. & sequen.

n *Non licuisse.* scilicet dudum vel in præteritum.

o *Nec licere.* scilicet de præsenti.

p *Contra præmissa.* scilicet sic definita, secundum istos.

q *Ideoque.* scilicet quia contra præmissa non licet successoribus aliqua immutare.

r *Sed ius faciendi.* id est ipsis rebus vtendi & donandi, & ex his aliqua acquirendi: vt in decret. cũ inter. §. rursus. & verba quæ sequuntur, expone vt ibi dixi.

s *Licet falsò.* istorum falsa conclusio clarius patebit per ea quæ dicentur. j. §. proximo.

a *Supra dicta.* scilicet quòd Christo & apostolis non solum simplex vsus facti in habitis competierit, sed & ius de ipsis aliqua faciendi. Zenzelinus.

b *Contra ipsam.* scilicet quòd nobis per eam non licuerit aliquid declarare vel statuere prout in ea continetur.

c *Quòd autem quod in ratione.* tertia pars.

d *Videlicet.* verba quæ sequuntur expone & super his dic vt dixi in parte præcedenti.

e *Contrarium veritati.* quare dicas illud nõ fore tenendum, imò penitus reprobandũ: cùm omnis assertio veritati, quæ Deus est, contraria, vetustas erroris existat. viij.dist.c. consuetudo. & ideo veritati necessariò cedere habet. ea.dist.cap. veritate. & ca. præcedenti & sequenti. & arg. ff. ad legem Aquil. l. inde Neratius. §. vlti. quando actio de pecu. est anna. l. quæsitum. aliàs est §. vlti. sub lege prima. extra de purgat. vulg. cap. significantibus, & scriptum est quod veracium, id est, veritatem asserentium, sumus tantummodò amatores, in cor. authẽ. vt in priua. domi. sacra mysteria non fiant. vltra medium. colla v. & alibi dicitur, Nos enim qui veritatem colimus, ea tantummodò volumus in nostris esse legibus, quæ ipsa te obtinent. Cod. de dedititia lib. tol. l. vnica.

Veraces sunt amandi.

f *Secundum illos.* scilicet doctores & magistros.

g *Qui tenent.* scilicet quod sequitur affirmando. simile verbum & similis huius verbi expositio fieri consueuit extra de foro competen. capi. si diligenti.

Clauis spiritalis quæ est.

h *Clauem spiritalem.* quæ ad instar clauis materialis est inducta: sicut enim clauis materialis dicitur instrumentum seu ministerium quo clausum ostium aperitur: sic illa potestas quæ attributa est dispensatoribus sacramentorum, clauis dicitur. nam ostium cœli licet de se apertum existat (Apocalypsis iiij.c. vbi dicitur, & ecce ostium apertum in cœlo, quod est Christus) clausum tamen dicitur propter impedimentum peccati originalis vel actualis impedientis humanam creaturam cœlum & Dei gloriam ingredi: & quia per talem potestatem in virtute passionis Christi illud impedimentum tollitur, ex hoc porta cœli aperiri & reserari dicitur. de consec. dist. iiij. ca. propriè exemplum. de bap. maiores. §. cautè tamen. Sicut aliàs contingit q̃ per sublationem impedimenti via præparari & aperiri dicitur ad aliquid, vt est videre in pacto facto vltimo de petendo: per quod tollitur impedimentum exceptionis ortæ ex pacto de non petendo præcedenti: & ex hoc aperitur via efficax ad agendum. ff. de pac. l. si vnus §. pactus. & sublato impedimento exhæredationis per querelam inofficiosi testamenti, aperitur & paratur etiam via efficax ad agendum. ff. de inofficio. testamento. l. qui de inofficioso. Et sublato impedimento præteritionis per peritam bonorum possessionem contra tabulas, aperitur via augmenti vel diminutionis legatorum ab impubere relictorum. ff. de vulga. & pupil. substi. l. & contra tabulas. de leg. iij. l. vlti. §. fi. multa similia alia exempla super hoc dari possent.

Cœlum de se apertum quandoque claudi tur.

Cœli aperti o legatiõ exemplis declaratur.

i *Nequaquam esse scientiam.* clauis enim talis spiritalis suscipitur per susceptionẽ ordinis sacerdotalis, vt j. sequitur, absque alia angustia seu labore. Scientia autẽ cùm à natura nõ insit, ab euentu est, & cum diligentia acquiritur. in cor. authen. de quæsto. §. hæc omnia. colla. vj. xvj. q. j. sic viue. C. de excusa. artificum. l. j. lib. x. ff. de ædil. edic. l. præcipiunt ædiles. cùm sciẽtia requirat studiũ, & exercitium studij exposcat vsum librorum. extra. de verbo. signifi. c. exiit. §. porrò. circa fin. lib. v. vj. & de hoc per Guli de elect. si postquam. libr. vj.

Scientia ab euentu est.

k *Potestatem.* in tali potestate consistit tota vis clauium per Christum Petro concessarum. Matth. xvj. ca. xxiiij. q. j. quodcunque.

l *Esse scientiam.* cùm non sit.

m *Errauisse.* aliud pro alio putando: hic enim est propriè error. xxij. q. j. c. in his. xxxviij. dist. c. quamuis. C. de castren. pecu. militum. l. errat. lib. xj.

Errat, qui aliud pro alio putat.

n *Pro quibus.* scilicet tenentibus clauem esse scientiam.

o *Definitio.* id est a magistralis seu doctoralis descriptio.

p *Doctoribus.* vnde doctor dicatur, & quę in doctore requirantur, & quibus doctor factus etiã de iure gaudeat priuilegiis, & quot & quibus nominib⁹ nuncupetur: vide si placet quod super hoc plenè notaui extra de magistris. ca. cùm sit nimis. Cle. v.

a Hãc declarat de Turre Cre. l. suæ summæ. c. 93. cõclu. 8. Fontanus.

q *Potestas.* quare talis potestas clauis dicitur, dixi statim in glo. quæ ad instar.

r *Atque soluendi.* scilicet suprà terram, non autem mortuos sub terra. ad hoc vide quod legitur & not. xxiiij. q. ij. legitur. extra de senten. excom. à nobis. ij.

Mortui non possint absolui.

s *Dignos recipere.* per pœnitentiam ad soluendum. venia enim non datur nisi correcto. xxiiij. q. ij. legitur. 50. distin. c. absit. & capi. siquis postea. C. de summa trini. l. vlt. §. fin. de hære. l. Manichæos. à contrario sensu.

t *Indignos.* per contumaciam vel rebellionem. extra de maio. & obe. ca. si quis. &. c. cùm in ecclesiis.

u *Excludere debet à regno.* scilicet cœlesti. Sed qualiter per potestatem ligandi dicantur indigni excludi à regno cœlesti? Respondeo: quia ligati per excommunicationis sententiam iustæ, vt quia per inobedientiam resistunt: per hoc Dei ordinationi resistere dicuntur. xj. q. iij. cap. qui resistit. cùm iudici ecclesiastico quilibet obedire ex præcepto apostoli teneatur. extra de maio. & obe. c. omnes principes. x. dist. ca. certum est. & ca. suscipitis. vnde per inobedientiam quis mori præcipitur. extra de maiori. & obe. c. siquis venerit. id est, per excommunicationis sententiam velut mortuus à communione fidelium separari. extra qui filij sint legi. per venerabilem. §. pen. quæ quidem excommunicatio quem ab ipso corpore, quod est Christi ecclesia, rescindit. iij. q. iiij. Engeltrudam. & excommunicatus iustè, à Deo dicitur separatus. xxiiij. q. vlt. c. certum est. quia excommunicatio dicitur æterna mortis separatio. xj. q. iij. nemo. cùm Deus sit vita animæ. de pœ. d ist. j. c facilius. ver. item si antequam. & vita vitæ, id est animæ, quæ est vita corporis. de pœ. dist. ij. charitas. ver. item prouide. non immeritò igitur quis per potestatem ligatus excludi à regno cœlesti dicitur.

Excommunicati sunt exclusi à regno cœlesti.

x *Claues.* scilicet ligatoria vel absolutoria.

y *Conferuntur.* de pœni di. j. c. multiplex. & ca. quem pœnitet. xxj. dist. in. in nouo. cum similibus. nec inferiori competere possunt in foro pœnitentiali. extra de pœ. omnis. quod prosequere vt no. Hosti. de offi. archidi. cùm satis. & plenius in summa de pœ. cui confitendum. nam & si necessitatis tempore quis proximo confiteri possit: de pœn. dist. vj. c. j. & d. c. quem pœnitet. in ver. tanta. ipse tamen absoluere vel ligare non potest sibi confitentem: quia claues non habet: vt ibi. & not. ita de offi. ordi. c. pastoralis.

Laicus in necessitate potest confiteri aut dare, sed nõ absoluere.

z *Communiter.* id est regulariter. & hoc dicit, quia aliquando ex infusione simul cũ sacerdotio conferri scientia potest inspiratione Dei: sicut & reperti sunt aliqui, licet penitus laici, in episcopos & archiẽpiscopos assumpti: vt beati Nicolaus, Ambrosius, & Seuerus. lvj. dist. §. his omnibus.

Scientia sacerdotio multis diuinitus infusa fuit.

a *Non conferuntur.* istud oculata fide patet ad sensum in multis ad sacerdotium promotis qui absque scientia sunt reperti, & ideo etiam à pontificali officio inde meruerunt deponi. extra de æta. & qualita. ca. vlti. Et hoc idem tenere videtur sanctus Thomas de Aquino. iiij. sententiarum, distin. xviij. adde etiam quod dixi §. in gloss. clauis enim &c.

b *Secundum illos.* scilicet qui dicunt clauem spiritalem nequaquam esse scientiam.

c *Videtur.* Et est secundum eos. & sic tale videre est topicum non elenchicum. simile de spon. cap. præterea. qui maiores. cap. videtur. de transla. episc. inter corporalia. §. j. de fer. cap. capellanus. ff. de iis quæ in testa. delen. l. proximè. iuxta finem.

a *Dici clauis.* quare hìc dicas vt §. in glo. quę ad instar. & glo. clauis.

b *Secundum illos.* scilicet magistros vel doctores.

c *Ponunt.* id est supponunt, vel ponunt in opinione sua.

d *Vnam clauem.* quasi velint dicere quòd non sunt plures: quasi vna sola sufficiat: cùm vna tantùm sit sera claudens regnum, scilicet peccatum, ad quam amouendam seu aperiendam clauis ecclesiæ est inducta: nec sunt plures necessariæ.

Claudere peccatum sera dicitur vnica cœlũ.

e *Spiritalem.* hic potes dicere quod dixi supra. in glo. quæ ad instar.

f *Discernendi.* id est, discretionẽ faciendi.

g *Inter lepram & lepram.* id est, inter peccatum & peccatum. non enim omnia peccata eandem exposcunt pœnitentiam. xxix. distin. cap. necesse. xlv. dist. cap. ij. 50. dist. vt constitueretur. vnde in pœnitentia eligendus est confessor sciens soluere & ligare. de pœni. dist. j. quem pœnitet. & dist. vj. c. j. Alibi tamen hæc verba, lepram & leprã, sumuntur pro iudicio ecclesiastico, ciuili & criminali. extra qui filij sint legi. per venerabilem. §. rationibus. circa finem.

Lepra et lepra quid re præsentant.

h *Soluendi.* hic dicere potes quæ dixi. §. in verbo simili, soluendi.

i *Euidenter.* id est, patenter vel manifeste. simile. ff. de excep. rei iudica. l. euidenter.

k *Claues huiusmodi.* quas scientiæ fore dicunt.

l *Et alta.* scilicet circa mores: vt in parte præcedenti.

m *Conferuntur ordine.* hoc statim. §. proximè per iura comprobaui.

n *Ad talia.* scilicet quæ sunt fidei per constitutionem aliquam definienda.

o *Aliàs.* scilicet si ad talia se extenderent.

p *Circa præmissa.* scilicet quæ sunt fidei.

q *Sacerdotes simplices.* non habentes auctoritatem præẽminentem.

r *Quod falsum est.* cùm ad solum Petrum & eius successores spectet constitutionem super fide, & declarationem aliquam facere. xxiiij. q. j. cap. quoties ratio. & ca. hæc est fides. & in c. exiit. §. vlti. de verbor. signi. lib. vj. & de sum. trin. ca. fidei. §. nos igitur. Cle. v. vtpote ad quos maiora ecclesiæ negotia superna dispositione iussa sunt referri. xxiij. q. j. cap. rogamus. xvij. dist. c. nec licuit. & ca. huic sedi. extra de appel. vt debitus. in fin. de bapt. maiores.

Constitutio super fide à solo papa fieri potest.

f *Generalem potestatem.* scilicet, quodcunque ligaueris super terram &c. Matth. xvj. cap. xxiiij. quæst. j. quodcunque. & q. ij. legitur.

t *In personam eiusdem.* xl. dist. cap. non nos. extra de re iudi. ad apostolicæ. §. nos itaque. & dic vt ibi not. per Inno. in glo. vlt. & de fo. compe. licet. in glo. fi.

u *Officij pastoralis.* dicendo, si diligis me, pasce oues meas. extra de elect. ca. significasti.

x *Per quam.* scilicet officij commissionem.

y *Omnia concessisse.* probatur hoc argumento iurium. ff. de offic. eius cui mandata est iurisd. leg. j. §. vlti. de iurisd. omn. iu. leg. ij. de procu. leg. ad rem. & leg. ad legatum. extra de offic. delega. cap. præterea. nam aliàs talis cura commissa nulla videretur. ff. de offic. eius. leg. vlti. extra de offic. dele. ex literis.

z *Vniuersalis.* sic dicta, quia vniuersaliter super omnes tam fideles quàm infideles habet potestatem. super quo vide id quod no. Hostien. super hoc extra de voto & voti redemp. c. quod super his.

a *Alium effectum.* quia reuocabilem & mutabilem.

b *Statuuntur.* cùm statuta per clauem scientiæ dicant esse immutabilia & irreuocabilia: licet in statutis per clauem potestatis dicant secus esse: vt parte præcedenti.

c *Alia per clauem scientiæ.* scilicet immutabilia & irreuocabilia, secundum illos.

d *Alia per clauem potentiæ.* possibilia mutari & reuocari.

e *Si ipsam dixerimus esse clauem.* conditionaliter hoc ponit, non simpliciter nec assertiuè propter opinionem aliam contrariam: vt in princ. huius. §. dixi, in glos. clauis enim.

f *Nil aliud.* nam cùm talis clauis in susceptione sacerdotalis ordinis conferatur: vt §. circa princ. huius §. & ibi probaui: absit dicere quòd in simplicem sacerdotem translata videatur potestas statuendi vel definiendi de fide, quæ soli sedi apostolicæ reseruatur in prærogatiuam priuilegij singularis: vt dixi. §. proxi. in glo. cùm ad solum. nam in generali commissione non transeunt ea quæ quis non esset in specie verisimiliter permissurus. extra de offic. leg. cap. quòd translationem. de offi. vica. cap. cùm in generali. lib. vj. ff. de pecu. l. qui peculij. de pigno. obligatione. & arg. extra de procu. ca. non potest. Cle. v. cum nec simplex sacerdos possit manum apponere ad ea quæ sunt etiam simplici episcopo reseruata. a extra de consue. ca. quanto. de consecra. eccle. ca. aqua.

† Certe Io. de Turre Cre. lib. 1. c. 93. 9. cõclu. dicit illam scientiã discernẽdi esse clauẽ. et ponit ibi in ordine sacerdotali altã clauem potentiæ. fatetur tamen in cõclu. sequen. istas duas claues ordinis non differre essentialiter, sed solũ per comparationem ad actus diuersos. & postea in cap. 96. eo. li. ponit istas duas claues in spiritali iurisdictione. & in. 8. cõclu. asserit eas non differre. Fontanus.

a Idem de Turre Cre. in 1. lib. ca. 116. conclu. 5. Fontan.

g *Nisi auctoritas cognoscendi.* subaudi & salutare remedium in foro pœnitentiæ adhibendi: vt §. eo. §. dictum est.

h *De re aliqua cognoscendi.* & sic simplex est cognitio causæ data. datus ergo simpliciter ad cognoscendum, non censetur datus ad definiendum: vt hic, & Cod. ad le. Cor. de fal. l. vbi. de iudi. authen. ad hæc. extra de offic. deleg. super quæstionem. §. nos autem. & §. verum. & §. porrò. non enim simplex cognitor habet definitionem: vt not. ff. de procur. leg. qui procuratorem. cùm nec semper habeat iurisdictionem. ff. de re iudi. leg. ait prætor. licet super articulo de quo iudex habet cognitionem, videatur regulariter habere iurisdictionem. ff. de verb. sign. leg. notionem. extra de offic. delega. ex literis. not. dicto. §. nos autem. secus autem (quoniam hic dicitur de cognitore) est in illo cui vices iudicis sunt commissæ, etiam cum clausula, donec committens eas duxerit reuocandas: quia talis potestatem habet definiendi. extra de offic. deleg. c. fi delegatus. libr. vj. & antea hoc idem no. Hostien. eod. titu. cap. si pro debilitate. licet Innocen. contrarium ibi notaret, & male.

Definire nõ potest qui datur ad cognoscendũ.

i *Quare.* scilicet quia potens simpliciter cognoscere, non potest definire.

k *Necessario requiratur.* cùm enim cognoscere & definire sint diuersa: habens vnum, scilicet cognoscere, non ex hoc sequitur quòd habeat aliud: ad instar habentis etiam liberam & plenam administrationem, qui per hoc donare non potest, nisi expressa sibi data super hoc potestate. ff. de pact. leg. contra iuris. & leg. vlti. de dona. leg. filius. & argu. ff. de iureiur. leg. iusiurandum. §. vlti. cum leg. seq. ad instar etiam illius cui simpliciter causarum cognitio est commissa, qui per hoc etiam inquisitionem de criminibus, & amotionem à beneficiis non consequitur. extra de offic. vica. capi. licet. lib. vj.

Donare nequit habens administrationem etiã liberam.

l *Soli claui.* §. si dicatur vna tantùm esse.

m *Potentiæ.* scilicet cognoscendi.

n *Et etiam definire.* §. cognoscendi: aliàs etiam definitio non competeret ex sola potestate cognoscendi: vt suprà.

a *Dirigit.* lumen præbendo in tenebris.xv.q.viij.cap.ſciſcitantibus.vt videat & liberius diſcernat ſeram claudere, vel etiam aperire.
b *Quantum ad hoc.* ſcilicet quo ad vſum clauium.
c *Obtineat ſcientia.* ſcilicet in habente clauibus vti.
d *Vicem lucis.* vt per ſciẽtiam habeat vim & claritatem in mente quo ad vſum clauium, & illam ponat in opere. xxxix. diſt. Petrus. Habens enim vti clauibus, debet eſſe ſciens ſoluere & ligare. de pœ. diſtin. vj.c.j.aliàs ſuſcipiens eas peccat, per ea quę dixi in cap.execrabilis.circa princ.in ver. minus idoneis.
e *Beato Petro.* cùm dixit, Et tibi dabo claues regni cœlorum.
f *Poſt illam.* ſcilicet promiſsionem clauium.
g *Subiunxerit.* Matt. xvj.xxiiij. q. j. quodcunque.& q. ij. legitur. extra de re iudi. ad apoſtolicæ. §. nos itaque.lib.vj.
h *Solutum et in cœlis.* ſed hoc intellige claue non errante: aliàs enim ſi ligãdo vel ſoluendo erraret, ligatus vel ſolutus quis non dicitur quo ad Deum. Frequenter enim fit vt qui per eccleſiam militãtem foras mittitur, intus fit, ſcilicet in eccleſia triumphanti. & ille foris eſt, ſcilicet extra eccleſiam triumphantem: qui intus, ſcilicet in eccleſia militanti, retineri videtur.xxiiij.q.iij.ca. ſiquis non recto. extra de ſen. excom. à nobis.ij.talis autem error vt in pluribus vitatur in vſu clauium per ſcientiam ſoluendi & ligandi.
i *Habita mentione.* quam veriſimile eſt ipſum feciſſe ſi ſcientiam talem reputaret. cùm enim ſe daturũ claues promiſiſſet, non videretur promiſſum perfecte adimpleuiſſe: niſi id quod clauem reputaret, tradidiſſet.arg.ff.de leg.iij.l.librorum, de auro & argen.leg.l. quamuis. de cõſtit. pec.l.promiſſor. §.conſtituto.de act.emp.l.ij.§.vacua.de vſu. l.videamus.§.in Flauiana. conſtat enim quòd facta Chriſti perfecta fuerint.ipſe enim opus imperfectionis non nouit: vt ſcriptura ſacra teſtatur.& arg. ad hoc in cor. authen. conſtitutio quæ dignit. §.illud.col.vj.
k *Quod autem ſubſequenter.* quarta pars.
l *Nonnullorum.* id eſt aliquorum, duplici negatiua per affirmatiuam expoſita.& ſuper hoc vide quod dixi in ca.cum inter nonnullos.
m *Et cætera.* hæc clauſula comprehenſiua eſt multorum verborum: vt hic vides. Simile.ff.de lib.& poſthumis. leg. Gallus.extra de libel.ob.dilecti.de appel. ſignificantibus. de re iudi.ad apoſtolicæ.§.licet.ver.deierauit. Vnde facit in argu.pro more tabellionum qui habent in aliquibus regionibus, quòd recipientes notam in protocollo de aliquo facto vel contractu, vtuntur frequenter iſta clauſula: & poſt redigendo inſtrumentum in mundum, apponunt multa verba quæ non appoſuerunt in nota vel protocollo, & illa ſubintellecta fore dicuntur ſub tali clauſula &c. de iure tamen

Clauis habens vti, debet eſſe ſciens.

Excommunicatus quo ad eccleſiã militãtem, ſæpe eſt abſolutus quo ad triumphantem.

ſed ſicut lumen materiale claui gerum in vſum clauis materialis dirigit,[a] & quaſi quantum [b] ad hoc obtineat [c] ſcientia vicem [d] lucis. Et hoc ſaluator noſter in promiſsione clauium facta beato Petro [e] ſenſiſſe videtur expreſſe, cum poſt [f] illam immediate ſubiunxerit, [g] Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcũque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum [h] & in cœlis: nulla de ſcientia habita [i] mentione. Quod autem [k] ſubſequenter proponitur in ratione prædicta: videlicet quòd in confirmatione & declaratione regulæ fratrum minorum, nonnullorum [l] prædeceſſorum noſtrorum, videlicet Honorij iij. Gregorij ix. Innocen.iiij.Alexã. iiij. Nicolai iiij. verba huiuſmodi continentur: Hæc eſt regula euangelica: & cætera [m] ſuprà poſita, vſque ibi, in nudo vſu facti etiam conſtitiſſe patet: prorſus obuiat [n] veritati. Honorius quidem præfatam regulam abſque declaratione aliqua confirmauit, in cuius confirmatione de verbis [o] prædictis mẽtio aliqua [p] non habetur, vt liquere poteſt cuilibet confirmationem huiuſmodi intuenti, [q] niſi quatenus de vita euãgelica habetur mentio in [r] ipſa regula confirmata ibi cùm dicit, Hęc eſt regula fratrum minorum, videlicet domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctum euangelium obſeruare viuendo in obe-

Chriſti facta fuerunt perfecta.

A ſcripto nihil plus vel minus in mundo quàm in protocollo debet reperiri: vt omnis falſitas & ſuſpicio euitetur. in cor. authen.de tabel.§.illud quoque.& ſeq.col.iiij.
n *Obuiat veritati.* & per conſequens falſum eſt: vt dixi ſ.in parte j.in verſi. falſas.

dientia,[s] ſine proprio, & in ca ſtitate. Ex quibus verbis concludi non poteſt quòd per ipſum prædeceſſorem noſtrum ea quę ipſi in verbis prędictis aſſerunt [t], fuerint definita, [u] imò [x] poteſt concludi potius quòd vita euangelica quam Chriſtus & apoſtoli tenuerũt, habere in communi aliqua nõ [y] excludat, cum ſine proprio viuere, non exigat quòd ſic viuentes nihil habeãt [z] in cõmuni. In declarationibus quoque Greg.Inno.& Alexã. prædictorum qui eandem regulam abſque confirmatione alia declarant †, ſimiliter nulla prorſus fit mẽtio de [a] prædictis: imò per eas euidenter oſtenditur eorum quæ [b] habere licet ipſis fratribus, vſum [c] iuris ad ipſum ordinem pertinere. Gregorius [d] quidem in ſua declaratione quãtum ad hoc interſeruit quæ ſequuntur, Dicimus quòd nec in ſpeciali nec in communi debent habere [e] proprietatem: ſed vtenſilium, librorum, & rerũ mobilium quas licet [f] habere, ordo vſum habeat, & fratres, ſecundũ quod generalis miniſter & prouinciales ordinandum duxerint, his vtantur. Innocentius [g] autem & Alexander præfati in ſuis declarationibus ſic dixerunt: Dicimus inſuper quòd cum in ipſa regula contineatur expreſſe, ꝓ fratres nihil ſibi appropriant, neque domum, neque locum, neque aliquam rem, quòd nec in communi, nec in ſpeciali debent

o *De verbis prædictis.* ſ. proximè, & plenius ſ.in parte.ij.contentis.
p *Mentio aliqua non habetur.* vnde falſo Honorij verba ſuper hæc allegant: quare in periculum criminis falſi ſe forte inuoluunt. ff. ad leg. Corn.de fal.l.vlti. C. de Iuſti. Codic. confir. §.hac igitur.
q *Intuenti.* & ſic oculata fide veritas huius eluceſcit.inſti. de gra.cognat.§.vlt.
r *In ipſa regula confirmata.* Vnde Honorius per talem recitationem aliquid nõ definitum, propoſitum, factum, aliquid- †Ockã dicũe etiam definiuiſſe cit hoc falſũ, in quarto errore hũ dici non poteſt. arg. C.de proba.l.ratio- ſium cõſtitutionũ. Eõt. nes.commu. vtriuſque iudicij.l.ſcriptura.cum ſi. ex quibus probatur verba narratiua fidem non facere. ad hoc autem clarius facit extra de præben.c.ſi dignitatem.Cle.v. *Verba narratiua fidem non faciũt.*
s *In obedientia.* hæc tria quæ ſequuntur, ſunt de ſubſtantia religionis. de ſtat. mona.cùm ad monaſterium.§.vlti.
t *Aſſerunt.* ſ. Chriſtum & apoſtolos nihil commune vel proprium habuiſſe.
u *Definita.* nam per modum recitationis non definitionis per papam Honorium fuerunt expreſsa: vnde verba ſua ad voũ effectum inducta, nõ ſunt ad alium extendenda, etiam in fauorabilibus. ff. de conditio.& demõ.l. cùm talo.§.vlt.de adimen. leg.l. inutiliter, & de liber.lega.l.Aurelius.§.teſtamẽto.de manumiſ.teſt.l.Titia.§.
x *Imò.* ſuper hoc verbo videre potes quod dixi in cap.execrabilis.circa princip.ſuper verbo, imò.
y *Non excludat.* ſcilicet per hoc quod ibi dicitur Chriſtum & apoſtolos ſine proprio viviſſe.
z *Nihil habeant in communi.* cùm propriè loquendo habere in communi aliquid non ſit proprium habere: de quo ſatis plenè dixi in c.ad conditorem.&.c.cùm inter nonnullos.
a *De prædictis.* ſ.verbis quæ detrahentes prædictis conſtitutionibus in eorum declarationibus aſſerunt contineri.
b *Quæ habere licet.* hic vide quod dixi in ca.ad conditorem.
c *Vſum iuris.* non ergo tantùm ſimplicem vſum facti: vt dicto c.ad conditorem.&.c.cùm inter nonnullos.
d *Gregorius.* ponit verba declaratoria Gregorij.
e *Debent habere proprietatem.* hæc verba & ſequentia iſtos mouere potuerunt ad detrahendum dictis cõſtitutionibus, male tamen.
f *Quas licet habere.* hæc verba ſane intellecta retorquentur contra tales: quia ſupponunt quòd aliquod ius competat habendi in talibus rebus: vt in c.ad conditorem.
g *Innocentius.* ponit verba declaratoria Innocentij papæ, & Alexandri

Alexandri, ſuper quibus dicas quod ſ. proxi. dixi.
a *Declarationibus ſupradictis.* ſcilicet Greg. Innocen. & Alex.
b *Neceſſe eſt hoc referri.* cum aliàs ſupponeretur iniuſtus, ꝓ dicere nefas eſt: vt in c.ad conditorẽ.&.c.cum inter nonnullos.& ibi plene dixi.
c *Singulorum ſunt.* id eſt per ſingulos explicanda.
d *Et requirunt.* eſſe enim debet perſona habens factum explicare, nec ante iuris ratio quam perſona quærenda eſt. ff. de iure codi.leg.quidam referunt.
e *Ordo autem.* ſcilicet minorum in genere.
f *Non eſt.* cùm ſit nomen intellectuale carens anima: ſed poteſt dici fungi vice perſonæ ſicut hæreditas, municipium, ſocietas, collegium, vniuerſitas. ff. de fideiuſ.l. mortuo. inſtit. de ſtipul. ſeruorum.in prin.C. depoſiti.l.cùm hæreditas.
g *Sed repræſentata.* ſ. iuris diſpoſitione: ſicut hæreditas iacens perſonam defuncti repręſentat.ff.de nouat.l.nouatio. in fin. de acquir. rerum do. l.hæreditas enim.inſtitu.de hæred. inſtitu.l.ſeruus alienus. *Hæreditas iacens defunctũ repræſentat.*
h *Imaginaria.* id eſt in imagine intellectus concepta: ſicut aliàs aliquid intellectu percipitur magis quàm facto vel verbo dicitur. ff. de ſolu.l.ratum. de condi. ob cauſam. l. qui ſe. de iure dotium. l. licet. §.quoties. de dona. inter virũ & vxo. l.iij.§.vlt.
i *Quare.* ſcilicet quia facta per ſingulos explicanda perſonam veram exigunt: & ordo vera perſona non eſt.
k *Conuenire nequeunt.* probatur hoc per iura. hæreditas enim quæ de ſe quid vniuerſum eſt.ff.de re iudi.l.hæreditas.de verbo. ſigni.l. nihil.ea quæ facti ſunt, explicare non poteſt: nec illa ſibi conuenire poſſunt.ff.de acquir.rerum do.l. hæreditas in multis. ſiquis teſtamento liber eſſe iuſſus.l.j. §.Scæuola. Et populo vt vniuerſo auditio diuinorum, quæ facti eſt, conuenire non poteſt.extra de ſent.exc.ca.ſi ſententia.§. cum verò. ſic nec ordini vt vniuerſo: vnde vniuerſitas vel collegium quæ facti ſunt, per ſe explicare non poteſt: [a] ſed per membra ſua illa explicat & explicare cogitur.ff.de condi.& demon.l.municipibus.& arg.C.de appa.præſe.præto.l. cornicularij.libr. xij.de excuſ.munu.l.maximarum.lib.x.de aduo. diuer. iudi. l.reſtituendæ.ſic etiam ſentit Inno.de ſent. excom.Romana. circa ſi.& Compoſt.de reſcrip.ca.eam te.in glo.j. §. ſed quid ſi canonici.& Accur.ff.de iura.calum.leg.ij. §. hoc etiam.in verſi.plurima parte.& ad hoc adde quod dixi in c.ſi fratrum. ſuper verbo, ciuitatibus. *Hæreditas explicare non poteſt ea quæ facti ſunt.*
l *Ei.* ſcilicet ordini, vt vniuerſo.
m *Quæ ſunt iuris.* vt eligere, ſtatuta facere, aliquem in fratrem recipere, & ſimilia.arg.xvj.q.vlti.congregatio.extra de elect.nullus.&.cap.in Geneſi.& poteſtas acquirendi ea quorum ordo capax eſt.arg.ff.de ſtipul.ſeruo.l.vſusfructus.quibus mo.vſuſf.amit.l.ſeruo hæreditario.
n *Adhuc licet.* quinta pars, & ponit verba declarationis. N. erij, aliàs iiij.contẽta in decr.exiit.§.porrò.de ver. ſig.li.vj.

a Ockam in quinto errore dicit iſtud hæreticum per illud Exodi 32. Sedit populus manducare & bibere. 4. Re.4.In ſuo deturba vt comedant. Vtinam Ockam comeſtus fuiſſet, aut non la-

A o *Hi ſunt.* ſcilicet fratres minores.
p *Regulæ.* ſcilicet beati Franciſci.
q *Eloquio.* id eſt verbo.ff.de dona.l.Aquilius.
r *Roborantur.* id eſt ſolidantur vel firmantur.
ſ *Exemplo.* cuius quidem Chriſti omnis actio, noſtra eſt inſtructio.ij. q. j. Deus omnipotens. extra de ſepul.cap.j.
t *Fundatorumque.* repete roborantur exemplo.
u *Apoſtolorum.* dicuntur igitur apoſtoli militantis eccleſiæ fundatores.ſimile de elect. fundamenta.lib.vj.
x *Eius.* ſcilicet Chriſti, vel militantis eccleſiæ.
y *Subiunxit dicens.* hic videre potes quid ſuper ver. his ſequentibus dixi in cap. cùm inter nonnullos.in verbo, declaramus.
z *Prædictis.* ſcilicet Nicolai quarti.
a *Intentio.* ad quam ſemper recurrẽdum eſt, & ſuperficiei literæ eſt præferenda. extra de præb. cum olim. ff. de condi. & demon.leg.in conditionibus. de leg. j. ſeruus pluriũ.§.fin.
b *Dicta regula.* ſcilicet ſancti Franciſci.
c *Euangelico fundetur eloquio.* id eſt fundamentum ſuſcipiat ex verbo euangelico.
d *Roboretur exemplo.* ſcilicet quo ad omnia in ea contenta: vt ſ.
e *Multa.* de quibus infrà ſubiicitur.
f *Nec exemplo.* ſcilicet facti.
g *Conditor regulæ.* beatus Franciſcus.
h *Denarium vel pecuniam.* de denario vel pecunia recipiendis ſpecialis per regulam facta fuit interdictio.d.c.exiit.§. cæterum in eadem.

boraſſet circa pugnas verborum, ex quibus oriũtur inuidiæ, contentiones, blaſphemiæ: vt dicit Apoſtolus 1. ad Timot.6.Eõt.

fecte viuere per doctrinæ ac vitæ ipſorum alueos direxerunt. Ex verbis tamen prędictis [z] nequaquam poteſt colligi, quòd præfati prędeceſſoris noſtri Nicolai intentio [a] fuerit dicere, quòd dicta [b] regula quo ad omnia quæ continentur in ea, euangelico [c] fundetur eloquio, ac vitę Chriſti roboretur [d] exemplo: nec quòd apoſtolorum vita & actibus ſit firmata. Conſtat enim multa [e] contineri in dicta regula quæ nec Chriſtus verbo docuit, nec [f] exemplo firmauit: vtpote quòd præcepit conditor [g] regulæ fratribus vniuerſis vt nullo modo denarium [h] vel pecuniam recipiant per ſe vel per interpoſitam perſonam, necnon & de multis aliis contentis in dicta regula: quæ vtique nec Chriſtus nec apoſtoli verbo docuerunt, nec firmauerũt [i] exemplo. Nec † obſtat quòd Chriſtus portare pecuniam apoſtolis & diſcipulis dum ipſos ad prædicãdum mitteret, interdixit: [k] quod tamen [l] antequam eos mitteret, ipſis fuiſſe legimus interdictum. Quodque poſt reditum pecuniam portauerunt, in pleriſque locis euangelica veritas & apoſtolica dicta [m] teſtantur. Præterea [n] Auguſtinus dicit [o] expreſſe, quòd [p] illud non [q] fuit pręceptum, ſed poteſtas recipiendi neceſſaria ab iis quibus prædicabant euangelium: quam [r] ſeruare [s]

quia ipſorum receptio naturaliter, vt in pluribus, frequenter quem ad illicitum impellit.
i *Nec firmauerunt exemplo.* cùm & Chriſtus & apoſtoli habuiſſe loculos & pecuniam ſint reperti: quod proſequere vt dixi in ca.cùm inter nonnullos.
k *Interdixit.* Matth.x.cap.
l *Quod tamen.* ſcilicet pecuniam portare.
m *Dicta teſtantur.* ſed vbi? Vide quod not.plenè in cap.cùm inter nonnullos.in glo.ſcripturæ ſacræ.
n *Præterea Auguſtinus.* expoſitor verborum Chriſti interdicentis apoſtolis cùm ad prædicandum mitterẽtur, pecuniam portare.
o *Dicit expreſſe.* dicto c.Matth.x.& Tho. ibidem poſt eum.
p *Quòd illud.* ſcilicet pecuniam non portare.
q *Non fuit præceptum.* id eſt, in vim præcepti iniunctum: quia tunc contra facere eſſet peccatum.iiij.diſtin.§. vlti. ſecus in iis quæ ſunt de cõſilio perfectionis, vt ibi, & xiiij.q.j.§.quia ergo.no.extra de æta.& quali.ad aures.
r *Quam.* ſcilicet poteſtatem recipiendi neceſſaria ab iis quibus euangelium prædicabant.
ſ *Seruare apoſtolis licuit.* non erat enim magnum ab illis vitæ neceſſaria & temporalia recipere, quibus ſpiritalia miniſtrabant.j.ad Corinth.ix.ca.extra de præſcriptionib.cum ex officij.de offic.ordina.cap.ſi epiſcopus.lib. vj.xiij. quæſtione. j.§.his ita.

Temporalia recipiat qui ſpiritalia miniſtrat.

Sed

† *Vide additionem meam circa finem poſitam in 1. §. iſtius extrauagãtis, & ponderãdo hunc text. ibi, in nullo obuiat. non videtur audere dicere quòd vnus papa poſſet reprobare aut reuocare ſtatuta prædeceſſoris in articulo fidei. quod an verum ſit, iudicet Ro. eccleſia. Eõt.*

Ordo litera.

a *Sed hoc.* ſcilicet quòd regula eorum euangelico fundetur eloquio, & fide Chriſti & apoſtolorum roboretur exemplo, quod ſine proprio ſpeciali vel communi habeant eſſe fratres, vt fuerunt Chriſtus & apoſtoli. Hic autē ſume literam, videtur intellexiſſe dicere, quæ eſt infra.

b *Obedientia.* quæ dicitur melior quàm victima. extra de maio. & obe. cap. illud. & quæ ſit ratio, exprimitur. §. cap. quorundam. §. pe.

c *Intellexiſſe dicere.* ſubaudi non autem prohibuiſſe vſum etiam cum iure vtendi. & hoc latius infra patebit.

d *Quod vtique.* ſic ipſum intellexiſſe.

e *Declarationibus noſtris.* ſcilicēt factis in conſtitutionibus, ad conditorem, & cum inter nōnullos. cùm in eis non dicatur quin carere proprio, & ſub obedientia, & in caſtitate viuere debeant, & quin quo ad euangelica in regula expreſſa ipſa regula euāgelica dicatur.

f *Ipſum.* ſcilicet Nicolaum quartum.

g *Dixiſſe.* ſcilicet in ſua declaratione.

h *Nudo.* id eſt, depurato & denudato ab omni proprietate & dominio, & ab omni iure vtendi.

i *Quo ad Chriſtum & apoſtolos.* licet quo ad fratres de tali vſu expreſſerit.

k *Fecerit mentionem.* hic videre potes ꝗ dixi ſupra eodem. §. proximo circa prin. in glo. vnde falſo.

l *Ius aliud.* ſaltem perſonale vel perſonæ cohærens.

m *De ſola abdicatione proprietatis.* de ipſa ſola mentionem faciendo per modum abdicationis aliud ius abdicaſſe in dubio non videtur ſenſiſſe. argu. ff. de fund. inſtru. leg. quæſitum. §. idem reſpōdit domo. &. leg. cum de Janioris. §. cum fundi. in lib. feu. de feu. cogni. l. i. in fin.

n *Non iuris alterius.* ſcilicet vtendi.

o *Quantum ad ipſos.* ſcilicet Chriſtum & apoſtolos.

p *Etiam quo ad proprietatem.* quaſi dicat, nedum quo ad ius vtendi.

q *Dixiſſet.* dicto ca. exiit. §. porrò.

r *In euangelio legitur.* Io. xij. &. xiij. ca. &. xij. q. j. cap. habebat dominus.

f *Loculos.* hoc verbum expone vt dixi in ca. cum inter nonnullos. in glo. ſcripturæ ſacræ.

t *Perfecta ſunt opera.* ipſe enim opus imperfectionis non nouit.

u *Infirmorum.* ratione imperfectionis.

x *Impertinens.* hic nihil curo dicere, quia ſatis dixi etiam ante publicationem huius conſtitutionis in. c. cum inter nonnullos. in glo. ſ. quæ incipit, mirabile. ibi videas.

y *Vſum facti.* abſque alio iure proprietaris.

z *Fruſtra diceretur.* & ſic quo ad hoc ſua declaratio fuiſſet

A inanis, fruſtratoria, & vacua. quod non eſt cenſendū, quia in cōſtitutione verba appoſita non debent eſſe ſuperflua. C. de nouo codi. cōpo. circa mediū. xix. di. ſi Romanorū. nec fruſtratoria. ff. de leg. j. l. ſiquādo. immo debēt aliquid operari. ff. de vſur. ſi ſtipulatus. extra de maio. & obe. ſolitæ. de priui. ca. ſi papa. lib. vj. de concef. præb. cap. cum ei quem. Cle. v.

a *Secundum eum.* ſcilicet Chriſtum, vel dic eum ſcilicet Nicolaum. iiij.

b *Perfectis etiam.* q. d. nedum ratione imperfectiōis infirmis.

c *Et ſi quæratur.* fortè per volentem diligenter cuncta rimari & perfectè intelligere id quod legitur. ar. in cor. authen. de quæſto. §. pe. coll. vj. & in cap. quia nonnūquam. §. nos autē.

d *Propter quos.* id eſt, quorum contemplatione & intuitu.

e *Auguſtinus.* eccleſiæ doctor egregius, & cōfeſſor eximius. extra de reliquiis. ca. glorioſus. lib. vj.

f *Inſertum eſt in decretis.* xij. q. j. cap. habebat dominus. hanc auctoritatem Augu. expone, & ſuper ea dic vt plenè no. in. c. cum inter nōnullos. in gloſ. ſcripturæ ſacræ. vltra medium eiuſdem gloſſæ.

g *Vnde.* ſcilicet quia dominus loculos habebat, oblata conſeruans & ſuorum &c.

h *Ipſum.* ſ. Chriſtum.

i *De ſuis diſcipulis.* illi appellatione ſuorum de quibus præmiſerat non immerito comprehendun- *Suorū appellatione qui contineantur.*
tur, vtpote per eum ſine fraude & fictione recepti, & ſui familiares & domeſtici commenſales. ar. extra de verb. ſig. ca. ſicut. de priuile. ca. licet. de ſent. excommu. quicunque. lib. vj. ratione enim ſeruitij dicebantur ſui. C. in qui. cau. colo. cenſi. l. ij. li. xij. & ibi no. Alibi autem alio reſpectu ſui dicuntur, contra quos quis

apoſtolis licuit, vel etiam nō ſeruare. Sed [a] hoc Ro. ponti. prædeceſſor noſter Nicolaus quo ad principalia tria vota, ſcilicet in obedientia [b] viuere, & ſine proprio, & in caſtitate, ac alia ſi qua euangelio reperiantur expreſſa, in dicta regula videtur intellexiſſe [c] dicere in declaratione prædicta: quod [d] vtique declarationibus [e] noſtris in nullo obuiat ſupradictis. adhuc non B apparet ipſum [f] dixiſſe [g] ſuſtentationem Chriſti & apoſtolorum eius in ſolo & nudo [h] ſimplici conſiſtere vſu facti, cum quo [i] ad Chriſtum & apoſtolos nullam præfatus prædeceſſor noſter Nicolaus in ſua declaratione fecerit [k] mentionem, immo ſenſiſſe ſatis videtur expreſsè, ꝗ ius [l] aliud à proprietate habuiſſe potuerunt, cum de [m] ſola abdicatione proprietatis nō iuris [n] alterius in præfata declaratione, quantum [o] ad ipſos attinet, mentio habetur. Adhuc idē Nicolaus prædeceſſor noſter videtur ſenſiſſe, ꝗ C Chriſt[p] & apoſtoli etiā [p] quo ad proprietatē habuerunt aliquid in cōmuni. cum enim in ſua declaratione prædicta verba de abdicatione proprietatis dixiſſet, [q] reſpōdens obiectioni tacitæ, quæ ſibi de loculis quos Chriſtus habuiſſe in euāgelio [r] legitur, poterat fieri, ſtatim quę ſequūtur ſub iunxit: Nec his quiſquā putet obſiſtere, quòd interdū dicitur Chriſtum loculos [s] habuiſſe. nā ſic ipſe Chriſtus, cuius perfecta ſunt [t] opera, in ſuis actibus viam perfectionis exercuit, ꝗ interdum infirmorum [u] imperfectioni condeſcēdens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas ſemitas non damnaret. ſic & infirmorum perſonam Chriſtum aſſerit in loculis ſuſcepiſſe. Aliàs impertinens [x] de loculis fuiſſet obiectio, niſi intellexiſſet Chriſtum etiam quo ad proprietatem loculos habuiſſe. Præterea ſi diceretur Chriſtum in loculis habuiſſe tantummodo ſimplicem vſum [y] facti, fruſtra [z] diceretur quòd in perſona infirmorum ipſos Chriſtus habuit loculos, cum ſecundum eum [a] perfectis [b] etiam conueniat habere ſimplicem vſum facti. Et [c] ſi quęratur propter [d] quos infirmos iſtos loculos habuerit, Auguſtinus, [e] cuius dictum inſertum eſt [f] in decretis, reſpondet dicens, Habebat dominus loculos, à fidelibus oblata conſeruans, & ſuorum neceſsitatibus, & aliis indigentibus tribuebat. vnde [g] conſtat ipſum [h] de ſuis [i] diſcipulis hoc ſenſiſſe. Nec hoc, ſcilicet in communi & quo ad proprietatem aliqua habere, derogat, iuxta dictum Gregorij noni prędicti, altiſsimæ [k] paupertati, qui in quadam ſua decretali [l] dicit expreſsè fratres prædicatores [m] & minores in altiſsima paupertate Chriſto pauperi famulari: & tamen conſtat ipſos prædicatores habere in communi etiam quo ad proprietatē aliqua, [n] quod [o] eorum [p] regulæ & ſtatui nō [q] repugnat. Hoc [r] etiam Alexander [s] prædeceſſor noſter D præfatus in condemnatione

teſtimonium ferre non cogitur. Cod. ad Turpil. ſi fœmina. & ibi no. per Gar. dicto ca. quicunque. & ad hoc facit extra de teſti. ca. decætero.

k *Altiſsimæ paupertati.* cum nec videantur derogare perfectioni, quia ſine eius impedimento poſſunt in communi aliqua poſsidere. xij. q. j. c. expedit.

l *Decretali.* extrauaganti.

m *Prædicatores.* Nota prædicatores præmitti, quia primo proceſsit eorum inſtitutio. ſimile extra de exceſ. præla. cap. j. de reli. do. ca. j. de deci. ca. j. in ſupraſcriptione lib. vj.

n *Aliqua.* puta horrea, cellaria, ꝗ grano & vino recolligēdis.

o *Quod.* ſcilicet habere aliqua in communi.

p *Eorum.* ſcilicet prædicatorum.

q *Non repugnat.* cum ipſorum regula habere eis talia non interdicat.

r *Hoc etiam.* ſcilicet quòd habere aliqua in communi etiam quo ad proprietatem non derogat paupertati.

ſ *Alexander.* ſcilicet quartus; cuius confirmationem dicti detractores

detractores pro ſe inducebant, vt. ſ. in parte. ij.

a *Libelli.* i. facta de libello ſubuerſiuo vel detractorio quantum in ſe erat ordinum prædicatorum & minorum. Et quæ ſit pœna contra proponentem libellum diffamatorium alterius, vide quod legitur. C. de famo. libel. j. ff. de iureiuran. l. lex Cornelia. §. ſi quis librum. &. v. q. j. cap. quidam.

b *In qua.* ſcilicet cōdemnatione.

c *De dictis fratribus.* ſcilicet prædicatoribus & minoribus.

d *Idem fratres.* ſcilicet minores & prędicatores.

e *Propter Deum dereliquerunt.* ſic fecerūt apoſtoli, vt in Euangelio legitur, Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te &c.

f *Exilia.* i. tenuia & pauperrima, ſicut vulgariter dici conſueuit quòd frequenter aliqua eccleſia vel dignitas habet prouentus pauperes & exiles. merito autem ſic dicuntur exilia, quia eiſdem fratribus per quæſtum publicum tribuere victum ſolet incerta mendicitas. extra de relig. domi. ca. j. §. confirmatos. C. de mendican. vali. l. j. lib. x.

g *Pauperem.* id eſt in paupertate viuere volentem.

h *Perfectionem euangelicam.* iuxta quam ſaltem de conſilio omnia abdicāda ſunt, vt in euangelio legitur, Si vis perfectus eſſe, vende omnia quæ habes, & da pauperibus. xiij. q. j. §. j. not. extra de æta. & quali. ad aures.

i *Propter quod.* ſcilicet quòd Chriſtum dicuntur imitari, & perfectionem euangelicam amplexari.

k *Eos.* ſcilicet fratres prædicatores.

l *In ſtatu ſaluandorum.* per hoc quòd reliquerunt omnia propter Deum.

m *Sed etiam perfectorum.* in hoc ſcilicet quòd Chriſtum imitantes perfectionem euangelicam amplexantur.

n *Obſeruantiam.* de ſe multum meritoriam exiſtentem, vt in c. quorundam. §. penult.

o *Tenet formam.* in relinquendo omnia propter Deum.

p *Præcellentem gloriam.* ſcilicet vitæ æternæ, iuxta verbum euangelij, Centuplum accipiet, & vitam ęternam poſsidebit.

q *Vbi quidem.* ſcilicet in dicti libelli condemnatione.

r *Imitari.* Volendo in paupertate viuere.

ſ *Amplexari.* in relinquendo omnia propter Deum.

t *Ipſos.* ſcilicet prædicatores.

u *Etiam quo ad proprietatem.* quaſi dicat, nedū quo ad vſum.

x *Aliqua.* expone hic vt. ſ.

y *Nec obſtat.* ſcilicet prædictis, quòd habere aliqua in communi non obuiat altiſsimæ paupertati.

z *Pauca propria.* fortè ad vitæ ſuſtentationem. arg. xlvij. liſt. cap. ſicut hi.

a *Nulla habet propria.* ſcilicet in ſingulari.

b *In cōmuni.* ideo in illis magiſtraliter dici potuit eſſe altiorem paupertatē quàm in propriis, quia illa verè dici nō poſſunt propria, arg. ff. de verb. ſig. l. pupillus. §. vlti. xlvij. diſt. c. ſicut hi. & quia in illis nō cōpetit ſic plena diſpoſitio ſicut in propriis. ff. cōmuni diui. l. Sabinus. iūcta. l. in re mādata. C. mādati. & in illis naturali vitio euenit negligi ꝗ cōmuniter poſ-

Poſſeſſa cōmuniter

libelli [a] contra ſtatum prædicatorum & minorum editi videtur ſenſiſſe, in [b] qua aliquando de dictis [c] fratribus quæ ſequuntur ſubiunxit, cū inſuper reſpōdet, quòd iidem fratres [d] omnia propter [e] Deum dereliquerint, exilia [f] vitæ ſubſidia mendicantes, Chriſtumque imitentur pauperem, [g] perfectionem [h] euāgelicam amplexando: propter [i] quod euidenter apparet eos [k] nō ſolum in ſtatu ſaluandorum [l] exiſtere, ſed [m] etiam perfectorum, & per ſuæ religionis obſeruantiam [n] (quæ quidem ipſius perfectionis euangelicæ tenet [o] formam) in æternę retributionis præmio præcellentem [p] gloriam promereri. vbi [q] quidem expreſsè dicit prædicatores Chriſtum pauperē imitari, [r] ipſoq; perfectionem euangelicā amplexari, [s] & in ſtatu exiſtere perfectorū, quodque ipſorū religionis obſeruātia perfectionis euangelicæ tenet formā, & tamen conſtat ipſos [t] habere poſſe etiā [u] quo ad proprietatē aliqua [x] iuxta eorum regulam in communi. Nec obſtat [y] quod dicunt Innocen. (aliàs Cœleſtinum.) v. prædeceſſorem noſtrum dixiſſe altam paupertatem eſſe habere pauca [z] propria propter Deum, altiorem quæ nulla [a] habet propria, tamen

A fidetur. C. quādo & quib⁹ quarta pars. l. ij. lib. x. Et per eandē viā loquendi magiſtraliter vel argumētaliter potuit mouerī Innocētius iſte ad dicendū ꝗ altiſsima ſit paupertas nihil habere velle etiā in cōmuni propter abdicationē omnimodam ſolicitudinis temporaliū, quæ vix ſine peccato ſaltem veniali exerceri poteſt. xxvj. diſt. æqualis.

negligūtur frequenter.

habet in [b] communi, altiſsimam quæ nihil habet in hoc mundo, nec in proprio, nec in communi: dicimus quidem quòd hoc dixerit non vt papa, [c] ſed vt frater [d] Petrus de Tarantaſia in quadam poſtilla ſua. quare [e] dicta præmiſſorum ſummorum pontificum [f] ſunt ei [g] merito præferēda. [h] Dicunt etiam quòd apoſtolus de tali altiſsima [i] loquitur paupertate dicens, [k] B Et altiſsima paupertas eorum abundauit in diuitias ſimplicitatis eorum. quod euidenter eſt falſum, [l] quia ibi loquitur de paupertate Macedonum, qui [m] etiam [n] in ſpeciali bona temporalia obtinebant, [o] de [p] quibus Apoſtolus [q] aſſerit quòd ſuprà [r] vires ſuas miſerant eleēmoſynas ſanctis. Quod [s] autem dicitur in declaratione Nicolai prædeceſſoris noſtri contineri, [t] quòd fratres minores in rebus quæ eis obueniunt, habent tantum ſimplicem vſum facti, dicimus quòd ſi ipſe intellexerit ſimplicē vſum C facti denudatum omni [u] iure, ita quòd fratres ipſi ſeu ordo nullum ius [x] habeant vtendi, hoc eſt expreſsè contra declarationē Greg. Inno. Alex. ſummorum pontificum prędictorum, quibus expreſsè quòd talium bonorum ordo vſum habeat, continetur [y]:

c *Non vt papa.* tanquam papa enim multa potuiſſet, declarando nedum fidei articulum, immo & nouum articulum inducendo, quod intelligē vt diximus in. ca. cū inter nonnullos. in verbo, declaram⁹.

d *Sed vt frater Petrus.* & ſic vt priuatus, vel vt magiſter non potens conſtitutionem generalē inducere, cum hoc facere ſolum ſpectet ad principem. C. de legi. l. j. Sic aliàs eſt reperire ꝗ quis papa exiſtens aliqua profert non tanquā papa, ſed vt magiſter, & tamen eius dictis tanquam magiſtri nō ſtatur. extra de reſti. ſpo. ca. literas. §. nos autē. cum ibi no. Nec interlocutoriæ eius ſine cauſæ cognitione platæ in certo negotio, ſtatur in alio, cū non vt princeps eam ſic tuliſſe videatur. C. de legibus. l. iij. §. vlt. & aliàs reperitur ꝗ aliquis non vt ipſe, ſed vt alius aliqua facit. ff. de adop. l. ſi pater. §. qui duos. ſolu. matri. l. ſi verò negotium. §. j. ad ſenatuſconſul. Syllan. l. ſi ſequēs. in fi. C. de admini. tut. l. cū quædā. cum ſimilibus.

e *Quare.* ſ. quia illa dixit nō vt papa, ſed vt frater Petrus.

f *Summorum pontificum.* ſcilicet Nicolai. iiij. ſ. in verſu, adhuc idem. & Greg. ſ. in verſu, nec hoc ſcilicet. & Alexandri. ſ. in verbo, hoc etiam.

g *Ei.* ſ. Innocētio, q prędicta nō vt papa, ſed vt priuat⁹ dixit.

h *Præferenda.* vtpote authorizabilia & ab omnibus obſeruanda. xj. diſtin. nolite. extra de conſti. ca. j. C. de legi. l. leges vt generales. cum vt dixi, ſine impedimento perfectionis poſsint in communi aliqua poſsideri. xij. q. j. expedit.

D i *De tali altiſsima.* ſ. quia nihil habet in proprio vel cōmuni.

k *Dicens.* ij. ad Corinth. viij. c.

l *Eſt falſum.* ſcilicet quòd apoſtolus dicta verba protulit loquendo de paupertate Chriſti & apoſtolorum.

m *Qui.* ſcilicet Macedones.

n *Etiam in ſpeciali.* quaſi dicat, nedum in communi.

o *Obtinebant.* aliàs eleēmoſynas de quibus ſequitur, facere minimè potuiſſent, vt plenè dixi in ca. cum inter nonnullos. in gl. ſcripturæ ſacræ. circa fi.

p *De quibus.* ſcilicet Macedonibus.

q *Apoſtolus aſſerit.* dicto. c. ij. ad Corinth. viij.

r *Supra vires ſuas.* id eſt ſupra quàm commodè pati poſſet valor facultatum ſuarum. arg. ff. de iure dot. l. ſiue generalis. de reli. l. at ſi quis. §. æquum. vbi pupil. educ. debe. l. in alimentorum. §. j. C. de reſcind. ven. l. quiſquis. vbi verba ſimilia ſic exponi conſueuerunt.

ſ *Quod autem dicitur.* vj. pars.

t *Contineri.* dicto. c. exiit. §. porrò.

u *Omni iure.* ſaltem perſonali vel perſonæ cohærenti.

x *Nullum ius.* etiam perſonale.

y *Continetur.* vnde illorum pluriū videtur ſuper hoc iudicium

Iudicium integrū dicitur quod plurimorū sententijs comprobatur.

cium præferendum, vel saltem iuxta illud Nico. iiij. dictum fore intelligendum. cōsueuit enim esse integrum iudicium, quod plurimorum sententiis comprobatur. & quod à pluribus quæritur, facilius inuenitur. xx. dist. à quibus. & per amphores homines perfectissima veritas reuelatur. C. de fidei. ca. l. vlt. de inge. manumis. l. iij. & maximè per ea quæ. j. sub iiciuntur. s. quòd ordo vsum habeat.

a *Est probatum.* ſ. in §. quod autem subsequenter. in decret. ad conditorem canonū. vbi de hoc satis dixi, quare hic nō repeto.

b *Non iustus.* qualiter hoc per iura probetur, vide quod no. in ca. cum inter nonnullos. in gloss. sed vnde.

c *Noscitur manifestè.* & hoc probatur vt dixi in. cap. ad conditorem. in. §. licet autē in rebus. in versu, præterea si simplex.

d *Probabile non videtur* videas hic quod latè dixi. d. c. ad conditorem. in verbo, æstimare.

e *Liceret.* id est licitum esset, per hoc excludens vsum iniustum. argu. xiiij. q. iiij. c. quid dicā. xxiij. q. vij. ca. j. ff. de condi. & demon. l. filius. & dixi. d. c. ad conditorem. §. licet.

f *Non rerum omnium.* puta pecuniæ.

g *Nulla rerum.* in quibus licet vel nō licet habere fratribꝰ ipsis.

h *Prohibitis.* vt pecunia.

i *Vt permissis.* in quibus censeretur vsus non iustus, ex quo esset absque omni iure vtendi.

k *Intelligi debeat.* sed qualiter hoc, vide qd dixi dicto. ca. ad conditorem. §. licet. circa fi. in glos. si queras quare hoc.

l *Subiunxerit.* & hic etiam videas quod ibidem post dictam glos. dixi.

m *Rursus.* vij. pars.

n *Impugnatores.* scilicet dictarum constitutionum, ad conditorem. &, cum inter nonnullos.

Publicè delicta sunt oculis grauiora.

o *Publicè.* in hoc deterius committebant quàm si occultè assererent, propter maioris mali exempli perniciem. xj. q. iij. præcipuè. & ar. extra de excess. præla. quàm sit. & quia rationibus & auctoritatibus defendere se nituntur. xxxij. q. iiij. c. nemo. vbi dicitur quòd tolerabilior est culpa si placeat, quàm si culpæ vsurpetur auctoritas. & ibidem hoc notatur.

p *Dictam paupertatem.* scilicet arctissimam.

q *Fratrum.* scilicet minorum.

r *Damnauerunt.* nō sine periculo asseruntur falsò tamen dicti sum. pon. hoc damnasse. si enim verum esset, pro damnato debet haberi quod ipsi damnassent. xj. dist. ca. hoc vestræ. & ca seq. C. de sum. tri. l. j. cum si.

s *Inhibentes.* tali inhibitioni, si facta fuisset, obtemperari debuisset. iiij. dist. denique. xj. q. iij. qui resistit. extra de maio. & obed. si quis. ff. de regu. iur. l. non videtur dolo. §. qui iussu.

quod de vsu iuris est intelligendum necessariò, vt superius est[a] probatum. Adhuc dicimus quòd est cum hoc impossibile, scilicet vsum facti simplicem absque iure aliquo (quod nihil aliud quàm ipsum vti propriè potest dici) posse in re aliqua etiam vsu non consumptibili ab aliquo obtineri, prout in decret. ad conditorem canonū. est probatum, & Augustinus in lib. xj. de actu, tenet expressè. Præterea si simpliciter vsus denudat[q] ab omni iure haberi posset ab aliquo, cōstat quòd actus vtendi huiusmodi esset reputandus non iustus,[b] cum ille vsus fuerit cui ius nō competebat vtēdi. vsus autem non iustus ad perfectionis statum nequaquā pertinet, nec perfectioni aliquid adiicit, sed sibi repugnare potius noscitur[c] manifestè. Quòd autem vsum talem non iustum conditor canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, probabile[d] non videtur: immo quòd de iusto intellexerit, ex eo potest euidentius apparere, quòd in eadem ordinatione adiicit, quòd illarum rerum duntaxat in se & etiam Ro. ec. recipiebat dominiū, quarum vsum facti liceret[e] habere fratribus seu ordini antedictis, subiungens quòd non rerum[f] omnium vsum habere debeant fratres ipsi. Quantum autē ad vsum facti simplicem absq; omni iure vtendi attinet, nulla[g] rerū potest censeri differētia quo ad fratres. sic enim vti de facto possunt, phibitis[h] vt permissis.[i] Ex quo sequitur ꝙ vsus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi[k] debeat qui iustus sit, & pro quo competat ius vtendi: & ipse videtur conditor canonis ex eo etiam sensisse, quòd in eadem ordinatione subiunxerit,[l] quòd moderatus vsus in expensis prius rebus ipsis fratribus est concessus. Rursus[m] impugnatores[n] constitutionum huiusmodi asserere publicè[o] perhibētur, ꝙ libellum & dicta magistrorum asserentium dictam[p] paupertatem & vitam dictorum fratrum[q] non esse euangelicam & apostolicā, summi pontifices dānauerunt,[r] districtius per apostolicas literas inhibentes[s] ne quisquam præmissa[t] vel aliquod præmissorum contumaciter astruere[u] seu quomodolibet præsumeret defensare,[x] statuentes quòd præsumens contrarium tanquam contumax, eccl. Ro. rebellis[y] ac vt hæreticus[z] haberetur. Ad quod[a] dicimus assertionem[b] huiusmodi falsam esse. non enim continetur in sententia supradicta ꝙ contra faciens vt hæreticus haberetur, quæ quidem quo ad hoc continet[c] quæ sequuntur: Nos enim nihilominus auctoritate præsentiū districtius inhibemus, ne quisquam præmissa vel aliquod præmissorum pertinaciter[d] asserere, vel quomodolibet defensare presumat. quicunque vero hoc[e] præsumpserit, tanquam contumax, & eccl. Ro. rebellis ab omnibus fidelibus habeatur, non fuit adiectum quod vt[f] hæreticus † haberetur, vt patet in serie sententiæ[g] condemnationis prædictæ. Rursus[h] asseruisse dicūtur publicè[i] huiusmodi assertores, ꝙ abdicatio[k] iuris in cuiuscunque[l] rei proprietate & in vsu eius est[m] sancta & meritoria

Ecclesia Romana re bellis non semper est hæreticus.

No. text. bene, & vide gl. cle. I. de vsu. ca. hæreticus. 24. q. 3. & 10. de Turre cre. libr. 4. parte. 1. c. 2. Ponta.

riem sententiæ cōtumax dicatur & rebellis, hoc de illo forte habet intelligi qui dictam paupertatem & vitam fratrum in nihilum fore euangelicam & apostolicam diceret, nō autem qui diceret eam in omnibus non esse talem, cum nec in omnibus talis fuerit, vt supra in. §. quod autem subsequenter. versi. adhuc licet declaratio.

h *Rursus asseruisse.* octaua pars.

i *Publicè.* hic dicere potes quod not. supra proxi. §. in simili verbo, publicè.

k *Abdicatio iuris.* hoc verbum, iuris, secundum intentionem istorum assertorum habet exponi etiam personalis vel personæ cohærentis.

l *Cuiuscunque rei.* etiam vsu consumptibilis secundum istos, cum dicat cuiuscunque.

m *Est sancta.* pro talibus assertoribus facit cōstitutio N. tertij, exiit.

t *Præmissa.* scilicet dictam paupertatem & vitam fratrum non esse euangelicam & apostolicam.

u *Astruere.* id est affirmare. si extra de causa pos. cum ecclesia. §. nos igitur.

x *Defensare.* si per dictos sum. pōti. præmissa fuissent dānata & inhibita, extunc ipsa defendentes dānabiliores cæteris forēt cēsendi. xxiiij. quæstio. vlti. qui aliorum.

y *Ecclesiæ Romanæ rebellis.* cuius pœna magna est, vt colligitur xj. quæst. iij. qui resistit. extra qui sint legi. per venerabilem. & capi. penul. & dicetur latius j. eo. ca. in fine.

z *Hæreticus haberetur.* hic videre potes quod dixi in. ca. cum inter nonnullos.

a *Ad quod dicimus.* hic incipit impugnare constitutionem per impugnatores assertam.

b *Assertionem huiusmodi falsam esse.* vnde sic allegantes viderentur falsi criminis se reos fecisse, vt dixi ſ. in. §. quod autem subsequenter. in glo. vnde falso.

c *Continet quæ sequuntur.* ponit tenorem sententiæ, vt per eius recitationem aperiat assertionem prædictam fore falsam.

d *Pertinaciter.* hic posses recitare quæ dixi in *ca.* cum inter nonnullos. in verbo, pertinaciter.

e *Hoc præsumpserit.* scilicet prædicta vel aliquod de præmissis pertinaciter asserere.

f *Vt hæreticus haberetur.* patet hic manifestè quòd non omnis contumax vel rebellis ecclesiæ Romanæ, hæreticus est cēsendus. Super hoc † autem vide quod legitur & not. xix. dist. cap. nulli fas. & xxv. q. v. violatores. & per Gar. extra de elec. ca. generali. lib. vj.

g *Sententiæ.* licet autem præmissa asserēs vel aliquod præmissorum secundum se-

tij, exiit. §. porrò. sed illa non sic debet intelligi, vt patet in decret. ad conditorem. &. j. dicetur.

a *Seruata.* hoc de Christo & apostolis ex sensu proprio, absque auctoritate aliqua sacræ scripturæ moti sunt ad dicendum, vt infra sequitur.

b *Esse non iustus.* & hoc etiam malè dicebant, vt infra patebit.

c *Deo acceptior.* put talibus assertoribus visum est, sed desipiunt, vt infra colligitur.

d *Multa falsa.* propter quæ in cæteris nihil vel saltem minus auctoritatis remanere videtur. ar. xvj. distinc. canones. iij. q. ix. c. pura. de cōse. dist. iij. non liceat. ix. dist. in. c. si ad scripturas. ff. de ædil. edic. l. cum eiusdem. & de hoc no. Cod. de transac. l. si ex falsis. & plenius per Host. extra de fide instr. ex literis. & per Inno. de hære fraternitatis.

† Ockam in compendio, 17. errore, dicit fuisse impostam per illud, Vade vende omnia quæ habes, & da pauperib⁹, & sequere me. Ponta. † mò sunt, dicit Ockā, errore. 17. & in fine errorū constitutionis, cum inter nonnullos. conatur probare, & disputat in opere xc. dierum. ca. 17. idem facit frater Michaël in literis suis errore. 7. vna opinio sit verior nec volo, nec debeo indicare. c. nemo. & fe. 11. q. 3. Pontanus.

e *Expropriationem.* id est abdicationem.

f *Doceat historia.* vnde erubescere debēt tales loquentes super hoc absque scripturæ auctoritate. in corp. authen. de trien. & semis. §. consideremus. collat. iij. vnde si illi in dicendo hoc asserant reperiri in scriptura sacra, non proculerunt à pœna criminis falsi, vt dixi. ſ. in glo. vnde falso.

g *Manifestat.* super hoc vide quod notaui in c. cum inter nōnullos. in glos. scripturæ sacræ.

h *Iura prædicti.* scilicet personalis etiā vel personæ cohærentis.

i *Sustentationem.* quā à se nulla professio potest excludere, vt in. cap. exiit. §. porrò. ver. ne autem.

Impossibilitas nō est tolerabilis in iure.

k *Impossibilitatem includit.* quæ tolerabilis non est in iure. argu. ff. de act. & obli. non solum. in fi. instit. de inuti. stipul. circa princ. iiij. dist. c. erit autem lex.

l *Et errorem.* ex hoc tale dictum damnabile est de iure. arg C. de castren. pecu. mili. l. errat. libro. xij. C. de diuersis rescrip. l. falso. de pac. l. si pacto. de iudi. ca. j.

Impossibilitas iuris & naturæ æquiparantur.

m *Impossibile enim est.* ſ. de iure, cuius impossibilitas & naturæ æquiparari consueuerunt. ff. de condi. insti. l. conditiones. &. l. filius. quæ sententiæ sine appellatione rescinduntur. l. vlti. & ibi nota. & arg. extra de iureiur. c. cōtingit. lib. vj. xxij. q. iiij. inter cætera

n *Necessario conuincitur.* qualiter hoc per iura probetur euidēter, vide ꝙ dixi in. c. cum inter nonnullos. in glo. sed vnde.

o *Item est absurdum.* collige per hoc bonū fore modum argumentādi per reductionem absurditatum. arg. extra de excep. cum inter. & de præben. dudum. §. nos igitur, libro. vj. ff. solu. matri. l. diuortio.

p *Et Deo acceptior.* istud enim nullo modo potest esse. omnis enim vsus sine iure vtēdi subsistēs, iniustus & iniuriosus est: vt probaui plenè in c. cū inter. in glos. sed vnde. quare de tali iniusto vsu nihil Deo acceptum offerri potest. xiiij. q. v. c. j. & in multis c. seq. j. q. j. non est putanda. extra de deci. ex transmissa. & arg. ff. pro socio. l. cum duobus. §. socium vniuersa. aliàs est in. l. si fratres.

q *Actum iniustum.* qualis est quicunque sine iure vtendi existens, vt prædixi.

r *Quàm sit iustus.* hoc autem nullatenus dici nec esse potest. omnis enim actus iniusti Deus aspernator est, & ideo Cain munera nō respexit. xiiij. q. v. ca. scriptum est. aliàs sequeretur quòd quis malè faciendo, vel peruersè viuendo, suam conditionem meliorem faceret, contra iura. ff. de fur. l. inficiādo. §. infans. & melioris esset cōditionis stultus quam peritus, cōtra. l. Seruius. ff. quod vi aut clam. extra de præben. eū qui. li. vj.

Stultus non debet esse melioris cōditionis, quàm peritus.

s *Ex præmissis.* ix. pars.

t *Nituntur.* scilicet dicti doctores.

u *Expresserunt.* vt. ſ. in parte. ij. & sequentibus duabus colligitur.

x *Est probatum.* ſ. in §. quod autem subsequenter.

y *Dum per talia.* scilicet quæ dicunt, definita per nostros antecessores & per nos immutari non potuisse.

z *Constitutiones nostras.* scilicet, ad conditorem, & cum inter nonnullos.

a *Illas.* Honorij. iij. scilicet Gregorij. ix. Innocen. iiij. Alexan. iiij. Nicol. iij. vt. ſ. in parte secunda.

b *Vera existerent.* scilicet quòd definita per alios nobis non licuisset mutare.

c *Cōstitutionem.* scilicet exiit qui seminat.

d *Aliquid statuere.* prout illi asserunt.

e *Nec sibi.* scilicet Nicolao.

f *Contra statuta.* de quibus vidisti. ſ. in. §. quod autem subsequenter.

g *Ipsum.* scilicet Nicolaum.

h *Fecisse.* scilicet aliqua statuendo vel declarando cōtra statuta prædecessorum.

i *Noscitur euidenter.* dicto. c. exiit. §. porrò. & recitatur. ſ. in. §. adhuc licet.

k *Illi.* scilicet Gregorius, Innocentius, & Alexander.

l *Licet.* id est, licitum est.

m *Quid.* scilicet res ad vsum habere.

n *Est probatum.* ſ. in. §. quod autem dicitur.

o *Ipse vero.* scilicet Nicolaus.

p *Secundum ipsos.* scilicet detractores.

q *Vsum facti.* qui de se non est possibilis absq; iure, vt in. c. ad conditorem. & ſ. in. §. quod autem dicitur.

r *Statuit.* scilicet Nico. iij. secundum eos.

s *Duntaxat.* hoc verbum relatum ad præcedentia, inducit sensum quòd sua ordinatio & declaratio, non autem prædecessorum sit à fratribus obseruanda.

Ordinauerit;

labiliter perpetuis temporibus obseruandam : constat non solum quòd contra declarationes prædecess. prædictorum ordinauerit : [a] sed [b] ipsum illas [c] quantum ad ea quæ sua declaratio continet, [d] etiam reuocasse. [e] Ipse [f] quoque prædecessor noster in sua declaratione subiunxit, [g] ad sedis apostolicæ declarationem & ordinationem eorum & circa ea quæ ipse declarauerat [h] pertinere, sic dicens: si quid in prædictis [i] ambiguitatis emerserit, hoc ad culmen sedis apostolicæ dededucatur: [k] vt ex auctoritate apostolica sua [l] in hoc manifestetur intentio, cui solum concessum est in [m] his statuta condere & condita declarare: [n] cuius tamen contrarium asserunt huiusmodi assertores. [o] Adhuc patet [p] quod [q] asserunt, esse falsum : licet enim Inno.iij. prędictus in generali concilio interdixisset [r] nouas religiones institui : tamen successores ipsius (non obstante interdicto huiusmodi) plures leguntur ordines confirmasse, qui [s] etiam (aliquibus exceptis) fuerunt postea per Greg.ix. prædecessorem nostrum dissoluti certo modo in concilio generali. [t] Si igitur post interdictum generalis [u] concilij licuit summis pontificibus [x] non confirmatos ordines cõfirmare, & [y] eorum successoribus sic confirmatos in totum dissoluere, [z] non est mirum si quod declarat circa regulas ordinum [a] solus [b] summus pontifex vel ordinat, liceat ei [9] successoribus declarare, seu aliàs immutare. [c] Patet autẽ quòd neque Honorij confirmatio, neque Gregorij, neque Alexandri, neque Nicolai prædictorum facta fuerit in concilio generali, cùm per nullum ipsorum fuerit generale concilium celebratum. [d] licet Innocen.iiij. celebrauit concilium generale, tamen in illo [e] nec auctoritate alicuius concilij facta fuit [f] ipsius declaratio supradicta. [g] Nicolaus autem iiij. nec celebrauit generale concilium, nec aliquid circa dictam regulam declarauit. [h] Grego. autem ix. prædictus nec confirmauit, nec declarauit dictam regulam: sed in generali [i] cõcil. vbi cassati fuerunt nonnulli mendicantium ordines, dictorum fratrum minorum & prædicatorum ordines non cassauit, sed asseruit approbatos, [k] sic dicens: [l] Ad eos, quos euidens ex eis vtilitas ecclesiæ vniuersali proueniens perhibet approbatos, præsentem non patimur constitutionem extendi. Præterea [m] dicant nobis vbi [n] legunt assertiones [o] huiusmodi quòd ad [p] fidem vel [q] mores pertineat, Christum & apostolos non habuisse in his quæ habuerunt, nisi simplicè vsum [r] facti. profectò directè hoc ad fidem non pertinet, cum de hoc [s] articulus non [t] sit aliquis, sub [u] quo valeat comprehendi, vt patet in [x] symbolis in quibus articuli fidei continentur : nec etiam reductè : nec quasi [y] hoc sacra scriptura cõtineat, quo negato tota scriptura sacra redditur dubia: [a] & per consequẽs [b] articuli fidei qui habent per scripturam sacrã probari, redduntur dubij & incerti: hoc [c] enim in scriptura sacra non poterit sed contrarium [d] reperiri. De fratribus autem minoribus prędictis [e] cõstat [f] quòd de ipsorum paupertate & simplici vsu [g] facti, seu de dominio eorum quæ [h] ipsis offeruntur, quod summus pontifex illud sibi & Ro. eccle. reseruauerit [i] vel potuerit reserua re, nec quòd illud reseruatum [k] successori abiicere [l] non liceat, si hoc expedire [m] viderit, seu quòd procuratores constitutos auctoritate summi pontificis [n] pro negotiis ordinis prędicti successor reuocare nõ valeat, in [o] prædictis symbolis, euangelio, [p] neque actibus apostolorum & epistolis mentio aliqua non [q] habetur. Vnde non possunt ex prædictis [r] concludere nisi falsò, quin contra ordinata per summos põtifices circa talia [s] valeat successor aliud ordinare: [t] quod [u] Nicolaus præfatus expressè in sua declaratione inseruit, [x] vt superius plenius cõtinetur. [y] Nos itaque [z] ne fabricatores mendaciorum [a] huiusmodi ac etiam assertores [b] de tam pestifera, [c] erronea [d] & damnata [e] doctrina, confutatione [f] ac confusione vtique omni digna, gloriari [g] valeant, & alios trahere in errorem [h] cum ausu arreptando ac petulantia [i] improba ausi [k] defendere publicè fuerint damnatam per constitutionem prędictam [l] hęresim, ac etiam probare, videlicet [m] quòd Christus & eius apostoli in iis quæ habuisse leguntur, tantum habuerint absque iure aliquo simplicem vsum facti, ex quo (si verum esset) sequeretur [n] vsum Christi fuisse non iustum, quod profecto blasphemiam continet, & est catholicæ fidei inimicum, [o] cum hoc de pertinaci [p] animositate ac erronea [q] non sit dubium processisse : omnes & singulos qui verbo ac scripto per se vel alium seu alios talia [r] publicè præsumpserũt, ipsos quoque qui eos docuerunt [s] in talibus, & vt præmissa facerent, in damnatam [t] incidisse hæresim, ac vt hæreticos [u] euitandos [x] fore de fratrum [y] nostrorum consilio declaramus. [z] Siquis autẽ dãnatas per constitutionẽ, cum inter, prædictam, hæreses [a]

a *Ordinauerit.* scilicet quòd fratres ius vtendi non habeant, sed solum simplicem vsum facti.
b *Sed ipsum.* scilicet Nicolaum.
c *Illas.* scilicet declarationes prædecessorum.
d *Continet.* scilicet super abdicatione proprietatis & iure vtendi, & super simplici vsu facti.
e *Reuocasse.* volendo suam constitutionem tantùm fore per fratres obseruãdam. vel reuocasse aliter scilicet per suam constitutionem non aliis præcedentibus contrariam. extra de cogna.spiri. cap. j. & de consti. licet Romanus.lib.vj.
f *Ipse quoque prædecessor.* scilicet Nicolaus iiij.
g *Subiunxit.* dicto c. exiit qui.§.vlti.
h *Declarauerat.* dicto cap. exiit.
i *In prædictis.* scilicet per se ordinatis.
k *Deducatur.* simile xxiiij. quæstione. j. rogamus.
l *Sua.* scilicet sedis apostolicæ.
m *In his.* quæ facta Christi & apostolorum & per consequens fidei articulos concernunt.
n *Declarare.* ad solam ergo sedem apostolicam spectat super fide aliqua disponere vel etiam declarare : vt hic, & xiiij. quæstio. j. cap. quoties. & .cap. hęc est fides. & dicto ca. exiit. §. nos igitur. Cle. v. sicut & cæteræ maiores causæ ad eam referuntur. ea. causa & quæstio. cap. rogamus. extra de appellationibus vt debitus. in fi.
o *Assertores.* in hoc enim quod dicunt statuta prædecessorum per successores mutari non posse vel in dubium reuocari: rubore confundi deberent, cum Nicolaus iiij. in cuius constitutione principaliter se fundant, contrarium asserat. vnde ex suismet codicibus conuincuntur. ar. xxxvij. dist. c. si quid veri. potissimè cùm tanta gaudeat potestate successor, quanta gauisus extitit antecessor : nec habeat imperium par in parem. extra de elect. innotuit. & dicto c. exiit. § cæterum sanctam. ff. ad Trebel. l. ille à quo. §. tempestiuum.
p *Patet.* id est apparet.
q *Quod asserunt.* scilicet definita per prædecessores mutari vel in dubium reuocari non posse per successorem.
r *Interdixisset.* extra de reli. do ne nimia.
s *Qui etiam.* scilicet ordines per successores confirmati.
t *In concilio generali.* extra de religiosis do. cap. religionum. libr. vj.
u *Generalis concilij.* scilicet Inno. iij.
x *Summis pontificibus.* successoribus Innocẽtij interdicẽtis.
y *Et eorum.* scilicet confirmantium.
z *Dissoluere.* vt dicto ca. religionum.
a *Ordinum.* scilicet minorum. & idem si aliorum.
b *Solus.* q.d. sine concilio generali: vt probant sequentia. & arg. C. de leg. l. vlti. in fi.

Statuta prædecessorum per successores mutari possunt.

c *Immutare.* Argumentatur à minori. si enim papa immutat statuta generalis concilij de quibus minus videbatur quòd posset: vt puta cum plena & magna maturitate disposita : multo fortius poterit immutare vel declarare statuta per solum prædecessorem sine concilio edita. extra de electione, cùm in cunctis, cũ ibi nota. Vel potest dici quod hic sumatur idem argumentum alio modo. si enim licuit successoribus confirmatos ordines per antecessores in totum dissoluere, quod est plus: multo fortius licet eis illorum regulam declarare, q̃ est minus. ff. de regul. iur. l. non debet cui. extra eod. titu. cap. cui licet. lib. vj.
d *Celebratum.* & sic quilibet ex eis confirmationem prædictam solus fecit: & sic successori eorum licuit super regula declarationem facere, licet per eos confirmata : cùm etiam liceret si per eos fuisset in generali concilio confirmata: vt supra.
e *In illo.* scilicet generali concilio.
f *Facta fuit.* subaudi sed per eum solum.
g *Supradicta.* de qua fit mentio suprà in parte ij.
h *Declarauit.* falsò igitur sua confirmatio super hoc allegatur : vt aliàs §. dixi.
i *Generali concilio.* Lugduni celebrato.
k *Approbatos.* extra de excess. prælato. ca. nimis iniqua. & cap. nimis praua.
l *Sic dicens.* extra de reli. do. cap. religionum diuersitatem. §. sane. libr. vj.
m *Præterea.* decima pars.
n *Vbi legunt.* Si enim non legunt: quia nec legere possunt vt sequitur, oportet eos sequi quod ecclesia Romana custodit : ne dum peregrinis sermonibus student, caput institutionis videantur amittere. xj. distinctio. cap. quis nesciat.
o *Assertiones huiusmodi.* scilicet definita per clauem scientiæ in fide & moribus per Romanos pontifices, non posse per successores reuocari : vt suprà in parte ij.
p *Ad fidem.* id est fidei articulos.
q *Vel mores.* scilicet reformandos, vel reformatos conseruandos.
r *Vsum facti.* absque omni iure vtendi, secundum eos.
s *Cùm de hoc.* scilicet simplici vsu facti.
t* *Articulus non sit aliquis.* scilicet principalis.
u *Sub quo.* scilicet articulo.
x *In symbolis.* symbolis dicit in plurali : quia vnum primò fuit factum per apostolos, Credo in Deum. Aliud fuit factum in Nicæna synodo, Credo in vnum Deum. Aliud per Athanasium, Quicunque vult. Et quare dicitur symbolum, vide quod nota. xv. distinct. cap. canones.

Symbolum fidei est triplex.

y *Quasi hoc.* scilicet quòd Christus & apostoli in his quæ habuerunt, non habuerunt nisi simplicem vsum facti.

Negatio facit rem dubiam.

a *Dubia.* per negationem : vt hic, & arg. ff. de col. bo. l. j. §. sed cùm profint. quibus ad liberta. proclamare nõ licet. l. iij. per illam enim res dubia fieri dicitur: vt dictis iuribus. & C. de acqui. pos. l. nemo. de fide instr. l. plures. & hoc verum de negatione tali quę de se potest esse probabilis. per improbabilem enim negationem, puta quæ fieret contra aduersarium fundantem intentionem suam de iure cõmuni, nõ dicitur effici res dubia. sic no. Innoc. extra de verb. sig. ex parte.
b *Per consequens.* sed vnde prouenit illa consequẽt. a? Videas quod dixi in ca. cùm inter nonnullos. in glo. sed vnde sequitur.
c *Hoc enim.* scilicet quòd Christ? & apostoli in his quæ habuerunt, simplicẽ vsum facti habuerunt.
d *Cõtrarium reperiri.* sed vbi? Vide quod dixi in cap. cùm inter nonnullos. in glo. scripturæ sacræ.
e *Prædictis.* suprà in hac decre.
f *Constat.* hìc sume literam quæ est. j. & construe, mentio aliqua non habetur in prædictis symbolis, euangelio, actibus apostolorum & epistolis de ipsorũ paupertate &c.
g *Vsu facti.* quẽ solum absque omni iure vtendi prędicti asserunt se habere.
h *Quæ ipsis offeruntur.* per talẽ oblationem acquireretur ipsis fratribus dominium eorum quæ offeruntur, si ipsi proprietatis forent capaces: vt dixi in cap. cùm inter nonnullos. in glo. scripturæ sacræ.
i *Reseruauerit.* dicto c exiit. §. ad hæc cùm fratres.
k *Reseruatum.* scilicet Ro. eccle. ex dispositione dicti c. per ministerium ipsorum fratrum, sicut per ministerium filij patri acquiritur, per seruum domino, per monachum monasterio : vt d. §. ad hæc.

Monachus monasterio acquirit.

l *Abiicere.* id est, abdicare seu repellere.
m *Expedire viderit.* ex causa. & quæ illa esse possit, colligitur ex decre. ad conditorem. §. quanquam. & §. rursus nedum.
n *Summi pontificis.* vt contigit de Martino papa iiij. dicto. §. rursus.
o *In prædictis symbolis.* Credo in Deũ. Credo in vnum Deũ. & Quicunque vult. vt. ẽ. proxi. dixi.
p *Euangelio.* scilicet aliquo.
q *Non habetur.* relinquitur ergo dispositioni iuris. argu. in lib. feu. de feu. cogni. c. j. in fi. ff. quibus ex cau. ma. l. necnon. §. quod eis. Ius autem est vt successor statuta per prædecessorem, maximè ex causa, valeat reuocare: vt ẽ. circa princ. decre. in glo. sed qua fronte. pótissimè cùm prædecessori non licuerit in talibus successoribus legem aliquam imponere pari post eum vel potius eadem potestate functuris. extra de elect. innotuit. & dicto ca. exiit. §. cæterum. cum & scriptum sit sententiam Romanæ sedis posse in melius commutari. xxxv. quæst. ix. ca. sententiam. & cap. graue. extra de re iudic. cùm olim. in cor. authen. de nup. §. j. collat. iiij.

Sententia papæ in melius mutari potest.

r *Ex prædictis.* quæ colliguntur ex. §. ad impugnandas.
s *Circa talia.* scilicet regulam fratrum minorum concernentia.
t *Aliud ordinare.* cùm etiam posset totum minorum ordinem tollere: vt dixi in c. quorundam. in glo. propriè.
u *Quod.* scilicet vt successor contra statuta posit ordinare.
x *Inseruit.* dicto c. exiit. §. vltimo.

y *Continetur.* ẽ. in §. ex præmissis. ver. ipse quoque.
z *Nos itaque.* vndecima pars.
a *Mendaciorum.* huiusmodi quæ recitantur. ẽ. in parte ij.
b *Assertores.* & per consequens suæ animæ occisores, testante sacra scriptura, homo qui mentitur, occidit animam.

Mendacium occidit animam.

c *Pestifera.* id est pestem inducente.
d *Erronea.* & sic per consequens vitanda. xij. distinct. cap. nolite errare. C. de castrẽ. pecu. militum. l. errat. lib. xij.
e *Damnata doctrina.* vtputa quem in errorem potestatis clauium impellens, & sic per consequens abominanda. arg. C. de hæret. l. damnato. extra de sum. tri. damnamus.
f *Confutatione.* id est refutatione seu abominatione.
g *Gloriari valeant.* in hoc enim est detestabile : iuxta verbum psalmographi, Quid gloriaris in malitia &c. & iuxta verbum prophetæ Hieremię, Non glorietur diues &c. Hiere. ij. cap. nam & hoc graue crimen maxime in personis ecclesiasticis reputatur. extra de excess. præla. quàm sit graue. cum per hoc suũ delictũ publicent, & per hoc grauius peccẽt. ff. vi bono. rapt. l. ij. §. si in re deposita. & aliàs. ẽ. dixi in glos. ex hoc magis.

Gloriari in peccato est detestabile.

h *In errorem.* istud multum vitandũ est. xxviij. quæst. j. ca. sæpe malorum. & de hoc dixi in ca. dierũ. circa princ.
i *Petulantia.* id est temeritate vel pertinacia. simile verbum. ff. de re mili. l. omne delictum. §. qui manus C. siquis imperatori maledixerit. l. vnica.
k *Ausi defendere.* per hoc deteriores cæteris forent censendi. xxiiij. q. vlt. qui aliorum. xj. q. iij. qui consentit. no. extra de offi. dele. cap. j.
l *Prædictam.* scilicet, cùm inter nonnullos.
m *Videlicet.* specificat hæresim damnatam.
n *Sequeretur.* vnde autem proueniat hæc consequentia, vide quod no. in ca. cùm inter nonnullos. in glo. sed vnde.
o *Inimicum.* hic dicas vt dixi in dicto cap. cùm inter. super verbo simili, inimicum.
p *Pertinaci.* potes super hoc videre quæ not. d. c. cùm inter. in verbo, pertinaciter.
q *Erronea.* scilicet in fide.
r *Talia publice præsumpserunt.* supple asserere, si non habes in textu.
s *Docuerunt.* docentes ergo & facientes pœna eadem puniuntur. culpa enim similis est prohibita discere & docere. C. de mathema. l. culpa.
t *In damnatam.* scilicet per dictam decretalem, cùm inter.
u *Vt hæreticos.* vt, pro tanquam expone.
x *Euitandos.* igitur vitãdi sunt hæretici, vt nec in domo vel terra foueãtur, nec negotiatio cũ eis exerceatur. extra de hære. c. sicut. & eis dicendũ est, nõ nouimus vos. xciij. di. diacc.

Hæretici in multis sunt vitandi.

y *De fratrum.* super ista clausula dic vt dixi in c. execrabilis. §. nos. in glo. collige hic. & sequenti.
z *Declaramus.* non inducitur ergo hic iuris noui editio, sed antiqui declaratio. & super hoc vide quod dixi in c. cùm inter. in verbo, declaramus. & in glo. vlt. eiusdem capituli.
a *Hæreses.* scilicet Christum eiusque apostolos non habuisse aliqua in speciali vel in communi : & quòd in iis quæ habuisse leguntur, ius non habuerunt.

a *Deinceps.* videas hoc quod dixi in c. cũ inter. nota. in verbo simili, deinceps. vnde per hoc verbum videretur quòd ante hanc decre. præmissa defendere vel approbare non esset hæreticum. dicas tamen contrarium ex quo fuit publicata decret. cum inter. cum extunc alia tanquam hæretica ibidem sint damnata, vt ibi dixi. & hoc verbũ deinceps, habet effectũ suum quo ad visitationem de talibus tanquam de verè hæreticis faciendam.

b *Scienter.* id est ex certa scientia vel proposito, secus autem causa disputationis ad maiorem veritatis indaginem. arg. cap. quia nonnunquam. §. nos. vel secus si non ex certa scientia, sed fortè mẽte alienata talia fierent. tunc enim non imputaretur facienti, cũ satis ipsa mentis alienatione puniatur. arg. ff. de offic. præsi. l. diuus. ad legem Cor. de sica. l. in factum. cum multis similibus. vel secus si talia defenderentur vel approbarentur ignoranter, fortè per talem qui aliqua in scriptis redacta ignoraret esse talia. arg. ff. de lega. ij. l. Titia. §. Lucia. C. plus valere quod agitur. l. vlt. de donatio. l. nec ignorans.

c *Verbo vel scripto.* Aequiparantur ergo ista duo, verbo aliquid proferri vel scripto, vt aliàs. lxv. distinct. cap. ij. extra de elec. vbi maius. §. nulli. lib. vj. Vnde facit argumentum quòd sicut est excommunicatus participans scienter excommunicato cum eo loquendo, sic sibi literas mittendo. ita sentit Gar. arg. extra de senten. excommu. cap. constitutionem. lib. vj.

Excommunicatus est scribens ad excommunicatum.

d *Insano.* id est non sano, sed potius vesano.

e *Nisi sint.* id est conati sunt.

f *Inhibemus.* vt aliàs sæpe dixi, post talem inhibitionem contrafaciens peccaret mortaliter. iiij. distinct. denique. & pœna dignum se redderet. extra de constitu. cap. cognoscentes. cum simi.

g *Per ipsam.* scilicet constitutionem, ad conditorem.

h *Scienter approbet.* hic repete quæ s. dixi proximè in glos. j. ex certa scientia.

vel ipsarum alterã deinceps [a] scienter [b] verbo [c] vel scripto defendere vel approbare præsumpserit, de fratrum eorundem consilio decernimus vt tanquam hæreticus ab omnibus euidenter habeatur. Adhuc quòd constitutionem nostram, ad conditorem canonum, supradictam insano [d] ausu impugnare nisi [e] sunt (sicut fertur) districti [9] de eorundẽ fratrum consilio inhibemus [f] ne quisquam contra definita, ordinata seu facta per [g] ipsam, verbo vel scripto scienter [h] approbet aliquid [i] vel defendat. Siquis vero contra præsumpserit, tanquam contumax [k] & rebellis [l] Romanæ ecclesiæ ab omnibus habeatur. Nulli [m] ergo &c. Data Auenio. iiij. idus Nouẽb. pontificat[9] nostri. an. ix.

i *Aliquid.* ex hoc videtur quòd in vno defendens vel approbans contra dictam constitutionem, pœnam cõtumacis & rebellis pati debeat.

k *Contumax.* in contemnendo statuta ecclesiæ, vtpote vel inobedientiæ notam & transgressionis incurrens infamem se reddit. extra de elec. dudum. ij. circa princ. de maio. & obed. illud. vj. quæst. j. infames. & peccatum mortale committit, cum ex hoc posit excommunicari. extra de maio. & obe. si quis. xj. quæstiõ. iij. si autem nobis. &. cap. seq. & deponi etiam meretur ex transgressione statuti præceptum vel prohibitionem continentis. iiij. distinct. denique. & ar. ff. de re mili. l. iij. §. in bello.

Contumax qualiter puniri debet.

l *Rebellis.* ex tali rebellione inobtemperans non credens papam sic constituere potuisse, statuit vt hæreticus iudicaretur. xix. distinct. nulli fas. & ibi not. & per Gar. extra de elect. ca. generali. lib. vj. Sanctiones enim sedis apostolicæ accipiendæ sunt tanquam ipsius diuina voce Petri firmatę. xix. distinct. ca. sit omnis. licet in corpore canonum non sint redactæ. eadem distin. si Romanorum. nam & potestates seculi suas constitutiones ecclesiasticis debent subdere non præferre. x. distin. ca. certum. xcvj. distin. ca. si Imperator. cum lex Christi, sacerdotali quoscunque subiecerit potestati. x. dist. ca. suscipitis. quare cum per rebellionem mensura cœlestis dispensationis exceditur, iri dicitur in contumeliam disponentis. d. c. certum est. in fi.

m *Nulli ergo.* sub hac clau. dic vt plenè dixi in. cap. execrabilis.

Zenzelinus se submittit ecclesiæ Romanæ.

In notatis per me super materia huius constitutionis & aliarum sibi similium, & in omnibus aliis vbicunque per me dictis vel scriptis summitto me correctioni sanctę Romanę ecclesiæ, si qualitercunque me errasse contigerit in eisdem.

FINIS EXTRAVAGANTIVM IOAN. XXII.

DIVI AC HVMANI IVRISCONsulti, & sacri palatij causarum auditoris. D. I. F. de Pauinis, apostillæ ad suprascriptas extrauagantes, quas idem dominus cum glos. Guliel. de Monte Lauduno in suo tractatu, quem de visitatione intitulauit, inseruit, hic verò eius industria cũ glossis Zenzelini fuêre descriptæ.

Prima. AD onus. Electi sede vacante, vbicunque moram traxerint, sibi non præiudicant.

ij. Suscepti. Diuisio fructuum inter habentes annalia, & beneficiatos. hanc allegat Ioan. And. in Mercu. nemo potest. ad fi. de reg. iur. lib. vj. eandem allegat glos. in cle. cum ei quem. in ver. nota erit. de concess. præb. adde consilium Calderi. in titu. de senten. excom. quod incipit, collector papalis. Item consilium eiusdem xj. in titu. de priuileg. quod incipit, habet ordo sanctæ Claræ. adde decisionem in antiquis quæ incipit, Vrbanus. hanc etiam decretalem allegat glo. in cle. ij. de deci. & decisio Rotæ in antiquis. lxxxvij. quæ incipit, item nota quòd vbi alicui fit gratia &c. & glo. in. c. pręsenti. de offi. ordi. lib. vj. in fi. super ver. superesse. & ibi Io. Andr. in nouella. & idem in addi. ad Spec. in titu. de locato. §. nunc tractemus. & per hãc decre. rota & curia Romana hodie interpretatur & tenet, quòd gratia expectatiua ad summam. lxxx. duca. extendat se ad beneficium veri valoris centum ducatorum vbi beneficium non est taxatum, & in gratia dicitur, secundum taxationem decimæ. aliàs attenditur vetus valor, iuxta ea quæ habentur per. Ioan. And. in addi. Spec. in rubrica de concess. preben. viij. col. & per Petrum de Ancha. in cle. j. de concess. preb. in penul. charta. & Oldra. in cõsilio ccxxxij. & decisio in antiquis, quæ incipit, item nota quòd vbi alicui fit gratia. Et vendicat locum ista decretalis in præstimoniis & præstimonialibus portionibus, quia sunt beneficia ecclesiastica & perpetua, vt concludit Oldra. in consilio. cxiij. quod incipit, in ecclesia Calaguritana. & ibi pulchrè declarat istam constitutionem. & de his præstimoniis facit mentionem tex. in cap. fi. de concess. preb. lib. vj. confert ad materiam huius textus consi. Pe. de Ancha. cccxxix. quod incipit, circa istam perceptionem. & consilium. cviij. quod incipit, contra fratres. Item consilium Lodo. ccccxcviij. An autem per istam constitutionẽ reuocetur statutum ecclesiæ disponens quòd nouus canonicus nihil percipiet vsque ad quadriennium. vide Oldra. in consi. clxxj. quod incipit, supposita consuetudine iurata. & an. legatus possit mutare taxam procurationis factæ cum clerico prouinciæ, & sic obseruare, Calderi. quòd sic, in consilio. vj. in tit. de offi. leg. & videnda est decisio in antiquis. lxvj. quæ incipit, item nota quòd vbi beneficium est semel taxatum. aliàs est sub tit. de præben. cum seq. In textu ibi {sciuerint} scire autem dicuntur ex quo ipsorum vacatio in loco vel ecclesia publicè nota erat. argu. in cle. cum ei quem. in fi. de concess. præb. & ibi {sub hastatione} id est, præconizatione, quæ fit publicè in loco publico, de qua not. Spec. in titu. de emp. & vendi. §. nunc dicendum. ver. his quoque. & no. in. l. licitatio. ff. de publi. & in. l. j. Cod. de fide instru. & iure hastæ fisca. lib. x. In. §. si vero. ibi {absoluatur} quia iste textus dat formam absoluendi, vt scilicet prius præcedat satisfactio, si non seruetur forma tradita, nõ valebit absolutio per not. in cap. prouida. de elect. lib. vj. Nam non tribuit hic ordinario simpliciter potestatem absoluendi, sed sub certo modo & forma. Clausula sequens quæ tollit iura disponentia in contrarium præmiss. per quod non obstat. cap. venerabilibus. in contrarium allegatum, vt dicit hic Zenzelinus. hæc clausula ad omnia supradicta extenditur. Ioan. Andr.

iij. Ecclesiæ Romanę. Contra officiales dominium assumentes in patrimonio ecclesiæ Romanæ.

iiij. Execrabilis. Hæc constitutio practicabilis est, & addit ad decret. de multa. de præben. in antiquis.

v. Sedes apostolica. Diuisio diœcesum potestatem non tollit executoribus & iudicibus. Hanc constitutionẽ allegat decisio in antiquis, Io. de Imo. sub tit. de priuile. quę incipit, supposito &c. repetitur etiam in aliis decisionibus antiquis sub tit. de sepul. & vide Calde. cõsi. viij. sub tit. de priuileg. quod incipit,

incipit, Concessum est priuilegium, adde decisionẽ in antiquis, quæ incipit, supposito de Antonianis. Et ad materiam huius decret. vide not. per Archid. xiij. q. j. in prin. vide in ca. significauit. & cap. Rodulphus. de rescript. & debet in ordine scripturæ præcedere constitutionem, execrabilis, vt patet ex earum datis. Ad præsentis extrauagãtis declarationem idem pontifex fecit vnam aliam extrauagãtem declaratoriã quam reperies hic glossatam per Zenzelinum, quæ incipit, ad apostolatus nostri. per quam declarat suæ intentionis non fuisse quòd per diuisionem episcopãtuum & ecclesiarum à quibus diuisiones erant factæ capitulis, archidiaconis, vel aliis personis, vellet aliquatenus derogare, nisi quatenus in diuisionẽ huiusmodi literis apostolicis contineretur expressè, vnde vniuersis prælatis & aliis quibuscunque personis ecclesiasticis & ecclesiarum decisarum, & in cathedrales erectarũ, mandauit ne capitula, archidiaconatus, & alios personatus, vel dignitates, officia seu beneficia in prędictis primariis ecclesiis obtinentes, quo minus visitationes exerceãt, procurationes recipiant, ac alia bona & iura archidiaconalia obtineant in prædictis decisis diœcesibus sicut ante diuisionẽ huiusmodi obtinebant, nisi quantum in diuisionem huiusmodi literis, apostolicis caueatur expressè, impediant quoquo modo, quousque per sedem apostolicam aliud fuerit ordinatũ, aliàs comminatur contra facientibus animaduersionem condignã &c. Et hæc sumpta est ex textu in auth. de admi. offi. in sacris appel. circa. fi. ij. col. & in. §. illud tamẽ sancimus. colla. iij. pro diuersis administrationib[9] ab antiquo seruatis administrabũt officiales primæui sicut prius. Adde ad materiam ꝙ si episcop[9] Tolosanus deputatur cõseruator alicuius, postea erecta ecclesia Tolosana in metropolitanã, poterit exercere iurisdictionẽ cõseruatoriæ, secundũ Oldra. in cõsilio. ccxxij. quod incipit, bonæ memorię. Et si erigatur prioratus in ecclesiam cathedralem, an tollantur priuilegia quæ ante erectionẽ habebat prioratus, vide eundem Oldra. in cõsilio. ccxiiij. quod incipit, domino episcopo. Adde eundem in cõsilio quod incipit, si milite bonæ memoriæ. Adde decisionem in antiquis ccxciij. quæ incipit, superposito quòd ex priuilegio Antonianorum, in quo allegatur ista constitutio in glos. in verbo, ordinationem. ibi, dic contra. immo consilium tenet Ioan. de Ligniano. & Ioan. Fan. & Ioan. de Imola, & alij plures in cap. cum in illis. hic allegato, vbi vide Domin. licet aliàs Calixtus in publico cõsistorio declarauit glossam istam. nos autem transimus cum opinione contraria tanquam communi. Ioan. Fran.

Ad apostolatus. In beneficiis diuisis habet quis ea iura quę habebat in integris.

vj. Si fratrum. Imperio vacante nullus nomen vicarij imperatoris retineat, assumat vel resumat.

vij. Antiquæ. Notabilis valde est ista, inhibens ne coniugati assumant ordines sacros quorũ susceptionẽ non possunt matrimonium etiam nondum consummatũ dissoluere. Hanc allegat Ioan. And. in cap. j. de voto, lib. vj. in gloss. super verbo, sacri ordinis.

viij. Sancta Romana atque vniuersalis. Contra Fratricellos. Adde extrauagãtem eiusdem quæ incipit, Gloriosam ecclesiam. in qua singulariter confundit omnes errores istorum Fratricellorum.

ix. Copiosus. Contra portantes infidelibus arma vetita, & alia prohibita.

x. Quia in futurorum. Hæc extrauagans loquitur de duellis, & torneamentis. hanc allegat Henricus Boic. in ca. canonum Extrauagantes.

A statuta. ad fi. propter glo. Zenze. super ver. torneamenta, Adde Ioã. And. an addi. Spec. in tit. de rescrip. puta. §. item ratione. ver. item quod obtentum est ab imperatore nondum coronato. & in. c. j. de cleri. peregrinis.

xij. Prodiens quasi ex adipe. Contra cudẽtes falsam monetam. Adde extrauagantem eiusdem quæ incipit, Spondent quas nõ habent, cõtra alchimistas. & consi. Oldra. quod incipit, Et consilium. Bal. in vsibus feu. in tit. quæ sint regalię. Adde deci. in antiquis quæ incipit. casus talis est.

xiij. Ad nostri apostolatus. Circa bannitos Campaniæ & Maritinæ.

xiiij. Dierum crescente. Contra homines Marchiæ qui suos rectores & officiales occidebant. hanc allegat Henricus Boic. in cap. canonum statuta. de constitu. propter gl. Zenzelini in ver. mundanis.

xv. Cum ad sacrosanctę. Super taxis. hanc extrauagantem allegat Ioan. And. in cap. statutum. §. notarium. de rescript. lib. vj. in nouella. & in addi. Specu. in fine procemij ad intellectum algorismi. Adde extrauagantem Martini quę incipit, In apostolicæ dignitatis specula. in qua ponuntur omnes taxæ officialium curiæ Romanę. Similiter vide extrauagantem Benedicti. xij. quæ incipit, Ratio iuris exigit §. cæterum. in qua taxam facit eorum quæ possunt recipere notarij Rotæ & cardinalium & auditorum cameræ, & merastalli † Romanæ curię, & aliorum quorumcunque audientium causas in Romana curia auctoritate apostolica. Adde extrauagantem Benedicti xij. quę incipit, Decens & necessarium. in. §. in salariis. datam Auenione. vj. calen. Nouembris, pontificatus sui anno. vj. in qua taxauit salaria aduocatorum & procuratorum Romanæ curiæ, quæ omnia confirmauit Gregorius. ix. in sua extrauaganti quæ incipit, In apostolicæ quauis à felicis. & Martinus v. in dicta extrauaganti quæ incipit, In apostolicæ. & in alia quæ incipit, Romani pontificis prouidentia.

B

† *Merastalli, aliàs merescali.*

xvj. Quorundam. An fratres minores indumenta vilia, curta, & stricta pro arbitrio ferre possint.

xvij. Quia nonnunquam. Suspenditur excõmunicatio quam incurrebant glossantes decretalem, Exiit qui seminat. de verb. sig. lib. vj.

xviij. Ad conditorem. Refutat papa dominium rerum fratribus minoribus obuenientium.

xix. Cum inter nonnullos. Contra errorem Bohemorum, qui dicebant Christum & eius discipulos nihil habuisse proprium &c.

C

xx. Quia quorundam mentes. Contra detractores extrauagantium, Ad conditorem. & Cum inter nonnullos. hanc constitutionem allegat Ioan. And. in ca. j. de summa trini. super ver. claue. ad declarationem potestatis clauium, & Bal. in authen. ingressi. C. de sacrosan. eccles. in vj. col. & idem Ioan. And. in cap. cum satis. de offic. archidi. ad declarandum quid importet cura animarum.

Finis apostillarum domini Francisci de Pauinis, in quibus breuiusculo sermone effectum cuiuslibet extrauagantis habes secundum ordinem quo situatæ sunt, aliáque multa notatu dignissima, quæ se cunctis luculenter offerunt.

Deo gratias.

Hieronymi Clarij Brixiani iuris vtriusque Doctores, Protonotarij & Comitis Apostolici in Extrauagantes Decretales breue præludium.

CVM omnes magistratus, præsertim ecclesiastici, decidendas causas, & cæteri iurisperiti, quibus interpretandi consulendique tribuitur facultas, responsa sua iuxta constitutiones Romanorum pontificum, non solùm quæ in corpore iuris clausæ reperiuntur, verumetiam secundum Extrauagantium dispositionem sint prolaturi, si modò ipsis extrauagantibus adsint requisita, quæ Epistola Innocentij tertij ad Helieñ. episcopum deposcit, ipsarum lectionem non negligendam censeo. Quippe sententia lata cõtra extrauagantem publicatam & indubitatam, est ipso iure nulla: ante publicationem vero secus, vt no. in proœmio Clementinarum in verbo, decætero. & clemen. nolentes. de hæreticis. Sed si est publicata & indubitata, est ipso iure nulla, tanquam lata contra legem scriptam. not. Bald. in. l. ij. C. quando prouocare non est necesse. & Butri. in. c. j. & c. cum inter. de re iudi. & probatur in. l. j. §. item cum contra sacras. ff. quæ sent. sine ap. rescind. Exemplum in extrauaganti, execrabilis. secundum Abbatem in ca. pastoralis, de fide instru. Item de extrauaganti, ad regimen. quam allegat decisio in nouis. cccxlix. incipiẽs, item si mandatur. Secus autem si de ea dubitatur per ca. pastoralis. de fide instru. & l. cum prolatis. ff. de re iudi. secundum vnam lectu. Ideo super ea papa est consulendus: & si reperitur in archiuo publico, dicitur indubitata, per authen. ad hæc. C. de fide instru. & l. Celsus. ff. de proba. secundum vnam lectu. facit ca. ad audientiam. de præscript. & idem præsumitur quando reperitur inter extrauagantes. xx. q. j. c. quoniam progenitorum. maximè si reperitur glossata per doctorẽ famosum, sicut Zenze. Lau. Io. Mon. Guli. de Monte Lauduno, & alios: per not. in dicto cap. pastoralis. probatur. l. j. in fi. C. de nouo Cod. cõponẽdo. & quod no. in. l. iij. C. de legibus. vel si fuit diu obseruata, vt not. Bart. in. l. fina. super extrauaganti, qui sint rebelles. de quibus plenius per Bart. in. l. cum prolatis. præalleg. & But. Abb. & modernos in dicto ca. pastoralis. vbi secundum Boat. potest de ea dubitari ad instar eius quod not. in ca. nemo. de elect. in. vj. de quibus etiam per Lodo. in consilio. cel. quod incipit, in Christi nomine, in proposito casu. vbi etiam subdit quòd si fuisset temporalis, per declarationem successoris efficitur perpetua, quia declaratio papæ etiam ad petitionem singularis personæ facta ad legem vel ad ordinationem aliquam præcedentem, legem generalem constituit ad omnes, per. l. fi. C. de legibus. & not. in cap. in causis. de re iudica. Item non est necesse quòd constet de datis, secundum Bart. in dicta data, qui sint rebelles. Præmissa intelligo de extrauagantibus emanatis post compilationem libri Sexti, secundum Ioan. And. in proœmio lib. vj. ad finem. & cap. fina. de hæreti. eo. lib. Et si contradicant iuri scripto dic vt plenè Ioan. And. Ioan. de Lig. & Dominicum in. c. j. in princ. de constitutionibus. lib. vj. & per Archidiaconum post Hugo. xix. dist. ca. si Romanorum. & in summa. Adde Bald. in. l. leges sacratissimæ. C. de legibus. & not. in cap. si in laicis. xxx. dist. Nec est de substantia vt redigatur in scriptis. de quo plenè per Ioan. And. in regula, nemo potest. de regu. iur. in Mercu. lib. vj. & in decisionibus Rotæ. ccxxxviij. per glos. in. l j. C. de legibus. probatur in cap. j. de renuntia. libro. vj. per Abba. in ca j. de postula. præla. qui dicit quòd de hoc videtur communis opinio. Debent autem extrauagantes quando de eis dubitatur, per allegantem in forma authentica produci sub plumbo, si extra curiam sunt producendæ: vel sub signeto vicecancellarij, si in curia sunt producendæ. Et hoc de illis quæ sunt descriptæ in libro cancellariæ. Illæ autem quæ sunt descriptæ in camera apostolica, sumentur cũ signeto camerarij in curia, vel sub plumbo extra curiam. Et ita seruatur in curia Romana. De his autem plenius tractat supremus doctor dominus Franciscus de Pauinis in principio Extrauagantium Ioannis. xxij.

Sententia contra extrauagantẽ lata, an valeat.

Extrauagans quando dicitur indubitata.

Scriptura non est de substantia extrauagãtis.

Extrauagãtes qualiter sunt producendæ.

Extrauagantes

EXTRAVAGANTES DECRETALES

communes, quæ à diuersis Romanis pontificibus post Sextum emanauerũt, quarum aliquæ glossis Ioannis Monachi Picardi Cardinalis, aliquæ commentariis Guliemi de Monte Lauduno, & Ioannis Francisci de Pauinis illustrantur.

DE CONSVETVDINE.

Ioannis xxij.

Consuetudo impediens ne legati sedis apostolicæ recipiantur, non valet, & illa non obstante legati ipsi sunt ab omnibus recipiendi, & eos impedientes ipso facto excommunicationem incurrunt, & eorum terra ecclesiastico subiciuntur interdicto.

CAPITVLVM VNICVM.

SVper gentes & regna Romanus põtifex à domino constitutus, cũ personaliter singulas regiones circuire non possit, nec circa gregẽ sibi creditũ curà pastoralis solicitudinis exercere, necesse habet interdũ ex debito impositę seruitutis suos ad diuersas mũdi partes (prout necessitates emerserint) destinare legatos, qui vices ipsius supplẽdo, errata corrigãt, aspera in plana conuertant, & cõmissis sibi populis salutis incrementa ministrent. Verumtamen ali qui huiusmodi officiũ & potestatẽ ipsius Romani pontificis, quam non ab homine, sed à Deo recepit, sub suo arbitrio redigere molientes, legatos ipsos nisi ab eis petiti fuerint, vel de beneplacito eorum transmissi, sibi terras subiectas (dicentes hoc eis de consuetudine competere) ingredi non permittunt. Nos huiusmodi consuetudinem non tam irrationabilem quàm nonnunquam animarũ saluti contrariam, detrahentemque apostolicæ potestati, auctoritate apostolica penitus reprobantes, legatos ipsos ab omnibus, cuiuscunque præeminentiæ, conditionis aut status fuerint, debere admitti decernimus, nec eos prætextu cuiusuis consuetudinis impediri posse à quoquam Christiano nomine gloriante, quo minus regna, prouincias & terras quaslibet, ad quæ ipsos destinari contigerit, ingrediantur liberè, ac commissæ sibi legationis officium exerceant in eisdem. Qui vero decætero super prædictis dictos legatos, aut etiã nuntios quos ad quascunque partes pro causis quibuslibet sedes ipsa transmiserit, præsumpserint impedire, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Regna, terræ, & loca quælibet subiecta eisdẽ tandiu sint eoipso ecclesiastico supposita interdicto, quandiu in huiusmodi cõtumacia duxerint persistendum: Non obstantibus quibuslibet indulgentiis aut priuilegiis, imperatoribus ac regibus seu quibuscunque aliis subquibuscunque modis, tenoribus & formis à sede ipsa concessis, quæ contra præmissa nullis volumus suffragari.

Legati sedis apostolicæ quid facere debẽt.

Cõsuetudo animarum saluti contraria est reprobãda.

DE POSTVLATIONE prælatorum.

Ioannes xxij.

Minores. xxxvij. annis seculares & mendicantes religiosi ad certas ecclesias prohibentur postulari, & puniuntur tam postulantes quàm postulati.

CAPITVLVM VNICVM.

Extrauagantes.

A DIspẽdiis & periculis variis quæ ex subscriptis postulationib⁹ possent ecclesiis euenire, & vacationem diuturnitatib⁹ quę cõsueuerunt nõnunquam ex postulationibus irrationabilibus prouenire, ac dispendiis quę inde frequẽter ecclesię incurrunt, ad futuram rei memoriã obsistere cupientes, illum qui vicesimumseptimum non attigerit annum, ad cathedralem, [a] necnon professorem cuiusuis mendicãtium B ordinis ad inferiores cathedralibus ecclesias, ad monasteria extra suos ordines postulari edicto perpetuo prohibem⁹. Quòd si secus postulatum fuerit & attentatum, irritum ac nullius penitus sit momẽti. Et qui scienter processerint ad eandẽ, ea vice postulãdi ac eligendi potestate priuatos, ac beneficiis quæ in ipsa obtinebunt ecclesia, ad quam postulationem huiusmodi fecerint, per triennium nouerint se suspensos. Postulatos [b] vero qui postulationis de se factę negotium fuerint per sevel per aliũ C in Romana curia prosecuti, illud ibi proponi in publico vel priuato consistorio facientes, etiam se dũtaxat dispositioni sedis apostolicæ cõmittendo, si se annum. xxvij. nõ attigisse sciuerint, vt præfertur, vsque ad. xxxv. annũ. Cæteros vero seculares & religiosos extra suorum administrationes ordinum perpetuò ineligibiles ac impostulabiles esse decernimus, ac prorsus inhabiles ad quascunque dignitates ecclesiasticas & beneficia quælibet obtinenda.

a *Cathedralem.* aliqui habent sic, ad cathedralem. aut, quãuis secularem non cathedralem ecclesiã. quod an bonum sit, relinquo peritiæ legentium.

b *Postulatos vero.* hæc clausula breuior est in aliquibus libris in quibus sic habetur, postulatos vero qui postulationem huiusmodi de se factam prosecuti fuerunt, etiam se &c.

DE ELECTIONE.

Bonifacius octauus.

Multis probat argumentis promotos in curia nõ debere ad propria redire sine literis suæ promotionis. Qui si secus fecerint, pro prælatis non sunt habendi, pœnasq; incurrunt hic expressas. Et de ista extrauaganti facit mentionem Panor. in. c. qualiter. de elec. dicens quòd nullus antequam habeat literas apostolicas super sua promotione, debet administrare, nec debet recipi ab ecclesia tanquam prælatus: aliàs recipientes & receptui incurrunt pœnam de qua hic. CAP. I.

INiunctæ nobis debitũ seruitutis exposcit, vt qui ad reformãdos in clero mores & actus (prout nobis ex alto permittitur) solertius intendimus, ibi pręcipuè reformationis accommodę remediũ apponamus, vbi maius respicimus periculum imminere. [c] Sanè quàm periculosum existat ꝙ aliquis in officio, dignitate vel gradu fore se asserat, & pro tali etiam habeatur, nisi prius ipse quod asserit legitimis ostẽderit documẽtis, tam ex ciuilibus quàm ex canonicis institutis colligitur euidẽter. Asserẽti nãque cũ mãdatis principis se venisse, credendũ non est, nisi hoc scriptis probauerit. [d] Nec similiter creditur se asserenti legatũ. Nunquam em apostolicæ sedis

a *Cathedralem.* aliqui habent sic, ad cathedralem. aut, quãuis secularem non cathedralem ecclesiã. quod an bonum sit, relinquo peritiæ legentium.

b *Postulatos vero.* hæc clausula breuior est in aliquibus libris in quibus sic habetur, postulatos vero qui postulationem huiusmodi de se factam prosecuti fuerunt, etiam se &c.

c *Imminere.* extra. vj. libr. de elect. capi. vbi periculum. Ioannes Monach.

d *Probauerit.* Cod. de mancip. princip. l. vna.

suscipere.

moris fuit absque signatis apicibus vndecũque legationem suscipere. [a] Sed nec dicenti se delegatũ sedis eiusdem creditur vel intenditur, nisi de mãdato apostolico fide doceat [b] oculata. Similiter clerici ad alienã diœcesim sine suorũ ordinariorũ literis veniẽtes, nec in suis recipiantur ordinibus, nec ad superiores ascendant. [c] Clerici quoque & monachi qui de suis ciuitatibus ad alienã vrbẽ proficiscũtur, nisi muniti veniant suorũ literis prelatorum, non sunt clerici vel monachi reputãdi. [d] Si quis prete rea in clerum electum se dicat si sacerdotẽ sese nominet, hoc scrutandum est, quia non sine periculo est in talibus cõmunicatio indiscussa. [e] Quòd autem in illis qui se episcopos vel superiores prelatos, aut etiã abbates, priores seu alios monasteriorũ rectores, quocunq; nomine censeãtur, [f] appellãt, fit discussio celebris & diligens facienda, luculenter apparet, si scãdala & pericula grauia (quæ ipsorum parere posset cõmunicatio indiscussa) diligeri[g] attendãtur. [g] Hinc nos euidens euocat ratio, vt cum prẽ issis aliis casib[g] qui minoris existunt periculi, fit ex cõstitutionibus editis iam prouisum; hunc vltimum, qui pericula grauiora minatur, ne quaquam sine prouisionis opportunæ remedio relinquamus. Præsenti itaque perpetuò valitura constitutione sancimus, vt episcopi & alij prælati superiores, necnon abbates, priores & cæteri monasteriorum regimina exercentes, quocunque nomine censeantur, [h] qui apud dictam sedem promouentur, [i] aut confirmationis, [k] consecrationis, [l] vel benedictionis [m] munus recipiunt, ad commissas [n] eis ecclesias & monasteria absque dictæ sedis literis [o] huiusmodi eorum promotionem, confirmationem, consecrationẽ, seu benedictionem cõtinentibus accedere, velbonorum ecclesiasticorum administrationem accipere nõ [p] præsumãt, nullique eos absque dictarum literarũ ostensione recipiãt, [q] aut eis pareant vel intendant. Quòd si [r] forsan cõtra presumptum fuerit: quod per episcopos, prelatos, abbates, priores & alios monasteriorum regimina exercẽtes predictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur, nec quicquã interim iidem episcopi vel prelati, abbates, priores, vel regimina exercentes, de ecclesiarum vel monasteriorum prouentibus percipiant eorundẽ.

Capitula[s] vero & cõuentus[t] ecclesiarum & monasteriorũ ipsorũ, & alij quicunque ipsos absque huiusmodi dictæ sedis literis recipientes, velobedientes eisdem, tãdiu sint à beneficiorum suorum perceptione suspensi, [u] donec super hoc eiusdem sedis gratiam meruerint obtinere. [x] Similiter quo que episcopi, prelati, abbates, priores, & alij monasteriorũ regimina exercentes prædicti solito fidelitatis & obedientiæ iuramento [y] non præstito. [z] Illi etiam põtifices quos

a *Suscipere*.xcvij.dist.nobilissimus.Ioan.Mona.
b *Doceat*.extra de offi.deleg. cum in iure.
c *Ascendant*. extra de cle.peregri.cap.j.&.ij.&.xcviij.distin. per totum.
d *Reputandi*.C.de epis.& cleri.si qua per calumniã.§.prætera.lxxj.di.hortamur.
e *Indiscussa*. xlij.distinctione, quiescamus. Ioan Mona.
f *Censeatur*.vt cum dicitur prior vel prepositus talis monasterij per priorem seu præpositum soliti gubernari. hæc enim adiectio fit per stylum cãcellariæ quando scribitur priori vel præposito alicuius monasterij.aliàs si simpliciter sine dicta adiectione nõ scriberetur prędictis vt iudicibus.Io. Monach.
g *Attendãtur*.xj.q.iij. nolite.Ioan Mo.
h *Censeantur*.ij q.j.legum.Ioan.Mo.
i *Promouentur*.ex prouisione papæ vel ex officio superioris. extra vj.libr.de elec.si postquam.in fi.
k *Confirmationis*. via iustitiæ.Io.Mona.
l *Consecrationis*. vt electi in episcopos & superiores prælatos. Io.Mona.
m *Benedictionis*.vt abbates,priores, & præpositi prædicti.
n *Ad commissas*. statutum præmisit, nunc inhibitionem duo capita continentem sub iungit.
o *Literis*. Not. probationem in scriptis. similes casus notantur extra libr. vj. de censi.Romana.§.postquam.
p *Non præsumant*. sed qualiter administratio acquisita per solam confirmationem aufertur? extra de elec. transmissam. & nota. lxiij. distinctio. quanto. Sol. si est consuetum quòd primò installetur abbas antequamadministret,hoc potest fieri, vt ius administrandi,differatur consuetudine.extra de offi.archid.ad hoc.§.in quadam. & ca.vt nostrum. sic potest fieri iure inhibente, vt hic.Sed nunquid quod hic dicitur, habet locum in inferioribus papę confirmantibus? Videtur ꝙ sic.extra de reiu.in causis. Dic contra, quia cum hæc constitutio sit pœnalis,& contra ius commune,eandem non extendam, sicut nec iura specialia contra regulam ad consequentiam sunt trahenda.extra. vj.lib. de reg.iur.quæ à iure.Ioan.Mona.Sed pone, consecratus vel benedictus literas papales habere non potuit propter papæ obitum, nunquid tenebitur multo tempore in curia remanere? Credo quòd non, quia hic papa damnat præsumptionem temerariam recedere volentis absque licteris,propter quod istum & recipientes eundem, vt. j.sequitur,punit.Sed necessitatem non excludit, & vbi non est culpa,nec pœna debet infligi. extra libr.vj. de reg.iur.sine culpa. Vnde temeraria præsumptio hic reprobata.ad casum alium non debet extendi, nec prohibitio generalis excludit casum aliàs licitum. extra de verb. sig.super quibusdam. Item statuta & priuilegia cum trahuntur ad iniqua, sunt reuocanda.extra.vj.lib.de senten.excom.c.vlti.in princ.lx.dist. §.verum.ff. de vul.& pupil.sub.exfacto.§.j. &.ij. extra de

Prælatorũ aliqui cõsecrãtur, alij benedicuntur.

Probatio quandoque de necessitate per scripturam fieri debet.

Constitutio pœnalis nõ est extendenda.

Pœna non debet infligi sine culpa.

A deci.suggestum.
q *Recipiant*. sed nunquid oportebit me prælatum semper ostendere literas? Dic,hic loquitur in principio dum accedit prælatus ad prælaturam, non quando diu in possessione stetit.not.fi.extra.vj.lib.de senten.excommu.si iudex.
r *Quòd si*. sicut præmisit duplicẽ inhibitionem, videlicet quo ad prælatos & subditos, sic hic quo ad eosdem contra inhibitionem venientes pœnam annectit. primo duplicem contra prælatos.secundo ver. capitula, contra subditos.
s *Capitula* scilicet cathedralium vel secularium.
t *Conuentus*. scilicet regularium.Io.Mo.
u *Suspensi*. videò pœnam istam locum habere in secularibusqui habent beneficia distincta.Quid in regularibus?nunquid fame morientur,cũ non habeãt aliud beneficium distinctũ nisi necessaria vitæ? Dicũt quidã, sibi imputent, qui sua culpa inciderũt in hãc pœnam. extra de ætat. & qua.ordi. cap.j.&.ff. deposit. bona fides.& quærant victum mantbus.xcj.dist clericus victum.Vidi in facto Sagien.ecclesiæ,quæ regularis existit,cũ quidã canonicus illius ecclesiæ electo ibidẽ euidentem defectum scientię obiecisset & defecisset, nec potuisset pœna ista puniri quæ habetur extra.vj.libr. de elect. statuimus.§. si vero.& capi.si fortẽ. papa decreuit (cum non posset sibi denegari victus) vt esset in ecclesia sua vltimus in choro, capitulo, & refectorio, nunquam ad dignitatem in ecclesia sua promouend[d]. sic dico hic arctum victum dandum donec isti gratiam sedis apostolicæ (vt sequitur) meruerint obtinere, vt. Cod. de ordi.cog.siquando.versi.nam si tales vbi existenti in possessione seruitutis qui administrare non potest,sumptus litis & alimoniæ ministrantur, quantum moderato iudicis arbitrio fuerit æstimatum.Sic damnato in metallum,& etiã seruo pœnæ alimenta relinquuntur,licet alia subtrahantur. ff.de ali.legatis cum.&.l.seruos.ff.de iis quæ pro non scrip.ha.l. iij.Et aliàs mutatur pœna, cum ordinata per ius locum habere non possunt.ff.de iurisdict.omn.iud.l.siquis id quod. §.in seruos. xiiij.quæst.vj.si res.ff.de in ius vo.l.fin.Sed quis administrabit bona interim? Dico quòd superior dabit administratorẽ. extra.vj.lib.de supplen.negl.præla.ecclesiæ.de app.peruenit. vel dabitur curator bonis,sicut illis qui administrare nõ possunt.ff.de cur.bo.dam.per totum.Cod.de asser.tol.l.j.§.super peculio.Ioan.Mona.

Necessitati se supponẽti nõ est succurrendum

Pœna vna in aliam quandoque mutatur.

x *Obtinere*.ex quo papa sibi reseruauit hunc casum,inferiores de eo se intromittere nequeunt:extra.vj.lib.de sent.excõ. cum medicinalis.in fi.& extra de præben. inter cætera. aliàs possent.extra de senten.excom.nuper.
y *Iuramento*.de quo habetur extra de iureiurando,ego N.
z *Non præstito*. cape infrà, nequaquam ab eadem discedant.

apud prædictam sedem palliũ continget recipere,absque literis traditionis ipsius pallij nequaquam ab eadem discedant;discedẽtes vero, quousque huiusmodi iuramentum præstiterint, & literas obtinuerint,nihil de ipsarũ ecclesiarum & monasteriorũ prouentibus percipiant, & quicquid interim per eos(vt de aliis prædicitur)actũ fuerit,viribus non subsistat. [a]

Benedictus xj.

Si religiosus electus non petierit ipse vel eius electores licentiam consentiendi intra tempus moderandum pro præsentia vel absentia superioris, est eo ipso priuatus iure sibi ex electione quæsito, & possunt electores alium eligere.h.d. addit ad capi.quàm sit. de elect.in.vj.

CAPITVLVM II.

SI religiosus,qui absque sui superioris licentia electioni de se factæ cõsentire nõ potest, illã post electionem sibi præsentatã, vel eius electores intra tẽpus pro eiusdem superioris præsentia vel absentia moderandũ,nequaquam obtineat,dat generale conciliũ [b] Lugdunẽse electoribus extũc ad electionẽ aliã procedendi liberã facultatẽ. Verũ quia frequenter dubitatũ est an etiam sit eoipso iure(si quod ei competebat ex huiusmodi electione)priuatus,statuimus illo eũ hoc ipso fore priuatum. [c]

Idem.

Quatuor patriarchalibus ecclesiis vacãtibus,statuitur illis non posse prouideri Romano pontifice inconsulto.quod si secus factum fuerit,irritum decernitur.

CAPIT. TERTIVM.

SAncta Romana ecclesia, quæ disponẽte domino super omnes alias ordinariẽ potestatis obtinet principatum à Deo, vt pote mater vniuersorũ Christifideliũ & magistra, [d] quatuor patriarchales sedes instituit,interquas post ipsam Romanã ecclesiã Constãtinopolitanam primũ, Alexãdrinã secundum, Antiochenam tertiũ, & Hierosolymitanã quartũ locũvoluit obtinere, ipsasq; multis prærogatiuis & honoribus ac priuilegiis decorauit, [e] de quarum prouisionib[9] cum eas vacare cõtingit, tãto est accuratius cogitandum & attẽtius prouidendum, quãto maioris eminẽt altitudine dignitatis, & periculosè [f] errare tur in prouisionibus earundẽ. Super hoc igitur cum fratribus nostris habita deliberatione matura, inter alia nostrę cõsiderationi occurrit ꝙ omnes (prohdolor) prędictarũ sediũ patriarchaliũ ciuitates, aut sũt destructę, aut occupatę ab infidelib[9], vel à schismaticis detinẽtur, ipsarum capitulis seu cõuẽtibus & canonicis dispersis vndique extra ciuitates ipsas, per alias regiones seu loca à ciuitatibus ipsis remota. Ex quo contingit(sicut experientia nuper nos docuit) quòd vacante Constãtinopolitana ecclesia per mortẽ bonæ memorię Petri patriarchę, solũ per vnũ dũtaxat eius canonicum fuit de nouo pastore electio celebrata, aliis canonicis suis agẽtibus in remotis, dictus tamen electus iuri si quod sibi ex electione huiusmodi cõpetebat, in nostris manibus spontè ac liberè resignauit. Ideoque de eorundẽ fratrum consilio, & apostolicæ potestatis plenitudine statuimus, vt quandiu ciuitates ipsæ schismaticorũ aut infidelium subsunt aut fuberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, canonici dictarum patriarchalium sediũm, cum eas vel ipsarum aliquam seu aliquas vacare contigerit, ad electionem, postulationẽ, seu quãuis prouisionem de præficiendo sibi patriarcha vel pastore nullo modo procedãt, quousq; ad apostolicę sedis notitiã deducatur. Nos enim à data præsentium, decernimus irritum & inane, si secus per prædicta capitula, cõuentus vel canonicos, aut quẽuis alium vel alios scienter vel ignorãter fuerit attẽtatum, non obstãtibusquibuscũque ipsarum ecclesiarumvel alicuius earum cõsuetudinibus vel statutis, iuramento, cõfirmatione dictæ sedis, vel quacunque alia firmitate vallatis, seu cõstitutionibus, priuilegiis vel indulgentis sedis eiusdem per quæ effectus pręsentium impediri posset quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus deverbo ad verbum in nostris literis habenda esset mentio specialis.

Nulli ergo &c. Data Laterani. x. calen. Ianuarij, pontificatus nostri anno. vij. Ioannes xxij.

Cum beneficia apud sedẽ apostolicã vacãtia sint soli papæ reseruata ostendit quæ & quorũ apud sedẽ vacare dicantur eandẽ. et primò loquitur de reseruationibus, secũdo de pensionibus. CAP. IIII.

EX debito pastoralis officij nobis quanquã imeritis superna dispositione cõmissi, periculis animarum & ecclesiarũ ac monasteriorũ dispẽdiis quę ob ipsorũ vacationes diutinas ipsis solent frequenti[9] prouenire, congruis remediis(quantum nobis ex alto conceditur) salubriter occurrere intendentes, vt celerius & vtilius puideatur ecclesiis ac monasteriis antedictis, & vt Ro. eccles. quæ super ipsas ecclesias ac monasteria ex diuina puisione obtinere dinoscitur principatũ, honor debitus impendatur, prędecessorum nostrorum Romanorum pontificum, præsertim feli. re. Boni. [g] viij. qui dignitates, personatus, ecclesias & alia ecclesiastica beneficia, & Cle. [h] v. qui tã huiusmodi dignitates, psonatus, ecclesias, beneficia, q̃ cathedrales ecclesias quaslibet, monasteria, prioratus, administrationes & officia quęcunq; quæ apud sedẽ apostolicã vacarẽt, prouisioni apostolicæ sub certis tenorib[9] [i] reseruauerũt, vestigiis inhærẽtes, Nos ex causis rationabilibus quæ ad id nostrum animum induxerunt, de fratrum nostrorum cõsilio nonnulla detrahẽdo, aliqua declarãdo, & quędã addendo de nouo, episcopales & earũ superiores sedes, monasteria & regulares ecclesias, ad quę hi q̃ eis pro tẽpore præficiendi sunt, etiã per electionẽ canonicã assumuntur, priorat[9], officia vel administrationes nomine

Animarum periculis occurrere debent prælati.

a *Non subsistat*. nunquid pœnæ in primo casu positę cõtra recipientes & obedientes prelatis, habebunt hic locum? Videtur ꝙ sic propter verbum quod præcedit.s. vt de aliis. Dic cõtra, & hoc casu puniuntur prælati, vt in primo. Nec verbũ de aliis, refertur ad subditos, sed prelatos. Nec mirũ si pœna hoc casu secũdò non repetatur, quia plus delinquitur recipiendo contra primum, quàm secũdum, nec pœnã non expressam extẽdam. de pœn. dist.j.pœnæ. ADDITIO. Ad intellectum huius decret. & ca. nihil.de elec.adde consilium Oldradi, numero.lj.quod incipit, posito fine præiudicio. vbi cõcluditquòd dominus Brochar. qui est immediatè sedi apostolicę subiectus, distans à Romana curia vltra xxx. diætas. ad magnam instantiam sui capituli, & propter ecclesiæ necessitatem vrgentẽ nondũ obtẽta cõfirmatione à sede apostolica administrãs, & bonorum ecclesiæ administrationi se immiscens, non incurrit dictas pœnas. Ioannes Fran.

Pœnæ non sunt extendendæ.

S *Religiosus*. } Hoc decisum est notatũ extra. vj.libr.de elect. quàm sit. Et primò hęc constitutio narrat Lugd.concil. secundo ver. verum. super eo quod posset in eo dubitari, dat statutum.

b *Concilium Lugdunense*.vt.d.c.quàm sit.

c *Priuatũ*.nam ex quo dictum conciliũ dabat electoribus liberã eligendi potestatẽ, eoipso i[9] adimebat electo. arg.ff.de leg.j. planè.j. respõso. ff. de adimen. le. & si transferã. ff.de his quibus vt indig.cũ quidam propter quæ ista constitutio videtur superflua.

S *Ancta*. } Primo proœmiũ ad dicẽda præmittit.Secundo versic.super hoc, causam impulsiuã suæ cõstitutionis subiicit. Tertio ver, ideoque. super præmissis statuit. Quarto versic. nos enim. statutum huiusmodi per decretum, & non obstantibus, munit.

d *Magistra*. extra libr.vj.in proœmio.j. respon.

e *Decorauit*. extra de priuil. antiqua.

f *Periculosè erraretur*.

g *Bonifacii*.ca.præsenti.de præb.in.vj.

h *Cle.c.* ij.de præben. in.vj.

i *Tenoribus*. aliàs tenoribus, & aliàs temporibus.

a *Pensiones.* tolle. j. sub edicto prædicto nolumus aliquatenus comprehendi &c.

nomine censeantur, quę apud prædictā sedem vacant ad prę sens, & ex nūc in antea (donec Christi dignatio nos dignabitur vniuersalis ecclesiæ sponsæ suæ regimini præsidere) vacare contigerit apud eam, prouisioni nostræ de fratrum nostrorum consilio auctoritate apostolica reseruamus. Huiusmodi autem sedes, monasteria, ecclesias & alia prefata beneficia ecclesiastica per mortem vel depositionem ac priuationem eorum qui eaobtinerent, per electionū cassationem, postulationum repulsionem, renuntiationem quorumlibet, prouisionem, translationē, siue per successionem muneris consecrationis, aut benedictionis dudum à dicto Cle. præ.no. promotis impensi, nisi de ipsis disposuerit prædecessor, & à nobis siue auctoritate nostra promouendis impendendi apud sedem ipsam, vel etiam vbicunque aut quouis alio modo canonicè vacare apud sedē intelligimus prælibatā. Episcopales insuper vel alias dignitates, ecclesias, monasteria, & alia prædicta fratrum nostrorum sanctæ Roma. ecclesiæ cardinalium apud dictam sedem per eorū obitum vacare censemus, siue inibi siue alibi vbicunque ipsos migrare contigerit de hac luce. Et hoc idē in dignitatibus & beneficiis quibuslibet (vt de alis præmittitur officialium nostrorū, videlicet vicecācellarij, eiusdem ecclesiæ camerarij, notariorum, auditoris contradictarum, correctorum, scriptorum literarum, ac pœnitentiariorum nostrorum, necnon abbreuiatorum curiæ Romanæ locum sibi volumus vēdicare. Rursus huius nostrę reseruationis edictū ad dignitates & alia iam dicta capellanorum nostrorū cōmensalium & quorumlibet aliorum ratione officij, vel ex causa legitima in dicta curia morantium, quando à nobis pro nostris & eiusdē sedis negotiis prosequendis de ipsa curia quocunque modo præmissi vel aliqui eorū transmissi aut legati vel nuntij fuerint, & eos vbilibet ante ipsorum ad præfatam curiam reditū (durante legatione seu prosecutione ipsorum negotiorum) rebus eximi contigerit ab humanis, duximus extendendum. Et idipsum etiam esse volumus in huiusmodi capellanis cōmensalibus, etiam si (vt præmittitur) nunc transmissi fuerint vbicunque, & ipsos rebus eximi contigerit ab humanis. Cæterum edictum ipsum trahimus ad sedes, monasteria, & alia supradicta, quæ viuente adhuc dicto Cle. prædecessore nostro vsque ad eius obitum, nisi de ipsis per eum fuerit ordinatum, & deinde vsque ad datū præsentium apud sedem vacauerint eandē, illaque vacare decernimus apud ipsam, dūmodo in eis ius in re licet ad rem non sit aliquibus acquisitū. Decernentes extunc irritum & inane si secus in prædictis & singulis eorum scienter vel ignoranter per quēcunque seu quoscunque apostolica vel alia quauis auctoritate attentatum fuerit, vel cōtigerit in posterū attentari. Non obstantibus pię memorię Greg. x. ac Bonifac. viij. & aliorum Romanorum pontificum prædecessorum nostrorū constitutionibus super hoc editis, quatenus edicto essent & sunt cōtrariæ memorato: Cæteris in ipsis cōstitutionibus contentis in suo robore duraturis.

Beneficia multis modis vacare possunt.

Cardinales dicuntur fratres papæ.

Ius in re vtilius est quàm ius ad rem.

Pensiones a insuper annuas ab episcopis & eorū superioribus aliisque prelatis inferioribus, necnō quibuscunque capellanis, cōuentib⁹, collegiis, vel singularibus personis factas & faciēdas personaliter aliquibus ex eisdem cardinalibus, seu quibusuis aliis ex prænominatis personis, & pensiones præterea seu assignationes quātitatum quarumlibet super certis prouinciis, diœcesibus, ecclesiis, monasteriis, vel aliis ecclesiasticis locis aut ordinibus, etiā à quibusuis prędecessoribus nostris Romanis pōtificibus factas præmissis personis, siue alicui earundē, vel monasteria, prioratus, administrationes quaslibet, beneficia regularia vel alia quælibet quocūq; nomine censeantur, non cōsueta ab olim clericis secularibus assignari, huiusmodi personis vel alicui earundē collata siue cōcessa in cōmendā vel alio quouis titulo ab eisdē prædecessorib⁹, seu aliis episcopis vel superioribus prælatis, capitulis, aut cōuentibus, vel collegiis sub edicto prædicto nolumus aliquatenus cōprehendi quo minus eis cedentibus vel decedentibus, siue illa quouis alio modo dimittentibus, monasteria ipsa, prioratus, administrationes, beneficia, ac loca huiusmodi ad ecclesias & monasteria, siue alia loca religiosa vel alia ecclesiastica, eorumque prelatos siue personas ad quas antea eorū dispositio pertinebat, seu quibus immediatè subesse noscuntur, liberè reuertantur, nisi eis quid canonicum obstiterit, vel de ipsis aliter duxerimus disponendum.

DE AVCTORITATE ET VSV PALLII. Ioannis xxij.

Pallii traditio per obiectum criminis vel defectus retardari non debet, nisi obiciens præmisso iuramento de obiectis promptam fidem faciat. Et quid sit promptam fidem facere, declarat.

CAPITVLVM VNICVM.

Malitiis hominum est obuiādum.

Malitiis hominum quæ sæpe circa impediendā pallij dationē cōmittuntur, volentes salubriter obuiare, hac in perpetuū valitura cōstitutione sancimus, vt deincepsper obiectū cujusuis criminis seu defectus traditio pallij facienda his qui ad metropolitanarum ecclesiarum seu aliarum regimen assumuntur, non impediatur in aliquo nec retardetur, nisi obiicientes firment corporali prestito iuramēto se id malitiosè non agere, sed obiecta vera esse se credere, ac de obiectis offerant facere promptā fidē, & nihilo minus ad pœnam talionis seu extraordinariam se obligent arbitrio præsidētis. Promptam verò fidem intelligimus in hoc casu, si intra bimestris temporis spatium numerandū à die collationis in antea, probauerint legitimè quod opponunt. Quod si nō fecerint, eorū obiectibus nequaquam obstantibus ad ipsius traditionē pallij procedatur. Per traditionem autem huiusmodi, viæ accusationis, denuntiationis, vel inquisitionis, nullum volumus præiudicium generari.

Fidem prōptā facere.

DE OFFICIO CVSTODIS. Ioannes xxij.

In religiosorum mendicantiū conuentibus plures campanæ esse non possunt sine specialī papæ licētia, plures autē cāpanulas in refectoriis, capitulis & alibi, licitè possunt ipsi religiosi mendicantes habere. h. d. Et est extrauagans notabilis: & quia pulsare campanas est custodis officium, vt patet eod. titu. cap. i. in anti. ideo hic non ab re collocata est.

CAPITVLVM VNICVM.

QVia cunctos orthodoxę fidei professores, & viros præsertim ecclesiasticos sic hortamur adinuicē & quo ad alios etiā conuersari, quòd ex ipsorum gestis nullius offendatur iustitia, nec cuiquam scandali materia præparetur: Aduertentes quòd eo quòd nonnulli mendicantium professores in nonnullis suis conuentibus plures campanas obtinent, & in posterum satagunt obtinere: cathedrales ac ecclesiæ aliæ suæ queruntur propterea iustitiæ detrahi, & exinde ciuitatibus locorum

a *Campanam.* Nota campanæ vsum ad multa valere, vt patet in his versibus in quibus de se ipsa loqui campana inducitur. Laudo Deum verum, plebem voco, congrego clerum, Defunctos ploro, pestem fugo, festa decoro.

Hæc extrauagans habetur inter. xx. Ioann. xxij. sub ti. de concess. præben. cū gło. domini Zenzelini.

Pacis author sine pace non bene colitur.

Edes apostolica. Hęc potest intitulari sub tit. de rescrip. vel offic. deleg. vel sub tit. de concess. præben. & eccle. non va. vel de parochiis. Et diuiditur in quatuor partes. In prima præfatio præmittitur. In secūda factum inseritur. In tertia cōstitutio editur. In quarta ad ipsum additur. Secunda, Sanē. Tertia, Nos amouere. Quarta, idem &c. Huiusmodi constitutionis duplex est ratio. Prima, vt alteri per alterū iniqua cōditio nō afferatur: nec quis cū alterius locupletetur iactura: vt res trāseat cum onere suo. & sic hæc sumpta est ex ratione illorum iuriū ē. de pœnis, suā. de rescri. eā re. & ca. si eo tempore. lib. vj. de præben. dilectus.

b *Sedes.* simile. ē. de rescrip. sedes.

Veritate fortius est nihil.

c *Veritatem.* hęc fortior res de mūdo est, secūdum Esdrā: quæ valet & inualescit in æternū, & viuit & obtinet in secula seculorū. viij. dist. consuetudo. & merito, cū veritas sit Deus. ea. dist. si consuetudinem. hanc causam nesciūt aliqui prælati nostri temporis, qui volentes plus placere hominibus quā Deo, infinita sine cōplemento promittunt. vnde hanc ignorant: & ideo interrogāt cum Pilato: quid est veritas? Ioan. xviij. ca. in fi.

Lucem odit qui malè agit.

d *Lucem amans.* bene agentes hanc diligunt: sed contrarium eius peruersi. ē. de offi. dele. consuluit. de hæret. cùm ex iniuncto. C. de episc. & cleri. conuenticula. de pœ. dist. j. item vt Christus.

e *Nodosæ.* id est, intricatæ. ē. de verbo. signi. cùm olim.

f *Ambiguitatis.* de triplici ambiguitate, scilicet iuris & facti & personæ, dic vt xxxiij. dist. habuisse. in glos.

g *Inuolucrum.* id est inuolutionem.

h *Illamque.* versiculus.

i *Intendit.* bene dicit, intendit. quia extra intentionem suā frequenter facit papa: vt. ē. vt ec. benefi. vt nostrū. tamen non tenet quod contra intentionem eius fit, dum tamen de hoc cōstet. vt. ē. de rescrip. super literis. in fi. & c. cum dilecta.

k *De illis.* scilicet ordinationibus.

l *Detrimentum.* non debet enim aliquis cū alterius iactura ditari. ē. de pœ. suā. nec ridere de fletibus aliorū. ē. de priui. petitis. hoc est pro personis & ecclesiis quarum bona occupata sunt in toto vel in parte pro istis nouis ecclesiis, seu in collegiis de nouo per istū papam creatis, vt fiat eis aliqua recompensatio: ne ab ipsis sic miseris ex toto, exceptum sit præmiū gaudiorum cōtra legē. C. lib. xij. in fi. ipsius libri: quæ recompensatio debet fieri vt fit. ē. de maio. & obe. cū inferior. Quid ergo faciēt archidiaconi ecclesię Tolosanæ, qui omnes procurationes & ferè omnia iura archidiaconatuum suorum habent hodie in aliis ciuitatibus & diœcesibus ab ea diuisis: nunquid ipsi vel potius archidiaconi qui de nouo creati sunt in illis nouis ciuitatibus, iura archidiaconalia in illis diœcesibus exercebunt? Item quid faciet abbas Cluniacen. de prioratu sancti Flori: qui episcopatus factus est nulla emenda facta monachis, vel de similibus? Itē quid faciēt plures clerici qui asserunt se ex hoc suis beneficiis aliàs adeptis canonicè, priuatos? Itē quid erit de episcopo Pictauensi & Albienensi, seu similibus qui multa de mensa tā de emolumēto sigillorū quàm de aliis amiserūt: nūquid istis & similibus ad detrimentum poterit reputari? Nō videtur cū toti⁹ ecclesiæ vniuersalis, quæ est vnica, & bonorū eiusdem plenaria dispositio, papæ esse noscatur: vt ē. de præb. licet. li. vj. de excess. prælato. si quis. conci. Viennen. §. verum. & ideo ipse nedū potuit, imò debuit nedū imminente multiplicatione populi: de quo. j. proxi. augmētare operarios, & sedes ipsis congruas collocare, ac de stipēdiis sufficiētibus ministrare. ar. xxj. dist. in nouo. ē. de offic. ordi. quoniā. etiā cū detrimento aliorum: vt sic minor vtilitas cedat maiori, & priuata cōmunic. ē. de postulat. prælat. bonæ. j. vij. q. j. fient. ē. de ma. & obe. cū inferior. Nunquid ergo archidiaconus ecclesiæ Tolosanæ erit oculus episcopi Lombarien. & in ordinationibus clericorū: & in aliis in quib⁹ tenetur archidiacon⁹ assistere suo episcopo vt ē. de offic. archi. ad hæc. & de scrutinio. capi. j. ipse aderit sibi: quia facti & de facto est. ei supersedeo quo ad præsens.

m *Sanè.* secūda pars:

n *Augmentum.* hæc est causa prima. ad hæc enim tenentur principaliter nedum ecclesiasticæ personæ & bona ipsarum, immo etiam quilibet Christianus: vt xxj. distin. §. j. de constit. ex parte. de cele. mis. graui. concil. Vienen. Et hæc causa excusat coitum coniugalem à quolibet peccato etiam veniali: si intentione scilicet habendæ prolis, quæ diuino cultui applicetur in baptismo, fiat coniunctio: vt legitur & not. xxxiij. q. iiij. vir cum propria. licet Hugo ibi contra.

o *Et ad salutem.* ecce secundum. huic enim saluti per quā necessarium est pabulum Dei: vt ē. de offi. or. inter cætera. & ipso multiplicato debuerunt prædicatores & ministri plures poni: vt xxj. dist. in nouo. in fi.

p *Multiplicarat.* ista multiplicatio est sufficiens causa erigendi nouos episcopatus: dum tā solennibus & frequentioribus locis fiant, ne vilescat episcopalis dignitas: vt xvj. q. j. precipimus. ē. de priuile. cap. j. lxxx. distin. episcopi.

q *Singulorum vultus.* debet enim bonus pastor cognoscere vultū cuiuslibet pecoris sui: vt legitur Eccl. xxxij. c. vnde hoc sumptum fuit. Hæc enim est vna ratio quā allegāt curati cōtra prædicatores & minores: quòd etiā semel ad minus in anno quilibet parochianus habeat suo rectori proprio confiteri omnia peccata sua: licet etiā sit eis cōfessus. Secunda est necessitas illius canonis, omnis. ē. de pœn. & re. quæ non est sublata propter voluntariam constitutionem, super cathedram vbi plenè de hoc dixi. Sed ad hoc potest responderi quòd licet papa ordinauerit in dicto concilio, omnis. semel in anno confitendum esse proprio sacerdoti: non tamen alligauit potestatem suorum successorum quin possint surrogare vel adiungere socios & dare coadiutores ipsis sacerdotibus in illo casu, qui simili potestate vterentur in huiusmodi cum illis, quod & fecerunt, scilicet fratres in alio concilio scilicet Viennen. & sic cùm ambo concilia sint eiusdem authoritatis merito

Confessio facta religioso nō est de necessitate iterū facienda proprio curato.

DE OFFICIO DELEGATI. Ioan. xxij.

Ioan. xxij. episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Literæ apostolicæ impetratæ ad gratias seu ad lites in aliquibus ciuitatibus seu diœcesibus dum erant integræ, nō obstante diuisione facta de ipsis in duas seu plures ciuitates seu diœceses, quæ diuisio facta propter diuini cultus augmentum, & populi incrementum, & etiā executores seu iudices earundem, habeant sub eisdem modo & forma illum vigorem in sic diuisis, quem habebant in illis dum integræ remanebant.

CAP. VNICVM.

Edes b apostolica in suis actib⁹ veritatē c prosequēs, lucē d amās libenter euitat nodosę e ambiguitatis f inuolucrū g. Illāque h sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelā intēdit i, vt de illis k ita proueniāt cōmoda, q aliis non immineat detrimētū l. Sanè m pridē ad diuini cultus augmentū n & ad salutē o populi quē in nonnullis ciuitatibus & diœcesibus sic multiplicarat p altissimus, quòd in earū singulis singulorum q vultus nequibat, vt deceret, vnic⁹ pastor inspicere, aut alias san officinis religiosorū ipsorum cōsueuerunt haberi, sub ista nostra ordinatione nolumus comprehēdi. Nulli ergo &c. Datum ij. Nouembris, pontificatus nostri anno viij.

Iuris in re vtilius est quàm ius ad rem.

Detrimentum.

Ad salutem.

Multiplicarat.

Singulorum vultus.

meritò per posterius primò derogatum est:licet de ipso non faciat mentionem:& sic necessitas quæ inerat confitēdi vni, scilicet proprio sacerdoti, vt in.c.omnis.dilatata est & ampliata ad plures vt in ca.super hoc.dico per iura.ē.de consti.licet lib.vj.de offi.dele.super quæstionum.in prin.50.dis.domino sancto.ē.de electi.innotuit.de præb.dudū li.vj.Et sic cū habeant plures odio superhoc quo ad confessionem suos curatos: meritò illis plus expedit oftē dere fratribus quā sacerdotibus vultū suū: qui licet eadem potestate fungantur cum aliis,tamen scientia& discretione aliis præferuntur: sicut sunt fratres in quibus vt plurimum plusquàm in rectoribus scientiæ clauis viget: & sic pl' proficiēt quàm alij in vultus inspectione. argum.xx.dis.per totum.ē.de æta.& quali.cum sit ars.de renun.nisi.§.pro defectu. Sed nunquid illi qui confessi sunt proprio episcopo vel archipresbytero:vel illi de quo per pœnitentiarios papæ dictum est in literis suis quòd possint ad triennium sibi eligere confessorē idoneum, necessario teneantur semel in anno cōfiteri proprio sacerdoti? Videtur quòd sic per supradictam rationem per rectores contra fratres superius allegatam.Contrarium tamē fit quotidie.id est, non curant confiteri suis sacerdotibus ex quo alteri de istis sunt semel confessi.

Curati vt plurimū nō sunt ita literati vt religiosi.

a *Alias partes.* id est alia diuersa onera quę incumbunt bono pastori circa sui gregis vigilias exercēdas.ē.de offic.ordi.inter cætera.de censi.cùm apostolus. & sequentibus ca.xvj.q.j. prædicatorum.

b *Plures.* & sic plus cōtinet vltra duo:nec duorū numero est contentum.simile.ff.de opt.lega.l.j.quod est contra iura.ē.de reg.iur.pluralis.& de prēben.is cui.in fi.lib.vj.quādoque tamen ad vnū restringitur,vt.ē.de priui.vt priuilegia.in fi.Dic hoc debere intelligi secundum præcedentia & subsequentia iuxta materiam in qua ponuntur:cū secundum illā exquiratur sermones.xlv.dist.disciplina.ē.de cle.ex.mi.latores.vnde frequenter talia ampliātur & restringūtur propter fraudes& odia & propter absurditates quę inde sequerentur:vt in d.l.& cap.vt priuilegia.de hoc etiam dicit in extrauag.execrabilis.

Diœcesis fines nō præscribuntur.

c *Diœceses.* territoriū.ij.quæst.v.§.ad hoc.debet enim quęlibet diœcesis habere suos limites certos & proprios: & tales ex quo indubitata fide certi sunt constituti, præscribi nō possunt:nec ea quæ ipsis adhærent, ne confundantur ipsi limites,vt supra de parochiis.super eod.xvj.q.iiij. quicunque. cum multis ibi positis.

d *Freximus.* sic not.quòd papa de vna diœcesi potest facere diuisas & diuersas:sic Imperator diuidit prouincias. ff.de offi.asses.si eadē. tamen propter diuisionē imperatoris nō erūt plures metropoles apud ecclesiam: cū non debeat cōmutari ad mobilitatē necessitatum mundanarū.x.dist.lege.Sed quid erit si intersit imperatoris vel alterius principis seu personæ secularis (puta quia sunt patroni seu defensores) non mutari statū talium ecclesiarū seu ciuitatum vel diœcesum:nunquid poterūt se opponere cū effectu? Et videtur quòd sic: quia nihil cū scandalo vel dāno alicui' est faciēdum seu attētandum supra.de præscri.nihil.& supra.eo.c.in prin.vnde dictum est, nisi ipse ex hoc ius patronatus & alia commoda sine culpa amittat:cū iura imperialia etiā in bonis ecclesiasticorū semper remanserint salua.xj.q.j.si tributū.cum se.In contrarium videtur quòd propter maius bonū quis iure suo priuatur: & etiam sine culpa punitur.xxij.dis. de Constantinopolitana.ē. de elec.sacrosancta de postula.prælat. bonæ.j. in ipsa etenim fundatione hoc euenire posse prospicere debuerunt, & sibi cauere.argu.ff.loca.si quis domum.§.j. xxiij.dist. in nomine domini.quod credo verius:ita tamē quòd fiat cum omni minori præiudicio eorum quo poterit.

e *Limitatas.* diœceses,id est limitata territoria. nam limes dicitur finis. Vnde versus.

Limes erat positus &c.ē.de verbo.signifi.forus.

f *Verum.* verficulus.

g *Tunc.* i.tempore datæ earum:& sic tempus datæ respicitur in talibus:vt supra.de rescrip.eam te.& c.si eo tempore. li.vj.

h *Mandanda.* quasi dicat,de iis literis quæ iam mandatę sunt executioni qualitercunque, ex quo ius acquisitum est in re, non intromittimus nos: cū præsens constitutio futura dunta

A taxat respiciat:vt supra. de constitut.quoniam. Vel dic quòd imò respicit præterita:vt patet j.super verbo declaramus.

i *Nos amouere.* tertia pars.

k *Scrupulum.* id est molestiā,solicitudinē,vel anxietatem animi.Et dicitur à scrupo qui est lapis modicus,qui sicut frequēter lædit pedem, sic scrupulus animū nescientem soluere difficiles quæstiones: secundū Aug. Et sic nota quòd ignorātia ex qua quis redditur dubi', affligit hominem & molestat. argu. xx. distin. si decreta. xvj. q.j.§.j.

Ignorantia affligit.

l *Posset.* & sic expedit in talibus ante tēpus occurrere & prēuidere ea quæ euenire possunt. C. in quibus cau.l. vlti.in fi.ff. loca.si quis domum, §.j. & hæc est prouisio sibi aduersus futurum periculum præcauere: vt supra de

apostolicas obtinuerunt literas super beneficiis ecclesiasticis in ipsis tunc g integris diœcesibus vacaturis:quarum nonnullæ restant adhuc executioni mandandæ h: Nos amouere i volentes cuiusuis dubitationis scrupulū k,qui circa executionē gratiarū super huiusmodi beneficiis concessarum posset l forsan incidere, considerantes attentius q̄ ordinationem m seu diuisionem B nostrā prędictam ius ad rem n expectantibus dicta benefi-

procura.cap.j.in fi.

m *Ordinationem.* hoc verbum ordinare, & iste actus qui ordinatio dicitur,est multum generalis, cōprehendens quemuis modum quo quis habet de re propria disponere iure suo. Et ideo si aliquis impetrauerit beneficiū spectans ad ordinationem alicuius, poterit petere beneficium spectans ad collationem,præsentationem,seu quāuis aliam dispositionē talis: vt probatur supra.de offi.deleg.super eo.&de iure patro.eamte.in fi.facit supra.de offi. ord.ordinarij. Sed nunquid fieret præiudiciū episcopo qui habet institutionē si tali prouidetur de beneficio spectante ad solā præsentationē illius cōtra quē impetratū est? Et videtur quòd sic. nā cum magis habeat in cōcessione episcopus quàm in præsentatione patronus:vt supra.de offi.lega dilectus.nō videtur quòd papa velit præiudicare episcopo, nisi expresse hoc innuat.quod faceret si diceret,ad præsentationē talis.quia tūc exprimeret papa quòd C penes alium erat institutio, cui quantū ad hoc derogare intēdebat.sed per hoc verbum ordinationem, nec videtur velle derogare:nisi illi duntaxat contra quem scribit.& hæc est ratio illius textus supra.de prēb.cùm in illis.§.cùm autē.lib.vj. Dic contrariū, cùm in nullo quantū ad hoc præiudicetur instituenti qui ad modum suum nunquā disponit de tali beneficio.& si in aliquo præiudicetur, in modico tamen.ar.supra de rescrip.auditor.sed patrono duntaxat.patronus verò motu suo mouetur ad præsentandum quē voluerit aliàs idoneum. vnde soli illi quorū principaliter intereſt, audirentur cōtradicentes talibus impetrātibus, & non alij.ar.supra de elec.cū inter R.de testi.veniēs.de excep.cùm ecclesiasticæ. de præb. pro illorum.cum similibus.Non ob.d.c.dilectus.quia nō dicit de institutione quę semiplenū ius denotat:sed de concessione quę plenum ius dicit.vnde nō est dubium quin plenior sit potestas concedendi insolidū beneficia vacantia quàm solum in eis præsentandi. Vel si vellemus ibi concessionē recipere pro institutione,diceremus plus habet, id est plus iuris confert episcopus in institutione illi qui recipit beneficium, quia ius administrandi, quàm patronus in præsentatione, ex qua parum acquiritur præsentato, maximè si præsentans sit laicus,cui variare licet:vt supra de iure patron.pastoralis. sed D ex hoc non sequitur quin libentius quem vult præsentet patronus quàm instituat episcopus.

n *Ius ad rem.* & sic non in re,& sic est indebitum iri,quare talis non beneficiatus potest dici:vt supra de concess.præbē.c. quoniam ex constitutione. lib.vj.Simile est de filio qui est viuente patre dominus rei paternæ spe & nō re: & vxor in bonis dotalibus constante matrimonio. Ex quo sequitur q̄ tali est ius ad rē quod aliqui vocāt decretū: quia sub decreto papæ appositū,vt communiter fit in gratia,ibi, decernētes &c. conseruatur:vt.ē.de concess.præben.quia cunctis, libr.vj.nec potest cōmutari cum alio:nec priora beneficia sibi incōpatibilia facit vacare: nec super ipso quasi pro certo titulo poterit ordines recipere.ē.de rescri.in nostra.& in extraua.domini Io.execrabilis.§.per hoc. Quid si canonicus per papā effectus fuerit in aliqua cathedrali ecclesia sub expectatione prębendæ:nunquid poterit in delegatū iudicē impetrari,& candē exercere iurisdictionem? Videtur q̄ nō:cùm nō habeat ius in re,sed ad rem:vt supra.de cōcess.præben.quoniā ex cōstitutione.lib.vj. Contrariū credo,cùm omnia quæ ad iura canonicatus pertinent,sibi debeantur:licet nondum sit ibi prębendatus,nisi cōsuetudo refragetur per iura. supra de elec.in

Filius viuente patre est dominus.

Canonicus creatus per papā in ecclesia cathedrali, an possit in iudicem delegari.

Cen cū.

Genesi.de renun.c.ij.Nec decre.statutū supra.de rescri.dicit prębendatū sed canonicū tantùm.Quid si ego sic exepectās, cum vacaret in altera diœcesi quædā ecclesia, feci mihi prouideri de ea:deinde mota lite super ipsa contra me, in limine possessionis adipiscendę acceptē secundā in alia diœcesi,super qua modo eodem lite mota, faciā mihi in tertia diœcesi de tertia prouideri:& sic facio de pluribus:nūquid possum? Vidi de quodā qui decē prębēdas in ecclesia beatæ Mariæ Pictauis fecit sibi isto modo prouideri: vbi est statutū q̄ fructus prębēdæ litigiosæ nūquam assignātur alicui, sed per capitulum obtinenti sententialem victoriā reseruantur:quod statutum satis innititur æquitati illius ca.ē.de sequestra.ad compescendas. in fi. conci.Viennen.nunquid ergo talis multiplicatio & narratio potest tolerari de iure? Videtur quòd non:per ea quę not.Innoc.ē.de rescrip.in nostra.vbi dicit q̄ si pendente questione super ecclesia curata cuius possessionem non habet accipiat possessionem secundæ similem curam habentis,hoc ipso videtur renuntiare liti motæ super ecclesia prima. & est ratio? quia aut recipiendo secundam intendebat renūtiare: & tunc habetur propositum:aut non intendebat renuntiare, sed intendebat si obtineret in causa primæ dimittere secundam & accipere primam: & sic videtur ipsam secundam recipere ad tempus sub cōditione:quod totum reprobatur in beneficiis ecclesiasticis quæ debent esse perpetua.nec cadit in ipsis cōditio:quia in ea vocatione &c.lxx.di.c.ij.ē.de elec.in electionibus.lib.vj.j.q.ij.quàm pio.quæ procedunt vt credo vbi secundam cum protestatione recipit,vel aliàs constat de intentione eius per quam non intendit renuntiare primæ vel liti eius.aliàs simpliciter admittendo possessionē secundæ non litigiosæ,primæ eoipso renuntiat: vt ē.de præben. de multa. in casu verò nostro quem posui ē.credo contrariū:scilicet q̄ semper possim mihi facere prouideri de omnibus quotquot vacabunt cū protestatione si nō habeā ius in iam receptis: & in illis quæ nunc recipio ius mihi cōperat, & non aliàs: quia tales cōditiones quæ de iure insunt non faciunt rē conditionalem;quāuis exprimantur:vt ē.de elect.significasti.cum ibi no.xvij.q.ij.Eleutherius.recipiendo tamē corporalē & pacificam possessionem vnius omnibus aliis & litibus super eis motis renuntio. & sic intelligitur Inno.ē. sed ante pacificam possessionem secus:vt ē.de elec.cōmissa.lib.vj.& in hoc satis cōcordant ea quæ no.Host.in d.c.in nostra.Sed quid si impetrās qui fecit sibi de ecclesia certa prouideri,inuenerit quæstionē super illa ecclesia inter duos motā:vel inter ordinariū & aliū impetrantem,& sic litigiosam:quod tamen ignorabat tēpore suæ prouisionis: nunquid hoc declarato per suū executorē poterit illa dimissa de alia sibi facere prouideri,hoc solo,quia litigiosè cœpit:per ca.ē.vt lit.pen.si hi contra.lib.vj. Itē nunquid valebit declaratio primi executoris non vocatis ordinariis aliarū ecclesiarum,vel cæteris impetrātibus quos hic tāgere videtur? Hoc vidi de facto. Et videtur q̄ executor posit errorē suū corrigere vbi erraūit in facto: secundū Inno.& Host.& etiā vbi in iure,secundum Hostien.prout not. per eos.ē.de renun.c.j.de offi.deleg.in literis. de rescri.cū in multis.in fi.lib.vj. Et q̄ propter litē nō posit dimitti videtur quia nō agebatur de dominio ecclesiæ:cū nō sit apud aliquē. insti.de re.di.§.sacræ.quod requiritur,scilicet q̄ litigetur de dominio,ad hoc q̄ res litigiosa dicatur. C. de liti.authen. litigiosa.Dic cōtra per.c.si hi contra.Nec obstat dictus ſ.sacrę. quia intelligitur nullius,scilicet personæ secularis: sed ecclesiasticæ bene.sic not.Inno.ē.de eo qui mit.in pos.c.j.videtur q̄ si in illa de qua est sibi prouisum,impetrās habebat ius:licet nō posit habere possessionē facti:vlterius nō poterit sibi de alia prouideri. aliàs sequeretur q̄ ex vna gratia posset duo vel plura beneficia consequi.de quo per Innoc.ē.de offi. deleg.in literis.Sed quid si litigiū erat tātum super possessione? Idē crederem per ca.si hi contra. quod indistinctè loquitur: maximè cū de matrimonio carnali vel spiritali nō posit ita simpliciter agi possessorio,quin aliqui l de proprietate habeat immisceri: vt legitur & not.ē.de resti.spo.ex transmissa. De declaratione executoris dicetur.j.

Conditio quę de iure nest nō facit rē conditionalem.

Ecclesia dominiū apud personas ecclesiasticas tantum est.

Constitutio principis cōcedit omnes nō obstantias de mundo antollat priuilegia, statuta, vel consuetudines.

A cialia priuilegia,statuta,vel cōsuetudines:quæ nō obstantiæ tantū tēdunt ad tollendā surreptionē,nō ad talia iura specialia perimēda.quod est verū nisi nominatim specialiter & expressè talia per ipsam tollantur.ē.de rescrip.cùm ordinē.ē.de do.& contu.ex literis.de constit.licet.de rescri.si propter.de elec.quia sæpe. lib.vj. De hoc dixi plenè de sepulti. super cathedram.in fi.

c *Integra.* Not.ius dominorum non debere diminui propter diuisiones quas emphyteutæ inter se faciunt vel vasalli. de quo dicetur j.in fin.

d *Suo ordine.* id est qui prius impetrauerit, pri' obtineat.ē.de rescri.capitulū. &.c.ti

sis quondam integris diœcesib' à nobis vel prædictis prędecessoribus nostris personis quibuscunque concessæ, tam in ipsis nunc diuisisquàm in aliis diœcesibus decisis ab illis, eisdem modo & forma possint suo ordine d per executores e demandatos

bi qui gratiam.de concess.præben.authoritate.li.vj.quod est verū,nisi propter defectum vel crimē primi impetrantis seu B negligentiam,vel authoritatis posterioritatē vel anticipationem tempors ordo debitus subuertatur:vt supra.præb.si clericus.in fi.& cap.hi qui.de rescrip.duobus.lib.vj.

e *Executores.* executor est is qui gratiam à principe factā vel iussam fieri,ad effectum deducit.Et dicitur de exequor,quasi excessiuè,id est,viriliter exequi. Tertiò, si quæras quot sint genera:duo.nam quidam dantur ad prouidendum, quidam ad compellendum:vt legitur & not. suprà de rescript.abbatem.& de concessio.præbend.si capitulo.&.ca.si soli.libr.vj. & talis dicitur habere literas authoritatis. quandoque dicitur quis habere literas facultatis:vt quando datur potestas ordinario, quòd aliquem possit recipere: vt supra. de rescrip. cum aliquibus. & d.c.si soli. Quartò, quem ordinem habeat iste executor seruare? Dic quòd (dum tamen non excedat fines mandati, nec nimis festinet) sine aliqua alia causæ cognitione, etiam summariè potest in executione prouisionis vel compulsionis procedere: cùm sit verus executor: & ideo quotidie tales executores suos processus faciunt in absentia partium & eis non vocatis vbicūque & quomodocunque eis placet: vt ē.de re iudi. decætero. & capi. quod ad consultationem. in fi. tamen si aliqua proponuntur non ad C recusandum personam eius, cùm hoc fieri non possit: vt ē. de app. nouit. sed ad probandum rescriptum surreptitium vel falsum: bene potest admittere & cognoscere si voluerit: vt ē.de offi.deleg. pastoralis. ſ. quia verò. vel suo superiori intimare:vt in d.c.decætero.poterit tamen procedere executor ad prouidendū & prouidere si voluerit,nō obstāte cōtradictione alicui',appellatione seu proposita exceptione: quia ex hoc q̄ nō admittit exceptionē probabilē,nō poterit appellari:nisi aliàs constaret de veritate: licet aliud sit in iudice.ē. de app.interposita.in prin.arg.ē.de app.nouit.Quod sic probo,pari vel maiori potestate cōfert papa per se vel alium beneficia vacantia totius mundi,quàm ordinarius illa suę diœcesis:vt supra de prębē. licet.& c.hi qui.lib.vj.sed ordinarius propter aliquam contradictionē seu appellationē non omittet conferre beneficium si quod vacat:cum sine causæ cognitione non debeat spoliari sua quasi possessione in qua est cō ferendi sua beneficia:vr supra.de elect.cùm inter canonicos. de sup.neg.præla.ca.fi.de in integ.resti.ca.j.supra.de iure pacōsultationibus.multominus executor.arg.d.c.hi qui.In extraiudicialibus autem appellatio seu partialis contradictio non impediūt alicui possessionē vel quasi in qua est:nec attētata post se reuocare faciunt donec prius de veritate constet: vt d.ca.cùm inter.& supra.de app.bonę.per Inno.hoc fallit in casu illius c.supra.de acceu.accedens.& in casibus aliis qui no. ē.de re iudi. quod ad consultationem.in glos. & per Inno.& D Hosti. Si tamen cōstet q̄ exceptio proposita coram eo fuerit probata vera & legitima: reuocabitur quod per ipsum factū fuerit,si ex hoc fuerit appellatū:vt in ca.cū inter. non tamen reuocabitur ex hoc tantū,quia non fuit admissa quantūcunque esset de se probabilis,nisi probata fuerit prius vera:& sic non vendicat sibi locū in executore principiū illius ca.supra de appel.interposita.in princ.vt supra.dixi. Sed nunquid iste executor habebit expectare cassationē collationis factæ per alium executorem,seu ordinarium de illo beneficio, de quo suo impetranti prouidere intendit? Non credo dubiū quòd non:dum tamen executor tēpore primę collationis ius trāsferendi haberet: per ea quæ supra.dixi. Et idē de electione,si duæ fiant vno contextu:vt supra.de elec. congregatō.si autē ex interuallo: distingue, quia aut prima est nulla vel annullanda.vnde si est nulla,& causa nullitatis est notoria,tunc poterit fieri secunda,prima non cassata.ē.de elec.auditis.in aliis omnibus nō:vt supra.de elec.considerauerimus.& dic vt ibi per Innoc.& Hosti.& per Compost.ē.de rescript.capitulum.

Beneficiū collatio nō impeditur per appellationem.

Electio secūda an fieri possit prīma nō cassata.

Item si

Item si velit prouidere impetranti de beneficio quod vacat de iure, non tamen de facto quod potest, tunc debet premittere cognitionem saltem summariam, & vocare possidẽtem: & si inueniat ipsum non habere ius, nõ feret sententiam: sed coget detentorem de facto dimittere, sicut de facto tenebat, & resignare possessionem facti, & post exequatur mandatum: aliàs si istum ordinẽ in hoc omitteret, cassaretur eius processus: de quo per Innocen. ē. de concessio. præben. proposuit. super verbo, executorem. facit suprà de præbend. licet episcopus, lib. vj. Ex quibus soluta videtur quæstio facta. ē. eod. super verbo, ius ad rem. scilicet quòd executor talis in corrigendo errorem suum, & sic prouidendo de secundo declarato primo quòd prouisio facta per eum prius non tenuit: vel etiam declarato prius tale beneficium posse cadere sub gratia in qua datus est executor, non habebit necessariò partes vocare. nec aliàs iuris ordinem obseruare: debuit tamen audire partes, si aliqua rationabilia proposuerunt contra ipsum: vt superius dictum est.

Executionis officium quibus per sonis potest committi.

Quintò quæro quæ personæ poterunt deputari executores? planum est quòd illæ quæ possunt constitui delegati, de quibus supra. de rescript. statutum. libr. vj. & etiam rectores simplicium beneficiorum: & clerici in minoribus beneficiis constituti: sicut fit quotidie in talibus executoribus gratiarum & sententiarum, in quibus non vendicat sibi locum. d. decreta. statutum. vt ibi notatur. Non tamen credo quòd laicus vel bigami, seu aliàs carentes priuilegio clericalis possint esse executores: vt suprà de iudic. decernimus. de arbitr. contingit. xcvj. distinct. bene quidem. lxxxix. distin. indicatum. licet sit argum. contra suprà de procurat. non indiscreté. lib. vj. nec religiosi sine licentia suorum prælatorum: vt suprà de testa. religiosus. lib. vj. & de procura. religiosus. concil. Viennensi. de re iudica. cum Ioan. & Andr. id est, à iure &c. nisi cum distinctione illius cap. de rescrip. & si principalis. Contrarium videtur per illud cap. nam ex quo vicecancellarius ipsum talem instituit personam eius quantum ad hoc emancipare videtur á potestate sui prælati. & sic intelligitur illud cap. suprà de priuileg. cùm olim. ij. scilicet quòd non requiritur certa scientia papę secundum quod aliqui intelligebant illud cap. cùm olim. Nam non potest negari quin prior conuentualis, licet religiosus, possit sine certa scientia papæ iudex constitui delegatus: & tamen non est dubiũ quin sit sub potestate sui abbatis & imperio: sicut sunt cæteri simplices religiosi: vt suprà de statu regu. cum ad monasterium. §. tales. & suprà de supp. negligen. prælato. quia regulares. §. penulti. Non obstant dicta cap. religiosus. & religiosus. quia aliud potest princeps, vel ille qui specialiter super hoc gerit vices eius, fauore rei priuatæ maximè: quòd non posset priuatus. arg. xvij. quæst. iiij. §. quod autem. Teneas quod volueris. Sed pone quòd requiratur licentia proprij prælati, sicut in illo capit. religiosus. nunquid oportet quòd præcedat ipsa licentia constitutionem procuratorij vel executoris: vel habebit in ipso actu interuenire, seu sufficit quòd subsequatur? Et videtur quòd habeat præcedere, cùm oporteat petere & obtinere, vt dicit illud capit. de testament. religiosus. ff. de acquiren. hæret. si quis. §. iussum. vbi habet iussus præcedere. Vel dic quòd videtur quòd habeat concurrere cum constitutione. argumen. institut. de auctor. tut. §. tutor. & ff. eod. l. obligari. suprà de reb. ecclesi. non alienandum. libr. vj. vbi de hoc per Innocent. xij. quæstio. ij. sine exceptione. immò videtur quòd sufficiat subsequi: vt suprà de pac. quoties. de iis quæ fi. à prælat. cùm nos iam pridem. vbi de hoc. Credo ad hoc quòd posset constitui per quemcunque, non sit necesse tunc licentiam esse petitam, nec obtentam: quia in hoc nihil agit ipse religiosus: nec persona eius est penitus inepta vel infecta seu inhabilis de iure naturali ad talia suscipienda: immo bene est susceptiua de iure naturali talium, sicut electionum, & similium. suprà de electione, quàm sit ecclesiis. libr. vj. licet de iure positiuo sit inepta, sicut dicimus de milite. ff. de procura. filiusfamilias. §. veterani. vnde non constitutio, sed susceptio & exercitium procuratorij sine licentia prohibetur: vt patet in d. c. de procurat. religiosus. nec deputare tales executores est prohibitum, etiam sine licentia: sed quòd sic deputati possint suscipere vel exequi officium eis deputatum sine licentia, hoc bene prohibetur: vt in cap. religiosus. de testament. si autem ipse sine licentia substituerit aliquem suscipiendo procuratorium, vel aliquid aliud fecerit: hoc non poterit per subsequentem licentiam ratificari, cum ab initio non tenuerit. suprà de regulis iuris, non firmatur. libr. vj. Sic dicimus de seruo & monacho: qui licet possint instituì hæredes per quemcunque, non tamen præstare consensum, nisi prius iussi fuerint: vt in d. l. obligari. Non obstant iura in contrarium allegata: quia loquuntur de illis casibus qui requirunt deliberationem & tractatum auctorizantium in limine ipsius actus: sicut est in alienationibus minorum vel rerum ecclesiasticarum, & similibus Item & quia aliud est licentia de qua hic loquimur: & aliud auctoritas, de qua loquuntur dicta iura suprà allegata. Sed cum tales executores gratiarum admittendo rationabiles exceptiones propositas contra rescripta seu gratias, & cognoscendo de ipsis quasi iudices causæ essent: & iurisdictionem contentiosam habere incipiant: quod possunt iuxta. §. suprà de offic. deleg. pastoralis. §. præterea. vbi de hoc in glossa, nunquid hoc poterunt quamuis sint rectores simplices clerici: & sic alij ab ipsis quos ordinat. d. decretalis, statutum. lib. vj. suprà de rescriptis. & nunquid etiam citare poterunt, & pro tribunali sedere: vel aliis committere quantum ad hoc extra ciuitatem & diœcesim in quibus sunt deputati, contra decretalem prædictam? Quotidie hoc faciunt: sed quo iure, non video: nisi quia frequenter licet accessoriè, quod principaliter non liceret: sicut video de ecclesia curata annexa præbendæ, quam etiam multiplicatam licet alicui citra sacerdotium & residentiam. posidere accessoriè, quod principaliter non liceret: vt suprà de præbendis, de multa per Innocentium. & cap. exposuisti. & capit. super eodem. lib. vj. Cod. de iudic. quoties & sic fallit in hoc casu dicta constitutio, statutum. & etiam in illo casu quando iudices cum conuenientia in audientia impetrantur: quia tunc non potest excipi de loco vel de conditione personarum iudicum: vt ibi notatur. facit suprà de officio delegati, cùm olim magister. vnde propriè non est iurisdictio quam exercent tales executores: sed potius accessoriè tanquam misti exercent: vt in d. §. præterea supra. de officio delegati. capit. pastoralis. cùm potius respiciatur in eis quod est principale, & vt tales iudicantur, argumento supra. de regul. iuris. accessorium. lib. vj. tamen licet sint principales habito respectu ad executionem, accessorij sunt habito respectu ad gratiam super qua dati sunt: vt suprà de officio delegati, super eodem. lib. vj. Alia ratio est. nam cùm isti ex spontanea contradictione illius contra quem dati sunt, vel contra quem gratiam exequuntur, & ad eius instantiam, & de consensu ipsius proponentis coram eis suas exceptiones, voluntariè hanc iurisdictionem assumant: & quicunque contra quem impetratum est rescriptum, possit renunciare quantum ad hoc dictæ constitutioni, statutum. meritò de consensu istius contradictoris poterit iste quamuis simplex partes iudicis assumere, & vbicunque exercere eandem: per rationem suprà immediate positam. Sed nunquid ille ordinarius qui succedit talibus executoribus quorum officium propter negligentiam impetrantis periit, reputabitur per omnia vt ordinarius, vel potius vt delegatus, vel vt merus potius executor, de quo suprà de præbendis, si clericus pro quo. in fin. Videtur vt ordinarius, cùm sit administrator iuris communis. & ille impetrator ipsum gratiam petat, vt de iure communi sibi debitam: vt dicit ibi textus: & sic est excitatiua iuris communis tantùm, argumento suprà de officio ordinarij, licet. quare poterit ad archiëpiscopum appellari ab eo. vnde videtur quòd vt specialis delegatus seu executor papæ hoc faciat: & sic ad papam esset appellandum, cùm ex collatione papæ canonicatum obtineat: vigore cuius & non aliàs consequitur præbendam: vt sic vbi vnum propter alterum, vtrobique tantùm vnum. j. quæstion. j. si quis. pro quo facit suprà de officio ordinarij, irrefragabili. §. cæterum. Si quæras an tales executores possint inuocare brachium seculare? Dic vt dixi plenè suprà de officio deleg. iudices. Concilio Viennen. Si vis plenius scire de istis executoribus, quære per Innoc. & Hostien. suprà de officio delegati, in literis. de re iudica. ca. j. de concessione præbendæ, proposuit. & cap. cũ nostris. & cap. literas. de desponsat. impuberum, ad dissoluendum. de excessib. prælato. inter dilectos. & per Compostell. ē. de rescrip. capitulum. & cap. mandatum in glossa ordina. suprà de offic. delega. pastoralis. ADDITIO. Si mandatum est alicui quòd faciat alicui prouideri, & scripsit in vna ecclesia de prouisione alicuius, quòd antequam ibi recipiatur, potest mandare quòd in alta recipiatur. nec obstat suprà de rescriptis, in nostra. quia loquitur quando plures literæ super vnius prouisione impetrantur in fraudem. Si autem per primas literas sit receptus, tunc vlterius non habet prouisor quid faciat, quia plenè executus est mandatum apostolicum: & ideo non tenet secunda prouisio. argum. suprà eodem, venerabili fratri. de offic. & po. iu. delega. Idem videtur si mandatum est alicui quòd prouideat alicui. nam si prouidit ita quòd prouisio teneat de iure, licet de facto non habeat possessionem, vlterius tenet secunda prouisio: quia si contrarium dicitur, sequitur absurdum, scilicet quòd per vnum mandatum consequatur non solum duas, sed multas prouisiones: & omnes valebunt. aliqui tamen contradicunt. Innocen.

Licẽtia superiori quando requiritur, an præcedere debeat.

Religiosi persona electionum & multorum aliorum est susceptiua.

Accessoriè aliqua licèt quæ principaliter non licent.

a *Et alios ad quos id pertinebit.* puta subexecutores: sed ipsi idẽ sunt cum executoribus: vt ē. de offi. delega. cùm olim. Vel dic alios, scilicet iudices delgatos seu auditores, ad quos per appellationem vel simplicem querelam in Romana curia vel alibi negotium cõmissum fuit: per iura. ē. de offi. deleg. pastoralis. §. præterea. ibi, reuocato &c. ē. de rescrip. auditor. de elec. constitutionem. §. insuper in cle. Sed quid erit in casu illius ca. ē. de prẽben. si clericus. in fi. vel in gratiis sub forma pauperum impetratis: in quibus vt frequentius diœcesani cõstituuntur executores: nunquid archiëpiscopus Tolosanus, qui episcopo Tolosano in honore & onere immediate successit, in aliis diœce. vel propria eorum diœcesi. potius gratias illius, quæ sunt in fieri, exequentur? Credo quòd de illo cap. si clericus. in fi. non sit dubium quin ordinarius illius beneficij hoc habeat facere, prout dicit dicta decretal. si clericus. in fi. de gratiis verò sub forma pauperum, & aliis episcopo Tolosano, qui tunc erat vt diœcesanus, exequendis commissis, videretur quòd cùm ordinaria iurisdictio dependeat ab administratione seu territorio, & istæ executiones sic commissæ sint diœcesanis vt ordinariis, qui administratores iuris existũt: vt supra. de sentent. excomm. nuper & de iure debeatur pauperibus clericis victus de patrimonio crucifixi: vt supra. de præben. cùm secundum. in princi. bene sequitur quòd diuisa administratione seu territorio, quamlibet partem sequetur omne illud quod ex ipsa dependeret. & sic quilibet diœcesanus habebit executionem & exercitiũ omnium causarum suæ diœcesis: & etiam prius ante diuisionem inceptarum & pendentium, & nedum proprie ordinariarum, immo etiam commissarum delegationum tamen diœce. vt ordinariis: vt in casu nostro, ar. lxxxviij. dist. Constantinus palea est. ē. de offi. delega. quoniam abbas. &. c. præterea. secus autẽ est vbi vt simplici commissario vel delegato esset ipsis diœce. commissa. Vel dic idem esse in vtroque casu: tam vbi vt delegatis etiam simpliciter quàm etiam vt ordinariis: ex quo sunt commissa dignitati nõ personæ, per ca. quoniam abbas. cũ quo ad partes sibi subtractas, & sic quo ad alias diœceses Tolosanus defierit esse prælatus: quare sibi succedentes fungentur eius vice, ac si ipse esset mortuus vel translatus. succedit enim res rei, vel dignitas dignitati, sicut persona personæ, & ideo debet fungi vice eius per omnia: vt supra. vt litt. pendent. ecclesia. cum similibus. Ratio tamen huius decretal. est in contrarium: ibi dum sequitur, quibus ante diuisiones &c. sed potest dici quòd hic loquitur de simplicibus executoribus seu delegatis à sede apostolica constitutis.

b *Idem etiam.* quarta pars.

c *Declaramus.* & sic tota ista decret. est declaratiua iuris antiqui, non constitutiua iuris noui: vt patet etiam supra. eo. §. proxim. in verbo, declaramus. quare non est necesse hic respicere eius editionem seu publicationem: cum omnia quantumcunque longè ante præterita seu inchoata respiciat: vt ē. de constit. quoniam. & de vsurp. cùm tu. de elect. cùm in cunctis. §. penul.

d *Iustitiam.* & sic est duplex litera apostolica. quædam gratiosa, de qua ē. dictum est. quædam iustitiæ, de qua hic. simile. ē. de fal. accedens. prima consueuit bullari cum filo de serico: secunda cum filo canabis. argu. supra. de fal. licet. Item prima non transit regulariter sine lectione, sed sine contradictione bene. secunda transit sine lectione, sed non transit sine contradictione. & ideo in procuratoriis contradictarum consueuit illa clausula apponi, cõstituit talem procuratorem ad impetrandũ & contradicendũ literas simplices & legendas. sine qua non esset sufficiens procurator in audientia contradictarum, quantumcunque aliàs haberet plenum mandatum. & ista sola sine alio mandato nõ esset sufficiens in palatio auditorũ: vt ē. de renun. veniens.

e *Iudices.* & sic not. quòd alius est iudex, vt hic: alius auditor: vt ē. de offi. delega. super quæstionũ. §. porrò. in fi. de rescrip. auditor. concil. Viennen. alius conseruator: vt ē. de offi. deleg. statuimus. lib. vj. alius arbiter iuris. ē. eod. ca. suspicionis. & cap. ab arbitris. lib. vj. Item aliꝰ executor mistus, de quo ē. §. proxim. dictum est. alius merus: de quo supra. de appel. nonit. de quibus plene dicitur. ē. de re iudic. quod ad consultationem. per glo. Inno. & Hosti. alius referendarius, scilicet ad certum articulum causæ referendum datus. ē. de offic. delegat. iudices. concil. Viennen. & in d. cap. super quæstionum. omnes isti & similes sunt ordinati ad causas apostolicas expediẽdas in curia Romana, & extra. Vnde iudex delegatus est proprie is qui mandatum sibi iurisdictionem vice delegantis exercet. dictus de lego, gas, quod idem est quod mando: quare rubrica. ff. dicit, de eo cui mandata est iurisdictio.

f *Remansissent.* Nota quòd diuisio facta de aliqua re, operatur tantùm illum effectum pro quo facta est: nec ad alios se extendit, nec in aliis casibus præbet præiudicium alicui seu iuuamen: vt x. distinct. lege. quod præstat arg. quòd diuisio rei emphyteuticæ vel feudalis seu debitorum inter hæredes facta, non noceat dominis vel creditoribus super integra solutione pensionis vel debiti eis facienda vt prius: cum particularis actio seu solutio non modica habeat incommoda. ff. famil. erciscun. plane. Guliel. de monte Lauduno.

Ebent. Hæc constitutio habet quatuor partes. Primo premittit procemiũ ad dicenda. Secundo ver. Sane. factũ visitationis intentæ & cõsuetudinis cõtra hoc propositę narrat. Tertio ver. Proposito. dictã consuetudinẽ multis rationibus præmissis reprobat. Quarto ver. Sed ne sit. numerũ personarum visitanti assistentiũ taxat. In primo ordinem quem debent habere subditi ad superiores, & econtra ponit. In primo nõ seruato est inobedientia punienda. in secundo est tyrannis vel negligentia reprobanda. secundo ver. Sic debitor, horum rationem subiungit. licet enim inter hos sit relatio superpositionis & suppositionis: hæc tamen corrumpuntur ab excessu. xxij. quæst. v. de forma. ff. de iis qui sunt sui vel alieni iur. l. j. in fi. & l. seq.

g *Minime reperitur.* ff. de pignor. actio. si seruos pignoratos. in fine.

h *Descendente.* prout potest & tenetur. extra. vj. lib. de censi. Romana. j. respon. extra de offi. ordi. irrefragabili.

i *Memoria.* hoc non prodest in delictis: extra de cõsuet. cum tanto. extra de simo. cùm in ecclesię. & malè consueta, tẽpore nõ firmãtur. authen. vt nulli iudi. lib. ha. lo. seruua. §. j. col. ix. & idem

Litera apostolica est duplex.

Iudex, auditor, conseruator, & arbiter differunt.

Executor est duplex.

Referendarius quis est.

Solutio particularis multa habet incommoda.

Diuisio.

suetudo: nec in actu visitationis debet esse solus, sed duos vel tres clericos cum notario qui similiter sit clericus, secum assumat. h. d.

CAPITVLVM I.

Ebẽt superioribus suis reuerentiã subditi: & dũ saluberiter ab eis pro culpiscorrectionem velut curantiũ medicamenta recipiunt, obedientiam exhibere tenentur. Rursus oportet præpositos cum charitate corrigere: decet eos inferre humiliter quod docent, & paterna subiectos dilectione fouere. Sic debitor delicatus effugitur, sic onerosus creditor minimè g reperitur. Sanè dudum venerabili fratre nostro A. episcopo Dulmeñ. ad visitandum capitulum suæ ecclesiæ Dulmeñ. quę regularis ordinis sanctiBenedicti fore noscitur, descendente: h prior & capitulum ipsius ecclesię excipientes, qde cõsuetudine erat ecclesię supradictę, à tempore cuius non erat memoria, i inconcusse seruata, quod episcopi Dulmeñ. qui fuerunt pro tempore, per se solos absque aliis religiosis sibi adiunctis, vel clericis vel laicis

& alios a ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci: quib9 ante diuisiones sæpefatas poterãt & debebãt.

Idem b etiam declaramus c quo ad literas apostolicas iustitiam d continentes, vt videlicet iudices e dati per illas in causis quarumlibet personarum quæ nunc de eisdem diœcesibus diuisis existunt, possint iuxta earum tenorẽ perinde procedere ac si dictę diœceses de quibus mentio in eisdem literis habetur, integræ remansissent. f Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginam nostrę declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Auenione. iij. calend. Nouembris, pontificatus nostri anno ij.

DE OFFICIO IVDICIS ordinarij.

Bonifacius octauus.

Episcopus monasterium visitans nõ tenetur accipere monachos illius monasterii pro tabellionibus, etiam si hoc haberet cõ

idē vbicunque à iure reprobatur cōſuetudo: vt hic, & extra vj.lib.de conſuet ca.j.& ij.& eo.lib. de elect.quia ſæpe.& eo. lib.de pœniten.& remiſ.ſi epiſcopus.in fi.

a *Non audiuit.* formam iuris iſti bene ſeruauerunt: quia exceptionē propoſuerunt: & propter eā non admiſſam appellarunt: vel poteſt appellare propter eam neglectam iudice ad alia procedente, quæ non poterant ſe compati cum primo propoſito.extra de appel. dilecto.& cap.ex parte M. Sed hic fuit defectus in materia.quia exceptio non erat legitima: vt j. ſequitur. & ob hoc appellans in iuriſdictione prioris iudicis remanſit: & ſic tenuit eius proceſſus. ſecus ſi materia erat legitima,& forma debita. not. extra de offic. deleg. cùm contingat. in prin.

b *Non eſt anguſtanda.* C.de hæret.quoniam. in fine.

c *Probatio.* C.de iureiur.in bonæ fidei.C. de iure deliber.l.fi.§.ſi verò & ipſe.

d *Occultetur.* ſed potius eruatur. ff. de teſti.ſerui.

e *Præbere.* ff.de teſti. curent.

f *Conſcribant.* extra de proba. quoniam cōtra.in prin.

g *Monachos.* accipe j.conſtat non eſſe, ſcilicet ad prædicta idoneos. & tunc reſume, tum propter &c.

h *Funeſtam.* id eſt luctuoſam vel mortalem: quia lugere habent, & mortui ſunt mundo.ij. quæſti. vij. placuit. & capit. ſeq. xvj.quæſtio.j. placuit. xxv. quæſti.ij.ita nos. C.qui accu. non poſ.l. ſi quis.

Monachi ſunt mundo mortui.

i *Actibus.* extra ne cleric.vel monach. ſecul. ne. ſe immiſ.capitul.j. & capit. ſed nec procuratores. & capitul. clericis.& cap.ſententiam.

k *Conſtitutio.* extra vj. libr. de hæret. vt officium inquiſitionis. ¶. ad conſcribendas.

l *Suſpecti.* contra, quia monachi in cauſis monaſterij teſtes eſſe poſſunt. extra de teſti. inſuper. & cap. tuis & cap. cùm nuntius.de iureiuran.etſi Chriſtus. in fine.etiam in cauſa viſitationis & reformationis. extra. vj. libro de offic.ordin. quia. Item ex quo ſunt ſuſpecti, teſtes eſſe non poſſunt.ff. de teſti.l.iij.circa princip.ibi ver. Nam ſi careat.extra de teſtib. ſuper eodem .ij in princip. Sol. in præmiſsis caſibus monachi teſtes eſſe poſſunt, ſed non cum præciſione: hoc eſt ipſi, & non alij: quod hic negatur. vnde lite grandi hic conſiderata papa hoc voluit, vt plenior fieret probatio, vt veritas plenius eluceſceret. Cod. de tempor.appel. per hanc.in fi.

Monachi an poſſint eſſe teſtes.

m *Nec contra.* C.de teſti.omnibus.& ff.de teſti.nullus.

n *Subſunt.* propter quod eorum teſtimonium eſt ſuſpectum. Cod.de teſti.parentes.& l.ſeruos.& ff.de teſti. idonei Ioannes Monac.

o *Quòd id.* ſcilicet quòd epiſcopus nullis aliis ſibi adiunctis, niſi de capitulo, viſitet ſecularibus quibuſcũque, aſſumptis ſibi loco notarij monacho ſeu monachis capituli memorati, viſitationem ſuam hactenus præfato impenderunt capitulo: ſupplicarunt eidē epiſcopo, vt omnes tam clericos quàm laicos religioſos & ſeculares antequam viſitationem actualiter exerceret, à capitulo præciperet amoueri: quibus amotis, parati erāt ipſum admittere ad viſitationem huiuſmodi peragendam. Et quia dictus epiſcopus eos ſuper hoc non audiuit, [a] quanquam proteſtaretur ſe velle omnes clericos ſuos & alios (præter tres vel quatuor & notarium) remouere, & ſic ſuam viſitationem incipere & complere, idem prior & capitulum ad ſedem apoſtolicam appellarunt. Propoſito itaque huiuſmodi negotio coram nobis, & auditis & intellectis quæ partes dicere voluerunt: nos conſiderantes quòd conſuetudo prædicta cōtra communem vtilitatē, facultatem probationū (quæ non eſt anguſtanda[b]) reſtringit, propter quod etiam, vt ſalua ſcilicet ſit rerum probatio, [c] quia publice intereſt ne veritas occultetur, [d] cautum eſt iure vt curent magiſtratus, teſtari, id eſt teſtificari volentibus, ſeipſos & alios teſtes vel ſignatores præbere. [e] Et ſtatuit generale cōcilium, vt à iudicibus adhibeatur perſona publica, vel duo viri idonei qui acta conſcribant: [f] Quos quidē monachos [g] ad prædicta, tum propter eorum profeſsionem quę illorum vocem facit funeſtam, [h] & ipſos arcet à iudiciis & publicis ſiue ciuilibus actibus, [i] nec patitur (prout cōſtitutio [k] nouella declarat) niſi in inquiſitionis hæreticæ prauitatis cauſa tabellionis (cuius vicem in hac parte duo viri per ſupradictum concilium obtinent) officium exercere: tum quia ſuſpecti [l] nec contra [m] priorem aut capitulum quibus ſubſunt [n] quę corrigenda inuenirentur, fideliter & recte conſcriberent, conſtat non eſſe idoneos. Attendentes quoque quòd id [o] epiſcopali non modicum detrahit dignitati, ſi ab epiſcopo (qui dignitatem propriam ſuo ingenio augere [p] debet) comites honoris ſui cauſa adhibiti abducantur, [q] ſeque ſolum ſuſpectis [r] quandoque forſitan quos viſitat, committere compellatur: [s] Dictam conſuetudinem per quam prælibati prior & capitulum videntur nimium delicati, tanquam non rationabilem reprobamus. [t] Sed ne ſit epiſcopus oneroſus, [u] decernimus noſtrorum prædeceſſorum veſtigiis inhærētes, vt cum ad viſitationem decætero faciendam in eccleſia memorata deſcenderit, in viſitationis actu duas vel tres honeſtas perſonas clericali charactere inſignitas, quarum vna ad minus ſit religioſa [x] ordinis ſupradicti, & vnum notarium clericum ſecum habeat, & non plures. Conſuetudine aliqua obtenta, & compoſitione qualibet inter partes ipſas ſuper hoc in contrarium facta hactenus, non obſtante. [y]

Officio duplici quem fungi iure retinet.

Epiſcopus cum eccleſia cathedrali habet cōium Ecclesiæ maiorem quam cum aliis.

Viſitationi an poſſit præſcribi.

p *Augere debet.* ff.de officio proconſul.& leg. obſeruandum. in fi.Ioan.Mon.

q *Abducantur.* ff.de iniuriis.l.item apud Labeonem.§.comitē. Sed quomodo detrahitur huic dignitati, ſi caput ſtet cum mēbris.extra de præſcrip.cùm non liceat.& ſic non eſt iniurioſa abductio, ſed debita coniunctio: ſicut inter caput & membra, & inter patrem & filium.C.de cura.furio.l.fi. in princ.xxx. q.iij. ita diligere. Item inhumanum eſt publicatione paupertatis detegere viliratem.C. quando & qui. quarta pars in bo.de. l.ij. circa medium. Dic vt prius. Præciſio hic reprobatur: & fuit hæc ordinatio æquitatis propter congruitates hic tactas, & neceſſitates quo ad perſonam tabellionis, vel duorum virorum pro eo.Ioan.Mon.

r *Suſpectis.* ex cauſis præcictis.Io.Mon.

s *Compellatur.* quod eſſe non debet, argumento. C. de iudiciis. l.apertiſsimi. & l. fin. Item iſti monachi ſi tabellionis loco eſſent, iam duarū perſonarū locum tenerent, ſcilicet aſsiſtentium viſitanti ad probandum quod eſſet actū, & forſan eædem perſonæ eſſent per viſitatorem corrigendæ. Et fungi duplici officio præſertim, ſuſpecto & aduerſo, vt hic: eſt merito reprobandum Cod. de aſſeſ. nemo. extra de cleric. non reſid.quia nonnulli.& extra.vj.libr. de præben. cum ſingula. Ioannes Mon.

t *Reprobamus.* ex quibus cauſis conſuetudo reprobetur, no. extra vj. libr. de conſuetud. in ſumma. Ioann. Monach.

u *Oneroſus.* ſed quomodo eſt hic epiſcopus oneroſus qui habet quod petit? Dic quòd eſt oneroſus quo ad intentum aduerſariorum dicentium epiſcopum velle viſitare & intrare capitulum cum pluribus, & contra eorum conſuetudinem quam prætendebant.Ioan.Mon.

x *Religioſa.* contra extra de offic. ordin. vt iuxta. Dic, caſus eſt diuerſus, non aduerſus. nam ibi loquitur vbi prælatus viſitat alium locum à capitulo ſuo: hic quando viſitat proprium capitulum, cuius perſonas propter coniunctionem maiorem quam habet ad ſuam eccleſiam præ cæteris eccleſiis ſibi ſubiectis. extra de teſta.requiſiſti. §.pen. eſt veriſimilius vt eaſdem perſonas melius noſcat. Vel dic quòd hic determinat illam: taxando hoc dictum indeterminatum, ibi: ne ſubditi nimium aggrauentur: & decet perſonas religioſas in tali articulo aſſumi argumen. extra de ſtatu. regul. in ſingulis. circa principium. Ioannes Monachus.

y *Non obſtante.* Sed quare tollit hic conſuetudinē & compoſitiones quaſlibet? quia licet viſitationi nō præſcribatur, nec procurationi quæ debetur ratione viſitationis: præſcribi tamen poteſt quotitati procurationis. nota. extra de præſcript. cùm

cùm ex officij. extra de cenſib. cùm venerabilis. Sic videtur quòd præſcribi poſsit quotitati aſsiſtentium viſitanti. argu. ff.de vſuris, qui ſemiſses. j. reſponſo. & ff. quemadmodum vſusfructus amit.l.is qui. licet conſuetudo hic narrata per hęc allegata non ſit præſcriptibilis. Dic tamen quòd hæc conſtitutio in aliis facit gratiam: quia ſi illa verba non ponerentur: remanerent compoſitio & conſuetudo non reprobatæ. extra vj. libr. de conſtitution. capit. j. Nec eſt inconueniens quòd eadem decretalis contineat ius in vna parte, & gratiam in altera. extra de conceſsione præben. conſtitutus. Et forſan papa fuit motus ad prædicta caſſanda propter grauem litem quæ fuerat inter partes: ne reciduum nouæ litis, prætextu conſuetudinis alterius vel compoſitionis ſubintraret.

a *Reprobationis.* ſuprà eod. in verbo, reprobamus.

b *Conſtitutionis.* ſuprà eod. in verbo, decernimus.

Vt quos virtutis.

c *Qui verò.* Iſtum §. aliqui libri non habent vſque ad §. vt autem. & tenorem huius habes in extrauaganti, execrabilis. quæ eſt vna de xx. gloſſatis per Zenzelinum in titulo. de præbendis. & ibi vide. Habes etiam eam infrà in titul. de præbend. cum gloſſa domini Gulielmi de Monte Lauduno.

Nam ſanctam eccleſiam. Ponatur ſic caſus, ¶ erant dubitantes quidam, aut fortè credentes vel etiam aſſerentes non eſſe de neceſsitate ſalutis, ſubeſſe ſummo pontifici. quod quidem vel verbo fieri poterat, quia fortè ſic dicebant: vel facto, quia talia agebant & operabantur, ac ſi non eſſet de neceſsitate ſalutis. Huic autem morbo peſtifero obuiare volens ſanctiſsimus pater, dominus, dominus Bonifacius papa viij. hanc decretalem edidit. vbi hoc pleniſsime declaratur. Intentio itaque huius decretalis eſt inducere rationes, exempla, & auctoritates, ſubeſſe ſummo pontifici, eſſe de neceſsitate ſalutis: quod tripliciter hic probatur. Primò, per quaſdam conditiones generales quæ ipſi eccleſiæ congruūt. Secundò, per quaſdam adaptationes ſpeciales quæ ad ipſam eccleſiam adaptantur. Tertiò, per gladios qui in ipſa eccleſia continentur. Tota igitur hæc decretalis diuiditur in quatuor partes: quia primò ponuntur præfatæ conditiones generales congruentes eccleſiæ, per quas probari poteſt ¶ ſubeſſe ſummo pontifici eſt de neceſsitate ſalutis. Secundò adducuntur quędam adaptationes ſpeciales, per quas probatur hoc idem. Tertiò agitur de ipſis gladiis qui ſunt in eccleſia, per quos declaratur hoc idem. Quartò & vltimò, concluſio tot modis inueſtigata, videlicet quòd ſubeſſe ſummo pontifici ſit de neceſsitate ſalutis, infertur ex omnibus antedictis. Secunda ibi, Vna nempe fuit. Tertia ibi, In hac eiuſque poteſtate. Quarta ibi, Porrò ſubeſſe. Propter primum ſciendum quidem quòd numerare poſſumus ſex conditiones generales congruentes eccleſiæ: ex quibus poſſunt ſumi ſex rationes, quòd eccleſia habet vnum caput: & quòd ſubeſſe illi capiti, eſt de neceſsitate ſalutis: vt ſit prima conditio, quòd eccleſia eſt vna ſecunda. quòd eſt ſancta. tertia, quòd eſt catholica. quarta, quòd eſt apoſtolica. quinta, quòd extra non eſt ſalus. ſexta & vltima: quia extra ipſam non eſt remiſsio peccatorum. Itaque in prima parte in qua agitur de iſtis conditionibus eccleſiæ congruentibus, dominus papa tria facit: quia primò iſtas conditiones narrat. ſecundò eas declarat. tertiò eas corroborat & confirmat. ſecunda ibi, ſponſo in canticis. tertia ibi, In qua vnus. Dic ergo eccleſiam eſſe vnam: quæ fuit conditio prima ſanctam, quæ fuit ſecunda. catholicam, quæ fuit tertia. & ipſam apoſtolicā, quę fuit quarta. extra quam non eſt ſalus: quę fuit conditio quinta. Nec remiſsio peccatorum, quæ fuit ſexta. Noſque hanc, id eſt eccleſiam eſſe ſic vnam, ſic ſanctam & cætera. vel hanc, id eſt, hanc fidem de eccleſia quòd ſit vna: firmiter credimus, & ſimpliciter confitemur. Notandum autem eſt quòd ex iſtis ſex conditionibus eccleſiæ congruentibus (vt ſuprà tetigimus) ſumi poſſunt ſex rationes, quòd ſubeſſe ſummo pontifici ſit de neceſsitate ſalutis. Vt ſit prima ratio: quia eccleſia eſt vna, ſiue eſt vnum corpus: ſed vni corpori non competit niſi vnum caput: quia aliter eſſet monſtrum. Arguatur ergo ſic: Omnia membra quæ ſunt in vno corpore, non ſaluantur niſi coniuncta illi corpori, & ſubdita vni capiti à quo infunditur eis motus & ſenſus: ſed omnes Chriſtiani ſunt membra vnius corporis: quia ſunt membra eccleſiæ,

Ordo literæ.

Eccleſia eſt vna.

Chriſtiani omnes ſunt

Nulli ergo liceat hanc paginam noſtrarum reprobationis, [a] conſtitutionis [b] &c. Datum Anag.x.calendas Auguſti, pontificatus noſtri anno viij.

Ioannes xxij.

Beneficia plura incompatibilia obtinens ſine diſpenſatione, debet illa præter vltimum in manu ordinarij intra duos menſes dimittere: aliàs pœnas incurrit hic poſitas. Et debet ordinarius tales plura beneficia obtinentes compellere ad oſtendendam diſpenſationem: quod ſi non fecerit, ab ingreſſu eccleſiæ ſuſpendatur. vide cap. ordinarii eod. tit. lib. 6. quod ſi diligenter notetur, hæc extrauagās ſub hoc titu. reſtè collocata dicetur.

CAPITVLVM II.

VT quos virtutis amor à vitio ambitionis execrandæ, & auaritiæ cæcitate non retrahit, ſaltem rigor coërceat diſciplinæ: Statuimus vt quicunque plures dignitates vel perſonatus, aut parochiales eccleſias, aut dignitatem vel perſonatum cū alio beneficio curam animarum habente, ſimul ſine diſpenſatione canonica detinēs, illa omnia & ſingula (illo duntaxat excepto quod vltimò receperit, quod poſſit, ſi tamen in eo ex collatione canonica ius ſibi competat, retinere) intra duos menſes à die notitiæ huiuſmodi noſtræ conſtitutionis continue numerandos, efficaciter verbo & facto, abſque fraude aliqua in manu ordinarij dimittere teneatur, per eum vel per eos ad quem vel ad quos eorum diſpoſitio ſpectabit, ea vice liberè diſponenda. Quod ſi non fecerit, etiam illo ſit ipſo iure priuatus, in quo ius competebat eidem: & inhabilis ad quæcunque beneficia obtinenda penitus cenſeatur. Qui [c] verò deinceps receperit dignitatem vel perſonatum, aut beneficium curam habens animarum annexam, ſi prius ſimile beneficium obtinebat, primum quo poſtquam ſecundi poſſeſsionem habuerit, vel per eum (omni dolo & fraude ceſſantibus) quo minus habeat, ſteterit, priuatus noſcitur ipſo iure, abſque moræ diſpendio in manu ordinarij omnino ſimiliter dimittere teneatur, per eum vel eos ad quem ſeu quos collatio ſeu ordinatio ſpectauerit, diſponendum: quod niſi fecerit, extunc ſecundo ſit ipſo iure priuatus, & inhabilis ad ſacros ordines & ad quodcunque beneficium eccleſiaſticū obtinendum. Vt autem præmiſſorum fructus facilius ſubſequatur, omnibus & ſingulis ordinariis in virtute ſanctę obedientię & ſub pœna ſuſpenſionis ab ingreſſu eccleſiæ, quam eos ſi in exequendis ſubſequentibus negligentes fuerint, incurrere volumus ipſo facto, diſtricte præcipimus & mandamus vt ſub certa & formidabili pœna eorum arbitrio infligenda, ſubditis ſuis plures dignitates & perſonatus aut eccleſias quibus cura imminet animarum, aut dignitatem vel perſonatum cum alio beneficio, cui cura ſimilis ſit annexa, obtinentibus, iniungere debeant, quòd diſpenſationes auctoritate quarum huiuſmodi eccleſias perſonatus vel dignitates obtinēt ſi quas habent, necnon & titulos eccleſiarum, dignitatum vel perſonatuum eorundē intra tēpus pro facti qualitate ipſorum ordinariorum moderandum arbitrio, ordinariis ipſis, vel iis quem vel quos ad hoc duxerint deputandos, exhibere procurent: De proceſsibus habendis ſuper his exhibitis, propoſitis & productis, reddituri abſque moræ diſpendio per ſcripta publica conficienda ſuper his ſedem apoſtolicam certiorem.

membra vnius corporis.

Ecclesia est sancta.

ecclesiæ, quæ est vna & vnum corpus: ergo omnes huiusmodi Christiani saluãtur vt cõiuncti ecclesiæ, & vt coniũcti vni capiti, id est, summo pontifici. Secunda ratio ad hoc idem sumitur ex secunda conditione, videlicet quòd ecclesia non solum est vna, sed etiam est sancta, id est sancita & firmata in vnitate. si enim ecclesia vacillaret quãtum ad vnitatem: quia aliquando esset vna, aliquando non esset vna: & per consequẽs aliquando haberet vnum caput, aliquando haberet plura capita: posset quis dicere non esse de necessitate salutis subesse huic capti: quia fortè posset saluari sub alio capite. Sed cùm ecclesia sit vna, & sit sancta, id est sic in vnitate fulcita, quòd non posset habere nisi vnum supremum caput: subesse illi capiti erit de necessitate salutis.

Quòd à dicatur quòd sanctum dicit quid purum, dicemus ex hoc etiam quòd dicit quid firmum: quia firmitas est ex puritate: infirmitas ex impuritate: nam & in corpore surgit infirmitas ex impuritate: vt quia oriuntur in eo immunditiẽ corporales, & mali humores: & in anima etiam surgit infirmitas ex impuritate: vt quia oriuntur in ea immunditiæ spirituales: & malæ cogitationes. Formetur autem sic ratio, Quicquid est vnum & sanctum, id est, sic in vnitate sancitum quòd non potest esse nisi vnum corpus, & habere vnum caput: membra non poterunt saluari nisi coniuncta illi corpori, & subdita illi capiti. ecclesia est huiusmodi, ergo &c. Membra quidem ex hoc saluantur & viuunt, quia mouentur & sentiunt: & motus & sensus eis infunduntur à capite, si non sunt subdita capiti, non mouentur nec sentiunt: propter quod viuere & saluari non poterunt. Tertia ratio sumitur ex tertia conditione: quia ecclesia est catholica & vniuersalis siue generalis. sic enim ait Isidorus: quia catholicus vniuersalis siue generalis interpretatur. nam Græci (vt dicitur) vniuersale catholicon vocant. Si ergo fides quam tenet ecclesia, vel ipsa ecclesia esset particularis, continens vnam gentem vel vnum populum, sicut sunt multæ gentes & multi populi: sic fortè essent multæ ecclesiæ & multa capita. Sed cùm sit catholica & vniuersalis: quia omnes obligantur (si volunt esse in statu salutis) ad credendum & tenendum quod credit & tenet ecclesia: ideo sicut non potest esse nisi vnum vniuersum quod omnia comprehendat: ita quantum ad statum salutis non potest esse nisi vna ecclesia, eò quòd ecclesia cõprehendit omnes qui volunt esse in statu salutis. Formetur autem sic ratio, Illud quod est catholicum & vniuersale, & comprehendit omnes qui volunt esse in statu salutis, non potest esse nisi vnum, & habere vnum caput cui oportet esse subditos omnes volẽtes esse in statu salutis: ecclesia est huiusmodi, ergo &c. Quarta ratio sumitur ex quarta conditione: quia ecclesia est apostolica: tenet enim illam fidem quam apostoli tradiderunt & docuerunt, de quibus potest intelligi quod dicitur in Psal. ℣ in omnem terram exiuit sonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorum. vt nullus possit se excusare se non subesse ecclesiæ. omnes enim apostoli fidẽ prædicauerũt, & docuerunt. Vnde apostolus ait ad Galat. ij. Ascendi autem secundũ reuelationẽ, & contuli cũ illis, id est, cum aliis apostolis euangelium quod prædico gentibus: & subdidit causam, ne fortè inuanũ currerẽ aut cucurrissem. Ne ergo vana esset prædicatio sua: & ne videretur gentibus vel aliis quòd prædicaret aliud quàm alij apostoli, voluit apostolus de euangelio quod prædicabat conferre cũ illis. Item ecclesia est apostolica: quia illam fidẽ tenet & docet quã concorditer prædicauerũt & docuerũt apostoli. Formetur ergo sic ratio, Illud quod est apostolicum, & tenet illam eandẽ fidem quã apostoli docuerunt, nõ potest esse nisi quid vnũ, & vnum corpus habere & vnum caput, cui oportet esse subdita omnia membra, si volunt esse in statu salutis: huiusmodi autem ecclesia est: ergo &c. Quinta autem & sexta ratio sumitur ex quinta & sexta cõditione: videlicet quòd extra ecclesiam non est salus, id est, non acquiratur beatitudo quæ est per gratiã consummatam: nec extra ipsam est remissio peccatorum quæ potest esse per gratiã initiatã: ita quòd nec gratia consummata quæ est salus & beatitudo nostra, nec gratia initiata per quam remittuntur peccata, potest esse nisi per ecclesiam. Si ergo ecclesia est vna & habet vnũ caput: omnes volentes recedere à peccatis & adipisci salutẽ: oportet esse sub capite ecclesiæ, id est, sub summo põtifice. ratio autem per se patere potest. Notandũ autem quòd omnes istæ sex conditiones continentur in symbolo: vbi dicitur qd credimus in ecclesiã vnam, quantũ ad conditionẽ primam: sanctam, quantũ ad conditionem secundã: catholicã, quantũ ad tertiam: & apostolicam, quantũ ad quartam & quòd cõfitemur vnũ baptisma in remissionem peccatorum, quantum ad gratiam initiatam: & quòd expectamus resurrectionem mortuorum, & vitam venturi seculi, quantum ad gratiam consummatam: ideo impingere contra hoc, est impingere contra symbolum.

Infirmitas in corpore vnde surgit.

Ecclesia est catholica.

Ecclesia quare dicitur apostolica.

Gratiarum quædam est consummata, quædam initiata.

Canti. vj.

Ephe. iiij.

Psal. xxj.

Totum & perfectum idem.

Catholicũ quid est.

Salus nostra est videre Deũ.

a *Sponso in Canticis &c.* Hic illas sex rationes conclusionis præfatæ, quòd subesse summo pontifici sit de necessitate salutis, declarat & manifestat per ea quæ habentur in Canticis: & per ea quæ ait apostolus dicens, sponso proclamãte in Canticis, supple de sua sponsa, id est, de ecclesia, Vna est columba mea: vna est matri suæ, electa genitrici suæ. quæ scribuntur Canticorum. vj. & subdit, quæ, scilicet columba mea, sic vna, sic perfecta, sic electa: vnum corpus mysticũ, id est, vnam ecclesiam repræsentat. & addit quòd huius corporis caput est Christus: Christi verò Deus. Not. autem quòd hic tanguntur sex per quæ declarãtur sex conditiones: videlicet ℣ corpus mysticũ, id est, ecclesia, est vna quantum ad conditionem primam. est columba, id est, innocens & sine felle. & sancta, quantũ ad conditionem secundam. est perfecta, id est, catholica quantũ ad conditionẽ tertiam. Nam secundum philosophũ totũ & perfectum idẽ, vel proximũ secundum naturam. Nam illud est perfectũ quod totũ habet, & nihil ei deficit: & illud etiam totũ est quod omnia habet. Et quod dicit philosophus totũ & perfectum idẽ: possumus nos dicere catholicum & perfectũ idẽ, vel proximũ secũdũ naturã. Nã catholicum idem est quod generale & vniuersale, quod omnia comprehendit: & etiam perfectum est cui nihil deficit, & omnia cõprehendit. Ista etiam ecclesia est vna matri suæ: electa genitrici suæ, quantũ ad cõditionem quartam. Apostoli siquidem vnam fidem prædicauerunt, vnam fidem elegerunt: quam tenens ecclesia dici potest apostolica. Huiusmodi autem ecclesiæ caput est Christus, qui est agnus Dei tollens peccata mundi: cuius caput est Deus pater, à quo est genitus: quem videre est salus nostra, iuxta illud, Ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Ergo sicut per hoc quòd ecclesia est vna: columba, id est sancta: perfecta, id est catholica: vna matri suæ, & electa genitrici suæ, id est apostolica, declaratæ sunt quatuor conditiones. sic per hoc quòd eius caput est Christus, qui est agnus tollens peccata nostra: & caput Christi Deus qui est salus nostra, declarantur aliæ duæ conditiones, videlicet quòd per ecclesiam est peccatorum remissio, & salutis adeptio.

b *In qua vnus.* Hic illas sex conditiones quas primò narrauit & postea declarauit, roborat & confirmat. sic enim iacet textus ad Ephe. iiij. vt de illa verba sunt sumpta, Vnum corpus & vnus spiritus. & subditur, vnus dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus & pater omniũ. Ecclesia est ergo vnũ corpus, per quod est vna & vnica: quę fuit conditio prima. Est in ea vnus spiritus, per quẽ est sancta: quæ fuit secunda. Est in ea vnus dominus, per quẽ est vniuersalis & catholica: quæ fuit tertia. Est in ea vna fides, per quam est apostolica: quia tenet illam fidem quam prædicauerunt apostoli: quæ fuit conditio quarta: Est in ea vnum baptisma, per quod est peccatorum remissio:

DE MAIORITATE & obedientia.

Bonifacius octauus.

Omnes Christifideles de necessitate salutis subsunt Romano pontifici, qui vtrũque gladium habet, & omnes iudicat, à nemine autem iudicatur. Hæc tamen extrauagans regem Franciæ & regnicolas non amplius subiicit ecclesiæ Romanæ quàm prius erant: vt patet infrà de priuileg. meruit.

CAPITVLVM I.

Nam sanctam ecclesiã catholicã & ipsam apostolicã vrgẽte fide credere cogimur & tenere. Nosque hãc firmiter credimus & simpliciter cõfitemur: extra quã nec salus est, nec remissio peccatorum, Sponso in Canticis[a] proclamante, Vna est colũba mea, perfecta mea: Vna est matri suæ, electa genitrici suæ: quæ vnum corpus mysticum repræsentat, cuius caput Christus: Christi verò Deus. In qua vnus[b] dominus, vna fides, vnum baptisma. Vna nempe fuit diluuij tempore arca Noë, vnam ecclesiam præfigurans: quæ in vno cubito consummata, vnum (Noë videlicet) gubernatorem habuit & rectorem, extra quem omnia subsistẽtia super terram legimus fuisse deleta. Hanc autem veneramur & vnicam: dicente domino in propheta. Erue à framea Deus animã meam, & de manu canis vnicã meam. pro anima enim, id est, pro seipso capite simul orauit & corpore: quod corpus vnicam scilicet ecclesiam nominauit, propter sponsi fidei sacramentorum & charitatis ec

remissio: quæ fuit quinta. Et est in ea vnus Deus & pater omnium, per quem est salutis adeptio: quæ fuit sexta. Aduertendum est quòd dominus papa noluit omnia verba ista ponere, ne legentibus tædium generaret, sed voluit breuius pertransire: & non nisi tria nominauit: videlicet quòd in ecclesiã est vnus domin[9], vna fides, vnum baptisma per quæ tria omnes illæ sex conditiones roborantur & cõfirmantur. Nam quia in ecclesia est vnus dominus, ideo ipsa est vna & catholica. i. generalis: quia verò in ea vna est fides, ideo ipsa est sancta & apostolica. est enim per fidem sancta. i. sancita, dicente Hugone quòd nihil est certius homini sua fide. per hoc est etiã apostolica, quòd illam fidem tenet ecclesia quam apostoli docuerunt. Sed quia in ecclesia vnum est baptisma, dicitur in ea esse peccatorum remissio, & salutis adeptio. nã per hoc quòd baptizamur, nobis peccata remittuntur, & cœlestis ianua aperitur.

Baptismus quid facit.

Vna nempe fuit. ℣ Postquam sunt positæ illæ sex conditiones per quas sumi possunt sex rationes, quòd est de necessitate salutis subesse summo pontifici: ponuntur quædam aliæ adaptationes per quas concludi potest hoc idem. Circa quod quatuor facit, secundum quòd quatuor huiusmodi adaptationes ibi traduntur: vt sit prima adaptatio per hoc quòd ecclesia figurata est per arcam Noë. Secunda, per hoc quòd propheta in persona Christi orat, quòd Deus eruat à framea animam suam, & de manu canis vnicam suam. Tertia, per hoc ℣ ecclesia figurata est per tunicam domini inconsutilem quæ scissa non fuit, sed sorte prouenit. Quarta, per hoc ℣ Christus dixit Petro, Pasce oues meas. Secunda est ibi, Hanc autem veneramur. Tertia ibi, Hæc est tunica. Quarta ibi, Igitur ecclesię. Dicit ergo: vna nempe fuit diluuij tẽpore arca Noë, vnam ecclesiam præfigurans. Hæc vna arca fuit in vno cubito consummata. vnum habuit rectorem & gubernatorem Noë: extra eam omnia existentia super terram legimus fuisse delera. Aduertendum autem quòd illa arca Noë Dei ecclesiam figurabat. quod sex modis August. declarat. xv. de ciui. Dei. & xxvj. Primò ex eius vacillatione. nam sicut illa arca ferebatur super aquas fluctuantes: sic ecclesia militans in hoc seculo, non sine fluctuationibus requiescit. Secundò hoc idem patet ex illius arcæ materia. Nam sicut ex ligno fabricata est arca, & per lignum ibi saluatæ sunt animæ: sic ex ligno crucis dependet salus ecclesiæ. Tertiò hoc idem patet ex illius arcæ proportione. nam (vt Aug. ait) proportio illi arcę erat vt proportio corporis humani. erat enim sexies, siue sex vicibus magis lõga quàm lata: & decies longa quàm alta. trecentorum enim cubitorum erat longitudo, quinquaginta latitudo, & triginta altitudo eius. sic & corpus humanum dispositum est, vt sit decies longum quàm grossum: & sexies longum quàm latum. & ex hoc figurabat ecclesiam cuius redemptor factus homo ad saluandum homines venit. Et hæc omnia clarescunt his versibus. Ter denis alta cubitis, & longa trecentis. Et decies quinis, lata fit arca. Noë. Sex vicibus longum latum transcendit: & altum Denis, humani corporis instar habens. Quartò, arca figurat ecclesiam, si bene consideremus eius ostium quod positum fuit ex latere: nam & Christo in cruce latus fuit apertũ, vnde fluxerunt sacramenta per quæ dicitur ecclesia esse formata. Quintò, arca significabat ecclesiam si consideremus eius cõpositionẽ. fuit enim composita ex lignis quadratis: quod ad stabilitatẽ ecclesiæ pertinet. Corpus enim enim quadratum, cuiusmodi est taxillus: ex quacunque parte vertatur, stat. Sextò, arca illa significat ecclesiam, si consideremus distinctionẽ eius. erat enim arca illa bicamerata. secundum enim communem modũ ponendi bicamerata erat inferius, tricamerata superius. duę autẽ erant cameræ inferiores: vna apotecaria, & alia sentinaria, vbi stabant immunditiæ. tres autem erãt cameręs superiores: in quarum vna erant animalia mitia, in alia immitia: in media verò homines & aues. Sic & ecclesia (vt Augu. ibidẽ tradit) est bicamerata: quia composita ex Iudæis & Gentibus. siue ex Iudæis & Græcis: vt nomine Græcorum intelligamus Gentes. Est tricamerata: quia ex tribus filijs Noë omnes homines sunt reparati, ex quibus facta est ecclesia ista. Itaque arca quæ (vt patuit) sex modis ecclesiam figurabat, inferiꝰ erat ampla, superius stricta: in vno cubito conium nata: per vnum rectorem gubernata. Ex quibus possunt sumi duæ rationes esse de necessitate salutis subesse summo pontifici: nam ecclesia inferius est magnæ latitudinis: quia multi sunt prælati inferiores. superius restringitur: quia pauciores sunt prælati superiores. Vel inferius est magnæ latitudinis: quia multi sunt laici. superius restringitur: quia pauciores sunt prælati. & in vno cubito consummatur: quia in vno summo põtifice terminatur. Sicut ergo tota illa arca stabat sub vno cubito: sic tota ecclesia stat sub summo pontifice. Et sicut extra arcã non erat salus: & quicquid saluabatur, erat sub illo cubito: sic extra ecclesiam non est salus: & quicquid saluatur, est sub summo pontifice. Secunda ratio ad hoc idem sumitur, non solum si consideremus vnitatem cubiti: sed etiã si consideremus vnitatem rectoris. nam sicut totius arcæ erat rector vnus Noë, & nihil saluabatur nisi sub eo: sic totius ecclesiæ rector est vnus summus põtifex: & nihil saluatur nisi sub ipso.

clesię vnitatẽ. Hæc est tunica[a] illa domini incõsutilis quę scissa nõ fuit, sed forte prouenit. Igitur ecclesię vni[9] [b] & vnicæ,

Ecclesia est arca Noë comparata.

Arca Noë quãte fuit altitudinis, longitudinis, & latitudinis.

Versus.

Taxillus est corpus quadratũ.

Prælati superiores pauciores sunt quam inferiores.

Ioan. xix.

Hanc autem veneramur &c. ℣ Hic prosequitur adaptationem secũdam ex eo quòd propheta in persona Christi orat: dicens, Erue à framea Deus animam meam. pro anima enim Christus, id est pro seipso capite simul orauit & corpore: quod corpus vnicã scilicet ecclesiam nominauit, & hoc propter quatuor quantum ad præsens spectat. propter vnitatem sponsi, fidei, & sacramentorum, & charitatis. Aduertendum ergo quòd in omnibus his quatuor summus pontifex quandam principalitatem dicitur obtinere. nam si consideremus vnitatem sponsi: ipse est vnius sponsi vnus principalis vicarius. Vndẽ gloss. super illo verbo Matthæi xvj. Tibi dabo &c. vult quod hoc specialiter Petro concesit, vt ad vnitatem nos inuitaret: & subdit, ideo enim eum principalẽ apostolorum constituit: vt ecclesia vnum principalem Christi haberet vicarium. Rursus si consideremus vnitatem fidei: summus pontifex est huius fidei principalis doctor & definitor. nam & concilia generalia vbi talia sunt definita: & vbi symbola sunt composita, non nisi authoritate summi pontificis poterant aggregari. Tertio, si consideremus vnitatem sacramentorum: summus pontifex vt est Christi principalis vicarius, est eorum principalis dispensator. Quartò, si consideremus vnitatem charitatis quam habent membra ad Christum & ad eius vicarium: summus pontifex eam cum quadam principalitate habet. Ergo si ecclesia ex his est vna, & ex his est salus: & in his summus pontifex principalitatem habet, nõ nisi sub summo pontifice saluari poterimus. sibi itaque subesse erit de necessitate salutis.

Concilium generale esse sine papa.

a *Hæc est tunica &c.* Hic prosequitur adaptationem tertiam: quia ecclesia figurata est per tunicam domini inconsutilem, quæ scissa non fuit: sed sorte prouenit. Sciendum ergo quòd vestes domini fuerunt quadripartitæ, quatuor militibus tributæ: inter quas fuit vna tunica inconsutilis desuper contexta per totum: quæ non fuit diuisa, sed per sortem habita: vt patet Ioann. xix. capit. Sciendum enim quòd secundum August. vtrunque significat ecclesiam tam vestis quadripartita quàm tunica sortita, aliter tamen, & aliter. Nam vestis domini quadripartita significat ecclesiam: quatuor scilicet partibus in orbe diffusam: & in eisdem æqualiter, id est concorditer distributam. Tunica verò illa sortita significat ecclesiam quantum ad vnitatem charitatis, quæ charitas est desuper: quia habet supereminentiorem viam: & est contexta per totũ, quia est catholica: quod idem est quod generalis & totalis. Est inconsutilis, vt non diuidatur, sed vna permaneat: & omnes in vnum colligat. Sorte est habita, in quo diuina gratia commendatur: quia cùm sors mittitur, non personæ, sed occulto Dei iudicio ceditur. quæ omnia sunt verba August. exponentis dictum textum euangelij. Ex hac autem adaptatione patere potest, quòd subesse summo pontifici est de necessitate salutis. non enim esset tunica domini, id est ecclesia inconsutilis & contexta per totum, nisi esset sub vno capite colligata. volentes ergo se à capite subtrahere, volunt hanc tunicam scindere: sed si consideratur veritas, eam non scindunt, quia scindi non potest. Itaque se subtrahentes ab vnitate capitis, non dicuntur ecclesiam scindere, vel tunicam domini diuidere: sed dicuntur extunc ad huiusmodi tunicam vel ad ecclesiam minimè pertinere: vt tales existentes tunc salutem nequeant promereri.

Ecclesia per vestes Christi congruè significatur.

Ecclesiam non scindũt qui ab vnitate capitis se subtrahunt.

b *Igitur ecclesiæ vnius.* Hic prosequitur adaptationem quartam ex eo quòd omnes oues, id est ipsi Christiani commissi sunt ipsi Petro. Circa quod tria facit, secundum quòd hoc tripliciter probat. Primò, ex vnitate corporis & capitis. Secundò, ex vnitate commissionis ouium. Tertiò, ex vnitate ouilis & pastoris. Secunda ibi, dicente domino. Tertia ibi, Siue ergo Græci. Prima ratio talis est. vbi est vnum corpus, & vnum caput, non duo capita, quasi monstrum: quia est ibi Christus, est Christi vicarius Petrus, Petrique successor: ibi, supple, nullus saluatur nisi subsit Christo, Christique vicario Petro, Petrique successori. Sed vnius & vnicæ ecclesiæ est vnum corpus & vnum caput, non duo capita, quasi monstrum, Christus, Christique vicarius Petrus, Petrique successor. ergo in ecclesia nullus saluatur, nisi subsit &c. De hac autem ratione non ponit

ponit nisi virtutem medij: videlicet quòd vnius & vnicæ ecclesiæ est vnum corpus & vnum caput. Notandum autem ꝙ quasi inferendo dicit, igitur ecclesiæ vnius & vnicæ, vnum corpus, & vnum caput &c. quia licet hoc sit propositū principale, quòd nullus saluatur nisi subsit Christo capiti & eius vicario: tamen inferendo & concludendo ista dicit: quia omnia hæc ex præmissis sequuntur & concluduntur. Si enim vna fuit arca Noë ecclesiam figurās: & quòd Christus vnum caput orauit pro vnica ecclesia sua: & vnica fuit tunica Christi inconsutilis: aperte ex præmissis possumus inferre & dicere: Igitur vnius & vnicæ ecclesię, vnum corpus, vnum caput &c. vbi supplendum est quòd si Christo capiti & eius vicario subesse nolumus, salutem non poterimus adipisci. Notandum etiam quòd dicit vnius & vnicæ. Nam plus videtur importare vnicum quàm vnum. Nam tunc quis habet vnum, quando habet aliud. Sed tunc dicitur habere vnicum, quando non habet aliud, nec sperat vlterius habere aliud: nec habet aliud in quod aspectum dirigat. vnde Gregor. super illo verbo Lucæ vij. Ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ: & hæc erat vidua. vult quòd ideo erat vnicus filius, quia mater eius erat vidua: & non sperabat vlterius filios procreare: nec habebat in quem aspectum dirigeret. Vere itaque ecclesia est vna sponsa Christi & vnica: quia Christus non habet aliam sponsam: nec sperat vlterius habere aliam sponsam: nec dirigit suum aspectum, nec suam affectionem ad aliam sponsam: ideo nullus confidat de alia sponsa vel de alia ecclesia: & sub nullo credat saluari nisi sub sponso: vel sub capite ipsius ecclesiæ Christo, Christique vicario Petro, Petrique successore.

Matth. xxvj.

Vnus & vnicus differunt.

a *Dicente domino ipsi Petro, Pasce oues meas &c.* Hic probat hoc idem ex vnitate commissionis. non enim factæ sunt plures commissiones principales: sed facta est vna principalis commissio: & omnes oues vni & eidem Petro & eius successoribus principaliter & vniuersaliter sunt commissæ. Formetur autem sic ratio, Cuicunque dominus commisit oues suas non has vel illas, intelligitur sibi vniuersaliter commisisse: & ex hoc intelligitur non esse salutem alicuius ouis, nisi sub eo & sub eius successoribus cui omnes oues generaliter sunt commissæ. Sed dicente domino ipsi Petro, Pasce oues meas: quia non inquit singulariter pasce has vel illas: sibi commisisse intelligitur generaliter vniuersas: & per consequens non intelligitur saluari aliqua ouis, nisi sub Petro & successoribus eius, ita quòd subesse sibi est de necessitate salutis: quæ est nostra conclusio principalis. De hac autem ratione ponit virtutem medij: vt patet ex litera.

b *Siue ergo Græci &c.* Hic probat hoc idem ex vnitate ouilis & pastoris. Formetur autem sic ratio. Vbicunque est vnum ouile & vnicus pastor, siue Græci, siue alij dicant se non esse sub ipso pastore, vel sub eius vicario, vel sub successoribus suis, dicunt se non esse de illis ouibus, nec ad ouile huius pertinere: & per consequens dicunt se non esse in statu salutis. Sed dicente domino in Ioanne, vt habetur Ioannis. x. Constat vnum ouile & vnicum esse pastorem. siue ergo Græci, siue alij dicant se Petro eiusque successoribus non esse commissos, necesse est quòd fateantur se non esse de ouibus Christi, nec pertinere ad ouile Christi: & per consequens fateantur se quoque tales non esse in statu salutis. De hac autem ratione ponit virtutem medij: vt patet ex litera. Notandum autem hanc decretalem sic ordinare procedere quòd ex omnibus fere verbis habetur conclusio principalis quæ ponitur in fine decretalis, quòd subesse summo pontifici est de necessitate salutis. Nam si considerentur conditiones superius generales, quòd ecclesia est vna sancta &c. si considerentur adaptationes superadditæ, quòd fuit vna arca figurans ecclesiam: quòd vnica est ecclesia pro qua Christus orauit: quòd vnica fuit tunica Christi inconsutilis: quòd ecclesia est vnum corpus habens vnum caput: quòd vna facta fuit Petro de omnibus ouibus commissio principalis: quòd ecclesia est vnum ouile habens vnum pastorem: omnia ista clamant

Ecclesia est vnū ouile.

A contra eos qui saluari volunt, nisi subsint summo pontifici. omnia ista protestantur quòd sic subesse est de necessitate salutis.

c *In hac eiusque potestate.* Hic ponitur tertia pars principalis huiusmodi decretalis: in qua postquam dominus papa ex conditionibus generalibus congruentibus ecclesiæ probauit quòd sibi subesse est de necessitate salutis, & postea probauit hoc idem ex quibusdam adaptationibus specialibus ad ecclesiam adaptatis: hic tertiò vult hoc idem probare ex ipsis gladiis qui sunt in ecclesia. Circa quod duo facit: quia primò agit de istorum duorum gladiorum pluralitate, potestate, & vsu. Secundò agit de eorum ordine: ibi, Oportet autem. Circa primum duo facit: quia proponit primò quod intendit. secundò probat quod dixerat ibi, Nam dicentibus. Dicit ergo, in hac, id est in ecclesia, eiusque potestate duos esse gladios, spiritalem videlicet & temporalem euangelicis dictis instruimur.

Ioan. x.

Luc. xxij.

d *Nam dicentibus.* Probat quod dixerat: sed dixerat duos gladios in ecclesia, & eos esse in potestate ecclesiæ: & quia non eodem modo isti gladij sunt in potestate ecclesiæ, nec eodem modo pertinent ad vsum ecclesiæ, ideo tria facit: quia primò dicit duos tantum esse gladios in ecclesia. Secundò ostendit eos ambos esse in potestate ecclesiæ. Tertiò declarat non eodem modo eos in potestate ecclesiæ, sed alterum ad vsum, alterum ad patientiam & nutum. Secunda ibi, Conuerte. Tertia ibi, Vterque ergo. Dicit igitur: nam dicentibus apostolis, Ecce gladij duo hic, id est in ecclesia, cùm apostoli loquerentur, quia ipsi apostoli repræsentabant ecclesiam, si inter ipsos apostolos erant duo gladij, consequens est quòd in ipsa ecclesia sint duo gladij, dicētibus itaque apostolis duos gladios esse ibi: non respondit nimis esse, sed satis. Notandum ergo ꝙ si essent plures gladij quàm duo, non dixisset dominus, satis est, sed parum est. Et si essent pauciores, non dixisset satis est, sed nimis est. ex ipsis itaque verbis domini dicentis, satis est: datur intelligi duos gladios in ecclesia, non plures nec pauciores.

Gladii duo sunt in ecclesia.

e *Certe qui in potestate.* Hic ostendit hos duos gladios esse in potestate ecclesiæ. dixerat enim, in hac, id est in ecclesia eiusque potestate duos esse gladios. & quia probauerat duos gladios esse in ecclesia: vult probare hos duos esse in potestate ecclesiæ: sed quia nullus dubitat spiritalem gladium esse in potestate ecclesiæ: ideo dominus papa probat hoc de gladio temporali dicens, certe qui in potestate Petri temporalem gladium esse negat, male verbum attēdit domini proferentis, Conuerte gladium tuum in vaginam. Notandum autem quòd secundum vnum modum adaptandi duo gladij erant inter apostolos: & secundum hoc duo gladij sunt in ecclesia: quia apostoli locum tenebant ecclesiæ. vnus autem illorum erat visibilis: quia fuit extractus, & significabat gladium temporalem siue materialem: quia respicit corpora, & facit læsionem visibilem. alius autem stabat inuisibilis: quia non fuit extractus, & significare poterit gladium spiritalem qui ferit animas & facit lesionem inuisibilem. Ergo si de gladio extracto & visibili qui significat gladium materiale, dixit Petro, conuerte gladium tuum in vaginam: liquidè patet quòd gladius materialis est Petri, & est in potestate Petri. cō sequens est igitur quòd vterque gladius sit ecclesiæ & in potestate ecclesię. Notandum etiam quòd istam sententiam tenet Ber. ad Eugenium. iiij. dicens. Aggredere eos, id est malos Christianos non ferro, sed verbo. innuens esse duos gladios: vnum spiritalem qui ferit verbo, & alium materialem qui ferit ferro. & subdit de materiali gladio: Quid tu de vno vsurpare gladio tentas, quem semel iussus es reponere in vaginam? Quia ergo dixit dominus Petro de materiali gladio, conuerte gladium tuum in vaginam: summus pontifex quamuis ille gladius sit suus: & quamuis sit in potestate sua: non debet tamen illo gladio vti vel ferire. Notandum etiam gladium materialem esse summi pontificis, & esse in potestate eius: ostendit idem Bernard. ibidem loquens summo pontifici, dicens videlicet, Quem materialem gladium qui tuum negat: non satis mihi videtur attendere verbum

Gladiorum alter visibilis alter inuisibilis.

Bernardus ad Eugenium.

Gladius materialis quia hic exercetur per ecclesiam.

Gladio temporali papa non debet vti.

verbum domini dicētis, Conuerte gladium tuū in vaginam. a *Vterque ergo est.* quia ostenderat vtrunque gladium esse in ecclesia, & vtrunque in potestate ecclesiæ esse, hic vult ostēdere non eodem modo vtrunque gladium ad ecclesiam pertinere. ideo ait quòd vterque est in potestate ecclesiæ: spiritalis scilicet gladius & materialis: non tamen eodem modo: is quidem, id est materialis pro ecclesia. Ille verò, id est spiritalis ab ecclesia exercendus. Ille id est spiritalis, sacerdotis manu. Is id est materialis, manu regum & militum: sed ad nutum & patientiam sacerdotis.

Mat. xxvj.

Notandum autem vtrūque gladium esse in ecclesia & in potestate ecclesię, sed non eodem modo: quia spiritalis est in ecclesia & in potestate ecclesiæ ad vsum. materialis verò non ad vsum, sed ad patientiam & ad nutum. Sacerdos ergo cum spiritali gladio excommunicando inobedientes ferit: & eo propria manu vtitur. cum materiali verò non ferit: & eo propria manu non vtitur, sed reges & milites eo debent vti & ferire secundum nutum & patientiam sacerdotis. est enim nutus per aliqua signa cognoscere alterius voluntatem. Reges ergo & principes videntes per signa hoc expedire ecclesiæ, debent contra rebelles & inobedientes materialem gladium exercere. Materialis itaque gladius non ab ecclesia, quia nō manu ecclesiæ, sed manu regum & militum, tamen pro ecclesia, id est pro vtilitate ecclesiæ ad nutum & patientiam ecclesiæ exercetur. Notandum etiam quòd accipiēdo hoc generaliter & specialiter possumus dicere quòd ad imperiū & nutū ecclesiæ, materialis gladius exercetur ad imperium generaliter: quia mādat ecclesia generaliter ꝙ fiat iustitia. Sed ad nutum specialiter: quia potest specialiter innuere etiam ꝙ de isto fiat iustitia. Notandū etiā ꝙ accipiēdo iustitiā in aliquo specialiter, dicitur materialis gladius exerceri ad nutum & patiētiam sacerdotis. ad nutum quidem, quia per aliqua signa denotat regibus & militibus, quòd pro ecclesia & ad vtilitatē ecclesiæ materialis gladius extrahatur. ad patientiam verò, quia in hoc quòd aliquis punitur in corpore: sic ecclesia sustinet & patitur & condolet & compatitur patienti. Notandum quòd hos duos gladios esse in potestate ecclesiæ aliter & aliter vnum ad vsum manu ecclesiæ & ab ecclesia: alium ad nutum & pro ecclesia manu militis: tradit & scribit Bernard. ad Eugenium quartum.

Rom. xiij.

b *Oportet autem gladium &c.* Postquam determinauit de pluralitate, potestate, & vsu istorum gladiorum: vult determinare de eorum ordine: & hoc est principale propositum: quia (vt patet) principalis intentio huius Decretalis est ostendere quòd subesse summo pontifici est de necessitate salutis, prout vltima conclusio manifeste declarat. & quia ex ordine gladiorum hoc aperte patet: ideo agit de pluralitate, potestate, & vsu illorum gladiorum quædam præambula. Sed agere de ordine est ad propositum principale: posset tamen qui vellet ex ipsis præambulis rationes formare ad propositum principales. duo ergo facit: quia primò ponit quem ordinem habent huiusmodi gladij. Secundò probat quòd dixerat: ibi, Nam cùm dicat. dixit ergo, oportet autem gladium esse sub gladio: & temporalem auctoritatem subiici spiritali potestati. quæst. d. quòd hi gladij habent hunc ordinem: quia gladius est sub gladio: cùm temporalis & materialis sit sub spiritali.

c *Nam cùm dicat apostolus.* Hic probat quod dixerat: videlicet quòd debet esse gladius sub gladio. Circa quod tria facit: quia probat hoc per apostolum. Secundò per Dionysium. Tertiò subiungit multa media simul probantia propositum. Secunda ibi, Nam secundum. Tertia ibi, Quod etiam. Dicit ergo secundum Apostolum, Non est potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. non autem ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio, & tanquam inferior reduceretur per alium in suprema. Notandum autem quòd non potest esse essentialis ordo inter aliqua, nisi vnum sit perfectius alio: & vbi vnum magis appropinquat ad Deum quàm aliud. habent enim se res

A respectu Dei, sicut vnum respectu vnitatis: vt innuit Dionysius v. de diuinis nominibus. & sicut non sunt duo numeri essentialiter, differentes, quin vnus habeat plures vnitates quàm aliàs: sic non sunt duæ res essentialiter differentes quin vna perfectior sit alia. Si ergo isti gladij sint per se distincti & ordinati, oportet vnum esse sub alio: & vnum esse perfectiorem alio.

Conuerte gladium tuum in vaginam. Vterque [a] ergo est in potestate ecclesiæ, spiritalis scilicet gladius, & materialis. Sed is quidem pro ecclesia, ille verò ab ecclesia exercendus. Ille sacerdotis, is manu regum & militum, sed ad nutum & patientiam sacerdotis. Oportet[b] autē gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spiritali subiici potestati. Nam[c] cùm dicat apostolus: Non est potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt: non autem ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio, & tanquam inferior reduceretur per alium in suprema. Nam[d] secundum beatum Dionysium, lex diuinitatis est, infima per media in suprema reduci. Non ergo secundum ordinem vniuersi omnia æque ac immediate, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spiritalem autem & dignitate & nobilitate terrenam quamlibet præcellere potestatem, oportet tanto clarius nos fateri, quanto spiritalia temporalia antecellunt. Quod[e] etiam ex decimarum datione, & benedictione, & sanctificatione, ex ipsius potestatis acceptione, ex ipsarum rerum

d *Nam secundum.* Hic probat hoc idem per beatum Dionysium. formetur sic ratio. secundum legem diuinitatis infima reducuntur in suprema per media: & secundum ordinem vniuersi non omnia æque immediate reducuntur ad ordinem: sed infima per media: & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. cùm autem spiritalis potestas excellat terrenam potestatem dignitate & nobilitate: quia spiritalia temporalia antecedunt: istæ duæ potestates non æque immediate reducentur ad ordinem: sed vna reducetur per aliam, terrena per spiritalem. Notandum autem quòd hæc ratio non concludit solùm terrenam potestatem esse sub spiritali: quia temporalia communiter sunt sub spiritalibus: sed etiam probat quòd terrena potestas habet reduci in Deum per spiritalem: hoc est habet dirigi & gubernari per ipsam. Notandum etiam quòd ista ratio est sumpta à Dionysio, & est ad propositum principale, & est declaratio eius quod apostolus dixerat. dicebatur enim per apostolum, Potestates à Deo sunt, & ordinatæ sunt. Cùm ergo dubitari posset quo ordine ordinatæ sunt potestates, hoc dubium soluit, dicens quòd oportet eas vt res aliquæ sunt in vniuerso, ordinatas esse, quia infima per media, inferiora per superiora ad ordinem reducuntur.

Spiritalia antecedunt temporalia.

e *Quod etiam ex decimarum datione &c.* Hic multa media sumit ad probandum quòd potestas terrena est sub spiritali. Circa quod duo facit: quia primò facit quod dictum est. Secundò ex dictis infert ad propositum multas conclusiones ibi, nam veritate testante. Dicit ergo etiam supple sic esse quòd terrena potestas subsit spiritali, ex decimarum datione & benedictione &c. Notandum esse hic posita quatuor media ad propositum quòd terrena potestas subest spiritali. Primum medium de decimis habetur in canone. Secundum de benedictione siue de sanctificatione, habetur ab Hugo. de sacramen libr. ij. Parte ij. Tertium de potestatis acceptione, habetur ab eodem Hugo. eodem. libr. & eadem parte ij. Quartum verò ex ipsarum rerum gubernatione, potest haberi ex verbis Augustin. xj. de trinitat. capit. iiij. Propter primum sciendum quòd si de iure diuino laici dant decimas clericis, tota terra laicorum est in censiua ecclesiæ. terrena itaque potestas secundum omnia bona terrena quæ habet, est sub ecclesia. Propter secundum sciendum quòd Hugo de sacra. libro & parte præassignatis ait, quòd sacerdotalis dignitas regalem potestatem sacrat & benedicit. sed secundum apostolum qui benedicit, maior est: ergo quia per ecclesiam terrena potestas benedicitur, sanctificatur, inungitur quidem si sit inungenda: absoluitur si delinquat. Sed cum inungitur, etiam absoluitur & benedicitur & sanctificatur. quare terrenam potestatem & specialiter reges excellentiores propter vnctionem, & omnes Christianos propter absolutionem, oportet subesse ecclesiæ. Propter tertium sciendum (vt Hugo ait libro & parte præassignatis) quòd spiritalis potestas est maior dignitas quàm terrena: quòd in illo antiquo populo veteris testamenti declaratur manifeste, vbi primum à Deo sacerdotium institutum est: postea verò per sacerdotium regalis potestas iubente domino ordinata est. Potuisset enim Deus si voluisset per seipsum vocare Saulem, & dare sibi potestatem regalem: sed voluit hoc fieri per Samuēlem: insinuans potestatem terrenam dependere à potestate ecclesiastica, & sibi debere esse subiectam. Propter quartum sciendum quòd Augustin. iij. de trinit. cap. iiij. vult quòd totum vniuersum quodam ordine regatur: quia

Potestas terrena sub est spiritali.

Terra tota laicorū est in censiua ecclesiæ.

Reges quare subsunt ecclesiæ.

Sacerdotium præcessit regalem potestatem.

quia corpora grossiora reguntur per subtiliora, & tota corporalis creatura per spiritalem: sed turpis est pars quæ suo non congruit vniuerso. Si ergo in toto vniuerso corporalia reguntur per spiritalia, turpe esset si in genere humano quod est pars vniuersi, terrenæ potestates non subessent spiritalibus, & non regerentur per ipsas.

Corporalia per spiritalia regũtur.

a *Nam veritate testante &c.* Hic concludit de ecclesiastica potestate plures & varias conclusiones ad propositum vtiles. Circa quod quatuor facit: quia primò concludit quòd spiritalis potestas potest terrenam potestatem instituere, iudicare, trãsferre, & plantare. Secundò concludit de ecclesiastica potestate, & potissimè de suprema: quæ à solo Deo non ab homine poterit iudicari. Tertiò concludit de eadem, quomodo est humana, & quomodo est diuina. Quartò concludit etiam de eadem, quòd cum ista ita sint ordinata, quòd qui ecclesiæ potestati resistit, Dei ordinationi resistit: quòd non potest quis ecclesiæ potestati resistere cum salute: nisi duo asserat principia: vt Manichæus errans posuit, quod scriptura sacra veritatem asserens, negat & destruit. Secunda ibi, ergo si deuiat. Tertia ibi, est autem. Quarta ibi, quicunque igitur. Continuetur ergo sic: bene dictum est quòd potestas ecclesiastica potestatem terrenam benedicit, sanctificat: & ab ea potestas terrena potestatem accipit. Nam veritate attestante, id est, canone Bibliæ asserente, spiritalis potestas terrenam potestatem instituere habet: & supple si habet eam instituere, habet eam iudicare, si bona non fuerit: quia cuius est condere, eius est destituere: & quia etiam quantum ad terrenam potestatem habet eam instituere: & si non bona fuerit, habet eam iudicare & destituere. sic enim secundum hunc modum de ecclesia & ecclesiastica potestate verificatur vaticinium Hieremiæ, Ecce constitui te hodie, id est à die qua formata est ecclesia super gentes & regna, vt euellas, & destruas, & dispergas, & dissipes ea destruendo: ædifices & plantes ea instituendo. Notandum autem quòd dicit veritate testante, spiritalis potestas terrenam instituere habet: quia vt patet ex veteri lege & ex canone Bibliæ, primum à Deo sacerdotium institutum est: & post iubente domino per sacerdotium regalis potestas ordinata est.

Subdiuisio textualis.

Hiere.j.

Cor.ij.

b *Ergo si deuiat &c.* Hic ponit conclusionem secundam de ecclesiastica potestate, & potissime de suprema, quòd si deuiat, à Deo solo poterit iudicari. Continuetur ergo sic, dictum est, si deuiat terrena potestas, iudicabitur à potestate spiritali: sed si deuiat spiritalis, minor iudicabitur à suo superiori. si verò suprema spiritalis potestas deuiat, à solo Deo non ab homine poterit iudicari, testante apostolo: spiritalis homo iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur. Notandum autem quòd ille est spiritalis homo qui habet sanam mentem & sanum iudicium: sicut ille est sanus corporaliter qui habet sanum gustum, & habet sanum iudicium de saporibus. sic, & ille est spiritaliter sanus qui habet sanam mentẽ, & habet sanum & rectum iudicium de agibilibus. sicut ergo solus ille qui est sanus corporaliter, potest recte alia corporalia iudicare: sic solus ille qui est spiritalis, potest de omnibus iudicare tam de spiritalibus quàm de corporalibus: quia corporalia sub spiritalibus continentur. Notandum etiam ꝙ idẽ est esse spiritalem, & sanũ spiritaliter: quia quicunque est spiritalis, habet sanũ mentem, & habet rectũ iudicium de rebus. Notandum etiam ꝙ sicut habens gustũ infectum male iudicat de saporibus, & in suo iudicio ab omnibus iudicatur: quia si habet gustum infectum cholera, etiã dulce iudicabit amarum: sic habens mentẽ infectã, habet prauũ iudicium de agibilibus, & in suo iudicio ab omnibus iudicatur & reprehenditur: quia iudicabit esse faciendum quod nõ est faciendum: iuxta illud, Dicit amor cæcus, dedecus esse decus: itaque spiritalis homo & habens sanam mentem iudicat omnia, & ipse

Spiritalis quilibet sanam mentem habet.

A à nemine iudicatur: quia in suo iudicio à nemine reprehenditur. Notandũ etiam ꝙ duplex est spiritalitas, personalis, & secundũ statum: & duplex est iudicium, siue duplex est correctio, auctoritatiua, & fraterna: ¶ Itaque spiritalis personaliter omnes iudicat: quia omnes male agentes potest corrigere correctione fraterna: & ipse à nemine iudicatur, quia si est spiritalis bonus & sanctus, nil agit de quo possit iudicari vel reprehendi. Est autem alia spiritalitas secundum statũ, quando est in statu sanctissimo & spiritalissimo: & in hoc statu est solus summus pontifex: ideoque quilibet eum nominat & nominare debet sanctissimum patrem. Iste omnia iudicat, etiam auctoritate: quia super omnes auctoritatẽ habet & ipse à nemine iudicatur, quia nullus habet auctoritatem super ipsum personaliter. ergo possunt esse, & forte sunt multisanctiores papa, & spiritaliores eo, sed secundum statum nullus est ita spiritalis nec ita sanctus: & quia auctoritate iudicare respicit spiritalitatem & sanctitatem secundum statum: ideo auctoritatiue ipse solus est ille spiritalis homo qui iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur.

Spiritalitas est duplex.

† *Alias, superna.*

Papa sanctiores multi possunt esse.

c *Est autem hæc auctoritas &c.* Hic ponit conclusionem tertiã de ecclesiastica potestate, ostendens quomodo sit humana, & quomodo non humana: vel ostendit quomodo sit humana & quomodo diuina. est enim humana, quia data est homini: & est humana, quia exercetur per hominem: tamen non est humana, quia sit data ab homine: sed potius est potestas diuina, quia data à Deo: nam ore diuino Petro est data, sibi, suisque successoribus. Est etiam hæc auctoritas diuina: quia firmata in ipso Christo petra quam Petrus confessus fuit: dicente domino ipsi Petro, Quodcunque liga. &c. litera patet quidem. Notandum autem ꝙ hæc auctoritas dupliciter est humana, & dupliciter diuina. Est autẽ humana, quia data homini: & est humana, quia exercetur per hominẽ. Sed est diuina, quia est data à Christo qui erat Deus: & est diuina, quia firmata est in petra firma in Christo qui erat verus Deus. Notandum etiam ꝙ omnia ista quatuor possunt haberi ex euangelio. Nam ꝙ sit humana, quia data est homini, habetur ex euãgel. vbi dicitur: Tibi dabo &c. ꝙ etiam sit humana, quia exercetur ab homine: patet ex euang. dũ dicitur, Quodcunq; liga. &c. Quòd sit diuina, qa data à Deo: patet ex euãgelio, quia ipse Christus qui erat Deꝰ, loquebatur quãdo dixit, Tibi dabo. & ꝙ sit diuina, quia fundata in eo: patet ex euangelio, quia ipse Christus qui erat Deus, loquebatur cum dixit, Super hanc petram, id est, super meipsum qui sum petra, & qui significor per petram, ædificabo ecclesiam meam.

Auctoritas papæ est humana & diuina.

d *Quicunque igitur &c.* Hic ponit conclusionem quartam de ecclesiastica potestate dicens: Quicunque igitur huic potestati, supple ecclesiasticæ à Deo sic ordinatæ resistit, Dei ordinationi resistit: & supple nõ potest esse in statu salutis, nisi forte fingat duo principia & duos deos, sicut finxit Manichęus hæreticus: quod dictũ falsum & hæreticũ iudicamus: quia testante Moyse, non in principiis, sed in principio cœlũ Deus creauit & terram. Notandum autem quòd Deus pater secundum vnum modum exponendi quem tangit Aug. super Gen. in principio. i. in filio creauit &c. Et quia pater & filius non sunt duo principia, sed vnum principium: imò quia tota trinitas pater & filius & spiritusanctus relatiue ad creaturam nõ sunt plura principia, sed vnũ principiũ, vt dicit Aug. iiij. de trini. c. xiij. ideo nõ in principiis sed in principio cœlũ Deus creauit & terrã. Notandum etiam ꝙ si essent duo dij, possent esse plura capita in regimine humani generis: & vnum caput posset referri in vnum Deum, & aliud in alium Deum. Sed cum hoc sit falsum & hæreticum, sicut non est nisi vnus Deus & vnus Dei filius Iesus Christus: ita ecclesia non habet nisi vnum caput & vnum principalem vicarium Iesu Christi, cui subesse est de necessitate salutis.

In principio, & non in principiis Deꝰ cœlum creauit & terram.

Ecclesia vnicũ caput habet.

e *Porro subesse Romano pontifici.* Hic ponit conclusionem tot modis

modis inuestigatam, ac etiam illatam ab omnibus antedictis. Continuetur autem sic. quia ex conditionibus quibusdã generalibus competentibus ecclesiæ: & quia ex quibusdã adaptationibus spiritalibus adaptatis ecclesiæ: & tertiò quia ex ipsis gladiis qui sunt in ecclesia, patet ꝙ tenemur subesse Roma. pon. porrò, id est certe quia sic est. Ideo omnibus his consideratis declaramus, dicimus, & definimus omnino esse de necessitate salutis omni humanæ creaturæ subesse summo pontifici. Notandum autem quòd ait dominus papa se declarare, dicere, & definire omnino, quod sibi subesse est de necessitate salutis &c. quæ possunt sic adaptari, vt concludamus quòd subesse summo pontifici est de necessitate salutis. declaramus, si consideramus conditiones generales suprà positas competentes ecclesię: dicimus, si consideramus adaptationes speciales adaptatas ecclesiæ: & hoc definimus, si consideramus ipsos gladios qui sunt in ecclesia: & omnino, id est penitus: vel omnino, id est præfatis omnibus consideratis, pronuntiamns sic esse. Et hæc de expositione præsentis decretalis ædictæ à sanctissimo patre & domino, domino Boni. diuina prouidentia papa octauo dicta sufficiãt. Io. Mon. A DITIO. Quæro vtrum potestas spiritalis debeat dominari temporali? Et videtur quòd non: quia iurisdictiones sunt distinctæ: vt in authen. quo opor. epi. in prin. col. j. de conse. dis. iij. celebritatem. in fi. Non ergo papa debet se intromittere de potestate temporali: sed debet temporalia dimittere imperatori, regibus & aliis dominis temporalibus. viij. distinct. quo iure. ar. extra qui fi. sint leg. cap. lator. & cap. causam. aliàs poneret falcem suam in messem alienam. s. de elect. ca. venerabilem. quod non est faciendum. vj. q. iij. c. j. Præterea secundum Hug. Imperator à solo Deo habet potestatem in temporalibus, papa in spiritalibus: & sic iurisdictiones sunt distinctæ, vt dicunt primæ concordantiæ. Et licet coronã recipiat à papa: gladium tamen ab altari. xciij. distin. legimus. & etiam ante fuit imperium quàm apostolatus. Præterea potestas spiritalis indiget temporali multoties. xxiij. q. v. administratores. ergo non dominatur ei. Præterea si potestas spiritalis dominaretur temporali, haberet dominium temporalium. Sed dominium earundem rerum non potest esse simul & semel in solidum eodem tempore apud plures. ff. commo. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ergo nullus alter haberet dominium, quod est falsum: ergo &c. Contrarium videtur. Christus commisit summo pontifici vices suas: vt habetur Matth. xvj. cap. & xxiiij. quæstion. j. quodcunque. Sed Christo data erat omnis potestas in cœlo & in terra. Matth. xxviij. ergo summus pontifex qui est eius vicarius habebit hanc potestatem. extra de transl. epi. ca. quanto. Respondeo & dico quòd potestas spiritalis debet dominari omni creaturæ humanæ, per rationes quas Hostien. inducit in summa, qui fil. sint leg. §. qualiter & à quo. Item quia Iesus Christus filius Dei dum fuit in hoc mundo, & etiam ab æterno naturalis dominus fuit, & de iure naturali in imperatorem & quoscunque alios depositionis sententias ferre potuisset, & damnationis & quascunque alias: vt potè in personas quas creauerat, & donis naturalibus & gratuitis dotauerat, & etiam conseruabat. Et eadem ratione & vicarius eius potest. Nam non videretur dominus discretus fuisse (vt cum reuerentia eius loquar) nisi vnicum post se talem vicarium reliquisset, qui hæc omnia posset. Fuit autem iste vicarius eius Petrus: Matth. xvj. vltra medium. Et idem dicendum est de successoribus Petri, cum eadem absurditas sequeretur, si post mortem Petri humanam naturam à se creatã sine regimine vnius personæ reliquisset. arg. ad hoc s. qui fi. sint le. per venerabilem. vltra medium. de hoc no. Innoc. s. de fo. compe. ca. licet. Et ideo dominus Bonifa. viij. motus multis aliis efficacibus rationibus & exemplis & auctoritatibus sacræ scripturæ declarauit, dixit & definiuit subesse Romano pont. omnem humanam creaturã, esse de necessitate salutis: vt in extrauaganti, vnam sanctam. quę hic de verbo ad verbum posita est cum glo. domini Io. Mo. qui plene declarat hanc quæstionem. Ad argumenta in contrarium respondeo. Ad primum cùm dicitur quòd iurisdictiones sunt distinctę &c. dicit Hosti. sic, Ego iurisdictiones assero, & vtranque à Deo processisse: vt d. authen. quo. opor. epi. tamem quanto altera magis Deo appropinquat, tanto maior. Ergo sacerdotiũ maius: quod probatur ex ordine scripturæ dictæ auth. Et sic intellige ꝙ non multũ discrepant sacerdotium & imperium: vt in auth. de non alie. aut permu. rebus ecclesiæ. §. sinimus. col. ij. Non multum discrepant quo ad principium vnde procedunt: sed multum discrepant quo ad maioritatem. Inde est ꝙ caput episcopi inungitur, sed armus regis: & episcopus chrismate, rex oleo: vt sciatur quòd episcopus est vicarius capitis nostri, id est Iesu Christi, & vt ostendatur quanta sit differentia inter auctoritatem pontificis, & principis potestatem. extra de sa. vnc. c. j. versi. vnde in veteri testamento. Et eodẽ modo respondetur ad secundã oppositionem. Et ꝙ dicitur ante fuisse imperium quàm apostolatum: hoc non facit ad propositum: quia potestas non ratione temporis dicitur maior, sed potius ratione dignitatis. Nam etsi Andreas primus venit ad fidẽ quàm Petrus, prelatus est tamen Petrus Andreę: cum in apostolorum catalogo semper primus quasi præcipuus præmittatur: non ꝙ Petrus sit potior tempore, sed potior dignitate. Ad tertium argumentum dico quòd licet (vt s. dictum est) omnis humana creatura subsit papæ, & sic potestati spiritali: non tamen sequitur ꝙ habeat dominiũ omnium rerum temporalium. Ad cuius declarationem sciendum est ꝙ est duplex dominium. Est enim quoddã dominium iure diuino: quoddam aliud iure humano. viij. dist. quo iure. Diuinum dominium est illud quod est apud Deum super omnẽ creaturam. ipse enim Deus creator est omniũ vniuersorum. qui enim manet in æternum creauit omnia simul. Item in Gene. cap. j. In principio creauit Deus cœlum & terram. Et vide de hoc quod legitur & not. s. de sum. trin. & fide catho. ca. j. Isto dominio, domini est terra, & plenitudo eius. in psalmo. s. de deci. c. tua nobis. & d. c. quo iure. Istud dominium est verum dominium, simplex & absolutum: & vnus est dominus omnium creaturarum Deus. Et ideo propriè loquendo, omnes creaturæ, proprietates, res & possessiones, & bona alia in nullius bonis sunt verè absolutè & propriè, nisi Dei. Circa quod dominium dicit Hosti. s. de vo. & vo. redem. ca. quod super. in magna glo. ver. mihi tamen videtur. sic, Videtur mihi ꝙ in aduẽtu Christi omnis honor, & omnis principatus, & omne dominium & iurisdictio de iure, & ex iusta causa per illum qui supremam manum habet, nec errare potest, omni infideli subtracta fuerint, & ad fideles translata. quòd hoc iusta causa fuerit. probatur Ecclesia. x. Regnum de gente ad gentem transfertur propter iniustitias & iniurias, & contumelias, & diuersos dolos. Quòd hoc factum sit comprobatur. s. de consti. c. translato. & hoc in personam Christi filij Dei viui: qui non solum sacerdos fuit, sed & rex. Lucæ j. Ecce concipies in vtero &c. vsque, & regni eius non erit finis. vnde & ipse dixit Matth. xxj. Auferetur à vobis regnum, & dabitur genti facienti fructum eius. Huius autem regni & sacerdotij principatum perpetuum commisit filius Dei Petro & successoribus eius: vt pater in eo quod legitur & no. lib. vj. de homici. ca. pro humani. & s. qui fi. sint le. per venerabilem. §. rationibus. per totũ. & maximè in versi. fi. Et de tali domino diuino dico quòd omnis temporalis potestas est subiecta spiritali: & debet potestas spiritalis potestati temporali dominari. Aliud est dominium quod secundum legistas vocatur legale dominium: & ita nominat Accur. ff. de verb. sig. l. rectè. secundum verò canonistas vocatur humanum: vt in d. c. quo iure. De isto legali vel humano dominio dicit Inno. sic, quòd eius iuris est quod ad aliquem spectat vel acquiritur de iure naturali: vt sunt dominia, obligationes, & huiusmodi &c. Innuens expressè quòd rerum dominia & obligationes sunt de iure naturali, id est de iure gentium. Non autem à iure ciuili vel imperatore: vt actiones. ff. de iusti. & iur. l. ex hoc iur. instit. de re. diui. §. fere. ita no. Inno. de consti. cap. quæ in ecclesiarum. & Compost. dicit ibidem, quòd à iuregentium descendunt dominia: sed per leges principum distinguuntur modi per quos rerũ dominia acquiruntur. ff. de acqui. re. do per totum: & insti. de re. di. per totum. Et sic intelligitur quod legitur viij. distin. quo iure. & sic concordant in hoc quòd dominia sunt de iuregentium. Videtur mihi quòd dominium rerum legale vel humanum fuit à Deo collatum humanæ creaturæ: & non fuit ab initio introductum iuregentium vel ciuili. Nam Deus omnia quæ creauit, fecit propter rationalem creaturam: & omnia subiecit rationali creaturæ. Gene. ca. j. Et sic reseruato sibi vniuersali & vero dominio omnium creaturarum, huius dominij vtilitatẽ concessit ab initio humanæ creaturæ quo ad vsum. quod videtur intelligere Accursi, C. de iur. do. l. in rebus. super verbo, naturaliter. vbi dicit ꝙ iure primæuo non distinguebantur dominia, nisi quantũ ad vsum &c. vnde ante iusgẽtiũ omnia fuerunt cõmunia quousq; iuregentiũ vsibus primorũ parentũ introductũ fuit, ꝙ terrę diuiderentur & hmitarentur, & appropriarentur, vt vnusquisq; quod suũ esset sciret. Vnde lex dicit ꝙ iuregentiũ dominia sunt distincta, nõ dicit introducta: vt d. l. ff. de iusti. & iur. l. ex hoc iure. Cũ enim iuregentiũ diuidantur dominia: sequitur ꝙ ante diuisionem erant dominia cõmunia. arg. ff. communi di. l. iiij. circa princ. cũ ibi notatis. vnde ex cõcessione diuina vtilitatis dominij rerũ causatur quoddam dominium legale vel humanũ, quod respectu veri dominij diuini non dicitur dominiũ sed in se cõsideratũ dicitur verũ. Istud vero dominiũ legale vel humanũ prout erat in communi, non debet dici iurisgentiũ, sed diuini. Prout verò cuilibet appropriatur vel acquirit ur hoc dominiũ, sic consideratũ est iurisgentiũ. Et tale dominiũ nõ est apud papam tantũ, sed apud omnes qui iustè acquirunt: & ex quo semel acquisitũ est, non licet papę vel alicui alteri auferre vel occupare sine iustã causa: quia esset contra ius naturale diuinum quo vnicuique dictum est: Ne faciat alteri quod sibi non vult fieri: vt in princi. decretorum. Et dominus dicit in euan-

Papa subesse est de necessitate salutis.

Additio domini Petri Bertrandi.

Potestas spiritalis an debeat dominari temporali.

Iurisdictio spiritalis omnes creaturas humanas adstringit.

Dominium est duplex.

Christus fuit sacerdos & rex.

Dominium legale vel humanum quale est: et an fuerit ab initio introductum.

Dominia iure præmauo non erant distincta.

in euang. Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerũt patres tui. ix. q. ij. nullus alteri[9]. facit ad hoc. C. de cohorta. l. si quis. lib. xij. Et hoc intelligo sine causa: quia ex iusta causa posset aliquis priuari ab homine vel à iure tali dominio. ff. de reli. & sum. fu. l. si quis sepulchrũ. C. pro quibus cau. fer. li. acci. per totum. & ff. & C. de bo. dam. per totum. Vnde per hoc respondetur ad arg. quòd quantum ad humanam creaturam illa subest spiritali potestati, sicut dictum est. Sed domnia rerum aliarum sunt apud singulos qui iuste acquirunt: verum est de dominio legali vel humano: sed diuinum dominium est apud Deum. Nec est contradictio, diuersis respectibus accepto dominio. Ad illa iura communia quæ dicunt quòd imperator est dominus mundi. ff. ad leg. Rhod. l. deprecatio. responde vt not. C. de quadri. præscript. l. bene à Zenone. Petrus Bertrandi.

Dominium rei an possit domino suo tolli.

Imperator est dominus mundi.

Ioannis xxij.

Prælati non discurrant præsertim habitu transformato: qui si ad curiam venerint, inde recedere non debent sine papæ licentia: aliàs ipsi & receptantes illos excommunicati sunt.

CAPITVLVM SECVNDVM.

VT prelatorum inepta discursibus grauitas, & simplicitas simulationibus obuia, & ipsorum ad Christi vicarium indeuotio, religiositati quippe contraria, non immerito arguenda, cum reuerentiam illorum sanctitas, lucẽ puritas, firmosq; maturitas poscat gressus, vt sint vita mũdi, fama clari, proficuiq; reddantur exemplo. Verùm quia ipsorum quorundam (vt fide dignorum habet assertio) eò vana prorupit interdum, ne dixerimus perniciosa, temeritas, quòd (vestibus spiritalis sanctitatis abiectis, dissimulato habitu, ad remotas à suis sedibus partes se transferunt, quinimo ad sedẽ apostolicam clanculo nobis nõ visis, nec insinuato† ℭ venerint: venisse, latitasse, discessisseq; dicatur: nos ne tacentibus nobis nõ præcisus huiusmodi morbus inualeat, dum prouidum creditur quod incautum, licitum quod impune: Omnibus episcopis superioribusque prælatis sub obtestatione diuini iudicij inhibemus ne absque rationabili causa, timoris forte vel alia, extra suarum ciuitatis & diœcesis ac prouinciarum (mutatis habitibus) limites indiscrete discurrant. Inhibemus etiã ne qui episcoporũ & superiorũ ipsorũ latenter (præsertim habitu transformato) veniẽtes ad curiam, de ipsa (Romani pontificis non præsentati conspectibus, vel saltem ab eo recedendi licentia non obtenta) recedant. Si qui verò episcoporum & superiorum huiusmodi nostræ inhibitionis contradictores extiterint, & absque ipsius Romani pontificis recedendi licentia concessa, eoque non viso recesserint ab eadem, necnon si qui scienter receptauerint antedictos, nisi id confestim eidem Romano pontifici vel alicui per quem hoc ipsum ad eius crediderint deduci notitiam, manifestare curauerint, (etiam si episcopali, archiẽpiscopali, patriarchali, vel quauis alia dignitate præfulgeant) eos excommunicationis sententia innodamus.

† Aliàs, intimato.

Licitum creditur quod non punitur.

Ioannes xxij.

Prælati ad curiam non debent more noctuæ latenter venire, nec inde sine papali licentia recedere: aliàs infideles iudicantur, & sententia excommunicationis ligantur.

CAPITVLVM TERTIVM.

ETsi deceat quoslibet subditorum curam exercere solicitè, & per omnia velut lucis filios ambulare: hoc tamen præcipue ab ipsis exigitur, qui constituti per altitudinem dignitatis, vt in specula, circa commissas sibi plebes pastorum simul & custodum partes implere tenentur, & coram ipsis laudabilium operum exẽplo lucere. Ad nostrũ sane peruenit auditum, quòd nonnulli pontificali præditi dignitate gregum suorum custodiam negligentes, & abhorrentes lucem tanquam filij tenebrarum, non verentur se ab ouium suarum cura, mercenarij more, tempore longo subducere, & pontificali dignitate reiecta non erubescunt vagari per deuia sub habitibus transformatis: ac cõtempto de exhibendo paribus & superioribus honore præcepto, sic abiecti & indecori interdum ad sedem apostolicam clãculo declinare præsumunt, vbi more noctuæ (cuius intuitum nox illluminat, lux excæcat) de die latentes, horis tenebrarum, quos suis arbitrantur conformari desideriis, visitant, suos eis euomentes conceptus iniquos, & cõspirationes forsan illicitas aduersus nos & alios pertractantes, & demum abinde (non absque notabili sedis prædictæ contemptu) reuerentia tam consueta quàm debita non exhibita Romano pontifici, & nec ab ipso petita licentia nec obtenta, recedunt. Nos igitur & ipsius sedis honori in hac parte prospicere, actalium insolentiis finem imponere cupientes: de fratrum nostrorum consilio hoc generali prohibemus edicto, ne decætero præsul aliquis sine sui superioris licentia, nisi pro negotiis ecclesiæ sibi commissæ, extra suam diœcesim audeat pernoctare: firmiter statuentes vt quicunque pontifex ad Romanam curiam veniens, papale palatium primitus visitet, ad papam (si hoc patiatur temporis opportunitas) intraturus, ac reuerentiam consuetam & debitam exhibiturus eidem: nullatenus recessurus à curia, nisi ab ipso super hoc petita licentia & obtenta. Quòd si secus à quoquam super his fuerit attentatum, nos quoscunque prælatos quauis etiam patriarchali dignitate fulgentes, sic ad sedem accedentes, & ab illa (vt prædicitur) recedentes, necnon quoslibet alios qui tales apud sedem ipsam receptare præsumpserint, nisi ante receptionem huiusmodi eidem Romano pontifici significauerint aduentum illorum: decernimus eo ipso notam infidelitatis incurrere, ac excommunicationis sententiæ subiacere. Nulli ergo &c.

Noctua nocte videt, lux huic excæcat oculos.

DE TREVGA ET PACE.

Sixtus quartus.

Sixtus papa volens discordiam ex pragmatica sanctione subortam sedare, ordinarii regni Francie ad conferenda beneficia sex menses concedit. Facultatem concedendi sex gratias sibi retinet. Beneficia cardinalium & eorum qui cardinalibus sunt familiares, in regno Francie existentia, sue dispositioni vsque ad certum tempus reseruat. De beneficiis promouendorum quid fieri debeat, ostendit. Causas beneficiales in prima instantia vult in partibus terminari: in quibus ante definitiuam sententiam (nisi in vno casu) vetat appellari. Quid de causis in curia pendentibus faciendum sit, narrat. Si autem eadem causa in diuersis curiis diuersis respectibus tractatur, quonam pacto terminanda sit, hic recitatur. Taxas beneficiorũ editas à Ioanne 22. seruandas censet. Tandem tẽpus ponit intra quod vult ista acceptari & seruari. Scias tamen quod huiusmodi concordata tanquam iuri communi: & decretis Constan. & Basilien. contraria, non sunt effectum sortita.

CAPITVLVM PRIMVM.

DVniuersalis ecclesiæ regimen diuina disponente clementia vocatis, inter alia pro commissorum populorum votiua dilectione nil occurrit præstantius, quàm exorta inter personas ecclesiasticas (principis tenebrarum astutia) discordiarum fomenta, per nostrę solicitudinis occursum protinus extinguere: vt cuiusuis altercationis salubriter euulsis seminibus, pacis & tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos (diuina nobis assistẽte gratia) imponere & conseruare valeamus. Cupientes itaque vt suscitata retroactis tẽporibus discordia (prohdolor) in regno Frãcię, Delphinatu, aliisque terris & dominiis charissimi in Christo filij nostri Ludouici Francorũ regis illustris, inter nonnullas ex eisdem

Discordia est extinguenda, & pax conseruanda.

ex eisdem personas occasione cuiusdã constitutionis quæ in eodẽ regno diutius inoleuit, quam personæ prædictæ pragmaticam sanctionem vocãt, ne si (qd absit) maiora fomenta sumeret, dãna pariter & graua scãdala periculaq; subsequerentur, sine debito clau datur, & totaliter secludatur: Auctoritate apostolica ex certa sciẽtia de fratrum nostrorum cõsilio omnibus & singulis prelatis & aliis personis ecclesiasticis regni, Delphinatus, terrarum & dominiorum eorundẽ, ad quos dignitatum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum, terrarum & dominiorum eorũdem collatio, prouisio, præsentatio, electio, seu quæuis alia dispositio pertinet: de quibusuis dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus & præbendis, necnon aliis beneficiis ecclesiasticis cũ cura & sine cura, secularibus & regularibus ad eorum collationem, prouisionem, præsentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionẽ pertinentibus: quæ deinceps in Februarij, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus futuris perpetuis temporibus vacare contigerit, dummodo dispositioni apostolicę ex aliqua generali reseruatione in corpore iuris clausa, aut per alteram ex constitutionibus felicium recordationũ Benedicti xiij. quæ incipit ad regimen.[a] aut Ioannis xxij. Romanorum pontificum prędecessorum nostrorum, quæ incipit, execrabilis.[b] seu constitutiones & regulas cancellariæ apostolicæ per nos super hoc editas reseruata generaliter nõ existant, perinde ac si aliquę à sede apostolica vel eius legatis expectatiuæ literæ nõ emanassent, liberè disponendi facultatem concedimus per præsentes. Et quia isti summi pontifices prędecessores nostri consueuerunt se in concessionibus gratiarũ expectatiuarum personis benemeritis exhibere liberales, nostræ intentionis existit concedere in regno, Delphinatu, terris, & dominiis regni huiusmodi vltra gratias expectatiuas per nos in eisdem regno, Delphinatu, terris, & dominiis concessas (quibus in aliquo præiudicare nõ intendimus per pręsentes, quasque in suo robore permanere volumus) sex personis idoneis regnicolis, sex alias gratias expectatiuas ad quamlibet collationem, prouisionem, præsentationem seu quamuis aliã dispositionem singulorum ex prælatis & aliis personis prædictis. Ex quibus quidem sex gratiis duæ gratiæ expectatiuæ concedentur duobus clericis regnicolis idoneis, pro quibus rex ipse & charissima in Christo filia nostra regina, ac dilectus filius nobilis vir Delphinus Vien. necnon magistri & præsidentes, ac alij officiarij in aliquo ex parlamẽtis regis eiusdem regni nobis super hoc vnanimiter supplicabunt: qui duo nominati per regem & reginam, Delphinum, magistros, præsidentes, & officiarios præfatos, gaudeant prærogatiuis ad instar familiarium nostrorum continuorum commensalium. Ipsisque sex gratiis consumptis: alias sex gratias similes aliis sex gratiis personis idoneis modo & forma præmissis concedere intendimus. Volumus autem, ac eisdem auctoritate & tenore pręsentium decernimus & declaramus, beneficia quæ venerabilium fratrum nostrorum sanctę Romanę ecclesię cardinaliũ familiares continui commensales eorũ familiaritate durante in regno, Delphinatu, terris & dominiis pręfatis obtinent, & in posterũ obtinebunt, dispotioni apostolicę in posterum censeri reseruata, quandiu duntaxat cardinales pręfati vitã duxerint in humanis, ac post obitum eorundẽ cardinalium per sex annos continue sequentes. Quibus quidem sex annis elapsis alij ad quos eorundem beneficiorum collatio, prouisio, pręsentatio, electio seu quęuis alia dispositio aliàs pertinet: de beneficiis familiarium huiusmodi in regno, Delphinatu, terris & dominiis pręfatis consistentibus, in prędictis mensibus disponere valeãt huiusmodi reseruatione nõ obstãte. Concedimus etiã ꝓ beneficiorum quę promouendi per nos ad dignitates seu beneficia cõsistorialia ipsarum prouisionum per nos de eorum personis faciẽdarum obtinebunt, ac in quibus & ad quæ ius eis quomodolibet competit ac competere poterit; per promotiones ad dignitates & alia beneficia consistorialia prędicta, ac munus consecrationis eisdẽ promouendis impendendum, seu lapsum temporis de consecrandis episcopis à sacris canonibus definiti vacaturorum, si promotiones ipsæ in aliquo ex supradictis mensibus fiant, nisi beneficia ipsa essent aliàs dispositioni apostolicæ (vt pręfertur) reseruata, ad prælatos & personas supradictas: Si verò in aliis mensibus promotiones eisdẽ fieri contingat, ad nos & Romanos põtifices successores nostros collatio, prouisio, & omnimoda dispositio pertineat: Et quoniam sedis apostolicæ notariorũ magnus reperitur numerus, eorundem notariorum qui habitum per eiusdem sedis notarios gestari solitum publice & continue gestant & in posterũ gestabunt, beneficia in eisdem regno, Delphinatu & terris consistentia duntaxat censeantur reseruata: quodque omnes & singulæ causæ beneficiales in partibus coram iudicibus competentibusvsque ad definitiuam inclusiue: in prima duntaxat instantia in qua nulli ante definitiuã liceat appellare, ne appellatio (si fuerit emissa) debeat admitti, nisi ab interlocutoria vel à grauamine negotium principale minime concernente, quod non possit per appellationem à definitiua sententia reparari. In aliis verò instantiis in Romana curia tractẽtur, cognoscantur, & fine debito terminentur. Causæ verò beneficiales pendentes in dicta curia inter nostros aut dictorum cardinalium familiares continuos commensales ipsis cardinalibus in eadem curia præsentibus, seu in aliqua legatione aut recreationis causa secedentibus, necnon præfatæ sedis officiales, officia actu exercentes, aut alios à præmissis qui per sex menses curiam prædictã secuti sunt, & sequũtur de pręsenti, curiales & quoscunque alios eorum aduersarios super quibusuis beneficiis eisdẽ aduersariis auctoritate ordinaria collatis, per illos quibus cõmissę reperiuntur, seu alios per nos ad id deputatos, seu etiam deputandos iudices audiantur, cognoscantur, decidantur, fineque debito terminentur, ac executioni debitæ demandentur. Cæterę verò similes causę beneficiales inter quoscunque alios pendentes, & quę quibusuis iudicibus seu auditoribus cõmissę reperiãtur, aliquibus iudicibus competentibus in regno Frãcię auctoritate apostolica cõmittantur audiẽdæ, & cognoscẽdæ, decidendę, & fine debito terminãdę, cũ necessaria earũdem causarũ aduocatione. Præterea quia aliquæ ex supradictis causis in eadẽ Romana curia super petitorio & diuersis curiis ipsius regni super possessorio tractãtur: volumus ꝓ in eisdẽ causis in diuersis curiis super petitorio & possesso-

a *Ad regimen.* hæc habetur infrà sub tit. de præben.

b *Execrabilis.* ista habetur j. sub tit. de præben. cum glo. Guilelmi de mõte Lauduno, & etiã inter xx. Ioan. xxij. cum glos. domini Zenzelini sub eo. titu. de præben.

A

B

C

D

Notarii apostolici in magno sũt numero.

Appellare an liceat ante definitiuã sententiam, vide c. super eo. 2. extra de appella.

Causa eadẽ diuersis respectibus in diuersis curiis tractari potest.

a Taxæ. vide pro hoc extrauagantem, cũ ad sacrosanctæ. quæ est inter xx.Ioã.xxij. sub tit.de sentent.excom.
b Ex electoribus. electores imperatoris sunt septẽ: tres ecclesiastici, & quatuor laici: de quibus per gl.in cap.ad apostolicæ. de sen.& re iudi.lib.vj.

possessorio vnicò & eodẽ cõ textu pendentibus, (suspenso petitorio, & cẽsuris super hoc latis) in possessorio in curiis eorundem iudicum corã quibus causæ possessorij pendeant de præsenti, procedant, causæque ipsæ super huiusmodi possessorio intra biennium terminentur & finiãtur. Alioquin biẽnio elapso liceat partibus ipsis procedere super petitorio, & vlterius dictis causis expeditis super possessorio: aut huiusmodi biennio elapso altera partium litigantiũ coram iudice competenti auctoritate apostolica deputato poterit ius suum prosequi, ipseque apostolicus iudex intra aliud bienniũ causam in petitorio terminare teneatur. Quod si nõ fecerit, causa ipsa ab eo euocata, & lis penitus extincta censeatur. Et si forsan aliquis eorundem iudicum cuiusuis sibi commissæ causę expeditionem malitiosè proroga re aut differre præsumpserit, excõmunicationis & omnium beneficiorum suorum priuationis pœnas ipso facto incurrat: à qua quidem excommunicationis pœna absolui nequeat nisi à nobis & successoribus nostris Romanis pontificibus, præterquam in mortis articulo: quodque decętero in literis expediendis in regno Franciæ, Delphinatu & terris aliisque dominiis prædictis seruentur taxæ [a] super hoc editæ per Ioan.xxij.papam prętatum, & excessus si qui fuerint, corrigantur. Et quia propter assiduas guerras & nouitates, quæ continue vigẽt in dicto regno, prætenditur ecclesias dũ vacant grauatas in taxa etiam reformata in concilio Constantiensi, quæ reducta est ad medietatem antiquæ taxę, quòd grauatus in eadem taxa prętatus promouendus soluat communia & minuta seruitia, quæ plures ex Gallis annatam vocant: tantùm pro vera æstimatione fructuum ecclesiæ & monasterij ad quæ fit promotus: eaque in dicta cancellaria & camera apostolica inuiolabiliter obseruari mandamus. Et quia in supradictis concessionibus regnũ ac regẽ maxima sumus charitate complexi, credendũ est non immerito vt se deuotos & obedientes erga sanctam Ro.eccl.exhibeant. Quare volumus & eisdem auctoritate & tenore statuimus quòd præfatus Rex intra quatuor mẽses prẽmissa acceptare & obseruare, ac in regno, Delphinatu & dominiis huiusmodi obseruari facere, necnon intra alios duos præfatos quatuor immediate sequentes menses super acceptatione & obseruatione, aliisque præmissis omnibus & singulis per suas patentes literas nos & sedem præfatam certificare teneatur. Alioquin præsentes literæ & inde secuta quæcũque sint cassa & irrita, nulliusque roboris vel momenti. Nos enim extunc irritũ decernimus & inane, si secus super his à quoquã quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam nostrarum concessionis, intentionis, voluntatis, constitutionis, declarationis, indulti, mãdati & statuti infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorũ Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ M. cccclxxij. septimo Idus Augusti, pontificatus nostri anno j.

Iudici negligenti pœna mirabilis imponitur.

Beneficiorum taxæ.

Sixtus quartus.

A Discordia inter religiosos mendicantes & ecclesiarum parochialiũ rectores in partibus Germaniæ quatuor delegatis commissa, per eos sub certis formis & modis in pacem & concordiam conuersa fuit: quam Romanus pontifex confirmat, præcipiens sub pœna excommunicationis illam à prælatis obseruari.

CAPIT. SECVNDVM.

VIces illius qui supra petram ædificauit ecclesiam suam (meritis licet insufficientibus) gerentes in terris, & per eius immaculata vestigia (quantũ nobis ex alto conceditur) incedere satagẽtes, inter Christifideles quoslibet, & præsertim sub vno atque eodẽ sacerdotij vexillo nobiscum Deo militantes, pacem & charitatem inducere, & inductam confouere, vigilanti solicitudine meditamur assiduè, & quę iis contraria sunt, falce vigilantiæ pastoralis ad radicẽ posita submouere, prout rerum & temporum circunstantiæ id non immerito exposcere dinoscuntur. Nuper siquidem B pro parte tam venerabilium fratrum nostrorum Maguntinen̄.& Treueren̄.archiẽpiscoporũ, ac Herbipolen̄.& Vuormacien̄.& Spiren̄. episcoporum, quàm dilecti filij nobilis viri Philippi Comitis Palatini Rheni, & ducis Bauariæ, qui vnus ex electoribus [b] Romani imperij existit, ad nostrum peruenit auditum quòd inter dilectos filios prædicatorum, minorum, & carmelitarũ ordinũ professores, & nonnullos parochialiũ rectores, & alios etiã ecclesiarũ prælatos, instigante illo qui tanquã leo rugiens circuit quærẽs quẽ deuoret: in partibus Germaniæ, & prę sertim in oppido Eslingen̄.Constan̄. diœce. suscitata sunt nõnulla dissensionũ & scandalorũ fomenta ex certis causis tunc nobis expressis, quæ nisi per vigilãtiam pastoralis officij celeriter succidantur, possent ad scandalum non modicum C Christifidelium illarum partium faciliter peruenire. Nos igitur attendentes quòd sacrosancta Ro. eccl. ab eius fundatione primæua in ordine sacerdotali quem Petrus apostolus & eius successores obseruarunt, instituta, & per viros prouidos & sacerdotes virtuosos adaucta, & longissimis temporibus feliciter conseruata extitit: Rursusque animaduertentes ꝙ hodiernis temporibus hominum crescente malitia, nisi ager dominicus cultoribus idoneis, buccinatoribus spiritussancti, & præconibus verbi Dei (qui præter cæteros in ordinibus fratrum mendicantium gratia assistente diuina in copioso numero reperiuntur) assidue coleretur, vepribus malorum & sentibus vitiorum omnium celeriter obrueretur: non potuimus non ab intimis cordis nostri dolere, ꝙ inter tales viros qui se mutua charitate diligere, & alter alterius (iuxta D apostolum) onera portare deberent, discordiæ seminarium excitaretur. Vnde cũ vellemus super his ea qua decet maturitate cõsulere, venerabilib⁹ fratribus nostris Gulielmo Hostienſi & Angelo Prænestien̄.episcopis, & dilectis filiis nostris Iuliano tituli sancti Petri ad vincula, ac Petro tituli sancti Sixti presbyteris cardinalibus, viuę vocis oraculo commisimus & mandauimns vt à singulis partibus prædictis vel eorum procuratoribus legitimis auditis hinc inde propositis, inter eas concordiam tractarent. Qui quidem episcopi & cardinales statutis loco & tempore conuocatis, auditis & intellectis partib⁹ prædictis (vt præfertur) & in præmissis grauiter & consulte procedentes, partes ipsas de cõmuni earundem consensu ad concordiã infrascriptã perduxerunt: Videlicet quòd ipsi parochiani sacerdotes decętero non dicant à mendicantibus hæreses processisse, cum in veritate fides nostra sit illuminata, & ecclesia exaltata per eosdẽ, & præsertim

Sacerdotes dicũtur sub eodẽ vexillo cum papa militare.

Ecclesia Romana per quos fuit instituta, ad aucta, et cõseruata.

Prædicatores multi in ordinib⁹ mẽdicantiũ reperiuntur.

Alter alterius onera portate.

Fides catholica per mẽdicãtes fuit illuminata.

& præsertim per ordines prædicatorum & minorum vt iura testantur. Quodque fratres mendicantes non prædicent populos parochianos nõ teneri audire missam in eorũ parochiis diebus festiuis & dominicis, cum iure sit cautũ illis diebus parochianos teneri audire missam in eorũ parochiali ecclesia, nisi forsan ex honesta causa ab ipsa ecclesia se absentarent. quodque etiam nec fratres nec curati inducant aliquo modo laicos ad eligendũ sepulturam apud eos, & bene caueãt propter pœnas quas imponunt canones, cum sit libera. Quòd etiã ipsi mendicantes desistant prædicare ꝙ parochiani nõ sint obligati saltem in paschate proprio confiteri sacerdoti, quia de iure tenetur parochianus saltem in paschate proprio confiteri sacerdoti. Per hoc tamen ipsi fratres mendicantes noncenseantur exclusi quo minus secundum iuris communis & priuilegiorum eisdem concessorũ dispositionem, cõ B fessiones audire, & pœnitentias iniungere valeant. Quòd etiã decętero inter ipsos fratres mendicantes & curatos quo ad effectum prædicandi, horas cantandi, & campanas pulsandi, seruetur consuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis seruata fuit in ipso oppido Esligensi. Et casu quo veniat aliqua occasio siue necessitas, non fiat commutatio temporis vel horę in ipsis prędicationibus fiendis, nisi de consensu partium. Quodque etiã ipsi fratres in sermonibus eorum non detrahant prælatis & rectoribus parochialium ecclesiarum: Nec etiam populos à suarum ecclesiarum parochialium frequentia & accessu abstrahant siue retrahant quoquomodo. Et viceuersa ipsi rectores & prælati aliquo modo non detrahant mendicantibus, sed illum fauorem quem possunt eis impendant, & in omnibus & per omnia præstent, ita vt vera vnitas & perfecta charitas inter eos ostendatur. Nos itaque illius vices gerentes in terris, qui apostolis suis dixit, Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis: cupientes super his opportunè prouideri, motu proprio, nõ ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiã, sed de nostra certa scientia & mera voluntate concordiam prædictam ac omnia & singula per præfatos episcopos & cardinales ordinata, ad hoc vt perpetuo inconcussa persistant, auctoritate apostolica & ex certa nostra scientia approbamus & confirmamus, ac viribus perpetuo subsistere debere decernimus. Supplẽtes omnes & singulos defectus tam iuris quàm facti, si qui forsan interuenerunt in eisdem. Iniungentes nihilo minus archiẽpiscopis, episcopis, plebanis, rectoribus, curatis, necnõ prioribus, gardianis, & singulis fratribus ordinum mendicantium sub pœna excommunicationis latæ sententię, quam contrà facientes & quemlibet eorum contrà facientem incurrere volumus eo ipso: à qua absolui nequeant nisi de expresso consensu partis læsæ, & debita satisfactione præuia, inuiolabiliter obseruent, & quantum in eis est, ab aliis obseruari faciant. Et insuper quascunque lites & causas coram quibuscunque causarum palatij apostolici auditoribus seu alibi occasione præmissorum, inter dilectos filios decanum & capitulum ecclesiæ Spiren̄. & curatũ dicti oppidi, ac fratres prædictas indecisas pendentes, illarum status, tenores & formas, & in eis gesta & actitata, præsentibus pro expressis habentes, ad nos harum serie, motu, scientia & auctoritate prędictis aduocamus, & litem seu lites ipsas penitus extinguimus. Et ambabus partibus prædictis litis huiusmodi cõsortibus seu illis adhę

Parochiani quibus diebus in sua parochia missam audire debent.

Sepultura debet esse libera.

Mendicãtes cõfessiones audire & pœnitẽtias iniungere possunt.

Populi ab ecclesiarum frequentia nõ sunt retrahendi.

Ioan.xiiij.

Suppletio quandoque fit de iure & de facto vide not. in ca. bonæ i. de postula. prælat. in antiquis.

Extrauagantes.

A rẽtibus perpetuũ silentiũ imponimus. Non obstantibus cõstitutionib⁹ & ordinationib⁹ apostolicis, ac priuilegiis eisdem fratribus in genere vel in specie concessis, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo &c. Datum Romæ, apud sanctum Pet. anno incar. dñicæ Mccccl xxviij. xv. cal. Iulij, pontificatus nostri anno. vij.

SECVNDVS LIBER.

DE IVDICIIS.

Nota pro rubricæ intellectu ꝙ iudicium est actus legitimus trium personarũ, iudicis, actoris, & rei. Sed contra. c. forus. §. in omni. de verb. sig. in an. vbi dicitur ꝙ in omni negotio requiruntur etiã tres testes. Sed dic ꝙ testes non semper sunt necessarij, sed quãdo est factum negatum, vel aliæ probationes desunt, vt. d. §. in omni. &. iiij. q. iiij. c. j Et dicitur Iudicium non à iudice, (vt dicit Io. Mo.) sed à iuris dispositione seu discussione. Nam causa est dũ proponitur, iudiciũ dum discutitur, iustitia dũ finitur. d. c. forus. de verb. sig. Vel potes dicere, si vis, ꝙ iudicium non ab actore vel à reo dicitur, sed à iudice sicut à persona principaliori. arg. C. de accusa. qui ex B plicãdi. Et redditur iudicium in inuitũ. ff. de verb. obli. l. inter stipulantẽ. §. j. Et expone de iudiciis, id est de processibus iudiciarijs, qui enumerantur in ca. quoniam. extra de proba. Sic accipitur. C. de iud. sancimus. &. c. pia. de excep. lib. vj. in prin. &. c. nõnulli de rescrip. in an. &. ff. vt leg. not. l. etiam in princ. Vel dic de iudiciis, id est de iuris disquisitione seu discussione, vt dictum est. Not. insuper ꝙ iudicium habet. xv. significationes. Primo modo est actio, vt iudicium familiæ erciscundæ, id est actio. ff. de iudi. l. in tribus. extra de proba. ca. ex literis. Secundo modo est lis siue controuersia, vt iudicium pendet de hæreditate &c. ff. ad Treb. l. j. ij. respon. &. ff. de pecu. quod debetur. Tertio modo est auctoritas, vt negotia ecclesiastica nõ sunt iudicio laicorum disponenda. extra de iudi. c. decernimus. Quarto modo est forus, vt causa iuris patronatus debet definiri iudicio ecclesiastico, id est in foro ecclesiæ. c. quanto. extra de iudi. Quinto modo est arbitrium. ij. q. vj. à iudicibus. &. ff. qui satis. cog arbitro. de offic. dele. ab arbitris. lib. vj. Si enim arbiter est iudex, ergo arbitriũ est iudicium. Sexto modo est vltima voluntas, vt iudicium testatoris nõ debet esse cassum C. de sacros. ec. l. j. de sepul. licet. in fi. lib. vj. Septimo est quæstio, vt iudiciũ ambiguũ est ad papã referendum. c. per venerabilem. §. rationibus. extra qui fi. sint legi C. de or. iu. l. quoniam. Octauo modo iudiciũ dicitur esse C discretio, vt furiosus & impubes non possunt esse iudices, quia carẽt iudicio, id est discretione. ff. de iudi. l. cũ prætor. c. grane. de præb. in an. Nono est sententia, vt iudex punire potest eos qui suo neglexerint parẽre iudicio, id est sententiæ de offi. dele. ca. de causis. aliàs in causis. de ap. si duobus. circa fi. de præscri. c. fi. ff de le. iij. l. qui concubinã. §. si hęres. & Ecclesiastici. xviij. c. ibi, Ante iudiciũ iustitiam tibi para. Decimo est instantia, vt iudiciũ perit triennio. l. properãdum. §. j. C. de iud. &. c. venerabilis. e. tit. in an. Vndecimo est discussio vt hic, &. C. &. ff. eo. tit. & in. c. forus. de verb. sig. Duodecimo est potestas iudicandi. ff. de iudi. l. iudiciũ soluitur vetante eo qui iudicare iusserat &c. Tredecimo est pernicies. Vnde apostolus. j. ad Corint. xj. ibi, Qui manducat & bibit indignè corpus & sanguinẽ domini, iudicium id est perniciẽ sibi manducat & bibit. Sic exponitur. iiij. sent. di. ix. in fi. Quartodecimo est pœua. in Matth. Qui occiderit, reus erit iudicio. i. pœna. sic in Io. Qui bona egerũt, ibunt in vitam æternam: qui verò mala, in resurrectionẽ iudicij, id est pœnæ æternæ. Vltimo iudiciũ dicitur esse processus iudicialis. c. j. e. tit. li. vj. de excep. pia. eo. lib. Et ista. xv. significata his versibus cõprehendi possunt, Actio, lis, auctor, forus, arbiter, vltima velle, D Quæstio, discret. sent. instant, discussio, posse, Pernicies, pœna, processus iudicialis. Vide Ioan. Mon. super rubrica de iudi. lib. vj. & etiam glo. in cap. in iudiciis. de reg. iur. vj. Nullibi tamen clarius habentur hæc exposita, quàm hic.

Iudicij definitio.

Testes non semper necessarij sunt.

Iudicii. xv. significationes declarantur.

Matth. v. Ioan. v.

Versus.

Ioannes xxij.

Decretalem, super cathedrã, quæ est in cle. in. c. dudũ. innouata, iubet obseruari, neque propter illã debent religiosi mendicantes esse molesti & graues prælatis, neque prælati ipsis religiosis. Et si sint aliquæ iniuriæ vel molestationes hinc inde factæ, papa vult iustitiæ cõplementum breuiter exhiberi summariè, simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicii, vel aliter prout qualitas excessuum exigit non obstantibus quibuscunque obstaculis quæ possent hũ obuiare.

CAPITVLVM VNICVM.

Requẽtes imò innumerosæ quodãmodo de diuersis mũdi partib⁹ venerabilium fratrum nostrorum episcoporũ, aliorũque superiorum prælatorũ, necnon dilectorum filiorum, rectorum, curatorum, &

parochialiũ ſacerdotum querelę contra dilectos filios fratres prædicatorũ & minorum ordinũ, noſtrum & ſedis apoſtolicæ excitarũt auditũ, & cla moroſis inſinuationib⁹ excitare & fatigare nõ ceſſant, ꝓ iidẽ fratres decretalẽ, dud. editã à ſe. re. Bo. pa. viij. præde. noſt. quæ incipit, ſuper cathedralem.[a] ac per piæ me. Cle. papã. v. prædec. noſt. in Vieñ. conci. innouatam, temerè obſeruare nõ curant, ſed ipſam tranſgredi non timentes, in eiuſdẽ ſedis contẽptum, animarũ ſuarũ periculum, & eorundẽ & eccleſiarum parochialium præiudicium & grauamen. Intelleximus quoque quòd plerũque præfatis dictorum prædicatorum & minorũ necnon eremitarum ſancti Aug. & carmelitarum ordinum fratribus, in cuius ordinis dictorum eremitarum perſonis idem prædeceſſor Bo. conſtitutionem prædictam, in qua tantum de ipſis prædicatorum & minorum cauebatur ordinibus, per omnia voluit poſtmodum integraliter inconcuſsè ſeruari, & ad quem prædictorum carmelitarum fratrum ordinem, nos ſubſequenter conſtitutionem eandem quo ad omnia in ea contenta duximus extendendam, à prædictis epiſcopis, prælatis, rectoribus, curatis, & ſacerdotibus, contra tenorẽ conſtitutionis prædictæ graues iniuriæ atq; moleſtiæ in diuerſis partibus inferuntur. Nuper pro parte Vieñ. fratris noſtri archiepiſcopi Burdega. & dilectorum filiorum capitulorum maioris Burdega. & aliarum eccleſiarum, prioratuum, cõuentuum, rectorum, curatorũ, ſacerdotum, & vicariorum parochialiũ, ac clericorum tã regularium quàm ſecularium ciuitatis & diœce. prædictarũ nobis extitit intimatum, quòd prædicti eorundẽ prædicatorum, minorum, eremitarum & carmelitarũ ordinum fratres cõtra tenorem decretalis eiuſdem, multa eiſdem & eorum ſingulis grauamina & iniurias inferunt & iacturas. Quia igitur parum eſſet iura cõdere niſi qui ea tueatur exiſtat: Nos volentes de fratrum noſtrorum conſilio decretalẽ prædictam, ſuper cathedrã irrefragabiliter obſeruari, diſc. v. per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus veſtrum, per vos, ſeu aliũ, vel alios, etiam ſi ſint extra loca in quibus eſtis conſeruatores ſeu iudices deputati tam eiſdem archiëpiſcopo capitulis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, ſacerdotibus, vicariis ac clero ciuitatis & diœceſis prædictarum, & eorum cuilibet aduerſus prędictos, quàm e conuerſo eiſdem fratribus aduerſus archiëpiſcopum, capitula, prelatos, priores, conuentus, rectores, ſacerdotes, vicarios, ac clerum, prefatos & ſingulos eorundẽ efficacibus defenſionibus preſidio aſsiſtẽtes, ac facientes decretalem prædictã quo ad omnia eius capitula prout iacent firmiter obſeruari, non permittatis contra tenorem ipſius per memoratos fratres dictorũ ordinum eiſdẽ archiëpiſcopis, capitulis, prelatis, prioribus, cõuentibus, rectoribus, curatis, ſacerdotibus, vicariis, ac clero, vel alicui ſeu aliquibus eorundẽ, nec etiam prędictos archiëpiſcopum, capitula, prælatos, cõuentus, rectores, curatos, ſacerdotes, vicarios, ac clerum, ſeu aliquem vel aliquos ipſorum eiſdẽ fratribus grauamina ac iniurias irrogari: Facturi ipſis hincinde de quibuſcunque iniuriis, moleſtationibus, grauaminibus, & dãnis viciſsim illatis hactenus & etiã in poſterum inferendis eiſdem contra tenorẽ cõſtitutionis eiuſdem, in illis videlicet quæ iudicialẽ requirunt indaginem, ſummariè[b] ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu iudicij & figura, in aliis vero prout qualitas ipſorum exigit, iuſtitiæ cõplementum: Moleſtatores minores & maiores huiuſmodi, necnon cõtradictores quoſlibet & rebelles quãdocunque & quotieſcunque expedierit, per cenſurã eccleſiaſticã appellatione poſtpoſita cõpeſcendo. Non obſtantibus quibuſcunque exemptionibus ſpecialibus vel generalibus, tam fratribus & ordinibus prædictis, vel alicui ſeu aliquibus fratrum & ordinum eorundem, quàm præfatis archiëpiſcopo, capitulis, prælatis, prioribus, cõuentibus, rectorib⁹, curatis, ſacerdotib⁹, vicariis, ac clero, ſeu ipſorum alicui vel aliquibus, communiter vel diuiſim, ſub quacũque forma vel expreſsione verborũ ab eadẽ ſede cõceſsis, ac eiuſdẽ Bo. quo cauetur ne aliquis extra ſuam ciuitatẽ vel diœceſim niſi in certis exceptis caſibus & in illis vltra diætã vnã à fine ſuæ diœceſis ad iudicium euocetur.[c] Seu ne iudices & conſeruatores à ſede deputati prædicta, extra ciuitatem & diœceſim in quibus deputati fuerint, contra quoſcũque procedere, ſiue alij vel aliis vices ſuas commitere, aut aliquos vltra vnam diætã à fine diœceſis eiuſdem trahere præſumãt, dum modo vltra duas diætas aliquis extra ſuam ciuitatẽ auctoritate pręſentium non trahatur. Seu quòd de manifeſtis iniuriis, moleſtiis, & aliis quæ iudicialem indaginem exigunt (pœnis in eos ſi ſecus egerint & etiã id procurantes adiectis) conſeruatores[d] ſe nullatenus intromitãt, q̃ aliis quibuſcunq; conſtitutionibus à Romano pontifice tã de iudicibus delegatis & cõſeruatoribus, q̃ perſonis vltra certum numerũ[d] per literas apoſtolicas ad iudicẽ non vocandis, aut aliis edictis quæ noſtræ poſſent iuriſdictioni aut poteſtati eiuſque exercitio liberè quomodolibet obuiare. Seu ſi tam eiſdẽ fratribus vel eorum ordinibus, aut alicui ſeu aliquibus fratrũ & ordinum prædictorũ, quàm archiëpiſcopo, capitulis, prælatis, prioribus, cõuentibus, rectoribus, curatis, ſacerdotibus, vicariis, ac clero prædictis, vel aliquibus ipſorũ, ſeu quibuſuis aliis cõmuniter vel diuiſim à præfata ſede ſit indultum, quòd excõmunicari, ſuſpendi, vel interdici, ſeu extra vel vltra, circa, vel alio quocũque modo ad iudicium euocari nõ poſſint, per literas apoſtolicas non facientes plenã & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi & de eorum perſonis, locis, hominibus, ordinibus, & nominibus propriis mẽtionem. Et quibuſlibet aliis indulgentiis ſeu priuilegiis dictæ ſedis generalibus vel ſpecialibus, quorũcunque tenorũ exiſtãt, per quæ pręſentibus nõ expreſſa vel totaliter nõ inſerta noſtræ iuriſdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri. Et de quibus quorũque totis tenoribus de verbo ad verbũ ſpecialẽ oporteat in noſtris literis fieri mentionẽ. Cæterum iudicibus ſeu conſeruatoribus quibuſcũque per literas apoſtolicas ſub quacunque alia q̃ præſenti verborum forma velex preſsione cõfectas, eiſdẽ prædictorum prædicatorum, minorum, eremitarum, ac carmelitarum ordinum fratribus, ſeu ipſis ordinib⁹ communiter vel diuiſim, ſuper damnis & iniuriis & aliis quibuſcunque rebus ſeu negotiis aliàs deputatis & ſubdelegatis

a *Super cathedram.* nunc eſt ſub titu. de ſepul. in cle. & incipit, dudum.

b *Summariè &c.* propter iſta verba hæc extrauagans ſub hoc tit. fuit poſita. Quæ autẽ cauſæ ſint ſic decidendæ, vide. c. diſpendioſam. eo. titu. in cle. Et quid illa verba importent, declaratur per. c. ſæpe. de ver. ſign. in Clemen.

c *Euocetur.* loquitur de ca. ſtatutum. de reſcrip. lib. vj.

d *Conſeruatores.* loquitur de cap. j. de offic. deleg. lib. vj.

e *Numerum.* vide cap. cum in multis. de reſcrip. lib. vj.

Iura cõdere parum eſſet, niſi qui ea tueretur exiſteret. ff. de origi. iur. l. 2. §. poſt originem de ele. ca. vbi periculũ. § præterea. lib. 6.

Cõſtitutionẽ papalem violans periculo ſe ſubiicit.

Excõmunicari ne poſſint, aliquibus quandoq; cõcedẽtur. Vide. c. Iũ ex literis de reſcript. in integ.

delegatis eorum pręſentibus & futuris auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne aliquẽ ſeu aliquos auctoritate literarum papalium prætextu ſeu occaſione quorũcunque dãnorum vel iniuriarum ſiue grauaminum contra tenorem prædictæ conſtitutionis, ſuper cathedram, ipſis fratribus ſeu eorum ordinibus antedictis communiter vel diuiſim à quibuſcunque perſonis illatorum hactenus, & etiam inferendorum inpoſterum, coram ſe alicui deinceps ad iudicium vel aliàs quoquo modo vocare ſeu in cauſam aliquatenus trahere pręſumant. Inhibitionem huiuſmodi non ſolum ad futura, ſed etiam ad quouis modo adhuc pendẽtia & incepta negotia volentes extendi, ac decernentes præfatas literas & proceſſus eorũ auctoritate quacunque habitos & habendos ad dãna, grauamina, & iniurias huiuſmodi contra tenorẽ dictę conſtitutionis illata & inferẽda (vt dictum eſt) deinceps aliquatenus nõ extendi, ac etiam irritum & inane ſi ſecus ſuper præmiſsis per quoſcũque ſcienter vel ignoranter cõtigerit attentari: Vobis nihilominus iniungentes vt inhibitionẽ noſtrã huiuſmodi ad dictorũ iudicũ ſeu conſeruatorũ & ſubdelegatorum notitiã, de quibus vobis expedire videbitur, deducere procuretis. Inſuper volumus & auctoritate apoſtolica decernimus, quòd quilibet veſtrum proſequi valeat articulum etiã per alium inchoatum, quãuis idẽ inchoatus nullo fuerit impedimento præpeditus canonico: quodq; à data pręſentium ſit vobis & vnicuique veſtrũ in præmiſsis omnibus & eorum ſingulis cœptis & non cœptis, præſentibus & futuris & pręteritis, licitũ procedere, ac ſi prædicta omnia & ſingula corã vobis cœpta fuiſſent, & iuriſdictio veſtra & cuiuſlibet veſtrũ in prædictis omnibus & ſingulis per citationẽ vel modum alium legitimũ perpetuata extitiſſet: conſtitutione prædicta ſuper conſeruatoribus & aliis quomodolibet in contrarium edita non obſtante.

Iuriſdictio per citationem perpetuatur. cap. gratum. de offic. deleg.

Datum Aueñ. x. cal. Febr. pon. noſtri an. xj.

DE DILATIONIBVS.

Ioannis xxij.

Præmiſſo eleganti exordio, oſtenſiſq; periculis quæ prouenient ex falſorum florenorum fabricatione, citantur peremptorie fabricantes, data ſibi dilatione trium menſium, intra quos coram papa compareant: aliàs contra ipſos, eorum non obſtante, procedetur prout iuſtitia ſuadebit.

CAPITVLVM VNICVM.

IN delictorum diuerſorum nexibus ac tenebris inuolutos, plerunq; trahit in maiorum ſcelerum pręcipitium moles præponderans peccatorum. nã etſi diuerſos diuerſa delicta coinquinent, ſunt tamẽ non nulli qui propriẽ ſalutis immemores, delictiſcommunibus & vulgaribus non contenti, ad profana & vetita prorũpentes, ſic dãnata cupiditate lucrorum ac inexhauſta eorum voragine deuoluuntur, ꝓ dũmodo ſuas ingluuies ad quas inhiãt, expleãt, ſe lucris illicitis, immo iacturis ſpiritalibus temerè immergẽtes, honori Dei, & animarum ſaluti, ac ſacrorum canonũ & imperialibus edictis, & iuribus cõmunibus, capturas nepharias & lucra illicita anteponunt. Sanè iãdudum ad noſtri apoſtolatus auditum multorum fide digna relatio ſæpius etiã repetita perduxit, & fama iã publica per facti euidentiam diuulgata effecit notorium, nonnullos eſſe in Lombardiæ ſuperioris & Marchiæ ſanuen. partibus, qui licentiæ temerariæ laxatis habenis licere ſibi pręſumentes illicita, cudunt[a] & fabricãt, ſeu cudi & fabricari faciunt florenos aurifecundũ formã & ſignum & coinum ac circunferentias literarũ qui in ciuitate Florentiæ à tempore cuius non extat memoriæ, cudi & fabricari ſunt ſoliti, & cuduntur & fabricãtur etiã in pręſenti. Et quãuis dicti floreni ad verã florenorũ de Florentia ſimilitudinẽ fabricati, in vero & ſolito florenorũ eiuſdẽ ciuitatis põdere cõmuniter & bonitate auri & vero florenorum valore deficiant, ipſi tamen (ſimulata eorũ effigie) perſonas vt plurimum ſimplices, & quãdoque etiam in huiuſmodi rebus expertas decipiũt, ipſaſq; dãnis rerũ & periculis perſonarũ exponũt, dũ pro veris florenis ipſos recipiunt. cum etiã præterea in talibus plurimi nõ habeãt inter florenos & florenos tãtæ ſimilitudinis peritiã diſcernendi. Nos itaq; tantis & præcipuè animarũ periculis affectu paterno occurrere cupiẽtes, monemus omnes & ſingulos talium præſumptores, ipſis nihilo minus diſtrictius inhibẽtes quatenus deinceps à cuſione & fabricatione florenorũ huiuſmodi ceſſent realiter, & effectualiter reſipiſcãt: Nihilo minus præſentis edicti perẽptorij auctoritate citantes eoſdẽ ac eorũ ſingulos ſub pœna priuationis iuris ſi quod eis ſuper cudendis florenis cõpetit, (quã ipſos ceſſante iuſto impedimento, ſi in exequẽdis mãdatis noſtris huiuſmodi remiſsi ſeu negligentes fuerint, incurrere volumus ipſo facto) vt intra triũ menſiũ ſpatium à data præſentiũ numerandũ, per ſe vel per procuratorẽ idoneũ apoſtolico cõſpectui ſe pręſentẽt, propoſituri quo iure ipſis florenos cõpetat ius cudẽdi, ac exhibituri priuilegiũ ſi ꝓ ſuper hoc habeãt, vel ius aliud ſi ꝓ ſibi credãt cõpetere oſtenſuri. Et nihilo minus ſuper prædictis facturi & recepturi ꝓ iuſtitia ſuadebit: Intimãtes eiſdem ꝓ ſi nõ venerint, nos cõtra ipſos ſuper præmiſsis & ea tangentibus procedemus, prout expedire viderimus & ſuadebit iuſtitia, ipſorum abſentia nõ obſtante. Vt autem huiuſmodi noſtra nuntiatio atque citatio ad cõmunem omnium notitiã deducatur, chartã ſiue membranã citationẽ atq; monitionem huiuſmodi cõtinentes, in maioris eccleſiæ Auenion. affigi oſtiis faciemus, quę proceſſum huiuſmodi ſuo quaſi ſonoro pręconio & patulo indicio publicabunt, vt prędicti moniti & citati, & alij quicunq; qui ſua crediderint intereſſe, vel quos proceſſus ipſe cõtingit, nullã poſſint excuſationẽ prętẽdere, ꝓ ad eos proceſſus huiuſmodi nõ peruenerit, vel ꝓ ignorauerint eundẽ, cũ nõ ſit veriſimile remanere quo ad ipſos incognitũ vel occultũ ꝓ tã patẽter omnib⁹ publicatur. Datũ Aueñione. vj. calẽ. Decẽbris, pontificatus noſtri an. ix.

Peccatum vnũ ſua mole attrahit aliud.

Lucrorum cupiditas ad multa nefaria impellit.

Iudex inter citandũ poteſt comminari ſe proceſſurũ.

Occultũ nõ præſumitur quod omnibus publicatur.

DE DOLO ET CONTVMACIA.

Bonifacius octauus.

Citationes etiam extra dies ſolẽnes publicè factæ de mãdato papæ in audiẽtia literarũ apoſtolicarũ vel papali palatio affixæ tanum maioris eccleſiæ loci in quo papa cũ curia ſua degit, arctãt citatum ac ſi ad eum perſonaliter deuenniſſent. Reſtringitur tamen hæc extrauagãs ad illos qui impediunt ne ad eos poſſit citatio peruenire, vel quorum domicilium tutè adiri non poteſt, vt. cap. 1. de iudi. in cle.

CAPIT. VNICVM.

REm non nouam aggredimur, neque viam inſolitam[b] ambulamus, ſed anterioris iuris calcatã veſtigiis, præſentis conſtitutionis indubitato roboramus ſuffragio, & inconcuſſo mũnimine ſtabilimus. Eſt ſiquidem iã ſancitum, ꝓ propoſitum publicæ citationis edictũ eũ arctet, qui impedit aut facit etiã ſe celando

a *Cudũt &c.* vide cap. quãto. cũ ibi notatis de iureiur. in anti. & extrauagantẽ, ſpondent. j. de crimi. falſi.

Diuiſio.

REm non nouã. } Hæc decre. diuiditur in quatuor partes. Nam primò proœmium ad intentum premittit. Secundo ver. eſt ſiquidẽ. ad hoc probandum plura argumenta inducit. Tertio verſi. præmiſsis. ſuper ipſo intẽto ſtatuit. Quarto ver. non obſtantibus. ſtatutũ huiuſmodi per non obſtantia munit.

b *Inſolitã.* C. de iud.

Adstrictus ad aliquid faciendum, ad quid tenetur.

rem non nouam. Et qui est adstrictus ad insolita, nõ tenetur de solitis. ff de contrah. empt. fistulas. §. frumẽta. & adstrictus simpliciter, tenetur de solitis, nõ de insolitis. ff. de le. iij. q. saltũ. ff. de annu. leg. l. Seio. §. fi. Vnde adstrict[9] in genere, ad cõmunẽ modũ tenetur. ff. de verb. obli. l. cõtinuus. §. cũ ita. ff. de ædil. edic. si quis vẽditor. C. de don. si quis argentum. §. j. & adstrictus ad solita faciens insolita, de casu tenetur. ff. de neg. gest. si negotia absentis.

a *Peruenire citatio.* vt li. nõ contest. quoniã. §. porrò. ff. qd vi aut clã. l. j. §. sed Arist. ff. de euic. si ideo. §. fi.

b *Quodque in albo.* ar. ff. de iu. omn. iudi. si id qd. j. respõ. no. ff. de albo scri. per totũ. auth. de litig. §. omnem. col. viij. C. quomodo & quando iud. authẽ. qui semel.

c *Ius.* hic ex iuribus iam allegatis arguit.

d *Violenter præsumpsisse.* de violenta præsumptione habetur extra de præsump. literas. & c. quanto. & ibi no.

e *Lapidibus.* authen. scriptũ exempt. l. ij. §. fi. col. ij. & ar. ff. de origi. iur. l. ij. §. j. authen. de iud. in fi. col. vj.

f *Rationis.* sumptæ tam ex præcedentibus quàm subsequẽtibus.

g *Vniuersis.* nõ tamen in vniuersis causis seu negotiis: vt no. in extrauagan. c. vnam.

h *Vbicunque.* & sic ligantur existentes in eadem prouincia seu alia, siue etiã modico freto distent, seu si fuerint vltra mare. ff. de verb. signifi. notionem. §. j. C. de dila. l. j.

i *Præsertim.* verbum

Præsertim teneturdupliciter.

præsertim, quandoque tenetur comparatiuè, aliquando tenetur præcisiuè, vt pro tantum: vt no. extra de simon. per tuas. j. circa fi. & dic hic teneri præcisiuè, vt in casu hic posito & aliis parem æquitatem seu maiorem habẽtibus: vt j. not. secus regulariter. Nam q citatio facta voce præconis vel in albo prætoris contra Anglicum vel Theutonicum, qui verisimiliter non credebat habere causam in curia Romana, arctaret eũ, esset durum & contra stylum curiæ, qui non citatũ ab homine, vel à iure vult citari si negotium ad curiam reuocetur per literas. Et per hunc modum quilibet teneretur habere procuratorem in curia: & hoc modo curia omnes ad se faceret venire: nec iste citatus in albo prætoris, de quo non est ius expressum vel voce præconis in palatio papali, debet esse nimis credulus referentibus se citatum. ff. de eo per quẽ fac. erit l. j. §. dolum. nec elogiis seu relationibus est credendum. ff. de custo. re. diuus ij. Et nuntio iurato creditur. extra de ap. cùm parati. non illi qui non est præco iudicis. extra de proba. quoniam contra.

k *Per alios.* ff. de admi. tuto. ita autem. §. gessisse. extra de sent. excomm. mulieres. §. fi.

l Hò aduerbium est loci, & sumuntur hæc verba. ff. ad Treb. de ætate.

m *Ire liceat.* tutè vel liberè, vt præmittitur: & hæc æstimatio debet esse verisimilis, vt timor non sit vanus, aliàs citatio arctaret extra de spon. veniens. ij. ff. quod me. cau. l. metum. ff. si cui plus quàm per le. fal. hoc autem. j respon. ff. de regu. iur. vani timoris. Nam sicut prouiderunt partibus quibus non patet securus ad iudicem accessus. extra de app. ex parte. j. ita decuit prouidere iudicibus, executoribus, aut apparitoribus eorũ in citationibus faciendis, quando nõ patet ad partes securus accessus. extra vt lit. non contest. tuæ. & hic quo casu debet in citatione exprimi. argumen. extra. vj. lib. de app. ca. Romana. §. cum autem. ff. de trãsac. cum hi. §. vult igitur. &. §.

celando ne ad eum posit peruenire[a] citatio, appareat q; cõtumax qui sic agit. Quod q; [b] in albo prætoris huiusmodi edicta proposita suæ iurisdictioni subiectos arceant & adstringant magis quam si voce præconia (quę innotescit paucis) vel literis citarentur. Ius [c] enim quod talẽ modũ citationib[9] posuit, violẽter[d] prę sum pssisse credẽdum est: vt quæ in eodẽ albo tot ipsi[9] albi publicũ locum frequentãtium oculis paterent legenda, ad citati notitiam deuenirent. Vnde ad prębendã omnibus eorũ quæ sanciuntur plenã lectionem & notionẽ, mandatur legẽ tabulis aut lapidib[9] [e] sculptam, sanctissimæ ecclesię describi porticibus & affigi. Præmissis igitur in debitã cõsiderationẽ deductis, ac in lãce irrefragabilis rationis[f] appensis: nos qui vniuersis[g] (disponente domino) prę esse dinoscimur, volentes per hanc nouellã constitutionem aliquid circa prędicta statuta expressius inueniri: de claram[9] de fratrũ nostrorũ cõsilio, & nihilominꝰ hoc edicto ppetuo valituro firmamus & statuim[9]: vt citationes authoritate apostolica de quibuscũq; personis vndecunque & vbi-

A si prætor. ar. opt. ad hanc distinctionem extra. vj. libr. de offic deleg. statuimus.

n *In albo prætorii.* papa hoc specialiter & ex certa scientia iubente: vt j. sequitur in casibus pari vel maiori æquitate nitentibus quàm sit casus. s. eo. §. est. siquidem. j. respon. alias regulariter intelligendũ est de illo citato prius legitimè. nam negotio per citationẽ iuris vel hominis ad curiã legitimè deuoluto, pars citatur nihilominus in audientia publica vel præconizatione, vel in albo prætoris citatur: & tũc huiusmodi citationes sunt magis citationum iam factarum exaggerationes contumaciam partis antea citatæ declarantes.

cũque[h] sint, cuiuscunque status, dignitatis vel pręeminẽtiæ ecclesiasticæ vel mũdanæ, etiã si imperiali vel regali fulgeant dignitate, præsertim[i] si impediant vel faciant per se vel per alios,[k] quoquo modo ne citationes ipsę ad eos perueniant, ex quacunque causa faciendo vt citandorũ domiciliasiue loca tutè vel liberè adiri non possint: cũ (prout scriptũ est) existimare debeamns, an eò [l] ire liceat[m] vbi est citatio faciẽda, perinde ad instar edictorũ prę fatorum propositorũin albo[n] prætoris, etiam extra solennes[o] dies in quibus Romani ponti. suos facere cõsuerũt generales pcessus, publicè id nobis specialiter & ex certa scientia iubentibus, factæ in audiẽtia literarũ nostrarũ, aut in aula nostri palatij, postmodum affigendę ianuis maioris ecclesiæ loci in in quo Romana communis omnium Christiani populi nationum residebit curia: vt cunctis possint patere, & ita deferri citatis

B

C sic valeãt, ac arctẽt citatos post terminum lapsum, quẽ (considerata locorũ distantia[p]) volumus citationibus ipsis competentem apponi: sicut q si eos personaliter[r] apprehẽdissent:

o *Solennes dies.* qui sunt tres: dies Iouis sancta, dies Ascensionis domini, & dies dedicationis basilicębeatorum apostolorũ Petri & Pauli, qui est octaua dies post festum sancti Martini.

Dies solennes sunt tres.

p *Distantia.* ff. de verbo. obli. continuus. §. cũ ita. & l. interdũ. extra lib. vj. de elec. cupientes. §. hac generali.

q *Sicut.* hic sicut est sicutiuum, quo ad hoc quòd vtrobique teneat processus mero iure: plus tamen delinquit ille quem citatio apprehendit. ff. de in intest. restitut. diuus.

r *Personaliter apprehendissent.* & sic talis cõtumax poterit reputari. ff. de ap. ex consensu. §. fi. & ibi. not. & contra ipsum ad excommunicationẽ procedi xj. q. iij. nemo episco-

Contumax potest, excõmunicari, & contra eum sententia definitiua ferri.

porũ. & definitiua sententia ferri: vt d. §. porrò. Sed nunquid sunt de iure cõmuni? Dic q sic per argumẽta hic adducta intelligo: vt no. s. e. in ver. in albo. Sed & illa quæ agũtur in vna diœcesi, prę sumuntur ignorata in alia ergo magis in illa quæ sunt acta in alia prouincia. extra qui ma. accu. pos. cum in tua. Itẽ dato q aliquis malitiosè faciat ne citatio ad ipsum peruenia: citatio tamẽ est ad ecclesiam seu ad domũ facienda. extra de do. & cõtu. c. causam. & c. venerabilis. extra de cle. nõ resi. ex tuæ. extra de eo qui mit. in pos. ca. fi. & ff. quibus ex cau. in pos. ea. hæc autem. §. j. Item leges & si sint publicatæ vbi sunt factæ: non arctant absentes nisi in eorũ prouinciis publicatę fuerint duobus mensibus elapsis. auth. vt fa. no. constit. §. pe. col. v. xviij. dist. decernimus, hoc apparet in qualibet constitutione authentica in qua in fin. mandatur publicatio eiusdem.

D Item ar. ff. quæ sent. sine ap. rescin. l. j. §. item cum ex edicto. & sunt hęc vera regulariter: quia citatio quæ est principium iudiciorũ insti. de pœna temeri. §. fi debet habere principiũ certum & firmum: cùm sit potiꝭsima pars cuiuscunque rei ff. de ori. iur. l. j. aliàs iura frustra viderentur dicere q manifestatio debet fieri præsidibus, vel in facie ecclesiæ, vel ad domum. ff. de excu. tu. scire oportet. §. oportet. & d. cap. venerabilis. aut procuratori, aut amicis. ff. quod vi aut clã, aut qui aliter. §. & si fortè. ff. de dam. infec. l. de pupillo. §. toties. ff. ex qui. cau. ma. l. sciendũ. Sed fallit regula in casu quem cõcludit primum arg. hic allegatum: cùm per illum qui mandabatur citari, stet necitetur. extra. vj. lib. de reg. iur. imputari. & capit. cùm stat & & ibi not. &. ca. pro possessore. Item argu. secundum intelligo vt not. s. in ver. in albo. alias regulariter citatio facta in curia supponit legitimam citationem præcessisse, vt dictum est: & hoc innuit. d. §. omnem. Item ad arg. tertium dic quòd lex, scriptum exemplar, loquitur non de necessitate, sed de vtilitate vel expedienti: vt ibi patet in verbo, melius. & verbo, vtilius. Item loquitur de habitantibus in eodem loco:

Citatio est principium iudiciorum.

in eodem loco: vt in verbo, habitantibus. argu. ff. de iurisdi. omnium iudi. si per errorem. secus est in habitantibus in remotis. Et distingue, aut factum generale est ad omnes: & sic sufficit publicè proponi, non in auribus singulorum inculcari. extra de postula. prælat. cap. j. lxxxij. distinct. proposuisti. liiij. dist. ex antiquis. ff. de instito. sed & si pupillus. §. proscribere arg. ff. de an. leg. l. Mæuia. in fin. Aut est factum specialiter tangẽs partem, & sic regulariter citatio non sufficit generalis in albo: vt est s. probatum. arg. ad hãc distinctionem extra vj. libr. de elect. in cap. fin. in fin. &. ff. de appella. cum quidam. Ioann. Monach. cardi.

Non obstantibus aliquibus priuilegiis,[a] indulgentiis & literis apostolicis generalibus aut specialibus quibuscunque personis pontificali, imperiali, regali, vel alia ecclesiastica seu mundana dignitate prędictis: aliisque inferiorib[9] ecclesiis, monasteriis, locis, collegiis & vniuersitatibus in quacunq; forma verborũ concessis: per quæ talium citationũ effectus posit quomodolibet impediri, etiamsi de ipsis & eorum totis tenoribus de verbo ad verbum aut de propriis nominibus personarum, monasteriorum, ecclesiarum, locorum illorum quibus conceduntur, vel eorũ ordinibus aut dignitatibus oporteat in nostris literis fieri mẽtionem.

a *Non obstantibus aliquibus priuilegiis.* similia non obstantia habentur extra. vj. lib. de sent. excommunica. ca. fin. in fin. extra eodem lib. de elec. quia sæpe. Et absque his non obstantibus priuilegia non tollerentur. no. extra vj. lib. de constitu. cap. j. Et quid operentur non obstantia in literis beneficialibus, not. extra vj. libr. de rescript. cum aliquibus. Ad euidentiam præmissorum quero, an papa procedere contra aliquem valeat citatione non præmissa? Et videtur quòd sic: quia est supra ius. extra de concess. præbend. proposuit. Item quia princeps solutus est legibus. ff. de legib. & senatusconsul. princeps. Item papa habet plenitudinem potestatis. ij. quæstion. vj. decreto. extra de pœn. & re. cùm ex eo. in fin. extra de vsu pal. ad honorem. Sed contra, citatio est principium processus iudiciarij: vt supra. nota. & habetur extra de proba. quoniam contra. & ad finem iudiciorum, quæ est sententia. ff. de re iudi. l. j. attingi sine principio non potest. Dic quòd citatio est de pertinentibus ad iudiciarium ordinem Iudiciarius autem ordo requirit vt iudex quilibet ex aliquo iure procedat. Considerandum est primò qualiter ad ius se habeat iudex de quo nunc est sermo, videlicet papa. Secundò qualiter ad idem ius citatio spectet. Tertiò, ex his deducetur solutio quæstionis. Circa primum sciendum est quòd præter legem æternam diuini intellectus, quæ secundum August. in j. lib. de libr. arbitr. summa ratio nominatur: de qua habetur xxiij. q. v. lex æterna. fuit necesse esse aliquam legem naturalem siue aliquod ius naturale impressum homini, tanquam participationem quandam legis æternæ, in quo statim à principio nobis nota fierent principia agendorum: puta q bene est agendum, nulli nocendum: quòd bene agentes præmiari debent, peccantes autem puniri. iij. distin. omnis. Præter hoc etiam necesse fuit esse aliquam legem diuinam, siue aliquod ius diuinum: quia per legem naturalẽ non poterat, homo dirigi in finem supernaturalem, eò quòd naturalem virtutem & facultatem hominis excedit. viij. & ix. distincti. per totum. A lege autem naturali deriuatæ sunt leges humanæ: sed dupliciter deriuantur à lege naturali: vno modo sicut cõclusiones deriuantur ex principiis: alio modo sicut determinationes aliquorum communium: per quem modum forma communis actus determinatur ad hanc vel ad illam: puta forma domus, ad domum quadratam vel rotundam. Primo modo, lex humana quæ est non esse occidendum: deriuatur sicut conclusio à lege naturali, quæ est nulli malum esse faciendũ. Secundo modo, lex humana quæ est quòd talis tali pœna puniatur: deriuatur vt determinatio quædam à lege naturæ, quæ est vt peccans puniatur. Sic igitur quantũ ad propositum spectat, quintuplex est lex. Aeterna, quę idẽ est quod diuina essentia. Vel verius: Lex æterna est (secundum August. contra Faustum) diuina voluntas, ordinem vniuersitatis conseruari iubens, & perturbari vetans. Diuina, quæ regulat actus humanos in ordine ad finem supernaturalem vitæ æternæ. Naturalis, humana deriuata à naturali vt conclusio ex principio. Humana deriuata à naturali vt determinatio quædã modo exposito. Et eodem modo est quintuplex ius: scilicet æternum, diuinum, naturale, humanum deriuatum à naturali vt conclusio ex principio, & humanum deriuatum à naturali vt declaratio cuiusdam communis. Præmissa probantur à principio decreti vsque ad xv. dist. Supra nullam dictarum legum & s. nullũ dictorum iuriũ papa potest vel quicunque alter homo: quinto excepto. xiiij. dist. ca. fi. & xv. dist. per totum. Quod licet sit ex se manifestum, & præcipuè quo ad quædam illorum; potest tamen ad omnia vna ratio communis adduci talis: Nullus potest supra ius quod non condidit, sed condtum præsupponit: sed papa vel purus homo nullum dictorum iurium condidit: sed aliàs conditum præ-

Citatione nõ præmissa an possit papa cõtra aliquẽ procedere.

Iudiciorum finis sine principio attingi nõ potest.

Lex est quintuplex

Ius est quintuplex.

A supponit. xxv. quæst. j. sunt quidam. igitur supra nullum illorum potest. maior patet: minor etiam manifesta est quantum ad legem æternam vel ius æternum, diuinũ, naturale, & quantum ad ius humanum quod deriuatur à naturali vt conclusio ex principio. quòd si principium est naturale, & conclusio. sicut enim naturalis ratio dictat non esse male faciendum: ita non esse occidẽdum: quia vnum statim deducitur ex alio. xxiiij. q. v. si nonlicet. sequitur ergo cõclusio: scilicet quòd papa nõ potest nisi supra ius quintõ modo dictum, scilicet supra ius pure positiuum. & sic patet primum principale. Secundò videndum est qualiter citatio ad ius spectet, est autem

Citatio ad quod ius spectat.

B manifestum quòd non spectat ad ius primò dictum scilicet ius æternum: nec quatenus quicquid dictat ius naturale & ius humanum rectum positum, dictat etiam principaliter ius æternum: quia omne ius rectum ab illo deriuatur. xxxvij. dist. §. sed econtra. Nec spectat etiam citatio ad ius diuinũ eo modo quo nunc loquimur de iure diuino: dicitur enim aliquid esse de iure diuino, prout diuiditur à quatuor aliis iam prædictis, quod non est naturali ratione inductum, nec humana ratione adinuentum: sed ex diuina inspiratione, tanquam excedens facultatẽ naturæ, hominibus reuelatũ. vnde nõ quicquid in canone Bibliæ cõtinetur, est de iure diuino, nec contra alia iura diuiditur: imò cõtinentur ibi decẽ præcepta moralia quæ omnia sunt de iure naturæ, & præcepta iudicialia quæ sunt de iure humano, licet à Deo tradita fuerint, & alia multa huiusmodi. Restat igitur videre si citatio sit de iure naturali vel de humano deriuato à naturali vt conclusio ex principio: quia si papa circa talia iura nihil posit, vt ex præcedentibus patet, consequens est quòd contra nullũ posit procedere citatione nõ præmissa. iij. q. ix. c. j. & cap. absens. & per totum. ij. q. j. c. j. cum sex seq. extra de maio. & obe. inter quatuor. de cau. pos. & proprie, ca. j. Est igitur considerandũ q ad

Citatio ad quid fit.

C hoc videtur aliquis citari, vt id de quo reus dicitur, discutiatur plenius: & per consequens si condẽnari vel absolui debeat aut innocens ostendi, & sententia clarius & perfectius cognoscatur. ij. quæsti. j. in primis. extra de testim. in nomine. & iij. q. ix. reuera. Est autem de iure naturali quòd bene & plenè cognoscatur id super quo sententiari debet, & iudicium dari: quia naturale est quòd vnusquisque bene iudicet quæ cognoscit, & horum sit bonus iudex. xj. q. iij. graue. &. c. seq. vnde & iudicium de agibilibus ad synteresim spectat quę est bene iudicatiua: vt dicitur vj. Ethic. Synteresis autem est pars prudentiæ quæ procul videt cum considerat consideranda: quæ habentur de pœn. distin. j. aut facta. & dist. v. consideret. Cùm igitur non potest ad plenum factum & iustum vel iniustum sine præsentia eius qui iudicari debet cognosci & sciri. xxx. q. v. §. his ita. in fi. extra de re iudi. cùm Bertholdus. xj. q. iij. eorum. tunc necesse est ipsum citari & vocari: nec papa hoc potest omittere, & minus alius iudex: quia sic omitteretur cognitio quæ ad iudicium de necessitate requiritur. vnde cùm iniustum facti siue defectus, & malitia actus, quod idem est, dependeat ex circunstantiis multis quæ cõtinentur in illo versu: Quis, quid, vbi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quãdo. & habentur à Tullio in Rhetorica, & à Philosopho in

Synteresis est pars prudentia.

Circũstantiæ septem attendi debent.

D Ethi. impossibile autem sit omnes circunstantias huiusmodi plenè cognosci absque præsentia rei, quoniam multoties se excusant homines per ignorantiam alicuius circunstantię, vt in Ethi. philosophus exemplum ponit: quasi quo ad omnes circunstantias necessarium est omnino habere præsentiã eius qui forefecit: vt factum & defectus vel malita facti plenius & perfectius cognoscatur. Et sic patet secundum & tertium simul scilicet q citatio est de iure naturali, & per cõsequens quòd papa contra aliquem procedere non potest nisi citatione præmissa: & hoc probat hæc constitutio cuidenter. hoc liquet etiam in notoriis, in quibus licet iuris ordo nõ sit seruandus vsquequaque, seruandus tamen est in citãdo & in sententiando. extra de iureiurand. ad nostram. iij. ij. q. j. in primis. extra de diuor. porrò. ij. q. j. manifesta. no. extra de accu. qualiter. ibi, descendam. & Gene. xviij. vbi factum erat notorium, attamen Deus primò voluit probare & videre quàm iudicare: vt à præcipitatione iudicij cõpesceret præsidentes: vt dicit glos. Genes. iiij. Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nec ob. extra de accusat. capitu. euidentia. nec ibi tollitur citatio nec sententia: quia Gen. iiij. probatur vtrunque necessarium, quod apparet: aliter confi-

Citatio est de iure naturali: et ea omissa non potest papa contra aliquem procedere.

tens

tens præsens, & sic habitus pro citato per confessionem, factum facit notorium.extra de coha.cle.& mu.c.fi.attamen sunt in eum partes iudicis in sententiando vel præceptum dando:licet non in cognoscendo.ff.ad l.Aquil.proinde enim ff.de iudi.fi debitori.Itē de vnoquoque est ferenda sententia partibus præsentibus verè vel interpretatiuè. extra de in integ.restit.tū ex literis.§.tandē.ff.de re iudi.l. de vnoquoque, & in arduis est pronuntiandū de citando ante citationē.C.de exhi.vel transfer.re.l.fi.& citatio sententia dicitur.C.de epis. & cle.cū clericis.& l.oratio.C.de procu.l.fi. Ad primū argu. in oppositū dic ꝙ papa est supra ius in hoc quòd ipse solus potest æquitatem non scriptā ex sui interpretatione præferre iuri scripto.C.de legi.& con.l.j. vnde ipse potest multa dispē sando,quæ non potest inferior: vt dicto cap.proposuit.nam nullus alter ab eo dat ius ad vacatura,extra de cōcef.præben. c. ij.& not.simile & habetur extra vj.lib.de offic.deleg.c.pe. §.j.& si supra ius dispēset,hoc debet esse cùm ratio postulat. extra de præben.de multa.in fin.50.dist.vt constitueretur.in fin. vt pote propter vrgentem necessitatem vel euidentem vtilitatem ecclesiæ.j.q.vij.dispensationes. & duobus.cap.sequen.non propter bursę repletionem illius cui prouidit.arg. xxxiiij.quæst.j.manet Petri priuilegium. cùm ex ipsius æquitate procedit iudicium,aliàs est dissipatio secundum B. non dispensatio.nam princeps est numerus explicans, hoc est, id est,director.vt statuat vel dispenset contra ius aut cōtra scriptum,si æquitas quæ mouet ipsum,mouisset legislatorē si casus nunc emergens esset sibi expositus: vt habetur Ethi.v. cap.vlti. vbi optimè ponitur in fine tractatus virtutum moralium de epikeia,quæ præcipuè soli principi competit.extra de transla.episco.capi.j.no.

Papa qualiter est supra ius.

Dispēsatio quare fieri debet.

Ad secundum dic quòd princeps est solutus à lege quinto modo dicta, scilicet purè positiua, & hoc quo ad vim legis coactiuā,non tamen quo ad vim directiuam.nam quo ad vim legis coactiuam nullus subditus nisi qui lege cogitur, cogi potest.vnde quia alius non habet vim coactiuam nisi ex principis potestate,& nullus à seipso cogitur nec sibi imperat.ff. de arbitr.l. pe.& hoc modo princeps non subditur legi: sed est à lege solutus. verùm quo ad vim directiuam legis princeps legi subditur.extra de constitu.cùm omnes.ix. distinct. iustum.C.de leg.& consti.digna institu.qui mo.te. infir.in.fi. ff.de leg.iij.ex imperfecto.ff.de pac. cui in eo.aliàs princeps esset de numero eorum quibus dominus in Matth. improperat,Dicunt & non faciunt:&aliis onera grauia imponunt, digito autem suo nolunt ea mouere. Ad tertium dic quòd in quo habeat papa plenitudinem potestatis,dictum est.d.cap. vnam. Item potentia & potestas sunt de genere bonorum: & posse malū non est posse,sed nō posse,& in papa pręsertim vitium est impossibile moris: & indebitè facit procedendo contra non citatum.extra de maio.& obedient.inter.ij.quæstion. j.capit.j.& ij. & princeps iuris compendium seu potestatem trahere non potest ad iniquum dispendium. Cod.de vsucapi.pro empt. cum qui.ar.ff.de offic.proc. Cæsar.l.j.j. respon. Item quæro secundo & principaliter, aliquis per papam est citatus,& subest causa depositionis, sed de ea non constat confessione vel alia probatione. deponitur. an depositus possit de iure petere rescindi dictam sententiam quatenus processit? Videtur quòd papa potest iustificare sententiam quam tulit ex veritate facti, sicut habet eam rescindere si constat sibi obreptum.extra de re iu.cum olim.xxxv. quæst.ix.sententiam. extra de in inte. restit. tum ex literis.§. nos igitur. Item posita causa sequitur effectus.sed causa deponendi suberat,vt est suppositum, ergo & effectus stat, scilicet depositio. Item quod principi placuit, legis habet vigorem. institut.de iur. na.gen.& ci.§. sed & quod principi. Item iugum sedis apostolicæ est tenendum, quanquam durum.xix.dist.in memoriam.

Princeps qualiter est solutus à lege.

Posse malū nō est posse.

Sententia papæ an possit rescindi.

Ad oppositum processus habet fieri de notioribus ad ignota: quod non seruatur in casu proposito: ergo non tenet quod agitur. Item à citatione ad sententiam proceditur sicut à principio ad finem.institu.de pœn.te.li.§.fi.ff.de re iudi.l.j. Sed ab extremo in extremū fine medio nō est deueniendum, & sic probatis per aliquem modum probandi debet deueniri ad sententiam.extra de verb.sig.forus. §. in omni. nec ibi testes appellantur probatio quæ fit viua voce: sed omnia illa quæ producuntur super statu causæ.arg.Io.vij. & etiam xxv. vbi reo locus defendendi ad abluenda crimina quæ sibi obiiciuntur,reseruatur.iij.quæst.ix.non oportet.& cap.seq.& si hoc fieri possit,gaudere debet præsidens. extra de accu.cap. licet in beato.in fi. Item creditur proponenti contra se, non pro se.C.de libe.cau.cùm precū.Item si crederetur parti narranti contra alium, defensio legitima reo auferretur,& quēlibet papa ad dictum suum condemnare posset.Item quilibet præsumitur innocens nisi probetur nocens. extra de præsumpt.cap.dudum.extra de seru. in or.fa.cap.vnico.ff.de manumis.te.l.seruos. & ius est promptius ad absoluēdum quàm ad condemnandum.ff.de act.& ob. Arrianus.extra de probat.

A ex literis.& sententia papæ facit ius quo ad quid,& sententia inferioris iudicis firmatur:quia sententia minoris iudicis taciturnitate illius contra quem profertur, firmatur. C. de postu.l.j.C.de senten.quæ si.cer:quanti.prola.l.vltim.non sic in, sententia papæ quæ in rem iudicatam contra proferentem non transit:vt d.capit.cùm olim.

Et hoc ar.concedo scilicet ꝙ dicta sententia rescindi debet, & hoc ad præsens quadruplici ratione.Primò quidem ex parte iudicis: nam quilibet iudex in iudicando & sententiando debet assimilari primo & supremo iudici.Sed iudicium summi iudicis,scilicet Dei,erit manifestissimum.j. Corinth.iiij. Illuminabit abscondita tene.&manife.consi.cor.& Roma.ij. Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationum accusantium aut etiam defendentium in die cùm iudicabit Deus occulta hominum. ergo & iudicium cuiuscunque inferioris siue papæ siue alterius debet ex manifestis procedere: aliàs non est conforme diuino iudicio,nec per consequens iustum. Secundo patet idem ex parte rei.nam reus siue ille qui iudicari habet,potest causam multipliciter excusare; vel ostendendo se processisse ex ignorantia aliquarum circunstantiarum, vel ex infirmitate,aut
B etiam accusare vel aggrauare confitendo se egisse quod egit ex certa malitia. cùm igitur manifestum sit ꝙ talia ignorari non debeant, vt pote quorum ignorātia iudici certitudinem tollit, de necessitate concluditur quòd illa sententia non est iusta ad quam proceditur talibus prætermissis. Tertio patet idem ex parte principij formalis quo iudicium vel sententia profertur; scilicet prudentiæ. non enim potest esse iudicium rectum nisi ex prudentia procedat.Est enim prudentia habitus rationis verus circa agibilia: vt patet vj.Ethi.& sicut ad prudentiam spectat iudicare per syntereſin, quæ est vna prudentiæ pars:sic ad eam pertinet bene consiliari per aliam eius partem,quæ eubulia dicitur.sicut enim syntereſis est bene iudicatiua, sic eubulia est bene consiliatiua: vt dicitur vj. Ethi.Consilium autem est inquisitio quædam:vt tertio eiusdem. spectat igitur ad iudicem quemlibet diligenter inquirere & inuestigare ea quæ ad causam pertinent. Vnde dicit Iob,Pater eram pauperum, & causam quam nesciebam,diligentissimè inuestigabam. Non ergo iudex potest ad sententiam rectè procedere, nisi præmissa diligenti inuestigatione,discussione & cognitione causæ:si igitur secus procedat,potest peti rescindi sententia tanquam iniusta. Sed fortè dices quòd papa vel alius iudex nouit causam & veritatem negotij secretò, vt est priuata persona. Dicendum est
C quòd hoc non sufficit: quia iudex non iudicat vt priuata persona, sed vt publica: & ideo publice debet sibi innotescere veritas,scilicet per leges publicas,diuinas, vel humanas in communi:in particulari autem negotio per instrumenta & testes & alia huiusmodi legitima documenta. Vnde dicit Aug.super psalm.Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit,sed secundū leges & iura pronuntiat.arg.ff.de offi.pręsi.illicitas §.veritas.Quartò patet idē ex fine iudicij. finis enim iudicij est promotio boni communis quod est diuini⁹, humanius,& melius quàm bonum vnius:vt dicitur j. Ethi.Sed si procedatur ad sententiam ignorata causa vel non discussa: bonum commune non promouetur,sed potius retardatur. per hoc enim in sententiis depositionum vel aliarum pœnarum saluatur & procuratur bonum commune: per quod mali vel emendantur,vel terrentur,vel totaliter exterminantur si fuerint insanabiles: vt dicitur iiij. Ethi. Boni autem per hoc quietius viuunt. sublata autem discussione causæ hæc omnia tolluntur: quia omnino eadem ratione potest damnari innocens & bonus, vt malus: ex quo de causa damnationis nulla fit mentio:vt ex se manifestum est. Supposito autem
D tali processu iudicij,quòd etiam damnari possit innocens vt nocens:bonus vt malus: non tamen plus terretur vel exterminatur bonus quàm malus: nec quietius viuit bonus quàm malus:vt patet: ergo talis sententia saltem contra ordinem est iniusta:& per consequens rescindenda. Ad primum ergo in contrarium dic, quòd sententia debet esse iusta ex actis notis: licet definitiua quandoque rescindatur saltem in causa appellationis ex aliis de nouo probatis.ff. de minor. præfecti. Cod.de tempor. app.per hanc. & extra de testib. fraternitatis. sic sententia papæ rescindi potest ab eo à quo appellari non licet: vt dicto capit. cùm olim. Ad secundum dic, quòd licet causa depositionis subsit secundum rem,non tamen subest secundum cognitionem. cognitio autem necessaria est ad iudicium, vt declaratum est prius: non igitur sufficit subesse causam secundum rem, nisi subsit secundum cognitionem.& potest declarari per simile. abstinere enim à fornicatione secundum rem est bonum: sed si alicui dictet conscientia quòd non sit bonum, stante tali conscientia si abstineat,non faciet bene: quia non solum requiritur quòd sit bonum, sed quòd apprehendatur & cognoscatur sub ratione boni.extra de simo.pertuas.iij.extra de resti.spo.literas. §. nos autē.& eodem modo in proposito nō

Iudex iudicat vt publica persona.

solum

solū requiritur ad rectè iudicandū & sententiandum ꝙ causa subsit,sed ꝙ manifestè in iudicio cognoscatur subesse vel subfuisse. Ad tertiū dicēdum est, ꝙ voluntas principis,legis habet vigorē si sit ratione regulata, & fiat animo cōdendi legē:cuius forma traditur. C. de legi.humanum.quia voluntas de se non est securus canō: vt philosophus dicit ij. Poli. Cùm autem princeps iudicat vel sententiat sine causę discussione & examinatione,non habet voluntatē regulatā secūdum rectum iudicium rationis.Ad quartum dicendū est, ꝙ secundum philosophūin j.Politi.duplex est principatus:despoticus,& policitus. primus est domini ad seruū qui nō habet ius resistendi: eo ꝙ seruus est domini totaliter secundū ꝙ huiusmodi. secundus est principatus liberorum. qui habent ius in aliquo resistēdi:&talis est principatus ecclesiæ circa subditos. nō enim est verisimile quòd principat⁹ ecclesiæ sit despoticus.non enim sumus ancillæ filij, sed liberæ: qua libertate Christus nos liberauit.ad Gal.iiij.Io.Mo. cardinalis.

Principis voluntas legis habet vigorē: quatenus intelligitur.

Eccle.47.

a Octa. *Gestibus simulāt.*] quod est turpe, & contra honestatē clericalem. In hoc quodammodo cōparandi illis qui ludos theatrales in ecclesiis faciūt: vel ibi laruas induūt: vt suę insanię ludibria exerceant. de quibus in.c.cū decorē. eo.tit. Et per hoc ista extrauagans bene facit ad istū ti.de præben.pondera etiam verba quæ sequuntur, vitāda lasciuia propalatur.Non nego tamen quin potuisset poni & fortè apti⁹.j.sub tit.de cele. mis.Sed nō est incōueniens eandē decretalē diuersis respectibus sub diuersis poni titulis:vt patet de ca. significantibus. de libr. obla.quod sub eadem prorsus formarepetitur in tit.de appel.Idē in iureciuili repetitur vt patet dē.l. legem. quę est.C.de pactis.& etiam in tit. de pactis conuentis.

TERTIVS LIBER.

DE VITA ET HONESTATE clericorum.

Ioannes xxij.

Premissa musicæ artis plurima laude, cantorum lasciua melodia reprobatur, qui contra honestatem clericalem quod ore cantabant,gestibus simulabant. Et cantores ipsi tam exempti quàm non exempti per octo dies ab officio suspenduntur. Posset etiam hæc extrauagans aptè locari sub tit. de celebra.miss.

CAPITVLVM VNICVM.

Octa sanctorū patrum decreuit authoritas, vt in diuinę laudis officiis quæ debitæ seruitutis obsequio exhibētur: cunctorū mens vigilet,sermo nō cespitet,& modesta psallentium grauitas placida modulatione decātet.Nā in ore eorum dulcis resonabat son⁹. Dulcis quippe omnino son⁹ in ore psallentiū resonat, cū Deū corde suscipiunt,dum loquūtur verbis:in ipsumquoque cantibus deuotionē accēdunt. inde etenim in ecclesiis Dei psalmodia cātanda pręcipitur,vt fideliū deuotio excitetur.in hoc nocturnū diurnunque officium,& missarū celebritates assiduè clero ac populo sub maturo tenore, distinctaque gradatione cantantur, vt eadē distinctione collibeāt, & maturitate delectent. Sed nōnulli nouellæ scholæ discipuli dum tēporibus mensurādis inuigilāt:nouis notis intēdunt, fingere suas q̄ antiquas cantare malunt. in semibreues & minimas ecclesiastica cantātur:notulis percutiūtur. nā melodias hoquetis intersecant,discātibus lubricant,triplis & motetis vulgaribus nōnunquā inculcant,adeo vt interdum antiphonarij & gradualis fundamenta despiciant: ignorent super quo ædificāt, tonos nesciāt,quos nō discernunt,imò cōfundunt:cùm ex earū multitudine notarū ascēsiones pudicæ descēsionesque tēperatę,plani cātus quib⁹toni ipsi secernūtur abinuicem obfuscentur: currunt enim & nō quiescunt:aures inebriant & non medētur:gestibus similant[a], quo depromūt,quibus deuotio quærenda cōtemnitur,vitāda lasciuia propalatur. Non enim inquit frustra ipse Boētius, lasciuus animus vel lasciuiorib⁹ delectatur modis,

A vel eosdē sæpe audiens emollitur &frangitur.Hoc ideo dudū nos & fratres nostri correctione indigere percepimus: hoc relegare imò prorsus abiicere & ab eadē ecclesia Dei profligare efficacius properamus. Quocirca de ipsorū fratrum cōsilio districtè præcipimus, vt nullus deinceps talia vel his similia in dictis officiis pręsertim horis canonicis,vel cùm missarū solennia celebrātur,attētare pręsumat.Si quis verò cōtrà fecerit, per ordinarios locorū vbi ista commissa fuerint,vel deputandos ab eis in non exemptis,in exēptis verò per præpositos seu prælatos suos, ad quos aliàs correctio & punitio culparū & excessuum huiusmodi vel similium pertinere dinoscitur,vel deputandos abeisdē,per suspēsionē ab officio per octo dies, authoritate huius canonis puniatur.Per hoc autē non intendimus prohibere quin interdum dieb⁹ festis præcipuè, siue solennibus in missis & pręfatis diuinis officiis aliquæ cōsonantiæ quæ melodiā sapiūt puta octauæ, quintæ,quartæ, & huiusmodi supra cantum
C ecclesiasticum simplicem proferantur: sic tamē vt ipsius cantus integritas illibata permaneat,& nihil ex hoc de bene morata musica immutetur: maximè cùm huiusmodi consonantię auditum demulceant,deuotionem prouocent, & psallentiū Deo animos torpere non sinant. Actum & datum &c.

Ia.] hæc cōstitutio recitat moderationem factā pro prælatis cōtra cōstitutionē Cle.iiij.extra vj.li. de præb.c.statutū.sed videtur reuocata extra vj.libr. in proœ.in fi.dicitur ꝙ ibi loquitur de cōstitutionib⁹ nō suis sed prædecessorū suorū.Sed adhuc videtur esse reuocata per aliā suā constitutionē isti(quæ præcessit)aduersam.extra de consti.ca.j.& de prēb si apostolicæ. quod concedo, & si non in toto tamen in tanto: vt pote in ecclesiis parochialibus: vt hæc constitutio prorsus non tollatur, sed attenuetur,ar.ff. de adimen.l. qui hominem.

b *Decernentes*, per hoc verbum habetur epistola pro constitutione.C. de legi.& consti.l.leges vt generales. &.j. eod. vēr. nulli ergo.

c *Ignoranter.* qualiter.hoc casu liganturignorantes,not.extra libr.vj. de elect. si eo tempore.

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIBVS.

Bonifacius octauus.

Cùm beneficia in curia vacantia idoneis debeant conferri personis,illorum collationem papa sibi reseruat. vide capit.ij.& iij.& cap. præsenti.eod.titu.lib.vj.

CAPITVLVM I.

Pię solicitudinis studio ducimur vt dignitates,personatus, prębendæ, aliaque beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura,quæ apud sedem apostolicam vacare noscuntur, personis conferantur idoneis, per quas in eis debita impendantur obsequia,& diuinorum cultus
D exerceatur solicitè in eisdem.Inde fit ꝙ nos huiusmodi dignitates,personatus,prębendas,ecclesias, & alia ecclesiastica beneficia quæ apud sedem eandē intra vnū mensem à data præsentium hactenus in curia vacauerint,cōputandum, & quæ ex nunc apud eam vacauerint,in futurum prouisioni sedis eiusdē authoritate apostolica reseruamus: Decernētes[b] ex nūc irritū & inane si sec⁹ in hac parte sciēter vel ignoranter[c] per quēcunq; seu quoscunque apostolica vel alia quauis authoritate cōtigeritattētari.Nulli ergo &c.Datū Latera.iij.non.Maij,añ.j. Clemens quintus.

Prouisiones sub titulo cōmende factæ de ecclesiis patriarchalibus, archiepiscopalibus, episcopalibus, & monasteriis ad petitionem regum vel quorumcunque magnatum,reuocat.

CAPIT. SECVNDVM.

Ex supernæ prouidentia maiestatis, cuius vniuersa dispositione reguntur:ad apostolicę pręeminen-

eminentiam dignitatis (licet insufficientibus meritis) euocati, gregem dominicum nostræ vigilantiæ creditū vndique contemplamur, illumque salubri studemus pastoris more, vigili (quātum nobis ex alto permittimur) obseruantia custodire, vt de illo posimus ad ipsius laudē cuius exercemus vices in terris, dignā in extremo iudicio reddere rationem. Ideoque nos diligens cura solicitat, continua pulsat instātia, & curiosa solicitudo perurget vt circa fidelium statum salubriter dirigendum, sic efficacibus studiis & promptis operibus intendamus, ꝯ per nostræ cooperationis ministerium, erga sanctā matrem ecclesiam deuotio filiorum cōcrescat, ipsorum cessent grauamina, & tranquillitatis ei proueniat incrementum. quod tunc rectè agere credimus, cū molestis euentibus viā præcludimus, indirecta dirigimus, subtrahimus noxia, & salubria procuram[a]. Sanè pridē nos licet insufficientibus meritis ad summum apostolatus apicē (sicut dño placuit) euocati, ab ipso nostræ promotionis exordio, antiquæ notitiæ regum, prelatorum, magnatū, & aliorum nobilium personarum ecclesiasticarum & secularium memores existentes, ac ipsorū aliquibus, tū quia in terris morantes eorum, gradū huiusmodi promotionis habuimus, tū quia solitæ ad eos amicitiæ specialibus affectibus ducebamur: aliquibus verò ex assueta Romanorū pontificum liberalitate quā in suis exercere sunt soliti nouitatibus, volentes honoris & liberalitatis affluentia cōplacere, ad eorū importunas tamen & multiplicatas precū instantias, nōnullis clericis, & personis ecclesiasticis religiosis & secularibus diuersorū ordinū, dignitatis, conditionum & statuū, patriarchales, archiēpiscopales & episcopales ecclesias, ac monasteria distincta pastoribus, sub cōmendæ vel custodiæ, seu curæ vel guardiæ, aut administrationis titulo, nominéve notabili duximus perpetuo ad vitā seu ad certi tēporis spatium cōmittenda, super his an tales videlicet tantasque gratias per nos fieri decuisset, variorum arduorū negotiorū multiplicitate distracti, vsque ad tēpus quo infirmitate satis periculosa nos his diebus visitauit omnipotēs, nequiuimus cogitare plenariè. Verùm in debilitate ipsius ægritudinis constituti, à negōtiorum vtcūque discussione semoti, ad hoc sub diligenti examine direximus aciem nostrę mentis, demūque prospeximus euidenter, ꝯ ecclesiarū & monasteriorū eorundem cura negligitur, bona & iura dissipantur ipsorū, ac subiectis eis personis & populis spiritaliter plurimum & temporaliter derogatur, eisque redundant ad noxam quæ dicebātur cedere ad profectum: ac nedū ipsis, sed etiā Romanę matri ecclesiæ (quę disponēte domino ipsorum caput fore dinoscitur & magistra) grauiora inde futura timentur pericula. Nolentes igitur his tot & tantis dispendiis vlterius causam relinquere, sed volentes potius opportunum & debitum in hac parte remedium adhibere, omnes & singulas promissiones huiusmodi per nos (vt præmittitur) factas quibuscunque cuiuscunque ordinis, dignitatis, aut status, sed etiam sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus quocunque modo vel tempore factæ noscantur, auctoritate apostolica exnunc ex certa scientia reuocamus, cassamus & annullamus, & decernimus decætero non habere aliquam roboris firmitatem. Nulli ergo &c. Datum apud Pisatum Burdegalen. diœcesi. x. calend. Martij, anno ij.

Commēda debeneficiis facta multorum est causa malorum.

Clemens quintus.

A *Beneficia maiora & minora vacantia & vacatura, præsertim in prouincia Burdegalen. Clemens. v. certis ex causis suæ dispositioni reseruauit, cum appositione decreti.*

CAPIT. TERTIVM.

ETsi in tēporalium dispositione bonorū habenda sit discretionis cautela, præcipuè vt ea dignè & laudabiliter disponantur, in ecclesiasticis tamen rebus multo fortius inuigilare nostra debet intētio, vt iuxta personarū cōditiones & status, ad diuini nominis laudē, & ipsarum vtilitatem prouideatur ex merito ecclesiasticis personis: cū iuxta canonicas sanctiones nihil sit quod ecclesiæ Dei magis officiat, quàm ꝯ indigni assumātur ad regimen animarū. Hac igitur consideratione moti, specialiter Burdegalen. ecclesiam, de qua (licet immeriti) sumus nouiter ad hunc statū summi apostolatus assumpti, & monasteriū sanctæ crucis Burdegalen. ordinis sancti Benedicti etiam vacans per obitū quōdam fratris Gulielmi de Bōbio abbatis eiusdem, Et generaliter patriarchales, archiēpiscopales, episcopales ecclesias, monasteria, prioratus, & quoslibet personatus, dignitates vel officia

Hæc extra uagans habetur inter 20. Io. 22. sub titul. de præb. cū ol. domini Zen Zelini.

Bona ecclesiastica sunt diligentius disponēda quàm tēporalia.

Ecclesiis multum officit indignitas prælatorum.

C cuiuscunque ordinis & conditionis existant, nec non canonicatus, præbendas, ecclesias cū cura vel sine cura, & alia quælibet beneficia ecclesiastica quocunque nomine appellentur, quæ apud sedem apostolicam vacare noscuntur ad præsens, & quæ toto nostri pontificatus tēpore vacare cōtigerit in futurum: prouisioni, collationi & dispositioni nostræ & sedis eiusdem hac vice auctoritate apostolica reseruamus: Decernentes exnunc irritum & inane si quid contra hoc per quoscunque quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum est hactenus, vel in posterum contigerit attentari: cōstitutione Clementis. iiij. & Bonifac. viij. Ro. pon. prēde. no. & alia qualibet in contrarium edita non obstante. Et quia plus timeri solet quod specialiter iniungitur, quàm quod generaliter imperatur, hac reseruatione nostra & decreto ligari volumus ignorantes. Et quia bullam nostram non habem[9] ad præsens, ad cautelam præsentium & memoriā futurorum, huiusmodi reseruationem cum præmissi interpositione decreti scribi & in publicam formam redigi iussimus per Bernardum Caprarij publicum notarium infrascriptum: quam etiam sigilli quo vtebamur olim Burdegalen. eccle. præsidentes, fecimus appensione muniri. Datum Burdegalæ. ij. cal. Augusti, ponti. nostri anno j.

Specialiter iniunctum plus timetur quàm quod generaliter imperatur.

Ioan. xxij. episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Papa hic primo ambitionem & importunitatem quorundā religiosorum & secularium super obtinendis pluribus beneficiis dispēsatuē, qui insufficientes quandoque erant pro vno, in diuersis locis, regnis & aliis locis distantibus recitans, apponit plures ex hoc cōtingentes incōuenientias, & tādem statuit quòd omnes (exceptis cardinalibus ac regū filiis) qui super pluralitate beneficiorum quæ aliàs de iure non poterant

a *Execrabilis.* sic incipiebat quædam constitutio Alexandri. iiij. loquens de potestate legatorum circa beneficia conferenda. Guliel. de monte Lauduno.

b *Secularium.* supple clericorum. & sic concordant isti in hoc licet diuersificent se in aliis, vt. xvj. q. j. alia. vnde quasi totus mundus conuenit in hoc casu. ē. de elect. quorundam. lib. vj.

c *Ambitio.* si. supra. de præben. quia intantū.

d *Insatiabilis.* ad instar ignis materialis, cuius ardor tanto fortius accenditur, quanto magis de lignis in eo ponitur. & est huius ratio. nam talium dilectores vbi magis abundant in talibus, magis ad amorem inflammantur eorum, quia nunquam vacat amorin anima amātis, imò quātumuis ibi delectationibus magis abūdat magis accendi tur & cremat. xlv. dist. omnes. & ideo dicit Seneca, Cum cætera vitia homine senescēte senescant, sola auaritia iuuenescit. maximè cùm de rebus mūdanis non possit naturaliter anima quę spiritalis est, satiari, sed tunc dūtaxat anima beata satiabitur cum sibi apparuerit gloria domini, vt in psal. xvj. Guli. de monte Lau.

Anima de rebus mundanis satiari nō potest.

e *Importuna.* si. supra. de rescript. quia per ambitiosam. lib. vj.

f *Quam extorsisse.* si. xxxj. q. ij. hac ratione.

g *Minus idoneus.* supra de æta. indecorum. 100. di. contra morem. ibi, decorari &c.

h *Ecclesiis.* scilicet situatis, quod est. j.

i *Distantibus.* & sic nimia distantia nocet, vt hic. quandoque etiam nocet nimia propinquitas, vt. supra. de consuet. capitul. j. libr. vj. vbi habetur quòd quis non potest in vna tenere quod posset in diuersis. Item nimia vicinitas Sodomæ & Gomorrhæ nocuit aliis quinque vicinis. de quo. supra. de excess. prælat. clerici. facit supra de præsumpt. quosdam. & capitul. quanto. prodest etiam quandoque distantia, vt legitur & not. supra. de in integ. resti. tum ex literis in fin. vbi de hoc in glos.

Propinquitas nocet.

k *Regnorum.* hoc facit pro opi. Ioan. posita. iij. quæstion. vj. neminem. scilicet quòd auctoritate apostolica non possit quis citari extra prouinciam intra vnam diæram. contrarium tamen seruat curia Romana, vt tenet ibi Bartho.

l *Plures quàm duas.* aliàs autem pluralis locutio, duorum numero contēta est. supra. de reg. iur. pluralis. lib. vj. quod est verum vbi duo vel alia maior multiplicatio non præcedit eandem, sed potius certa de se pluralitas ponitur & non vaga. supra. de præben. is cui. secus si fiat contrarium, vt hic, in hoc quod sequitur, intra duas vel tres aut plures. & hoc in fauorabilib[9]. secus autem in odiosis, in quib[9] pluralitas ad vnum coniunctim quandoque restringitur: vt supra, de priuileg. vt priuilegia. in fi. talia enim secundum materiam de qua est sermo, plura vel pauca dicuntur, & ad multa vel modica referuntur, vt legitur & no. xlv. dist. disciplina. in fi. de cle. excom. latores. cum similibus.

Pluralis locutio duo cōprehendit.

m *Personatus.* licet aliqui dicunt ista nomina, scilicet dignitates, personatus, synonymiacè pro eodem poni, textus tamen supra. de præbend. de multa. videtur differentiam inter ea ponere aliqualem, in quo dum facta in principio mentionе de dignitate, subiungitur in fi. hoc idem in personatibus. quod crederem verum, si dixisset hoc simile. ē. de constitu. translato. quod non facit, sed idem potius, quod differt multum à simili, vt. supra. de transla. epi. inter corporalia. §. sicut autem, ibi tamen dicit propter expressam similitudinem vel idemtitatem potius &c. q. d. aliud est simile, & aliud idem. vnde licet nomina sint diuersa, vnam tamen formam tenent, sicut legitur. xcix. dist. prouinciæ. de primatibus & patriarchis. diuersitas autem nominum introducta est ex diuersis consuetudinibus ecclesiarum, & ex diuerso modo loquendi, vt patet in illis titulis. supra. de offic. vic. vsque ad titu. de maior. vbi idem & eadem administratio appropriatur diuersis officiis propter diuersas consuetudines diuersarum ecclesiarum, & diuersos modos loquendi facit ad hoc. supra. de consti. cum accessissent. vbi primiceriatus

Dignitas et personatus parum aut nihil differunt.

Simile & idem differunt.

terant obtineri, dispensationem obtinent, vnum cum cura, aliud sine cura, possint à tempore notitiæ eligere intra mensem, & alia cum effectu dimittere teneantur, aliàs omnibus sic dispensatis sint ipso iure priuati. Et idem de beneficiis in quibus iam est ad rem dum vacabunt. de pluribus etiam talibus iniustè tamen & sine dispensatione detentis, ordinat quòd vltimum retineant, & omnia alia dimittant intra mensem, alioquin omnibus sint priuati. Item vult quòd qui amodo talia receperint, dimissionem de primo faciant coram ordinario cum effectu, alioquin sint omnibus ipso iure priuati. quæ omnia sic vacantia dispositioni apostolicæ sedis reseruat, interpretans ordinarios in hoc casu solos diœcesanos beneficiorum sic dimissorum. Item hoc vult de solis beneficiis intelligi, in quibus quis per se vel vicarius suum temporalem curam animarum vel spiritalē iurisdictionem exercet de consuetudine vel de iure. b. d. de Laud.

Xecrabilis[a] quandoque dignitas, quandoque personatus, interdū etiam officium dicitur. de hoc dixi propter istos impetrantes qui in suis supplicationibus quas papæ porrigunt, quādoque omnia ista ponunt, quandoque etiam deficiunt. Et idem credo dicendum de officiis & administrationibus, quòd vnum scilicet aliud comprehendit: sicut de hoc vidi dubitari in ecclesia Tolosan. an scilicet operaria illius ecclesiæ esset officium, vel administratio. cum quidam impetrans haberet officium in suis literis, non autem administrationem, quam dicebant dictam operariam esse ibi, non autem officium, & tamen impetrans obtinuit. vnde non video quòd iura inter talia beneficia gradum seu distinctionem aliquam ponant seu faciant, quod credo facerēt si esset, sicut faciunt in sua propria materia intercuratam, & nō curatā & similia. ē. de prębē. cū in illis. libr. vj. ex quo ergo lex non distinguit, nec nos: nec vbi papa hoc non facit, nec nos. & idem & eiusdem iuris dicerem esse archypresbyteratus & decanatus in Pictauia, quia idem officium gerunt ibi. nam ex quo sunt eiusdem generis, sint & eiusdem iuris. hos enim plebanatus æquiparat Innocen. cum dignitatibus & personatibus supra. de præbend. cum olim. in glo. sua. de his plebanis loquuntur iura. supra. de re iu. cum inter. de præscript. cum olim. xxxj. quæst. j. quod si dormiens. supra. de deci. ad audientiam. Si autem arguis de stylo curię quę in suis rescriptis & cōstitutionibus omnia & singula talia specificat, dic ꝯ tales inculcationes verborum sæpe immiscet in suis ordinationibus, & hoc facit ad cautelam & ex superabundanti, cum talia non vitient, sed prosunt potius ad exceptiones superfluas citius elidendas. ad varietatem autē diuersæ locutionis seu mutabilitatem nominantium, nihil immutatur in istis realiter in effectu, nec mutari debet, seu aliqua diuersitas denotari. ar. x. dist. lege. & ideo dicit philosophus, propter nostrum affirmare vel negare nihil mutatur in re. vel hoc fit vt diuersis locutionibus gentium satisfiat. ar. supra de magistr. inter concil. Vien. xxxvij. dist. qui de mensa. Quid si papa dicit, cōferimus tibi talem dignitatem, non obstante quòd talia beneficia teneas qualiacunque sint, quæ omnia cum ista volumus quòd ex dispensatione nostra possis tenere. nunquid prima qualiacūque sint, etiam si per electionem quis creetur in istis, iste poterit retinere? Videtur quòd sic, arg. supra. de præben. si Romanus. in ver. qualiacūque. vnde videtur quòd ista duo operentur, quia scilicet tollant omnem surreptionem quotquot & quæcunque sint prima beneficia. Item quòd in fine vl obtineri valeant quæcunque & quotquot sint, cum tātum valeat genus in generali quantū species in speciali. supra. de maio. solitæ. in fi. de offi. or. si sacerdos. nam qui dicit qualiacūque, nihil excipit. xix. dist. si Romanorum.

Officiū & administratio idē sunt.

Prioratus appellatione quid cōtinetur.

n *Prioratus.* dicunt quidam nomine prioratus contineri solas quasdam administrationes & dignitates monachorum & aliorum regularium, vt supra de offic. or. præsenti. lib. vj. de præben. nisi. in fi. & cap. cum singula. lib. vj. facit supra de rescrip. & si principalis. concil. Viennens. vsus tamen in aliquibus partibus obtinet, prælatos, rectores seculares ecclesiarū ruralium, & etiam curatarum, vbi cura tamen per vicarios in eis separatim regitur, vocari priores, sicut in Carcassesio, Agenesio, & in cæteris aliis partibus: & talis est prioratus de Fraga in diœcesi. Ilerden. sunt & plures priores seculares & collegiati, sicut prior sanctæ Radegundæ Pictaū. & de manso in Agenesio. de talibus enim loquitur decret. supra de præbend. capit. fin. qui autem talium dicantur collegiati, & qui non, notaui plenè in extrauaganti domini Ioann. suscepti. Sed quid dices de prioratibus claustralibus qui sunt in istis monasteriis de quibus loquitur decre. supra de rescript. & si principalis. concil. Viennen. nunquid ista cadunt sub edicto illorum iurium supra de consue. c. consuetudinem. & de præbend. cum singula. libr. vj. & istius cap.

scilices

scilicet ꝙ sint incōpatibiles cū aliis officiis, prioratibus, seu administrationibus cōstitutis intus monasteriū vel extra? Videtur q̄ non. imò possunt se cum altero de aliis beneficiis intus vel extra compati, imò etiam cū pluribus, aliàs tamē canonicè possessis. Et est ratio: quia tales prioratus vt communiter nullas administrationes seu tēpora les prouētus habent: sed solummodo spiritalem iurisdictionem seu officium in personas monachorum, abbatibus duntaxat absentibus & in eorum defectum. & sic potest dici officiū sine administratione, ad instar illorū iudicū de quib⁹ legitur supra de in integrum restitutione, causam, vnde nihil videtur eis repugnare quin habentes alias administrationes possint tales prioratus tenere: sicut aliàs beneficiati possent esse officiales etiam principales, vel vicarij generales, vicedomini, syndici, vel similia officia in curia Romana tenere, vel alibi. talia enim officia vel similia nullam administrationem habent sibi annexam: & ideo aliquo iure non prohibentur vnà cum aliis exerceri, & insimul possideri. de hoc etiam no. š. de consue. consuetudinem. j. quæstio. iij. saluator. lxxxix. dist. indicatum. maximè cùm non sint perpetua: quod vult dicta decret. consuetudinem, imò de die in diem omnes isti remouentur pro nutu cum causa vel sine causa. Et idem videtur censendum saltem quantum ad istam decret. & quantum ad ca. cum singula. de prioratibus simplicibus monachorum in quibus quis non creatur per electionem, nec propriè instituuntur in eisdem: vt no. Hosti. š. de præben. de multa. & Guido in d. decre. cum singula. & de offi. ord. præsenti. lib. vj. licet aliqui contra. Nec obst. decret. š. de sup. neg. prælat. quia regulares. in fi. quia illud non respicit præterita: vt patet in ver. censuimus, præterea ibi dicit tantū de prioratibus & ecclesiis curatis: nec replicat de administrationibus quasi velit in illo obtinere dictam opi. Guil. & Hostien. Et idem videtur dicendum de archipresbyteratibus diœcesi. Bituricen. qui consueuerunt rectoribus aliquarum ecclesiarum committi per archiēpiscopum: sic quòd quandiu viuit iste archiēpiscopus, durat in ipsis rectoribus dictum officium archipresbyteratus. sed eo mortuo capitulum committit aliis: & postea nouo archiēpiscopo creato committit aliis, licet isti archipresbyteri excommunicent, & aliàs iurisdictionem spiritalem exerceant, nihilominus tamen rectores curam animarum habentes, possunt istos tenere: & sic fuisse interpretatum dicitur per papam.

Archipresbyterat⁹ Bituricen. nō sunt perpetui.

e *Curam animarum habentia.* quæ sint ista, dicetur. j. eodem cap. §. fin.

Beneficia aliqua sunt de iure compatibilia.

b *Cùm aliàs non liceret de iure communi.* Et sic not. quòd dare est de iure communi aliqua beneficia sibi adinuicem compatibilia etiam sine aliqua dispensatione. si. š. de rescript. gratia. libr. vj. & capit. gratiæ. concil. Viennen. quod est contra opi. Hostien. notatam. supra. de præbend. cùm iamdudum. & cap. super inordinata. & per glos. supra. de electi. dudum. ij. & de præben. de multa.

c *Vnde inter cætera.* secunda pars.

d *Videlicet.* Nota primum inconueniens.

e *Modicum vix officium.* diuinum scilicet cuicunque gradui spectans: & tamen nihil facilius est & leuius hoc tempore, & hominibus acceptabilius si perfunctoriè res agatur: sed nihil apud Deum miserius, & tristius, & damnabilius: vt xl. distinct. ante omnia. & maximè missam: quam si quis vnicam in die dignè celebrauerit, valde felix est: vt š. de celeb. missa. te referente.

f *Literatis viris.* quibus potissimè inter alios est de bonis ecclesiæ subueniendum. si. š. de præben. de multa. §. vlti.

Fama est clericis necessaria.

g *Bona famæ.* ista enim duo, scilicet nitor conscientiæ quantum ad dominum, & odor famę quo ad proximū, sunt necessaria in ministris ecclesiæ: vt supra. de sacra vnc. cap. vnico. §. ad exhibendum. in fi. vnde in odore bonæ famæ potius quàm in fama delectandum est: vt š. de accu. licet. Econtra verò infamia multa mala præstat: vt supra. de accus. inquisitionis. & cap. qualiter. & qui hanc negligit, & in se oriri permittit, crudelis est. xij. quæsti. iij. non sunt audiendi.

A

aut diuersa ecclesiastica beneficia curam [a] animarum habē tia possit dispensatiuè cùm aliàs non liceret de iure communi [b] recipere, & simul licitè retinere: Vnde inter cętera [c] inconuenientia infrascripta nascuntur, quòd videlicet [d] interdum vnus qui vnū quamuis modicū vix officiū [e] imple re sufficeret, plurimorum sibi vendicat stipendia: quæ multis literatis viris [f] vitæ puritate ac testimonio bonæ famę [g] pollentibus, qui mendicant, possent abūdè sufficere, æqua distributione collata [h]. Habentibus [i] ipsa paratur vagandi [k] materia, diuini [l] cultus minuuntur, hospilitas [m] in ipsis beneficiis debita [n] non seruatur: & dum [o] non sunt sui in vnaquaque regione [p] rectores ecclesiarum, detrahitur commodis & honori:

B

quæ carentes defensorū auxilio in iuribus suis & libertatibus multipliciter collabuntur: ruinis [q] patent ædificia nobilia, quę magnificentia [r] extruxerat decessorū: & (quod [s] amarius est dolēdum) animarum [t] cura negligitur: & vitiorum [u] sentibus fomētum [x] periculosè præbetur. Nos itaque [y] tot malis tantisque discriminibus occurrere cupientes: omnes & singulas dispensationes super receptione ac retentione [z] plurium dignitatum, personatuum, officiorum, prioratuū aut beneficiorū, quibus cura sit animarum annexa, sub quacunque forma vel expressione verborū à nobis vel dictis prædecessoribus nostris cuicunq; personæ cōcessas, (Cardinalibus tamen sanctæ Romanę ecclesiæ, qui circa nos vniuersali [a]

C

k *Vagandi.* in hoc quòd habent discurrere per loca in quibus beneficiati existunt. si. supra. de offic. ordi. quanto. debebant enim manere in ea vocatione qua primò vocati erant: vt š. de regu. licet. in princ. talis itaque discursus frequenter nocet nedum animæ, imò etiam corpori & burse: iuxta vulgare quod dicitur, ꝙ petra mutabilis nunquam accipiet muscū: & hoc verū. est, nisi fiat ex causa iusta: nam interdum valet loci mutatio. lxxxj. distinct. valet.

Vagatio nocet corpori & animæ.

l *Diuini.* versi. & est tertium. & dic de hoc vt dixi in extrauagan. suscepti. & de celeb. mis. graui. concil. Viennen.

m *Hospitalitas.* versic. & est quartum.

n *Debita.* quæ, quando, per quem, & quibus hospitalitas debeatur, dic vt legitur & not. xlij. dist. per totum. C. de episc. & cle. l. j. supra. de empt. & vendi. ca. j. in sum. Hosti. de tempo. ordi. super verbo, hospitale.

o *Et dum.* versicu. & est quintum.

p *Regione.* & sic nota quòd præsens est qui in regione est. hoc idem dicitur de illo qui in hortis est.

q *Ruinis.* ver. & est sextum.

r *Magnificentia.* Not. magnificum opus exercere qui nobile ædificium erigit in loco sibi commisso: istudenim propriè dicitur versum in vtilitatem ecclesię, & durare versum: vt no. Inno. š. de fideiusso. quod quibusdam. Et sic est argumen. per locum à contrario, quòd in illis qui per negligentiam suam talia permittunt collabi, cum sint de se perpetua, de dilapidatione possint merito accusari. & idem de illo qui nemora antiqua non cædua sine ardua necessitate ecclesiæ scindit vel destruit, talia verò de proprietate ecclesiæ sātis possunt dici, cum emphyteutæ vsufructuario non liceat, vel vasallo: vt ff. de vsufruct. arboribus. in princip. cum l. præcedenti. & l. hactenus. in fi. cum seq. & ff. de censi. forma.

Ædificans in beneficio suo, ipsum vtilitatem facit.

D

f *Et quod.* versic. & est septimum.

t *Animarum.* quæ quanto pretiosiores sunt corporibus tanto in eis amarior est iactura. extra de maio. solitæ. de pœni. & re. cum infirmitas.

u *Et vitiorum.* versi. & est octauum.

x *Fomentum.* superfluæ etenim & exquisitæ delicię sunt vitiis alimenta. xlj. dist. & xliij. dist. per totum supra. de vi. & ho. cle. capi. à crapula.

y *Nos itaque.* tertia pars.

z *Retentione.* & sic non sufficeret dispensare quòd possent plura recipere, nisi adderetur quòd recepta possent retinere: quod verum est de incompatibilibus. aliàs secus: vt supra. de rescript. gratia. & de præbend. non potest. libr. vi.

a *Vniuersali.* & sic nota quòd officiū vniuersale in se eius singularia

gularia comprehendit, sicut alibi dicitur quòd vtilius seruiunt isti generali ecclesiæ quàm speciali, & sic publica vtilitas præfertur priuatæ, & maior minori, vt legitur & notatur plenè de hoc. š. de postula. præla. bonæ. j. vij. q. j. scias.

Vtilitas publica præfertur priuatæ.

a *Ac generis claritatem.* curialior est hic papa quàm Hostiensis qui no. š. de præbē. venerabilis. quòd disputare de nobilitate generis, est disputare de nobilitate stercoris.

Hostiensis mirabile dictum.

b *Moderandas.* & sic diminutionē denotat: vt sequitur & probatur. š. de verbo. signifi. transmissæ.

c *Totaliter.* mediam viam concedit papa hic. simile š. de offic. delega. quærenti. de offic. custo. ca. j.

d *Statuimus.* quarta pars.

e *Legitimo.* su. in quo sunt necessaria ostendi authoritatē. s. & potestatem dispensantis, & factum per quod dispensauerit: vt probatur. š. de schis. fraternitatis. & sic non sufficit notitia defectus & potentia: nisi sit ad actum processum: vt ibi not. & facit quod legitur & no. š. de eo qui mit. in pos. cā. j. ad quod facit quod legitur. š. de præben. non potest. lib. vj. per quod videtur cessare quod not. gl. ordi. lj. distin. ca. fin. & lxxxix. distinct. si qui. & Inno. š. de fil. presbyt. veniens. licet Hostien. ibi concordet cum eis quæ š. dixi. Simile dicit c. scilicet quòd in quouis opere considerari habent duo, factum scilicet, & modus. š. de restitu. spol. Pisanis. Et intellige legitima non solum apostolica, sed etiam alia: dum tamen potestatem habuit super hoc dispensandi: vt j. dicetur.

f *Pluralitatem.* quæ duorum numero contenta est: vt suprà de præben. si cui. §. penulti. de regu. iur. pluralis. lib. vj.

g *Quæ aliàs absque alia dispensatione legitima.* Sed quæ erunt ista quæ aliàs, id est, de iure communi seu speciali puta consuetudine, vel statuto: vt patet. j. §. proxi. in verbo, de iure. absque omni dispensatione poterunt licitè retinere: vt sic viso de istis primitus, per consequens de aliis quæ non possunt de iure absque omni dispensatione retineri, licitè nobis cōstet? Ad cuius maiorem dilucidationem videtur quod in nullo casu aliquis posset tenere duo beneficia insimul. & probatur sic. nam per Innocen. Hostien. & ferè per omnes doctores traditur circa hoc talis regula, Omne beneficium ecclesiasticum requirens residentiam de iure communi, speciali priuilegio, statuto, seu consuetudine: non potest cum alio simili insimul retineri. sic not. š. de cle. non resi. relatum. &. cap. ex tuæ. & cap. quia nonnulli. & cap. fi. sed ita est quod omne beneficium ecclesiasticum etiā xx. solidorum requirit regulariter residentiam: vt in c. conquerente. cuius ratio est, quia beneficium datur propter officium diuinum: & diuinum officium habet fieri in propria persona: nec ad hoc excusationem habet, nisi propter solam infirmitatem. xcj. distin. per totum. de cele. mis. ca. j. ergo nullum potest cum alio insimul retineri. Nec ob. si dicat quòd vna persona potest insimul duo officia facere: quod non est verum: quia si non potest in vna ecclesia: vt š. de consue. cap. j. libr. vj. multo minus in diuersis: quia non potest diuidere. personam suam. & ideo no. Innocen. & Hostien. š. de concess. præbend. cum nostris. in gloss. credimus tamē &c. & de renun. admonet. quod vbi est consuetudo vel statutum alicuius ecclesiæ per quod quis obligatus est ad residentiam personalem pro certo beneficio, puta pro capellania seu altari pro aliquo mortuo relicto, recipiens tale simile, ipso iure primo renuntiare videtur. & est ratio: quia non potest continuam residentiam facere personalem in vtraque. de hoc no. lxxxj. dist. si quis sacerdotum. nec potest episcopus dispensare super talibus ex quo ambæ residentiam requirunt: vt videtur Inno. innuere in cap. admonet. licet in contrarium notetur. xxj. q. ij. c. j. & c. si quis iam. In contrarium patet ꝙ omne beneficium possit cum alio insimul retineri. Constat enim ꝙ aliquis duas potest tenere canonias in pluribus ecclesiis sine aliqua dispensatione de iure communi. & est ratio: quia hoc est ad honorē & fauorē ecclesiarū: licet præbēdas vtriusq; nō debeat recipere in absentia. & sic seruat curia Romana: vt legitur & no. maximè per Inno. š. de præb. cū iamdudū. de cler. nō resi. ca. fi. sed ita est ꝙ in talibus residētiis præbenda vincit ecclesiā curatā cui annexa est: vt š. de præbē. extirpandæ. §. qui verò.

Beneficia plura obtinere an liceat.

Canonicæ duæ possunt sine dispensatione teneri.

A

& eo. titu. super eo. lib. vj. ergo si præbenda sibi cōpatitur aliam præbendā, multo fortius ecclesia curata ecclesiā curatam: quia si vinco vincentē te &c. Præterea omnes ecclesiæ vna ecclesia sunt. xxj. dist. quamuis. Nec ob. quod dicitur ꝙ qui viuit de altari, seruire ei debet: aliàs viuere non debet.

ecclesiæ seruiendo, singularum ecclesiarum commoditatibus se impendunt, ac regū filiis qui propter sublimitatem eorum ac generis [a] claritatem sunt potioris prærogatiua gratiæ attollendi, duntaxat exceptis) deliberatione super hoc cum fratribus nostris habita diligenti, de ipsorum consilio & ex certa nostra scientia in forma subscripta duximus taliter moderādas [b], quòd per moderamen nostrū effrenatam circa easdem personas taliū beneficiorū multitudinem refrenemus, ipsique impetrantes fructu dispensationum huiusmodi totaliter [c] non frustrentur. Statuimus [d] itaque & de fratrum nostrorum consilio ordinamus quòd obtinentes nunc ex dispensatione legitima e pluralitatem [f] huiusmodi dignitatum, personatuum, officiorum, aut prioratuum seu beneficiorum quæ [g] aliàs absque alia dispensatione legitima obtinere nequibant, vnum tantùm ex dignitatibus, personatib⁹, officiis,

B

Dic ꝙ quilibet residens siue nō residēs altari seruit, dum bene faciat & bene expendat ꝙ inde percipit, iuxta vulgare, de beau messa qui de beau passa. argu. š. de magi. ca. fi. sicut not. Inno. de cle. non resi. c. fi. vbi de hoc plenè per ipsum. Ad soluendum istud contrariū videndum est primò quæ sint beneficia in quibus ipso iure per assecutionē secundi vacat primum, etiam sine alio facto seu sententia hominis. Secundò, quæ sunt ista beneficia quæ si non vacant ipso iure, primum tamen vacat per sententiam aliorum superiorum præhabita monitione ipsius, non tamen primum: sed illud quod eligendum non duxerit. Tertiò, quæ sunt illa quæ non ipso iure nec per sententiā superioris vacāt, sed omnino sunt compatibilia inter se. Ad cuius euidentiā sciendum est quod quædam sunt beneficia suprema, quædam duplicia, quædam simplicia. Suprema sunt episcopatus & superiora, in quibus non est dubium ꝙ assumendo secundum cū authoritate papæ, ipso facto vacabit primum š. de transla. c. ij. si sine authoritate papæ, vtroque caret. š. de transla. quanto. in fi. Duplicia sunt dignitates inferiores, personatus, & beneficia curā animarū habentia: in quibus assumendo pacificè possessionem secundi cum titulo, ipso facto vacat primum. š. de præben. de multa. & in hoc casu & in præcedenti solus papa dispensat: nec valet consuetudo in cōtrarium: vt in ca. de multa. nisi essent dependentes inter se, vel vnitę, seu tenues: vt š. de æta. & quali. eam te. x. q. iij. vnio. vel nisi vna cōmendata esset, & alia intitulata: iuxta decre. š. de elect. nemo. libr. vj. Sed nunquid sola tenuitas seu paupertas est causa sufficiēs quod episcopi per se possint plures conferre vni, vel plures possint ab vno sine alia dispensatione à papa impetrari? Videtur quod sic per dicta iura. Credo potius contrarium, & quod dictis iuribus fit derogatum per cap. de multa. & ideo expedit quod episcopus ipsas vniat si propter dicta adsit paupertas. aliàs caderent sub ista pœna. Sed nunquid dependentes vel vnitæ: præsumentur tales esse, si aliàs de hoc non doceatur expressè: tamen est per xl. annos sic fieri consuetum? Non credo quod sit actus præscriptibilis: cùm sine institutione canonica talia teneri non possint, sicut dicitur de decanatibus & ecclesiis curatis. infra dixi plenè de hoc. Omnia verò alia sunt simplicia, & in istis an sint compatibilia nécne, id est an duo quis possit insimul retinere, distinguitur: quia aut quis tenet ea non vt intitulata, sed vt simplicia beneficia, aliàs velut commendata: in quo casu talis non censetur clericus illius ecclesiæ in qua quis intitulatus non est, licet beneficiatus inibi sit: vt not. xxj. quæst. j. cap. j. & voco hic beneficiatum sine titulo istos assisios, portionarios, præstimoniarios habentes altaria vel capellas pro missis defunctorū. š. de cle. non resi. ca. pen. de prebend. significatum. & idem de habentibus possessiones ad vitam. xvj. q. j. possessiones. & q. iij. illud. xij. q. ij. quicunque. cum simili. Et in hoc casu crederem aliquem de iure communi posse habere plures: maximè vbi aliàs per se non sufficeret nisi fortè ex iure speciali: puta priuilegio, statuto, seu consuetudine esset prohibitus. Sunt alia simplicia & intitulata, sicut sunt ecclesiæ rurales sine cura, vel præbendæ alicuius ecclesiæ collegiatæ vel cathedralis. lxx distinct. sanctorum. lxxj. distin. clericos. xxj. q. j. cap. j. nec talis sic intitulatus recedere debet ab illa in qua vocatus est. vij. quæstio. j. episcopum. quo casu propriè dicitur clericus talis ecclesiæ. Sed in istis duobus casibus vltimis quæro de tribus quæstionibus. Prima est, an de iure quis possit duo talia beneficia vel vnum duplex cum alio simplici insimul retinere? Secundò, an de cōsuetudine saltem? Tertiò, an ex dispensatione? Ad primum dicendum est, ꝙ tam titulata, quàm intitulata, vel etiam vnum de illis cum vno duplici quis tenere potest de iure & consuetudine Romanæ curiæ: vt š. de præben. extirpandæ. §. qui verò. per Inno. & de præben. super eo. libr. vj. fructus tamen illius præbēdæ seu beneficij in

Beneficiat⁹ nō residens satis facit dūmodo bene expendat.

Beneficia sunt triplicia.

Beneficia simplicia an sint incōpatibilia.

C

D

quo non residet, non percipiet. & sic erit canonicus & non præbendarius: & sic quasi canonicus honorarius ad instar honorarij tutoris. ff. de admi. tu. si plures. §. ij. iste enim vocabitur ad communes tractatus: vt not. Hostien. in cap. super inordinata. nec in hoc casu ille qui tali aliàs beneficiato dat scienter secundò beneficium, poterit ipsum cogere ad residentiam: quia super ea tacitè videtur dispensare cum eo: vt no. Inno. de cle. non resi. cap. fi. & de præbend. cùm iãdudum. Quid ergo erit de consuetudine in talibus? Distingue: quia aut loqueris in eadem ecclesia aut in diuersis. Si primo, nõ potest diuersa seu plura habere. ẽ. de consue. cap. j. lib. vj. quæ decr. videtur intelligi de intitulatis inibi perpetuò, quouis nomine dictum beneficium censeatur: quia secus crederem de aliis puta præstimoniis, officialibus, prioratibus temporalibus seu clausstralibus, syndicatibus, vel aliis officiis similibus. Si autem loqueris in diuersis ecclesiis, hic non possum dare certam doctrinam de consuetudinibus, priuilegiis seu statutis singularibus seu specialibus, cùm sint facti & in facto consistant. supra de constitut. licet. libr. vj. vnum tamen dico, quod si consuetudo vel statutum conditionet in sua ecclesia beneficia: sic quicunque beneficiatus aliàs adipiscatur beneficium in ista ecclesia, eo ipso vacet illud: & sint ambo beneficia in posse statuentis. primum vacat de facto, licet aliàs esset cum secundo compatibile de iure: nisi essent diuersi collatores, & collator primi beneficij intra sex menses contradiceret: iuxta ea quæ not. Inno. ẽ. de renun. admonet. de præben. de multa. sic intelligo quod not. per Inno. & Host. ẽ. de concess. præben. literas. & dixi ẽ. Quid si statutum dicat quod talis compellatur dimittere primum, sicut est in statutis ecclesiæ Barchinon? Dic quod in hoc casu erit opus facto hominis: nec crederem quòd præcisè posset episcopus agere cõtra talem ad dimittendum primum: sed cõditionaliter scilicet, si velit retinere secundum: ex quo nec de iure nec de statuto assecutio secundi aufert sibi primum. sic intelligitur. ẽ. de præben. referente. Sed nunquid consuetudo per quadraginta annos seruata poterit viceuersa incompatibilia facere cõpatibilia: verbi gratia, Consuetudo patitur ℭ decanus ruralis qui habet visitare, & archidiacono vel episcopo referre, & ex hoc procurationem recipere, instituere corporaliter rectores, ecclesiarũ vacantium custodiam gerere, & tempore vacationis administrare diuina, & exercitium curæ in ipsis habeat vnà cum decanatu tali vnã ecclesiam curatam illã vel istam si qua sibi aliàs canonicè conferatur. nunquid talis consuetudo excusat cõtra istã decre. execrabilis. & à pœnis eiusdem? Videtur ℭ sic. ẽ. de consti. cùm omnes. in fi. cùm excuset in sacramẽtis, quod est fortius. xcj. dist. peruenit. Itẽ in matrimoniis. ẽ. de spon. duorũ. c. fi. de cog. spi. super eod. tacitè enim videtur consensisse princeps ex quo per quadraginta annos obseruata fuit incõcussè saltem in maiori parte ecclesiarũ: vt de offi. archi. ca. fi. & sic cùm facti sit, non videtur eã reuocasse per suam generalem constitutionem, in qua de ipsa non fuit facta specialis mentio: vt patet per c. ẽ. de constitu. licet. lib. vj. Contrarium credo. nam expresè dicit textus ℭ quicunque receperit beneficium habens curã animarum annexam: si prius tale beneficiũ habebat, eo sit ipso iure priuat[9]. quod exponit Inno. dicens tale, scilicet curam habens strictè in foro animæ. ẽ. de pœnit. omnis. siue largè, scilicet si habet in foro cõtentioso. ẽ. de elec. dudum. & hoc siue habebat in ecclesia cathedrali collegiata, parochiali vel capellania, & etiã licet non habeat specialem ecclesiam vel in ecclesia certa: habet tamen super certa loca: iuxta c. ẽ. de præben. super eod. libr. vj. de quo per Inno. in ca. de multa. & de offi. archi. cùm satis. ex quo sequitur ℭ si sic intitulati in diuersis ecclesiis vel beneficiis, erant primo ipso iure priuati: sequitur quòd nõ possidebãt ipsam à principio aliqua possessione colorem habẽte seu adminiculũ iuris: & sic non præscribebãt. ẽ. de reg. iur. sine possessione. lib. vj. viij. distin. quo iure. ẽ. de præscri. causam. de resti. spo. ex parte. de reg. iur. beneficiũ. lib. vj. maximè cũ in titulis beneficiorũ, qui omnino sunt singulares: vt viij. q. j. olim. possessio vnius nõ iuuat alium: cùm in talibus non cadat successio iuris vel facti: licet in casu cadat successio litis vel causæ: vt ẽ. vt lit. penden. si hi. in fin. libr. vj. & d. ca. olim. & de præb. c. j. de hoc etiã dixi ẽ. in extrauag. suscepti. Nõ ob. ẽ. de præscrip. si qui exigentibus. lib. vj. vbi non præscribunt pri-

Consuetudo potest quandoque beneficia conditionare.

Beneficia incõpatibilia an per consuetudinem possint fieri compatibilia.

Cura animarũ habetur in duplici foro.

Beneficiorum tituli sunt singulares.

prioratibus [a], ecclesiis vel beneficiis huiusmodi quibus cura immineat animarum, cum dignitate, personatu, vel officio, prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quæ habere maluerint prætextu dispensationis [b] sufficientis circa id eisdem indultæ possint licitè retinere: quæ [c] tamẽ teneantur eligere intra mensem

numerandum à tempore notitiæ [d] constitutionis istius: Cæteris [e] beneficiis cum cura vel sine [f] cura, quæ ipsius dispensationis prætextu tenebant, & quæ aliter antè non poterant de iure absq; dispensatione aliqua licitè retinere, quæ nos extunc vacare decernimus, coram ordinariis [g] sub testimonio publico [h]

A uati ipso iure: sed eorum successores cum bona fide. in nostro autem casu non est dare successorem: vt dixi supra eodem cap. & alia ratio, scilicet quod consuetudo non valeat in tantum grauamen ecclesiarum & derogationem papæ & legis suæ: cùm introducendo consuetudinem populus seu clerus habeat intentionem suam declarare ex ipsis factis. ff. de leg. l. de quibus. sed ipse clerus in factis papæ nihil habet declarare: cui inest obsequendi necessitas, non authoritas imperandi. xix. dist. si Romanorum. & cap. in memoria. maximè vbi expresè soli papæ reseruatum est, sicut est in nostro casu. ẽ. si. xciij. dist. illud. 100. distinct. contra

B morem. supra de consuetu. cap. j. & ca. quanto. & cap. vlt. cum si. Idem videtur dicendum de consuetudine aliquorum monachorum, qua administratores, puta prior eius clausstralis, camerarius, sacrista, celerarius, vel similes poterunt cum sua administratione tenere vnum prioratum extra, vel aliud beneficium si sibi aliàs conferatur. quod videtur reprobari in perpetuis: vt hic, & supra de præben. cum singula. lib. vj. secus in temporalibus: vt dixi supra de priore clausstrali, & de officialibus eorum, & similibus. Ad tertium quo quæritur, an possit, & quis cum talibus dispensare? Et videtur quòd nullus citra papam: quia ex quo talia beneficia facta sunt incompatibilia de iure & de consuetudine vel statuto, & ipsæ consuetudines & statuta assumunt vigorem à papa, qui in eis tacitè vel expresè videtur consentire, & eis firmitatem dare: vt supra de maio. & obed. si quis. & de hoc no. supra de constitu. licet. lib. vj. ergo citra papam nemo potest dispensare. non enim ipsi statuentes per se statuunt: sed potius ipse papa qui in suo canone dedit eis potestatem statuendi. argu. supra de transla. inter corporalia. circa medium. ibi, præsertim cùm nec sine authoritate Romani pontificis &c. canonem supra de maio. & obe. si quis. de sent. ex cõmu. si concu-

C binæ. imò videtur quòd nec ipse papa saltem in iis quæ sunt statuti vel consuetudinis, dum dispensatio non faciens mentionem de alio iure speciali non valeat. ẽ. de præscrip. cùm olim. & cap. veniens. sed papa non potest diuinare omnia iura specialia: vt supra de constitu. licet. ergo &c. Ad quod dicendum quod in supremis & duplicibus papa, in simplicibus vel vno simplici & alio duplici non requiritur dispensatio, ex quo sunt de se compatibilia: vt hic. & not. de præben. cum iamdudum. &. cap. extirpãdæ. §. qui verò. per Inno. fallit primò, nisi consuetudo vel statutum faceret ea incompatibilia: vt supra dictum est. Secundò vbi exigitur personalis residentia in vtroque: quia tunc super residentia alterius ordinarij dispensatio requiritur: nisi forsan dicas quòd collator secundi ipso facto super residentia dispensat in hoc quòd tali sic adstricto primo beneficio confert secundum: vt not. Innocen. de cleri. non residen. cap. fi.

a *Prioratibus.* collegium scilicet habentibus, seu ecclesiam parochialem sibi annexam: dum tamen ecclesia immediatè per ipsum priorem regatur: quia secus si per vicarium perpetuum: vt infrà ℣. fin.

b *Dispensationis sufficientis.* dispensatio enim erit sufficiens, si

D quicquid erat impediměti, relatum in ipsa fuerit, & expresè super omnibus dispensatum, aliàs nõ: vt ẽ. de elec. dudum. ij. in fin. de consan. quòd dilectio. de præben. nõ potest. lib. vj.

c *Quæ.* scilicet vnum curatum, & aliud non curatum.

d *Notitiæ.* supple per quencunque de istis scitæ. & sic non à tempore publicationis factæ in curia vel prouincia: quia si intelligeret publicationis, ita dixisset, sicut dicit notitiæ. argu. supra de deci. ad audientiam. si supra de concess. præben. quia diuersitatem. cum similibus. Is enim qui nescit, non dicitur posse experiri. ij. q. v. biduum. ff. de calum. annus.

e *Cæteris.* versiculus est.

f *Sine cura.* aliàs tamen de se incompatibilia de iure: vt infrà patet.

g *Coram ordinariis.* id est diœcesanis: non aliàs: vt ℣. eod. §. cæterum.

h *Publico.* scilicet tabellione, vel papæ, vel imperatoris, vel alio: creato tamẽ ab illo qui potestatẽ habuerit hũc creandi ex cõsuetudine vel de iure: vt legitur & no. ẽ. de fide instru. c. j. & ij. & c. cùm dilect[9]. & c. fi. simile. ẽ. de elec. vt circa. & de offi. ordi. si canonici. li. vj. An officiũ tale sit volũtariæ iurisdictionis intantũ ℭ extra territoriũ creantis ipsum valeat exercere: vel potius cõtentiosę, & sic nõ poterit: nõ est materia propria:

Sigillum episcopi an sit testimonium publicum.

propria: sed de hoc no. Host. ẽ. ne cle. vel mona. sicut te. Sed nunquid authenticum sigillum episcopi vel alterius prælati erit testimonium publicum? Non videtur: quia si papa hoc voluisset, adiecisset, sicut fecit in dicta decr. si canonici. & in c. vt circa. adiecit, literis, quod exponitur, sigillo authentico sigillatis. Credo ℭ authenticum sigillum satis faciat testimonium publicum: dum tamen illum cuius est sigillum, principaliter non tangat: sed alios potius maximè subditos, argu. ẽ. de proba. post cessionem. & ca. quoniam. & de testi. à nobis. cum similibus. vnde licet in iudicialibus non credatur regulariter vni vel eius sigillo: vt ẽ. de proba. quoniam. in extraiudicialibus tamen talibus ministris & eorum sigillis circa officium suum creditur. argu. ff. de rebus eorum. l. magis. §. illud. sic Compostel. ẽ. de rescript. capitulũ.

intra idem tempus [a] verbaliter vel realiter [b] cum effectu dimissis: absque eo quod ad illa nunquam sine noua collatione [c] ab eo qui facere poterit facienda redire, aut eorum administrationi se immiscere [d] præsumant. Alioquin tam his quàm aliis omnibus beneficiis quæ virtute huiusmodi nostri moderaminis retinere poterant [e], vt præfertur, sint ipso iure priuati, & prorsus inhabiles ad similia beneficia obtinenda [f]. Per hoc [g] autem iis qui dignitates, personatus, officia, prioratus vel alia beneficia curam animarum habẽtia ex dispensatione quæ ius tribuat [h], iuxta nostram moderationem præscriptam obtinent, & alia similia beneficia nostrarum vel eorũdem prædecessorum

A neficiis realiter possessis quàm in his in quibus tantũ ius est ad rem. quod est cõtra decre. ẽ. de cõcess. præb. quoniã. lib. vj. Dic ℭ non obstat: quia ibi simpliciter reuocabat expectantes, & ius ad rem solum obtinentes: hic sub conditione, optione scilicet seruata retinendi quod vellent, quæ optio non posset habere locum in hoc casu nisi adhuc perduraret ius istis expectantibus: quod fit ne sint deterioris conditionis quàm alij, & quod constitutio sit omnibus æqua, & ne eorum impetratio multis expensis & laboribus obtenta eis penitus sit dãnosa, cùm ignorent merito ℭ obtinebunt ratione expectationis: quia de futuris nemo certus. & sic optare non poterant, & sic impedito non imponitur constitutio, sicut nec ignoranti currit tempus: vt ẽ. de consti. cap. ij. de elec. eis.

Futura sunt incerta.

k *Porrò.* sexta pars.

l *Auaræ.* auaritia enim est idolorum seruitus: vt supra. de præbend. auaritiæ. & de elect. auaritiæ. libr. vj. nam ipsa excæcat possessores suos: vt in d. capi. auaritiæ.

m *Præsumunt.* hæc præsumptio inducit infamiam, furtum, & peccatum mortale: vt ẽ. de elec. dudum. ij. vbi de hoc. nam per istud quod erat expulsiuum omnium aliorum ex quo alia erant sibi incompatibilia, videtur aliis tacitè renuntiasse, & ipsa pro derelicto habuisse: iuxta decre. ẽ. de præben. de

C multa. xxj. q. ij. si quis iam translatus. & argu. xxxij. q. ij. cum renuntiatur. nam sicut clauus clauo retunditur: sic vnum beneficium alio. de istis tamen incompatibilibus dic vt in d. c. de multa. per hoc enim videtur sublata opinio Gar. posita. ẽ. de offi. ordi. ordinarij. libr. vj. quæ videtur in talibus dare electionem. de quo dic vt ibi, & in sequen. glos.

n *Ex collatione canonica.* hoc videtur impossibile quod ex quo quis primo tenebat plura beneficia curata & incompatibilia sine dispensatione, & sic per consequens erat vt fur, infamis, & ineligibilis, & in mortali peccato constitutus: vt ẽ. de elec. dudum. ij. quod tali canonicè possit aliud dari. imò dicit decret. quòd nisi prius talia sic sine dispensatione obtenta liberè & spontè resignent, collatio facta de aliis penitus nullius est momenti: vt ẽ. de offi. ordi. ordinarij. in fi. Potest dici quòd illa loquitur vbi plura tenebat illicitè antequam vltimum assequeretur, vel vbi illa priora habebat licitè cum dispensatione: sed non erat in ea ℭ non posset aliud recipere: sed hic vbi duo tantùm, sic ℭ ante assecutionẽ secundi licitè tenebat primum: & sic concordat ibi cũ decre. de multa. ẽ. de pręben. Cum decre. de multa videtur ista similis omnino. sed huic contradicit etiam in hoc quod ẽ. dixe-

D rit plurima, quod verbum plura quàm duo videtur comprehendere. quare videtur potius ℭ specialis sit hæc prouisio per quam papa vult talibus prospicere efficiendo gratiã, scilicet ℭ dato ℭ in nullo de istis haberent ius: possint tamen vigore huius decre. vltimũ retinere alias eis canonicè collatum: quod denotat hoc verbum, aliàs. quasi dicat, non erat omnino canonica collatio propter pluralitatem quæ hoc impedierat: sed aliàs, id est si non esset pluralitas, canonica erat. aliter non video quòd posset respõderi dictis decre. dudum. & c. ordinarij. Vnde iuxta hoc vidi dubitari, an obtinentes plura beneficia de se incompatibilia sine dispensatione, habeant vocem in electione, & sic an possint eligere actiuè. secundò an possint eligi passiuè. tertiò an si quis electus fuerit, possit secum per inferiorem papa sine resignatione dispensari. vnde planum est ℭ & talis cùm sit in peccato mortali: vt no. gloss. ẽ. de elec. dudum. in fi. & sic quo ad seipsum tantum suspensus, non quo ad alios, nõ debet in officio suo vitari: vt legitur ẽ. de vita & hone. cle. quęsitum. imò si acquisiuit beneficium, poterit cũ eo per suum episcopum dispẽsari, prout videntur not. Inno. & Host. ẽ. de temp. ordi. dilectus. & de cle. excõ. postulastis. glo. in verbo, dispensare. quod credo verum:

Abbatissa potest clericos suspendere à beneficiis.

Electio an impediatur propter beneficiorũ incompatibilitatem.

a *Idem tempus.* scilicet sex mensium.

b *Realiter.* dum tamen essent præsentes in suis beneficiis. aliàs si sint in curia vel aliàs longè, ita quòd præsentialiter hanc realitatem non possint intra dictum tempus ostendere, nec ad effectum dimissionẽ perducere: sufficit quòd animo & verbo expresso faciant hoc cum testimonio publico ibi vbi sunt, & quòd hoc vt citius poterunt, mittant & denuntient dictis diœcesibus. & hoc credo quòd sufficit: dum tamen postea nullum ius sibi in ipsis vendicent, nec per se vel per alios aliquod impedimentum opponant quo minus papa possit liberè disponere de eisdem. arg. xxij. q. ij. faciat.

b *Noua collatione.* quæ immediatè eis fieri poterit etiam per ordinarios si aliàs beneficia isti incompatibilia dimitterent: dum tamen esset ordinariis facultas disponendi de istis: cùm non propter crimen sed solo placito papæ isti huiusmodi beneficiis sunt priuati. argu. ẽ. de elect. super eo.

d *Se immiscere.* & sic est argu. quòd inmiscens se beneficio quo priuatus est vel suspensus: iure quod in eo obtinet, priuatus est ipso iure. quod credo verum vbi expresit in pœnam, hoc est in ipsa vel alia constitutione adiectum, sicut est hic j. alioquin &c. & supra de elec. cupiẽtes. ℣. cæterum. lib. vj. aliàs secus. sed punietur arbitrio superioris: vt ẽ. de elec. statuimus. in fi. lib. vj. & ibi per Hostien. suspensio enim à beneficio non procedit à claue, nec comprehenditur sub censuræ nomine: sed suspensio ab officio duntaxat. ẽ. de verbo. significa. quærenti. & de excess. præla. tanta. quod patet: quia abbatissa licet non habeat claues: vt ẽ. de pœ. noua. nihilominus hanc pœnam infligit: vt ẽ. de maiori. & obed. dilecta. aliàs per totum mundum se extenderet, sicut vsus clauis se extendit: vt ẽ. de treu. ca. j. in fi. & tamen non transgreditur territorium proferentis eandem: vt ẽ. de elec. si compromissarius. lib. vj. cum similibus.

e *Poterant.* quæcunque illa sint, siue de iure communi, siue dispensatione mediante eis cõpererent: ex quo dicit ẽ. omnibus. In contrariũ videtur: nam sola illa videtur eis auferre quæ obtinebant ex dispensatione, & non alia, quod videtur innuere præcedens verbum ibi, virtute huius nostri &c. ergo secus de aliis: maximè cum sit pœnalis hæc constitutio, & sic restringenda. de pœ. dist. j. pœnæ. pro prima parte facit quod sequitur, & prorsus inhabilis &c. huic tamen posset responderi ℭ turpius eicitur & difficilius, quàm nõ admittitur hospes. ẽ. de iureiur. quemadmodum.

f *Obtinenda.* & sic qui grauiter offendit principem, multiplici pœna punitur. ẽ. de iudi. at si clerici. in fin. de excess. prælat. grauem.

g *Per hoc autem.* quinta pars.

h *Quæ ius tribuat.* scilicet speciale: cùm priuilegium sit ius & lex priuata. iij. distinct. porrò.

i *Expectant.* & sic habebãt ius ad rem tantũ. vnde no. hic ℭ superueniens constitutio priuatiua fortius operatur in be-

verum: nisi dictum peccatum non habebit infamiam publicam seu restitutionem rei alienæ sibi annexas, nec sit tale ꝙ aliàs impediat de se executionem ordinum vel officij post peractam pœnitentiam. de quo per Inno. ś. de despon. impu. ad dissoluendum. & de renun. nisi. sicut est iste: nisi forsan aliud sit post dimissionem illorum beneficiorum quæ iniustè detinet: vt in ca. dudum. Sed an possit eligere vel eligi quæritur: & ꝙ possit eligere, est ar. ś. de elect. cum Vinton. nisi suspensus per trienniũ à beneficiis pro eo quia insufficientem elegit: si interim immineat electio, eligere potest. facit etiam eo. tit. perpetuò. lib. vj. Item etiam ꝙ eligi possit, facit ś. de iureiur. sicut nostris.

a *Ius eisdem.* aliàs sub. audi quàm propter pluralitatem.

b *Quod si nõ fecerint.* versiculus Guliel. de monte Lauduno.

c *Inhabiles.* supple perpetuò: ex quo intra sex dictos menses non cõpleuerint præmissa. & in hoc additur ad decret. dudum. per quam tenet Innoc. quod statim libera dimissione facta de illis beneficiis quæ iniustè tenebat, desinebat esse suspẽsus, ineligibilis & infamis. quod intelligebat Hosti. ś. de rescri. postulasti. in fin. in restitutione prius tamen facta de fructibus malè perceptis.

Pœna alicui imposita, an intelligatur perpetua.

competat ius eisdem [a]) intra tempus vt præscribitur limitatum verbo & facto ac sine fraude, coram ordinariis sub testimonio similiter publico dimittere teneantur. Quod si non fecerint [b], & illo sint ipso iure priuati, in quo ius eis aliàs competebat, & inhabiles [c] penitus ad quæcunque obtinenda ecclesiastica beneficia censeantur. Qui verò [d] deinceps [e] receperint dignitatem vel personatum, seu officium aut aliud beneficium curam animarum habens annexam, si antea simile beneficiũ obtinebant, illud [f], quo ipso iure (postquam secundi possessionem habuerint, vel per eos omni dolo & fraude cessantibus quo minus [g] habeant steterit [h]) priuati noscuntur, absque moræ dispendio in ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo [i]: Alioquin [k] extunc sint ipso iure secundo [l] priuati, & nedum ad sacros suscipiendos ordines, quinetiam ad habendum quodcunque aliud ecclesiasticum beneficium inhabiles reputentur. Quæ [m] omnia & singula beneficia vacatura [n], vt præmittitur, vel dimissa nostræ & sedis [o] apostolicæ dispositioni, de ipsorum fratrum consilio reseruamus: Inhibentes ne quis præter Romano. ponti. quacunque sit super hoc authoritate munitus, de huiusmodi beneficiis disponere, vel circa illa per medium permutationis vel aliàs innouare hoc quoquo modo [p] præsumat. Nos [q] enim si secus actum seu attentatum fuerit, irritum decernimus [r] & inane. Cæterum [s] ordinarios intelligimus in casibus suprascriptis episcopos [t], in quorum ciuitatibus vel diœcesibus consistunt beneficia seu aliquod eorum quæ debent secundum præmissa dimitti, aut ipsi qui ea debent dimittere, commorantur, vel ecclesiis cathedralibus vacantibus capitula [u] earundem. Et hi [x] de beneficiis tam dimissis [y] quàm (vt præmittitur) perditis [z], nos vel apostolicã sedẽ certificare studeant quum primum cõmodè poterunt [a], indilate, vt de illis salubriter disponere valeamus [b]. hæc prouisio, cùm sedes ipsa non moriatur, vt ś. de rescrip. si gratiosè. lib. vj. xij. q. ij. liberti.

A h *Steterit.* simile. ś. de elec. commissa. §. annus. lib. vj.

i *Pari modo.* scilicet intra sex menses sub testimonio publico verbaliter, realiter & cum effectu.

k *Alioquin.* verficulus.

l *Secundo.* & sic habito isto, scilicet secundo, in quo ius habebat: & ambito, scilicet primo, in quo non habebat ius. & in hoc additur secunda pœna ad dictam decre. de multa. nam primum erat ibi, scilicet quod esset primo beneficio ipso iure priuatus, & secundo priuaretur: sed hodie in casu huius ca. sunt ipso iure priuati vtroque: vt hic patet. tertia vt sit inhabilis ab ordinib' suscipiendis. quarta à quocunque beneficio: vt. j. sequitur.

m *Quæ omnia.* octaua pars.

n *Vacatura, vt præmittitur.* vt quia eliget quod mallet vbi plura tenebat cum dispensatione. vel retinebit vltimum vbi alia tenebat sine dispensatione. vel primum vacabit quod licitè obtinebat, vbi secundum adipiscitur in quo habebat ius ad rem tempore quo ista constitutio fuit facta: aliàs contra: vt ś. vel quia omnibus ipso iure priuatus erit si hãc decre. nõ seruet. & sic possunt esse vacatura ꝓpter istã decre. altero de quatuor modis.

o *Sedis apostolicæ.* & sic durabit perpetuò

B

C

D

p *Quoquo modo.* & in hoc casu cessabunt prouisiones illarum decret. ś. de præben. statutum. & c. apostolica, lib. vj. cùm non sit mirum si per speciale generali, & per vltimum prioribus derogetur. ś. de rescrip. capi. j. & de offici. deleg. super quæstionum. in princ.

q *Nos enim.* versiculus.

r *Irritum decernimus.* de hoc decreto dic vt ś. de elec. si eo tempore. & de concess. præben. quia cunctis. lib. vj.

s *Cæterum.* nona pars.

t *Episcopos.* & sic strictè accipitur hic ordinarius pro diœcesano tantum: aliàs autem regulariter accipitur pro prælato alicuius ecclesiæ: maximè in beneficiis ad plenam eorum collationem spectantibus supra de elec. licet canon. & de offic. ord. libr. vj. Quid ergo erit de illis rectoribus quibus ex priuilegio abbas Cluniacenen. committit curam animarum, instituit & destituit, & facit per quem vult episcopum ordinari, & breuiter in omnibus & per omnia disponit de presbyteris suis sicut episcopi de suis propriis? nunquid censebitur diœsanus ipse abbas in hoc casu? Non credo, cum hic sit specialis prouisio, à qua recedendum non est, etsi perquàm dura sit. ff. qui & à quibus l. prospexit. & sic erit hic casus episcopalis, qui computetur inter illos de quibus not. Hostien. ś. de vsur. cùm tu.

Ordinarius in iure pro quibus accipitur.

u *Capitula.* quæ succedunt in administratione ecclesiæ vacantis. de ma. & obedien. episcopali. libr. vj. de hære. cum ex iniuncto. in fin.

x *Et hi.* versiculus.

y *Dimissis.* per obedientes huic constitutioni.

z *Perditis.* Sub. propter pœnam huius constitutionis: vbi rebelles vel inobedientes in dimittendo fuissent.

a *Quum primùm commodè poterunt.* simi. ś. de elect. cupientes. §. j. in fi. libr. vj.

b *Valeamus.* & sic ex hoc & ex multis supra positis apparet quòd hæc cõstitutio specialem prouisionem cõtinet: nec in aliquot

aliquo papa intendit per istam decret. de multa. vel alia iura de hac materia loquẽtia quantũ ad alia beneficia corrigere, vel in aliquo immutare. nec est in aliis ad consequentiã trahenda. arg. ij. q. vij. exigunt xix. dist. sciendũ. cum similibus.

a *Quantum.* decima pars. Guli. de monte Lauduno.

b *Modificationẽ.* hoc enim restrictionem denotat: vt supra de verbo. signific. transmissæ.

Cura in duplici foro exercetur.

c *Animarum cura.* exercenda scilicet in foro animę, vt hic: siue in foro cõtentioso: vt j. ibi, necnon. ergo à contrario sensu de beneficiis simplicibus etiam ordinem presbyteralem, diaconalem vel aliũ sibi annexũ, ex quo aliàs curam non habent, non intromittit se hæc constitutio, sed de curatis duntaxat ad hoc ꝙ dicantur priuati ipsi obtinentes: vt ś. patet.

d *Perpetuos.* in hoc deuiat à decre. ś. de præben. cum singula. in prin. lib. vj. & est casus diuersus, non aduersus. Sed quæ est ratio diuersitatis? Dic ꝙ ambitio monachorum, cui soli dicta decre. cum singula, obuiat, quæ tanto damnabilior est quanto ipsi mittẽdo manum ad aratrum, respiciendoque retro, in ipsis auaritiæ accenditur appetitus, vt ś. de elec. quorundam. lib. vj. hic autem vniuersos prospicit. Vel aliter, hæc prouidet circa incompatibilia specialiter, illa verò circa multiplicia quæcunque sint generaliter. Vnde notabis ex hoc etiam verbo, perpetuos, quod ista decre. non adstringit temporales officiales episcoporũ seu ministros, sicut sunt priores claustrales, officiales episcoporum seu vicarij, pœnitentiarij, celerarij, seu similes qui de anno in annum in suis monasteriis commutantur: vt de hoc dixi suprà.

Monachorum ambitio plus est cõpescenda quàm aliorum.

e *Necnon.* versi. Supra locutus est papa de cura quæ exercetur in foro animæ: nũc loquitur de illa quæ exercetur in foro cõtentioso, quam vocat textus specialẽ iurisdictionem. ś. de præben. super eo. lib. vj. & de elec. dudum. ij. §. tandem.

f *Illa.* scilicet beneficia.

g *Ratione beneficiorum.* Nota & ex hoc quod consuetum est exerceri per ministros beneficiorum, talia ipsa beneficia iudicari: iuxta hoc quod dicitur, talia accipi subiecta qualia prædicata permittunt. vt not. gl. ś. de deci. dudum. in fi. & sic non curemus de nominibus beneficiorum, sed de his potius quæ solita sunt fieri per ministros ipsorũ: cum officium istarum personarũ ecclesiasticarũ subiectarũ regulæ, sicut sunt canonici, archipresbyteri & similes, de quibus habes. j. q. iij. saluator. secundum diuersas cõsuetudines circa diuersa versetur: & ideo illis titulis de offic. archi. & cæterorũ sequentium non potuit dari certa doctrina de certis officiis, certis dignitatibus applicandis: imò vnum & idem officium certis quandoque officialibus applicatur: sicut vides de sacrista & custode qui habent sibi cauere de oleo: vt ś. de offi. sacristæ & custodis. Vnde videbis ꝙ in ecclesiis aliquibus archidiaconatus sint omnino sine cura aliqua & iurisdictione: sicut est in ecclesia Valentina: & præpositatus, sicut sunt illi de quibus no. Innocen. supra de præben. de multa.

Subiecta tantùm sunt quæ tanta permittuntur ab eorum prædicatis.

Quantum [a] autem ad modificationem [b] personatuũ attinet antefatam, illa duntaxat & non alia beneficia ecclesiastica quocũque nomine nuncupentur, curam habere censemus quæ parochias habent in quibus est animarũ [c] cura annexa, non per vicarios perpetuos [d] sed per rectores aut ministros beneficiorum ipsorum vel illorum temporales vicarios exercenda. Necnon [e] etiam illa [f] quorum ministris ratione beneficiorum [g] huiusmodi competit visitare [h], inquirere [i], procurationes [k] recipere, suspendere [l], excommunicare [m], seu [n] ab excommunicationis & suspensionis sententiis absoluere [o] de cõsuetudine [p] vel

Forũ spirituale contentiosum habens quid exercere potest.

Seu alternatiua præcedentia & sequentia respicit.

Visitare & procurationes accipere quibus permittitur.

non est dubium: dum tamen sint loca aliàs de se visitabilia: vt ś. de censi. authoritate. cap. perpetuò. lib. vj. Sed nunquid patroni clerici? Idẽ videtur causa temporalium prouentuũ, de quibus est eis per suos vicarios respondendum: vt ś. de appella. bonæ. & de præb. in Lateranensi. De his non reperitur in iure: & ideo si talia exerceant, credo quòd magis hæc faciant de consuetudine, vel ex institutione fundationis, quàm de iure. argu. xviij. q. ij. Eleutherio. & licet talia exerceant, non propter hoc solũ cadent sub edictum huiusmodi decre. cũ temporaliter potius quàm spiritaliter videantur hæc facere. sic in recipientibus albergas. hoc

A

B idẽ notaui plenius ś. quare dic vt ibi. Gul. de mõte Lauduno.

i *Inquirere.* quantumcunque de modicis rebus: dum tamen sint tales quæ sint ecclesiasticis regulis subiectæ. secus de merè profanis: vt supra dixi.

k *Procurationes.* quæ ratione visitationis, & sic de iure debentur: quia secus si ratione consuetudinis, pietatis, vel constitutionis sint aliàs sine visitatione debitæ, de quibus loquuntur iura xviij. quæst. ij. Eleutherius. supra de sup. negligen. præla. ca. ij. de præscrip. cùm ex officij. quæ tales in aliquibus locis vocantur albergæ vel cœnæ.

l *Suspendere.* tali suspensione scilicet quæ procedat à claue: de qua ś. de excess. præla. tanta. & quæ attingat diuinum officium: vt xj. q. iij. fi quis episcopus in vtroque. aliàs autẽ non potest intelligi de alia suspensione qua suspẽditur quis à solo beneficio vel aliis actibus temporalibus à quibus etiam suspendit abbatissa, quæ non habet claues, & alij seculares: de quibus supra de ma. & obe. dilecta. de pœn. noua. de elec. si compromissarius. lib. vj. ij. respõ. nec de illa de qua loquuntur iura. ś. de tem. or. ex tenore. & ca. ꝙ translationem. vbi de hoc per Hostien. & de pœn. omnis.

Abbatissa suspendere potest, licet claues ecclesiæ non habeat.

C m *Excommunicare.* quod est extra communionem hominum & perceptionem sacramentorum aliquem ponere, siue distrahat à communione hominum tantùm, siue sacramentorum tantum, siue vtriusque. & intelligo si exercendo iurisdictionem in foro contentioso solenniter hoc faciat: quia secus si tanquam simpliciter curatus: iuxta decre. ś. de offic. ordi. si sacerdos.

Excommunicare quid est.

n *Seu.* ista est alternatiua, de qua supra dixi, quę omnia præcedentia & subsequentia respicit. argum. ś. de appella. secundo. & cap. inquisitioni.

o *Absoluere.* & sic not. quòd non semper qui excommunicat, absoluit: vt de consec. distinctio. iij. sanè, de senten. excommunicat. tua. & cap. quicunque. libr. vj. Cod. vbi senato. quoties. §. adeò. Codi. de offic. proconsul leg. ij. Contra de pœn. distinct. j. verbum. vbi dicitur quòd dominus par iuris ligandi & soluendi esse voluit: ex quo vtrunque pari conditione promisit. ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi de quo dic vt ibi.

p *De consuetudine.* puta archidiaconis vel abbatibus seu aliàs in dignitate constitutis: vt in cap. dudum. ij. & requiritur quòd talis consuetudo sit aliàs legitimè per xl. annos

D præscripta: vt supra de consuet. cum tanto. in fi. vbi de hoc. & dixi plenè in extrauagan. suscepti. Sed quid erit de singulis canonicis vel aliis clericis ciuitatis vel diœcesis Beluacen. qui ex indulgentia vel consuetudine habent iurisdictionem super seruitores suos, non tamen quòd possint excommunicare, vel aliàs spiritaliter seu corporaliter coërcere eosdem: vt legitur ś. de foro competen cum contingat. vel de illis qui habent parochiales ecclesias prebendis suis annexas, in quibus iurisdictionem spiritalem obtinent, & etiam curam animarum, secundum quosdam: de quibus loquitur capitulum supra de præben. super eo. lib. vj. nunquid tales poterunt tenere vnum beneficium curatum cum talibus beneficiis vel præbendis aliàs de se simplicibus? Credo ꝙ sic: maximè si exponas in ca. cum contingat. coërctione, seb. temporali, nõ spiritali coërctione: iuxta cap. ś. de verb. significa. quarenti. prout exponit ibi Host. quia iurisdictio temporalis nõ reddit beneficium curatũ, nec aliàs incõpatibile aliis. Hoc idem facit pro istis archid. vel aliis beneficiatis, qui licet habeant villas vel castra suis beneficiis aliàs simplicibus annexa, in quibus iurisdictionẽ obtinent tantũmodo temporalẽ, nõ tamen propter hoc eorũ beneficia curata dicẽtur. Et idẽ credo de istis ecclesiis ruralibus, in quibus rectores decimas & primitias percipiunt, nullã tamen curã animarũ exercent inibi: vel quia

Iurisdictionem habent aliqui in suos seruitores.

vel quia non sunt ibi parochiani, vel quia si sint, quià fortè superuenerunt ibi aliqui bordalarij, vel aliàs ab antiquo sunt ibi pauci ignes: cura tamen animarum illorum per vicinos presbyteros ab antiquo exercetur, & oblationes & similia ipsis soluunt. quod potest fieri de iure. ſ. de deci. cum sint homines. &. c. in aliquibus. in fin. Sicut nec religiosi possunt dici curati: licet decimas & primitias alicuius parochiæ percipiant ex aliquo titulo iusto. ſ. de deci. statuto. lib. vj. &. c. religiosi. concil. Vien. Ad decre. super eod. dic q̃ illa cura vel iurisdictio spiritalis nõ inest ibi prebendis quę sunt principales: sed ecclesiis potius quæ sunt accessoriæ: & sic ecclesia non iudicatur ibi vt principale. arg. ſ. de præben. extirpandæ. §. qui verò. & sic consuetudo dat iurisdictionem: quia si nedum ipsam dat constitutis in dignitatibus, imò & priuatis personis: vt in decre. cum contingat. nec alibi est ita expressa: vt not. Hostien. non tamen potest dare potestatem excommunicandi talibus priuatis personis: vt ſ. de offic. archi. cum satis. nec degradandi seu deponendi: vt ſ. de elec. transmissa. secundum Host. ibi, nec etiam capiendi clericos seu corporaliter puniendi: vt credo. ar. ſ. de cle. coniu. clerici. lib. vj.

Religiosi nõ possunt dici curati.

de iure [a], iuribus aliis de animarum cura loquentibus in suo robore quo ad cætera permansuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum moderationis, statutorum, cõstitutionũ, reseruationis, inhibitionis & volũtatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auenion. xiij. Calend. Decembris, pontificatus nostri anno secundo.

a *De iure.* sed quis est ille qui de iure posit præmissa vel eorum alterum exercere, satis est dubium. Hic videtur dicendum quod in hoc casu illi dicuntur habere præmissa de iure, qui eliguntur ab aliquibus supra se in prælatos, & per superiores suos confirmantur. nam licet per electionem ius administrandi quis acquirat: non tamen exercitium donec sit confirmatus: maximè in exercitio censuræ ecclesiasticę. de quo plenè in glo. no. lxiij. distin. quanto. & per Innocen. & Hostien. ſ. de offic. or. cum ab ecclesiarum. &. cap. quanto. per electionem enim exercitus & quodlibet collegium sibi imperatorem & prælatum eligit. xciij. distin. legum. sed iste in solas personas eligentium iurisdictionem obtinet, & sic est iudex personarum, non territorij, quod territorium solus episcopus de iure communi obtinet in diœce. sua. xvj. q. vij. omnes basilicæ. nisi forsan talis inferior prælatus haberet certas parochias, vel alia loca pro territorio, iuxta. cap. supra de præbend. super eodem libr. vj. sed hoc potius esset de consuetudine quàm de iure. & hic de iure loquimur tantùm. & hoc quod dixi de electis confirmatis, idem dico de institutis per episcopos institutione authorizabili: dum tamen præsint personis collegiatis, & curam animarum in ipsis exerceant: de quibus loquitur. cap. de rescrip. etsi principalis. concil. Vienen. & dic per Hostiẽ. ſ. de offic. ordi. cum satis. & idem de approbatis à iure, sicut sunt electi in concordia. de quibus ſ. de elect. nihil est. in fi. &. ca. indemnitatibus. libr. vj.

Excõmunicatio, degradatio &c. non possunt cõpetere ex consuetudine.

Imperator & prælatus per electionem assumuntur.

Declaratio amplissima & luculentissima extrauagantis, execrabilis. quæ est vna de xx. glossatis per dominũ Zenzelinum sub titulo de præbendis.

E*Xecrabilis quorundam ambitio &c.* Super hac noua cõstitutione dubietates insurgũt & questiones, vt sequitur. Primò in quibusdam ecclesiis puta Anicien. Leod. & similibus, sunt quædã officia vel beneficia quę vocantur abbatiæ, quarum aliquæ habent animarũ curam & parochias. Aliquæ nec curam animarũ habent nec parochias: imò aliquæ nec ecclesię, nec dignitates vel personatus esse cẽsentur, & tamẽ canonicis ipsarũ ecclesiarũ assignãtur seu conferri cõsueuerunt: ita quòd canonicus habet præbendam & illam abbatiam.

Quæritur vtrum huiusmodi officia seu beneficia veniant in constitutionẽ, ita quòd canonicus talẽ abbatiam cum suo canonicatu obtinens, teneatur ipsam dimittere si extra eam habeat aliam dignitatem vel personatum, quos licet vigore dictæ constitutionis nouæ retinere? Cum abbatia curata poterit retinere dignitatem non curatã: aliàs non. vel isto modo non potest retinere aliud beneficium curatum, vbi curam animarum annexam habet ecclesia.

Pœnæ spiritales nõ possunt exerceri per moniales.

Curati an possint excommunicare.

Item in aliquibus ecclesiis sunt quædã custodiæ: quarum custodes non habent legere nec cantare, nec se diuinis officiis intromittere in ecclesia, nec aliàs curam aliquam in ecclesia exercere: sed solùm pulsare campanas, parare ecclesias pãnis aureis, aut portare libros in choro, luminaria accendere, custodias, reliquias, thesaurum & similia ministeria in ecclesia expẽsis propriis facere, quarum expẽsarum occasione eisdem custodiis fuerunt postmodum annexæ aliquæ parochiales ecclesiæ curam animarum habentes, in quibus cura exercetur per proprios & perpetuos sacerdotes: licet in eis sic annexis custodes habeant de consuetudine visitare, excommunicare delinquentes, & absoluere, & horum occasione prædictarum ecclesiarum quasi archidiaconi vulgariter nominantur & reputantur. Nunc quæritur, vtrum tales custodiæ veniant in constitutionem prædictam: ita quòd habentes eas teneantur illas dimittere, potissimè cum quodam tempore in aliquibus ecclesiis (orta materia quæstionis) inueniatur fore sententialiter definitum, tales custodias nec dignitates vel personatus esse, nec curam animarum habere: sed simplicia esse officia absque cura? Cadunt sub constitutione.

Item sunt aliquæ ecclesiæ vbi rectores creantur per electionem: & vocantur creati quandoque abbates, quandoque rectores, quandoque præpositi, quandoque archimandritæ, quandoque diuersis aliis nominibus secundum consuetudinem locorum: nullam tamen curam habent nisi quòd canonicos congregant tanquam caput, sicut est in partibus Apuliæ. Quæritur vtrum talia beneficia veniant in præfatam constitutionem †? De iure communi videtur quòd habeant curam & iurisdictionem per electionem & cõfirmationem: sed si per priuilegium vel constitutionem approbatam amiserant, curam non habent?

† Aliàs, cõsuetudinẽ.

Non cadunt in constitutione.

Item quidam ex dispensatione apostolica duas obtinent in diuersis ecclesiis dignitates, quarum alteri dũtaxat cura imminet animarum, & cum eisdem simul plures canonicatus & præbendas: in aliis tamen ecclesiis canonicatus & præbendas, quibus parochiales ecclesiæ sunt annexæ, in quibus perpetui vicarij debent institui: in aliquibus tamen earundem propter procuratoris obtinentis huiusmodi dignitatem in remotis agentis, & hoc ignorantis desidiam seu negligentiam, reperiuntur tempore constitutionis nostrę nouiter promulgatæ esse vicarij temporales. Modo quæritur, an secundum formam dictæ constitutionis dictus obtinens dignitates huiusmodi, canonicatus & præbendas tales cum parochiis sic annexis, si dignitates voluerit retinere, dimittere teneatur illas in quibus contra iuris debitum reperti sunt dicti vicarij temporales, vel hoc nõ obstante cum propter talem desidiam non posit natura beneficiorum censeri mutata quin præfatæ parochiæ sint canonicatibus & præbendis ipsis annexæ, ipsos posit licitè retinere, potissimè cùm idem obtinens postquam sciuit de tali desidia procuratorum suorum, ad ipsas ecclesias elegerit vicarios repræsentandos & instituendos perpetuò in eisdem, licet nondum potuerint ordinariis præsentari propter temporis breuitatem? Non cadunt sub constitutione.

Item quæritur, nunquid officia curiæ Romanæ cõputentur in numero officiorum quo ad nostrã constitutionem: ita quòd si quis habet duas alias dignitates, teneatur aliã dimittere, vel posit retinere omnes si vna illarum erat sine cura? Non computantur, nec cadunt in constitutione.

Archipresbyterorum Bituricen. diœcesis qualitas.

Item archipresbyteratus Bituricen. diœce. visitationem & iurisdictionem habentes consueuerunt conferri parochialium ecclesiarum rectoribus ipsius diœcesis per ipsos archiẽpiscopos: sed statim archiẽpiscopo defuncto desinit esse archipresbyter ille qui per eam fuerat positus, & capitulum ecclesiæ Bituricen. creat archipresbyteros nouos, creato vero archiẽpiscopo cessant archipresbyteri positi per capitulũ: & archiẽpiscopus ponit nouos, & quandoque positos amouet pro libito voluntatis, & ita fuit antiquis temporibus, de quo non extat memoria, obseruatum. Quæritur vtrum archipresbyteratus huiusmodi sub ipsa eõstitutione cadant, adeò vt ille qui huiusmodi archipresbyteratũ cũ haberet, parochialẽ ecclesiã acceptauit, vtrũq; retinere valeat: & si non, vtrum de iure ceciderit à iure parochialis ecclesiæ per acce-

per acceptationem archipresbyteratus. & si non ceciderit ab eo iure, vtrum retinere possit parochialem ecclesiam quam primò obtinuit?

Respon. Non cadunt sub constitutione.

Item in regno Apuliæ sunt ecclesiæ habentes parochiam tenuissimæ quo ad fructus: propter quod ordinarij & alij ad quos spectat collatio siue prouisio dictarum ecclesiarum, de more patriæ vni consueuerunt pluralitatem talium ecclesiarum conferre, nec recipientes ipsas ecclesias propter hoc se faciunt promoueri ad sacerdotium, nec etiam ad sacros ordines, & faciunt deseruiri dictis ecclesiis per vicarios temporales iuxta beneplacitum suum. plurimi præterea summi pontifices pluribus contulerunt quòd possent acceptare in dictis partibus beneficium vsque ad valorem xv. librarum. vel xl. vel lx. vnciarum auri, cuius concessionis prætextu est videre quòd obtinuerint quinque quadraginta & sexaginta de dictis ecclesiis. Modo quæritur, vtrum reuocatoria nuper facta ad supradicta beneficia siue ecclesias se extendat? Respondetur quod sic.

Episcopus cum suo capitulo subuenire volens exiguitati cuiusdam collegiatæ ecclesiæ suæ diœcesis, quandam parochialem ecclesiam eiusdem diœcesis (rectoris ipsius accedente consensu) post cessum vel decessum rectoris huiusmodi dictæ ecclesiæ collegiatæ vniuit. Nũc verò prædictam ecclesiam vigore nouæ constitutionis vacare contingit, quodam alio curato beneficio electo à rectore præfato, & prædicta ecclesia re & verbo dimissa. Hinc quæritur, an præfata vnio sub forma præscripta locum sibi vendicet reseruatione dictæ constitutionis non obstante vel econtra? Sub constitutione cadit, vel reseruatur domino nostro.

ADDITIO.

An sola paupertas sufficiat ad hoc quòd posit aliquis plura beneficia cum dispensatione episcopi retinere.

Hæc non sunt Zenzelini.

Sed nunquid sola tenuitas seu paupertas est causa sufficiens quòd episcopi per se possint plures confirmare vni, vel plures possint ab vno sine alia dispensatione à papa impetrari? Videtur per iura allegata supra quòd sic. Concedo potius contrarium, & quia dictis iuribus sit derogatum per capit. de multa. & ideo expedit quòd episcopi ipsas vniant, si prædicta adsit paupertas. aliàs caderent sub ista pœna.

Sed nunquid dependentes vel vnitæ præsumentur tales esse, si aliàs de hoc non doceatur expresse, tamen per xl. annos sit fieri consuetum? non credo quòd sit actus præscriptibilis, cum sine canonica institutione hæc talia teneri non possint, sicut dicitur de canonicatibus & ecclesiis curatis. omnia verò alia sunt simplicia. Et an sint ista compatibilia, & an duo possit quis insimul retinere? Distinguitur. Aut quis tenet ea non vt intitulata, sed aliàs vt simplicia, vel vt commendata. In quo casu talis non censetur clericus illius ecclesiæ, in qua quis intitulatus non est, licet beneficiatus inibi sit, vt notatur xxj. quæst. j. cap. j.

Iurisdictio spiritalis in multis consistit.

Et voco hic beneficiatum sine titulo, istos alsisios portionarios præstimoniarios habentes altaria vel capellas promissis defunctorum celebrandis. suprà de clericis non residen. cap. penul. de præben. significatum. & idem de habentibus possessionem ad vitam. xvj. quæst. j. possessiones. & in hoc casu crederem aliquem de iure communi posse habere plures, maxime vbi aliàs per se non sufficerent, nisi forte ex iure, speciali priuilegio, vel consuetudine esset aliàs prohibitus. Guillermus de Monte Lauduno.}

Item dubitatur si prædicta vel consimilis vnio facta fuerit per sedem apostolicam, & sub forma prædictorum verborum, quid iuris?

Respondetur vt supra proximè, dum tamen legitime sit facta vnio.

Item quidam archidiaconus in suo archidiaconatu obstante sibi longa consuetudine non potest inquirere, nec suspendere, nec excommunicare vel absoluere, nec aliquam iurisdictionem exercere: sed ecclesias rectorum sui archidiaconatus visitare potest, & procurationes ab eis recipere duntaxat. Quæritur cum aliàs talis archidiaconus nullam habeat parochialem ecclesiam annexam dicto archidiaconatui, an ex præmissis sub forma dictæ constitutionis nouæ curam animarum habere reputetur? Et est quærentis intentio, vtrum oratio soluta posita prope finem constitutionis prædictæ ibi, necnon & illa quorum ministris ratione beneficiorum huiusmodi competit visitare, inquirere, procurationes recipere, suspendere &c. ponatur pro coniunctiua in casu dictæ constitutionis.

Respon. Comprehenditur sub constitutione.

Item cum eidem beneficium curatum obtinenti prouisum est de quodam archidiaconatu in quadam cathedrali ecclesia: cuius archidiaconatus ratione idem archidiac. caput est cuiusdam ecclesiæ collegiatæ secularis: hic archidiacon. est in possessione pacifica vel quasi visitandi & procurationes recipiendi duntaxat. Cæterum possessionem dictæ collegiatæ ecclesiæ nec habet, nec habuit, nec regimen canonicorum ipsius, nec quicquam percipit de decimis & aliis fructibus beneficij sui prædicti: omnibus his de facto per alium occupatis & detentis. Ex his quæritur cum præfatus archidia. pro parte sit in possessione iurium spiritalium prædicti archidiaconatus, & pro parte non: cum curam non habeat personarum suæ collegiatæ ecclesiæ prædictæ, & super ea & aliis iuribus ipsius pendeat lis in curia: vtrum talis archidiaconus retinendo istud curatum beneficium pœna nouæ constitutionis adstringatur?

Respõ. Curam habet, & sub constitutione cadit.

Item quidam in ecclesia collegiata à iurisdictione ordinarij exempta & apostolicæ sedi subiecta obtinet decanatum, & in ea est caput capituli, & ad decanatũ assumitur decanus per electionem. nec electus à capitulo alia confirmatione indiget de consuetudine, sed tantum electus instituitur & installatur à capitulo de consuetudine supradicta. ipse verò decanus ratione dignitatis conuocat canonicos ad capitulum, & habet in capitulo primam vocem, vox tamen ipsius plus quàm simplicis canonici in effectu non operatur. Ipse per se insolidum ratione dignitatis nec visitat nec procurationes recipit, nec excommunicat vel suspendit, aut etiam interdicit, nec audit confessiones vel absoluit, nec prædecessores eius vnà cum suo capitulo prædicta consueuerunt exercere: licet ipse & prædecessores eiusdem vnà cum suo capitulo excessus clericorum prædictæ ecclesiæ interdum delinquentium corrigere consueuerunt, & punire per chori priuationem & distributionum grossorum fructuum beneficiorum quæ in ipsa ecclesia obtinent: & ad ipsius capituli dispositionem pertinent suspensio & subtractio, & ipsorum delinquentium corporum detentio aliquando: duntaxat circa alicuius alterius iurisdictionis spiritalis exercitium, videlicet visitandi, corrigendi, procurationes recipiendi, excommunicandi, suspendendi, vel aliter seu aliàs interdicendi, confessiones audiendi, pœnitentias imponendi vel absoluendi. Quare cum dubitetur, an in casu simili constitutio noua præfata loquens de beneficiis curam habentibus animarum vendicet sibi locum: quæritur vtrum decanus decanatum prædictum cum alio beneficio seu dignitate curam animarum habente iuxta constitutionem antedictam ex dispensatione dudum obtenta posit licite retinere sine pœna constitutionis eiusdem?

Respõ. Curam habet, & sub constitutione cadit.

Item in regno Siciliæ communiter ecclesiæ parochiales atque curatæ consueuerunt per apostolicam sedem ac etiam per ordinarios, plures vni dignitates & alias parochiales ecclesias siue curatas obtinenti conferri: licet illi quibus conferebantur, essent impuberes quandoque, vel legitima ætate minores, & quòd ecclesiæ supradictæ quantum ad eos quibus taliter conferebantur, non censebantur esse secundum consuetudinem à longis retro temporibus in dictis partibus obseruatam: quia cura earum in ipsis per capellanos etiam non perpetuos gerebatur. Cùm itaque multi fuerint in curia Romana, ac regno prædicto & aliis partibus, qui per collationem apostolicæ sedis & ordinariorum obtinuerint plura & multa talia beneficia, quæ ex virtute constitutionis præfatæ nuper editæ super curatis beneficiis dimittendis oporteret eos dimittere, pium esset quòd circa eorum indemnitatem apostolica benignitas prouidere dignaretur. & si sanctitati vestræ placeret, modus congruus videtur quòd quantum ad tenorem constitutionis prædictæ, beneficia parochias habentia siue curas in partibus supradictis, decernerentur perinde haberi ac si fuissent ipsa & ipsorum curæ per perpetuos vicarios gubernatæ, & quòd futuris temporibus per vicarios perpetuos gubernentur, & quòd illi qui dicta beneficia obtinebant & nondum dimiserunt ipsa, non teneantur dimittere. si qui verò dimiserint eadem, ad ipsa (quorcunque fuerint) auctoritate vestra restituantur in integrum, ac ad eadem redeant, ac si ea nullatenus dimisissent, constitutione prædicta in contrarium super hoc edita non obstante.

Respon. Dimittant, & de prouisione facienda deliberabitur.

Item quęritur, vtrum pręfata constitutio adstringat aliquem habentem ecclesiam curatam, & canonicatum & prębendam sacerdotalem simul, cui canonicatus & prębenda requirunt residentiam personalem?

Respõ. Non cadit sub constitutione.

Item in quadam ecclesia cathedrali fuit olim facta cõpositio inter episcopum ex vna parte, & capitulũ ex altera, quòd vicaria quę quandoque collata fuerat clericis, quandoq; laicis,

eis, soli canonico per episcopum ad quem spectabat collatio conferretur, qui vicarius nihil specialiter habet in ecclesia, nec habet aliquod officium, nec aliquam prærogatiuam: sed de obuentionibus curiæ vel iurisdictionis secularis ciuitatis habet tertiam partem, & in hospitio vicariæ habet carceres & custodem qui vnà cum custodibus episcopi custodit captos? Dimittant, & de prouisione facienda deliberabitur.

Item in eadem compositione cõtinetur quòd vnus archipresbyteratus qui appellatur à nomine cathedralis ecclesię: vtpote archipresbyteratus Ferrarien. soli canonico conferretur: non tamen archipresbyter habet aliquam prærogatiuam in ecclesia vel ciuitate: sed habet ecclesiam curatam annexam archipresbyteratui, & visitat certas ecclesias, etiam contra resistentes visitationi potest censuram ecclesiasticam exercere: sed aliam iurisdictionem non habet: dispensatum est cum tali auctoritate apostolica quòd possit dicta beneficia retinere vnà cum quadam ecclesia cuius cura per vicarium perpetuum gubernatur. Nunc dubitatur, an dicti duo vicariatus & archipresbyteratus possint dici beneficia in eadem ecclesia. Ratio dubitationis est cum sola nomina habeant ab ecclesia cathedrali, & solis canonicis conferantur? Non cadit sub constitutione.

Item dubitatur, an constitutio, execrabilis, extendat se ad præfata tria beneficia? Constitutio non extenditur.

Quidam habens vnam ecclesiam curatam sine perpetuo vicario, habet aliam curatam in qua est perpetuus vicarius. Quæritur an possit non obstãte noua constitutione vtrunque retinere: maximè si super hoc fuerat cum eodem legitime dispensatum? Respondetur quòd sic, secundum constitutionem istam.

Item cùm constitutio liget intra mensem à tempore notitiæ: & constitutio ipsa nondum sit publicata nisi in Romana curia: sed ad aliquos extra curiam perueniat per famam seu rumorem, & ad aliquos per relatum quorundam duntaxat: Quæritur à quo tempore incipiat currere dictus mensis antequam constitutio ipsa per prælatos vel deputatos ab ipsis fuerit solenniter publicata in ecclesiis cathedralibus eorundem & aliis locis solennibus in quibus consueuerunt talia publicari? A tempore notitiæ: aliàs à tempore constitutionis nouæ.

Item cum per constitutionem eandem dimitti debeant beneficia curata intra mensem vnico retento duntaxat: & illa dimitti debeant nedum verbaliter, sed etiam realiter, & absentes à beneficiis in curia vel alibi existentes verbaliter ea dimittant & realiter, quod possunt: Quæritur an per hoc sit constitutioni satisfactum, dum tamen postmodum non impediant per se vel per alios illos quibus dominus papa de beneficiis sic dimissis seu resignatis duxerit prouidendum? Faciant realiter: vt citius possunt.

Adomatus de Graphicano significauit paternitati nostrę, & infra. Prioratus curam animarum habentes cadunt sub constitutione in quibus non sunt perpetui vicarij. Paschasius presbyter significat paternitati nostræ, & infra. Ecclesia parochialis in qua sunt plures sacerdotes quorum quilibet officiat eam per certas hebdomadas ministrando sacramenta, cadit sub forma.

Item prioratus habens parochialem ecclesiam sine perpetuo vicario, cadit in constitutione: habens perpetuum non cadit: quoniam si habent curam, locum habet constitutio: aliàs non.

Item idem in domibus beatæ Mariæ Theutonicorum, Bethleem, & similibus.

Ioannes xxij.

Episcopatus Tolosanus in reditibus plurimum abundans, in nouam metropolim propter multiplices causas hic expressas erigitur. cui pro suffraganeis ecclesiis sunt deputatæ quatuor villæ in nouas ciuitates erectæ, adiecta cum illis ecclesia Apamiarum. Et quibus episcopis & archiepiscopis prius suberant, quidque earum cuilibet pro reditibus sit assignatum, hic exprimitur: & tandem censuræ ecclesiasticæ in rebelles proferuntur. Adueniente quòd ecclesia de Vauro, & ecclesia de Mirapice sunt sub ecclesia Tolosano tanquam suffraganeæ: licet de illis hic mentio nulla fiat. Vtilitas ex hoc capitulo habetur, quoniam cognoscimus causas erigendi & diuidendi ecclesias, aliis aliis subiiciendi, & alias ab aliis eximendi, & ad solum papam hæc omnia spectare: cui in singulari priuilegio maiores causæ maioraq; negotia reseruantur. patet in cap. I. de transl. episco. cum suis concordantiis.

CAPITVLVM QVINTVM.

Messis multa, operarij pauci.

SAluator noster, cuius nutui cuncta seruiunt, in agro mundi huius messem multam aspiciens, & operariorum raritatem attendens, dominum messis rogandum esse vt in illam operarios mitteret, censuit; & ipse idem etiam exiens mane veluti paterfamilias diligens, horis diei variis operarios in vineam suam misit. Romanus itaque pontifex, sicut eodem domino disponente vicarius eius in terris esse dinoscitur, sic & ipsius actibus (inquantum sinit humana fragilitas) se conformare tenetur. Vbi ergo superexcrescere messem populi videlicet multitudinem viderit, operarios debet opportunos adiicere, & iuxta propheticum verbum augere custodiam: custodes & cultores idoneos in dominicam vineam destinare. Sane considerantes attentius, & intra pectoris claustra meditatione solicita reuoluentes, quòd in tanta multitudine populi quanta fœcundauit altissimus ciuitatem & diœcesim Tolosanam: singulorum vultus nequibat (vt condecet) vnicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere: quodque durum erat atque difficile per talem latam & diffusam diœcesim ad vnum tantum à personis ecclesiasticis & mundanis recursum haberi. Attendentes etiam quòd licet Tolosanus episcopatus reditibus abundaret immensis, non tamen supererat hucusque memoria quòd ex suorum opulentia copiosa redituum aliquid in ecclesia vel diœcesi Tolosana prouenisset in diuini cultus augmentum: imò sic ex adipe prodierat & prodibat iniquitas, vt multo iam tempore luxus circa carnis desideria, euectionum pompa, immensitas clientelæ, immoderata diffluxio parentes, sumptus enormes, aut vsus extraordinarij sibi vendicassent ibidem quasi totum patrimonium crucifixi: & verendum erat ne præsul vnicus Tolosanus incrassatus & dilatatus & excessiuis huiusmodi opibus aliàs superbus periculose recalcitrans Deum factorem derelinqueret, & à suo salutari receders, perniciosum exemplum in subditos deriuaret. Pensantes quoque quòd sanctæ memoriæ Clemẽs papa v. præde. no. eodem etiam tempore quo ciuitas & diœce. antefatę longè minus in populo ac reditibus affluebant, tamen extũc benedicente domino incredibiliter creuerint in vtroque, & iugiter crescere dinoscantur: spiritu beatæ considerationis inductus, ad diuisionem episcopatus eiusdem firmiter dum viueret intendebat: licet morte præuentus suum in hac parte nequiuerit implere conceptum. Nos pium prædecessoris nostri propositum in effectum volentes adducere, & tã dissipare malum quod prædictorum redituum copia excessiua produxit, quàm etiam cultum augere diuinũ, & spiritalem animarum profectum, quos (si iuxta facultatis exigentiã & diffusam latitudinem dictæ diœc. sufficiens numerus in eadem vtilitate præsulũ deputetur) indubiò prouenire speram[9], promouere salubriter intendentes. præmissis & aliis suadentibus iustis causis, ex certa nostra scientia de fratrum nostrorum consilio concordi, & apostolicæ plenitudine potestatis, ad laudẽ Dei, exaltationẽ ecclesiæ, fideliumque salutem, episcopatum ipsum dictamque diœcesim Tolosanã apostolica auctoritate diuidimus in quinq; diœceses, quas per certos distingui limites faciemus. Volentes ac decernentes quòd præter ciuitatem Tolosanã, quæ suam propriã & distinctã habebit diœce. certis finibus limitãdam, subscriptæ quatuor villæ quarũ qualibet eisdem cõsilio & auctoritate in ciuitatẽ erigimus, & ciuitatis vocabulo insignimus: scilicet de mõte Albano, pridem de Caturceñ. diœce. cui adiicietur certa pars dictę quondã diœce. Tolosanæ: ac sancti Papuli de Riuis & de Lumberiis, & de ipsa quõdam Tolos.

Operarij sunt augendi aucta messe.

Pastor singularum omnium vultus inspicere debet.

Iniquitas sæpe prodit ex adipe et opulentia.

Diuitiæ quandoque sunt causa Dei relinquendi.

Tolos. diœc. existentes iiij. separatas diœc. habeãt certis limitibus distinguendas. Quodq; beati Martini de monte Albano, vbi corpus sancti Theodori confessoris dicitur esse reconditũ, prædictæ ciuitatis mõtis Albani, & beati Papuli dictæ ciuitatis sancti Papuli, Mariæ de Lumberiaco ciuitatis præfatæ Lumberiaci, necnon beatæ Mariæ de Riuis ecclesiæ ipsius ciuitatis Riueñ. sint deceẽtero & habeantur perpetuo ecclesiæ cathedrales. Et quia ecclesia Tolosana sicut solennioři statu & conditione potiori refulget, sic & grandioris honoris titulis efferenda est, ipsam hucusque suffraganeam ecclesiæ Narboñ. ac totam quondam diœce. Tolos. de fratrum nostrorum cõsilio, & ex certa nostra scientia, & apostolicæ plenitudine potestatis, ab omni iurisdictione, potestate ac subiectione archiepiscopi capituli & ciusdẽ ecclesiæ Narboñ. penitus eximentes, eam ad laudem diuini nominis & honorem ecclesiæ sanctæ suæ in archiepiscopalem seu metropolitanam erigimus, eamque honoribus & insigniis sedis metropolitanę decoramus: auctoritate apostolica decernendo vt ex nunc pro metropolitana ecclesia in perpetuũ habeatur. Et quia etiã dignum est vt ex quo de filia facta mater, metropoliticæ dignitatis suscepit insignia, & suffraganearum cõgruum numerum filiarum ac decentem prouinciam habeat: vt ad iudicium archiepiscopi Tolosani, qui pro tempore fuerit, omnes causæ suffraganeorum episcoporũ & personarum ecclesiasticarum ac ciuitatũ eiusdẽ prouinciæ iuxta sacrorum statuta canonum referantur: Nos præfatas iiij. ciuitates & ecclesias cathedrales cum earum diœce. (vt præmittitur) distinguendas, necnon ciuitatem & ecclesiam Apamiarum cum sua diœce. exnunc ipsius ecclesiæ Tolos. suffraganeas, ac de prouincia Tolo. in perpetuum fore decernimus, & iure metropol. subiicimus & subiectas esse volumus eas illi. Prænominatas montis Albani quæ de diœce. Caturceñ. & Bituricen. prouincia, & Apamiarum ciuitates & ecclesias quæ de prouincia Narbon. hactenus fuisse noscuntur: necnon reliquas tres ciuitates & ecclesias sancti Papuli Riuen. & Lũberiacen. quæ ab olim de diœce. Tolosan. fuerunt, cum earum diœce. conuentibus, collegiis siue capitulis à iurisdictione, potestate ac subiectione quacunq; Bituricen. & Narbon. archiepiscoporũ ac Caturcẽ. & quondã Tolosa. episcoporũ, capitulorũ & abbatum atq; conuentuũ & ordinariorũ quorumlibet aliorum ecclesiasticorum, quibus quomodolibet fuerant hucusque subiectæ, auctoritate præsentium perpetuò eximentes de prædictorum cõsilio & plenitudine potestatis. De bonis autem, reditibus, prouentibus & iuribus dicti quondam episcopatus Tolosa. ipsi Tolosa. decem milia, & singulis aliis prædictis ecclesiis (Apamiarum excepta, cui de ipsis bonis, reditibus & prouẽtibus, iuribus, vltra illa quæ habere dinoscitur, certã assignabimus portionem nostris aliis literis distinguendam) singula quinque milia librarũ Turoñ. annui reditus & perpetui prouentus, quæ quidem vnicuique illarum suisque pontificibus (dignitate ac onere & circunstantiis aliis attente pensatis) debere sufficere vidimus, præter reditus, prouentus & iura quæ ad prædictas ecclesias & conuentus earum antea pertinebant, de quibus ad honorem Dei & ipsarum ecclesiarum cõmodum intendimus ordinare: exnunc auctoritate prædi. de cõsilio ac plenitudine memoratis concedimus, donamus, ac etiam deputamus percipienda integraliter per ipsarũ ecclesiarum præsules qui pro tempore fuerint, in rebus & locis cuilibet magis adiacentibus & vicinis, iuxta distinctionem seu limitationem diœcesium singularum per alias nostras literas faciendam. Interim tamen distinctione seu limitatione prædicta pendẽte, volumus quòd eorum quilibet summã eum contingentem pro rata accipiat annuatim de bonis, reditibus, prouentibus & iuribus antedictis, per manus eorum quos ad hoc prouiderimus deputandos. Residuum verò redituum, prouentuum & iurium ipsorũ quod facta de illis vt præmissum est assignatione supererit, necnon iurisdictionem spiritalem & temporalem, quæ ad dictum quondam episcopatũ Tolosa. vsque ad tempus diuisionis huiusmodi pertinebat, & quæ distinctione seu limitatione post tacta pendente faciemus per idoneas exerceri personas. Ac beneficia etiam si dignitates, personatus ac officia existant (exceptis his ad quæ quis per electionem assumitur, & in quibus vel ad quæ auctoritate literarũ apostol. alicui seu aliquibus ius est aliquod acquisitum, quibus per id nullum volumus præiudicium generari) nunc & in antea vsque ad distinctionem diœcesium vacatura dispositioni nostræ ac sedis apostolicæ de fratrũ ipsorũ consilio reseruamus. Hæc igitur per dictæ sedis prudentiam circunspectam sic statuta salubriter, & vtiliter ordinata, perpetuis esse valitura tẽporibus, & robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes: auctoritate prædicta districtius inhibemus, ne aliquis cuiuscunque præeminentiæ, ordinis, conditionis aut status, etiam si archiepiscopali vel episcopali seu regia præfulgeat dignitate, huiusmodi ordinationem, apostolicam reseruationẽ & alia supradicta quouis modo turbare, seu quomodolibet impedire presumat. Nos enim exnunc irritum decernimus & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate cõtigerit attentari. Et nihilominus in eos qui ex certa scientia contrarium præsumpserint, nisi intra octo dierum spatium post publicationem præsentium resipuerint cum effectu, excommunicationis in personas, & interdicti in vniuersitates, ac suspensionis in conuentus, capitula siue collegia, de consilio & auctoritate prædictis sententias promulgamus: à quibus non nisi per Romanum pontificem absolutionis beneficium (præterquam in mortis articulo) valeãt obtinere. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrarum diuisionis, voluntatis, constitutionum, erectionum, insignitionum, exemptionum, decorationis, subiectionis, concessionis, donationis, deputationis, reseruationis, inhibitionis, promulgationis, infringere, vel eiausu &c. Datum Auenioñ. vij. calend. Iulij. ponti. no. anno primo.

Ecclesia Tolosana fuit olim suffraganea Narbonen. ecclesiæ.

Ecclesia vna quãdoque fit mater de filia.

Ecclesia Tolosana quãdum habuit in reditib[9].

Excõmunicatio, interdictum, & suspensio in diuersa feruntur.

Idem.

Impedientes episcopatus Tolosani erectionem in ecclesiam cathedralem, & eius diuisionem in 5. diœce. vltra penas in constitutione superiori declaratas perdunt feuda & quæcunque beneficia spiritalia & temporalia. Et si sint personæ ecclesiasticæ, efficiuntur inhabiles ad quæcunque beneficia ecclesiastica.

CAPITVLVM VI.

NVper certis ex causis, quæ nostrum & fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, quondam episcopatum Tolosanum in archiepiscopalem seu metropolitanam ereximus ecclesiam: quatuor villas quarum quamlibet insigniuimus vocabulo ciuitatis, quatuor cathedrales ecclesias creauimus, vnam

vnam videlicet in villa montis Albani, quondam Caturceñ.diœce.adiicienda sibi certa parte quondam diœce. Tolosa.alteram in villa Lumberiaci, aliam in villa sancti Papuli,& aliam in villa de Riuis & de Robestria quondam Tolosa. diœce. Quas quidem ecclesias vnà cum Apamiarum ecclesia tanquam suffraganeas subiecimus ipsi metropolitanæ Tolos. ecclesiæ. De bonis quoque & reditibus dicti quondam episcopatus Tolosani tam ipsi Tolosa. quàm prædictis ecclesiis suffraganeis certam portionem quam vnicuique illarum debere sufficere vidimus,prouidimus assignandam,totali bonorum & reddituum ipsorum residuo dispositioni nostræ & sedis apostolicæ reseruato. Alia etiam circa præmissa fecimus, decreuimus, & ordinauimus ex certa nostra scientia, de ipsorum fratrum concordi consilio, & apostolicæ plenitudine potestatis, districtius inhibentes nequis cuiuscunque præeminentiæ, ordinis,conditionis aut status, etiam si archiëpiscopali dignitate fulgeret, ipsam ordinationem nostram impedire præsumeret vel turbare, ac decernentes ex nunc irritum & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate contigerit attentari. Et nihilo minus in eos qui ex certa scientia contrarium facerent, nisi resipuerint cum effectu, intra octo dierum spatium post publicationem ordinationis ipsius excommunicationis in personas,interdicti in vniuersitates, ac suspensionis sententias in capitula conuentus siue collegia duximus promulgandas, prout hæc & alia in apostolicis literis [a] inde confectis plenius continentur. Verùm quia ipsa nostra ordinatio eo efficacius & inuiolabilius speratur seruari, quo plurium & grauiorum vallata fuerit adiectione pœnarum: Nos ad obseruationem inconcussam ipsius eo amplius anhelantes, quo euidentius in diuini cultus augmentum, & salutem fidelium animarum noscitur redundare, præfatis adiiciendo sententiis omnes & singulos scienter turbantes aut impedientes ordinationem eandem,aut aliqua in illa contenta, seu turbantibus vel impedientibus dantes consilium, auxilium vel fauorem directè vel indirectè, publicè vel occultè,cuiuscunque sint conditionis,dignitatis,ordinis aut status ecclesiastici vel mundani, etiam si archiëpiscopali vel episcopali aut maiori vel superiori præfulgeant dignitate,nisi intra octo dierum spatium post publicationem præsentium ab huiusmodi impedimento seu turbatione ac impensione consilij, auxilij vel fauoris resipuerint cum effectu, feudis, locationibus, officiis & beneficiis quibuscũque spiritalibus & temporalibus, etiam si dignitates vel prælaturæ quæuis fuerint quæ ab ecclesiis seu in ecclesiis quibuscunque obtinebunt seu obtinent, ex certa nostra scientia, & de ipsorum fratrum consilio,& apo.plenitudine potestatis priuatos esse decernimus ipso facto. Et sic liberè ipsa feuda, locationes vel officia aut beneficia spiritalia & temporalia, dignitates & prelaturæ ad ipsas ad quas spectant reuertantur ecclesias, & deuoluantur ad rectores, capitula seu collegia eorundem, quòd de illis pro sua voluntate disponant, Et ad dignitates & prælaturas per electionem aut alium modum licitum idoneas personas assumant: Personasque ecclesiasticas quæ culpabiles fuerint in præmissis, inhabilitamus ad quæcunque ecclesiastica beneficia obtinenda. Nulli ergo omnino hominum &c. Datum Auenion. iiij. non. August. pontificatus nostri anno primo.

Idem Barptolemæo electo Narbo. diœce. Aguelmo de Blauia Engolimen. Edueñ. Archid.& magistro Berengario de Iagiis Lemouicen. & Narboneñ.ecclesiarum canonico.

[a] Literis. intelligit de cap. 5. proximo, quod propter istam & sequentẽ extrauagantes iam dudum impressas, curauimus imprimendum.

Executores quatuor dantur ad pœnas superiores solenniter publicandas.

CAPITVLVM VII.

ij NVper ex certis causis quæ nostrum & fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt &c. *vt supra proxi. vsque ad beneficia ecclesiastica obtinenda.* Quocirca discretioni vestræ per apost. scripta mandamus, quatenus priuationem & inhabilitationem nostram huiusmodi vos omnes seu tres, vel duo siue vnus ex vobis, per vos vel alium seu alios in ecclesiis & solennibus locis & aliis, de quibus & quoties expedire videritis, solenniter publicetis, ne quisquam valeat circa id ignorantiam allegare. Datum Aueñ. ij. Idus Nouemb. pontif. nostri anno.viij.

Idem Arnoldo electo Lumbanen.

Dispensat cum quodam abbate vt episcopus possit esse, licet defectum patiatur in ordinibus & ætate. Ex hac & sequenti cognoscimus causas & formas dispensandi. Quæcunque enim scripta sunt,ad nostram doctrinam scripta sunt.ad Roma.xv.

CAPITVLVM VIII.

iij NVper ex certis rationabilibus & manifestis causis, quæ ad hoc nostrum animum induxerunt, ciuitatem Lumban. olim villam de Lumbanis, tunc intra Tolosanæ diœcesis limites constitutam, qui locus insignis ac multiplici commoditate dotatus existit, de fratrum nostrorum consilio & apostolicæ plenitudine potestatis, per literas nostras sub certa forma in ciuitatem ereximus, ciuitatisque vocabulo duximus decorandam,statuentes ac etiam decernentes vt ecclesia abbatiæ illius loci de Lumban. ordinis sancti August. extunc haberetur & existeret cathedralis: ac deinde volentes eidem ecclesiæ de pastore idoneo salubriter prouidere, in te abbatem eiusdem ecclesiæ, virum vtique literatum, & literarum scientia præditum, vitæ ac morum honestate decorum, discretionis & consilij maturitate conspicuum, direximus oculos nostræ mentis, teque (non obstante defectu ætatis & ordinum quem pateris, cum tonsuratus modò in clericum, & in xxvij.ætatis tuæ anno vel circà constitutus esse dicaris, super quo tecum gratiosè duximus dispensandum) de fratrum nos.con.ipsi ecclesiæ præfecimus in episcopum & pastorem, curam & administrationem ipsius ecclesiæ tibi in spiritalibus & temporalibus committendo. Vnde licet nondum sit tibi munus consecrationis impensum, nec apostolicas literas promotionem tuam huiusmodi continentes (cum illas non habeas) possis ostendere: Nos tibi vt(constitutione fe. re. Gregor. pap.viij.præde. nos. & qualibet alia super hoc in contrarium edita, nequaquam obstante) possis eiusdem ecclesiæ Lumbanen. & quorumcunque bonorum ipsius administrationem accipere, ipsamque administrationem liberè exercere, auctoritate præsentium indulgemus. Contradictis. &c. Datum ann. iiij.vt supra. Idem venerabili fratri Bertrando episcopo mõtis Alba.ad vniuersa.ecclesiæ

Dispensationem facilè obtinet qui multis qualitatib⁹ pollet.

regimen exercendũ diuina dispensatione vocato.

Hortatur quendam in multis commendatum vt curam pastoralem administret in ecclesia quæ de nouo fuerat in cathedralem erecta.hic autem inuenies multa notatu dignissima, quæ debeant lectores ad deuotionem accendere.

CAPITVLVM IX.

Ecclesia cuiuslibet status est per papam attendendus.

AD cuiuslibet status ecclesiæ aciem solicitæ considerationis extendimus,pastorales partes officio vigilanti adhibentes, vt earum singulæ pastoribus gubernentur idoneis, & prouidis rectoribus disponantur, quorum dispensatione prouida & prouidentia circunspecta (illius cooperante clementia qui verè pastor & rector agnoscitur) spiritalium & temporalium proficiant incrementis. Nuper siquidem ex certis & rationabilibus causis,quę ad hoc nostrum animum induxerunt, ciuitatem olim villam montis Albani tunc intra limites Caturcen.diœcef.constitutam, qui locus insignis existit, ac vbertate multiplici hominum & rerum exuberat,de fratrum. n.con. & aposto. plenitudine potestatis, ciuitatis vocabulo duximus decorandam, statuentes ac etiam decernentes vt ecclesia monasterij illius loci montis Albani monasterij casa Dei ad Rom. eccl.nullo medio pertinentis, ordinis sancti Benedicti Claremonteñ. diœce. tunc immediatè subiecta, extunc haberetur & existeret ecclesia cathedralis.postmodum vero de celebri ac salubri prouisione ipsius ecclesiæ montis Albani, vt sponsi solatio lætaretur,solicitè cogitantes, ac volentes illum eidem præficere in pastorem, de quo certam haberemus notitiam quòd eum clara morum insignia redimerent, nec esset dubia eius charitas circa plebem suo regimini committendam, & in cuius fiducia consisteret salubriter securitas subditorum: Ad te tunc monasterij prædicti abbatem,quem literarum scientia præditum, vitæ & morum honestate decorum, discretionis & consilij maturitate cõspicuum, in temporalibus prouidum,in spiritalibus circunspectum nobis & fratribus nostris placida tua conuersatio continuata diu apud sedem apo.approbauit, direximus oculos mentis nostræ:quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona tua nobis & eisdem fratribus ob tuorum exigentiam meritorum accepta:de ipsorum fratrum consilio, & apostolicæ plenitudine potestatis,eidem ecclesiæ montis Albani prouidimus,præficientes eidem sanctæ ecclesiæ teipsum in pastorem, tibi curã & administrationem illius in spiritalibus & temporalibus committendo,ac tibi postmodum faciendo per venerabilem f.n.Berengarium episcopum Tusculañ. munus cõsecrationis impendi:Firma spe fiduciaque tenentes,quòd eadem ecclesia monasterij Albani(dominica assistente clementia) per tuæ circunspectionis & industriæ studium fructuosum seruabitur à noxiis & aduersis, & spiritalibus & temporalibus proficiet incrementis. Tolle igitur Dei iugum tam leue collis humilium quàm suaue,ac dilectione pascendum suscipe gregem eius, super quem noctis vigilias dilectus solicitusque custodi,vt liber non pateat aditus inuasori,& dominus insuspicabili hora venturus si te inuenerit sic agentem, cursu consummato qui tuo labori proponitur,& horum fide seruata quæ tuæ solicitudini committuntur, te repertum fidelem in modico,supra multa constituat,ac in dilecta gaudiorum suorum tabernacula introducat. Datum &c.anno quarto.

Ecclesiæ spõsus prælatus dicitur esse.

Ecclesiæ viduatu præficiendus, in multis debet esse commendatus.

Prælatus bonus multa bona facit ecclesiæ.

Iugum Dei est leue & suaue.

Fidelis in modico, supra multa cõstituetur.

Idem Hugoni de Mirabello canonico Ebredunen.collectori fructuum primi anni &c.

Declaratur an collector fructuum primi anni omnium beneficiorum ecclesiasticorum vacantium & vacaturorũ vsque ad certi temporis spatium deputatorum pro camera apo. oneribus facilius supportandis,possit cum obtinentibus beneficia conuenire,& an altaria dotata cadant sub tali reseruatione &c.

CAPITVLVM X.

POstulasti per apostolicæ declarationis euidentiam edoceri,quid tibi super dubiis infra scriptis circa commissam tuæ industriæ recollectionem fructuum prædictorum (aliàs præbendarum aut beneficiorum) imminentibus sit agendum. Tuæ itaque consultationi bre. respondentes, te scire volumus beneplaciti nostri esse super fructibus beneficiorum quæ ita reperies in solutione decimæ iuxta verum taxata valorem, quòd illum nequaquam excedunt, cum obtinentibus huiusmodi beneficia,prout melius & vtilius diœcesanis locorũ in quibus huiusmodi beneficia fuerint(quorum consilia in hac parte requiras) & tibi videbitur,valeas cõuenire. Nos enim ipsorum diœcesa. & tuam conscientiam super his oneramus. Licet autem quotidianæ distributiones per nos fuerint à perceptione fructuum prædictorum exclusæ,hoc tamen volumus de distributionibus ipsis intelligi,quæ dantur eis qui horis interfunt, sic quòd illæ quæ soluuntur iis qui sunt in ciuitate vel loco præsentes,quamuis horis non interfint eisdem,non sint ab onere dictæ recollectionis immunes. Porro declarationem illam factam per nos in deputatione seu reseruatione fructuũ prædictorum,vt videlicet non extendatur ad vicarias seu capellanias vt plurimum à decedentibus institutas ad missas pro ipsis decedentibus celebrandas,certis constitutis reditibus presbytero inibi celebranti, locum habere volumus in altaribus dotatis certis feudis vsuaticis seu censibus, vt capellanus inibi celebrare debeat pro dotantium animabus certis vicibus singulis septimanis, & in ecclesia cathedrali horis interesse diuinis, dummodo valor annuus ipsorum altarium summam. xx.lib.Turonen.non excedat.Alioquin includantur in deputatione seu reseruatione prędictis.Vbi vero præbenda fuerit in decima pro tanto taxata, quòd parum posset canonico hebdomadario(cui certum pro illa seruitium imminet in ecclesia faciendum) post perceptionem taxationis huiusmodi remanere, volumus quòd de taxatione ipsa pro huiusmodi seruitij onere portionem aliquam congruam prędicto hebdomadario dimittas,pro iam dicta camera nostra residuum percepturus.Cęterum præbendas illorum qui taxationem decimæ soluere recusantes,abesse velle se simulant,vt taxationem ipsam diminuere compellantur: ne per illorum absentiã huius perceptione taxationis frauderis,quasi nil de præbẽda percipere valeas, de qua non percipiunt aliquid nisi saltẽ in loco vel in ciuitate præsentes, cum tamen ecclesiæ fabrica tales præbendas ex integro percipere dinoscatur: declaramus sub deputatione seu reseruatione comprehendi præfata,vt videlicet eas iuxta deputationis nostræ modũ percipere valeas,canonicorũ ipsorum absentia nõ obstante.Ridiculũ enim esset vt eadem fabrica potiori q̃ nos priuilegio in talibus vteretur. De illis deniq. qui licet per multos menses tenuerint ecclesias vel præbendas, nihil tamen se percepisse asserunt ex eisdem, cum iuxta consuetudinem patriæ prædecessores eorũ testati fuerunt de bonis illarum,

Conscientiam altorũ quandoquẽ papa onerat.

Redit⁹ pro missis celebrandis à decedentibus relicti non sunt aliquatenus diminuendi.

Papa in perceptione fructuũ est fabricæ præferẽdus.

Testari de bonis ec-

...sia an ...erics post ...int, vide not. in cap. prudentiam. de offic. ordi. lib.6.

a *Prædictos.* aliàs prędictas.
b *Curtuum.* aliàs cultuum.

rum, propter quod ipsi obtinentes tales ecclesias tibi satisfacere nequeunt, de fructibus antedictis nihilo minus offerentes quòd tandiu fructus ecclesiarum ipsarum percipias donec tibi fuerit inde plenariè satisfactum: placet nobis & volumus vt si est ita, oblationi huiusmodi condescendas. per hoc tamen non intendimus consuetudinem approbare prædictam. Datum Auenen. v. Idus Octobris, pontificatus nostri anno. ij.

Idem.

Cum Romanus ponti. pro eccl. Ro. necessitatibus fructus beneficiorum vacantium vsque ad certum tempus reseruasset, circa illam reseruationem plurimæ ambiguitates ortæ sunt, quas hic soluit.

CAPITVLVM. XI.

i CVm nonnullæ ecclesiasticæ personæ in cathedralibus ecclesiis canonicatus, præbendas, dignitates, personatus & officia ac alia beneficia ecclesiastica obtinentes, reuocare conentur in dubium an fructus, reditus & prouentus primi anni beneficiorum ecclesiasticorum etiam vacantium, & quæ in diuersis orbis partibus vsque ad triennium vacare contingeret, quos pro eccl. Ro. necessitatibus per nostras sub certa forma literas duximus reseruandos, iuxta tenorem literarum ipsarum cameræ nostræ soluere teneantur, præsertim cum archiëpiscopales & episcopales ecclesiæ ac regulares abbatiæ ab huiusmodi solutione fructuum (vt dicunt) in dictis literis eximãtur:

Fructus beneficiorũ à papa quãdoque pro ecclesiæ Romanæ necessitatibus reseruãtur.

Nos dubitationem huiusmodi amputare volentes, auctoritate apostolica declaramus, quòd cum sub appellatione archiëpiscopalis vel episcopalis ecclesiæ aut regularis abbatiæ, huiusmodi præbendæ, dignitates, personatus, & officia nequaquam intelligantur, nec etiam includantur, prædictos [a] necnon & præbendarum & officiorum monachorum monasteriorum regularium, ac reditus abbatiarum seu abbatum earundem quæ in beneficiis ecclesiasticis assignantur, distinctos fructus reditus & prouentus includi in deputatione prædicta, & dictæ cameræ iuxta prædictarum literarum tenorem debere persolui, ac id idem super solutione omnium fructuum, redituũ & prouentuum commendatariarum, curtuum, [b] seu grangiarum, monasteriorum, domorum & locorum conuentualium quæ pro beneficiis ecclesiasticis (vt prędicitur) conceduntur (nisi duntaxat in fructibus illorum quæ sunt forsan excepta) declaramus & præcipimus obseruari. Præterea cum in aliquibus ecclesiis tam cathedralibus quàm aliis panis & potus pro quotidianis distributionibus ipsarum ecclesiarum canonicis & personis de præbendarum ipsarum corporibus pro die quolibet deputetur, & etiam interdum certa quantitas bladi, & quandoque certa pecuniæ summa, & aliquando alterum pro altero pro singulis mensibus vel hebdomadis etiam canonicis studiorum causa aut aliàs pro eorum negotiis de licentia capitulorum ecclesiarũ ipsarum ab ecclesiis eisdem absentibus exhibeantur, & etiam persoluantur: declaramus auctoritate prædicta illam bladi quãtitatem & pecuniæ summam, quæ pro quolibet mense vel hebdomada dictis canonicis (vt prędicitur) ministrantur, nõ debere pro quotidianis distributionibus cõputari, sed illa tantum quæ præfatis canonicis quotidie pro diurnis & nocturnis horis distribuuntur sine fraude. Adiicimus insuper declarationi prædictæ, quòd si obtinenti cu-

Distributiones quotidianæ quãdoque cõstituunt in potu et pane, quandoque in alijs rebus.

Horarum quædã sunt diurnæ, quædã nocturnæ.

A ratum beneficium, aliud sibi consimile collatum fuerit, vel etiam in posterum conferatur, post secundi beneficij pacificam possessionem adeptam, & fructuum perceptionem ipsius, nihil de fructibus eiusdem primi beneficij (nisi forsan super hoc dispensatione canonica sit munitus) percipere possit, sed pro dicta camera nostra iuxta formam dictarum literarum recipiantur, & etiam exigantur. Vbi vero fructuum, redituum & prouentuum beneficiorum ecclesiasticorum non reperiretur certa taxatio, declaramus auctoritate prædicta quòd fructus, reditus & prouentus beneficiorum huiusmodi quum vacare contigerit, per medium diuidantur, quorum medietas recipiatur pro camera prædicta, reliquam vero medietatem ille pro sua sustentatione percipiat, qui beneficium huiusmodi dinoscitur obtinere. Grangias autem & alia loca Cistercien. ordinis & aliorum locorum regularium, in quibus gubernatores seu custodes vel administratores ponuntur ad tempus, & remouentur ad voluntatem superiorum suorum, eorumque fructus, reditus, & prouentus auctoritate declaramus eadem in deputatione prædicta ac literis nostris super illa confectis aliquatenus non includi. Nulli ergo omnino &c. Datum Auenione non. Ianuarij, ponti. nostri anno. iiij.

Administratores ad voluntatem superiorum quandoque sunt remouibiles.

Idem.

Fructus amborum beneficiorum quibus quandoque beneficiatus priuatur, cameræ apostolicæ deputantur.

CAPITVLVM XII.

ij CVm nonnullæ ecclesiasticæ personæ reuocare conentur in dubium, an si obtinenti dignitatem vel aliud beneficium ecclesiasticum cui cura imminet animarum, aliud beneficium conferatur, eo casu quo ambo beneficia ipsa successiuè vacare contingit, eorundem amborum fructus primo anno quo vacant, ratione deputationis fructuum, redituum & prouentuum ecclesiasticorum tunc vacantium, & quæ vsque ad certum tempus vacare contingeret, quos pro ecclesiæ Romanæ necessitatibus releuandis per nostras literas duximus deputandos, nostræ cameræ debeantur: Nos ambiguitatem huiusmodi remouere volẽtes, auctoritate apostolica declaramus, amborum eorundem beneficiorum fructus, reditus & prouentus (cum vtrũque ipsorum vacet) pro eadem camera debere percipi & haberi. Nulli ergo &c.

Benedictus. xij.

Dispositioni apostolicæ reseruantur beneficia curialium, & aliorum ad curiam accedentium, vel ab ea recedentium si moriantur in locis vltra duas diætas legales ab ipsa curia non distantibus.

CAPITVLVM XIII.

AD regimen ecclesiæ generalis, quanquam immeriti, superna dispositione vocati, gerimus in nostris desideriis vt debemus, quòd per nostræ diligentiæ studium ad quarumlibet ecclesiarum & monasteriorum regimina & alia beneficia ecclesiastica iuxta diuinum beneplacitum, & nostræ intentionis affectum, viri assumantur idonei, qui præsint & prosint committendis eis ecclesiis, monasteriis & beneficiis prælibatis. Præmissorum itaque consideratione inducti, & suadentibus nobis aliis rationabilibus causis, nonnullorum prædecessorum nostrorum Romanorum pontificũ vestigiis inhærentes, omnes

Beneficia vacantibus sunt assumendi viri qui illis præsint & prosint.

a *Omnes patriarchales.* accipe. infra in fin. reseruamus ordinationi &c.

omnes patriarchales, [a] archiëpiscopales, & episcopales ecclesias, & etiam monasteria, prioratus, dignitates, personatus, & officia, necnon canonicatus & præbendas, & ecclesias, cæteraque beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura, secularia & regularia quęcunque & qualiacunque fuerint, etiam si ad illa personæ consueuerint seu debuerint per electionem seu quemuis alium modum assumi, nunc apud sedem apostolicam quocunque modo vacantia, & in posterum vacatura, necnon per depositionem vel priuationem seu translationem aut muneris consecrationis suspensionem, per fœlicis recordationis Ioannem pa. xxij. prædecessorem. seu eius auctoritate factas, & per nos seu auctoritate nostra in antea faciendas vbilibet. Necnon si forsan tempore iam dicti prædecessoris aliqui in concordia vel discordia electi vel postulati fuerint, quorum electio cassata, seu postulatio repulsa, vel per eos facta renuntiatio, & admissa per ipsum prædecessorem vel auctoritate ipsius extiterint, seu quorum electorum vel postulatorum & in antea eligendorum seu postulandorum, ac renuntiantium electionem cassari, vel postulationem repelli, aut renuntiationem admitti per nos vel auctoritate nostra contingeret apud sedem prædictã vel alibi vbicunque. Ac etiã per obitum cardinalium eiusdem ecclesiæ Romanæ, ac officialium dictæ sedis, videlicet camerarij, vicecancellarij, notariorum, auditorum literarum cõtradictarum, & apostolici palatij causarum auditorum, correctorum, & scriptorum literarum apostolicarũ, ac pœnitentiarij præfatę sedis, ac abbreuiatorum, necnon cõmensalium & aliorum quorumlibet capellanorum sedis eiusdẽ, & etiã quoruncunque legatorum siue nuntiorum, ac in terris ecclesiæ Romanæ rectorum & thesaurariorum, per dictum Io. prædecessorẽ vel nos specialiter deputatorum, seu missorum hactenus, vel à nobis deputãdorum aut mittendorum in posterum, nunc vacantia & in antea vacatura vbicunque dictos legatos vel nuntios seu rectores aut thesaurarios, antequam ad Romanam curiam redierint seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis. Necnon quorumlibet pro quibuscunque negotiis ad Romanam curiam venientium, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis à dicta curia vltra duas diætas legales non distantibus iam forsan obierint, vel eos in antea trãsire contigerit de hac luce. Ac etiam simili modo quorumcunque curialium peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quacunque causa ad quæuis loca secedentium, si eos antequam ad dictam curiam redierint, in locis vltra duas diętas ab eadem curia (vt præmittitur) non remotis, dummodo eorum proprium domicilium nõ existat ibidem, iam forsitan decesserint, vel in posterum eos contigerit de medio submoueri, nunc per obitum huiusmodi vacantia, & in posterum vacatura. Rursus monasteria, prioratus, decanatus, dignitates, personatus, administrationes, officia, canonicatus, præbendas, & ecclesias, cæteraque beneficia ecclesiastica, secularia & regularia, cum cura vel sine cura, quæcunque & qualiacunque fuerint, etiam si ad illa personæ consueuerint & debuerint per electionem aut quemuis alium modum assumi, quæ promoti per dictum prædecessorem vel eius auctoritate ad patriarchalium, archiëpiscopalium, & episcopalium ecclesiarum, necnon monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum nunc vacantia. Et qui per nos seu auctoritate nostra in posterum ad eadem regimina promouendi tempore promotionis huiusmodi obtinebunt. Necnon etiã quæ per assecutionem pacificam quorumcunque prioratuum, dignitatum, personatuum, officiorum, canonicatuum & præbendarum, ecclesiarum, & beneficiorum aliorum per nos vel eundem Io. prædecessorem, seu auctoritate literarum nostrarum, vel ipsius Io. prædecessoris collatorum, & conferendorum in posterum, nunc vacantia, & in antea vacatura (plena super præmissis omnibus & singulis cum fratribus nostris collatione præhabita, & matura deliberatione secuta) ordinationi, dispositioni & prouisioni nostræ donec miserationis diuinæ clementia nos vniuersalis ecclesiæ regimini præsidere concesserit, de ipsorum fratrum consilio, auctoritate apostolica reseruamus, decernentes exnunc irritum & inane si secus super præmissis & quolibet eorum per quoscunque quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibuscunque constitutionibus à prædecessoribus nostris Romanis pontificibus editis, quatenus obsistere possent super enarratis articulis, vel alicui siue aliquibus eorundem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reseruationis & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auenione tertio Idus Ianuarij, pontificatus nostri anno primo, M. cccxxxv.

Electio cassatur, & postulatio repellitur.

Officiarij papæ diuersi sunt.

Paulus Venetus papa secundus.

Beneficia quacunque sunt dispositioni apostolicæ reseruata, per talem reseruationem sunt affecta, ita quòd illorum collatio non tenet si per alium à Romano pontifice fuerit facta.

CAPITVLVM XIIII.

AD Romani pontificis prouidentiam & circunspectionem prouidam spectare dinoscitur, dubia iuris (ex quibus lites graues oriuntur in dies) suæ declarationis oraculo terminare, prout negotiorum qualitate & temporum conditione inspectis conspexerit in domino salubriter expedire. Cum itaq; nonnulli Romani pontifices prędecessores nostri per diuersas eorum constitutiones, quãs suo tempore duntaxat durare voluerũt, quæcunque beneficia ecclesiastica quæ sui & sanctæ Romanæ ecclesiæ viuentium & tunc existentium cardinalium familiares cõtinui commensales obtinebant, & in posterum obtinerent, eorum familiaritate durante, etiam si ab ipsa familiaritate per obitum cardinalium eorũdem vel aliàs recessissent, necnon illa quę etiam fructuum & prouentuum cameræ apostolicę debitorum collectores, & qui ipsorũ prædecessorum temporibus sua officia exercerent, vniti succollectores durãtibus eorum officiis obtinebant, ac in quibuscunq. locis vacauerint, cum irritantis appositione decreti, & deinde prædecessoribꝰ ipsis sublatis de medio, ac eorum beneficiorũ occurrentibus vacationibus, inter vtriusque iuris interpretes, etiam officiales Romanæ curiæ sæpenumero hæsitatũ extiterit,

Lites ex iurium dubiis sæpe oriuntur.

Vscepti. Hæc decret. potest intitulari sub titulo de rescriptis. vel sub titu. de elect. vel ne sc. vac. vel sub illo, vt eccl. bene vel sub illo de verb. sig. Et diuiditur in quinque partes. Primò ponitur cõcedendæ cõstitutionis duplex occasio. Secundò facti de quo agitur, summaria recitatio. Tertiò super taxatis constituitur. Quartò de non taxatis annectitur. Quinto non seruãtibus diuersa pœna apponitur. Secunda, Cũ itaque. Tertia, Nos de illo. Quarta, in illis. Quinta, Et si quicquã. Et sic hæc facta est ad declarationẽ illorũ iurium. š. vt eccle. bene. c. vnico in fi. ne se. va. c. j. per Inn. de ver. sign. tua. de priuileg. si papa. & de præb. si tibi concesso. lib. vj. Guli. de monte Laudu.

Prælatus vigilem pastorem imitari debet.

a *Suscepti.* simile. š. de præb. suscepti. lib. vj.

b *Dispendio.* de his de rescrip. dispendia. in prin. lib. vj.

Lites debẽt esse breues.

c *Ministrorum.* generi enim taliũ intendit hic papa prouidere, non autẽ personis singularibus: & sic erit perpetuũ & fauorabile. arg. xij. q. ij. liberti. maxime cùm fiat in fauorẽ diuini cultus: vt patet. j. aliàs enim mere personalia personas non trãsgrediuntur, imò cum eis pereunt: & maximè debent vt odiosa restringi. instit. de iure natu. §. sed & quod princip. š. de rescrip. quia per ambitiosam. lib. vj. Notanter etiã dicit ministrorum, sub nomine officij, non proprio, quasi dicat hic papa, prouidere intendimus arti & virtuosæ industriæ hominum, nõ naturæ: sicut econtrario vitium hominis debet haberi odio, non natura. lxxxij. dist. odio. & lxxxvj. di. donare. Notabis etiam hic ꝙ papa nedũ diuino cultui, de quo j. imò etiã dispendio ministrorũ prouidere intendit, etiã principalius & fortius: ꝙ patet in hoc quod in scripturæ ordine hic premittit. argu. iuriũ. š. de ele. si quis iusto. & de præb. mandato. lib. vj. Ex quo sequiterit, an beneficia huiusmodi propter reseruationem & decretum prædicta reseruata vel affecta remanserint: ita quod nullus præter Romanum põ. de illis disponere potuerit siue possit reseruatione & decreto obsistentibus supradictis. Ac cũ propter ambiguitatem huiusmodi varias quoque iurisperitorũ opiniones & discrepationes ipsas aduerteremus: plerunque pro reseruatione & affectione præmissis, interdũ verò econtra pronuntiatum & definitum fore:

Romani põtificis mansuetudo est magnæ virtutis.

Vitiũ odio prosequimur, nõ naturam.

Nos qui vigilis more pastoris super his maturo prouidendum esse consilio non indigne censuimus, & propterea in singulis causis super quibusuis beneficiis ecclesiasticis eandem ambiguitatem quomodolibet concernentibus, vsque ad nostrũ beneplacitum supersedere mandauimus: cupientes (quemadmodũ nostro incumbit officio) dubiis huiusmodi finem imponere: subditorũ obuiare dispendiis, & (ne lites fiant penitus immortales) de opportuno remedio prouidere: Felicis recordationis Vrbani v. Gregor. ix. Bonifa. viij. Romanorum pontificum etiam prædecessorũ nostrorum, qui ad submouenda altercationum fomenta, & ambiguitates huiusmodi lucidãdas, declarationes similes per suas literas ediderunt, vestigiis inhærendo, ac prouide considerantes effectum: per reseruationẽ manusque appositionem eorundẽ prædecessorũ in dictis beneficiis in esse productũ per obitum ipsorum nequaquam censeri debere reuocatũ. Romani quoque pontificis manus appositionem prædictam tantæ efficaciæ tantæque virtutis existere, vt etsi literæ apostolicæ super prouisionibus beneficiorũ, aut de prouidendo mandatis in quibus decretũ & reseruatio huiusmodi apponuntur, ex aliqua causa suũ debitum nõ sortiantur effectum: facultatem tamẽ prouidendi de beneficiis taliter reseruatis quibuscunque aliis fuisse ademptã huius perpetuæ & irrefragabilis cõstitutionis edicto de venerabilium fratrum nostrorũ sanctæ Romanæ ecclesię cardinalium cõsilio omnia & singula beneficia ecclesiastica secularia & cuiusuis ordinis regularia, etiã si præpositatus, canonicatus, præpositurę, & præbendæ, dignitates, personat, administrationes, vel officia fuerint: etiã si ad illa consueuerint qui illis præficiuntur, per electionem assumi, eisque cura immineat animarum (vt præmittitur) reseruata, & per Romanos põtifices successores nostros canonicè intrantes in posterum reseruãda, ac etiam quouis modo vacãtia & in antea vacatura: per huiusmodi reseruationem & decretum remãsisse, & remanere semper affecta, nullumque de illis (cum primum vacare cõtigerit) pręter eundem Romanum pontificem ea vice quouis modo disponere potuisse siue posse: harũ serie decernimus & pariter declaramus. Quòd tam in pendentibus etiã per appellationem, q̃ in futurum super eisdẽ beneficiis (vt præmittitur) reseruatis, cõmittendis causis, per dilectos filios magistros capellanos nostros causarum palatij apostolici auditores, atq. alios quoscunque delegatos & iudices vbilibet inuiolabiliter obseruari: & secundum premissa nec aliter sententiari & definiri volumus atque mandamus eis & eorum cuilibet, quauis alia super præmissis interpretãdi facultate sublata: Decernentes exnunc irritum & inane, si secus super his à quoquã quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginã nostræ constitutionis, declarationis, voluntatis, mandati & decreti infringere, vel ei ausũ temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorũ se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Marcum, anno incarnationis dominicæ M. cccclxvij. calend. Septembris, pontificatus nostri anno iij.

Beneficia per quid dicuntur affecta.

Cultui diuino renuntiari non potest.

NE SEDE VACANTE ALIQVID innouetur.

Ioannes xxij. episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Papa volens prouidere diuino cultui & ministris eiusdem, & occurrere dispendiis quæ ipsis quotidie imminent propter occupationes vacãtium ecclesiarum primi anni quæ competunt ex diuersis titulis aliquibus ecclesiis seu personis: statuit quòd quando talis occupatio imminebit in beneficiis quæ consueuerunt in decimæ solutione taxari, collectores ipsorum annalium sint contenti ipsa summa pro qua consueuit dari decima, si ipsam eligendam duxerint, totali residuo penes eum cui collatum est beneficium remanente: vel dimissa eidem summa prædicta, possint dictum residuum sibi assumere, dum tamen alterũ intra decem dies dicti eligant collectores: aliàs post decem dies ipsorum optio in beneficiatũ transeat ipso iure. In nõ taxatis autem fructus decimabiles illius anni diuidantur per medium, et vtrique ceteris mediet as tribuatur: ita quòd si alter dimidia noluerit contentari, ipsa in volentem transeat ipso iure. Et si quicquam aliquis contra dictam ordinationem receperit, pœnas hic contentas incurrat.

CAPITVLVM. VNICVM.

Hæc extrauagãs reperitur inter c. 20. Ioã. 22. sub titu. de elect. cũ gl. domini Zenzelini.

Vscepti[a] regiminis nos cura solicitat, vt quæ in ecclesiis non absque dispẽdio[b] ministrorum[c] & cultus[d] detrimento diuini seruari videamus, per appositionem congrui moderaminis in melius reformemus. Cùm itaque[a] in nonnullis ecclesiis[b] obseruetur,[c] & à longis[d] retroactis temporibus fuerit obseruatum, quòd fructus primi vel secundi, aut alterius[e] cuiusque sequẽtis anni beneficiorum vacantium[f] in eisdem defuncto vel fabricæ, aut ecclesiis vel personis

quid in omnibus. ex quo videtur quòd etiam papa non possit super hoc sine magna causa dispensare: cùm sola infirmitas ab hoc excuset, ne vicarius tollat pensum à domino sibi specialiter super quemlibet viuentem de eius patrimonio reseruatum. supra de cele. mis. cap. j. nec etiam super subtracto, nisi illud restituat: vt sic non remittatur peccatũ: si cùm potest (maximè Deo) non restituatur ablatum: cum etiam idem esset de pensione alicui domino priuato subtracta. ar. supra de vsur. cùm tu. xvj. q. j. reuertimini. cum simi. Sed nunquid poterit huic beneficio renuntiari? Credo quòd sic, inquantum tangit ius cuiusuis priuati: sed inquantum ecclesiæ, non, argu. supra de arbi. cum tempore.

a *Cùm itaque.* secunda pars.

b *Ecclesiis.* de quibus si in priuilegio vel statuto expresse actum est, expressioni stabitur. supra de priuil. accepimus. ix. quæst. iij. conquestus. saluo hoc quod legitur contra consuetudinem vel statuta inferiorum. supra de elec. sæpe. & de offi. or. præsenti. lib. vj. aliàs vsus obtinuit quod monasteria seu loca collegiata non comprehendantur: multo minus ipsæ ecclesiæ cathedrales. arg. supra de præbend. cap. fi. de concess. præb. dilectus. Si quæras quam ecclesiam dices collegiatam vel conuentualẽ quantum ad hæc? Credo quod illa duntaxat in qua sunt duo vel plures tanquam facientes vnum corpus, consueuerit conuentus, capitulum vel collegium vocari: & sic nihil facient ibi pluralitas personarum vel paucitas, dum tamen sint duo vel tres: sed ipsa realitas, scilicet ꝙ ibi conuersentur vt vnum corpus facientes in simul. Item credulitas gentium & opinio. s. ꝙ cõmuniter à gentibus consueuerũt hic appellari & haberi vt tales. hoc dico per iura. supra de elect. nullus. de excess. præla. dilecta. de proba. per tuas. qui fi. sint leg. transmissæ. iij. q. vij. §. tria. de præbend. de multa. per Inno. Quid ergo erit de prioratibus monasteriorum Olmas. casæ Dei Grandimontẽ. maioris monasterij Præmõstraten. vel similibus, in quorum aliquibus quandoque consueuerunt esse quatuor monachi, quandoque octo associantes priores ibidem: nunquid collectores percipient talium annalia cum vacabunt? Credo ꝙ nõ debeãt collectores ab istis tanquam à collegiatis excludi: cum tales potius sint tãquam per modum associationis quàm collegij seu conuentus. per ea. dilecta. de hoc plene notaui š. de rescrip. & si principalis. & de statu reg. ne in agro. Sed quid de celeraria ecclesiæ sancti Stephani Tolosæ: in qua de anno in annum mutantur celerarij: vel de archipresbyteratibus diœcesis Bituricen. qui ad mutationem archiẽpiscopi vel capituli in regimine cathedralis ecclesiæ renouantur: nunquid à talibus percipient? Credo ꝙ non, cùm non dicantur vacare proprie: nec institutio beneficiorum est apud celerarios seu archipresbyteros temporales, sed apud illos potius quorum isti vices gerunt: sicut dicitur de vicariis temporalibus in fi. extrauagantis, execrabilis. & dixi. š. de offic. vicar. quæ de ecclesiis. concil. Viennen. facit. š. de cõsue. c. j. lib. vj. in versi. perpetua. Et idem dico pari ratione de grangiis monachorũ albori, vel monialium fontis Ebrãdi sanctæ Claræ, vel de Prolhano seu similiũ, & de aliis possessionibus traditis sub annua pensione fratribus de ordine, vel aliis ad vitã vel aliud tempus modicum, quę per eorum cessum vel decessum non dicerentur vacare: vt š. de præb. quamuis. in princ. lib. vj. xvj. q. j. possessiones. facit quod legitur & no. š. de præscript. si diligenti.

Ecclesia quando dicitur collegiata.

Archipresbyteri Bituricen. mutãtur mutato prælato.

c *Obseruetur.* sub prætextu priuilegij vel statuti. de quibus j. Gulielmus de monte Lauduno.

d *Et à lõgis.* & hic vbi cõsuetudo allegatur. Et sic nota sufficere consuetudinẽ longi temporis. de quo dicetur plenius. j.

e *Primi, vel secundi aut alterius.* vel tertij, vel quarti, seu deinceps: sicut dicit lex de replicationibus. insti. de excep. quòd in infinitum est ire hodie in aliquibus locis, quæ infinitas, tanquam dispendiosa nouis beneficiatis, in illis partibus merito est reprobanda. argu. supra de rescrip. cùm in multis. lib. vj. Hic quæro primò, si contingat in primo anno bis vacare beneficium: an ille cui primi anni fructus competunt, habebit eos per duos annos? Dicunt quidam quod habebit à tempore primæ vacationis vsque ad secundam: & à secunda per totum annum completũ. per l. ff. ad senatusconsul. Turp. l. in senatusconsultum. §. quanquam. Secundò quæro, an posito quod de consuetudine mortuus primo anno, fabrica secundo inibi colligeret: si papa pro se vel pro passagio hoc simpliciter leuandum iusserit, vel iussum per alios ex certa scientia confirmauerit: quo ordine isti leuabunt? Si esset hoc verbum, anteferri, non esset dubium: imò etiã dato quòd nõ sit, adhuc videtur quòd apostolicus debeat præcedere, & in primo anno leuare: licet vltimus sit in concessione, ex quo concurrit cum aliis: iuxta ea quę leguntur. š. de præb. hi qui. libr. vj. maximè si adiecerit papa in suo priuilegio illas non obstantias de quibus legitur supra de rescript. aliàs de priuile. si papa. libr. vj. vbi dictum est satis de hoc in fine.

Infinitas reprobatur.

f *Vacantium.* à tempore scilicet introductionis, consuetudinis, priuilegij, vel statuti: & sic alia beneficia quæ ante istam introductionem vacare inceperant, licet istis superuenientibus adhuc erant libera & vacantia: non cadunt sub aliquo istorum, cùm constitutio iuris publici vel priuati non extendat se ad præterita vel pendentia, nisi de his expresse caueatur in ipsa. in authent. vt cùm de appellat. cog. in prin. supra de iudi. dispendiosam. in fin. concil. Viennen. Quod credo verum, si sit ibi adiectio aliqua certi temporis: vt quia dicitur, fructus vacantium per tres annos. quia tunc cursus illius termini incipiet statim post editam publicatam, vel editam si fit decretum. in authenti. vt fa. no. consti. in princip. supra de elect. si eo tempore. libr. vj. argum. supra de verb. sig. abbate. de elect. quisquis. vel etiam si verbum futuri temporis sit ibi insertum: puta, vacatura, vel, vacabunt: vt supra de rescript. aliàs de priuileg. si papa. libr. vj. Secus si dixit simpliciter fructus vacantium, vt hic videretur, quia tunc intelligi debet etiam de iis quæ inueniuntur tempore concessionis libere vacare aliàs quàm per adeptionem pacificam secundi: quia tunc etiam fructus primi non habebit, vt supra de præbend. si tibi concesso. libr. vj. & pari ratione idem de permutatis videtur: vt infra dicetur, & dixi supra de præbend. si plures. concilio Viennen. Et credo quod pacifica adeptio secundi sufficit ad hoc quòd primum quod incompatibile est, ipso iure vacet, ad lucrandos in hoc casu fructus in quocunque beneficio minori episcopatu, siue sit solennis abbatia seu quoduis aliud: dum tamen aliàs sub tali forma caderet: per iura supra de præbend. de multa. de elect. commissa. libr. vj. xxj. quæstio. ij. si quis. excepto episcopatu propter quem quis non amittit priora beneficia statim adepta possessione, nisi post tempora de consecrandis episcopis: quod est speciale in ipsis: vt supra de elect. cùm in cunctis. §. cum verò. in princi. Sed quæ beneficia dicentur vacantia in hoc casu? Dic, vacans proprie dicitur quod à nemine est occupatum seu possessum: & ideo hæreditas iacens vacare dicitur: nec in eam furtum committi potest, ex quo adita non est. ff. de effrac. & expil. leg. ij. ff. de furtis. l. hæreditariæ. Et potest dici vacans de iure & de facto. Item de iure tantum, non autem de facto: vt supra de restitu. spo. cap. ij. Item de facto tantum, non autem de iure supra de concess. præbend. cum nostris. Sed in primo casu hoc contingit multipliciter, morte, renuntiatione, depositione, permutatione. Mors enim naturalis omnia soluit, in tantum quòd etiam si in instanti miraculose resuscitetur sicut Lazarus, non recuperaret beneficium: imò ipsum collectores leuarent, argu. eorum quæ leguntur & notantur. xxxiij. quæst. vij. licite. nec in beneficialibus aliquid de iure mortui ad successorem transmittitur, sed ius vnius continuatur in alium: nisi sola lis incepta sit prius cum mortuo: & hoc fit de quadam æquitate, non de rigore: cum ius beneficiale adeò personale sit, quòd personam non transgreditur: imò in successore per omnia ius nouum creatur: licet secus sit in successionibus hæreditariis, in quibus successor secundus in iure primi succedit continuando ius primi ad secundum sine innouatione iuris: vt hæc probantur supra de præben. cap. j. vij. quæst. j. Moyses. supra vt lite pend. si hi contra quos. in fin. ff. de iudic. tam ex contractibus. & idem in iure proprietario reali seu personali quamuis ecclesiastico. supra de offi. deleg. quoniam. vt lite penden. ecclesia. maximè vniuersali. supra de testibus significauerunt. in princip. cum ibi notatis. de hoc dicetur in extrauagant. execrabilis. In aliis autem modis sicut in cessione & similibus licet perdatur ius, dum tamen aliàs legitimè fiat: non tamen ipsa possessio, nisi hoc per sententiam iudicis declaretur, vel nisi euidenter appareat possidentem habuisse pro derelicto facto vel verbo: cum semel possidens semper possidens præsumatur. hoc probatur supra de hæretic. cum secundum. de præbend. licet episcopus. lib. vj. institutionibus de rerum diuisio. §. fina. supra de priuilegiis, dudum. In quo ergo casu de præmissis habebit collector vacantem? Dic quòd de iis quæ constat verbo & facto vacare, non est dubium. sed quia de aliquibus est dubium, hic Primò quero an beneficia permutata legitime vacare dicantur? Et videtur quòd non. Primò propter rationem supra de præbend. si tibi concesso. libr. vj. Secundò, nã permutatio initium efficax non capit ex mutuo consensu seu voluntate permutantium, sed ex traditione rei: nã antequam ego habeã tuã præbendã, & tu meã, non est completa permutatio: licet secus sit in emptione & venditione

Constitutio ad præterita vel pendentia non extenditur nisi in ipsa caueatur.

Vacãs quid proprie dicitur.

Mortuus si resurgeret, beneficium non recuperaret.

Beneficia permutata an dicantur vacare.

venditione quæ habent initium efficax ex ipso consensu.ff. de rerum permu.l.j.§.item emptio. Si ergo adeptio sola rei permutatæ hunc contractum perficiat,clarum est quòd antea nihil quod sit tibi vacans,reperitur, cum totum sit in pendenti,nec etiam re adepta,cum sit iam possessum , & sic non inuenitur aliquod instans vel momentum quo ista beneficia vacauerint , & sic non debebuntur collectoribus istis. Contrarium patet. Nam in resignatione reperitur libera iuris proprij refutatio vtriusque,quæ ambæ confusæ & vno spiramine ad instar personarum diuinarum fieri non possunt, immo ad diuersitatem suppositorum habet hic sequi diuersitas actuum , ita quòd in exercendis istis actibus impossibile est quin sit dare aliquod instans in quo vacans extat vnum antequam aliud subsequatur, quod de rigore credo verius,sed de æquitate primum per.cap.prædictum,si tibi concesso.&.supra de rerum permu.licet.libr.vj. Sed quid erit si sine alia vacatione beneficij diuidatur in.xij.iuxta decre.supra de consti. cum accessissent. sicut factum fuit de præpositura Cæsaraugustana,ita quòd præpositus qui tunc totum tenebat , habeat nunc tantum vnam de. xij. nunquid aliæ partes dicentur vacantes? Videtur quod in altera parte quantumcunque modica saluetur totus titulus, & sic non dicatur vacare. talia enim nomina quæ sunt iuris potius quàm facti, sicut sunt dignitates,nobilitates,corpora,vel similia,in qualibet parte modica , integra perseuerant, maximè quantum ad ea quæ in honoribus consistunt. hoc dico per iura. supra de iure pa.cap.j.ff.de serui.viæ.not. xvj. quæst. vij. piæ mentis.facit.ff.ad munici. leg. sicut municipij. §. vlti. de conse. distinct.iiij.vbi pars.& distinct. v. non mediocriter. cum similibus. In contrarium videtur , quia cum separatorum separata sit ratio, & aliud sit de parte separata à toto , & de speciebus subtractis à genere,quàm esset de ipso toto in se integrè persistente,& non possit dici quin ex quo partes diuisæ & separatæ fuerint,per momentum antequam alicui conferrentur,vacantes existerent, & sic affectæ fuerint per iura specialia alicui de contentis in hac decre.ar.iurium.supra allegatorum.facit.supra de rescript.pastoralis. de offic. deleg. præterea.in fi.gl.à contrario.sensu.& de reg.iur.in toto. lib. vj. Primum videtur verius. Si enim ante concessionem vacantium ecclesia aliqua sit vnita alicui dignitati vel præbendæ post cessum vel decessum rectoris, iuxta decre. supra de resti.spo.cum venissent.& de re.eccle.non alie.si vna.concil. Vien.si post talem concessionem moriatur rector vel cedat, non habebit eam collector.supra de rescrip.eam te.Sed quid erit de altaribus vel beneficiis aliis quæ ex deuotione decedentium & aliorum quotidie post dictam concessionem de nouo construuntur perpetuo & dotantur? Nunquid ipsa ipsi collectores habebunt? Videtur quòd non , per iura.ſ.de consti.quoniam constitutio.de rescript.literas.concil. Vien. Contrarium videtur per.cap.de offic.archid.dilecto.vbi illa consuetudo,quę de se stricti iuris est,ad monasterium quod de nouo creatur,se extendit. Credo quòd vbi causa priuilegij,statuti, vel consuetudinis huiusmodi de se extensiua sit in futurum,sicut est hic , futura etiam respiciat , maximè in realibus,quæ quasi sunt fauorabilia, vt in secundis concordantiis.secus quando causa est actus transiens maximè in iis quæ fauore personarum fiunt , quæ quasi sunt odiosa , vt in primis.De hac notaui satis.ſ.de vi.& ho.cle. quoniam. concil.Vien.quod crederem verum, nisi fructus seu prouentus dictorum beneficiorum essent ad certos vsus deputati, puta ad vitam sacerdotis & suæ familiæ , vel cæterorum pauperum in hospitalibus, vel monialium seu aliorum religiosorum,qui vix de illis possent sustentari,nec habent vnde aliàs viuerent,nisi per suffragia inde dicata, sicut est de illis reditibus deputatis pro vita pauperum in sede Barchæ , quia de talibus nec leuabitur decima, nec cadunt sub vacantibus.ar. ſ.de præb.significatum,&.cap. per literas. & de reli.do. quia contingit.concil.Vienen.immo nec alia quæ non excedunt. vij.lib.Turonen. prout interpretatus fuit Greg. x. in concil. Lugdu.tempore quo concessit decimam passagio vltra marino.Guli.de monte Lauduno.

Iuris nomina ĩ qua libet parte perseuerant integra.

Fructus vnius ecclesiæ possunt alteri applicari de cõsuetudine.

a *De consuetudine.* & sic valet consuetudo,quòd fructus vnius ecclesiæ ad tempus alij applicentur,vt sit membrum vnius & eiusdem corporis,cum ista ecclesia militans sit vnica, & vnum corpus mysticum faciat,vt.ſ.de sum.trini. firmiter. §.vna.& de excef.præla.frequens.concil.Vienen.alij seruiat. facit.ſ.de elec.cum non deceat.lib.vj.

b *Priuilegio.* istud concedit quotidie papa,vt.ſ. de rescrip.aliàs de priuile.si papa.in verbo,cõcedamus.de prębẽ.in verbo,à nobis.& de verb.sig.tua.super verbo,duxerimus indulgendum.ergo à contrario sensu nullus alter inferior hoc poterit,nisi forsan de vno vel de duobus certis beneficiis,& ex causa ante collationem cum capitulo suo. & sic intelligitur quod legitur & notatur.supra vt eccle.benefi.vt nostrum. in fi. Sed contra videtur per cap.fi.ſ.de iis quæ fi.à ma. par. ca. & videmus quòd quotidie faciunt episcopi cum capituli suis assignando vacantia,ipsi fabricæ,mortuo , vel similibus piis operibus. Hic crederem distinguẽdum , quia aut hoc priuilegium fit maximè per modum statuti pro aliquo pio vsu & necessario,vt in casibus prædictis, non tamen vtilitati mensæ episcopi vel capituli applicando , & tunc videtur quòd ipsi possunt hoc facere , secundum quòd decimam vel aliam partem beneficiorum suorum ibi possessorum posset episcopus nedum cum maiori parte capituli,immo cum minori,cum sit in hac parte sanior , etiam inuitis aliis deputare , vt in cap.ex parte. de iis quæ fi.à maio.par. cap. aliàs pro vtilitate mensæ suæ vel sua non possent sine expressa licentia papæ , vt in iuribus supra allegatis. hoc excepto tamen quod dictum est.supra vt eccl. benefi. vt nostrum. hoc dico ar.supra de re,eccle.non alie.si vna. concil. Vienen. Legatus tamen videtur indistinctè hoc posse facere , cum non inueniatur hoc expressè reseruatum papæ.arg.ij. quæstio.v. quæ de causa.de hoc not. in prima parte Spec. titu. de legato. §. nunc ostendendum. versi. legatus igitur. Sed quid erit de aliis inferioribus ordinariis, nunquid hoc facere poterunt saltem in beneficiis ad eos pleno iure spectãtibus, sicut sunt dignitates,officia,prioratus,& aliæ administrationes ad ipsos immediatè spectantes?Videtur quòd sic cum distinctione facta de episcopo & capitulo.supra. Sed nunquid vigore priuilegij vel statuti episcopi & capituli poterunt ista leuari à beneficiis spectantibus ad inferiores prælatos ipsius diœcesis?Planum est quòd si sint exempti,non. ſ. de offic. ordi. graue.& de priuileg.ex parte.vnde solus papa & legatus à latere posset eos adstringere ad hoc,vt supra de offic.lega.cap. j.de verb.signi.veniens.in princ.Et idem videtur de non exemptis beneficiis quæ ad eos pleno iure spectant.xvj.quæst. j.in summa.& cap.de monachis.&.quæst.ij.visis. In aliis autem in quibus episcopi habent institutionem seu confirmationem,videtur quòd possint sicut de propriis habent statuere,cum plus habeat in talibus episcopus quàm patronus. ſ.de offic.lega.dilectus.& de priuileg. cum & plantare. §. in ecclesiis.ergo &c.

Beneficiorũ vacãtiũ fructus an possint mensæ vel alij vsui applicari.

c *In totum.* Not. quòd dicit hic, in totum.& hoc quod sequitur, nihil inde percipiunt.& infra.§.sequitur.in princ.integræ. & eodem. §. circa fi. ver. nisi forsan. cum integritate percipere &c. ex quibus concluditur quòd papa non intellexit hic prouidere nec prospicere nisi in casu in quo beneficiati ex toto amittebant fructus & obuentiones annorum primi , secundi vel vlterius. ergo à contrario sensu si aliquid remanebat beneficiatis quod non consueuerint collectores leuare , in isto casu non prouidet decret. Pone ergo quòd prior sancti Eusebij Altissiodoren. qui consueuit ab antiquo acccipere grossos fructus præbendarum primi anni in ecclesia Altisiodorensi , ex integro reseruatis quotidianis distributionibus nouis canonicis , nunquid dictis canonicis inibi residentibus , vel in seruitio papæ seu cardinalium existentibus , habebit iste prior iuxta hanc decre. summam pro qua dictæ grossæ præbendæ soluunt decimam vel residuum quod maluerit eligere, vel potius poterit prout hactenus consueuit , totam grossam præbendam accipere relictis quotidianis distributionibus illis qui volunt inibi residere? Videtur quòd totam grossam , prout consueuit , habebit , per ea quæ dixi. Nam satis debent sufficere quotidianæ distributiones illis qui resident. alij autem sibi imputent , quia tales absentias forsan voluntariè sibi quærunt. voluntarium enim & exquisitum seu procuratum impedimentum neminem excusare debet argu. supra de accu. veniens. de appel.cum parati. de dila. exposuit. cum ibi not. In contrarium videtur , nam papa in vtroque casu huiusmodi decret. intelligit prouidere ipsis beneficiatis , qui commodè nequeunt ad impendendum seruitium debitum residere , vt.infra sequitur. Sed isti nequeunt cum solis distributionibus quotidianis , dato quòd resideant , impendere seruitium , cum illud dicatur commodè fieri in talibus,quod fit consideratis nobilitate,sciẽtia,& dignitate.de quo plenè no.ſ.de rescript. cumadeo. Item intelligit prouidere circa illos, & de illis fructibus dũtaxat,qui erãt in ecclesia decimabiles, & de quibus decima solui consueuit , siue decima esset taxata , siue non. quod plenè innuit.§.j.eod.in illis vero.in princ.ibi dum dicit,quòd fructus & obuentiones beneficij tunc vacãtis quos in decima soluere consueuit &c. vnde cum distributiones quotidianæ non sint decimabiles , ergo de illis non curauit hic papa,sed de grossa præbenda duntaxat, quæ erat decimabilis.

Impedimentum exquisitũ nõ excusat.

cimabilis.vnde cum ista sit ab antiquo taxata, tenetur prior eligere alterum quod maluerit iuxta primum dictum,maximè inter illos qui causa necessitatis vel euidentis & probabilis vtilitatis sunt absentes , iuxta ea quæ leguntur & not. vij.q.j.§.ambitionis.ſ.de cle. non resi. cum dilectus. durum etenim esset si rector ecclesiæ posset exigere totam integram decimam à rustico,qui non fraude vel dolo vel negligentia vel maiori sua vtilitate permisit suã segetem destrui , nec passus fuit eam ad perfectionem venire. sic in proposito de istis quotidianis distributionib⁹, quæ sine fraude sua & culpa istis deficiunt,durum esset si grossa sua ipsis auferretur, quòd aliis tribueretur , & sic quasi bis punirentur iidem contra omnia iura. & hoc verius. Sed quid dices de illo residuo quod superest canonicis quolibet anno in cathedralibus & collegiatis ecclesiis de illis fructibus quos habent ad partem solutis grossis, præbendis & distributionibus quotidianis , vel propter nimiam absentiam canonicorum quæ interuenit in illo anno, vel aliàs ? nunquid illud computabitur inter grossas prębendas , sic quòd existentes in seruitio papæ , vel studentes in theologia, vel aliàs priuilegati,habebunt de his partem,vel potius inter distributiones computabitur,sic quod soli præsentes hoc totum sibi retineant? Crederem quòd vbi sunt distincti fructus & reditus de quibus soluuntur grossæ , à reditibus de quibus quotidianæ soluuntur , tunc absentes tales haberent partem de solo residuo grossorum.sed vbi totum est insimul , & nihil diuisum , tunc de toto residuo debent habere absentes , ex quo à solis distributionibus quotidianis & non ab alio sunt exclusi.fauorabile est enim priuilegium eorum saltem in illis casibus de quibus supra de cle.non resi. cum dilectus. de magistris.cap.fi.& per consequens exclusio odiosa,cum contrariorum eadem fit disciplina , vt.xxxij.distinctio.hospitiolum.Distributiones enim propriè dicuntur , quæ actu distribuuntur , & non aliæ. argum.supra de præben.licet.vnde de toto residuo in hoc casu habebunt partem suam dicti canonici , & per consequens isti collectores iuxta ordinationem istius decretalis.Si quæras quæ sit ratio , quòd in hoc casu nihil recipiatur de quotidianis distributionibus , & tamen de grossa præbenda percipitur ? Dic quòd hoc est,nam vt frequentius quotidianæ distributiones accipiuntur de bonis indistinctis talium locorum collegiatorum , vnde ipsa collegiata loca sunt exempta à talibus collationibus,vt dictum est supra sic & quęuis bona ipsis adhærentia.argum.supra de parochia.cap.penult.de reg.iur.accessorium.libr.vj. Secus autem de separatis , argum.eorum quæ leguntur & not. de proba. ex literis. per Innocen.ff.de separa.per totum. Vel si forsan de bonis distinctis soluantur , dic quòd non cadunt sub hac gratia, quia nõ sunt propriè ecclesiastica beneficia,sed potius quædam salaria quæ dantur seruitoribus pro labore diurno,sicut stipendia militibus , vel diurni denarij . Per primam autem rationem credo quòd de ecclesiis in quibus nulla est distinctio , sed omnia sunt communia quæ per quotidianas distributiones soluuntur , nihil isti recipiant seuatores , sicut fit inter istos regulares quasi communiter,& inter seculares etiam quandoque , iuxta ea quæ notantur supra de præben. cap.ratio.& cap.exposuisti. Secus autem de officiis , de præbendis,seu dignitatibus , etiam inter corpora istarum ecclesiarum collegiatarum existentibus , ex quo habent bona distincta ab ipso capite , iuxta ea quæ leguntur. supra de præben. mandatum. §.ad beneficia. libr. vj. Quotidianum tamen victum quem camerarius in monasterio recipit , non percipient isti collectores , licet fructus cameraríæ recipiantur. licet contrarium fieri viderim , & male. Sed quæ est ratio , quòd ista membra intra corpus existentia non gaudeant priuilegio capitis , sicut gaudent in illo casu. supra de præben.quamuis. §.quanquam.libr.vj ? Dic quòd fauor qui est hic,& odium ibi, soluunt contrarium. supra de regu. iur. lib.vj.ca.odia.de hoc notaui in.d.ca.quamuis.

Decima integra exigi nõ potest à rustico, cuius seges est destructa.

Distributiones sunt quæ actu distribuuntur.

Distributiones quotidianæ de quibus bona capiuntur.

a *Commodè.* Nihilo minus tamen tenebitur impendere seruitium , aliàs peccat, ad instar viri cui vxor non potest reddere debitum , qui nihilo minus eam alimentare tenetur , sed imputet sibi , qui talem accepit , vt legitur. xxxij. quæstio.vij. quod proposuisti. & not. xcj. distinctio. cle-

berent,nihil inde percipiunt, vnde illud inconueniens sequitur,quòd commodè [a] nequeunt ad impendendum seruitium debitum residere in ecclesiis in quibus beneficiati existunt . Nos de illo [b] super his remedio prouidere volentes , per quod hi & illi in fructuum perceptione prædictorum participent , [c] & ecclesiæ debitis [d] seruitiis non fraudentur , præsenti [e] decreto statuimus de fratrum nostrorum consilio , quòd illi qui fructus prædictos sibi hactenus integrè [f] vendicabunt [g] ex priuilegio , de consuetudine vel statuto , nihil exinde vltra summam pro qua vnum quodque beneficiorum ipsorum consueuit [h] in decimæ solutione taxari , prætextu cuiusuis priuilegij , consuetudinis vel statuti quouis ricus.

b *Nos de illo.* tertia pars.

c *Participent.* ista enim est bona prouisio quæ æqualitatem eligit , lucrum & damnum pensat & diuidit æqua lance., & ideo statera in manibus eius est posita , vt sic cum ea gratias quas facit aliquibus ponderet, vt non per eas alij enormiter agrauentur , iuxta ea quæ leguntur supra de re iudi. cum causam.in princ. de decimis , suggestum. quia durum est quòd aliqui de fletu rideant aliorum. ſ. de pri ui petisti. & quod vnus tantum habeat onus,alius totum luctum.ſ. de præb. extirpandæ. Guliel. de mon.Lau.

Fletus vnius non sit risus alterius.

d *Debitis seruitiis.* est ergo seruitium vel obsequium diuinum , pensio Deo debita , vt supra de cele. mis.cap.j.&. cap. graui. concil. Viennen. à qua non videtur quis posse absolui nisi ipsam restituat , si citra infirmitatem eam subtraxerit,cum non remittatur peccatum &c. vt supra de vsur.cum tu.& xcj.dist.cap.j. &.ij. de hoc plenè dixi in.d. ca.graui.supra eod.in princip.

e *Præsenti.* versiculus.

f *Integrè.* subaudi, vel in tam pauca quantitate , quòd in ea commodè residere non posset , vt supra dixi : vt sic nullum & inutile hic æquiparentur.ſ.de transla. inter corporalia. de frigi.fraternitatis.

g *Vendicabunt.* condictione ex statuto , consuetudine vel priuilegio , cum alia actio non sit hic prodita , licet non sit multum de nomine actionis curandum , dum tamen sit recta intentio & verbis apertis & congruis proponatur , vt supra de iudi. dilecti. &. cap. examinata. vel aliàs directa rei vendicatio intentetur , cum dominium istis de iure speciali competere in his fructibus videatur , sicut de decima de iure communi ecclesiis parochialibus , vt supra de deci. parochianos. Quis habeat verum dominium in rebus ecclesiæ , dic vt not. Host. de pecul. clerico. cap. fin.

Actionis nomen non est curandum.

h *Consueuit.* per.xl. annos scilicet , licet non interuenerit nisi vnus actus , vt supra de causa poss. cum ecclesia. xvj. quæstio.iij.quas actiones. Videtur tamen quòd decem anni sufficerent, ex quo non est contra ius commune, dum tamen vnus actus interuenisset , per ea quæ not.ff. de legibus, cum de consuetudine. & Cod.quæ sit longa consuetudo,super rubrica.&.l.j.maximè cum tendat ad tollendum ius alterius certantis tantum de lucro captando. nam istis qui de nouo talia assequuntur beneficia, non multum detrahitur si fructus primi anni sibi retineat qui est dominus omnium ecclesiarum , vt supra de præben.licet.j.libr. vj. hoc dico argu.leg.ff.de perpe.& tempora præscript. leg. si quis. & ideo iura canonica de præscriptione consuetudinis loquentia, non dicunt quòd canonicè sit præscripta , sed potius quòd legitimè , vt patet supra de consue. cum tanto. in fin. & de præben. cum de beneficio. lib. vj. quod videretur maximè hodie iuxta formas quæ à curia exeunt super gratijs in quibus non dicitur , iuxta taxationem antiquæ decimæ,sed decimæ tantum , & sic cuiuslibet consuetæ. Habet enim consuetudo diuersa nomina : quandoque dicitur præscripta , vt supra de offic. ordi.duo. quandoque antiqua. Cod. de iure fisci.leg.j.quandoque longa , vt.Cod.quæ sit longa consuetudo.quandoque vetusta,vt.ff.de aqua plu. ar. leg.j. §. denique.&.l.ij.in princ.quandoque diuturna.ff.de legi.diuturna. quandoque inueterata.ff. de legi. de quibus. quandoque vetus.ff.de publica.& vectiga. l. imperatores. quandoque perpetua.ff.de legi.nam tempore.Iuxta hoc quæro quæ propriè dicatur antiqua?textus dicit sic,ex antiqua cõsuetudine à tẽpore cuius non extat memoria in contrarium. & sic videtur quod tantum tempus requiratur in hoc casu,& talis consuetudo habetur iure constituti,vt probatur. supra de verb.sig. super quibusdam.de præscript. episcopum. lib. vj.in fi. cum ibi notatis. Quæ ergo consuetudo hic sufficiet ad hoc quod diuisio in isto. §.posita,habeat locum , quia de hoc vidi pluries dubitari? vnde vt melius hoc videas, pone quod quidam impetrauit primam dignitatem in ecclesia Gerunden.nõ excedentem summam.cap. libr. turon. secundum taxationem decimæ.dominus autẽ Ioannes filius regis impetrauit secundo inibi sine summa.postquam vacauit quidam archidiaconatus qui hodie valet vltra centum libras turon.tam propter

Cõsuetudo diuersa nomina habet.

res quæ sunt ibi caræ, quàm propter monetam illius terræ, quæ licet olim minus valere consueuerit quàm turonenses parui, modo tamen adequatur eis, non tamen inuenitur ibi aliqua antiqua vel consueta taxatio, nisi quòd à tempore Grego. x. qui decimam concedens passagio vltramarino, iussit quòd in primo anno haberetur iuramentum à rectoribus super valore, & quòd extunc ille valor sic iuratus accipe retur, & non plus nisi vellent, non tamen propter hoc essent liberati à populo: nec propter hoc à pœnis in processibus super hoc factis contentis. quæ quidem taxatio in illis partibus quasi communiter obseruatur, & hoc in collectione decimæ, quia ibi non inuenitur contradictor: nõ autem in taxatione expressa in literis impertantium, vel per collectores annalium vbi contradictores existunt. Credo quòd ex quo Grego. nõ absoluit eos à residuo, licet taxationem iuratam præceperit recipi, quicquid tunc ceperis super hoc, securum est: totum fuit permissum & conditionale, quia quod permittitur volendo, præcipitur in hoc casu. Sed pone quòd prior de Spinassa prope Tolosam, non soluit decimam nisi à. xxx. annis citra, sed ab illo tempore soluit continuo certam summam pro maiori valore in duplo quàm valeant reditus prioratus, nunc dicit collector, quòd illam summam elegit iuxta istum. §. prior autem dicit non esse taxationem consuetam ex quo per. xl. annos non durauit, & sic non istum, sed. §. sequentem habere locum, maximè quia si illam summam leuaret, nihil remanebit sibi vel aliis seruitoribus prioratus. hoc est quod. supra quærebatur, an scilicet minor. xl. annorum consuetudo, aliàs super certa & indubitata quantitate continuata, liget inuitas partes ad sui obseruantiam. pro & contra. supra allegaui satis, sed responsionem, quia de facto est, disputationi relinquo. Sed nunquid saltem poterit dictus prior per beneficium restitutionis iure minorum ex quo non est consuetudo completa, & à fine completionis cum extunc incipit grauari, videantur computari quatuor anni qui dantur in talibus, vt. supra de in integ. resti. ecclesia. lib. vj. vel saltem ex maioribus petere vt error qui fuit in calculo, reparetur per legem. ff. quæ senten. si. appel. l. j. §. j. & item quæro de beneficiis quæ à tempore taxationis. xl. anni sunt, & postea vsque nunc bene valebant summam taxatam & plus, nunc autem eorum possessiones per alluuionem vel aliàs perierunt, vel valor fructuum diminutus est propter vilitatem rerum, ita quòd multo plus excedit summa quàm valeant omnes fructus, iuxta ea quæ leguntur & not. supra de loca propter sterilitatem. in quibus non præcipito sententiam, quia de facto pendent. Sed nunquid iste collector poterit dicere, volo quòd summam pro qua consueuit soluere decimam, quam ego eligo, statim mihi soluat. alter dicit quòd non faciet nisi prout euenient fructus, & prout possit gaudere de ipsis? Credo quòd bene dicat. nam sufficit quòd intra annum sibi soluerit, ex quo totus annus cedit. supra de offic. ordi. præsenti. libr. vj. Sed quid erit si illo anno pereunt tempestate vel incursu hostium fructus, vel contingit transitus papæ vel legatorum qui maiorem partem consumpserunt de ipsis, nunquid totum damnum & periculum erit beneficiati, vel potius contribuet collector cum ipso? Hic videretur dicendum, quòd si omnes fructus illius anni absorberentur, in summa consueta solui pro decima non haberet locum iste. §. sed sequens, maximè vbi nihil remaneret beneficiato, quod innuit verbum sequens, totali residuo &c. vel saltem quòd ipse beneficiatus diceret collectori, ego nihil volo, accipias tu omnia, & supportes onera, mihi & aliis necessaria ministrando. arg. cap. de offic. ordi. præsenti. libr. vj. præsertim cum mihi sit licitum, quatenus me tangit, renuntiare huic quod fauore mei noscitur introductum. Cod. de legi. quod fauor.

Error petitur reparari.

a *Residuo.* ergo hic præsupponit esse residuum. quod si non est, videtur locũ istum. §. non habere, nec etiam sequentem, cum ista sint taxata. remanet ergo iste casus in quo non prouidet hæc constitutio. sed quid de ipso fiet, dixi supra.

b *Remansuro.* pro suis & seruorũ & aliis oneribus ordinariis & extraordinariis ipsius beneficij supportandis. simile. ś. de præben. de monachis. cũ similibus. Gul. de mõte Lauduno.

c *Soliti.* sup. vel de nouo concessi ex gratia vel statuto, vt. ś. patet.

d *Cum integritate.* & idem si non integrè sed quasi, sic quòd de residuo non possent residentes cõmodè sustentari, vt dixi supra eo. c. j. §. in fine.

e *Mallent.* Nota tales gratias, quæ fauore ecclesiarum vel aliquibus piis vsibus applicantur etiam de bonis ecclesiasticis &c. in aliorum odiũ conceduntur, ad instar eorum quæ conceduntur motu proprio, largè interpretari. arg. ś. de prẽben. si pluribus, lib. vj. facit. ś. de verb. signi. tua. Item nota q̃ vbi in diuersis personis ius priuatũ cõcurrit cum cõmuni, & extraordinarium cum ordinario, priuatum & extraordinarium communi & ordinario præferuntur, & hoc facit prærogatiua illorum per quos hic specialia sunt concessa. ar. ś. de præb. hi qui. lib. vj. Itẽ fauor illius pro quo concessa est res, vt dictum est, secus si in eadem persona concurrerent, quia tunc primò vti debet ordinario quàm extraordinario. & sic non obstat. ff. de minori. in causæ.

Ius priuatũ quandoque præferetur cõmuni.

f *Summam.* & de hac habebunt ipsi beneficiati onera ecclesiæ supportare. si id non sufficiat, ponant de proprio, vel propria manu sibi quærant. arg. ś. de cele. mis. c. j. xcj. dist. c. j.

g *Optionem.* si. ś. de consue. c. si. de præben. si pluribus. li. vj.

h *Collectores.* hic potest quæri an aliquam compulsionem habeãt huiusmodi collectores. videtur quòd sic, aliàs parum esset eorum officium. argu. ś. de offi or. ex literis. Dic quòd hic non potest dari certa responsio, cum hoc dependeat ex potestate eis in suis priuilegiis vel statutis concessa, vel per consuetudinem quæ etiam facti est, introducta, de quibus nisi per inspectionem eorum non possumus iudicare. ś. de priuile. accepimus. de consti. licet. libr. vj. Sed pone quòd ipsis collectoribus in priuilegiis vel statutis data est per illos qui poterant, plena compulsio, cum clausula, contradictores &c. nunquid poterunt hoc alij cum eadem coërtione committere? Non videtur, cum certum ministerium sit eis commissum, per cap. ī. de offic. dele. quoniam abbas. Sed nunquid ipsi poterunt sine alio speciali mandato, posito etiam quod sint dati à papa, beneficia quæ vacant de iure, non tamen de facto, vocatis partibus declarare vacantia, & vt talia occupare? Hoc vidi de facto in præpositura ecclesiæ Cæsaraugustan. Et videtur quod sic, cum executores gratiarum & legatus sedis apostolicæ (præmissa tamen causæ cognitione) hoc possint, & etiam simplex ordinarius, iuxta ea quę leguntur & not. supra de præben. licet episcopus. supra de offic. leg. officij. lib. vj. Contrarium credo, nisi amplius contineret eorum litera quàm officium ipsorum requirat, cum ad colligendum vacantia simpliciter dati sint, & ad compescendum rebelles super hoc, & res possessa per aliquos non dicatur plenè vacare, dum tamen eorum possessio sit aliquo iuris adminiculo fulcita. quia forsan secus si possessio esset nuda, vt dixi. ś. in verbo, vacantia. & probatur. supra de resti. spo. ex parte. in fi. glos. & de concess. præb. cum nostris. &. ca. literas. officium enim ad certum vsum datum, non debet ad alium penitus diuersum extendi, vt. ś. de app. nouit. In contrarium autem allegata in suis casibus specialibus locum habent. Quid ergo dices de istis collectoribus qui volentes fauere impetratori fingenti vacare beneficium quod non vacat, ad eius instantiam cum potẽtia regis cui data sunt annalia, & etiam ipsi regales repellunt per violentiã possessorem de beneficio, & frequenter iniustè, ad hoc vt ipse impetrans possit postea possessionem citius adipisci, ex quo multa mala sequuntur? Credo in hoc casu q̃ impetrãs incideret in pœnam illius. c. ś. de præb. eum qui. lib. vj. & q̃ etiam collectores sic in suo officio publicè delinquentes, crimen concussionis incurrunt. ff. de concus. l. j. &. ij. xxij. q. vij. sancimus. vbi de hoc. Sed qualiter cognoscit collector si possessio talium sit iuris adminiculo fulcita, vel nuda penitus? nunquid ipse cognoscet de hoc, cũ nulla cognitio, sed simplex cõpulsio & executio sit sibi in hac parte cõmissa? Credo q̃ in hoc casu habebit per omnia seruare doctrinã illius ca. ś. de rescri. cũ contingat. vt scilicet si sibi sit liquidum vtriusque partis documentis quis ius habeat, & hoc sit notorium & certum, secundũ hoc accipiet vel nõ accipiet vacantẽ. aliàs si dubiũ est,

Decimarũ beneficialiũ collectores an habeant aliquam cõpulsionem.

quimus optionem, g sic quòd intra decem dies postquam sciuerint beneficia ipsa vacare, hi quibus annalia ipsa debentur ex priuilegio, consuetudine, vel statuto, aut ipsorum annalium collectores, h quam partem habere voluerint, an scilicet decimæ taxationem, vel illa dimissa residuum (nulla subhastatione præmissa) eligere teneantur. Quam electionem si intra dictos de-

modo percipiant, sed ipsius summæ perceptione dũtaxat sint omnino contenti, totali residuo a prædicta obtinentibus beneficia remansuro, b nisi forsan illi qui fructus eosdem soliti c fuerint (vt præfertur) cum integritate d percipere, pro se mallent e ipsum habere residuum, & obtinentibus ipsa beneficia summam f dimittere memoratam: quo casu percipiendi quod maluerint, illis relin-

Decendium ad appellandũ currit de hora in horam.

a *Extunc.* hoc verbum, tunc, vltimam horam temporis denotat, & sic istos decem dies computabo de hora in horam à tempore scientiæ incipiendo, ad instar decendij ad appellandum. hoc probatur. ff. de condi. & demon. l. iiij. in fi. ij. q. vj. biduum. ś. de appel. concertationi. lib. vj. Sed quis probabit scientiam, vel qualiter constabit de ea, cum semper collector dicat se hoc ignorasse, & quilibet præsumatur ignorans de iure, maxime in hoc casu in quo non imminet periculum animæ si non vigilet, licet immineat periculum bursæ. lxxxij. distinct. propositi? Credo quod semper poterit allegare ignorantiam donec vacatio publicè nota sit in loco vbi est beneficium. Sed extunc non, vt supra de concess. præben. cum ei quem. concil. Viennen. in fi. quare credo expediens ipsi beneficiato, quòd cum testibus vel instrumento intimet collectoribus ipsam vacationem, ne extunc possint ignorantiam allegare. arg. supra de elect. causam electionis. concil. Viennensi.

b *Ipso iure.* & sic non est hic opus facto hominis, nisi in declaratione tantum, vt supra de hære. cum secundum leges. lib. vj. Gulielmus de monte Lauduno.

c *In illis.* iiij. pars. Iste est casus in illis partibus in quibus non est consueta pro certa summa solui decima, sed de anno in annum taxantur fructus prout eueniunt, si sint ibi aliqui fructus de quibus non consueuit solui decima, vt puta de horto contiguo ecclesiæ, vel de vinea, vel de agricultura quam propriis manibus rector excolit, vel similibus. Hoc non diuiditur, sed de residuo toto decimabili fient duæ partes, quarum vna collectoribus, alia applicabitur beneficiato, sic quòd pars illius qui ipsa non contentabitur, ad contentantem transibit. Gulielmus de monte Lauduno.

Fructus nõ omnes sunt decimabiles.

d *Non est facta.* id est consueta fieri. Vel dic facta per illum qui eam facere poterat causa cognita, & vocatis qui fuerant euocandi, aliàs res inter alios acta, aliis non noceret ś. de re iudi. cum super. &. cap. quamuis. quod qualiter posset fieri, maximè nisi deberetur ex priuilegio papæ, non video, nisi ipse papa ex certa scientia hoc fecisset, cum officium executorum seu collectorum decimæ non extendat se ad hoc, vt supra dictum est. Sed nunquid episcopus & capitulum statuere poterunt & taxare in singulis ecclesiis certam summam pro qua quælibet ecclesia teneatur soluere decimam, & non pro pluribus? Non credo, cum hoc esset legem superiori imponere, & eius restringere potestatem & libertatem, quod non possunt. xxviij. dist. §. j. ś. de verb. sig. constitutionem. in fine. lib. vj. ex quo sequitur quòd per solam ordinationem papæ expressam, vel saltem tacitam, quæ fingitur in consuetudine aliàs præscripta legitimè, talis taxatio poterit fieri ad minus in his quæ forum papæ concernunt super hoc.

Lex superiori per inferiorem imponi non potest.

e *Quos.* scilicet fructus & obuentionem.

f *In decima.* id est, qui hactenus fuerunt decimales ecclesiis baptismalibus.

g *Consueuit.* scilicet beneficiũ vacans. hoc vult dicere, quòd soli illi fructus veniant in diuisione, pro quibus dictum beneficium consueuit soluere decimam, & nõ alij. Sed qui sunt illi fructus pro quibus ecclesia seu beneficium ecclesiasticũ

Decima de quibusdam

Falcem in messem alienam mittere nõ debemus.

est, faciet hoc per eorum iudices declarari, ad quam partem declinabit semper in dubio, ne falsem suã ponat in messem alienam. ar. ś. de offi. dele. siquãdo. &. c. pastoralis. & de elect. venerabilem. in prin. Sed nunquid isti collectores poterunt suo tempore scindere nemora cædua, vel alia, vel pulchras arbores, seu exhaurire vel euacuare stagna de grossis piscibus per multos annos nutritis? Videtur quod sic, quia quicquid fructuum nomine vtiliter suo tempore euenit, totum suũ est, oneribus supportatis. ś. de offi. or. præsenti. libr. vj. In contrarium videtur, quia talia sine quibus deterioratur proprietas, non cadunt sub fructuum nomine, vt. ff. de vsufru. arboribus. &. l. item. & de censibus, forma. Videtur dicendũ quòd magna nemora, arbores non cæduas non vastabunt, nec ibi cædua vel stagna, nisi quatenus augmentum seu emolumentum eorum tempore istis competenti poterunt adæquare, ad instar mariti fructus dotis lucrantis. argu. ff. solu. matri. l. diuortio. §. non solùm.

cem dies non fecerint, vt est dictum: extunc a ad eum cuius est beneficium, huiusmodi optio vel electio transeat ipso iure. b Et hoc in ecclesiis & partibus illis in quibus beneficia maiora & alia quantum ad solutionem decimæ sunt taxata, volumus obseruari. In illis c vero partibus & ecclesiis in quibus decimarũ taxatio non est facta, d seruetur quòd fructus & obuentiones beneficij tunc vacãtis,

quos e in decima f soluere cõsueuit, g per medium diuidantur, h quorum medietatem habeat i is cui annalium per alterũ de prædictis k modis perceptio est concessa: Reliquam vero medietatem percipiat ille cui beneficiũ est cõcessum pro sustentatione sua, & aliis ecclesiæ oneribus supportandis. l Quòd si alter de prædictis prẽdicta medietate voluerit m esse cõtentus, altero cõtentari nolente, pars volentis

Fructus nõ debetur.

Fructus quidã ecclesiastici sic liberi sunt, vt de illis ad placitũ possit disponi.

lucrantur. nam tales distributiones à laborantibus in vinea domini quotidie, sic lucro fiunt, & sub eorum proprio appropriantur, quòd de ipsis testari poterunt, sicut rusticus de denario diurno, iuxta ea quæ leguntur & notantur maximè per Hostien. supra de pecu. clerico. cap. fin. de testa. requisisti. circa fi. de magistris. cap. fi. Item de agricultura, de lucro seruorum, de hoc quod nent seu filãt moniales, vel scribunt monachi, licet totum sit monasterij. Item de quotidianis oblationibus seu legatis quæ religiosis maximè mendicantibus offeruntur. argu. supra de sta. reg. cap. j. de excess. præla. nimis. seu aliis hospitalibus vel domibus religiosis. arg. ś. de præben. per literas. & de reli. do. quia contingit. concil. Viennen. nec de pecunia relicta à testatore pro certis anniuersariis, capellaniis, vel aliis officiis ecclesiæ perpetuo emendis. argu. supra de testa. tua. &. cap. de his. nec de beneficiis valde minutis seu pauperibus. ar. supra de cle. ægro. cap. j. Sed quid dicetur pauper seu exiguum? Hoc relinquatur arbitrio eorum, iuxta ea quæ notaui. supra de re. eccle. non alie. monasteriorum. concil. Viennẽ. in verbo, modicum. Credo tamen quod sicut regulariter datur alia decima quæ debetur ecclesiis parochialibus de omnibus fructibus saltem realibus, vt supra de deci. nuntios. &. cap. ex parte. &. cap. ex transmissa. sic ista quæ debetur papæ saltem. ar. supra de deci. cap. j. vnde sicut de istis vel similibus non dabitur decima collectoribus eius, sic nec ista venient in diuisionem istam. vidi tamen in Catalonia quòd omnia, etiam quotidianus victus monachi, sub hac diuisione includebantur: & malè.

Iuri suo nõ renuntiat quis de facili.

a *Residuo.* ergo hic præsupponit esse residuum. quod si non est, videtur locũ istum. §. non habere, nec etiam sequentem, cum ista sint taxata. remanet ergo iste casus in quo non prouidet hæc constitutio. sed quid de ipso fiet, dixi supra.

b *Remansuro.* pro suis & seruorũ & aliis oneribus ordinariis & extraordinariis ipsius beneficij supportandis. simile. ś. de præben. de monachis. cũ similibus. Gul. de mõte Lauduno.

c *Soliti.* sup. vel de nouo concessi ex gratia vel statuto, vt. ś. patet.

d *Cum integritate.* & idem si non integrè sed quasi, sic quòd de residuo non possent residentes cõmodè sustentari, vt dixi supra eo. c. j. §. in fine.

e *Mallent.* Nota tales gratias, quæ fauore ecclesiarum vel aliquibus piis vsibus applicantur etiam de bonis ecclesiasticis &c. in aliorum odiũ conceduntur, ad instar eorum quæ conceduntur motu proprio, largè interpretari. arg. ś. de prẽben. si pluribus, lib. vj. facit. ś. de verb. signi. tua. Item nota q̃ vbi in diuersis personis ius priuatũ cõcurrit cum cõmuni, & extraordinarium cum ordinario, priuatum & extraordinarium communi & ordinario præferuntur, & hoc facit prærogatiua illorum per quos hic specialia sunt concessa. ar. ś. de præb. hi qui. lib. vj. Itẽ fauor illius pro quo concessa est res, vt dictum est, secus si in eadem persona concurrerent, quia tunc primò vti debet ordinario quàm extraordinario. & sic non obstat. ff. de minori. in causæ.

Ius priuatũ quandoque præferetur cõmuni.

f *Summam.* & de hac habebunt ipsi beneficiati onera ecclesiæ supportare. si id non sufficiat, ponant de proprio, vel propria manu sibi quærant. arg. ś. de cele. mis. c. j. xcj. dist. c. j.

g *Optionem.* si. ś. de consue. c. si. de præben. si pluribus. li. vj.

h *Collectores.* hic potest quæri an aliquam compulsionem habeãt huiusmodi collectores. videtur quòd sic, aliàs parum esset eorum officium. argu. ś. de offi or. ex literis. Dic quòd hic non potest dari certa responsio, cum hoc dependeat ex potestate eis in suis priuilegiis vel statutis concessa, vel per consuetudinem quæ etiam facti est, introducta, de quibus nisi per inspectionem eorum non possumus iudicare. ś. de priuile. accepimus. de consti. licet. libr. vj. Sed pone quòd ipsis collectoribus in priuilegiis vel statutis data est per illos qui poterant, plena compulsio, cum clausula, contradictores &c. nunquid poterunt hoc alij cum eadem coërtione committere? Non videtur, cum certum ministerium sit eis commissum, per cap. ī. de offic. dele. quoniam abbas. Sed nunquid ipsi poterunt sine alio speciali mandato, posito etiam quod sint dati à papa, beneficia quæ vacant de iure, non tamen de facto, vocatis partibus declarare vacantia, & vt talia occupare? Hoc vidi de facto in præpositura ecclesiæ Cæsaraugustan. Et videtur quod sic, cum executores gratiarum & legatus sedis apostolicæ (præmissa tamen causæ cognitione) hoc possint, & etiam simplex ordinarius, iuxta ea quę leguntur & not. supra de præben. licet episcopus. supra de offic. leg. officij. lib. vj. Contrarium credo, nisi amplius contineret eorum litera quàm officium ipsorum requirat, cum ad colligendum vacantia simpliciter dati sint, & ad compescendum rebelles super hoc, & res possessa per aliquos non dicatur plenè vacare, dum tamen eorum possessio sit aliquo iuris adminiculo fulcita. quia forsan secus si possessio esset nuda, vt dixi. ś. in verbo, vacantia. & probatur. supra de resti. spo. ex parte. in fi. glos. & de concess. præb. cum nostris. &. ca. literas. officium enim ad certum vsum datum, non debet ad alium penitus diuersum extendi, vt. ś. de app. nouit. In contrarium autem allegata in suis casibus specialibus locum habent. Quid ergo dices de istis collectoribus qui volentes fauere impetratori fingenti vacare beneficium quod non vacat, ad eius instantiam cum potẽtia regis cui data sunt annalia, & etiam ipsi regales repellunt per violentiã possessorem de beneficio, & frequenter iniustè, ad hoc vt ipse impetrans possit postea possessionem citius adipisci, ex quo multa mala sequuntur? Credo in hoc casu q̃ impetrãs incideret in pœnam illius. c. ś. de præb. eum qui. lib. vj. & q̃ etiam collectores sic in suo officio publicè delinquentes, crimen concussionis incurrunt. ff. de concus. l. j. &. ij. xxij. q. vij. sancimus. vbi de hoc. Sed qualiter cognoscit collector si possessio talium sit iuris adminiculo fulcita, vel nuda penitus? nunquid ipse cognoscet de hoc, cũ nulla cognitio, sed simplex cõpulsio & executio sit sibi in hac parte cõmissa? Credo q̃ in hoc casu habebit per omnia seruare doctrinã illius ca. ś. de rescri. cũ contingat. vt scilicet si sibi sit liquidum vtriusque partis documentis quis ius habeat, & hoc sit notorium & certum, secundũ hoc accipiet vel nõ accipiet vacantẽ. aliàs si dubiũ est,

Decimarũ beneficialiũ collectores an habeant aliquam cõpulsionem.

quimus optionem, g sic quòd intra decem dies postquam sciuerint beneficia ipsa vacare, hi quibus annalia ipsa debentur ex priuilegio, consuetudine, vel statuto, aut ipsorum annalium collectores, h quam partem habere voluerint, an scilicet decimæ taxationem, vel illa dimissa residuum (nulla subhastatione præmissa) eligere teneantur. Quam electionem si intra dictos de-

modo percipiant, sed ipsius summæ perceptione dũtaxat sint omnino contenti, totali residuo a prædicta obtinentibus beneficia remansuro, b nisi forsan illi qui fructus eosdem soliti c fuerint (vt præfertur) cum integritate d percipere, pro se mallent e ipsum habere residuum, & obtinentibus ipsa beneficia summam f dimittere memoratam: quo casu percipiendi quod maluerint, illis relin-

Decendium ad appellandũ currit de hora in horam.

a *Extunc.* hoc verbum, tunc, vltimam horam temporis denotat, & sic istos decem dies computabo de hora in horam à tempore scientiæ incipiendo, ad instar decendij ad appellandum. hoc probatur. ff. de condi. & demon. l. iiij. in fi. ij. q. vj. biduum. ś. de appel. concertationi. lib. vj. Sed quis probabit scientiam, vel qualiter constabit de ea, cum semper collector dicat se hoc ignorasse, & quilibet præsumatur ignorans de iure, maxime in hoc casu in quo non imminet periculum animæ si non vigilet, licet immineat periculum bursæ. lxxxij. distinct. propositi? Credo quod semper poterit allegare ignorantiam donec vacatio publicè nota sit in loco vbi est beneficium. Sed extunc non, vt supra de concess. præben. cum ei quem. concil. Viennen. in fi. quare credo expediens ipsi beneficiato, quòd cum testibus vel instrumento intimet collectoribus ipsam vacationem, ne extunc possint ignorantiam allegare. arg. supra de elect. causam electionis. concil. Viennensi.

b *Ipso iure.* & sic non est hic opus facto hominis, nisi in declaratione tantum, vt supra de hære. cum secundum leges. lib. vj. Gulielmus de monte Lauduno.

c *In illis.* iiij. pars. Iste est casus in illis partibus in quibus non est consueta pro certa summa solui decima, sed de anno in annum taxantur fructus prout eueniunt, si sint ibi aliqui fructus de quibus non consueuit solui decima, vt puta de horto contiguo ecclesiæ, vel de vinea, vel de agricultura quam propriis manibus rector excolit, vel similibus. Hoc non diuiditur, sed de residuo toto decimabili fient duæ partes, quarum vna collectoribus, alia applicabitur beneficiato, sic quòd pars illius qui ipsa non contentabitur, ad contentantem transibit. Gulielmus de monte Lauduno.

Fructus nõ omnes sunt decimabiles.

d *Non est facta.* id est consueta fieri. Vel dic facta per illum qui eam facere poterat causa cognita, & vocatis qui fuerant euocandi, aliàs res inter alios acta, aliis non noceret ś. de re iudi. cum super. &. cap. quamuis. quod qualiter posset fieri, maximè nisi deberetur ex priuilegio papæ, non video, nisi ipse papa ex certa scientia hoc fecisset, cum officium executorum seu collectorum decimæ non extendat se ad hoc, vt supra dictum est. Sed nunquid episcopus & capitulum statuere poterunt & taxare in singulis ecclesiis certam summam pro qua quælibet ecclesia teneatur soluere decimam, & non pro pluribus? Non credo, cum hoc esset legem superiori imponere, & eius restringere potestatem & libertatem, quod non possunt. xxviij. dist. §. j. ś. de verb. sig. constitutionem. in fine. lib. vj. ex quo sequitur quòd per solam ordinationem papæ expressam, vel saltem tacitam, quæ fingitur in consuetudine aliàs præscripta legitimè, talis taxatio poterit fieri ad minus in his quæ forum papæ concernunt super hoc.

Lex superiori per inferiorem imponi non potest.

e *Quos.* scilicet fructus & obuentionem.

f *In decima.* id est, qui hactenus fuerunt decimales ecclesiis baptismalibus.

g *Consueuit.* scilicet beneficiũ vacans. hoc vult dicere, quòd soli illi fructus veniant in diuisione, pro quibus dictum beneficium consueuit soluere decimam, & nõ alij. Sed qui sunt illi fructus pro quibus ecclesia seu beneficium ecclesiasticũ

Decima de quibusdam

pluribus.li.vj.ſeu.xx.de quibus.ſ.de cõſue.c.fi.li.vj.vel menſis.ſ.de cõceſ.preb.cũ ei.aliquid in hoc caſu faciat,cũ diuerſi caſus ſint,nõ idẽ ſeu aduerſi.& papa in iſto, ſicut in illis potuiſſet proſpicere ſi voluiſſet,ꝗ non fecit.& ſic ad iura communia recurrem⁹.ar.ſ.de deci.ad audientiã.cũ ſimilibus.Sed quid ſi procurator ſeu collector dixit ſe velle partem illã, dominus autem rex vel fabrica ſtatim dũ ſciuit,reuocauit hoc,& dixit ſe nolle.nũquid in hoc caſu factum procuratoris nocebit domino? Et videtur ꝗ ſic, cum ſit in omittendo potius quàm cõmittendo:& ſic debet domino nocere,& imputet ꝗ ſic negligentem elegit. ſ.de elec. ſi compromiſſarius.libr.vj. In contrarium videtur, cum expreſsio voluntatis potius in cõmittendo quàm in omittẽdo exiſtat,& ſic nõ debet nocere, maximè cũ in talibus delictũ ſeu factũ perſonæ non noceat eccleſiæ,vt ſ.de excep.cũ venerabilis. & error procuratoris poſsit retractari negotio nõdum finito.ſ.de conceſsis.c.fi. de app. cũ cauſam.de cẽſi.olim. Hoc non eſt materia propria, ſed dic de hoc vt legitur & not. ſ.vt lite non conteſt. ca.j. vbi de hoc, maximè per Hoſtien.

Procuratoris factum an domino noceat.

a *Ipſo iure.* poſtquam de eius voluntate cõſtabit.

b *Et ſi quicquã.* quinta pars. Et nota verbũ quicquam. legitur in euangelio ſoã. xiiij.in fi.vbi dicitur, Et in me non habet quicquam.ſ. de elec. quia ſæpe.lib.vj. ibi, quicquam de bonis perceperint &c.& ſic nihil excipitur, immo quantumcunque modicũ fuerit quod vſurpatur per iſtos cõtra ordinationem prædictam, vſurpans iuxta conditionem ſuam pœnas inſcriptas incurrit.ar.ſ. de maio.ſolitæ.in fi.

c *Prædictorum.* ſcilicet benefactorũ vel illorũ quibus ex conſuetudine,priuilegio ſeu ſtatuto fructus vacantiũ competũt, & intellige per ſe vel per alios eis mandantibus, vel aliàs poſt factũ ratum habẽtibus quod eorum nomine geſtũ erat, ſeu præſtantibus auxilium,conſilium vel fauorem.aliàs nõ,vt ſupra de reſti.ſpo.cum ad ſedem.de ſen.excõ.quantæ.&.c.cum quis.lib.vj.non tamen extẽdetur iſta pœna ad extraneos iſta vſurpantes,niſi fortè participarent cum iſtis ſcienter in crimine criminoſo, cum tanquam pœnalis ſit reſtringenda.ſ. de elec.ſtatutum.lib.vj.de ſenten.excom.ſi concubinæ.

ipſo [a] iure tranſeat ad nolentem, & volens fructus & obuentiones illius beneficij percipiet vniuerſos,eidem beneficio congruè faciens, deſeruiri,ac eius ſupportans onera conſueta. Et [b] ſi quicquam aliquis prædictorum [c] vltra [d] præmiſſa perceperit, [e] illudque his ad quos [f] pertinebit intra menſem non reſtituerit cum effectu,[g] eoipſo [h] ſi [i] epiſcopus vel ſuperior prælatus fuerit, à [k] pontificalibus & ingreſſu eccleſiæ nouerit ſe ſuſpenſum: ſi autem capitulum, vniuerſitas vel collegiũ, eccleſiaſtico interdicto [l] ſe nouerit (donec prædicta cum integritate [m] reſtituerit) ſubiacere. Si vero aliqua ſingularis perſona eccleſiaſtica vel mundana [n] id fecerit, excõmunicationis incurrat ſententiam ipſo facto, à qua niſi reſtitutione premiſſa(præterquam in mortis articulo)minimè abſoluatur,non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis vel indulgentiis aut contrariis conſuetudinibus, aut contrariis ſtatutis, iuramẽto, confirmatione ſedis apoſtolicæ,aut alia quacunque firmitate vallatis. Quæ omnia quo ad hæc auctoritate apoſtolica reuocamus,caſſamus, & irritamus,& nullius deinceps eſſe volumus firmitatis. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis,reuocatonis,caſſationis, & voluntatis infringere, vel ei &c.Si quis &c. Datum Auenio. calẽdis Nouembris, pontificatus noſtri anno. ij.

DE REBVS ECCLESIAE non alienandis.

Paulus Venet⁹ papa ſecũdus.

Bonorum eccleſiaſticorum alienatio non tenet, & alienantes & recipientes ſunt excommunicati, prælatiq; diuerſis diuerſæ pœnæ imponuntur.

CAP. VNIC.

AMbitioſæ cupiditati, illorum præcipuè qui diuinis & humanis affecta ti damnatione poſtpoſita,immobilia & pretioſa mobilia Deo dicata, ex quibus eccleſiæ,monaſteria & pia loca reguntur,illuſtrãturque,& eorum miniſtri ſibi alimoniam vendicant,profanis vſibus applicare, aut cum maximo illorum ac diuini cultus detrimento exquiſitis mediis vſurpare præſumũt, occurrere cupientes,omnium rerum & bonorum eccleſiaſticorum alienationem, omneque pactum per quod ipſorũ dominium transfertur, conceſsionẽ, hypothecam,locationẽ, & conductionem vltra triennium, necnon infeudationẽ vel contractum emphyteuticũ præterquam in caſibus à iure permiſsis,ac de rebus & bonis in emphyteuſim ab antiquo cõcedi ſolitis, & tunc eccleſiarum euidenti vtilitate, ac de fructibus & bonis quę ſeruando ſeruari non poſſunt, pro inſtantis temporis exigentia, hac perpetuo valitura conſtitutione præſenti fieri prohibemus,prædeceſſorũ noſtrorum cõſtitutionibus, prohibitionibus, & decretis aliis ſuper hoc editis, quæ tenore præſentiũ innouamus, in ſuo nihilo minus robore permanſuris.Si quis autem cõtra huius noſtræ prohibitionis ſeriem de bonis & rebus eiſdem quicquam alienare præſumpſerit,alienatio, hypotheca,conceſsio,locatio, conductio, & infeudatio huiuſmodi,nullius omnino ſint roboris vel momenti. Et tam qui alienat,quàm is qui alienatas res & bona prædicta receperit,ſentẽtiam excommunicationis incurrat. Alienanti vero bona eccleſiarũ, monaſteriorum,locorumque piorum quorumlibet inconſulto Romano põtifice,aut cõtra præſentis conſtitutionis tenorẽ, ſi pontificali vel abbatiali præfulgeat dignitate, ingreſſus eccleſiæ ſit penitus interdictus. Et ſi per ſex menſes

Immobilia & mobilia pretioſa aliquip aranturur.

Alienationis variæ ſunt ſpecies.

Alienans bona eccleſiæ, & alienata recipiens, eadẽ pœna puniuntur.

d *Vltra præmiſſa.* ſ.ſummam vel reſiduum in taxatis, vel dimidium in aliis iuxta ordinem, vt ſuperius clarè patet. Guli. de monte Laudun.

e *Perceperit.* & ſic nota hic duo.ſi.ſtud & illud quod ſequitur intra menſem,niſi reſtituerit cum effectu,eſſe neceſſaria ad hoc ꝗ quis infraſcriptas pœnas incurrat. ergo ſi non perceperit, licet ad eum aliquo caſu aliàs peruenerit, vel ſi perceperit & reſtituerit, non incurrit. conuinctim enim ponuntur iſta duo, & ideo non ſufficit alterum iſtorum accidere.ſi.ſ. de reſcript. ex parte. &. cap.olim.

f *Ad quos pertinebit.* ſ.ſecundum præfatũ ordinem,vel aliàs ſecundũ ius commune vel ſpeciale, de quo. ſ.de offi.or. cũm vos plerũque.in fin.& ca. præſenti.lib.vj.

g *Cum effectu.* ſic verba intelligenda ſunt,vt ſ.de cleri. nõ reſi.relatum. de pœni.diſt.j.aut verba.

h *Eoipſo.* poſt menſem tamen. ſimile. ſ. de ſen.excõ. quicunque.lib.vj. Si quæras quot dies mẽſis iſte habeat, dic quod tot quot habebat ille mẽſis in quo iſtud contingit. ſi in Februario,xxviij.ſi in Martio.xxxj. & ſic de aliis.de quo nota.plenè.ſ.de elect.\quàm ſit eccleſiis.lib. vj. & ſi aliqui dies de ipſo menſe effluxerunt, de alio ſupplebũtur. facit quod not. ff. de diuer.& tempo.præſcrip.l.ij.

i *Si epiſcopus.* ſimiles pœnæ ponuntur. ſ. de vſu.vſurarum. lib. vj. in fi. & dic vt ibi. Guliel. de monte Lauduno.

k *A pontificalibus.* De hoc dic vt.ſ.de of. de leg. quia põtificali.& de ſenten.excõ. cum medicinalis.lib.vj.

l *Interdicto.* de quo dic vt.ſ.de ap.ad hoc. &.c.dilectis.& de ex. præla.tãta.de ſen.excõ.ſi ciuitas.&. c. alma.libr.vj. Guliel. de monte Lauduno.

m *Cum integritate.* idem in ſimili dicitur vt.ſ.de elect.quia ſæpe. vbi de hoc Integritas autem diminutionem non recipit, ſicut nec adiectione indiget plenitudo. iij.q. j. redintegranda. vj.q.j.ſi omnia.

n *Mundana.* & ſic not. duo genera hominum.xij.q.ij.duo. in his enim huius mundi illecebris nõ debent ſe implicare clerici, nec ſe curis prouocare eiuſdem, ſed potius talia ſunt vacantibus laicis relinquenda. xj.q.j.te quidem.Sed prohdolor ipſi volunt proprias manus apponere, & ſimpliciter relegari fortius & pluſquam fortius mendicantes.

immediatè

immediatè ſequentes, ſub interdicto huiuſmodi animo(quod abſit)perſeuerauerit indurato,lapſis menſibus eiſdem è regimine & adminiſtratione ſuæ eccleſiæ vel monaſterij cui præſidet in ſpiritalibus & temporalibus,ſit eo ipſo ſuſpenſus. Inferiores vero prælati, commendatarij & aliarum eccleſiarum rectores,beneficia vel adminiſtrationem quomodolibet obtinentes,prioratibus,prepoſituris,præpoſitatibus,dignitatibus,perſonatibus,adminiſtrationibus, officiis, canonicatibus, præbendis,aliisque eccleſiaſticis cum cura & ſine cura ſecularibus & regularibus beneficiis, quorum res & bona alienarunt duntaxat, ipſo facto priuati exiſtant, illaque abſque declaratione aliqua vacare cenſeantur, poſsintque per locorum ordinarios,vel alios ad quos eorum collatio pertinet,perſonis idoneis(illis exceptis quæ propterea priuatæ fuerint)liberè de iure conferri, niſi aliàs diſpoſitioni apoſtolicæ ſedis ſint ſpecialiter aut generaliter reſeruata. nihilominus alienatæ res & bona huiuſmodi ad eccleſias,monaſteria,& loca pia ad quæ ante alienationem huiuſmodi pertinebant,liberè reuertantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ prohibitionis & innouationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurũ. Datum Romæ apud ſanctum Marcum,anno dominicæ incarnationis M. cccc-lxviij. Calen. Martij, pontificatus noſtri anno quarto.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

Martinus.v.venerabilibus fratribus Treuereñ. & Lubicenenſi,ac Almicenſi epiſcopis.

Contractus emptionis & venditionis annui cenſus cum conditione reuenditionis, declaratur hic non eſſe vſurarius. Et in fine mandatur quòd huiuſmodi bulla publicetur.

CAPITVLVM I.

REgimini vniuerſalis eccleſiæ quanquam immeriti diſponente domino præſidentes, curis angimur aſsiduis, vt iuxta creditæ nobis diſpenſationis officium,ſubditorum quorumlibet paci & quieti(quantum nobis ex alto conceditur) intendamus,& dubia quæ inter eos oriuntur pro tempore,ne litis anfractum,ſeu ſcandalorum parturiant fomentum, noſtro moderamine declarentur. Sanè petitio dilectorum filiorum vniuerſorum, cleri,nobilium, incolarum & habitatorum ciuitatis & diœce. Vratiſlauien.nobis exhibita continebat: quòd à centum annis citra & ſupra, & à tanto tempore,& per tantum tempus,cuius contrarij memoria hominum non exiſtit: in eiſdem ciuitate & diœceſi, ac partibus aliis vicinis, quædam conſuetudo rationabilis obſeruata, præſcripta,ac moribus vtentium approbata, ad communem hominum vtilitatem introducta fuiſſet: Pro quibus princeps,baro,miles,ciuis,ſiue oppidanus partium earundem,cùm hoc expedire videbatur, melius pro tunc non valentes ſibi conſulere, perſonæ eccleſiaſticæ,aut ſeculari collegio, aut vniuerſitati,oppido vel ciuitati,ſuper bonis ſuis, dominiis,oppidis,terris,agris,prædiis, domibus, & hæreditatibus vendere conſueuit,& vendidit annuos cenſus vnius vel pluriũ marcarum,aut groſſorum Pragenſium nummi polomæi & pagamẽti conſueti:ad rationẽ & pro qualibet marca annui cenſus decem,vndecim,tredecim, quatuordecim

Prælatus intendere debet ſubditorum quieti.

Cõſuetudo immemorialis per quid cognoſcitur.

marcæ, aut plus vel minus ſecundum temporis qualitatem,prout ipſi contrahentes tunc inter ſe conuenerant. Ipſi venditori tunc integraliter in pecunia numerata ſolui conſueuerant, bonis in ipſo contractu tunc expreſsis, pro ipſius cenſus annui exolutione in perpetuum obligatis. Et ſemper in ipſis contractibus expreſsè ipſis venditoribus data fuit facultas atque gratia, quòd ipſum annuum cenſum in toto vel in parte pro eadem ſumma denariorum, quam ab ipſis emptoribus receperunt, quandocunque vellent liberè abſque alicuius requiſitione, contradictione, vel aſſenſu poſſent extinguere & redimere, ac ſe ab ipſius cenſus ſolutione extunc penitus liberare. Sed ad hoc huiuſmodi cenſus venditores inuiti nequaquam per emptores arctari vel adſtringi valerent,etiam ipſis poſſeſsionibus & bonis obligatis penitus interemptis ſeu deſtructis.Fuitque & eſt talis contractus emptionis & venditionis per epiſcopos Vratiſlauien.pro tempore exiſtentes,& eorum officiales, necnon per diuerſos dominos temporales locorum & terrarum, in quibus cenſus huiuſmodi conſtituti exiſtunt, tanquam licitus & communi vtilitati deſeruiens,ſæpius confirmatus pariter & approbatus. Quodque etiam ſuper huiuſmodi cenſibus plurima beneficia eccleſiaſtica,collegia,canonicatus,& præbendæ,dignitates, perſonatus & officia, vicariæ, altaria numero pluſquam duo milia, de expreſſo conſenſu & voluntate dominorum temporalium ſub quorũ territoriis dicta bona obligata conſtitunt,erecta,dotata & fundata, authenticis eorundem dominorũ temporaliũ literis ſigillis ſigillatis & roboratis fore noſcuntur. Quodque etiã venditores eorundem cenſuum ſe nonnunquã ad ipſorum cenſuum ſolutionem,pœnis & cenſuris eccleſiaſticis ordinariorum locorum ſpontè & liberè ſubmiſerunt: ſicuti etiam aliqui eorum tractu temporis cõpulſi fuerunt & compelli conſueuerunt. Tamen nonnulli ex venditoribus ipſis in arcum prauum conuerſi,cupientes cum alterius pecunia locupletari,huiuſmodi cenſus hucuſq; per eos antea liberè & abſque vlla contradictione ſolutos,eiſdem emptoribus tam eccleſiaſticis quàm ſecularibus ſoluere contradicunt & recuſant,confingẽtes huiuſmodi emptionis & venditionis contractus fore & eſſe vſurarios & illicitos,ipſos emptores eccleſiaſticos & ſeculares, necnõ collegia, canonicatus,& prebendas,& dignitates,perſonatus,& officia,vicarias & altaria ac beneficia huiuſmodi ipſorum annuorum cenſuum ſpoliant perceptione,& detinent ſpoliatos,in animarum ſuarum periculum, eorumque emptorum præiudicium,damnum & grauamen.Et propterea an contractus emptionis & venditionis huiuſmodi liciti exiſtant,à nonnullis hæſitatur. Quare pro parte eorundem cleri,nobilium, incolarũ & habitatorum ciuitatis & diœce.Vratiſlauien.nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt an contractus huiuſmodi liciti vel illiciti cenſeri debeant,declarare, & aliàs eis in præmiſsis opportunè prouidere de benignitate apoſtolica dignaremur. Nos igitur huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, quia etiam ex relatione dilecti filij noſtri Gulielmi tituli ſancti Marci presbyteri cardinalis,cui negotium huiuſmodi cum peritorum conſilio commiſimus examinandum,comperimus cõtractus huiuſmodi iuridicos, & iuxta determinationem doctorum licitos fore.Ad huiuſmodi ergo ambiguitatis

Locupletari ex alieno reprobatur.

tollendũ

tollendum dubium in premissis, prefatos contractus licitos & iuri communi conformes, ac ipsorum censuum venditores ad illorum solutiones (remoto contradictionis obstaculo) obligari auctoritate apostolica, tenore præsentium ex certa scientia declaramus: Non obstantibus præmissis cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Volentes quòd prædictę literæ nostræ debitum sortiantur effectum, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo aut vnus vestrum per vos vel alium seu alios, præfatis emptoribus in præmissis opportuni fauoris præsidiũ efficaciter impendentes, dictasque literas vbi, quando & quoties expedire videritis, auctoritate nostra solenniter publicantes, faciatis eadem auctoritate eisdem emptoribus vel ipsorum procuratoribus eorum non inibus, per venditores seu debitores censuũ huiusmodi de præfatis censibus iuxta contractuum & conuentionum inter ipsos habitorum formam & tenorem, plenam & debitam satisfactionem impendi: Contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: Non ob. si aliquibus communiter vel diuisim à sede apostolica sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romę apud sanctos apostolos vj. nonas Iulij, pontificatus nostri anno octauo.

Priuilegiũ papæ potest à censura ecclesiastica præsernare.

Calixtus. iij. episcopis Magdeburgen. Nuremburgen. & Halberstaden. ecclesiarum decanis.

Contractum quendam emptionis & venditionis præcedenti similem declarat esse iuri consonum, & ab vsuris alienum. Et tandem iubet præsentem bullam cunctis manifestari.

CAPITVLVM SECVNDVM.

Ecclesiæ vniuersalis regimen est papæ creditum.

REgimini vniuersalis ecclesiæ quanquã immeriti disponente domino præsidentes, curis angimur assiduis, vt iuxta nobis crediti dispensationem officij, subditorum quorũlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur) intendamus: Et dubia quæ inter eos oriuntur pro tẽpore (ne litium anfractus exinde seu scandala proueniant) debito (prout iustitia persuaserit) declarationis nostræ ministerio sopiantur. Sanè pro parte venerabilis fratris nostri Ioannis episcopi Mersburgen. & dilectorum filiorum vniuersi cleri ciuitatis & diœce. Mersburgen. nobis nuper exhibita petitio cõtinebat, quòd licet à tanto tempore cuius contrarij memoria non existit, in diuersis Alemanię partibus, pro communi hominum vtilitate, inter habitatores & incolas partium earundem talis inoleuerit hactenusque obseruata fuerit legitimè præscripta, ac moribus vtentium & ordinariorum permissione, & plerunque expressa ratificatione approbata consuetudo, quòd ipsi habitatores & incolæ, siue illi ex eis quibus id pro suis statu & indemnitatibus expedire visum fuerit, super eorum bonis, domibus, agris, prædiis, possessionibus, & hæreditatibus annuos marcarum, flo. seu grossorum monetę in partibus illis currentis,

Cõsuetudo dicitur ius vtentiũ moribus approbatum.

A reditus seu census vendentes pro singulis ex marcis, florenis siue grossis huiusmodi ab eis qui illas vel illos siue reditus siue census ipsos emerint, certum competens pretium in numerata pecunia secundum temporis qualitatem, prout ipsi vendentes & ementes in contractibus super his inter se firmauerunt, & recipere soliti fuere illa ex domibus, terris, agris, prædiis, possessionibus & hæreditatibus prædictis, qui in huiusmodi contractibus expressi fuerunt, prædictorum solutione redituum & censuum efficaciter obligantes, in illorum vendentium fauorem hoc adiecto, quòd ipsi pro rata qua huiusmodi per eos receptam dictis ementibus restituerent in toto vel in parte pecuniam, à solutione redituum seu censuum huiusmodi restitutam pecuniam contingentium liberi forent penitus & immunes. Sed B iidem ementes etiam si bona, domus, terræ, agri, possessiones & hæreditates huiusmodi processu temporis ad omnimodæ destructionis siue desolationis reducerentur opprobrium, pecuniam ipsam etiam agendo repetere non valerent. Apud aliquos tamen hæsitationis versatur scrupulus, an huiusmodi contractus liciti sint censendi. Vnde nonnulli illos vsurarios fore prætendentes, occasionem quærunt reditus & census huiusmodi ab eis debitos non soluendi. Quare pro parte episcopi & cleri prædictorum asserentium quòd in talibus sic emptis censibus & reditibus, fructus, reditus & prouentus plurium ecclesiarum, monasteriorum, hospitalium, & ecclesiasticorum beneficiorum ciuitatis & diœcesis ac partium prædictarum, necnon ferè omnes quotidianæ distributiones quæ in plerisque ex ecclesiis ipsis diuinis interessentibus ministrari C solent, consistere noscuntur: nobis fuit humiliter supplicatum, vt super his apostolicæ sedis declarationis oraculum impertiri, & adiicere paterna dilectione curaremus. Nos igitur huiusmodi in hac parte supplicationibus inclinati, & factas ex commissione fœlicis recordationis Martini papæ v. prædecess. nostri desuper examinationem, & eiusdem prædecessoris nostri declarationem attentius perstringentes, suisque vestigiis inhærentes, ad omne super his ambiguitatis tollendum dubium, præfatos contractus licitos, iurique conformes, & vendentes eosdem ad ipsorum solutionem censuum & redituum, iuxta dictorum contractuum tenores (remoto contradictionis obstaculo) efficaciter teneri, auctoritate apostolica pręsentium serie declaramus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrę D declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicę. M. cccclv. pridie non. Maij, pontificatus nostri anno. j. Volentes itaque quòd prædictæ literę debitum sortiantur effectum, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo aut vnus vestrum per vos vel alium seu alios dictis præposito, decano, capitulo, ac aliis beneficiatis opportunæ defensionis præsidio assistentes, dictasque literas (vbi & quando ac quoties expedire videritis) auctoritate nostra solenniter publicantes, faciatis (& eadem auctoritate) per venditores seu debitores redituum & censuum huiusmodi dictis emptoribus

Dubia declarare summi pontificis est.

Diuisio.

DEtestanda.] Huic statuto causam dedit bonæ memoriæ N. tituli sancti Laurentij in Damasco presbyter cardinalis. Et hoc ca. diuiditur in sex partes. primò proœmium ad dicenda premittit. Secundo. §. præfati. factũ horrendũ ponit. Tertio. §. volẽtes. super facto huiusmodi statuit Quarto. §. sed vt defunctorũ. voluntates defunctorũ moderãdo docet exequi. Quinto. §. nos enim. contra statutũ huiusmodi facientes pœna excommunicationis, & defunctum vt ecclesiastica careat sepultura punit. Sexto §. nulli. inhibet ne cõtra prohibitionem huiusmodi fiat: volens q̃ faciẽtes, indignationẽ Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorũ incurrãt a *Detestanda.* id est execrandę vel abominandę. sic sumitur extra vj. libr. de concess. præben. c. detestanda. extra de fil. presby. extrãsmissa. extra qui fil. sint legi. per venerabilem. circa finem. Alio modo accipitur detestari, hoc est absenti denuntiare: vt detestatio sit denuntiatio facta cũ testatione. Vnde detestari, denũtiando testari. ff. de verbo. sign. l. subsignatum. §. detestari. & l. sequen. Ioan. Mona.

emptoribus seu illis quibus ipsorum redituum & censuũ solutio præstãda fuerit de eisdem censibus & reditibus iuxta contractuum & cõuentionum super his habitorum formam & tenorem, plenã & debitam satisfactionẽ impendi: contradictores verò per censuram ecclesiasticã appellatione postposita compescendo: non obstante si aliquibus communiter vel diuisim à sede apostolica indultum existat, quòd interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Datum vt supra.

DE SEPVLTVRIS.

Bonifacius octauus.

Corpora defunctorum exenterantes & ea immaniter decoquentes, vt ossa à carnibus separata ferant sepelienda in terram suam, ipso facto sunt excommunicati.

CAPITVLVM I.

Etestãdę [a] feritatis [b] abusum [c] quem ex quodãmore† horribi [d] nõnulli fideles improuidè prosequũtur, nos piæ intentionis ducti proposito, ne abusus prędicti ſęuitia vlterius corpora humana dilaceret, mentesque fidelium horrore cõmoueat, & perturbet auditũ, dignè decreuimus abolendum. Præfati nãque fideles huius suæ improbãdę [e] vtique consuetudinis vitio intendentes, si quisquã ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo insignit [9], pręsertim extra suarum partiũ limites debitum naturę persoluat, in suis vel alienis remotis partibus sepultura electa, defuncti corpus ex quodam impiæ pietatis [f] affectu truculenter [g] exenterant [h], ac illud membratim vel in frusta [i] immaniter [k] concidentes ea subsequenter aquis immersa exponunt ignibus decoquenda. Et tandem (ab ossibus tegumento [l] carnis excusso) eadem ad partes prædictas mittunt seu deferunt tumulanda [m]. Quod non solum diuinæ maiestatis conspectui abominabile plurimum reddit [n], sed etiã humanæ conside C rationis obtutibus [o] occurrit vehementius abhorrendũ [p].

Volentes igitur (prout officij nostri debitũ exigit) illud in hac parte remedium adhibere, per quod tãtę abominationis tantęque immanitatis [q] tra solum proprium longè morientibus: vel in remotis valde sepulturã eligentibus. Dicẽ contra: ne fiat diuisio incõmoda, quæ etiã est prohibita in prophanis, vt dictum est: pręsertim cum ius cõmune sine captione & calumnia electionis sepulturæ intelligendum sit. ff. ad exhi. l. pen. & ad ar. dic ornatum præsupponit mundum: dum tamen mundare quod intenditur non sit prohibitum, vt hic. Et est hic aliud hoc mundare contra naturam rei: nam cadauer, id est, caro data vermibus debet dari terræ: nam caro est terra: & in terram reuerti debet. Vnde q̃ corpus Iesu Christi & Iacob fuit cõditum aromatibus: vt habetur Ioan. xix. & Gen. vlti. non tamen habetur ibi q̃ fuerit exenteratum. Ioan. Mona.

Mori est natura debitũ soluere.

Mortuo alũ quo an possint intestina extrahi vt expectẽtur amici.

Immanis duo significat.

† Alias, modo.

Corpus humanum nõ recipit æstimationem.

Rei cõmunis adiudicatio fit, si diuidi non possit.

Entera quid dicantur.

a *Feritatis.* i. crudelitatis. instit. si qua. pauperi. de. circa prin. Ioan. Monac.

b *Abusum.* id est malum vsum, seu contrarionẽ. extra de elec. quisquis. & cap. quòd sicut. ij. responso.

c *Horribili.* hic horror exprimitur. j. eod. §. præfati. & dic horribili, id est abominabili. xxxij. quæsti. v. si vxorem. extra de spon. veniens. j.

d *Improbandæ.* & merito. cum enim consuetudo qua tenditur ad rerũ abusum, sit reprobata. extra de cõsuetudo ex parte. de offic. ordi. si canonici. lib. vj, multo magis illa est reprobanda qua tenditur ad abusum corporum humanorum, quæ nõn recipiunt (propter eorum excellentiam) æstimationẽ. ff. si quadru. pau. fe. di. l. ex hac lege. ff. de his qui deie. vel effu. l. j. §. sed cum homo. sic nec libertas æstimationem recipit. ff. de regu. iur. l. libertas.

e *Impiæ pietatis.* prætextu enim pietatis impietas non est committenda. xxx. q. j. nosse. j. q. j. non est putanda. & sicut ministerium pietatis est consolari merentiũ corda. xlv. dist. disciplina. in fi. sic desolari eadem sub colore obsequendi voluntati improbæ defunctorum, est impietas. contristatur enim quis meritò cũ videt illa diuidi quę nõ patiuntur diuisionem commodam. quo casu in re etiam cõmuni non fit diuisio: sed de iure fit vni adiudicatio totius rei, æstimatione alteri pro sua parte danda. instit. de offic. iudi. §. eadem. & §. sequen. ff. de leg. j. non amplius. §. vlti. nec per hoc cap. derogatur electioni sepulturæ: sed modus hic narratus merito reprobatur: vt j. §. sed vt defunctorum. Sic Iacob & Ioseph elegerunt sepulturam, vt Iacob conditus aromatibus integer, & Ioseph corpore incinerato eius ossa ad sepulturam paternam portarentur. Gene. capi. vltim. extra de sepult capit. j. libr. vj. xiij. quæst. ij. cap. Ebron. & capi. vnaquæque. ver. item Ioseph. Io. Mo. cardinalis.

f *Frustra* fine, r, in vltima syllaba. Et est frustum pars carnis vel panis: sicut lupus frustatim comedit agnum. xiij. q. j. §. hic ita. ver. item apostolus laborantem agricolam &c.

g *Truculenter.* à truculentus, qui est plenus truculentia: vt in hymno, Arcet luporum truculentam rabiem.

h *Exenterant.* l. extrahunt interiora. vnde entera intestina dicuntur, quasi ex intra trahantur. Ex quo verbo & pluribus positis in hac constitutione videntur intestina per incisionem corporis non debere extrahi: vt forsan corpus per ali-

i *Frustra.* id est crudeliter. Cod. de emen. ser. leg. j. in fi. Reperitur tamen quandoque immanis pro grandi: vt hic, immania cete. & fortè est ratio: quia grandes consueuerunt esse crudeles.

k *Immaniter.* id est crudeliter. Cod. de emen. ser. leg. j. in fi.

l *Tegumento.* id est coopertura. ff. de aur. & ar. le. argumento. in princip.

m *Tumulanda.* illud fortè attendentes: Mollius ossa cubant, tumulis sociata parentum. aliàs, Mollius ossa cubant, manibus tumulata parentum. Io. mona.

n *Redditur.* cùm diuiditur quod commodè diuidi nequit: & sic in re Dei peccatur. extra de cor. viti. significauit. xxiij. q. v. si non licet.

o *Obtutibus.* id est aspectibus.

p *Abhorrendum.* nam quod quis abhorret in seipso: iure naturali habet abhorrere in alio. extra de offic. ordin. ad reprimendam. & dicto ca. si non licet iuxta illud,

Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non tibi, noli:
Sic potes in terris viuere iure poli. Ioan. Mona.

q *Immanitatis.* id est crudelitatis.

a *Nec extendatur ad alios.* deinceps: quia statuta dant formam futuris negotiis. extra de constitu. cap. vlti. C. de legi. & con. l. leges & constitutiones.

b *Dignitatis.* nũquid cõprehenduntur episcopi, & etiã laici reges? Dic quòd sic: quia vnus est introitus omnib⁹ ad vitam & similis exitus. Sap. vij. & quo ad id de quo agitur, est negotium ecclesiasticum in quo omnes æqualiter subsunt papę statuenti. Nec hoc casu tollitur desideriũ defunctorum, sed differtur: vt j. §. proxi. Nec obstat quòd notabilia sunt specialiter exprimenda: aliàs viderentur neglecta. ff. de iniur. l. itẽ apud. §. hoc edictum. quia hic respicitur status hominis post mortem, in quo non est distinctio liberi vel serui. authen. de mona. §. j. col. j.

c *Catholicæ fidei.* & sic hæc constitutio non inhibet, vbi catholic⁹ decederet in terra Sarracenorum: imò inhibetur modus hic expressus. Sed si sunt tanti, deberent condiri aromatibus: vt dictũ est de Iacob. aliàs permittantur incinerari: vt in Ioseph. Vnde subaudi hic, maximè.

d *Ipso facto.* sed pœna excõmunicationis ante istam cõstitutionem aut præter eam, vt in casu posito, locum sibi nõ vendicat, vtpote antea non inflicta. Et dico istũ modũ esse illicitũ ante istã constitutionẽ: quia corpus humanũ, cuius facies ad similitudinẽ cœlestis pulchritudinis est figurata, nec maculari nec defigurari debet. C. de pœn. l. si quis in metallum. Item improba est voluntas defuncti qua mandat reliquias suas post mortem suã in mare proiici. ff. de condi. instit. conditiones. & l. quidã. ff. de leg. j. seruo alieno. §. fi. quod tamen nõ est ita horribile sicut istud. Itẽ humana natura est erubescenda. in authẽ. vt defun. seu fu. §. j. col. v. Sed cõtra. ff. de reli. & sump. fu. cũ in diuersis. Sol. lex illa non dicit vtrũ humanũ corpus debeat diuidi vel nõ: sed quærit quid iuris sit si diuisum fuerit fortè ab hostibus vel ab aliis. Nec obstat. C. de adult. l. quamuis adulterij. in fi. vbi quis decapitatur. nec C. de ser. fugi. authẽ. sed nouo iure. vbi manus amputatur. nec extra de homi. tua nos. §. vlti. vbi oculi eruuntur, & virilia amputãtur: quia hæc fiunt ad iustitiã exercendã, vt pœna vnius sit metus multorũ. C. ad l. Iul. repe. l. j. Nec obstat si dicatur, homo mortuus nõ est homo: quia saltem retinet figuram & reliquias humanæ naturæ: & ideo etiã post mortem corpus humanum nõ recipit æstimationem. argu. authen. vt defun. seu fu. eorum. §. j. col. v. in fi. & C. de sepul. vio l. iij. & fi.

e *Mortis articulo.* hoc semper excipitur. extra lib. vj. de pœnis. §. præsenti. extra de offi. ordi. ca. pastoralis. §. j.

f *Sepultura.* sed quomodo defuncto imponitur pœna hic? Dic ex sequela præcedentis delicti: sicut & honor fit ei ex signis quæ in eo apparuerunt ipso viuo. extra de sen. excommu. à nobis ij. Sed tu dices: iste non mandauit in specie, sed tantùm in genere, quod non continet illicitum. ff. de condi. inde. l. si procurator. Sol. iste mandans genus, videtur secundum vsum solitum mandare, qui hic reprobatur: & ideo hic punitur. Vel dic quod hic punitur sine culpa, licet non sine causa: quia hic punitur propter detestationẽ facti & sequelæ eiusdem: sicut sæpe fit: vt no. extra de cõstitu. c. cognoscentes. & ca. antiqua. de priui. Ioan. Mo. ADDITIO. Adde ad materiam huius decret. consilium Oldradi lxxvj. quod incipit, thema tale est. vbi concludit quod nepos nõ eligens sepulturam, sepelitur in sepulchro patris & aui, licet sit in

Moriuntur magni vt parui.

Facies humana est ad similitudinem diuinæ pulchritudinis figurata.

Corpus humanũ propter iustitiã exercendã variis pœnis subiici potest.

Mortuis quandoque pœna imponitur.

Additio Ioãnis Frãcisci.

& impietatis abusus penitus deleatur, nec extendatur [a] ad alios: apostolica authoritate statuimus & ordinamus, vt cum quis cuiuscunque status aut generis seu dignitatis [b] extiterit: in ciuitatibus, terris, seu locis in quibus catholicæ [c] fidei cultus viget, diem decætero claudet extremum: circa corpora defunctorum huiusmodi abusus vel similis nullatenus obseruetur, nec fidelium manus tanta immanitate fœdentur. Sed vt defunctorum corpora sic impiè ac crudeliter nõ tractentur, deferantur ad loca in quibus viuẽtes elegerint sepeliri, aut in ciuitate, castro, vel loco vbi decesserint, vel loco vicino ecclesiasticæ sepulturæ tradantur ad tempus, ita quòd demum incineratis corporibus aut aliàs ad loca vbi sepulturã elegerint, deportentur, & sepeliantur in eis. Nos enim si prædicti defuncti executor vel executores aut familiares eius, seu quiuis alij cuiuscunque ordinis, conditionis, status aut gradus fuerint, etiam si pontificali dignitate præfulgeant, aliquid contra hu-

A ecclesia mendicantium: dato quòd superiores eiusdem sint sepulti in ecclesia parochiali. vbi vide optimas rationes Ioã. Francisci.

g *Super cathedram.* Hoc statutũ ordinat, prouidet & decidit super tribus articulis, scilicet de prædicationibus faciendis, & confessionibus audiendis: ac de sepulturis, & occasione earum lucris. Super quib⁹ fuit grandis cõtentio inter prelatos & rectores parochialiũ ecclesiarũ ex parte vna: & prædicatores & minores ex altera: præsertim à tempore felicis recordationis Martini papę iiij. cuius indultum prædictis fratribus concessum, per hoc statutũ est sublatum. Et hoc statutũ diuiditur in viij. partes. Et primo ponit author, proœmiũ ad dicẽda. Secũdo. §. ab olim. factum super dictis articulis narrat. Tertio, Quarto, & Quinto. §. diligenti. & §. statuimus. & §. huiusmodi quoque super dictis trib⁹ articulis prouidet seu ordinat. Sexto §. nos etenim. priuilegia, indulgentias, gratias verbo Dei vel scripto concessas consuetudines, conuentiones, & statuta, & pacta, prout prædictis seu aliquibus eorum sunt aduersa, cassat & irritat. Septimo §. cæterum. prælatos & rectores rogat & hortatur, vt se dictis fratrib⁹ benevolos reddant: secus faciendo prælatis & rectoribus cõminando. Octauo §. nulli ergo. vt præmissa nõ infringantur, mandat: & contrariũ faciens indignationẽ Dei & beatorum apostolorum incurrat. Et pro prælatis & rectoribus ista sunt specialiter notanda. Primum est, ꝙ nõ est hic specialiter cõcessum, censetur esse denegatũ. arg. C. de appel. præcipimus. in fi. extra lib. vj. de elec. cõstitutio. Et est ratio, cũ dicti fratres pugnẽt cõtra ius cõmune, ꝙ non est expressè sublatũ, stat. extra de priui. pastoralis. præsertim vbi priuilegiũ habet aliàs effectũ: vt d. c. pastoralis. & c. in his. Itẽ secundo hac cõstitutione priuilegia, pacta, consuetudines, cõuentiones, statuta gratiæ seu indulgẽtiæ hic ordinatis aduersa, per hãc cõstitutionẽ reuocantur. simile video extra lib. vj. de elec. cùm nõ deceat. & ca. quia sæpe. & eod. lib. de sen. excommu. ca. vlt. in fi. Item videtur notandũ, ꝙ prælati nõ denegent dictis fratribus licentiã petitam simpliciter: ne id quod est potestatis ordinariæ, fiat potestatis apostolicæ: & potest fieri hæc concessio simpliciter, vel ad tempus. Et fortè dare simpliciter, ne pro malitia notaretur. Et concedẽdo simpliciter est facultas reuocandi, quãdo valet ordinarius vel in totũ vel in partem. ff. de iud. iudicium soluitur. Cõtra dic: nã in hoc casu est gratia, licentia & beneplacitũ, siue quo ad prælatos, siue quo ad papam gratiosè cõcedentem in negligentia prælatorum. j. eo. §. statuimus. & ver. si verò iidem. Et gratia nõ debet reuocari, cùm sit perpetua. extra lib. vj. de offic. deleg. si super. Et nos beneficiis deceat adiuuari, non decipi. ff. cõmo. in cõmodato. §. si ex facto. in fi. argu. C. de dona. quæ sub modo. l. perfecta. Nec ob. l. iudiciũ. in qua nõ fit datio: sed cognitio, & cogniti executio. & hoc in simili no. extra de elec. in causis. Et hic non præsumeretur malitia, si prælatus sic diceret, do vobis vsque ad tale tempus, deliberaturus postmodum de tempore longiori prout audiã merita & diligentiã fratrum eligendorum. Item notandum, ne dicti fratres meras exeant dictæ ordinationis: & ipsis exeuntibus sint repellendi. vnde delegatis principis venientibus ad certam prouinciam, præses eiusdem non debet sinere eos amplius facere quàm eorum legatio

Diuisio.

Negatũ censetur, quod expressè nõ conceditur.

Gratia perpetua.

C CAPITVLVM II.

S Vper cathedrã g præeminentiæ pastoralis diuina disponẽte clemẽtia cõstituti,

rum legatio se extendat. authen. vt iudi. fine quoquo suffrag. §. volumus. colla. ij. Et est ratio: delegatus habẽs potestatem à principe, illud tantũ prosequatur, quod sibi specialiter est concessum, nec alia vsurpet. C. de execu. & exact. l. quicunq;. libr. xij. præsertim cùm contra hoc statutum fratres priuilegiati nõ existãt: imò priuilegiũ si contra ipsum statutum habent, est sublatum. j. eo. §. nos etenim. Sed an isto casu prælati possint animaduertere in tales exceden tes, notaui extra libr. vj. de priuile. c. episcoporum. Pro fratribus illud est notandum, vt ipsi formam huius statuti diligenter obseruent, & ipsius limites non excedant. extra lib. vj. de priui. volentes. in prin. Sic enim seruare debent priuilegia, vt eorum mentẽ minimè trãsgredi videantur. extra de priui. porrò. & excedẽtes metas priuilegiorum coërceri possunt, si suo indulto nõ contenti iustitiam impediunt aliorum. extra de priuile. patentibus, priuilegium enim meretur amittere & c. xj. q. iij. priuilegium. extra de senten. excommu. contingit. ij. Cathedram. Cathedra est nomen Græcum. & est excelsa sedes præsidentis. Et cõponitur à cathos quod est sedes, & edra. i. sponda, quæ est pars lecti. Et propriè cathedra est doctorũ, quæ cõpetit præ cæteris summo pontifici: qui sicut præeminet cæteris dignitate, ita cæteros præcellat sanctitate. j. quæst. j. vilissimus.

Cathedra quid sit, & vnde dicitur.

a *Constituunt.* vnde omnes oppressi sedem apostolicam possunt adire. ij. quæstio. vj. omnis. & cap. sequen.

b *Torrens.* nam propriè dicitur torrens, qui ex diuersis partibus aquam recipiens, torret, id est, vertit & voluit. sic papa nunc ad hunc, nunc ad illum se vertere habet & voluere.

c *Negotijs.* vnde papa prægrauatur, id est, præ aliis grauatur negotiis. Et est negotium quasi negans otium. Non ergo vacent otiis & nugis qui curis exercitari habent innumeris: vt sequitur.

Negotium vnde dicitur.

d *Instantius.* ex hoc nota, ꝙ habens ad multa intendere, ad id debet quod est grauius manum apponere: sicut ille qui se vult liberare iuris præsumptione, ab eo quod est sibi grauius soluendo se liberat. ff. & C. de solutionibus. l. j.

e *Disidiorum.* id est discordiarum: vt habetur,

Conueniet nulli, qui secum disidet ipse.

Versus.

f *Vepribus.* sicut enim vepres pannos & carnes hominum lacerant, sic & disidia mentes.

g *Anfractibus.* qui nõnullas moras habent. ff. vt leg. no. l. etiã.

h *Deputatos.* vt pascant præcipuè: non vt tondeant seu pascãtur, nisi accessoriè. extra de præscript. cùm ex officij. extra de censi. procurationes. & c. cũ apostolus. extra lib. vj. de offic. or. si episcopus. Sed hodie grex iste sic respicitur, ꝙ nulli seu pauci (prohdolor) intendunt ad pasturam, & omnes cõmuniter ad tonsuram: intendentes emungere nõ nutrire, lac & lanã curantes, non ouem. in termino à quo, in quo incipere deberẽt, vt est visitatio: & medio per quem procedere debent, vt est correctio & morum reformatio: sicut gallus super prunas currentes: vt in termino ad quẽ principaliter

Grex dominicus nõ pascitur, sed tõdetur nostris temporibus.

etsi multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alueum vndique confluunt [a] quasi torrens [b], prægrauemur negotiis [c], curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis distrahamur: circa id tamen feruẽtibus votis intendimus, vacamus instantius [d], ac operosæ studium solicitudinis impertimur, vt ad diuini nominis gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & ꝓfectum fidelium animarum, (præcisis radicitus disidiorum [e] vepribus [f], & litigiorum anfractibus [g] omnino subductis) inter ecclesiarum antistites ad curam & regimen gregis dominici deputatos [h], cæterasque personas quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, seruor charitatis exæstuet, inualescat concordiæ vnitas, animorum idẽtitas perseueret. Scimus enim & ex euidentia facti colligimus, quod non [i] nisi in pacis tempore bene colitur pacis author: nec ignoramus quod dissensiones [k] & scandala prauis actibus aditum præparant: rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbent. Ab olim [l] siquidem inter prælatos & rectores seu sacerdotes ac clericos parochialium ecclesiarum per diuersas mundi prouincias constitutos ex vna parte, & prædicatorum & minorum ordinum fratres ex altera (pacis æmulo [m] satore zizaniæ [n] procurante) grauis & periculosa discordia extitit suscitata super prædicationibus [o] fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis [p], pœnitentiis iniungendis eisdem, & tumulandis [q] defunctorum corporibus qui apud fratrum ipsorum ecclesias siue loca noscuntur eligere sepulturam. Nos autem (pij patris [r] more laudabili) molestè ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ [s] considerationis examen, ac intra pectoris claustra solicitè reuoluentes, quàm sit plena periculis [t], quàm onusta [u] dispendiis [x], quamque in diuinæ maiestatis conspectu reddatur exosa [y] discordia supradicta: Et propterea intendentes paternæ solicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omnimodè submouere, nullis vnquam futuris temporibus fauente domino suscitandam: grandi quoque desiderio cupientes, vt huiusmodi negotium, quod potissimè insidet cordi nostro, finem salubrẽ [z] & celerem per apostolicæ solertiæ studium consequatur: diligenti [a] cum fratrib⁹ nostris deliberatione præ-

A tendunt: vt est vẽtris & bursæ repletio, prout proponũt diutius immorẽtur. & ob hoc prelati nõ dicuntur pastores à pascendo actiuè, sed passiuè: propter quod dicuntur exactores ab improbè exigendo: vt dicatur in vtroq; brachio tam ecclesiastico quàm seculari, Exinanite, exinanite vsque ad fundamentum in ea.

i *Quòd non.* sic ordina literam, quod non bene colitur author pacis, id est Deus: nisi in tempore pacis, hoc est in statu tranquillo: nam pax est status tranquillus, secundum Isidorum.

Ordo litera.

k *Dissensiones & scãdala.* Cùm ergo hæc duo mala infrascripta sequentia inferant: dissensionibus & scandalis totis est viribus obuiandum, ne pullulent: & si pullulauerint, tunc tollantur: seu, vt possibile est, minuantur. his ergo prohibitis, & mala sequentia prohibentur. extra. vj. libr. de regu. iur. cùm quid prohibetur.

l *Ab olim.* secunda pars: in qua prẽmisso proœmio factum super quo statuitur & ordinatur, narrat.

m *Aemulo.* id est inuido. ab æmulor, ꝙ multa significat. vnde versus: Aemulor inflatur, amat, inuidet ac imitatur.

Versus.

n *Zizaniæ.* est primæ declinationis, & fœminini generis in singulari: & in plurali est neutri, & secundæ declinationis & primæ. vnde versus: Est zizania, sunt zizania plura, niaèque. Et est zizania herba peruersa, quam poëtæ infelix lolium vocant: & significat scandala vel iuuantes mala: & ideo sator dicitur diabolus: vt hic, & ꝛ. de elec. licet.

Zizania quid dicatur.

o *Prædicationibus.* hic est primus articulus.

p *Audiendis.* secundus articulus.

q *Tumulandis.* tertius articulus.

r *Patris.* qui habet sumere consilium pro liberis suis. ff. ad le. Iul. de adul. nec in ea.

s *Exactæ.* id est exquisitæ. C. manda. in re mandata. Et significata huius verbi, exigo, not. extra. vj. libr. de iudi. ca. j. in fi. Ioan. Mona.

t *Periculis.* quandoque incursis, à pereundo: & quandoque euasis seu præuisis à periendo: iuxta illud, Felix quem faciunt aliena pericula cautum. Et illud, Non vadit peritum: qui vult audire peritum. Et curare debemus de periculis vt illa euadamus seu præuideamus, non vt ea incurramus: & ideo dico periculum dictum à perio, non à pereo: vt secunda sit longa non breuis, vt in supino de perio: vt in versu præd.

Versus.

u *Onusta.* ab onus, id est sarcina: sic onustus sarcinatus.

x *Dispendijs.* expone vt extra libro. vj. in proœmio. §. penulti.

y *Exosa.* id est valde vel perfectè odiens: vt dicitur exosus bella, id est, valde odiens bella: & ideo hæc discordia quam Deus habet exosam, ab omnibus extirpetur. argumẽ. C. de hæreti. Manichæos. quem enim odit dominus, habet odire seruos.

z *Salubrem.* id est salutis vberem.

a *Diligenti.* modo tres prædictos articulos per ordinẽ prosequitur: & habet tria dicta secundùm hos tres articulos.

habita super eo, ad honorem Dei & exaltationem catholicæ fidei, quietum statum partium prædictarum, ac salutis animarum fidelium incrementum, de ipsorum fratrum consilio,[a] auctoritate apostolica statuimus & ordinamus, vt dictorum ordinum fratres in ecclesiis & locis eorum, ac in plateis communibus libere valeant clero & populo prædicare, ac proponere verbum Dei hora illa duntaxat excepta in qua locorum prelati[b] prædicare voluerint, vel coram se facere solenniter prædicari, in qua prædicare cessabunt: præterquam si aliud de prelatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. In studiis autem generalibus,[c] vbi sermones ad clerum ex more fieri solent, diebus illis quibus prædicari solenniter consueuit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus siue peculiaribus eorundem fratrum posint iidem fratres, & liceat eis libere prædicare: nisi forte illa hora qua solet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, episcopus vel prælatus superior[d] clerum ad se generaliter conuocaret, aut ex aliqua ratione vel causa vrgente clerum ipsum duceret congregandum.

In ecclesiis[e] autem parochialibus fratres illi nullatenus audeant vel debeant prædicare vel proponere verbum Dei, nisi fratres prędicti à parochialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati: & de ipsorum beneplacito & assensu seu petita licentia fuerit & obtenta, nisi episcopus vel prælatus superior[f] per eos-

dem fratres prædicari mãdaret. Statuimus[g] etiã & ordinamus auctoritate prædicta, vt in singulis ciuitatibus & diœcesibus in quibus loca fratrũ ipsorũ cõsistere dinoscũtur, vel in ciuitatib⁹ & diœcesibus locis ipsis vicinis in quibus loca huiusmodi non habentur, magistri priores prouinciales prædicatorum, aut eorum vicarij[h] & generales & prouinciales ministri & custodes minorum ordinũ prædictorum, ad præsentiã prelatorum[i] eorundẽ locorum se conferãt per se vel per fratres quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri vt fratres qui ad hoc electi fuerint,[k] in eorum ciuitatibus & diœcesib⁹ confessiones subditorum suorum cõfiteri sibi volentium audire libere valeãt, & huiusmodi confitẽtibus (prout secundum Deum expedire cognouerint) pœnitẽtias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impendere[l] de licentia, gratia, & beneplacito eorundem: Ac[m] deinde præfati magistri priores prouinciales & ministri ordinũ prædictorum, eligere studeant personas[n] sufficientes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas, atque peritas ad tã salubre ministerium & officium exequendũ:[o] quas sic ab ipsis electas repręsentent vel faciãt præsentari prælatis, vt de eorum licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœcesibus eorundem huiusmodi personæ sic electæ confessiones confiteri sibi volentiũ audiant, P imponant pœnitentias salutares, & beneficium absolutionis impendant, q

a *Consilio.* quid importent hæc verba, not. extra vj. libr. de hære. super eod.

b *Locorum prælati.* intelligo prælatos iure cõmuni, vt episcopos: vel cõsuetudine, vt decan⁹ Baiocen. Baiocis. & hoc probatur in versi. vel episcop⁹ vel prælatus &c. Et sic est differẽtia inter prælatum & episcopum: & latius est verbum prelati. & no. in simili extra vj. lib. de tempor. ordin. cum nullus. nec nomine prælati continetur rector ecclesiæ, cùm specificetur contra prælatum. supra eod. §. ab olim. Quid si vicarius hoc faciat? Dic idem. quod enim ordinarij per se nequeunt, per alios expediant. extra de offi. ord. inter. extra vj. lib. de offi. ord. si episcopus.

c *Generalibus.* nõ ergo in villis seu castris. extra de cle. nõ resi. tuæ. Et loca in quibus iura docentur, debent esse studia legitima. ff. in proœmio. §. illud verò. Et legitimum est quod iure cõcessum & approbatum est. ff. de verb. sig. l. lege obuenire. vel antiqua consuetudine cuius memoria nõ existit. hæc enim æquipollent. extra de verb. sign. super quibusdam. ff. de aqua quoti. & æsti. l. hoc iure. §. ductus aquæ.

d *Superior.* non intelligitur hic tantùm superior episcopus, sed superior prælatus respectu cleri, vel ex consuetudine, vel priuilegio.

e *In ecclesiis.* ś. eo. §. diligenti. & ver. in studiis. vbi sunt fratribus quædam loca permissa cum certis modificationibus ad prædicandum: si ipsis loca parochialia cum certa moderatione sunt interdicta, vt hic: & cùm officium prædicandi iure communi eis non competat, sed prælatis & curatis. extra de offic. ordina. inter. & j. eod. §. huiusmodi quoque. omnem locum eis reputo interdictum, qui hic non reperitur permissus. Sed quæro, an posint in cœmeteriis vel capellis vicinis? Dic quòd non. extra vj. lib. de senten. excommunicationis, si ciuitas.

f *Superior.* expone vt ś. ver. proximo.

g *Statuimus.* secundus articulus in quo sic procedit: Nam primò præmittit duo quæ incumbunt fratribus antequam audiant confessiones: vt licentiam audiendi confessiones petere: & post concessam licentiam fratres eligere. j. eodem ver. ac deinde. Tertiò & quartò, ver. extra. & versi. numerus. ponit duas modificationes circa prædicta. Quintò decidit quid sit agendum cum est obtenta licentia, & fratres electi sunt, & eorum personæ acceptatæ: vt j. ver. & si iidem. Sextò, quid sit agendum quando personæ non sunt acceptatæ. infra ver. quòd si forte. Septimò, versi. si verò. in casu recusationis prælatorum dat fratribus licentiam gratio-

A sam. Octauò, versi. per huiusmodi autem. dictam licentiam moderatur.

h *Vicarij.* pro parte prædicatorum sunt tres gradus, sicut pro parte minorum. Sequitur statim de tribus gradibus. Et fuit hoc factum, vt paritas in dictis ordinibus seruaretur. in sequenti tamen versi. non ponuntur nisi duo gradus: nec mirum: quia grauius est eligere fratres ad ministerium audiendi confessiones, quàm ad licentiã in genere petendã: ex qua consequenter peti debet sequẽs gradus. j. ver. proxi. Et hic appellantur vicarij, illi qui sunt in certis prouinciis seu regnis vbi nõ sunt prouinciales priores, sed prouinciales constituerunt vicarios: vt prouincialis Angliæ fecit vicarium in Scotia, vbi nõ est prouincialis.

i *Prælatorum.* iure communi, vt episcopi: vel consuetudine seu priuilegio. hæc enim dant prælationem. ar. extra de consangui. & affi. cap. j.

k *Fuerint.* post licentiam datam. j. eodem ver. ac deinde.

l *Impendere.* ab illis solum à quibus possunt absoluere curati. j. eod. ver. per huiusmodi. & extra vj. lib. de pœni. & remis. si episcopus.

m *Ac deinde.* & sic nota gradum, non cõcursum interthũc ver. & præcedentem. §. Et dicunt quidam deinde, id est obtenta licentia, præmissa fiat electio: vt sequitur. Tu dic deinde, id est post licentiam præmissam petitam duntaxat: nam peti potest & consilium & licentia, & nõ obtineri. extra de arbi. cum olim. extra de regula. licet. Et hic habetur ex sequentibus in quibus papa prouidet, nedum in casu obtentæ licentiæ, sed etiam in alio in quo oportet quod fiat electio: & si oporteret licentiam hoc casu obtinere, iam esset in potestate prælatorum istos ordines impedire: quod papa non intendit: vt infra sequitur. Aliquando tamen non sufficit licentiam petere. extra de pœni. & remis. omnis. extra vj. lib. de elect. si religiosus.

n *Personas.* sed quales? Dic sex qualitatibus sequentibus in textu fulgentes. nec mirum: quia isti falcem suam in messem alienam mittere satagunt: & ideo si tales non sunt quales hic depinguntur, sunt in culpa. ff. loca. si quis domum. §. si quis vitulos. etenim isti fratres de gratia prælatorum vel sedis apostolicæ in narratis hic se immiscent: vt hoc versi. & j. eod. ver. si verò iidem.

o *Exequendum.* quod est ars artium. extra de ætate & quali. cùm sit.

p *Audiant.* & illi solum de quibus est dictum. ś. eod. super verbo, impendere.

q *Impendant.* si hæc tria faciunt, ergo habẽt curã animarũ: & curati

curati curam ecclesiarum habent in toto in suis territoriis: ergo isti saltem in tanto. Sed dices: habent ex concessione prælatorum gratiosa vel papæ. j. eo. ver. numerus. & versi. si verò. & sic sunt delegati qui nihil proprium habent, sed alienam iurisdictionem exequuntur. ff. de offic. eius cui mãd. est iurisd. l. j. §. qui mandatam. Sol. delegatus respectu delegantis alienam iurisdictionem exequitur: ipse tamen delegatus habet iurisdictionem & honorem quæ exercet nomine suo. Vel dicti fratres videntur ordinarij per hanc constitutionem eis iurisdictionem tribuentem: nam hæc ordinatio est statutum, & concessio generalis per hunc canonem. j. eodem in fine. Et hæc ordinatio est potius vicaria quæ est ad vniuersitatem territorij. j. eo. ver. numerus. & tales videntur ordinarij. not. vj. libr. de appel. Romana. & ff. de ver. sig. pupillus. §. territorium. Tu ergo frater si curam habes, vide si hoc est aduersum constitutioni extra vj. libr. de verb. sig. exiit. Tu dic, licet fratribus sit concessum quòd faciant tria quæ ad curatos de iure pertinent: non tamen propter hoc sunt dicendi habere curam animarum: nec principalem, quia non sunt prælati: nec delegatum, quia talia facere non sic eis cõmittitur quòd ad eorum executionem obligentur: sed in arbitrio & libera voluntate eorum remanet quòd talia exequantur sicut eis placuerit & visum fuerit expedire. Fideles etiam non sunt fratribus obligati: nec quantum ad premissa ad fratres recurrere sunt adstricti. Et ideo licet hæc constitutio sit statutum & concessio generalis, & in perpetuũ duratura quantum ad præmissa quæ fratribus sunt concessa, nõ tamen fratres propter hoc curati aut ordinarij debẽt dici. Si autẽ aliqui fratres minus prudenter propter præmissa modo prædicto eis concessa sibi attribuere præsumpserint quòd curã habeant animarum: videant si hoc sit contrariũ dictæ cõstitutioni, exiit.

Fratres pro confessionibus audiendis deputandi sint de legati vel ordinarij.

a *Prouincias.* quid importat prouincia, ciuitas, & diœcesis, habetur extra. vj. lib. de censi. Romana. j. responso. extra lib. vj. de præben. quamuis. j. in fi.

b *Exigit.* & sic nota numerum præsidentium considerari, prout subditorum necessitas exposcit. authen. vt deter. sit nu. cleri. circa princ. colla. j. extra de vita & hone. cle. quoniam. & extra de instit. cap. j. extra lib. vj. de stat. regu. cap. vnico. §. sane. Sed quid si episcopus dicat, pauciores sufficiunt, & fratres contradicunt: quidam recipiuntur per episcopum, illi de quibus sibi videbitur: & si fratres volunt, de aliis contendant. argum. ff. de aqua quoti. & æsti. l. j. §. Trebatius. Sed ille §. loquitur vbi taxatio erat facta: tunc in eo quod excedebat, poterat prohiberi. exemplum extra de censi. cùm apostolus. vnde dic, recurrendum ad arbitrium boni viri, id est iudicis, qui debet esse medius inter extrema. argu. ff. de pigno. act. si seruos. in fi. Cod. de Iudæis, nullus. ff. de verb. obli. continuus. §. cùm ita. extra de offic. deleg. de causis. ff. de restib. quæsitum. Et forsan caute faceret episcopus si in exordio cùm licentiam concedit, taxaret numerum, etenim multa fieri possunt ab initio, quæ locum non habent ex post facto. ff. de pact. in traditionibus. Cod. de dona. quæ sub mo. l. j. & l. perfecta.

Prælati sint plures vel pauciores deputandi pro necessitate subiectorum.

c *Gratiarum.* cùm nihil communi iure sibi valeant vendicare: & ob hoc fratrum potestas in expressis hac ordinatione est mensuranda, non vltra laxanda. extra de priuileg. porrò.

d *Quenquam.* & sic non possunt plures refutari. Dic contra: quia hoc verbum, quenquam, est iuris quod æquipollet vniuersali: & extendi debet in edictis prætorum. ff. vi bo. rap. l. ij. §. homines. ff. de neg. gest. l. j. §. j. & ij. ff. de cõstitu. pecu. l. j. §. j. aliàs fieri posset fraus huic constitutioni quæ requirit multa in fratribus assumendis. ś. eo. ver. ac deinde.

e *Nollent.* hoc verbum & sequens respicit solum factum, & sic fuit dictum in concedendo hoc ius deferẽdo prælatis: ita prout superius est expressum: extra ciuitates & diœceses in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus & non per prouincias[a] deputari, confessiones nullatenus audituræ. Numerus autem personarum assumendarum ad huiusmodi officium exercendum, esse debet prout vniuersitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit[b] eorundem. Et si iidem prælati petitam licẽtiam confessionum huiusmodi audiendarum concesserint, illam præfati magistri, ministri & alij cum gratiarum[c] recipiant actione: dictæque personæ sic electæ commissum sibi officium exequantur.

Quòd si forte iam dicti prælati quenquam[d] ex dictis fratribus præsentatis eisdem ad huiusmodi officium nollent[e] habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto vel subtracto, loco ipsius similiter[f] eisdem præsentandus prælatis posit & debeat alius surrogari. g Si verò iidem prælati præfatis fratribus ad confessiones (vt præmittitur) audiendas electis, huiusmodi exhibere licentiam recusarint,[h] nos exnunc ipsis vt confessiones sibi confiteri volentium libere licitéque audire valeant, & eisdem pœnitentias imponere salutares, atq; eisdẽ beneficiũ absolutionis impertiri, gratiosè[i] concedimus[k] de plenitudine apostolicæ potestatis.

A quòd hic non versetur causæ cognitio. Aliud enim est arbitrium quod refertur ad arbitrium boni viri, vt est præmissum: aliud voluntas quæ refertur ad proprium motum. ff. de hære. institu. si quis Sempronium. ff. de leg. ij. l. j. ff. ad Treb. quia poterat. Voluntas enim, quæ est domina in regno animæ, cogi non potest.

f *Similiter.* vt ś. ver. ac deinde.

g *Surrogari.* sed nũquid hæc surrogatio fieri potest pluries? Videtur quod non: quia semel sufficit. argu. ff. de arb. si duo. §. semel. & ff. de aqua plu. arcen. in diem ff. de bo. auctori. iudic. pos. leg. fin. §. fi. ff. de leg. iij. fideicommissa. §. si quis. x. Sol. dicta iura loquuntur vbi res effectum habuit, sed hic non habuit, & ideo est iterandum. Sed quoties? dic trinam requisitionem ad minus necessariam. Et similis quæstio not. extra de offic. delega. cum causa. Et distingue circa hoc. Aut recusatur surrogatus à prælato ex causa, vtpote quia non habet qualitates expressas suprà eodem versic. ac de inde. & tunc fratres sibi imputent qui malum elegerunt. mala enim electio est in culpa. ff. de negot. gest. nam & Seruius. in fin. institu. de societa. in fin. extra. vj. libr. de elect. si compromissarius. §. j. Aut sine causa: & tunc succedit papalis licentia seu gratia. j. versi. proxi. In dubiis dic vt not. ś. in verbo, exigit.

Surrogatio fratrum an possit pluries fieri.

h *Recusarint.* quid si neglexerint? Dic idem, si tertio requisiti non fecerint: vt nota. in simili. d. cap. cum causa. & nota diligenter tres gradus positos in toto isto §. suprà eod. statuimus. Vnde gradibus præcedentibus diligenter non seruatis, fratres non habent potestatem infrascriptam. nam primo gradu non expleto, non est locus secundo. argu. ff. de acquirend. hære. l. iij. & l. quandiu.

i *Gratiose.* quæ est arctè interpretanda, quatenus ius tertij tangit. ff. ne quid in loco pu. leg. ij. §. merito. & §. si quis à principe. Alij dicunt largè in odium prælati recusantis, & in fauorem animarum. hæc tamen interpretatio verba statuti non excedat. extra de priuileg. porrò. Et in re dubia melius est verbis edicti seruire. ff. de exerci. l. j. §. licet autem.

k *Concedimus.* supra de sup. neg. præla. cap. j. Sed nunquid per hoc concilio generali extra de pœniten. & remis. omnis. derogatur? Videtur quòd sic, argumen. extra libr. vj. de constitu. cap. j. Sol. hic non est contradictio, sed compatientia: & sic vtrunque tenet. extra de priuileg. in his. & infra dicetur. Item prouisio specialis tollit generalem. Cod. de pac. conuen. tam super do. leg. fi. Sed illa lex loquitur vbi specialis prouisio erat hominis, sed generalis legis. Sed hic vtraque erat iuris: quo casu specialis prouisio non tollit generalem, sed geminat subsidium, vt plenius prouideatur saluti animarum: quod respexit præsens concessio, suprà eodem versi. ac deinde. sicut iuris subsidium geminatur, vt plenius improbitas reprimatur. ff. nau. caup. stab. & ita de facto. §. ex hoc edicto. Item hæc est specialis, illa generalis: ergo ista illi derogat. extra libr. vj. de regu. iur. generi. & ibi not. Sol. vbi genus & species legantur diuersis, & ad diuersos fines: intelligitur dicta regula. Nam si mihi est relictum genus, & tibi species illius generis: meum legatum nõ est extinctum, sed attenuatum. ff. de adi. leg. qui hominem. Et mihi donatur vt habeam, & tibi similiter. & isti sunt diuersi fines. Sed in hoc casu tam generalis prouisio quàm specialis est ad eundem finem, vt saluti animarum prouideatur: & ideo vna alij non obsistit: sed concurrunt sicut si genus & species vni essent legata: vt d. ca. generi. not. Sed dices, ergo confessus tenebitur iteratò confiteri? Sol. hoc non est ex necessitate sacramenti, sed ex obligatione tui, qui voluntarie ad fratrem accessisti. suprà eodem. §. statuimus. relicto patre spirituali cui es adstrictus, non fratri ad quem voluntariè vadis. nec ita subuenitur illi qui voluntarie facit, sicut illi qui ex necessitate. ff. de procur. l. procurator qui pro eui-

Confessus religioso priuilegiato, an teneatur iterum confiteri proprio curato

ctione.

ctione.& ibi not. Nec prima ratio quæ loquitur in iuribus communibus, obstat. Sed hæc concessio est gratiosa priuilegialiter data quæ non tollit ius præcedens, nisi de ipso fiat mentio specialis.extra de cap.mo.ex parte.Sed illud cap. loquitur vbi priuilegium datur sine magna deliberatione. Sed istud fuit datum cum magna deliberatione, & est statutum : vt infra in fi. Item vt est dictum, generale & speciale hic non tendunt ad diuersos fines : & ideo se compatiuntur. Item si non haberet quandoque reuerti subditus ad curatum, posset prorsus eius potestas in auditione concessionum exhauriri. Et priuilegium non tenet, quod vergit in enormem alterius læsionem extra. de deci.suggestum.ff.de vulg.& pup.substi. ex facto. in princ. &. §.j. Et esset etiam in potestate subditorum totaliter recedere à curato: quo casu qualiter curabit qui morbum nescit?

Boëtius. Ait Boëtius: Si operam medicantis expectat, oportet vt vulnus detegat. Item etsi curati non interfit propter subditum, qui forsan bene confessus est fratri : interest tamen curati propter se agnoscere vultum pecoris : cui dictum est in Ecclesiastico xxij. cap. Curam illius habe. Item subditus posset transire nunquam veniendo ad confessionem, dicendo se fratri confessum. Item qualiter dabit curatus ecclesiastica sacramenta subdito quem non nouit dispositum, maxime vbi subditi sunt aliqua notoria crimina : nec potest frater reuelare confessa : vt dicit dictum concilium, omnis? Item hoc indultum potest operari multos effectus, cum hoc quòd constet dictum concilium de confitendo saltem semel in anno proprio sacerdoti : ergo stabit concilium cum hoc indulto. extra de priuileg.in his.& cap.pastoralis. Item papa per hoc indultum non aufert hic potestatem curati : sed socium hic sibi cum multis modificationibus adiungit : ergo curatus remanet non exclusus, sed inclusus. Nec ob.si dicat, duobus competit potestas insolidum : ergo frater postquam expleuit cum certa persona, non potest curatus cum eodem super eodem.ff.de offic.consul.leg.vnica. Sol.vbi duo essent dati ab initio pariter, procedit argumentum. Sed curatus datus est ab antiquo, sicut habēs potestatem ab exordio fundationis ecclesiæ.xx.distinct.in nouo testamento. Iste frater de nouo aduenien, qui dari præsumitur, vt potestas curati non tollatur, sed iuuetur. vnde ius commune quod est pro curato, est fortius iure priuilegiato. Nec mirum, primum necessarium, secundum voluntarium : licet sit æqualis potestas audiendi & absoluendi.infra versi. proxi. necessitate veniendi ad curatum remanente, quæ non est hic expresse sublata. Item hæc concessio gratiosa, vt hæc quæ est voluntaria, non tollit necessitatem dicti cap. omnis. argu.ff.famil. ercis.l.alienationes. Sed contra : potestas fratrum est delegata seu à maiore habita, siue habeatur ab episcopo, siue à papa : vt hic totali. §.ergo est potior potestate rectoris. Si igitur confessus rectori iterata confessione non eget, minus egebit confessus fratri. Sol. voluntarium & necessarium tollunt contrarium. Et est in hoc argum.fallacia figuræ dictionis: nam si excedat hæc potestas in quanto, non sequitur quòd excedat in quoto seu quali iterationis. Item contra : confitens episcopo, licet sit parochianus curati subditi episcopo, non habet iteratò confiteri rectori: ergo minus confessus fratri qui habet potestatem papalem: quia omnis potestas delegata à papa, est maior omni alia ordinaria. Item si frater habeat causam à prælato: vt ś.in princ. huius. §.ergo maior est ista potestas in delegato episcopi quàm in ipso rectore subdito episcopi : cum omnis delegatus repræsentet personam delegantis.xciij.distin.cap. vlti.& xciiij.dist.cap.j.Sol.non nego quin papa hoc possit facere si velit : sed dico quòd nunquam ius alterius tollit, nisi expresse hoc agatur.ff.ne quid in loco pu.l.ij. §. si quis à principe. præsertim vbi vtrunque potest seruari. Nec fit deterior conditio confitentis habentis consilium animę à duobus. Et firmius est iudicium plurium quàm vnius.extra de offic.deleg. prudentiam.§.j.Item licet commissio specialis derogaret dicto concilio omnis.& vt ibi.j. responso. non tamen generalis: vt hic.& optimum arg.extra libr. vj. de hære. per hoc.in prin,& ibi nota in simili. Item dictum concilium habet, vt remittatur seruitus bene imposita subdito : scilicet ꝙ semel in anno confiteatur proprio sacerdoti, hoc est curato, sic est interpretatus Martinus papa iiij. & sic est de iure interpretandum, cum dictum concilium de iure communi loquatur. Sed dicti fratres iure communi nihil obtinent, sed gratiosa concessione vel prælatorum vel papæ, vt hic. Et dico bene impositа: tum quia proprius sacerdos melius agnoscere habet vultum pecoris sui : tum quia subdito ministrare habet ecclesiastica sacramenta.infrà eodem. §.huius.& duo requirit huiusmodi concilium : & iustum causam quòd non proprio, sed alieno confiteatur sacerdoti : & licentiam proprij sacerdotis, vt liquet in dicto concilio. §. si quis autem. vbi non sine mysterio est aduersatiua coniunctio, autem. Et ideo si iusta causa non subsit, quanquam licentiam habeat papę vel episcopi, aut etiam proprij sacerdotis, & licite confessus fuerit : & etiam absolutus sit, vt dicunt verba præsentis indulgentiæ : debebit tamen confiteri iuxta concilium memoratum proprio sacerdoti : aliàs poterit arceri pœna dicti concilij : non quia peccata non fuerint dimissa ; sed quia contempsit salubre statutum, cuius tenor in toto non est seruatus : & ob hoc est ei parendum in eo quod non fuit seruatum. argum.ff. de serui. vrb. præd.si domus. Nec insurgit inconueniens, si iterum confiteatur proprio sacerdoti : quia hæc iterata confessio non est ex defectu sacramenti, sed ex contemptu dicti concilij. Verùm iusta causa concurrente cum licentia Romani pontificis vel episcopi, prædicta seruitus est si blata. Et quòd licentia prædicta in genere data videatur esse concessa, cùm iusta causa subest recedendi à proprio sacerdote, non absurde dici posset.arg.ff.ad muni.Lucius. §. Imperator. aliàs potestas iuste concessa reuocari non debet.

Per huiusmodi autem concessionem [a] nequaquam intendimus personis seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis, potestatem in hoc impendere ampliorem quàm in eo curatis vel parochialibus sacerdotibus est à iure [b] concessa,

a *Concessionem.* ś.proximò positam.

b *A iure.* sed quæ est ista potestas à iure concessa curatis quæro. Nec quæro de potestate papæ in casibus sibi reseruatis qui notantur extra de transla. episcop. cap.j. Nec loquor de potestate papæ dispensandi, de qua tractant doctores in tractatu de dispensationibus : sed loquor de potestate quæ est per sacramentum pœnitentiæ super criminibus. Et de hoc tractat Hugo & Hostien. in summa.& G.Durandi in repertorio : & frater Tho.iiij.sentent.distinctio.xix. Et dico in ista materia, quòd quilibet sacerdos potestate ordinis regulariter potest à quolibet peccato absoluere. Quod sic probo : Ioannis. xx. dicitur, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Sed dices, hoc dictum est apostolis. Dic quòd episcopalis dignitas in hoc non adiicit, de quo agitur supra ordinem sacerdotalem : & quid adiiciat, not. extra lib. vj.de sentent.excommun. cum medicinalis. Et in ordinatione cuiuslibet sacerdotis etiam dicta verba per ordinatorem dicuntur : vt patet in libro Pontificali. Item à capite Christo omnia descendunt.xxj.distinctio.in nouo.& Ioan.j. nam de eius plenitudine omnes accepimus. Cùm ergo sacerdos rite ordinatus habeat potestatem conficiendi corpus Christi verum : vt extra de sum. trinit. firmiter. §.vna verò. & potestas quæ est supra corpus Christi mysticum, descendat à potestate quæ est corpus Christi verum. de confe. dist. ij.quia corpus.& cap.quia passus.Cùm igitur quilibet sacerdos quando est recte ordinatus, potest ministerialiter in verbo Dei conuertere panem & vinum cum aqua in calice mistum in corpus Christi verum & sanguinem. de conf.dist.ij. panis.& cap.calice.ergo consimiliter poterit ministerialiter peccatorem quemlibet conuertere in membrum Christi, & corpori Christi mystico adunare per sacramentum pœnitentiæ.Item dico secūdò, quòd licet sacerdos habeat hoc ex potestate ordinis : non habet tamen potestatem iurisdictionis seu exercitij nisi in subditos. Vnde sicut in foro iudiciali quis non ligat nec absoluit nisi subditum, ita nec in foro pœnitentiali.extra de paroch.nullus.extra de iud.c. at si clerici. extra de pœni.& remis.ca.omnis.§.si quis. Et sicut sacerdos non habet exercitium suæ potestatis in corpus Christi verum, quando non habet materiam ad sacrificandum, sicut panem & vinum: sic nec in hoc casu agere potest nisi in materiam sibi subiectam.arg.x.dist.quis nesciat.xij.dist. ca.j.& ij. xix.dist.ita dominus.ergo in foro pœnitentiæ duo requirun tur ad peccata remittenda, scilicet potestas ordinis quo ad se:& iurisdictio seu exercitium potestatis, quæ à maioribus in inferiores descendit.xxj.distin.in nouo. nam ibi tangitur ordo nascentis ecclesiæ à Deo.hinc est ꝙ à summo sacerdote ad maiores sacerdotes, hoc est episcopos : & à maioribus sacerdotibus in curatos fit deriuatio,& potestatis descensus: & summus sacerdos potestatem maiorum sacerdotum,& magni sacerdotes potestatem curatorum arctare possunt, sicut maius imperium habentes.ff.de iudi.iudicium.lxiij.dist. Salonitanæ.extra de offi.ordi.cùm ab ecclesiarum. Vnde sicut summus sacerdos arctat potestatem magnorum sacerdotum in absoluendo.xvij.q.iiij.§i quis suadente. & illam eandē potestatem arctatam in certis casibus quandoque laxat. extra de

senten.excom.peruenit.& vj.lib.eod. tit.religioso.j. respon. sic sacerdos magnus potestatem sacerdotis curati ex causa arctare potest, & laxare eandem : cùm sit ordinarius totius suæ ciuitatis & diœcesis.xj.q.j.de persona. Cùm acrius vnum factum in vna regione puniatur, quàm in alia: & ideo maiorem iudicem requirit.ff.de abig.l.j.j.respōso. Ipse tamen episcopus peccat, si sine causa arctat.xj.q.j. peruenit.& d. c. cum ab ecclesiarum. Quædam etiam sunt reseruata à iure ipsis episcopis.extra lib. vj. de pœ. & remis. §i episcopus. Primus est, vbi solennis est pœnitentia imponenda. 50.distinct.in capite. xxvj.q.vj.c.j. Secundus, vbicunque est arduum & graue factum.xviij. distin. de conciliis.lxv. dist. de persona extra de offic.archipres. ca.fi.& xxvj.q.vj.c.vlti.præsertim si fuerit difficile & ambiguū. extra qui si. sint legi. per venerabilem. Et est ratio: quia maiora negotia maiores iudices requirunt. extra de ap. vt debitus. in fi. Tertius est in restitutione male ablatorum incertorum in magna quantitate. extra de Iudæis, cùm sit. extra de testa. tua. & lxxxij.distin. §.j.& ca.j.extra de vsu.cùm tu. Quartus est vbicunque absolutio ab excommunicatione reseruata episcopo est necessaria. extra de senten.excom.decætero.&.c.de monialibus. Sicut video in dispensatione quæ non est permissa inferiori episcopo. extra de vo.& vo.re.cap.j. Sed nunquid ab alio quàm ab excommunicatione poterit absoluere sacerdos curatus: vtpote ab iniectione manuum propter quam pœna excommunicationis imponitur? Dic quòd non. Et est ratio, cùm idem sit factum propter quod est peccatum. Et pœna peccati non debet ferri per diuersos, sed per eundem. secus si ex alio facto emergerent. verbi gratia : Excommunicatio vel suspensio infligitur propter peccatum : & irregularitas propter immistionem, suspensione vel excommunicatione durante : quo casu inferior posset absoluere à primo : non dispensare cum secundo. extra lib. vj. de senten. excom. cap. j. §. vlti. extra lib. vj. de senten.& re iud. æterni. §. fi. extra de senten. excom. nuper. §. in secundo. Quintus, in publico blasphematore Dei & sanctorum. extra de maledic. cap. ij. Sextus, in incendiariis domorum. Et septimus, in truncatoribus membrorū. xxiij. q. vlti. si quis membrorum.& ca.seq. Octauus, in homicidio. cùm enim truncatio membrorū sit minor homicidio: si primum reseruatur episcopo, magis secundum. Nam cui sunt prohibita minora, magis & maiora.ff.de fer.expor. cui pacto extra de senten.excō. cùm illorum. circa prin. Nonus, vbi statutum synodale vel consuetudo aliquos casus reseruaret episcopo: nam consuetudo dat iurisdictionem, etiam in foro pœnitentiali. argu. extra de elect. dudum. ij.& de præscripti. ex transmissa.&.c.cùm olim.&.c. veniens. Vbi autem ius vel consuetudo seu expressa reseruatio nō abdicat à curatis: curati habent plenam potestatem absoluendi, & pœnitentias occultas & publicas iniungendi. de pœ. distin. j. multiplex.& dist. iij. de pœnitentibus. xxvj q. vj. presbyteri. & extra de pœni.& remis. omnis. quę ponit regulam quam seruabo, nisi inueniam vitiatam. ff. de reg. iur. l. j.& xxx. di. c. vlti. vbi est expressum de publica. Credo tamen quòd pœnitentiam per episcopum impositam inferior minuere non potest. xx. dist. inferior. extra de maior.& obe. cùm inferior. Nec obstat. 50. distin. accedens.& xxxiij q. ij. latorem. quia ibi expresse fuit concessum inferiori. Sed quæro, nunquid episcopi ista constitutione nō obstāte possunt reseruare sibi casus de quibus ante hanc constitutionē poterant curati absoluere? Et videtur quòd non : quia hoc iam esset priuilegium diminuere vel auferre seu decurtare; quod fieri non debet, etiam indirecte. extra de priuileg. quanto. Dic contra: quia licet fratres sint exempti ab episcopo, non tamen parochiani. argu. extra de priuileg. ex ore.& lib. vj. eod. titu. per exemptionem. Nec obstat hæc litera: quia non videtur potestas concessa à iure, quæ est iure reuocata. ff. de diuor. diuortium. Item sicut episcopi potestatem ordinariam arctare possunt inferiorum suorum, multo magis extraordinariam & aduentitiam. Nec debet idē parochianus diuerso iure censeri quo ad curatos,& quo ad fratres. extra de priuileg. quia circa. vt ille qui non est sub curato, non sit sub fratre quo ad id de quo agitur. Et nihil est curatis à iure concessum, nisi quod non est ab episcopis reseruatum. Item illa quæ sunt de bene esse, & accidentalia, non debent mutare potestatem episcoporū quæ est substantialis, fundamentalis, & ordinaria. nota. extra lib. vj. de hæret. per hoc. arg. extra de priuile. patentibus. extra de ecclesi. ædif. ad audientiam. j. Et aliàs vno verbo contingeret multa iura subuerti, quod esse non debet.

Casus episcopi reseruati.

ducerent faciendam. Huiusmodi [a] quoque statuto & ordinationibus nostris adiicimus, vt fratres dictorum ordinū in ecclesiis vel locis suis vbilibet constitutis liberam (vt sequitur) habeant sepulturam: videlicet quòd omnes ad eam recipere valeant, qui sepeliri elegerint in locis & ecclesiis memoratis. [b] Verùm ne parochiales ecclesiæ & ipsarum curati siue rectores qui ministrare habent ecclesiastica sacramenta quibus noscitur de iure [c] competere prædicare, seu proponere verbum Dei, confessiones audire fidelium, debitis & necessariis beneficiis defraudentur, cum operariis mercedis exhibitio debeatur: auctoritate apostolica constituimus & ordinamus eadem, vt dictorum ordinum fratres de obuentionibus omnibus tam funeralibus quàm quibuscunque & quomodocunque relictis, distincte vel indistincte, ad quoscunque certos vel determinatos vsus, de quibus etiam quarta siue canonica portio dari siue exigi non consueuit, vel non debet de iure, necnon de datis vel qualitercunque donatis in morte seu mortis articulo in infirmitate donantis vel dantis, de qua decesserit quomodocunque, directe vel indirecte fratribus ipsis vel aliis pro eisdem, quartam [d] partem (quam auctoritate apostolica taxamus, & etiam limitamus) parochialibus sacerdotibus, & ecclesiarum rectoribus seu curatis largiri integre teneantur, facturi & curaturi, quòd nec alij nec aliis à quibus quarta huiusmodi minime deberetur, ad ipsorum fratrum vtilitatem vel commodum huiusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, seu quòd in morte vel ab infirmis huiusmodi dandum vel donandum fratribus ipsis existeret, in eorundem dantium vel donantium sanitate sibi dari vel donari procurent: extra de elect. ecclesia. ij. §. denique. Nec ob. argu. in oppositum : quia cuilibet est licitum facere in re propria quod placet : dummodo non animo iniuriandi.& nemini facit iniuriam, qui vtitur iure suo. ff. de aqua plu. arcen. l. j. §. denique. ff. de iniur. iniuriarum. §. is qui.

a *Huiusmodi.* Hic §. tractat de lacte & lana ad quæ inhiant prælati, curati & fratres, vt plerunque quærentes quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, contra doctrinam apostoli. Et hic §. diuiditur in tres partes. Primò dictis religiosis concedit liberam sepulturam. Secundò, versi. verum curatis reseruat quartam in multis casibus specificando eam. Tertiò, versic. vltra. mandat ampliorem portionem non exigendam. Sed nunquid idem est seruandum in aliis religiosis mendicantibus & non mendicantibus? Dic, prædicti duo articuli gratiose concessi prædicatoribus & minoribus, vt supra patet, ad consequentiam non sunt trahendi. Sed hic §. in quo limitatur ius commune, ad consequentiam est trahendus. ff. de legi. non possunt. & leg. sequen. & se. & extra vj. libr. de re iud. quæ à iure.& hoc dico quo ad emolumenta sepulturæ, non quo ad ipsam sepulturam : quia de iure communi non est concessa sepultura, hoc est ius recipiendi ad sepulturam omnes. Sed qui habent ius recipiendi ad sepulturam quo ad partem curatorum, censetur hoc ius commune. Vel dic alios religiosos iure antiquo censeri : & prædicatores & minores hoc iure arctari : vt istud quodammodo sequatur ex præcedentibus quæ non sunt concessa aliis religiosis.

Diuisio textus.

b *Memoratis.* etiam si essent minus religiosa. extra libr. vj. de sepult. cùm quis. §. si quis.

c *De iure.* extra de testa. cap. fin. Et verbum, in fraudem, ibi positum, fecit hoc adiici ne locus fraudi relinqueretur: quoniam frequenter fraus fiebat in animarum contra agentium periculum, & rectorum detrimentum, quibus vtinam sit occursum.

d *Quartam.* sed nunquid ista quarta debebitur curatis de legatis relictis fratribus, etsi legantes apud fratres non elegerunt sepulturam? Dic quòd non. Et sic nota. extra de sepul. ca.j. & ratio redditur hoc. §. Nam iure communi quis debet sepeliri vbi recipit ecclesiastica sacramenta. extra de sepultu. cap. j. quia tamen contra hoc ius datur electio sepulturæ in

Sepultura libera est electio.

vltima voluntate: decuit vt data electio prædicta fieret sine iniuria curati: & ob hoc canonica portio quæ quandoque erat tertia, quandoque quarta, quandoque dimidia, hic limitatur & taxatur: vt sit quarta, ad remouendum discordias, vt hic, & extra de sepul. certificari. Et vbi hoc consuetudine canonica vel statuto, vt hic: vel alio modo legitimo non taxare tur, diceremillam dimidiam in dubio. argu. ff. de verbo. significatio. nomen filiarum. §. portionis. ff. de vsufruct. etiam. Nam priuilegium datum fauore vltimæ voluntatis, debet intelligi sine cuiusque iniuria. C. de eman. libe. nec auus. & ideo fit hæc compensatio hic, non in quæstione proposita. Et si curatus de omnibus relictis haberet quartam: esset fortunatus si haberet subditum qui centum milia marcharum legasset. Item legatarius integrum debet habere legatum regulariter: & ideo defalcationem eiusdem denego, vbi non est iure expressum. argu. ff. de regulis iuris. l. j. præsertim ne vltimæ voluntates quæ pro lege seruantur. authen. de nupt. §. disponat. col. iiij. minuantur, & vt vltima voluntas prorsus sit libera. C. de sacrosan. eccle. l. j. Sed quæro, eligens sepulturam apud fratres, habet missam antequam portetur ad fratres in parochia sua: nunquid de isto emolumento aliquid habebunt fratres, vel propter hoc diminuetur quarta dictorum curatorum? Dic quòd non: quia, hoc casu stabo iuri communi, vbi non reperio ipsum infractum. extra vj. libr. de elec. constitutio. Sed quæro, nunquid funus debet portari primò ad parochiam propriam? Dic quòd sic, si sit consuetudo, quæ in his seruatur. extra de sepultu. certificari. & in §. proxi. non tollitur consuetudo simpliciter, sed consuetudo aduersa præsedentibus. Sed quid si non est consuetudo? Idem dico: quia sicut iste funeratus sacramenta recepit à proprio curato dum viueret, sic honestum est vt vltimum vale recipiat à suo curato, habendo missam in propria ecclesia. argumen. de consec. distinctio. j. non oportet. Item eligendo alibi sepulturam videtur eligere propter fructum animæ, qui in ecclesia propria per sacramenta ecclesiæ habuit exordium. vnde non decet quòd in fine frustraretur missa in propria ecclesia: & sic augebit quod intendit: quod enim faciendum erat sine electione, quod factæ electioni non repugnat, sed concordat, est implendum, sicut intentioni eligentis & iuri consonum, arg. ff. de euic. in creditore. ff. de aqua plu. arcen. l. ij. §. Labeo.

Voluntas vltima pro lege seruatur.

Mortuus an prius sit ad suam parochiam portandus si alibi elegit sepulturã.

a *Nos etenim.* sed nunquid hic §. respicit tres articulos præcedentes, vel solum immediatum de sepulturis? Dic quòd omnia, præsertim propter verba quæ sequuntur, præmissis vel alicui præmissorum. Sed quæro, pactum est super sepultura quod haberi potest regulariter, licet hoc modificetur. extra vj. libr. capitu. j. & iij. mota controuersia super hoc est sententionatum & confirmatum per sedem apostolicam: vt de facto vidi ante hanc constitutionem. Nunquid per hunc §. tollitur dicta sententia & confirmatio? Videtur quòd sic: quia si pactum tollatur: & quod sequitur ex virtute pacti. argumen. Cod. de duobus reis. l. fin. Dic contra. hæc ordinatio exorbitat à iure communi: & hoc quod non est expressè sublatum, stat. Cod. de appella. præcipimus. in fi. nec sententia pactum est sublatum: ergo pactum est sic fortificatum sicut sententia & confirmatione. argu. extra vj. libr. de pact. quamuis. & vj. lib. de iureiuran. licet. & vj. lib. de foro competen. cap. fin. Plus enim potest hoc simpliciter, vt dictis iuribus. Item argu. authen. vt cùm de appel. cog. in princip. & §. j. & ibi not. legem nouam non referri ad causam pendentem in iudicio, seu decisam sententia: etiam si lex ad præterita referatur. d. Ioan. Mon. de partibus Picardiæ cardinalis.

In quibus per ipsos vitandis eorum intendimus conscientias onerare: vt si (quod absit) per fratres ipsos dolo vel fraude quicquam in hac parte agi fortasse contigerit, præter id quòd eos propterea dictis sacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri volumus, etiam districta ratio in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionem autem huiusmodi nihil valeant parochiales rectores, curati & prælati exigere supradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere sint adstricti, neque ad id à quoquam possint aliqualiter coërceri. Nos etenim[a] (vt in cunctis æqualiter & pacificè fauente domino procedatur) vniuersa priuilegia, gratias, indulgentias verbo seu scripto sub quacunque forma vel expressione seu conceptione verborum à nobis vel prædecessoribus nostris Romanis pontificibus cuicunque ordinum prædictorum cõcessa, necnon consuetudines, conuentiones, statuta, & pacta inquantum sunt præmissis vel alicui præmissorum contraria: ea penitus reuocamus, vacuamus, cassamus, & irritamus, quinimo cassa, vel vacua & irrita nuntiamus, & decernimus nullius prorsus existere firmitatis. Cæterum vniuersos ecclesiarum prælatos cuiuscunque præeminentiæ, status vel dignitatis existant, ac sacerdotes parochiales & curatos, siue rectores prædictos præsentium tenore rogamus & hortamur attentè, nihilominusque eis districtè præcipiendo mandamus quatenus pro diuina & apostolicæ sedis reuerentia prædictos ordines & professores eorum habentes affectu beneuolo commendatos, fratribus ipsis non se difficiles, graues, duros, aut asperos, sed potius fauorabiles, propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales se studeant exhibere: sic eos in prædicationis officio & propositionibus verbi Dei, ac in omnibus aliis supradictis tanquam cooperatores eorum idoneos, & laborum suorum participes prompta benignitate recipiant, ac affectuosè admittere nõ omittant: vt proinde illis æternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum salutis incrementa felicia procurentur. Nec ipsos lateat, quòd si secus ab eis agi fortasse contigerit in hac parte, apostolicæ sedis benignitas, quæ ordines & professores eosdem vbere fauore prosequitur, & gerit in visceribus charitatis, contra eos non immerito turbaretur, nec eadem æquanimiter pati posset, quin super hoc prouisionis opportunæ remedium adhiberet, ipsosq; nihilominus cœlestis dum funus per alienas parochias, cùm eis videantur concessa omnia per quæ peruenitur ad finem. l. iij. §. vlti. de ser. vrb. prædi. Item quod de relictis ab his qui apud eos non eligunt sepulturam, nulla quarta debetur: quia cessat ratio constitutionis. l. quod dictum. de pactis. Item quòd de relictis fratribus affectione sanguinis, amicitiæ vel meriti, debet solui quarta. Item quòd decretalis non habet locum nisi in relictis fratribus apud quos eligitur sepultura per infirmum qui in ea infirmitate decesserit. argu. not. in l. alumnæ. ff. de adimen. lega. Item quòd non habet locum vbi testator expressè relinquit canonicam portionem ecclesiæ parochiali. arg. in. l. cum quo. ff. ad l. Fal. Item quod non debetur quarta de oblationibus quæ fiunt in anniuersario & aliis officiis sequentibus. Item nec de mortuariis inquantum differunt à funeralibus. Item quòd parochia debet recipere quartam de manibus fratrum & nõ hæredum defuncti. Item quòd quarta debetur de relictis pro ornamentis, libris, & fabricis, & luminaribus &c. Item quòd de datis inter viuos & in sanitate quorum dominium statim transiuit, quarta nõ debetur. Item quòd parẽtes possunt eligere ibi sepulturam pro filiis. Item quòd quarta debetur de pecunia relicta ad complendam ecclesiam: licet si quarta detraheretur, non sufficeret pecunia ad istum vsum. Item quòd dicta decret. non extendit se ad eos qui mortui sunt ante eam conditam: sed in illis seruari debuit decret. inter cunctas. Benedicti xj. Ioan. Fran.

Additio Ioãnis Frãcisci de Padinis.

A D D I T I O. Ad intellectum istius decretalis, super cathedram. est omnino videndus tractatus siue consilium Oldradi quod incipit, grauamina quæ fratribus ordinum mendicantium inferuntur. & est in numero meorum clxxv. vbi examinantur & determinantur per partes difficultates resultantes tam super verbo libera, de quo in textu, quàm super aliis, de quibus ibi: vbi concluditur in effectu quòd verbum libera, notat quandam prærogatiuam absolutã, & dominium super actu cui adiicitur. de elec. cum nobis olim. in fin. &c. Item quòd licitum est fratribus etiam processionaliter ire ad assumentum vel dignitatis existant, ac

Libera vel bũ, quid nominium actu tat.

indignatio principis digna pro meritis rependentis, cuius obsequia fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur, minimè præteriret. Nulli ergo omnino &c.

DE DECIMIS.

Bonifacius octauus collectori decimæ.

Cùm Bonifacius decimam certis ex causis hic in principio expressis ab ecclesiis & ecclesiasticis personis exigi statuisset, multa dubia circa illam suborta sunt, quæ hic clarè & prolixè manifestantur. vide textum cum glossa in cle. ij. eod. titu. vbi hæc extrauagans in multis declaratur.

CAPITVLVM VNICVM.

Eclarationes quas in negotio decimæ per nos nuper impositæ pro prosecutione guerræ ac negotij regni Siciliæ contra hostes de ecclesiis & personis ecclesiasticis per totam Italiam & cætera loca constitutis volumus obseruari (cuius quidem decimę in illis partibus te superintendentem seu collectorem duximus depurãdum) tales sunt: De reditibus & prouentibus leprosariarum, domorum Dei, & hospitalium pauperum qui in vsus leprosorum, infirmorum, & pauperum conuertuntur, decima non soluetur. Moniales etiam, aliæque regulares personę quarum reditus & prouentus ecclesiastici adeo sunt tenues & exiles, quòd de illis sustentari non possunt, sed pro habendo vitæ suæ sustentationem necesse habent publicè mendicare, & eleemosynas publicè petere: dictam decimam non persoluent. Seculares quoque clerici quorum ecclesiastici reditus & prouentus annui summam septem florenorum auri non excedunt, eandem decimam non prestabunt. Si verò vna persona plura habeat beneficia, quorum nullum per se acceptum dictã summam septem florenorum auri annuatim attingat, simul tamen collecta in minimis prouentibus summam memoratam excedant, quotquot vel quantuncunque modica fuerint, de omnibus & singulis decima persoluetur. sed non soluetur de pitantiis monachorum. Similiter de his quæ à christifidelibus relinquuntur ecclesiis, vt ex his perpetui emantur reditus, Item de xeniis prelatis & aliis personis ecclesiasticis liberaliter factis, decima non soluetur. Soluentium decimam electioni seu arbitrio committitur, vtrum ipsam velint soluere per totum tempus quod durabit decima, pro rata prouentuum quos singulis annis dicti temporis ipsos percipere contigerit, an per ipsum tempus pro rata communis æstimationis prouẽtuum eorundem. Sed vna via electa non licebit alicui variare ad aliam recurrendo. Et fiat & redigatur per collectores in scriptis electio huiusmodi expressè in prima solutione decimę supradictę: alioquin iuxtã æstimationem cõmunem per totũ tempus soluere tenebuntur. Declaramus autẽ, quod hi qui elegerint soluere decimã p rata eorũ quæ perceperint annuatim, vendãt prouentus beneficiorum suorum quæ personalem residentiam nõ requirunt, & soluant decimam pro solo pretio quod receperint de eisdem: dum tamen contra hoc in fraudem decimę nihil omnino agatur. Sed ecclesiastica persona quæ in ecclesia sua vel beneficio quod residentiam personalem requirit, non residet, sed facit in eodem per firmarium vel vicarium deseruiri, deputando ipsi vicario vel firmario certam suorum prouentuum portionem: non de vicariatus seu firmarij portione, sed de vniuersis ipsius ecclesiæ vel beneficij prouentibus decimam exhibebit. Declaramus etiam quòd de syluis seu nemoribus quæ non consueuerunt vendi, nil soluetur, nisi fortè aliquid de illis venditum fuerit durante decima: & tunc æstimabitur quantum valere debent annui reditus partis venditæ secundum assisiam quæ consueuit fieri de nemoribus in partibus illis in quibus nemus situatum fuerit: & de sola æstimatione decima persoluetur, & non de eo quod perciperetur de dictis syluis seu nemoribus quæ vendi non consueuerunt, nisi fortè vendantur durante decima: quia tunc soluetur ex venditione pascuagij seu herbagij, aut alterius consimilis prouentus eorundem nemorum & syluarum. Et si non vendantur huiusmodi pascuagia, & similia, non soluetur decima de his: ita tamen quòd in fraudem decimæ nihil contra hoc attentetur. Idemque de pascuis, herbagiis & consimilibus obuentionibus syluarum volumus obseruari. De stagnis & piscariis decima sic soluetur, videlicet quòd fiet relatio de numero annorum quibus ante venditionem vltimam vendita non fuerunt, ad quantitatem pretij ex ipsa venditione vltima recepti: vt pretio diuiso in partes secundum annorum terminum, durante decima soluatur decima ipsa de tot partibus pretij ex ipsa venditione recepti, quot fuerunt anni prædicti: vt si fortè sunt quinque anni elapsi ex quo fuerat stagnum venditum, & tunc vendatur pro centum florenis, fiant de pretio quinque partes, & pro trib⁹ annis quibus durabit decima, soluetur ipsa decima de tribus partibus pretij tantùm, videlicet lx. florenorum, & multiplicabuntur & minuentur partes pretij prout plures & pauciores fuerint dicti anni. De piscariis autem fluminum & lacuum, & venationibus si vendantur, & syluis cæduis, idem quod de stagnis fiet. De piscibus stagnorum vel beluis garenarum, quos pro vsu vel esu suo consumi vel sine fraude donari contigerit, decima nõ soluetur. Et quia nonnulli obtinẽt à monasteriis & ecclesiis prioratus, grangias, domos, reditus, pensiones, & census, in soluenda de his decima credimus distinguendum: videlicet an talia in beneficium habeantur, an ex contractu, an ex mera gratia. Si talia in beneficium habeantur, siue hoc sit concessum per sedem apostolicam, siue per ipsorum monasteriorum vel ecclesiarum personas, de illorum prouentibus soluetur decima. Cùm autem obtinentur talia ex contractu, puta ad pensionem vel firmam annuam in qua non est facta gratia obtinenti, sed in hoc vterque contrahentium studuit conditionem suam facere meliorem: perceptores pensionis vel firmæ de ipsa pensione vel firma decimam exhibebunt. Si autem quis ante vel post concessionem huius decimæ ad vitam propriam emit prouentus prioratuum vel aliorum prædictorum pro aliqua pecunia, ita quòd in hoc ei scienter gratia non est facta, considerabitur quantum æstimatione communi valeant annui prouentus, prioratus, grangiæ, domus terrarum seu redituum huiusmodi: & secundũ hoc ab illis quorum est horum proprietas qui inde pretium pro futuro tempore receperint, per tres annos decima exhibebitur. Si autem in his gratia facta sit obtinẽtibus, quia scienter pro minori pretio quàm valeant, sunt talia vendita vel locata, ipsi obtinentes, & non monasterium vel ecclesia de illo in

Beneficia aliqua sunt quæ personalem residentiam nõ requirunt.

Reditus obtinentur ab ecclesiis vna rium modũ.

illo in quo gratia facta est ipsis, & de reliquo illi quorum est proprietas, decimam exhibebunt. Si autem personis aliquibus pro iusta mercede seu remuneratione laboris vel obsequij præstiti vel præstandi talia sunt concessa: ij quorum est illorum proprietas, in decimatione prouẽtuum suorum, etiã horum prouentus meritò numerabunt: & de illis (sicut de aliis quos pro certis suis vtilitatibus expendunt) decimam exhibebunt. Quòd si hæc per illos qui ea obtinebãt, in alios sunt translata (quia res transit cum onere suo) etiam circa illos quæ prędiximus seruabuntur. Nec deducentur expensæ quæ pro monachis qui in talibus prioratibus, grangiis seu domibus in beneficium seu ex mera gratia concessis, ex pacto teneri debent, fieri dinoscuntur. Expensæ autem illorum monachorum vel personarum quæ teneri debent ex pacto in prioratibus, grangiis seu domibus ad iustam firmam seu pensionem concessis, siue determinatæ, siue non, æstimabuntur æstimatione communi, & talem æstimationem monasterium vel ecclesia cuius illorum est proprietas cum suis prouentibus, decimabit. Prælati de procurationibus quas in victualibus percipiunt, decimam non persoluent: sed qui eis præstant huiusmodi victualia, in decimatione suorum prouentuum & redituum numerabunt & soluent decimam de eisdem. De illis autem procurationibus quas prælati in pecunia numerata rite percipiunt ab antiquo, & quas perciperent etiam si non visitarent, decimam præstare tenentur. Prælatus autem qui procurationem quam sine visitatione potuit de iure percipere in pecunia numerata, remittit: quia remittit quod sibi debetur, & de quo soluisset decimam si recepisset illud, tenetur ex tali procuratione decimam exhibere. Si verò procurationem quam tantùm in victualibus licet percipi, fortasse remittit, persona ecclesiastica cui remissio facta est, huiusmodi victualia cum aliis prouentibus suis cùm soluet, decimam æstimabit: cùm etiam si non esset remissa, hoc facere teneretur. In soluendo decimam supradictam solæ expensæ necessariæ quæ fiunt in re ex qua fructus percipiuntur arando, colendo, & colligendo fructus, sine quibus non possunt inde fructus percipi, deducentur. Expẽsæ autẽ quæ fiunt in castrorum custodibus, cùm fiunt extra rem, vel etiã in ædificiis construendis vel conseruandis, nullatenus deducentur: sic vt nec illæ quæ in villis tuendis fierent in guerris seu etiam caualcatis. De iis quoque quæ consistunt in iurisdictione, mero imperio, regalibus, atque similibus, soluetur decima deductis salariis moderatis quę ante concessionem decimę consueuerunt solui iudicibus & officialibus, similibusque personis, sine quibus iurisdictio & cętera similia nequeunt expediri: ita tamen quòd in fraudem decimæ nihil contra hoc penitus attentetur. Sed expensę officialium, iudicum & cõsimilium personarum factę in vestibus siue victualibus, minime deducentur, sicut nec aliæ expensę similes factę circa familiam prelatorum. Ratione autem æris alieni quo persona soluens decimam obligata consistit, nihil de decima minuetur, etiam si certę res ecclesiasticę propter hoc à quoquã fuerint obligatę. Item de furnis & de molendinis decima prestabitur. Soluetur autem de oblationibus, siue fiant pro benedictione nubentium, siue pro exequiis mortuorum, necnon de prouentibus singulorum prelatorũ, & de emendis quę ab excommunicatis recipiuntur. De legatis quoque sibi & aliis personis ecclesiasticis non personarum, sed ecclesiarum vel officiorum ratione relictis, decima persoluetur. Pro decima supradicta non exhibebitur pecunia, nisi illa communiter curreret de mandato domini terrę, & quę est moneta in locis in quibus consistent fructus & reditus vnde decima persoluetur: nec aliqui pecuniam cambire cogentur eandem. Sed si ex probabilibus seu verisimilibus presumptionibus apparuerit quisquam pensatis eius prouentibus minus debito notabiliter de decima persoluisse, ita quòd super hoc meritò suspectus debeat reputari: ex officio nostro per viros idoneos deputandos à nobis faciemus inquiri ab illis qui super hoc scire valeant veritatem, videlicet de consilio diœcesani episcopi, vel alicuius deputandi ab ipso, si sit eius subditus, & non aliter, si episcopus ipse vel deputatus ab eo commode possit haberi: & tunc demum & non prius, ille cuius prouentus fuerint taliter æstimati, pro eo quod minus soluerit, etiam nominatim excommunicabitur: si eius contumacia exegerit, & visum fuerit expedire. Episcopi autem & abbates cæterę que personę ecclesiasticę honorabiles non suspectę, proprię conscientię relinquantur: ita quòd sufficiat quo ad tales excommunicationis sententia, quę in nullo modo, soluentes vel scienter adhibentes fraudem vel malitiã circa ipsius decimę solutionem, generaliter proferetur. Super his autem fiet compulsio per censuram ecclesiasticam, prout nobis, & illi cui hoc committendum duxerimus, visum fuerit expedire. Proferatur autem (si expediens visum fuerit) excommunicatio generaliter vel specialiter in eos qui contra solutionem decimæ, vel suorum æstimationem prouentuum, cùm fuerit facienda, fraudem vel malitiam scienter duxerint adhibendam.

Fiet autem solutio decimæ non ex ipsis rebus quæ percipiuntur de prouentibus, sed in pecunia numerata.

Soluetur autem decima illis quos ad hæc contigerit deputari.

Rector parochialis, qui vrgẽte necessitate ecclesiæ, puta quia ipse residẽdo personaliter in eadem per se nõ sufficeret ipsi curæ propter multitudinẽ parochianorum, vel diuisionem parochiæ suæ: sed necesse habet vnũ vel duos vel plures capellanos conducere, & eis propter victum salarium constituere, salarium huiusmodi poterit in decimæ solutione deducere: sed ratione victus capellanorum ipsorum aliquid non deducet.

Quòd si in diuersis ciuitatibus & diœcesibus diuersa beneficia obtineantur, de vnoquoque beneficio in ciuitate vel diœcesi in qua illud fuerit, decima persoluetur.

De eleemosynis verò seu oblationibus datis ad opus fabricæ, maximè de his oblationibus quę in ciuitatibus & aliquibus castris & locis dictarum prouinciarum in certis festiuitatibus in candelis & aliis consueuerunt dari & offerri ad opus fabricæ deputatis, decima non soluetur.

Similiter nec de illis oblationibus quæ colliguntur interdum per laicos, qui consortiales dicuntur: interdum per clericos, quæ ad opus consortij reducuntur, & quæ offeruntur vt luminaria in ecclesia, cruces & calices fiant & reparentur, & etiam ex illis pauperibus subueniatur, & sepeliantur corpora pauperum defunctorum.

Prælati

Labor est remunerandus.

Res transit cum onere suo. 16. q. 1. si qui laicus.

Procurationes quãdoque in victualibus, quandoque in pecunia recipiũtur.

Expensarũ quædam fiunt in re: quædam extra rem.

Emendæ possunt ab excõmunicatis recipi.

Capellani possunt operas suas locare. vide not. in c. significatum. de præben.

Oblationes quandoque per laicos, quandoque per clericos colliguntur.

Prelati autem & clerici exules, cuiuscunque conditionis aut dignitatis existant, de suis prouentibus ecclesiasticis decimam persoluent.

Illæ quoque expensæ quæ fiunt pro fossatis & aliàs pro terris ædificandis, vt vberiores fructus producant, & illę quæ fiunt in conseruandis & reparandis ędificiis molendinorum, domorum, seu apothecarum & similium, & ex quibus fructus & pensiones recipiuntur, & nisi repararentur, fructus ex eis percipi non valerent: de decima huiusmodi minime deducentur. Nec etiam illę quę fiunt pro custodia castrorum, quamuis fiant maiores solito.

Insuper de oblationib[9] minutissimis quas percipiunt ecclesiasticæ personæ ratione ecclesiarum suarum pro sepulturis & dandis pœnitentiis, decima persoluetur.

Et quia non occurrit nobis quin quotidianæ distributiones prouentus ecclesiastici sint, de distributionibus quæ dantur in horis canonicis præsentibus, debere solui decimam declaramus.

Illi quoque qui deputati fuerint ad collectionem decimæ, cum eis qui debent soluere decimã, de aliqua certa summa soluenda pro decima nequeunt conuenire.

De fructibus arborum & hortorum soluetur decima.

De his autem quę consumuntur vsu vel esu animalium, si sint ecclesiarum, soluetur decima deductis expensis necessariis quę fiunt pro custodia: si verò sunt personarum, decima non soluetur.

Tu ergo in his solum Deum & iustitiam pro præmissis prę oculis habens, ex prędictis declarationibus in decidendis huiusmodi dubitationibus, quæ pro parte leuiter decidi poterunt, confirmationem accipias: super maioribus verò decisionem apostolici oraculi expectes.

Volumus quoque & præsentium tibi auctoritate mandamus, vt in vnanquanque personam ecclesiasticam deputatarum tibi partium, cuiuscunque ordinis, conditionis, vel dignitatis existat, quę decimam ipsam nullo modo vel non integrè scienter, aut non secundum verum valorem fructuum suorum perceptorum siue non in terminis constitutis exhibuerit, seu in illorum exhibitione malitiam commiserit siue fraudem: excommunicationis sententiam auctoritate nostra promulges: Et etiam in singulos qui scienter impedimentum prestiterint directe vel indirecte, publice vel occulte quo minus decimę prædictę soluantur. Et omnes & singulos qui huiusmodi sentẽtias latas incurrerint: per te & alios singulis diebus dominicis & festiuis, pulsatis campanis & candelis accensis vsque ad satisfactionem cõdignam excommunicatos publicè nunties, & facias ab omnibus publicè euitari: Aggrauaturus aliàs manus tuas contra ipsos prout proteruiam & contumaciam exigere videris eorundem. quòd si satisfacere decreuerint: post plenam & integram satisfactionem ab huiusmodi excommunicationibus iuxta ecclesiæ formam absoluas eosdem, & dispenses cum eis super irregularitate si taliter ligati non abstinuerint à diuinis: Prouiso hactenus quòd contra decimam huiusmodi non soluentes nullatenus sine speciali mandato apostolicæ sedis inuocetur brachium seculare. Quodque ad vasa sacra, paramenta, calices, cruces, & libros, aliaque bona mobilia ad cultum deputata diuinum, vel ad priuilegia ecclesiarum & monasteriorum, aliorumque locorum ecclesiasticorum, ipsius occasione decimæ manus nullatenus extendatur. Data Anagninæ calendis Octobris, pontificatus nostri anno septimo.

Deum in nostris habere debem' pra oculis.

Excommunicationis publicandæ modus.

a Debeat. cape verbum, admitti: aut, recipi, quod est infra.

DE REGVLARIBVS ET TRANSeuntibus ad religionem.

Martinus quartus.

Religiosi mendicantes sub excommunicationis pœna prohibentur conuolare ad religionem non mendicantium quocunque quæsito colore: quam ipso facto incurrunt tam recepti quàm recipientes, quacunque licentia non obstante. Quid iuris sit de iam receptis, subdit.

CAPITVLVM PRIMVM.

Iam ambitiosæ cupiditatis religiosis potissime mendicantibus, præcludere cupientes: ad alios ordines præsertim monasticos (fucatis tamen coloribus asserentibus ob frugem melioris vitæ, aut arctioris obseruantiæ) tam sancti Benedicti quàm Cisterciensis, Camaldulensis, Vallis vmbrosæ, canonicorum regularium sancti Augustini, vel aliorum monasticorum ordinum conuolare nitentibus, licentiam à sede apostolica seu legatis aut nuntiis eiusdem sedis ad transferendum se de mendicantium ordinibus ad alios ordines, præsertim ea ratione (vt verisimile est, prout facti euidentia docet) vt liberius degant, dignitatesque & beneficia monastica consequi valeant, & ex certis aliis causis honestati non consonis obtinentibus. Ac volentes etiam conseruationi ordinum mendicantium prouidere: auctoritate apostolica ex certa scientia tenore præsentium declaramus & etiam decernimus, statuentes quòd decætero nullus religiosus ordinum mendicantium quorumcunque, cuiuscunque gradus, status, conditionis, vel religionis existat, quantumcunque & qualitercunque posit & debeat a virtute cuiuscunque licentiæ etiam indulti apostolici seu pœnitentiarij nostri curam gerentis, vel alia quauis auctoritate hactenus, etiam per literas apostolicas facultatum quarumuis tam legatorum vel nuntiorum sedis apostolicæ, quàm alia auctoritate, maximè de transferendis fratribus, aut aliquibus præsertim ordinum mendicantium professoribus in genere vel in specie ab ordinibus huiusmodi mendicantium, sub quacunque verborum forma appareant, admitti aut recipi: per aliquos etiam superioris ordinis, seu monasterij, aut loci monastici, seu aliàs in monachum vel in fratrem alicuius ex ordinibus monasticis supradictis vel aliis expressis (ordine Carthusiensium duntaxat excepto) sub pœna excommunicationis, quam tam recipientes quàm recepti ipso facto incurrunt. Et quam exnunc prout extunc contra quemlibet transgressorem quomodolibet in præmissis, scientia & auctoritate antefatis proferimus in his scriptis. Et à nemine nisi duntaxat à Romano pontifice (præterquam in mortis articulo) excommunicati huiusmodi possint absolutionis beneficium quomodolibet obtinere. Et nihilominus secus facta non teneant, & nullius existant efficaciæ vel momenti. Decernentes etiam & volentes, quòd si quis hactenus virtute cuiusuis licentiæ seu mãdati huiusmodi fuisset receptus ad aliquem monasticum ordinem, & ha-

Cupiditas omnibus præsertim religiosis mendicantibus est præcludenda.

Ordo Carthusiensium præ cæteris ampliori potitur prærogatiua.

& habitum consuetum gestari per monachos talis ordinis suscepiscet, siue professionem emiserit siue non, sub dicta pœna teneatur in monasterio in quo receptus fuerit (etiam si beneficia ecclesiastica seu rectorias ecclesiarum quarumuis obtineat) stare in eius totali ordinatione, & in huiusmodi ordine monastico altissimo deseruire. Si quis autem prætextu huiusmodi licentiæ, vel sine habitu vel cum habitu vagando incederet, monitione præuia teneatur & debeat intra terminum quindecim dierum à die monitionis huiusmodi computandorum, ad eius religionem vel ordinem vnde cum licentia vel sine licentia recesserat, remeare. Quod si efficere neglexerit, post ipsum terminum tanquam notorius apostata excommunicatus in omnibus & per omnia debeat per quēlibet reputari, & ab omnibus retractari: etiam per inuocationem auxilij brachij secularis, quoties fuerit opportunum. In futuris autem nullus ex professoribus alicuius ex ordinibus mendicantium huiusmodi in aliquem monasticum ordinem (Carthusiensium duntaxat excepto) possit aut debeat per quencunque recipi vel admitti virtute alicuius licentiæ vel indulti, absque sedis huiusmodi licentia speciali sub dictis pœnis: & nihilominus secus facta non teneant ipso iure: Huiusmodi licentiis & indultis necnon constitutionibus apostolicis, & mendicātium ordinum prædictorum, etiam si de illis specialis & expressa, ac de verbo ad verbum in nostris literis mentio habita foret, & aliis contrariis non obstantibus quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, decreti, statuti, prohibitionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Sebennis iiij. calend. Augusti, pontificatus nostri anno j.

A uiare periculis paternæ diligentiæ studiis cupientes: vniuersis & singulis religiosis cuiuscunque conditionis, religionis, ordinis vel status existant: de fratrum nostrorum consilio districtius auctoritate præsentium inhibemus, ne ipsorum aliquis absque superioris ordinis sui licentia, sibi per ipsius literas patentes concessa, decætero ad partes se transferat antedictas. Superioribus ipsis nihilominus iniungentes ne quibusuis sui ordinis fratribus (nisi duntaxat viris literatis, prouidis & expertis) huiusmodi licentiam impartiri præsumant. Nos enim quoscunque præsumentes contrarium quouis modo, excommunicationis subiacere sententiæ volumus ipso facto: A qua nullus ab alio quàm à Romano pontifice possit (nisi duntaxat in mortis articulo) absolutionis beneficium obtinere. Cæterum vniuersis ecclesiæ præ-
B latis in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo præsentium tenore mandamus, quatenus nullos religiosos ad partes se transferentes prædictas: nisi per patentes superioris sui ordinis literas de licentia speciali se illuc transferendi sibi concessa prælatis eisdem fecerint plenam fidem, in ciuitatibus suis & diœcesibus ac locis & terris aliis ad prædicationis officium vel diuinorum celebrationem admittant: sed ipsos potius velut apostatas capiant, seu capi faciant, eos carcerali custodiæ (donec de dicta licentia speciali modo prædicto sibi constiterit) detinendo. Et nihilominus si quos religiosos approbare quæ sedes apostolica reprobauit, vel quæ aliàs sunt fidei obuia, in suis prædicationibus seu secretis collocutioni-
C bus dogmatizare persenserint, vt tales (quibuscunque cessantibus priuilegiis) possint licite capere, & carcerali custodiæ, sicut suos possent subditos, mancipare licentiam impertimur. Et insuper tenore præsentium mandamus eisdem vt de præmissis summariè simpliciter & de plano ac sine strepitu iudicij & figura, per se vel alium seu alios se solerter & fideliter studeant informare: quosq; de prædictis seu eorum aliquo repererint reos esse, iuxta statuta canonum in aliorum exemplum castigare pœnis debitis nō postponant: Non obstantibus exemptionibus & aliis quibuscunque priuilegiis & literis apostolicis eisdem religiosis vel eorum ordinibus ab eadem sede concessis, vel in posterum concedendis: etiam si de illis plena & expressa mentio, ac de verbo ad verbum in presentibus sit habenda: quæ quantum ad prædicta vel aliquod eorundem eisdem in nullo volumus suffragari. Nulli ergo &c. Datum Auenione vj. idus Maij, pontificatus nostri anno ix.

Religiosi sine sui superioris licentia se absentare nō debent.

Approbata per sedem apostolicam à nemine sunt reprobanda.

Ioannes xxij.

Religiosi sine sui superioris licentia vltra mare euntes, sunt ipso facto excommunicati, nec ibi sunt ad prædicationem vel diuinorum celebrationem admittendi.

CAPITVLVM II.

Religionis habitus sine ipsius veritate parum prodest.

AD nostrum nuper relatio fide digna perduxit auditum, quòd nonnulli religionis gestantes habitum, sed à veritate religionis omnino vacui, & à modestia penitus alieni, ad partes quan
D doque transmarinas se transferant, in quibus pauci fideles respectu infidelium commorantur. Et vt illi decipere facilius simplicium animos, ac ipsos & alios in errores præcipitare seu retinere valeant, sub ouilla veste ac humilitatis habitu lupinum animum occultantes, per doctrinas suas reprobas & erroneas fidelium mentes quantum in eis est, corrumpere satagunt: In ipsis partibus periculum nimium spargere non omittunt, necnon & os suum ponentes in cœlum, lingua eorum falsidica transeunte super terram, sanctę Romanæ ecclesiæ detrahere constitutionibus, & alia multa à fide deuia in suis sermonibus & secretis collocutionibus euomere insanis ausibus non verentur: ex quibus Deus offenditur, periculosa suscitantur scandala, paratur simplicibus laqueus, ipsique talium præsumptores de hæresi vehementer arguunt se suspectos. Nos itaque tantis ob-

Lupinus animus sub ouilla veste à multis geritur.

Os in cœlū ponit, qui papæ detrahunt.

DE RELIGIOSIS DOMIBVS.

Ioannes xxij.

Licet Beguinarum status sit propter multas rationes per Clementem quintum reprobatus, permittitur tamen mulieribus fide dignis, quæ nec sunt culpabiles nec suspectæ, sub habitu beguinarum viuere: nec sunt tales per ordinarios molestandæ. vide ca. 1. eo. tit. in clemen.

CAPITVLVM VNICVM.

RAtio recta non patitur vt innocentes ad paria cum nocentibus iudicentur. Sanè felicis recordationis Clemens papa v. prædecessor noster, cum de mulieribus quæ beguinæ vulgariter nuncupantur, nonnulla ei fuissent præcipuè de Alemaniæ partibus insinuata sinistra, & præsertim quòd earum quædam de summa Trinitate & diuina

Nocentes et innocentes ad paria iudicandi non sunt.

a *Benedictus.* iste Benedictus fuit duodecimus, natione Tolosanus Sarnardanus Apamiarū diœcesis: primum appellatus Iacobus Fornerij, abbas fontis frigidi, ordinis Cisterciensis: & magister in sacra pagina: deinde episcopus Apamiarū, & deinde episcop' Mirapicē. postea tituli sanctæ Priscę presbyter cardinalis: assumptus ad papatum anno domini M. cccxxxiiij. xx. Decēbris. & anno M.cccxlij. xxv. Aprilis vita functus est, pōtificatus sui anno v. successit Ioanni. xxij. sibi verò successit Clemēs vj. Io. Frā.

b *Perpetuum.* sic & omnia instrumēta ad hoc fiunt. j. q. vij. saluberrimū. xxv. q. j. omnes fœminæ. & quia hoc graue negotium est: & vt magis timeatur hæc ꝓuisio, merito est perpetuæ memoriæ seruāda. facit de pœnis, in quibusdā. de schismaticis. c. j. de pœnis, in ca. felicis. lib. vj. & ꝓ not. in c. ad apostolicæ in princi. de reiud. eo. lib. vj. vbi nota. ꝓ solus papa sine concilio potest hoc facere. & facit hæc extrauagans ius cōmune. c. pastoralis. de fide instru. & ibi not. Ioan. Francis.

Religiosæ mulieres quid facere debent.

Diuisio.

VAs *electionis.* Diuiditur in quinq; partes principales. Nam primò exorditur. Secundò ibi, statuim'. taxat procurationes. Tertiò ibi, insuper. punit transgressores. Quartò ibi, præmissis, extendit constitutionem. Quintò subdit clausulas consuetas cū data: ibi, nulli &c. Prima pars tres habet rationes exēplares impulsiuas ad cōdendam hanc constitutionē. Secūda pars tripliciter taxat quātitatem procurationū exigendarum, iuxta triplicē diuisionem prouinciarū & regnorū, & qualitatē visitantium: etiam si per alios visitant, modificando & extendendo ac declarādo: vt infra. patet. Tertia pars punit visitatores transgressores & eorum familiā, etiam si à spōte volentibus recipiāt, vel receptū diuina essentia disputarent & prædicarēt, ac circa articulos fidei & ecclesiastica sacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducerent, & multorum simplicium animas in diuersos errores inducerent: ex his & aliis frequenter de illis auditis habens eas nō indigna ratione suspectas, in illas quæ statum huiusmodi nouiter assumptum sectarentur vlterius, aut quæ illum de nouo assumerent, excommunicationis sententiā promulgauit. Verùm quia in multis mundi partibus plurimæ sunt mulieres quæ similiter vulgo beguinæ vocatę, segregatæ quādoque in parentum aut suis, interdum verò in aliis aut conductis sibi communibus domibus insimul habitantes, vitas deducunt honestas, ecclesias de nocte frequentant, diœcesanis locorum & parochialium ecclesiarum rectoribus reuerenter obediunt, curiositatem disputādi, aut auctoritatem seu temeritatem potius prędicandi nullo modo sibi vsurpāt, nec se vel alias seu alios quoslibet præmissis opinionibus erroribusque inuoluunt, nec vlla super his est aut fuit hactenus nota seu suspicio contra eas, quæ ipsas dissimiles à luce sua constringeret, vt nullis earum quæ perpetuam fortè domino continentiam deuouerunt, occasio præbeatur ad lapsum: & ne periculis, damnis & scandalis plurimis, quę proinde verisimiliter sequerentur, pro prouisione ecclesiæ moderna occupentur: beguinas huiusmodi inculpabiles (vt premittitur) nec suspectas sub prohibitione & abolitione præmissis (quia de ipsis prædecessor noster præfatus nullatenus sensisse dinoscitur) de fratrum nostrorum consilio declaramus & volumus nō includi. Locorū ordinariis nihilominus iniungentes, vt eas sub prętextu huiusmodi nullatenus molestari permittant. Et si quid forsan ex hoc in bonis aut iuribus à quibuscunque contra eas attentatū est hactenus, vel attentari contigerit in futurū: per illos prędictos ordinarios auctoritate nostra in statū reduci debitū volumus: Inuocato (si opus fuerit) auxilio brachij secularis. Cæterum statum

Brachium seculare potest quādoque ab eccle

A beguinarum huiusmodi quas esse permittimus (nisi de his per sedem apostolicam aliter ordinatum extiterit) nullatenus ex præmissis intendimus approbare. Locorum autem ordinarios, & alios ad quos prædicta spectabunt, curam peruigilem & solicitudinem debitam præcipimus adhibere ne præmissarum sequentes inuia, & ipsarum actus temerarios imitando, præmissis erroribus & disputationum & prædicationum temeritatibus se inuoluant: eas quę cōtra prædicta præsumpserint,
B per censuram ecclesiasticam (appellatione postposita) cōpescendo. Porrò mulieres, quodcunque nomen habentes, quæ de illis ex quibus prohibitio pręcesserit, culpabiles se reddiderint, aut merito notabiles vel suspectas esse, si statum vel habitum quoquo modo mutauerint, verè sub prædicta decernimus remanere censura: & taliter cōtra eas, per illos ad quos pertinuerit, procedi volumus & mandamus, quòd ab errore de more reuocatæ, non vltrà
C inficiant sanas oues.

DE CENSIBVS, EXACtionibus, & procurationibus.

Benedictus a duodecimus episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam b rei memoriam.

Taxat procurationes pabula charitatis, & subsidium charitatiuum: Saluat priuilegia, conuentiones, consuetudines, & præscriptiones, & indemnitatem pauperum: inhibet contraueniri: punit transgressores & eorum familiares &c. Et locari debet sub rubrica, de censibus & procurationibus.

D VAs c electionis d Paulus apostolus egregius prędicator, se & eos qui secum erant, propriis manibus exhibebat, e vt pseudo f & subdolis operariis sub prędicationis specie lucra sectantibus, locum pręcluderet, & his quos ipse pascebat pabulo g verbi Dei, non existeret onerosus. Sanè licet circa modestiam in exigendis procurationibus obseruandam à prædecessoribus nostris Romanis pontificibus salubria emanauerint instituta: quia tamen (sicut experientia docet) nonnulli prælatorum, h necnon diœcesis nuntiorum, vel legatorum apostolicæ sedis, de quibus nullam faciunt mētionem expresse, sic se reddiderunt & reddunt in dictarum procurationum exactionibus onerosos, i vt oppressi subditi huiusmodi onera nequeant

renitentibus non restituant. Quarta pars extendit cōstitutionem ad charitatiuum subsidium. Taxat valorem turonensium, & excipit tres casus. Vltima ibi, nulli. subdit clausulas consuetas cum datis.

sta inuocari. c. 1. de officio. ord. in antiq.

c *Vas.* hoc nomen fuit sibi impositum cœlitus in eius conuersione. Actuū ix. capi. & hoc principium sumptum est ex capi. cum apostolus. in princi. de censibus.

d *Electionis.* & ideo non vitiosum, in quo omne oleum & vinum facilè corrumpitur. de pœ. dist. iij. §. siue à me. adde textū Marci. ij, in fine.

d *Exhibebat.* id est procurabat. xviij. quæst. j. iā nunc. xxj. quæst. j. cap. j.

f *Pseudo.* id est falsis. Et est græcū nomen indeclinabile: vt nota. in d. cap. cùm apostolus. cōtra quos nota monitionem concilij generalis, de qua in cap. irrefragabili. in fi. de offic. ordin.

Oues morbida sana inficiunt. Anima viuit ex verbo. Dei.

g *Pabulo.* est enim verbum Dei pabulū animæ ex quo viuit. cap. inter cætera. de offic. ordi. quia non in solo pane &c. sed in omni verbo &c. cap. vt ibi.

h *Prælatorum.* etiam cardinalium: vt probat textus in ca. cùm apostolus. versi. cardinales. de censi. & in cap. procurationes. in princi. eod. titu. & ibi not.

i *Onerosos.* vsque ad exinanitionem extremæ virtutis. x. q. iij. cauendum. & j. quæstio. iij. placuit. ideo seruandum est quod statuit concilium Vienen. in cle. ad nostrum. §. fi. de censibus.

a *Parentes.* xvj.q.j. prædicator. vbi Paulus dicitur diuinus apostol⁹ &c.& quòd beati⁹ est dare quàm accipere. Et cum mysterio accumulantur tot rationes: vt si aliquæ cessarent, non cesset dispositio. instit.de nup. §. affinitatis.

Thesaurum acquirãt filijs patres.

b *Consilio.* ad quod nõ arctabatur sequẽdum:nec petendum: secundũ glo. & doct. in ca. ad apostolicæ. de re iudic. & in ca.j. de schismaticis. li.vj. licet Ioa. Mo. in hoc variauerit fact⁹ cardinalis.Sed quòd papa regatur consilio cardinalium, probatur in c.licet.&. ca.in Genesi.&.c. ecclesia. ij.in fi. de elect. sicut episcopi consilio canonicorum regi debent.ca.nouit.& cap. quanto.de iis quæ fiunt à præla. c.quæsiuit.& ca.fi.de iis quę fiunt à maio.parte capi.Host.in sum.in titu.de offi. archipresbyte. §.quę pertinẽt. ver.potest. prefertim in arduis. & hoc seruat consuetudo.

Consilium cardinaliũ an debeat papa sequi.

c *Archiẽpiscopi.*idem & in patriarchis,primatibus, & aliis etiã pluribus,id est & abbatibus, de quibus vide infra. Iidẽ sunt enim primates & patriarchæ.xcix.distin. prouincię.& dixi suprà in secunda quæstione primæ partis. & iidem archiẽpiscopi & metropolitani, & nudis tantùm verbis differunt.nota.in cap.duo. de offic.ordi. vide in Spe. in titu. de offic. ordi. §. sunt quoque. & in versũ.& not. sic & archiẽpiscopi sunt episcopi. nota in capi. quàm periculosum. de sen.excom. lib.vj.

d *Loci.* non credo comprehendi hospitalia pauperum, propter infra dicenda: puta leprosorum & aliorum infirmorum mendicantium panẽ: sicut nec grãgias,per c.fi.de cens. & idem forte de fabricis & cõmissarijs, de quib⁹ canonica portio non detrahitur.c fi.de testa.& de aliis de quibus non esset soluenda decima. de qua in cle.si beneficiorũ.de deci. de quibus omnibus dic vt ibi plene not. Circa hoc tamẽ tenendũ est illud q̃ concludit Friderichus de Senis in cõsi.cxj. Et an episcopus possit priuilegiare hospitale tempore constructionis, vt non possit ab eo vel successoribus visitari : vide eundem in consi. ccxlviij. Et quid de domibus leprosorum, vide per eundem in consi. cxxx. Et adde in simili quod firmat Pe. de Anch. de testatore, in consil. cxxviij. & quod examinat Guliel.de mõte Lauduno in glos. super extrauaganti, suscepti. Ioan. xxij. super ver. in totum. Ioan. Franc.

e *Abbates.* Idem credo de prioribus etiã canonicorum regularium.arg.cap.quod Dei timorem. de statu monachorum. & aliorum quoruncunque visitandorum etiam mendicantium: exceptis tantùm fratribus minoribus:de quibus in cle. exiui. de verbo. sig. Ioan. Francis.

f *Si verò.* hic determinat quæ habentur in cap.felicis.de censi.lib.vj.

g *Archipresbyteri.* quod autem de archipresbyteris ruralibus qui decani aliquando nuncupantur, subdit infra in vers.illud quoq;.Ioã. Franc.

supportare : & victum longi temporis breuis hora consumat. Nos attendentes quòd parentes a debent thesaurizare filiis, non deliciis fastidiosis eorum substantiam absorbere: ac cupientes pro diuersitate conditionum visitantium prælatorum & prouinciarum ac ecclesiasticarum etiam facultatum certum modum sufficientem visitãtibus, & supportabilem visitatis in præmissis fore decætero obseruandum:de fratrũ nostrorum consilio b pręsentis constitutionis edicto Statuimus quòd cùm in Franciæ,Nauarræ, Maioricarum regnis, ac terris,prouinciis, & partibus adiacentibus,& in vicinis eisdem, necnon in Delphinatu, Burgundiæ,Sabaudiæ prouinciæ, &Forcalquerij comitatibus archiẽpiscopi c & episcopi, ac alij prælati & personæ ecclesiasticæ, quibus id de iure vel cõsuetudine competit, suos subditos personaliter visitabunt: Iidem archiẽpiscopi à suis vel suffraganeorum suorum cathedralibus ecclesiis pro procuratione vnius diei,siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia vltra trecentorum, à monasteriis verò & aliis ecclesiis vel prioratibus secularibus vel regularibus habentibus collegiũ vel conuentum xij. vel plurium personarum, vltra ducentorum ac quinquaginta. Ab habentibus verò paucarum personarum collegium seu conuentum, & quibusuis aliis ecclesiis, prioratibus & locis,vltra ducentorum.Episcopi verò ab ecclesiis cathedralibus , vltra ducentorum. A monasteriis verò & ecclesiis aliis ac prioratibus secularibus vel regularibus habentibus collegium vel conuentũ xij.vel plurium personarũ, vltra ducentorum quinquaginta. Ab habentibus verò paucarum personarum collegium seu conuentum, & quibusuis aliis ecclesiis,prioratibus & locis,d vltra ducentorum. Episcopi verò ab ecclesiis cathedralibus vltra ducentorum. A monasteriis verò & ecclesiis aliis ac prioratib⁹ secularibus vel regularibus collegiũ habentibus xij. vel plurium personarũ , vltra cẽtum & quadraginta. Ab habentibus verò personarum collegium paucìorum, & quibuslibet aliis ecclesiis prioratibus & locis,vltra centum & quadraginta. Abbates e quoque à monasteriis vel prioratibus habentibus collegium xij.vel plurium personarum , vltra centum. Ab aliis quoque habentibus minus collegium, ac ecclesiis,prioratibus & locis quibuscunque,vltra lxxx. Archidiaconi quoque vltra xxxv. Archipresbyteri quoque vltra viij.turoneñ.argenti valorem recipere non præsumant. Si verò f præfati archiẽpiscopi,prælati,& personæ ecclesiasticæ ex priuilegio apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata, Iidem archiẽpiscopi à suis & aliis cathedralibus ecclesiis , vltra centum xx. à monasteriis verò & ecclesiis aliis ac prioratibus secularibus & regularibus habentibus collegium xij. vel plurium personarum, vltra centum. Ab habentibus verò minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis , prioratibus & locis,vltra lxxx. Episcopi etiam ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus atque locis , vltra lxxx. Abbates vltra lx. Archidiaconi vltra xxx. turoneñ.argenti valorem non recipiant quoquo modo . In Alemaniæ quoque , Angliæ, Hungariæ,Bohemiæ,Poloniæ,Noruegiæ,Dacię, Scotiæ,& Suetię regnis,terris,ac prouinciis,& partibus eisdem adiacentibus archiẽpiscopi & episcopi,alij quoq; prælati & personæ ecclesiasticæ cùm (vt pręmittitur)personaliter visitabũt,Iidẽ archiẽpiscopi & episcopi,etiã si primates existant, à suis vel suffraganeorum suorũ ecclesiis cathedralibus & personis earum pro procuratione vni⁹ diei, siue in victualibus,siue à volentibus in pecunia vltra trecentũ & viginti.A monasteriis verò & aliis ecclesiis , prioratibus secularibus vel regularibus habẽtibus collegiũ xij. vel plurium personarum, vltra cc.& lx.ab aliis verò monasteriis , ecclesiis seu prioratibus minus collegium habẽtibus, aliis quoque ecclesiis,prioratibus & locis,vltra ducentorum & viginti. Episcopi etiam à cathedralibus ecclesiis,vltra ducentorum & viginti.A monasteriis verò & aliis ecclesiis & prioratib⁹ secularibus vel regularibus habentibus collegium xij. vel plurium personarum,vltra cẽtum & lxxx.Ab habentibus verò collegium minus , & quibuslibet aliis ecclesiis & prioratibus atque locis,vltra cẽtum & quinquaginta.Abbates insuper à monasteriis,prioratibus,seu ecclesiis habentibus collegiũ xij. vel plurium personarum,vltra centũ. Ab habentibus verò minus collegium,ac ecclesiis,prioratibus,& aliis locis quibuslibet , vltra lxxx. Archidiaconi verò vltra quinquaginta.Archipresbyteri g etiam

vltra

a *Ex priuilegio.* sine priuilegio verò non possunt: aliàs contrafacientes puniuntur:vt in.c.felicis.de censi.lib.vj.

b *Per alios.*hæc constitutio approbat quod no.Io.And.in c. felicis.de censi.in glos. super ver.officio.Et adde quòd prælati aliquando habent officiales.de offi.vi.c. ij.&. iij. de app. Romana.de offi. ordi.ca.Romana. de offic.deleg.ca.iiij. in fi. lib.vj.&.c. insinuante. Quandoque habent vicarium in spiritualibus, de temp. ordi. ca.iij.§.j.lib.vj. Quandoque habent vicarium generalem. d.cap. iij.§.episcopo autem,de temp.ordi. & de offi.vic.ca.fi.de preben. c.statutũ.lib. vj. Quandoque habent simpliciter vicarium.ca.statutum. & c.vt officium. &.c.vt commissi. de hæreti. libr. vj. Quandoque tales vocãtur locum tenentes.xciij. dist.c. fi. Siue ergo quis vicarius à sede apostolica deputetur : vt in ca.is cui.de elec.libr. vj.siue à capitulo ecclesiæ cathedralis episcopali sede vacante:vt in ca.pe.de suppleu.negli.præla.lib. vj.vbi potest ex consuetudine visitare sãluis notatis in cle.j.de here.siue ab electa in abbatissam à maiori parte capitul.indemnitatibus.de elec.lib. vj.siue ab alio prælato electo concorditer in casu capituli, nihil.de elec.cum visitat,poterit recipere procurationem iuxta istam taxam,ar.notatorum in dicto c. felicis. de censib. facit ca.si episcopus. de offic.ordi.eod.lib. Et si sunt plures, tunc solum principalis, sed non foraneus poterit hoc generaliter facere: vt probat cle.& si principalis. de rescriptis. Quid si plures essent omnino ęquales officiales vel vicarij? Dic vt ibi no. Quid de foraneis in locis suis? Dic attendenda illorũ mandata. adde textũ in, l.j. C.de offi.ei⁹ qui vicẽ alterius gerit.Io.Frã.

Prælatorũ vicem gerentes variis censentur nominibus.

Vicarius potest visitare et procurationem recipere.

c *Abbates.* de patre abbate Cluniacensium, quomodo teneatur visitare subditos suos mediatos & immediatos : vide Old.in consilio. clv. quod incipit, prima quæstio.& adde quãtum ad abbates,idem videtur esse effectus inquisitionis generalis & specialis:vt dicit idem Oldr.in cõsilio ccxxvij.quod incipit, licet quantum.Ioan.Fran.

Abbas Cluniacẽsis subditos mediatos et immediatos visitare potest.

d *Abbates.* honestè facerent abbates,& alij religiosi nõ exigere pecuniam: sed cõformare se laudabilibus,cõsuetudinibus & constitutionibus monasteriorũ: & contentari comedere cũ aliis in refectorio, & dormire in dormitorio cõmunibus.vt melius valerent oculo intelligere quomodo se habeant omnia tã in ecclesia q̃ in mensa, & tã de die q̃ de nocte,& propter bonũ exemplum.argu.eius quod no.in cle.ad nostrum.de censi.in verbo,si voluerint.& in cap. magnæ.de voto. quia quod agitur à prælatis, cito à subditis trahitur in exemplum : vt ibi,& in ca. præcipuè. xj.q. iij. aliàs tot mortib⁹ digni sunt,quot perniciosa exempla &c. vt ibi.& hoc satis dicit §. nostræ tamen intentionis. in versi. nec vltra.& versi.cęterum. Tenentur enim visitatores non minus exẽplo quàm verbo ædificare & plantare. cap. quoniam.&.ca, inter cætera. de offic. ordin. facit cap.Romana.in fi.de censi.lib.vj. vbi vide no.per Io. And. in nouel.& in cap. in singulis. de sta. monachorum.In huiusmodi nanque actibus regularibus non sunt subtilitates neque glossæ exquirendę,nec appellationes admittendæ:sed simpliciter omnia sunt expedienda. cap. ad nostram.reprehensibilis. &.cùm specialis. de appella. Non est tamen omittendum quòd si prælatus religiosus in mortali constitutus, notorius vel infamatus sit incorrigibilis , & propterea à subditis appelletur, debet appellationi deferri: aliàs pro tanto excessu satisfacere compelletur. de appell.de priore. quia ad talem nõ pertinet iudicialis correctio.iij.q.vij. iudicet.Misericorditer etiam & non passim sunt corrigendi monachi : & nõ more latronum in grauem carcerem detrudẽdi. de statu monacho.c.ea quæ. & non debent esse prælati nimis graues in corrigendo,aliàs de cõsilio cõuentus, id est capituli,est correctio temperãda. dicto ca. reprehensibilis.in fi. de his quę fiũt à pręla nouit.&.c.ea noscitur.& ideo dicit textꝰ in dicto c.Roman. in fi.consuetudines rationabiles & approbatas. secundũ Host. & Io.An.ibid. in nouella.Ioan.Fran.

Prælatorũ gesta sunt subditorum exempla.

Monachi sunt misericorditer corrigendi.

e *Sicilia.* No.q̃ huiusmodi insulæ sunt pars prouincię cui adhærent.l.insulæ.ff.de iud.cũ ibi notatis.facit.ff.de ver.sig.l. notionẽ. §.j. faciũt no. in c.quoniã à nobis.de decimis.ex quo sequitur q̃ qui in Sicilia vel Corsica est aut Sardinia,debet respõdere in Italia;vt no.in d.l.insulæ.q̃batur.ff.ad munic.l.qui ex vico. Idẽ dico

de

dere cũ aliis in refectorio, & dormire in dormitorio cõmunibus.vt melius valerent oculo intelligere quomodo se habeant omnia tã in ecclesia q̃ in mensa, & tã de die q̃ de nocte,& propter bonũ exemplum.argu.eius quod no.in cle.ad nostrum.de censi.in verbo,si voluerint.& in cap. magnæ.de voto. quia quod agitur à prælatis, cito à subditis trahitur in exemplum : vt ibi,& in ca. præcipuè. xj.q. iij. aliàs tot mortib⁹ digni sunt,quot perniciosa exempla &c. vt ibi.& hoc satis dicit §. nostræ tamen intentionis. in versi. nec vltra.& versi.cęterum. Tenentur enim visitatores non minus exẽplo quàm verbo ædificare & plantare. cap. quoniam.&.ca, inter cætera. de offic. ordin. facit cap.Romana.in fi.de censi.lib.vj. vbi vide no.per Io. And. in nouel.& in cap. in singulis. de sta. monachorum.In huiusmodi nanque actibus regularibus non sunt subtilitates neque glossæ exquirendę,nec appellationes admittendæ:sed simpliciter omnia sunt expedienda. cap. ad nostram.reprehensibilis. &.cùm specialis. de appella. Non est tamen omittendum quòd si prælatus religiosus in mortali constitutus, notorius vel infamatus sit incorrigibilis , & propterea à subditis appelletur, debet appellationi deferri: aliàs pro tanto excessu satisfacere compelletur. de appell.de priore. quia ad talem nõ pertinet iudicialis correctio.iij.q.vij. iudicet.Misericorditer etiam & non passim sunt corrigendi monachi : & nõ more latronum in grauem carcerem detrudẽdi. de statu monacho.c.ea quæ. & non debent esse prælati nimis graues in corrigendo,aliàs de cõsilio cõuentus, id est capituli,est correctio temperãda. dicto ca. reprehensibilis.in fi. de his quę fiũt à pręla nouit.&.c.ea noscitur.& ideo dicit textꝰ in dicto c.Roman. in fi.consuetudines rationabiles & approbatas. secundũ Host. & Io.An.ibid. in nouella.Ioan.Fran.

vltra decem turonenses argenti valorem recipere non præsumant. Si verò iidem archiẽpiscopi, episcopi & prælati , ac personæ ecclesiasticæ ex priuilegio a apostolico per alios b visitare & procurationes recipere valeant in pecunia numerata : dicti archiẽpiscopi,etiam si primates existant, ab huiusmodi ecclesiis , monasteriis , prioratibus,atque locis vltra centum . Episcopi vltra lxxx. Abbates c vltra lx. Archidiaconi vltra xxx. turoneñ. argenti valorem pro procuratione qualibet vnius diei recipere non præsumant.

In Castellæ quoque , Legionis , Arragoniæ, & Portugalliæ regnis & dominiis, terris & prouinciis Regum Castellæ,Arragoniæ, & Portugalliæ , & partibus adiacentibus etiam vicinis eisdem , excepto Sardiniæ & Corsicæ regno. Archiẽpiscopi , episcopi , & prælati,ac personæ ecclesiasticæ cùm (vt præmittitur) personaliter visitabunt: iidem archiẽpiscopi à suis & suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus pro procuratione vnius diei,siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia , vltra centum & quadraginta: à monasteriis verò & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus vel regularibus habentibus collegium xij.vel plurium personarum,vltra centum & viginti.Ab habentibus verò minus collegium , aliisque ecclesiis, prioratibus atque locis,vltra centum . Episcopi etiam à cathedralibus ecclesiis , vltra centum: à monasteriis verò & prioratibus secularibus vel regularibus habentibus collegium xij. vel plurium personarum,vltra lxxx. Ab habentibus verò minus collegium , aliisque ecclesiis, prioratib⁹ & locis,vltra lx. Abbates d etiam à monasteriis vel prioratibus habentibus collegium xij . vel plurium personarum , vltra quinquaginta. Ab habentibus minus collegium,& quibuslibet aliis ecclesiis , prioratibus & locis, vltra xl. Archidiaconi verò, vltra vigintiquinque. Archipresbyteri verò vltra quinque turoneñ. argenti valorem recipere non attentent. Si verò proximè nominati archiẽpiscopi , episcopi , & prælati, & aliæ personæ ecclesiasticæ ex priuilegio apostolico per alios visitare & procurationes recipere possint in pecunia numerata. Iidem archiẽpiscopi ab eisdem suis & suffraganeorum suorum ecclesiis , vltra lxxx. A monasteriis verò & ecclesiis aliis ac prioratibus secularibus vel regularibus habentibus collegium xij. vel plurium personarum , vltra lx. Ab habentibus verò minus collegium,& quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus siue locis, vltra quinquaginta. Episcopi etiam ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus siue locis , vltra xl. Abbates verò ab eorum monasteriis , prioratibus , ecclesiis siue locis,vltra xxx.Archidiaconi verò vltra xx. turoneñ. argenti valorem recipere non attentent. In Apuliæ verò, Calabriæ,terræ laboris, Siciliæ, e Lombardiæ , Tusciæ, Sardiniæ,Corsicæ , & cæteris aliis Italiæ partibus : necnon Sclauoniæ,Achaiæ, Cypri, & cæteris regnis, insulisq;, & aliis prouinciis & partibus omnibus vltramarinis & etiam transmarinis , patriarchæ , archiẽpiscopi , episcopi ac prælati alij & personæ ecclesiasticæ cõsistentes, cùm (vt præmittitur) personaliter visitabunt. Iidẽ patriarchæ & archiẽpiscopi à suis vel suffraganeorũ suorũ ecclesiis cathedralibus pro procuratione vnius diei siue in victualibus siue à volentibus in pecunia , vltra lx. A monasteriis verò &

de eo qui est in insula Maioricarum vt teneatur respōdere regno Nauarræ: vt patet s. §. statuimus. vbi dicitur illi adiacere &c.

Abbatissæ monasteriū egredi non debent.

a *Abbates.* de abbatissa verò dicit Archidiacon' ꝙ etiam pro visitādis monasteriis sibi subiectis ei non licet egredi monasterium: per textum in ca.j.de sta. reg.li.vj.ibi, quacunque ratione. sed debet per alium visitationem facere: circà quod vide no. in cle. j.in princ.eod.titu.in glo. istorum. mouetur etiam Archidiac. quia quod generaliter scriptum est, generaliter est accipiendum.c.ij.de coniugi. leproso. Item fortificatur prohibitio in eo quòd ibi duo casus excipiuntur: in aliis ergo stet valida. de deci.ad audientiā. xxxj.distin. omnino. xxxj. q. j. quomodo &c.viij.dist.si cōsuetudinem. Et licet textus ille nō videatur loqui de abbatissa, nihilominus appellatio monachorū includit abbates vbi de salute animæ agitur. c.fi.de simo. Item ibi in §. verū. exprimit de abbatissa. & hæc opinio multum sapit honestatem. de quo per Io.And. in dicto c.j.de statu regula.in vj.& dixi in tractatu visitationum.q.ij.

Monachorum appellatione includuntur abbates.

b *Patriarchæ.* Not. patriarchæ.& sicut c. exigit,extendit.c.Romana.de cēsi. ita fortius vna clausula debet extēdere aliā. ar. in l. doli clausula. de verb.obli.& c.secundo requiris. suprà de appel.& l.iij.ff.vi bo. rap.Ioan.Franc.

c *Dici.* hoc intelligo nisi quando ex causa oporteret visitantem ibi stare per plures dies ex causis necessariis, & culpa visitandorum: vt habetur in ca. conquerente. de offici.ordi. tunc enim sibi debent imputare visitandi: quia necessitas legem non habet. de quo plene dixi in tractatu visitationū. quæst.iiij.primę partis.Ioan.Franc.

d *Nominantur.* vt no. in d.ca. cùm apostolis. super verbo, decani.Ioan.Franc.

e *Consueuerint.* hoc dicit propter ea quæ

ecclesiis aliis ac prioratibus secularibus vel regularibus habentibus collegium xij.vel plurium personarum, vltra quinquaginta. Ab habentibus verò minus collegium,& quibuslibet aliis ecclesiis,prioratibus atque locis, vltra quadraginta. Episcopi etiam à cathedralibus ecclesiis, vltra quinquaginta:à monasteriis verò aliisque ecclesiis & prioratibus secularibus vel regularibus habentibus collegium xij. vel plurium personarum,vltra xl. Ab habentibus verò minus collegium, & ecclesiis aliis seu prioratibus vel locis quibuslibet, vltra triginta. Abbates[a] vero à suis monasteriis vel prioratibus simile collegium vel maius habentibus, vltra viginti. Ab habentibus verò minus collegium & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus atque locis,vltra xvj. Archidiaconi vltra decem turoneñ.argenti valorem non audeant recipere quoquo modo. Si verò prælati,patriarchæ,[b] archiēpiscopi,episcopi, & personæ ecclesiasticæ proximè nominati, ex priuilegio apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti patriarchę seu archiēpiscopi ab eisdem suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralib' vltra quadraginta. A monasteriis quoque & ecclesiis aliis ac prioratibus secularib' vel regularibus habentibus collegiū duodecim vel plurium personarum, vltra triginta. Ab habētibus verò minus collegiū,& ecclesiis aliis,prioratibus, siue locis & subditis quibuscunque, vltra xxviij. Episcopi quoq. à suis cathedralibus & quibuslibet aliis ecclesiis, monasteriis, prioratibus atque locis, vltra viginti. Abbates etiā vltra decem,necnō archidiaconi vltra quinque turoneñ.argenti valorem recipere non præsumant. Ita quod expensæ seu sumptus vniuersi seu taxatio pecuniaria huiusmodi procurationis totius diei,[c] videlicet in pecunia vel victualibus & necessariis aliis prædictā summam vel valorē aliquatenus non excedat: nec vltra dictas summas vel taxationes seu valores earum prætextu cuiusuis consuetudinis vel aliàs, vel

A ab ipsis prælatis vel familiaribus earundem quicquam exigere vel recipere liceat etiam à volentibus, quando ex conuentione vel consuetudine minus soluere consueuerint, quòd propter prædicta non plus soluant. Illud quoque quod de archidiaconis superius diximus ordinandum, locum habere volumus etiam in decanis, præpositis, aliisque personis ecclesiasticis superius non expressis, quibus visitationis officium, & procurationis receptio ex priuilegio sedis apostolicæ vel de iure seu consuetudine B competere dinoscuntur. Decanis ruralibus duntaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archipresbyteri nominantur:[d] circa quos in receptione huiusmodi procurationis id quod supra statutum est de aliis archipresbyteris, volumus obseruari. Nostræ tamē intentionis existit, quòd si ex conuentione vel consuetudine tam ecclesiæ cathedrales quàm collegiatæ, & aliæ quælibet seculares, ac etiam monasteria, prioratus conuentuales, & C loca alia quæuis ecclesiastica, earumque capitula, collegia seu conuētus, rectores etiam & personæ prælatis quibusuis suis visitantibus (vt præfertur)minus debeant vel consueuerint[e] quàm per nos superius est statutum, ad soluendum vltra conuentionem vel consuetudinem huiusmodi nullatenus adstringantur, sed super his circa eos consuetudo & conuentio huiusmodi obseruentur. Huiusmodi etiam moderationes & taxationes ad prælatos quoslibet, qui prætextu cuiusuis consuetudinis in D monasteriis siue locis aliis ecclesiasticis gratis recipiantur ad pabulum charitatis, [f]extendimus & etiam prorogamus: [g] prouiso nihilominus quòd in locis quibuslibet secundum quòd maior vel minor rerum copia fuerit in eisdem, necnon iuxta maiorem vel minorem personarum & euectionum [h] numerum huiusmodi visitantium, expensarum maiorum vel minorum debita moderatio teneatur,ita tamen quòd maiores expensæ non excedant summam superius limitatam.

habētur in c. cùm ex officij.de præscrip.& no.in cle. ad nostrū. circa prin.de cēsi.ad- de ꝙ habetur per Io. And.in addi. Spe. in tit.de cēsi.in fine.& in mercu.super regula,plus semp. de reg. iur.li.vj.& in c.fi. eo. titu.& libr.& per Lapū allegatione xxx.

f *Charitatis.* hoc dicit propter ea quę habentur in cle. ad nostrū.circa fi. de censi. & in dicto ca.cùm apostolus.ad fi.

g *Prorogamus.* patet ergo hic, & infra ver.præmissis.ꝙ hęc constitutio quamuis *etiā pœnalis* extenditur ad casus similes ex identitate rationis: quasi tunc non dicatur extensio: quia ꝙ est ex ratione, est & ex mente: vt not. in ca.si postquam.de elec.lib.vj.& in ca.sciant cuncti.præsertim vbi est omnino eadē ratio.not. de tempo. ordi.c.j.eo.lib. & no. Archi.de pœn.di.j.c. vulgaris.in §. pœnæ. aliàs secus:vt not. Butriga. in cle. j. de rescriptis.facit deci.cclxvij.ꝙ no.Ioā.And. in nouella. de re. iu. odia.ad fi. & in cle. j. de consangui. & affi. & in cle. auditor. de rescrip.& in cle. j. de fo.cōpe.& per Bar.in leg.furti.§.fi.ff. de iis qui no.infam. & Butri.de præb.in c.dilectus. facit l. vt tantū. §.j.ff.de seru.corrup. & ꝙ habetur in l.j.ff. de le. j. & in l. maximū vitiū. C. de libe. & posthu.& l. si quis seruo.Cod. de fur. & Butri.in cle.j.de offi. vica.& in authē.quas actiones.C.de sacros. eccle.& in l. ij. C. de pa.qui filios distra.& per modernos in l. si verò. §.de viro. ff.soluto matrimonio.vide Ioā.de Milis in repertorio in verbo, lex siue constitutio &c. habebit locū enim in speciali visitatione de qua in c.excōmunicamus. in §. adiicimus.de hæreti. & in ea de qua in ca. Eleutheri'.xviij. q.ij. & in ea de qua in ca. seruitiū.eod. causa & quæstione.de quibus no.in c.accedētes. de præscrip.& in c.præterea. de iure patro. & in c. ,curationes. de censi. & in omnibus aliis similibus procurationibus.

Constitutio etiā pœnalis extenditur quandoque ad casus similes ex identitate rationis: quasi tunc non dicatur extensio: quia ꝙ est ex ratione, est & ex mente.

h *Euectionum.* & an numerus

numerus personarum & euectionum debeat aliàs esse equalis, vide plenè per docto. in cap. cum ad quorundam. de excessibus præla.& dixi.ś.q.proxima.circa princ.

a *Pœnæ.* vt quos Dei timor & cap.de vita & honesta. cle, vt clericorum.lxxxij.di.plurimos.&.ca.fœlicis.§. præmissis.de pœnis.li.vj.quia non semper omnia deducuntur in iudicium, & ideo sola prohibitio quandoque parum proficit: & inter leges illa dicitur imperfecta, in qua nulla pœna deuiantibus tancitur,vt refert dicere Macrobium Io. Andr. in dicto cap. exigit. de censi. Et nota hic imponi pœnam pecuniariam pro delicto,quia non applicatur visitanti, neque parti, sed ecclesiæ. sic & quando esset applicanda pauperibus, vt in cap.ad liberandam. de Iudæis. & in cap. quia plerique. de immu. ecclesia. etiam vsque ad quadruplū. xviij. distinctio. quoniam quidem.j. quæst. vij. sancimus. xxiij. q.j. militare. Si autem applicaretur visitanti, procederet de radice auaritię & cupiditate, & ideo imponi non posset nisi in casibus à iure expressis.capi.licet.de pœnis. xvj. quæstio. vj. cognouimus.& capi. de lapsis. cum concord.xvj. quæstio. ij. cum deuotissimam. & de rap. in archiēpiscopatu. quia nec conuentionalis in foro ecclesiastico exigi debet, aliàs modestiæ pontificalis obliuisceretur qui inhonestis quæstib' anhelando desideraret cum aliena iactura ditari.cap.suam. & capi. constitutus. de pœnis.nisi pro mensura interesse.cap.dilecti.de arbitris. Est enim naturæ cōgruum, eas tantum pœnas exigi quæ cum competenti proferuntur moderatione,vel à legibus certo fine conclusæ statuuntur. l. j. Cod. de sentent. quæ pro eo quod interest profe. hoc tenent Cardinalis & Butri. post Hostien.in.d. capi. dilecti. sed Abbas contra, & male, saltem in spiritali & ecclesiastico. Ioan. Franciscus.

Lex quæ deuiantes non punit, est imperfecta.

Pœna pecuniaria quādoque imponitur pro delicto.

b *Duplum.* hoc sumptum est ex cap.procurationes. in fin. de censib.& ca.quia plerique. de immuni. eccle. & credo quòd in isto duplo computetur exactum & receptum. facit. xxiij. quæst.j.militare.xviij.distinctio.quoniam.j.quæst.j. concussionis.& capi.exigit.de censib.lib.vj.vbi nota illud quòd hic dicitur de familia, & quòd prælatus tenetur de facto ipsorum,facit.lxxxvj.di. an. putatis. & de elect. generalis.§. fin. Ioan.Franc.

c *Extunc.* scilicet elapso secundo mense, vt not. in dicto capit. exigit. super ver. extunc. & facta restitutione statim sunt absoluti: sine alia sententia. lxxxj. distinct. si qui. cum suis. & de spon.in ca. non est.Ioan.Andr.

d *Laicus.* puta cocus. cle. ad nostrum. de censib. vel notarius, vel alij de quibus in cap. Romana. §. procurationes. de censi. & ibi not. de sigillatoribus. quod tamen debet intelligi secundum quòd ibi declarat Ioannes Andr.in nouella.Ioā. Franc.

e *Remissionem.* hoc sumptum est ex cap. exigit.de censi. libr. vj.vbi not.quòd quis rem suam vel sibi debitam remittere non potest,licet in re sua quis sit moderator & arbiter.l. in re mandata.Codic.mandati. & nihil tam naturale &c.vt in.§.per traditionem. instit. de re. diui. Et si post restitutionem factam ille iterum donaret, credo idem propter verba hic geminata, scilicet remissionem liberalitate vel gratia, quia præsumeretur in fraudem facta, arg. ff. de dona. inter virum & vxo. leg.si sponsus. §. rectē. &. ff. ad Velleia. leg. quamuis. §. si cum essem. & quod habetur in cap.commissa de elect. cum si.& quod not. xiiij. quæstio.iij. plerique. & in cap. quanto. de priuile. Licet Ioan. Andr. videatur innuere contrarium in simili in cap. statutum. circa fi. de rescript. libr. vj. super verb.remissione. per leg. sed si ego. ff. ad Velleia.& ea quę habentur in cap. Gemma.de spō. quia aliàs facilè fieret fraus legi &c. Ioan. Andr.

Rem suam vel sibi debitam quis quandoque remittere nequit.

f *Statuimus.* concor. cum dicto capi. cum apostolus.§.fi.de cēsib.

g *Charitatiuum subsidium.* quod ex manifesta & rationabili causa tantum peti potest cum charitate, vt dicto cap. cum apostolus. §.

Charitatiuum subsidiū quare et à quibus peti potest.

Insuper prędictis omnibus archiēpiscopis,primatibus,episcopis, & aliis superius nominatis visitantibus ne vltra conuentionem vel consuetudinem huiusmodi circa personas & loca vbi fuerint, nec vltra moderationes & taxationes prædictas quicquam præsumāt recipere districtius nihilo minus inhibemus. Volentes etiam constitutionem præsentem pœnæ [a] adiectione iuuari, statuimus quòd si dicti visitantes per se, vel (si ex priuilegio eis competat) per alios visitationis officium exercuerint, & procurationes receperint (vt præfertur) ipsi, vel familiares eorum vltra taxationes prædictas aliquid sciente exegerint vel receperint etiam à volētę, duplum [b] eius quod ipsi iidem prælati vel eis scientibus aut ratū habentibus eorum familia taliter exegerint vel receperint, intra duos menses post receptionem seu scientiam huiusmodi ecclesiis,monasteriis,& C aliis locis à quibus illa receperint, restituere teneantur. Si vero dictis prælatis per alios visitantibus, hi qui pro eis visitationis officium exercebunt, per se vel alios vltra moderationes seu taxationes prædictas quicquam exegerint seu receperint etiam à volentibus, duplum eius quod vltra receperint, ecclesiis & monasteriis vel locis aliis à quibus id receptum fuerit, intra præfatum terminum restituere teneantur. Alioquin ex tunc dicti prelati qui vltra moderationes & taxationes prædictas seu conuentionem D vel cōsuetudinem huiusmodi receperint in pecunia numerata,duplum ipsum eisdē ecclesiis,monasteriis, siue locis vltra dictū tempus restituere differētes,ingressum ecclesiæ sibi nouerint interdictum. Hi vero pro dictis prælatis visitationem huiusmodi(vt premittitur) exercentes, ab officio & beneficio nouerint se suspensos, quousque grauatis ecclesiis, monasteriis, siue

A locis de huiusmodi duplo pecuniariam satisfactionem impendant. Adiicientes constitutioni præsenti quòd si quis de familia prælati personaliter visitantis,aliquid vltra moderationes & taxationes præfatas per se vel alios prælato ignorante nec ratum habente receperit ab ecclesiis, monasteriis, & locis aliis visitatis, duplum eius quòd vltra receperit, de suo proprio intra B duos menses post receptionem huiusmodi ecclesiis,monasteriis & locis aliis à quibus illa receperit,reddere teneatur: Alioquin extunc [c] recipiens,si clericus fuerit, tam diu ab officio & beneficio sit eoipso suspensus. Si vero laicus, [d] tam diu ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictū, & à cōmunione eucharistiæ ipso facto nouerit se suspensum, donec de duplo huiusmodi grauatis ecclesiis, monasteriis siue locis satisfecerit cum effectu: Nulla eisdem vltra moderationes & taxationes prędictas recipientibus in his donātium remissionem [e] liberalitate vel gratia vaitura. Cæterum moderationes & taxationes huiusmodi in illis locis volumus obseruari, in quibus id fieri poterit secundum ecclesiæ, monasterii, vel loci alterius facultates. In aliis autem tantam præcipimus modestiam adhiberi, quòd per hæc quæ ad exonerationem locorum ecclesiarū statuenda prouidimus, non doleāt se grauari,nec per hoc dicti prelati exigendi amplius quàm ipsi subditi pati possint, indultam sibi existiment potestatem. Præmissis quoque adiiciendo statuimus, [f] quòd si dicti prælati vel aliquis eorundem ex apostolica indulgentia vel consuetudine seu de iure petant sibi ab ecclesiis,monasteriis,& locis aliis,eorūque capitulis, collegiis,vel conuentibus,rectoribus, seu personis moderatiuum seu charitatiuum [g] subsidium exhiberi, nō possint à singulis ecclesiis,monasteriis,

prohibemus. hæc enim duo simul requiruntur, & quia hæc est charitas, non currit contra eam præscriptio, secundum Hostien.aliàs multum longè à paterna pietate videretur, si

p præpositi subditis suis graues existerẽt, quos in cunctis necessitatibus pastoris debent more fouere. & potest episcopusmet compellere eos ad hoc soluendum, secundum Innocentium & Hostien. allegant xliij. distin. qui emendam. dum tamen non excedant, vt in c. sanè. &. c. cum ad quorundã. de excessibus prælato.

alias posset appellari secundum communem sententiam doctorum ibi, per quã appellationem essent tuti ab excommunicatione. & vbi esset dubium, superioris arbitrio esset determinandum. arg. x. q. iij. quia cognouim⁹. &. xj. q. j. si clericus. & nota. in d. c. cum apostolus. Adde quę plenè habentur per Innocen. in. c. ex parte. de verb. sign. & Butri. in. ca. venerabilis. de cẽsibus. Quæ autem sint iustæ causæ petẽdi charitatiuum subsidiũ, vide Oldra. in cõsilio ccv. quod incipit, circa propositam quæstionem. & ꝓ possint prelati cõuocati ad concilium generale imponere clero charitiuũ subsidium, tenet Innocẽ. in c. j. de statu monacho. & not. x. q. iij. vnio. & quid de priore generali ordinis Camaldulensium, an pro expensis factis in sua promotione, & communi seruitio cameræ apostolicę, posit à subditis petere charitatiuum subsidium, & quando per episcopos posit exigi, vide per Calderi. in cõsilio. xxx. in titu. de censib. Et adde quòd ad subsidium impositum per papam tenentur cardinales, etiam pro beneficiis quæ tenent vt administratores. Et quædam alia circa subsidium papę, vide per Lodouic. in consilio. cccxcviij. Adde etiam quod si capitulum sede vacante statuit & iurat de minuendo charitatiuo subsidio, potest postea soluere debitam summam, constitutione huiusmodi non obstante, secundum Lapum allegatione xx. Consulo quòd clerici impetrent à sede apostolica priuilegium ad instar priuilegij cleri Paduani, dudum à sede apostolica obtenti, quòd pro charitatiuo subsidio non possint grauari vltra certam & specificam summam soluendam in termino annorum duorum, maximè propter crebras translationes quæ hodie fiunt cum magna iactura cuiusque cleri. Adde etiam quòd an à pœna suprapposita, & non repetita hic, scilicet quando exigeretur subsidium charitatiuum vltra taxam prædictam valeat exigens, maximè si exigat à sponte soluentibus, excusari, videtur tenenda conclusio Lapi allegatione. xxxviij.

a *Florenum.* quid si mutentur monetæ, & facultates ecclesiarum crescant? Vide quæ plenè habentur in capi. quanto. & cap. olim. de censi. Et hæc intelligo, nisi super hoc in aliquibus partibus essent beneficia taxata ad minorem summam, quia tunc illa taxa esset seruanda: quod videtur esse de mente huius constitutionis, & probatur ex notatis in Clement. si beneficiorum, de deci. in glos. in verbo, taxationem. facit ad hoc extrauagans Ioan. xxij. quæ incipit, suscepti. iunctis declarationibus quæ super ea emanauerunt, de quibus plenè habetur in dicta clemen. si beneficiorum. quas doctores post glossam dicunt extendi debere ad casus similes.

b *Vendicare.* simile in. c. j. de statu regu. li. vj.

c *Cisterciensis.* propter istud verbum patet quòd clemen. ad nostrum. de censi. quæ principaliter propter Cistercienses facta fuit, de quibus hic subiicitur, inquantum presertim loquitur de charitatiua hospitalitate, remanet in suo vigore. & quomodo per clausulas derogatorias consuetas poni in literis legatorum, derogetur derogatoriis clausulis contentis in priuilegiis huiusmodi monasteriorum super procurationibus soluendis, vide plenè per Fride. de Senis in consilio. cc. xxxiij. & plura dubia circa mandatum apostolicum de compellendo exempros ad contribuendum cum aliis clericis ad onera legatorum & nuntiorum sedis apostolicæ, vide per eundem Fride. in consilio. cxxxviij.

sive locis pro subsidio huiusmodi vltra petere vel recipere (etiam à volentibus) nisi quantum ascenderent singulæ procurationes in pactum per nos superius moderatum, quas iidem prælati possent recipere, quando ex priuilegio per alium visitarent. Porrò turon. prædictos tales fore intelligimus, quòd xij. ipsorum valeant vnum florenum [a] auri boni puri, & legalis ponderis, ac cunij Florentini. Per constitutionem autem huiusmodi nolumus quòd prædicti prælati vel alij quibus visitationis officium & procurationum receptio ex priuilegio sedis apostolicæ, vel aliàs de consuetudine vel de iure competere dinoscuntur, ius visitandi seu procurationes recipiendi sibi valeant vendicare. [b] Nec per constitutionem eandem aliis constitutionibus super præmissis per prædecessores nostros dudum editis, quo ad alia contenta in eis aliquatenus derogetur. Insuper abbates Cistercien. [c] ordinis sua monasteria visitantes, sub præfata constitutione nostra nolumus comprehendi, cum super his per aliam constitutionem nostram duxerimus specialiter prouidẽdum.

B. Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginam nostrarum constitutionis, intentionis, inhibitionis, adiectionis, & præcepti ac voluntatis [d] infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem [e] omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. [f]

A d *Voluntatis.* de importantia istorum verborum, vide gloss. in cap. statutum. de hæret. libr. vj. & in clemen. de offic. vica. & in cle. j. de rerum permut. & in cap statuimus. de offic. deleg. in. vj. & ca. vt litigantes. de offic. ordin. eo. libr. & per Butri. in cap. præterea requisisti. de appel. & Abb. in cap. cum te. de re. iudi. De verbo autem iniungimus, habetur in clemen. quia cõtingit. de reli. domi. De verbo volumus, per Abb. in. c. fi. qui fil. sint legiti. De verbo decernimus, no. in cle. generalem, de æta. & qualita. & in cle. per literas. de præbend. & in cle. si vna. de rebus eccle. non alie. & in cle. quamuis. de app. & in cle. literas. de rescript. in capi. fin. de verb. sign. libr. vj. De verbo censemus, in cle. j. de proba. De verbis simul iunctis, decernimus & declaramus, in capi. j. de cleri. ægro. libr. vj. Adde quòd quandoque ista verba impropriantur per capi. in his. de verbo. signifi. Adde decis. ccvj. in anti. quæ incipit, vtrum si contra reum. secundũ scilicet subiectam materiam, & quando in materia magis est erratum quàm in forma. sic & vbi papa loquitur vt magister, vt in. cap. literas. de restitu. spolia. &. ca. cum Marthæ. de celebratione missarum.

e *Indignationem.* humano more loquitur, quoniam nõ indignatur neque irascitur Deus. xxxij. q. iiij. incommutabilis. & not. in ca. si quis presbyterorum. de rebus ecclesiæ non alie. vbi probatur quòd ista important talem anathemate feriendum quo Deus iratus animas percutit. Vel potest dici quòd etiam aliàs iudicis arbitrio puniri posit & debeat, ex quo non est certa pœna statuta, per ea quæ habentur in capi. de causis. de offic. dele. & cap. super his. de accu. & cap. si. de dolo & contuma. &. l. j. de iure deli. no. in ver. vlt. in. cap. si canonici. & in ver. condigna. in. capi. quia plerique. de offi. ordin. lib. vj. Adde etiam quòd pœna maledictionis est pœna æterna, vt not. Ioan. Andr. in cap. Romana. in versic. penulti. super ver. maledictionem. de censi. lib. vj. in nouella. post Hostien. iniungitur enim pro quolibet mortali peccato. Genesi. iij. & non remittitur nisi restituatur &c. de vsur. cum tu. nec aliter potest absolui. xiiij. quæst. iij. si res. & in regula, peccatum. de reg. iur. vbi iudex, id est episcopus, non potest dispensare, aliàs secus, vt not. in cap. licet. de pœnis. Adde quod refert Ioan. Andr. in cap. j. in fin. de supplen. negli. præla. libr. vj. in nouella. & quòd per salutationem papæ & osculum talis indignatio remittatur, videtur tenere Ioan. Andr. in solutione. vj. libr. in nouella. licet post excommunicationem propterea non consequeretur absolutionem. clemen. si summus. de sent. excom.

f *Incursurum.* & sic est canon ferendæ sententiæ, & non latæ, vt probatur in. ca. relatum. de iure patro. & mitius agitur cum lege quam cum homine. ca. si celebrat. de cleri. excom. mi. l. Celsus. ff. de arbi. ca. dolentes. de celebr. miss. & habetur in. ca. vnico de sagittariis. in c. vno de eo qui fur. or. suf. secus si diceretur, excommunicamus sic facientem &c. & ita intelligitur. ca. j. de deposito. &. ca. Salonitanæ. xliij. distin. de quo plenè in. ca. sicut tuis. de simo. & in. l. in criminali. C. de iurisdi. om. iudi. Et ꝓ monitio debeat præcedere, vide per glossam in clementi. attendentes. in fi. de sta. regula. etiam cõtra rebelles visitare volentibus & illos impedientes. vbi autem ipso facto pœna incurreretur, licet requireretur quod deberet de excessu constare parte citata, tamen absque alia sententia declaratoria posset pœna publicari & exigi, & hoc sufficeret per no. in ca. pro humani. in fi. de homi. lib. vj. & in cle. præsenti. de censi. & in cle. multorum. in fi. de pœnis. & ita intelligi potest Lapus allegatione. cxxxv. & no. in. c. commissa. de elec. clemen. j. de sequest. pos. & fruc. & in. cap. eum qui. de præb. in vj. & decis. xiij. in antiquis. & adde quod not. gl. in cle. j. de immuni. eccle. super ver. pro infectis.

Datum.

a *Datum.* de concernentibus datas, vide plenè per Ioan. And. super data libr. vj. in glo. Et quare non ponatur indictio, sed solum anni pontificatus, ibi vide plenè in nouella, & an error in talibus vitiet. Et adde quòd vsque ad tempora Eugenij nõ ponebantur in literis apostolicis anni domini, prout factum est ab eius tempore citra, & hodie fit, ad facilioremhabendã notitiam temporum tunc currentium. vnde error in illis haberet vitiare rescriptum, per ea quę plenè allegat Ioan. And. ibidẽ, maximè propter stylum cãcellariæ, qui etiam habet quod vltimum verbum temporis debet complere vltimam, lineam, qui stylus est attendendus, vt in. c. quam graui. in fine. de crimine falsi. cum similibus. Et adde ꝓ à natiuitate domini, id est ab ipso die natiuitatis Iesu Christi, & non à die circuncisionis, est computandum & incipiendum principium anni in Romana curia, vt vult deci. in nouis. 50. Item ꝓ secũdum cursum Franciæ & Anglię, annus incarnationis non incipit post annum natiuitatis, sicut secundum cursum Romanę curiæ, sed post mensem Martij concurrunt sub eodem numero tam annus à natiuitate precedens, quàm annus incarnationis sequens, vt vult alia decisio in nouis numero decimo octauo. Et adde quòd mẽsis intelligitur tot dies habere quot habet mensis in quo negotium faciẽdum occurrit: & quod deficit in mense occurrenti, suppletur de mense sequenti not. Ioan. And. in c. quàm sit. de electio. libr. vj. & ita cõmuniter seruatur, vt no. Butri. in c. licet. de sup. neglig. præla. & Bar. in. l. cum bissextus. ff. de verb sig. licet Host. dixerit pẽdere ex arbitrio iudicis, qui magis debet ampliare q̃ arctare. Adde ꝓ dies incipit à media nocte more Romano. l. more Romano. ff. de feriis. & adde no. in. c. consuluit. de of. de leg. Quid autem de loco loci, vide Bart. in. l. cum tabernam. §. idem quæsit. ff. de pigno. per Ioan. An. in nouella. in cap. abbate sanè. de re iudica. libr. vj. & in capit. inter. de fide instrumento. Et omnino vide glossam in capi. pronuntiandum. de consecra. distinctio. iij.

Mundus iste pelagus est.

Lucæ. 8.

Ecclesia, fidelitũ congregationẽ comprehendit.

Schismatici tunicam domini inconsutilem scindere mutantur.

Datum [a] Auenione. xv. caled. Ianuarij, pontificatus verò nostri anno secundo.

DE CELEBRATIONE missarum.

Ioannes xij.

Narratis perturbationibus plurimis quæ ecclesiæ præsertim per hæreticos inferuntur, ordinat Romanus põtifex quòd dum missæ celebrãtur, in quibus deuotius oratur, certæ preces hic expressæ ad Deũ effundantur. Et vt Christiani ad id sint promptiores, vigiti dies indulgentiarum cunctis hoc facientibus elargitur. Aduerte quòd sub hoc tit. aptè potuisset locari extrauagans, docta. quæ est supra de vita & hone. clert. vt ibi tractatum est.

CAPIT. VNICVM.

DIscipulorum Christi gesta nos instruunt, vt in pelago huius mundi procella surgente, ad diuinum confugium recurrere debeamus. Illi quidem commotione maris adeo grandi facta vt fluctus in nauiculam quam Iesum sequentes intrauerant operirent, Christum dormientem vocibus excitarunt supplicibus, & aduersus ingruentes tempestatis impetus ab eo salutis præsidium postularunt. Cum itaque catholicam ecclesiam, quæ cõgregationem fidelium comprehendit, videamus (quod dolentes referimus) pacis æmuli, zizaniorumque satoris malitia procurante, discordiarum flatibus concitatam, earumque fluctus adeo eleuatos quòd quasi operiant ipsam totam, hæreticos insuper ecclesiã ipsam cernam⁹ & schismaticos impugnare ferociter, ac vt inconsutilem domini tunicam scindant, multipliciter laborare: Cum fratribus nostris deliberatione præhabita diligenti, expediens (immo necessarium potius) æstimamus, vt ad illum qui ad dexteram patris residet in excelsis, qui caput est cõgregationis eiusdẽ, cuique potestas omnis tam in cœlo quàm in terra noscitur tradita, eiq; venti & maria obsecundant, leuemus cũ manibus corda nostra, ipsumque deuotis pulsantes precibus, apud eum sedulis orationibus insistamus, vt insurgentes præmissæ fremitus tempestatis, quæ quasi vniuersorum Christicolarum regna concutit, subditos contra dominos violato fœdere erigit, hæreticis & schismaticis ac rebellibus ecclesiæ Dei, insurgendi contra ipsam, eiusque iura vsurpandi insania damnabili ausum pandit: flatus cessare, fluctusque prædictos quiescere sua faciat omnipotenti virtute, Cordaque hæreticorum, schismaticorũ, aliorumque rebellium ad Dei ecclesiæ vnitatem ac deuotionem inclinet & habilitet: vel forsan, cum præmissis pertinaciter intendant persistere, ipsorum elidat superbiã, eorumque obstinatam malitiam suę virtute dexterę conterat & prosternat. Corda quoque subditorum ad eorum superiores, & eorum superiorum conuertat ad subditos, ipsosque dissidentes in concordiæ vnitate conciliet & confirmet, sicque det ipsis superioribus præsidere, quòd sic regnent vt dirigantur, eorumque regimen cedat subditis ad salutem perpetuam, quietem & pacem: nobisque ipse cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur, modos & vias aperiat, per quos hoc quod in votis gerimus, efficaciter promouere possimus. Et quia in missarum solenniis ad Deum consueuerunt preces effundi deuotius, de eorũdem fr. con. ordinamus quòd in singulis missarum celebrationibus post dictũ à celebrante Pater noster, responsioneque secuta, antequam in missa vlterius procedatur, illud canticum, Lætatus sum in iis quę dicta sunt mihi. totum, cum Gloria patri. à religiosis, clericis, & aliis literatis præsentibus cum deuotione dicant. Et primo dicantur Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et pòst isti versiculi subsequantur, Domine saluos fac reges, Et exaudi nos in die qua inuocauerimus te. Saluum fac populum tuum domine, & benedic hæreditati tuæ, Et rege eos & extolle illos vsque in æternum. Fiat pax in virtute tua, Et abundãtia in turribus tuis. Domine exaudi orationem meam, Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiscum, Et cum spiritu tuo. Collecta.

Prouidentia diuina est infallibilis.

Pax in terra quibus precibus à Deo peti debet.

Psalm. 121.

Ecclesiæ tuę quæsumus dñe preces placatus admitte, vt destructis aduersitatib⁹ & erroribus vniuersis, secura tibi seruiat libertate. Per dñm nostrum. Hostium nostrorum quęsimus domine elide superbiam, & eorum contumaciam dexteræ tuæ virtute prosterne. Per Christum dominum nostrum. Amen. Benedicat celebrans consequenter. Nos autem Christifideles ad exequendum supradicta promptius donis volentes spiritalibus animare, omnibus verè pœnitentibus & confessis tã his celebrantibus, quàm ipsis assistentibus obseruãtibus supradicta, quàm aliis preces tunc deuotas Deo fundẽtibus, pro præmissis diebus, & missis singulis quibus hæc fecerint, xx. dies de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, de iniunctis sibi pœnitentiis relaxamus. Nulli ergo &c. Datum. xij. calend. Iulij anno. xij.

DE RELIQVIIS ET VENERATIONE sanctorum.

Sixtus quartus.

Qui cõceptionem immaculatæ virginis deuotè celebrabunt, & in eodẽ festo & eius octauis officio intererunt, tales tribuũtur indulgentiæ quales cõsequuntur Christifideles in corporis Christi solennitate.

CAPITVLVM PRIMVM.

GVm præexcelsa meritorũ insignia, quibus regina cœlorum virgo Dei genitrix gloriosa sedibus prelata æthereis, sideribus quasistella matutina prærutilãs, deuotæ

uotæ consideratione indagine perscrutamur, & intra pectoris arcana reuoluimus quòd ipsa (vtpote via misericordiæ, mater gratiæ & pietatis, amica humani generis consolatrix) pro salute fidelium, qui delictorum onere grauantur, sedula oratrix & peruigil ad regem quem genuit intercedit: dignum (quin potius debitum) reputamus vniuersos Christifideles vt omni potenti Deo (cuius prouidentia eiusdem virginis humilitatem ab æterno respiciens, pro reconcilianda suo authori humana natura, lapsu primi hominis æternæ morti obnoxia, eam sui vnigeniti habitaculum sancti spiritus præparatione constituit, ex qua carnem nostræ mortalitatis pro redemptione populi sui assumeret, & immaculata virgo nihilominus post partum remaneret) de ipsius immaculatæ virginis mira conceptione gratias & laudes referant, & instituta propterea in Dei ecclesia missas & alia diuina officia dicant, & illis interfint, indulgentiis & peccatorum remissionibus inuitare: vt exinde fiant eiusdem virginis meritis & intercessione diuinæ gratiæ aptiores. Hac igitur cõsideratione inducti, eiusdem omnipotentis Dei, ac beatorũ Petri & Pauli apostolorum eius authoritate cõfisi, authoritate apostolica hac in perpetuum valitura constitutione statuimus & ordinamus quòd omnes & singuli Christifideles vtriusque sexus, qui missam & officium cõceptionis eiusdem virginis gloriosæ, iuxta piam, deuotam & laudabilem ordinationem dilecti filij magistri Leonardi de Nogarolis clerici Veronensis notarij nostri, & quæ desuper à nobis emanauit missæ & officij huiusmodi institutionem in die festiuitatis conceptionis eiusdẽ virginis Mariæ, & per octauas eius deuotè celebrauerint & dixerint, aut illis horis cano nicis interfuerint, quoties id fecerint, eandẽ prorsus indulgentiam & peccatorum remissionẽ consequantur, quam iuxta felicis recordationis Vrbani iiij. in concilio Viennensi approbatę, ac Martini quinti & aliorũ Romanorum põtificum prædecessorum nostrorũ constitutiones, consequuntur illi qui missam & horas canonicas in festo corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi à primis vesperis, & per illius octauas iuxta Romanæ ecclesiæ constitutionem celebrant, dicunt, aut missæ officio & horis huiusmodi intersunt: præsentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis dominicæ M.cccclxvj.iij.Calen.Martij, pontificatus nostri anno vj.

Dei genitrix est pro peccatorib⁹ sedula oratrix.

Conceptionis diuæ virginis officium à quo fuit ordinatum.

Idem in eadem materia.

Excommunicationem ipso facto incurrunt prædicatores asserentes diuam virginem in peccato mortali fuisse conceptam: qui etiam dicunt quòd festum conceptionis eius celebrantes grauiter peccant. Et vult præsentem constitutionem in locis populosis publicari.

CAPITVLVM. II.

GRaue nimis gerimus & molestum, cum sinistra nobis de quibusdam ecclesiasticis personis referuntur. Sed in eorum qui ad euangelizandum verbum Dei sunt deputati, excessibus prædicando commissis, eo grauius prouocamur, quo illi periculosius remanent incorrecti: cùm facilè deleri nequeant, qui multorum cordibus sic publicè prædicando diffusius & damnabilius imprimuntur errores. Sanè cùm sancta Romana ecclesia de intemeratæ semperque virginis Mariæ conceptione publicè festum solenniter celebret, & speciale ac proprium super hoc officium ordinauerit: nonnulli (vt accepimus) diuersorum ordinum prædicatores in suis sermonibus ad populum publicè per diuersas ciuitates & terras affirmare hactenus non erubuerunt, & quotidie prædicare non cessant, omnes illos qui tenent aut asserunt eandem gloriosam & immaculatam Dei genetricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse hæreticos: eiusdem immaculatę conceptionis officium celebrantes, audientesque sermones illorum qui eam sine huiusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare grauiter. Sed & præfatis prædicationibus non contenti, confectos super his suis assertionibus libros in publicum ediderũt: ex quorum assertionibus & prædicationibus non leuia scandala in mentibus fidelium exorta sunt, & maiora meritò exoriri formidantur in dies. Nos igitur huiusmodi temerariis ausibus ac peruersis assertionibus ac scandalis quæ exinde in Dei ecclesia exoriri possunt (quantum nobis ex alto conceditur) obuiare volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiã, sed de nostra mera deliberatione & certa scientia huiusmodi assertiones prędicatorum eorundem, & aliorum quorumlibet qui affirmare præsumerent, eos qui crederent aut tenerent eandem Dei genitricem ab originalis peccati macula in sua conceptione præseruatam fuisse, propterea alicuius hæresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, aut huiusmodi officium conceptionis celebrantes, seu huiusmodi sermones audientes, alicuius peccati reatum incurrere: vtpote falsas & erroneas, & à veritate penitus alienas, editosque desuper libros prædictos id continentes, quo ad hoc authoritate apostolica tenore præsentium reprobamus & damnamus: Ac motu scientia & authoritate prędictis statuimus & ordinamus, quòd prædicatores verbi Dei, & quicunque alij cuiuscunque status, gradus, aut ordinis ac conditionis fuerint, qui decætero ausu temerario præsumpserint in eorum sermonibus ad populum, seu aliàs quomodolibet affirmare huiusmodi sic per nos improbatas & damnatas assertiones veras esse, aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere postquam de præsentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eoipso incurrãt: à qua ab alio quàm à Romano pontifice (nisi in mortis articulo) nequeant absolutionis beneficium obtinere. Item motu scientia & authoritate similibus simili pœnæ ac censuræ subiicientes eos qui ausi fuerint asserere contrariã opinionem tenentes, videlicet gloriosam virginem Mariã cum originali peccato fuisse conceptã, hæresis crimen vel peccatum incurrere mortale: cùm nondũ sit à Romana ecclesia & apostolica sede decisum. Nõ obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis cõtrariis quibuscunque, quibus communiter vel diuisim à sede apostolica indultũ existat quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam ac expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Et ne de præmissis aliquando valeant ignorantiam allegare: volumus quòd locorum ordinarij requisiti præsentes literas in ecclesiis consistentibus in eorum ciuitatibus & suarum diœcesum, & locis insignibus, dũ maior ibi multitudo populi ad diuina conuenerit, sermonibus ad populum mandent & faciãt publicari. Pręterea quia difficile foret pręsentes literas

Errores multorum cordibus imprẽsi nequeunt facilè deleri.

Scandalis ecclesiasticis obuiandum est à prælatis.

Diuisio textualis.

Instrumentũ ex originali transsumptum quandoque facit plenã fidem.

VOd olim.) Hæc cõstitutio diuiditur in tres partes. Nam primò recitãs constitutionẽ Bonifa. illã restringit, secũdò §. cęterũ. sententiã duorũ conciliorũ subiungit. tertiò §. attente. trãsgressoribꝰ dictorum cõciliorũ pœnas comminatur.

a *Statutum est.* extra vj.li.de immu. eccle. clericis. ADDITIO. In c. clericis laicos. e. tit. in vj. quod hodie reuocatũ est, & etiã hæc declarauo saltẽ quo ad primã partẽ: vt ca.j.eo.titu. in cle.

Exigere est ab inuitis extorquere.

b *Ad exigentes.* hoc est ab iuris extorquẽtes. ff. de le. iij. l. fideicommissa. §. si rem. ij. respõ. & alias significationes habet hoc verbum: vt notaui extra vj. libr. de iudi. c. iuris. Ioan. Mona.

c *Dantes auxilium.* omnes isti pari pœna puniuntur. argumen. extra de offic. deleg. capit. j. institu. de obli. quæ ex delic. nas. §. ope.

d *Lateranen.* extra eo. titu. c. non minus.

e *Necessitatis &c.* Nota necessitatẽ & vtilitatẽ æquiparari.

f *Generale.* extra de immuni. eccles. si aduersus.

g *Concilium.* Not. istud concilium debere scribi per ca. di.

Concilium per c. et per s. differunt.

citur enim à con & ciliũ, quadam similitudine ciliorũ: quia sicut cilia iunguntur cum oculi quiescere cupiunt, ita quoque concorditer iungun tur homines in concilio. Est autem cilium folliculus quo oculus tegitur: quia oculos celat Sed con silium per s, est quod ex animi prouidentia alicui tribuitur: inde consiliolum & consiliarius.

Pastoralis. Tale vel simile puto fuisse exordiũ decisum de decre. pastoralis. in compilatione Gregoriana sub diuersis collocata tit. qui sequuntur. de rescript. de sacra. iteran. de offic. iudi. deleg. de off. ord. de iud. de causa pos. & ꝓprie. de fide instr. de excep. de app. de iis quæ fiũt à præla. de do. de deci. de iure pat. de priuil. Itẽ habetur in vj. de cleri. ægro. & in cle.

Pastoralis in quot & quibus titulis reperitur.

tes literas ad singula loca in quibus expediens fuerit deferre: etiam volumus & dicta authoritate decernim⁹ quòd earundem literarum transsumpto manu publici notarij confecto, & authentico alicuius prælati ecclesiastici sigillo munito, vbique stetur prout staretur eisdem originalibus literis, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginam nostræ reprobationis, damnationis, statuti, ordinationis, voluntatis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit: indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrũ, anno incarnationis dominicæ M. cccclxxxiij. pridie nonas Septembris, pontificatus nostri anno xiij.

DE IMMVNITATE ecclesiarum.

Benedictus xj.

Decretalis, clericis laicos. eodem titulo libr. vj. habet locum tãtùm quo ad laicos tallias à clericis exigentes, & dantes illis auxilium, & non quo ad soluentes: præcipit deinde Lateranen. & generale concilia diligenter obseruari.

CAPITVLVM I.

VOd olim per felicre. Bonifacium papam octauum prę decessorem nostrum contra laicos exigẽtes siue recipientes à clericis & ecclesiasticis personis tallias, decimam, vel aliam quotam seu quantitatem aliquam de prouentibus bonorum suorum, aut ecclesiarum: necnon aduersus soluentes, aut promittentes, vel consentiẽtes se soluturos, pœnis adiectis statutum est [a], quantũ ad pœnas ipsas ex causa de consilio fratrũ nostrorũ restringimus ad exigentes [b] tantũmodo, & ad exigendũ dãtes auxiliũ [c], consilium, vel fauorẽ: nõ autẽ quo ad easdẽ pœnas in soluẽtibus aut recipiẽtibus à sponte dãtibus deinceps vẽdicet sibi locum. Cęterũ attendant solicitè ecclesiarum prælati, & alij clerici Lateranense [d] conciliũ, quod in huiusmodi subuentionibus solũ casum necessitatis [e] aut communis vtilitatis, vbi laicorũ ad id non suppetant facultates, deliberatione prouida noscitur excepis-

se: & deinde generale [f] statuisse concilium [g] propter quorundam imprudẽtiam, etiã in hoc casu Romanum pontificẽ (cuius interest cõmunibus prouidere vtilitatibus) primitus cõsulendum. Attentè igitur caueant ne prædictorum conciliorum transgressores existant, aliquid in casu prædicto, & multo magis si casus ipse nõ subsit, quoquo modo vel titulo inconsulto Ro. põt. occasione subuentionum dictarum cõcedendo laicis, vel etiam promittẽdo. Alioquin tanquam canonum & tam solennium cõciliorum temerarij transgressores, quas proculdubio (Deo propitio) idẽ infliget pontifex, grauissimas pœnas poterunt meritò formidare. Nulli ergo omnino hominum &c.

PAstoralis cura solicitudinis super cunctas populi Christiani nationes inuigilare remediis subiectorũ, eorundem periculis obuiare, ac scãdala remouere cõpellit. Sanè quoniã ex constitutione felicis recordationis Bonifa. &c. vt in cle. j. eodem titu. de senten. & re iudi.

Anè. Aliàs incipit, sanè ne in vinea. aliàs ne in vinea. Hanc extrauag. alleg. in c. de simoniace. extra de simo. Acutissimus iuris vtriusque interpres dominus Felinus Sandæus Ferrariensis, sacri palatij apostolici auditor. Et ibi dicit se audiuisse à fide dignis quòd Vrbanus v. nõ intendebat comprehẽdere moniales pauperes quę consueuerunt aliquid recipere vigore consuetudinis. Alle. etiam ibidem Felinus extrauagantem Martini v. quæ incipit, multę. & extrauagantem eiusdem quæ incipit, damnabile. Item extrauagantem Eugenij iiij. quæ incipit, cum detestabilem. quas asserit fuisse reuocatas: ideo nec dignas occupare membranas. xix. distinct. si Romanorum. §. item si ideo.

h *Prandia.* vide c. Iacobus. eo. tit. in anti.

QVARTVS LIBER VACAT.

QVINTVS LIBER.

De simonia.

Vrbanus. iiij. aliàs. v.

Pastus vel iocalia exigentes, & etiam dantes pro religionis ingressu, si sint singulares personæ, excõmunicationis: si conuentus vel capitulum, suspensionis sententias ipso facto incurrunt: cuius vtriusque vinculi absolutio soli papæ reseruatur: aliis pœnis in suo robore duraturis, nisi ingredientes aliquid sponte & sine pactione obtulerint. Quid de personis tam tali labe fœdatis, & bonis sic receptis faciendum sit: tandem patefacit.

CAPITVLVM I.

SAnè ne in vinea domini, nostrę (licet insufficientibus meritis) commissa custodię, nascentes vepres & spinæ adeò conualescãt, ꝓ sperata fructificationẽ ipsius valeat impedire: diligentiæ nostræ incũbit officio, vt illas extirpare radicit⁹ solerti studio procuremus. Sanè multorum fide dignorum relatione didicimus ꝓ in nõnullis ecclesiis, monasteriis, prioratibus & aliis locis religiosis tam virorũ quã mulierum ordinũ regionum & partiũ diuersarum detestabilis & à canonibus reprobata seruatur abusio, ꝓ cum personæ aliquæ recipiũtur ab eis ad obseruantiã regularẽ, ipsæ temeritate præsumptuosa pastus seu prandia [h] capitulis & cõuentibus ipsarum ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum & locorum, aut pecunias, aut iocalia seu res alias ipsis ecclesiis, monasteriis, prioratibus & locis, seu præsidentibus eis, ex statuto seu consuetudine, quę corruptela est potiùs dicenda, tribuere compelluntur. Ex quibus decori ecclesiasticæ & immaculatæ religionis detrahitur: quamplures etiam tam execratione huiusmodi criminis, quam expensarũ onere à sacræ religionis proposito

posito retrahuntur:Ipsæq; ecclesiæ,monasteria & loca famulantium Deo cõsuetis numeris remanẽt destituta,& in multorum mentibus fidelium scãdalum generatur.Nos igitur huic morbo pestifero cupiẽtes congruã adhibere medelã,& aliis pœnis in talia præsumentes inflictis à iure in suo robore duraturis,pœnã adiicere grauiorem;vniuersis abbatibus,prioribus,decanis,præpositis & magistris,necnõ abbatissis & priorissis, aliisq; prælatis quouis nomine nũcupatis, & eorũ officialibus quarũcunque etiã ecclesiarũ, monasteriorũ, prioratuum,domorũ & locorum quorũlibet, religionum, ordinum etiã militarium tã exemptorũ quã nõ exemptorum,quocunq; nomine censeantur,ac capitulis & cõuentibus & singularibus personis eorum, tenore præsentium authoritate apostolica,(quãuis sit eis à iure inhibitum) districtius inhibemus, ne tã à maribus quã à mulieribus volẽtibus ingredi eorum religionẽ, ecclesias, monasteria,prioratus,domus seu loca,in earundẽ personarum receptione,aut ante vel post illã quoscunq. pastus,prandia seu cœnas,pecunias,iocalia, aut res alias etiã ad vsum ecclesiasticum, seu quẽuis pium vsum alium deputata vel deputanda,directè vel indirectè petere,vel exigere quoquo modo præsumãt:Sed eas potius cũ omnimoda pietate recipiant,ac in victu & vestitu sicut alias personas suarum ecclesiarum,monasteriorum, prioratuum,domorum & locorũ syncera charitate pertractent.Illa duntaxat quæ personæ ipsæ ingredientes purè & spontè,& plena liberalitate, omniq; pactione cessante dare vel offerre ecclesiis,monasteriis, prioratibus, domibus & locis huiusmodi voluerint,cum gratiarum actione licitè recepturi. Nos enim, qui secus egerint, si sint singulares personæ tam dãtes quam accipientes, huiusmodi excõmunicationis:si capituluũ vel cõuentus fuerit,suspẽsionis sententiis eoipso decernimus subiacere: A quibus (præterquam in mortis articulo) absolui nequeant absq. sedis apostolicæ licẽtia speciali.Cæterũ personis illis vtriusq.sexus quæ iã labe huiusmodi sunt fœdatæ, earũ prouidentes saluti,de benignitatis gratia eas liberãtes, concedimus ꝙ per suos locorum diœcesanos hac vice dũtaxat à crimine huiusmodi, & nota infamiæ inde contracta,authoritate apostolica absoluantur:canonica proinde ipsis pœnitentia salutari imposita, de qua ipsorum discretioni videbitur expedire, & demũ cum ipsis vt in earum ecclesiis,monasteriis, prioratibus,dignitatibus,& locis licitè valeant remanere,misericorditer dispensetur. Insuper ergo personas illas quæ in præmissis recipiendo aliqua contra canonicas sanctiones peccasse noscuntur, volentes nos reddere gratiosos:omnia recepta huiusmodi si ad cõmunem vsum monasteriorũ seu locorum eorum sunt applicata,ea ad dictũ vsum licitè cõcedimus retineri.Si verò ad specialem vsum abbatis seu abbatissæ, prioris aut priorissæ, aut alterius singularis personæ retineãtur: illa venire præcipimus in cõmuni.Nulli ergo hominum liceat hanc paginã nostræ inhibitionis,cõstitutionis,cõcessionis,& præcepti infringere, vel ei ausu temerario cõtraire.Si quis autẽ hoc attẽtare præsumpserit,indignationẽ omnipotẽtis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum ij. nonas mensis Aprilis, pontificatus nostri anno j.

Morbo est adhibenda medela.

Simonia dicitur labes.

Paulus Venetus Papa secundus.

Omnes simoniaci cuiuscunque dignitatis aut status, sunt ipso facto excommunicati:nec habent simoniacè ordinati ordinis executionem. Et electiones aut alia prouisiones per simoniam factæ non valent,nec ius percipiendi fructus tribuunt. Mediatores etiã simoniæ eadem censura ligantur, qui à solo papa absoluentur. Et omnes prædicti sunt Romano pontifici reuelandi.

CAPITVLVM II.

CVm detestabile scelus simoniacæ prauitatis tã diuinorum quàm sacrorum cãnonum authoritas abhorreat atque dãnet:Nos consideran- *Simonia est iure diuino & humano damnata.* tes quòd plures pœnarum grauitas quàm Dei timor arcere solet à voluntate peccãdi, ac summis desideriis affectantes,vt horum pestiferum vitium non ex vsu solùm, sed etiam ex mentibus hominum saltem propter pœnarum metum penitus euellatur: prædecessorum nostrorum Romanorũ pontificum vestigiis inhærentes, ac etiam omnes & singulas excommunicationis,suspensionis,priuationis,& interdicti sententias, censuras & pœnas dudum à Romanis pontificibus prædictis, & pro talibus reputatis contra simoniacos quomodolibet latas,& illos qui cuiuscunque status,gradus,ordinis,conditionis,vel prẽminentiæ fuerint, etiam si cardinalatus,patriarchali, episcopali, regali,reginali,vel alia quauis ecclesiastica seu mundana dignitatibus præfulgeant, & eorum quemlibet tam manifestum quàm occultum: quas ipso facto eos incurrere volumus,confirmantes & innouãtes apostolica authoritate,declaramus quòd omnes illi qui simoniacè ordinati fuerint, à suorum sint ordinum executione suspensi. Per electiones verò,postulationes,cõfirmationes, prouisiones,seu quasuis alias dispositiones quas simoniaca cõtigerit labe fieri, & quæ viribus omnino careãt in ecclesiis,monasteriis,dignitatibus,personatibus,officiis ecclesiasticis,& quibusuis beneficiis,aut aliquo eorum cuiquam ius nullatenus acquiratur,nec inde faciat aliquis fructus suos, sed ad illorum omniũ quę percepit restitutionem sub animæ suæ periculo sit adstrictus.Statuentes pręterea ꝙ vniuersi & singuli etiã præmissis dignitatibus præditi,qui quomodolibet dando vel recipiendo simoniam commiserint,aut ꝙ illa fiat,mediatores extiterint seu procurauerint,sententiam excõmunicationis incurrant: à qua nisi à Romano põtifice pro tempore existente nõ possint absolui,præterquã in mortis articulo constituti. Et vt huiusmodi labis cõtagio frequentius reprimatur,omnibus & singulis ecclesiasticis secularibusque personis cuiuscunque dignitatis, status, gradus,ordinis,vel conditionis fuerint:in virtute sanctæ obedientiæ districtius iniungimus,vt eos omnes quos simoniam huiusmodi cõmisisse vel procurasse,aut in ea mediatores esse sciuerint,potifici prædicto,vel cui idem pontifex duxerit cõmittendũ,per se vel alios reuelare quantocyus nõ omittant.Pro reuelatione huiusmodi etia si cõplices fuerint,non solùm veniã à nobis sed etiã gratiam cõsecuturi,si eorum indicio participes tanti criminis valeant coërceri. Quod si non fecerint, absolui non valeant donec prædicta reuelent, & complices huiusmodi detecti arctius punientur.

Simoniacè quæsita sint restituẽda.

Simoniaci an sint excõmunicati.

Cõplices crãmini quãdoque præmiantur.C. ad leg. iul. ma. l. quisquis. in fine.

Nulli ergo &c.nostrę confirmationis,innouationis,declarationis,& voluntatis infringere &c.

Datum Romæ apud sanctum Petrũ, Anno incarnationis dominicæ.M.cccclxiiij.ix.calẽd. Decembris,pontificatus nostri anno primo. Publicata die xxiiij.Nouembris Anno prædicto.

DE IVDAEIS.

Clemens quintus.

Christiani arma portantes ad infideles Christianos impugnantes, ipso facto sunt excommunicati, capientium serui, infames, & intestabiles tam actiuè quàm passiuè, & eorum bona confiscata. vide cap. ita quorundam. & cap. ad liberandam. extra eodem titu.

CAPITVLVM I.

MVlta mentis amãritudine concitamur, grauisque doloris aculeus perfodit mentem nostram, intelligentes quòd renati fonte baptismatis,in deuium aberrantes,qui deberent opprobrium illatum domino in terram hæreditatis suæ, totis viribus vindicare, potius iniuriatoribus suis fauent, Sarracenorum videlicet horribili & perfidæ nationi: & degenerantes miserabiliter à statu fidelium, famæ propriæ i nmemores,& salutis obliti, inimicis crucis Christi contra ipsius negotium, ferrum, equos, arma & alia vetita, necnon victualia & mercimonia in Alexandriam & ad alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre præsumunt. Ex quo manifestè apparet quòd Christianos qui ad defensionem hæreditatis domini ibidem pro fide remanserunt, talibus adiuti subsidiis irreuerenter impugnant: propter quod fidei negotium ibidem quodammodo noscitur deperire.

Christianos opprobriũ Christo illatũ vindicare debẽt.

Nos igitur qui ad liberandam terram ipsam operam dare intendimus (cum Dei adiutorio)efficacem,tam graues transgressus vlterius sustinere nolentes,fe.re.Nicolai papæ iiij.prædecess. no.vestigiis inhærentes, præsentium tenore statuimus, vt nullus arma,equos,ferrum, lignamina, victualia, & alia quæcunque mercimonia in Alexandriam vel alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre,mittere,vel portare, seu de portubus eorum vt eisdem deferantur extrahere vel extrahi permittere,aut eis aliàs auxiliũ vel fauorem præstare quoquo modo præsumat. Nos verò illos qui contra huiusmodi constitutionem nostram ausu temerario venire præsumpserint,eoipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere: à qua absolui nequeant, nisi tantum de bonis propriis in dictæ terræ subsidium conuertendum exoluerint,quantum ad partes prædictas detulerint vel miserint, aut deferri, vel de ipsorum portubus extrahi permiserint deferendum: nec tunc etiam ab eadem (præterquam in mortis articulo) absoluantur sententia absque mandato se.apost.speciali. Et nihilominus si personas eorum capi contingat, in seruitutem & capturam illorum esse volumus in quorum ceciderint captionem. Authoritate insuper apostolica statuentes,vt illi qui cõtra huiusmodi statutum nostrum quomodolibet venire præsumpserint,præter pœnas prædictas, quas ipso facto incurrant, perpetuò sint infames, & intestabiles habeantur:ita quòd nec testari,nec legata eis seu relicta percipere valeant, & insuper ad successiones tam ex testamento quàm ab intestato sint prorsus & reddantur inhabiles,nec ad publica quælibet admittantur officia: sintque illis omnes actus legitimi penitus interdicti: & tanquam excommunicati, hostesque catholicæ fidei (postquam de ipsorum huiusmodi temeritate constiterit) diebus dominicis & festiuis publicè nuntientur, & in fiscum bona eorum omnia deuoluantur.

Ioannes xxij.

Iudæi ad fidem conuersi non sunt in bonis molestandi,ne sint deterioris conditionis post baptismum quàm essent ante.

CAPITVLVM II.

DIgnum arbitrantes & iuri consonum, fonte renatos baptismatis,Iudaica cęcitate dimissa amplioribus fauoribus aut gratiis quàm antea abundare: indecens & absurdum, vt qui in perfidia abundarent,cogantur mendicare fideles: vniuersis & singulis rectoribus & aliis officialibus comitatus Venesini aliorumque comitatuum & terrarum pertinentium ad apostolicam sedem, districtè præcipimus & mandamus,quatenus conuersis huiusmodi,& qui in posterum conuertentur, in possessionibus & bonis aliis quocunque nomine censeantur, quæ in comitatibus & terris prædictis conuersionis tempore obtinebant, seu etiam obtinebunt,occasione prędicta nullam molestiam inferant, nec ab aliis inferri permittant: sed ipsis in his & aliis se fauorabiles exhibentes, ipsos ab iniuriis & molestiis protegant & defendant: vt sic de seruitute ad libertatem se transisse percipiant,nec redire prætextu mendicitatis odibilis ad dimissam perfidiam compellantur. Nulli ergo &c. nostrorum præceptionis & mandati infringere. Datum Auenione x. Calend. Augusti, Anno iiij.

DE HAERETICIS.

Benedictus vndecimus inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

Decretalem,per hoc.eodem titulo libro sexto declarat,bona hæreticorum per diœcesanos vsurpari vetans.

CAPITVLVM I.

EX eo quòd quædam nouella constitutio super negotio hæreticæ prauitatis à bonæ memoriæ Bonifacio papa octauo prædecessore nostro edita continet,quòd in ipso negotio per diœcesanos episcopos & inquisitores super eodem facto inquiri valeat communiter vel diuisim,& si diuisim processerint,teneantur sibi inuicem communicare processus: [a] Nos consulere voluistis quando & quoties sit ista processuum communicatio facienda. Nos [b] autem de fratrum nostrorum consilio intelligendo diœcesanos & inquisitores tunc demum diuisim procedere,cum hi & illi separatim, non quando episcopi tantùm vel inquisitores tantùm procedunt: consultationi vestræ breuiter respondemus, quòd quando vtrique procedunt [c] seiunctim,sibi debent in fine tantum,dũ nil restat agẽdum nisi quòd solum sententia promulgetur,cõmunicare processus.Licet enim quibusdam potuisset videri per legem [d] ciuilẽ quòd sicut quando aliquis ex actitatis coram alio debet ferre sententiam, vtputa quando administrator delegat

Diuiso.

Hæreditatem domini defendunt qui contra infideles pugnant.

X eo. Hęc decre. interpretatur cõstitutionem extra vj. libr.de hære.cap. per hoc. Et in quatuor partes diuiditur.Primò dictam constitutionem eius ij.respõ. recitat. Secundò ver. nos consulere. iuxta ipsum responsum quæstionem formans dicti responsi interpretationẽ dat. Tertiò §. verùm. & quartò. §. rationem. circa præmissa duos casus qui emerserunt determinat.

a *Processus.* vsque huc mens dictæ constitutionis recitatur: sed postmodum quęstio formatur, & solutio eiusdem & iuris noui editio subiicitur.

b *Nos autem.* ad quęsita per ordinem respondet.

c *Procedunt &c.* nõ est diuisio nec in facto nec in iure, sed potestatis datæ persecutio argum. ff. de offic. pro cons. leg. vna.extra libr. vj. de offi.dele.cũm plures.

d *Per legem.* vide authẽ.ad hæc.C.de iud.

delegat causam sibi sententia reseruata, saltem in principio, id est contestatione, rursus in medio, & semel in fine quæ sunt examinata audire debet: ita & in casu præsenti vbi ex actis coram alio habitis alter profert sententiam, sic ter huiusmodi acta recenseat. quod fieri non potest, si eorum denegetur editio, tamen id æquitas canonum non admisit. Vnum sanè casum excipimus, si alter commodè non possit procedere, nisi alterius actis visis. Ex hac enim causa semel tantùm (vt fraudi locus non fiat) in toto negotio copia tribuatur. Verùm quia nonnulli diœcesani partem partis prouentuum de hæreticorum bonis inquisitionis officio deputatæ, propter expensas quas dum inquirunt in sæpedicto negotio faciunt, à vobis exigere moliuntur, hoc tanquam iuri absonum (cum ordinarij sint, ideoque officium tale quod eis incũbit, propriis eos oportet explere stipendiis) fieri penitus prohibemus. Rationem autem iidem diœcesani prouentuum, obuentionum ex inquisitionis officio à vobis non obstante aliqua constitutione, consuetudine, vel mandato contrariis non exposcant, sed eam cameræ nostræ, vel alij cui nos vel successores nostri Romani pontifices mandauerimus reddendam, reddatis, quæ generaliter obseruari iubemus.

Ordinarij inquisitionis officium proprijs expensis explere debent.

Ioannes xxij.

Tres errores magistri Ioannis de Poliaco doctoris Parisiensis hic damnantur.

CAPITVLVM II.

VAs electionis doctor eximius & egregius prædicator, cuius prædicatio mundum docuit vniuersum, præsumptuosam illorum audaciã refrenare solicitus, qui prudentiæ propriæ innitentes, in errores prolabuntur, non plus sapere, quàm oportet sapere, sed ad sobrietatem sapere salubri doctrina suggessit: & iuxta sapientis eloquium, Quisque suæ prudentiæ modum ponat. Sanè dudum cum dilectum filium magistrum Ioannem de Poliaco sacræ theologiæ doctorem certis ex causis de fratrum nostrorum consilio ad nostram præsentiam vocauissemus, fide digna relatio ad nostrum perduxit auditum, quòd ipse in quibusdam articulis tangentibus pœnitentiæ sacramentum, non sobriè sed perperam sapiebat, infrascriptos articulos periculosos cõtinentes errores docens publicè in suis prædicationibus & in scholis. Primo siquidem astruens quòd confessi fratribus habentibus licẽtiam generalem audiendi confessiones, tenentur eadem peccata quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio sacerdoti. Secundò quòd stante, omnis vtriusque sexus edicto in concilio generali,[a] Roma. pontifex non potest facere quòd parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri, quem dicit esse parochialẽ curatum. Immo nec Deus posset hoc facere, quia (vt dicebat) implicat contradictionem. Tertiò quòd papa nõ potest dare potestatem generalem audiendi confessionem, immo nec Deus, quin confessus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio sacerdoti, quem dicit esse (vt præmittitur) propriũ curatum. Nos igitur scire volẽtes si suggesta nobis veritatem haberẽt, articulorum præmissorum copiam eidem magistro Ioanni fecimus assignari, & ad sui defensionem plenam audientiam sibi præbuimus, tam in nostra & fratrum nostrorum præsentia in consistorio, quàm aliàs coram aliquibus ex ipsis fratrib⁹ per nos ad huiusmodi officium deputatis. Verùm licet præfatus magister dictos articulos & contenta in ipsis defendere niteretur, asserebat tamẽ se paratum credere & tenere in præmissis & aliis, quæ tenenda & credenda esse sedes apostolica definiret. Nos igitur attendentes quòd prædictorum articulorum assertio, prædicatio, & doctrina redundare poterant in multarum perniciem animarum, ipsos per prælatos magistros in theologia examinari fecimus diligenter. Nosipsi etiam cum dictis fratribus nostris collationem solertem & examinationem habuimus super his. Per quas quidem collationem & examinationem super his habitas comperimus præmissos articulos doctrinam non sanam, sed periculosam multum & veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes & singulos idem magister Ioannes, veris sibi rationibus opinioni dudum suæ habitæ contrariis demonstratis, in consistorio reuocauit, asserens se credere eos non veros, sed ipsorum contrarium verum esse, & dicens se nescire rationibus sibi factis in contrarium respondere. Ideoque ne per assertionem, prædicationem, & doctrinam huiusmodi in errorem (quod absit) animæ simplicium prolabantur, omnes articulos & quemlibet eorum tanquam falsos & erroneos, & à doctrina sacra deuios, auctoritate apostolica condemnamus & reprobamus de fratrum nostrorum consilio prædictorum, doctrinã contrariam veram, & contrarium esse catholicum asserentes, scilicet quòd illi qui prędictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quàm si ea aliàs confessi fuissent eorum proprio sacerdoti iuxta concilium generale. Optantesque veritatis vias notas esse fidelibus cunctis, & prædictis erroribus præcludere aditum, ne subintrent errores, fe. re. Alex. iiij. & Cle. iiij. Ro. ponti. prædecef. nost. vestigiis innitendo, vniuersis & singulis districtius inhibemus, ne quisquam præmissos articulos per nos (vt prẽmittitur) damnatos & reprobatos, & contenta in eis vel aliquo ipsorum, vtpote à catholicis mentibus respuenda, tenere audeat seu defensare quomodolibet vel docere. Quocirca vniuersitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus vniuersis & singulis vestrum in ciuitatibus & diœce. vestris cõuocato clero & populo cõmuniter omnia prẽmissa & singula per vos seu alios solẽniter publicetis. Nos etiã eidem magistro Ioan. mãdamus ꝙ in scholis & sermone Parisius prędictos articulos & contenta in eis tanquã veritati contraria propriæ vocis oraculo, asseueratione cõstanti publicè debeat reuocare. Quod se facturum dictus magister Ioan. efficaciter repromisit. Datũ Auenione viij. Calen. Augusti, pontific. nostri anno v.

Prudentiæ propriæ innitentes, facilè labuntur in errores.

Confessus religioso priuilegiato non tenetur iterum confiteri proprio curato.

a *Generali.* extra de pœniten. & remiss. ca. omnis.

Idem.

Inquisitores hæreticæ prauitatis censuras ecclesiasticas fulminare non possunt in officiales & nuntios sedis apostolicæ sine ipsius licentia speciali, sed de eorum excessibus informationem facere possunt, & deinde Romano pontifici significare.

CAPITVLVM TERTIVM.

CVm Matthęus de Põtiniañ. ordinis prędicatorũ, inquisitor hæreticę prauitatis in regno Sicilię auctoritate apostolica deputatus, friuola occasione quęsita, ac nostra & apostolicę sedis reuerentia & honore postpositis, in dilectũ filiũ G. de Baleto, archidiaconũ Foroliuieñ. capellanum nostrum, Campaniæ Maritimæq; rectorẽ excommunicationis sententiam inconsultis motibus non sine multa temeritate duxerit proferendam: Nos volentes decætero taliũ præsumptoribus obuiare, vniuersis & singulis tam ordinariis quàm delegatis iudicibus & inquisitoribus prauitatis eiusdem, & aliis vniuersis & singulis, quacunque auctoritate fungantur, auctoritate apostolica districtius inhibemus & mandamus expressè, ne contra nostros & apostolicæ sedis officiales vel nuntios, aut ipsorum aliquem quauis occasione vel causa, absque nostra & apostolicæ sedis licentia speciali eis per sedis ipsius literas concedenda, plenam faciente de tenore pręsentium mentionem, procedere quoquo modo præsumant, aut in eos vel ipsorum aliquem excommunicationis vel suspensionis, seu quasuis alias sententias promulgare. Nos enim exnunc decernimus irritum & inane quicquid contra inhibitionem & mandatum huiusmodi contigerit attentari. Volumus tamẽ quòd diœcesani & inquisitores prędicti super iis quę negotium tangunt fidei, alij verò super iis quę rem tangunt vel publicam vel priuatam, siue ordinarij siue delegati, quacunque auctoritate fuerint, prout posset ad eorum officium pertinere, si quid per officiales & nuntios ipsos indebitè forsan attentatum extiterit, se plenius informare, idque nobis significare studeant, vt prouidere super hoc de remedio opportuno valeamus. Nulli ergo &c. Datum Auenione xij. Calendas Ianuarij, pontificatus nostri anno vndecimo.

C

D

a *Generali.* extra de pœniten. & remiss. ca. omnis.

Diuisio textualis.

Præsumptoribus illicitorum est obuiandũ.

Bonæ memoriæ post mortem dicuntur aliqui prælati.

Cardinales respectu papæ sunt liberi primi gradus.

Papa qui ecclesiã fœdauit, an post mortẽ bonæ memoriæ dici possit.

DE SCHISMATICIS.

Benedictus. xj.

Processus & sententias latas per Bonifacium octauum contra Iacobum & Petrum de Columna, tanquam schismaticos, & eorum posteros, reuocat hic Benedictus vndecimus, exceptis confiscationibus, in quibus nihil immutat. Et sic (vt clarè patet) hæc extrauagans corrigit & prorsus reuocat capitulum vnicum eod. titu. lib. vj.

CAPITVLVM VNIC.

DVdum bonę memorię[a] Bonifaci⁹ papa octauus prędecessor noster cõtra Iacobum Petrum & Ioan. de sancto Vito, Ottonem quondam Agapitum, Stephanum & Iacobum Scyarram nepotes memorati Iacobi, & filios olim Ioan. de Columna, & posteritatem eorum, necnon contra Richardum, Petrum & Ioan. de Monte nigro, ac adiutores, fautores, & receptatores eorum, cuiuscunque status, etiam si imperiali vel regali dignitate fulgerent: contra ipsam insuper Pręneste, dum vixit varios fecit processus, sententias graues pœnas habentes & multas,[b] prout in eisdem processibus continetur, ex quibus sic paucas ex multis[c] & prolixis breues exprimimus, ꝙ intelligi volumus specialiter singulas numeratas, & nominatim expressas.[d] Inter cætera siquidem deposuit dictos Iaco. atque Pet. à cardinalatibus sanctæ Romanæ ecclesiæ, reddens eos & filios dicti Iacobi & posteritatẽ eorum inhabiles ad apostolicæ dignitatis apicem, & cardinalatus honorem, ipsos, eosdemque Iaco. & Ottonem & Richard. beneficiis ecclesiasticis & ecclesiis cunctis priuauit, eosq; & Agapitum, Stephanum & Scyarram prędictos banniuit ab vrbe, & ita ecclesiæ supradictæ ipsorum confiscauit bona & iura, plurium excõmunicationum sentẽtiis innodauit, addixit infamiæ, capiẽdos exposuit, iudicauit schismaticos, & tanquam hæreticos puniendos, ab administrationibus & officiis, iurisdictionibus exercitio & dignitatibus in vrbe & circa, in Romana ecclesia & curia, ac ipsorum posteros perpetuo, & in terris Romanæ ecclesiæ vsque in quartam generationem per masculinum & fœmininũ sexum coercuit, eis incolatum, ciuilitatem & habitationẽ vrbis circũpositę regionis & terrarũ subiectarũ ecclesię interdixit, & intestabiles fecit. Nos itaque qui eius vices in terris gerimus, cuius est propriũ misereri & parcere, eorũ miseriis & ęrumnis compatimur, ad clementiam pro eis commouemur, ipsis pietatis nostræ aperimus viscera, & mansuetudinẽ non negamus, misericordes ab eis nõ auertimus oculos, illisque pium animum exhibemus. Ideoque §. prætor. extra de elec. cum causam. vnde mal⁹ prælatus etsi non habeat diadema sanctitatis, habet tamen diadema dignitatis, quæ ex se nec de se peccauit, licet suppositũ cui dignitas inerat, male egerit, propter quod dignitas sibi cõiuncta infecta fuit. vij. quæstio. j. scire. & not. simile. C. de sum. trin. inter claras. ij. respõso. Item prælatus etsi non sit bonus, pro bono tamẽ ponitur. vnde Prouerb. xxvj. Sicut qui mittit lapidem in aceruũ Mercurij, ita qui tribuit insipienti honorem. Certum est quod in computando denarius paruulus ꝙ mille ponitur, sic prælatus, quia præsidens est toti communitati virtute secundũ philosophum. & ob hoc debet honorari, quia patres sunt prælati. authent. de incestis nup. §. sancimus. coll. ij. ff de obsequiis. l. liberto. & dij vocãtur propter ordinis excellentiam, & officij dignitatem. extra de hære. cum ex iniuncto. Item prelatus nõ dicitur bonę memoriæ ratione suppositi, sed dignitatis, quæ de se nec à se deliquit. & delictum personæ non redundat in damnum ecclesiæ. extra. vj libr. de reg. iur. delictũ. & hoc casu vbi de his ponerẽ, sicut vilẽ ponerem. extra de in integ. restitu. tũ ex literis. in prin. & extra de ver. signifi. venerabili. & extra de accusa. licet. extra. vj. lib. de hęret. cum secundũ. in fin. extra. vj. lib. de sentẽ. excommu. statutum. extra eo. lib. de verb. signifi. veniens. extra eodem lib. de cõcess. pręb. auctoritate. extra de rescrip. cõstitutus. extra de frigi. & malef cap. finali.

Bonę memoriæ dicitur.

Bonę memoriæ.

Bonę memoriæ.

Bonifacius.

Multas.

Expressas.

b *Multas.* quæ sit differẽtia inter multã & pœnã, habetur. ff. de ver. signi. si qua. & nota. C. de modo multa.

d *Ex multis.* in prœmio. ff. §. iij.

d *Expressas.* similis modus loquẽdi habetur Cod. de præscrip. xxx. vel. xl. an. omnes. & not. de hoc extra. vj. libr. de procu. qui ad agendum. Et ratio huius dicti est, quia hic agitur de libe-

Iura faciliùs soluunt quàm ligent.

de liberando, quod est promptius quam ligare. ff. de actio. & obligat. Arrian⁹. extra de proba. ex literis. præsertim ab iis quæ surgunt ex delicto. ff. de pactis. l. si tibi decē. §. quēdam.

Aliàs, varièe sumitur.

a *Et alias.* hæc dictio aliàs, aliquando est aduerbium temporis: vt cùm dicitur, aliàs hoc faciam. & aliquando loci, vt cum dicitur, aliàs veni ad me. sed hic accipitur pro aduerbio qualitatis, vt sit sensus quòd nedum pœnas & multas prædictas, sed etiam aliàs, id est aliter omnia illa quę in processibus &c. penitus tollimus &c. Alij dicunt quòd debet esse dictio alia. Sed hoc nihil est, ppter adiectiua quæ sequuntur: scilicet latas, & inflictas &c. quia tunc secundum stylum curiæ diceretur in neutro genere, nō in fœminino. nec hic seruatur grāmatica Prisciani dicentis quòd masculinum & fœmininū genera concipiunt neutrum. & Priscianus melius dicit, inspiciēdo dignitatem generū. Sed stylus curiæ omnia superiora per neutrum sententiosius comprehendit: nam neutrum adiectiuū de omni genere secundum philosophū prædicatur: vt vir est albū: mulier est album: & mancipium est album.

Adiectiuū neutrum de omni genere prædicatur.

b *Eisque.* scilicet redimus illud quod sententia siue pœna abstulit, quod est infrà.

c *Reddimus.* quæro, vnus de prædictis est excommunicatus occasione dictorū processuum. & se immiscens postmodum diuinis factus est irregularis, postmodum recepit beneficium: nunquid post hanc relaxationem poterit illud retinere? Videtur quòd sic: quia verbū reddendi, significat retrodare. ff. de verbo. signi. verbum reddendi. hoc idē innuit textus præcedēs ibi, nec etiā ꝓ preterito &c. Dic vbi ius nō esset alij acquisitū in re vel ad rem, crederem istū ius habere in beneficio, vitio expresè purgato per dominū qui potest. arg. ff. de vsuc. si fur. & notatur simile ex-

Beneficium in irregularitate acquisitū, an illa purgata retineri possit.

omnes prædictas depositionis à cardinalatibus, priuationis à beneficiis & ecclesiis, inhabilitatis ad papatum Romanum & bonorum & iurium quæ certis nobilibus Romanis ciuibus & aliis concessa sunt, (confiscationibus exceptis in quibus nihil immutamus ad præsens) sententias, pœnas & multas, & aliàs[a] quæ in processibus memoratis siue alibi continentur: verbo etiam in vita ipsius vel in morte in eos latas & inflictas seu confirmatas & innouatas per prædecessorem eundem, sicut si (vt prædicitur) essent per nos specialiter numeratæ & nominatim expressæ tam ad prædictos Iacobum & fil. dicti Ioannis de Col. masculinam & fœmininam prolem eorundem Ioan. & filiorum per vtrunque sexum posteritatem descēdentēm ab eis Pet. & Richardo, & Ioan. de monte nigro præfatos, quàm ad coadiutores, fautores, receptatores, susceptores & sequaces eorū quoslibet alios, penitus tollimus, & viribus vacuam⁹: Ita quòd nec etiam pro præterito tempore possint super eis aliquæ personæ impeti quæ incurrissent eas, aut contra ipsas aliquem effectum habere. Eisque[b] quod quæuis alia quàm præfatarum depositionis à cardinalatibus, priuationis beneficiorum & ecclesiarū, confiscationis bonorum & iurium quæ (vt præmittitur) dictis ciuibus seu aliis sunt concessa, & inhabilitatis ad papatum sententia siue pœna abstulit, reddimus[c]. Et irregularitatem[d], si quam quoquo modo contraxerint, remouemus, & notam abolemus[e] ipsius: Inhibentes ne iā dicta Præneste cū monte suo reędificetur vel muniatur, aut ciuitatis nomē siue episcopatum recuperet absque nostra licentia speciali. Non obstantibus quibuscunq; constitutionibus, processibus, inhibitionibus, decretis, priuilegiis, indulgētiis, & literis apostolicis, per quæ præsentibus nō expressa vel totaliter non inserta, earum effectus possit quomodolibet impediri: & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbū debeat in nostris literis fieri mentio specialis.

A

DE FVRTIS.

Ioannes xxij.

Publicatio excommunicationis latæ in eos qui furati sunt thesaurum ecclesiæ, quem iubente Clemente papa de Perusio in Lucanam ciuitatem tres viri hic nominati deportauerant. Et hic habetur optima practica monendi malefactores, vt intra certum terminum satisfaciant, aliàs excommunicationem incurrant: & modum ipsius excommunicationis publicandæ hæc extrauagans clarè manifestat.

CAPITVLVM VNICVM.

INfidelis & stolidæ prædicationis alumni, se per culpæ vitium indignos efficiunt vt matris ecclesiæ filij nuncupentur, dum ad ipsius matris iniuriam se conuertunt: quod graui nos commotione perturbat: matris eiusdem pietatem offendunt: & his in perniciem miserabili cæcitate delapsis, respergunt infamiæ maculis loca propriæ nationis.

B

Matrū pietatem offendens filius dici nō meretur.

Dudum siquidem nonnulli degeneres filij, qui ad quæque nefaria currere sunt ausi, peruersis ausibus in matris eiusdem prosilientes iniuriam & offensam: illam thesauri sui maximam partem quæ de Perusio ad ciuitatem Lucanam de mandato felicis recordationis domini Clementis papæ quinti prędecessoris nostri dum adhuc viueret, per dilectos filios Vitalem de Chabenate, clericum Burdegalen. diœce. & Gulielmum de Luna seruientem prædecessoris eiusdem, vnà cum dilecto filio Iacobo de Casalibus decano ecclesiæ sancti Seuerini Burdegalensis diœce. capellano nostro, extiterat deportata: & quæ in sacristia monasterij sancti Fedriani Lucaneń. tunc temporis seruabatur: deinde ad cameram prædecessoris eiusdem fideliter deferendam tempore inuasionis ciuitatis Lucaneń. direpserunt in prædam: & de præfata sacristia per violentiam asportarunt. Nos igitur ad recuperationem thesauri prædicti solicitis studiis prætendentes, omnes & singulos asportātes thesaurum prædictum, & alios penes quos aliqua de thesauro fuerunt vel adhuc existunt, authoritate apostolica coram hac fideliū multitudine copiosa monemus, vt ea nobis aut ei quem ad id duximus deputandum, intra quatuor mensium spatium à die datæ publicationis prēsentium numerandū, cum integritate restituant & assignent, ac omnes & singulos scientes vbi vel penes quos aliqua de dicto thesauro extiterint vel existant, vt intra terminū supradictum nobis aut ipsi deputato nostro indicare studeāt: alioquin in omnes & singulos monitionis huiusmodi contemptores, cuiuscunq. dignitatis, status, vel cōditionis extiterint, etiā si patriarchali vel superiori, aut alia quacunq. præmineāt dignitate, ex nunc authoritate prædicta excōmunicationis sententiam promulgamus, Mandantes illos per diœcesanos locorum & rectores parochialium ecclesiarum, ciuitatum & diœcesum earundem singulis diebus dominicis & festiuis pulsatis campanis & candelis extinctis excōmunicatos publicè nuntiari: processuri ad grauiora nihilominus contra eos, necnon & contra ciuitates, communitates, vniuersitates, & singulares personas quascunque quæ fuissent in præmissis culpabiles, sicut proteruia ipsorum exegerit, & viderimus expedire. Non obstante si eis aut eorum aliquibus vel alicui sub quacunque forma vel cōceptione verborū, à sede apostolica sit indultum quòd excōmunicari non possint, per literas sedis eiusdē non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam effectus præsentium impediri possit, vel quomodolibet retardari. Vt autem huiusmodi nostra monitio verius ad cōmunem omnium notitiam deducatur, chartas siue membranas monitionē continentes eandem in ecclesia Auenio. appendi vel affigi ostiis seu superliminaribus eiusde ecclesiæ faciemus, quæ monitionem ipsam suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt: ita quòd omnes & singuli quos monitio ipsa contingit vel contingere potest, nullam postea possint excusationem prætendere quod ad eos talis monitio non peruenerit, vel quòd ignorauerint eandem: Cum non sit verisimile remanere quo ad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auenione ij. Calend. Aprilis. pont. nostri anno. j.

Relatio fit ad præcedentia.

Abolere quid est.

tra de renunc. post transtationem. in fi. Sed vitio nō expresè purgato, opus est noua electione vel collatione. argu. extra de ætate & qualita. cùm bonæ. extra de excef. præla. tanta. nota simile de elec. dudum. ij. secus si alter haberet ius in re vel ad rē. C. de eman. lib. nec au⁹. & extra. vj. li. de rescrip. quāuis. Sed dices, dicta decret. excipit hunc casum. Sed dic quòd hic non est expresè dictum, sed in genere: non loquendo de iure alterius: non de præiudicio alterius faciendo. vnde exceptionem quæ competebat ex facto papæ, papa non tollit, nisi hoc expresè agatur, extra de consue. cum olim. in fine. & d. cap. quāuis. & ideo quod hic dicitur, intelligo quod pro tunc non posit impeti in iure nouiter acquisito.

d *Irregularitatem.* occasione premissorum incursam. nam ad præcedentia facienda est relatio. ff. de postul. l. j. §. deinde cum adiecit. secus de irregularitate aliunde causata.

e *Abolemus.* id est delemus. vnde abolere est quod olet vel maculat tollere seu auferre. Et quid sit abolitio, & eiusdem diuisio: not. Azo. Codic. de a boli.

Excōmunicationis publicatio horribilis.

Omnib⁹ publicatū non præsumitur incognitū.

DE CRIMINE FALSI.

Ioannes xxij.

Alchimiæ hic prohibentur, & puniuntur facientes & fieri procurantes: quoniam tantum de vero auro & argento debent inferre in publicum vt pauperibus erogetur, quantum de falso & adulterino posuerunt. Et si eorum facultates non sufficiant: pœna per iudicu discretionem in aliam commutabitur, & infames fiunt. Et si sint clerici, beneficiis habitis priuantur, & ad habendā inhabiles efficiuntur. Vide extrauagantem eiusdem Ioan. quæ incipit, prodiens. & est sub eod. titu. collocata.

CAPITVLVM VNICVM.

Alchimistæ varia incurrunt detrimenta.

SPondent quas non exhibent diuitias pauperes Alchimistæ: pariter qui se fa pientes existimāt, in foueam incidunt quam fecerunt. Nam haud dubiè huius artis alchimiæ alterutrum se professōres ludificant, cum suæ ignorantiæ conscij eos qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint, admirētur: quibus cum veritas quæsita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt: iidemque verbis dissimulant falsitatem, vt tandem quod nō est in rerum natura, esse verum aurum vel argentum sophistica transmutatione confingant: eoque interdum eorum temeritas damnata & damnāda prodeat, vt fidis metallis cudant publicæ monetæ characteres fidis oculis, & non aliàs alchimitum fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. Hęc itaque perpetuis voletes exulare temporibus, hac edictali cōstitutione sancimus, vt quicunque huiusmodi aurum vel argentum fecerint, vel fieri secuto facto mādauerint, vel ad hoc scienter dum id fieret facientibus ministrauerint, aut scienter vel auro vel argento vsi fuerint vendendo vel dādo in solutum: verum tanti ponderis aurum vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quanti alchimi-

Moneta falsa ab oculis fidis facilè discernitur.

A tum existat, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitimè constiterit deliquisse: facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimitum, aut ipso (vt premittitur) scienter vtentibus, perpetuæ infamiæ nota respersis. Quòd si ad præfatam pœnam pecuniariam exoluendam delinquentium ipsorum facultates non sufficiant, poterit discreti moderatio iudicis pœnam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram iuxta qualitatem negotij, personarum differentiam, aliasque attendendo circunstantias) cōmutare. Illos verò qui in tantæ ignorātiam infelicitatis proruperint, vt nedum nummos vendant, sed naturalia iuris præcepta contemnant, artis excedant metas, legumque violent interdicta, scienter videlicet adulterinam ex auro & argento alchimito cudendo seu fundēdo, cudi seu fundi faciendo monetam: hac animaduersione percelli iubemus, vt ipsorum bona deferantur carceri, ipsique perpetuò sint infames. Et si clerici fuerint delinquentes, ipsi vltra prædictas pœnas priuentur beneficiis habitis, & prorsus reddantur inhabiles ad habenda.

B

C

DE PRIVILEGIS.

Benedictus xj.

Hæc extrauagans dat prædicatoribus & minoribus priuilegia plurima circa tria: videlicet circa prædicationes, confessionum auditiones, & sepulturas. De secundo in §. Sed quia multoties. De tertio in §. Porrò. Et licet sit reuocata per cle. in. de sepul. multa tamen notatu digna in ea reperiuntur quæ non sunt retractata. Et potuisset non ineptè poni sub titu. de sepul. Sed non est inconuenens idem ca. diuersis respectibus sub vario collocari titulo: vt patet in ca. significantibus. extra de lib. ob. & de appel.

CAPITVLVM I.

D

INter cūctas solicitudines nostras quibus nos pastorale premit officium, & debitum apostolicæ seruitutis adstringit, illa debet esse precipua, vt gregi[a] domi nico nobis superna dispositione cōmisso[b], animarum cura nō desit[c], ne illum lupus[d] rapax antiquus serpes humani generis inimicus inuadat, eiusque sanguis de nostris (quod absit) clamāte ꝓpheta[e] manibus requiratur. Debemus insuper quantū ex alto permittitur, pacē[f] inserere, remouere[g] scādala, iurgiorum[h] amputare materiam, & intelligere super egenū[i] & pauperem: quia non in finem obliuio erit pauperis, & patientia pauperum nō peribit in finem. Sanè[k] dudum

Diuisio.

Alchimistæ sunt infames.

Qui nā habet in ære, luat in corpore. ff. de in ius vo. l. fina. C. de ser. fugi. l. quicunque. & instit. de pœn. ere. lib. §. fina.

Ezechi. iij. *Sanguis inpij de manu prælati requiretur.*

dudum bonæ memoriæ Bonifacius papa octauus prędecessor noster quandam specialem inter prælatos rectores, seu sacerdotes & clericos parochialium ecclesiarum ex parte vna, & prædicatorum ac minorum ordinum fratres ex altera, super faciendarum prædicationũ, audiendarum confessionum per eosdẽ fratres, ac de eis relictis, & de funeralibus canonicæ portionis articulis constitutionem [a] edidit, certum his modũ imponens prout in eadem constitutione plenius cõtinetur. Sed pro ea quam intendebat quiete turbatio nata est, pro cõcordia sunt suborta dissidia, & pullulatę inquietudines pro tranquillitate noscuntur: licq; dũ ansam soluisse se credidit, nodũ [b] ligasse videtur: & septẽ vno Hydræ [c] amputato capite suscitasse. Nec mirũ, quia plerunque pariunt [d] nouitates discordiam, prę sertim dũ ab eo quod diu æquũ visum est, per nouã constitutionem receditur: nec quare recedatur, vtilitas euidens vel alia causa subest. Ideoq; cupientes vt ipsi gregi cura nostra eo plenior impendatur, quo amplior in agro domini operariorũ numerus operetur, super egenũ intẽdentes & pauperem, ac nouitatẽ remouentes per eandẽ constitutionem inductã: statuimus de fratrũ nostrorum consilio vt priorũ ordinũ fratres, qui ad hoc deputati fuerint in ecclesiis ac locis ipsorũ quę impręsentiarum habent & in posterũ obtinebunt, ac in plateis cõmunibus seu publicis liberè absque diœcesanorũ & aliorum prælatorũ petita licentia valeant clero & populo prædicare, eiq. proponere verbum Dei. Caueant tamen omnino ne hora in qua diœcesani prędicti prædicarẽt, vel coram se facerent prædicari, prædicent iidẽ fratres. putamus etenim dignũ vt maiori [e] minor & superiori [f] inferior deferat in hac parte: nisi forsan aliud circa hoc facerent de voluntate diœcesanorum ipsorũ, aut in studiis generalibus prædicarent diebꝰ illis duntaxat quibus sermones ad clerum fieri solent, & solenniter prædicari, seu mortuorum funeribus vel eorundem fratrum festis specialibus seu peculiaribus: quia in his casibus cum diœcesanis in prædicatione concurrere poterunt. Vbi verò iidem diœcesani vocarent generaliter ad se clerum aliqua ratione, vel vrgente causa illũ ducerent congregandum, ea hora in studiis memoratis diebus sæpedicti fratres ab huiusmodi prædicatione cessabunt. In ecclesiis autem parochialibus fratres ipsi inuitis [g] eorum rectoribus seu sacerdotibus (nisi iussi à superioribus [h] eorundem) nõ audeant prædicare. Sed quia multoties propositum verbum Dei audientem à peccato nõ retrahit, idcirco post prædicationem necessarium est pœnitentiæ sacramentum. circa quod (nisi articulus necessitatis occurrat) sacerdoti facienda oris confessio (prout scriptum est. Corde ad iustitiam creditur, ore autem fit confessio ad salutem [i]) exigitur: aliàs frustra esset in sacramento eodem sacerdotis (qui inter lepram & lepram debet discernere) ministerium institutum. Electi igitur ab eisdem fratribus ad audiendas confessiones, & pœnitentias iniungendas, liberè authoritate apostolica absque licentia diœcesanorum & aliorum prælatorum inferiorum exemptorum & non exemptorum, quibus subsunt qui ad confitendum accedunt, audiant eis peccata sua confiteri volentes, non religiosos, (qui secundum statuta suorum ordinum propriis prælatis confiteri debent, aut ab eis ne confiteantur aliis, prohibentur) absoluant, ipsisque pœnitentias salutares iniungant intra sibi designatos terminos ad huiusmodi exercendum officium constitutos. Excommunicationis verò vel alias sententias per prælatos latas contra hoc vel in eius fraudem, denuntiamus irritas & inanes: nec confessi ipsis fratribus peccata illa de quibus confessi sunt eis & absoluti pœnitentes, de illis sacerdotibus propriis teneantur (sicut etiam non tenentur) iterum confiteri: non obstante constitutione generalis concilij [k], quæ sano intellectu (ne sequatur absurdum quòd per pœnitentiam dimissa peccata quis confiteri debeat, & quòd liberatus debitor adhuc ad soluendum remaneat obligatus) intelligenda est (vt ex ea patet) de illis qui peccata sua confiteri aliis neglexerunt. Sed sacerdotes ipsis taliter confessis & absolutis adstricti sint ministrare eucharistiæ & extremæ vnctionis etiam sacramentum. Super confessione autem facta fratribus memoratis, cum de confitentis solius prejudicio (si falsum dicat) agatur in iudicio animæ, seu pœnitentię foro: stabitur simplici verbo illius qui sacramenta petit prædicta, & dicit fratribus sę confessum. Duos tamen casus excipimus, scilicet si sacerdos asserat eum excommunicatum, aut notoriè peccatorem. Sed videat ne id dicat mendaciter, aut in dolum vel in fraudem: quia si hoc egerit, à delicto tali nisi plenè satisfecerit (præterquam in [l] morte) absolui nequeat, nec de illo ad pœnitentiam aliter admittatur. Vt autem diœcesanis honor debitus reseruetur, præcipimus vt prouinciales priores prædicatorum & ministri minorũ ordinũ præfatorum, per se vel alios verbo vel scripto eis significent se fratres ad huiusmodi cõfessionum audiendarũ & pœnitentiarum iniungendarũ officium elegisse: & non nominando, aut coram ipsis sistendo eos, nec illorum numerũ exprimendo, petant humiliter à diœcesanis eisdem quòd iidem electi fratres de

a *Cõstitutionem*, quæ incipiebat, super cathedram. & illa per istam reuocata: vt j. eo. in fi. est hodie approbata per Cle. v. patet in ca. ij. de sepultu. in cle. Ista autem quæ est Benedicti xj. ibidẽ reuocatur.

b *Nodum ligasse videtur.* extra de verb. significa. cùm olim.

Hydra quid sit.

c *Hydræ.* Hydra est serpẽs aquaticus, dictus ab hydor, quod est aqua: cui secundum fabulas vno capite abscisso plura nascebantur eidem. secundũ sensum autem moralem vnum male gestũ plura mala generat: quia vno principio illicito dato, multa mala sequũtur. authen. vt iudi. fine quoquo suffra. §. j. col. ij. & aqua cuius cursus obturatur, multos mœtus facit.

Vitium vnum plura generat.

d *Pariunt nouitates discordiam.* extra de consue. cum consuetudinis.

e *Maiori.* Not. statum prelatorum maiorem statu religiosorum, at religiosi ad prælaturam ascendere non debent. argu. xciij. distin. legimus. in fine. extra vj. libr. de elect. nullus. in fi.

f *Superiori.* Nota quod exẽpti vt prædicatores & minores, iure communi superiores episcoporum esse censentur, etsi iidem exempti in pluribus easibꝰ prelatis subsunt. extra de hære. ad abolendam. extra vj. libr. de præbend. c. j. in fi. & aliquando sunt sedis apostolicæ delegati legatione generali. extra vj. li. de sta. regu. capit. vnico. §. & quoniam. ff. de consti. princip. l. ij.

Inuitus est qui nõ probatur consensisse.

g *Inuitis.* dic inuitum qui non probatur consensisse. ff. de furt. qui vas. §. vetare. ff. de procura. filiusfamilias. §. inuidus. & ff. de seruitu. vrb. prędio. inuitum. Argu. contra. ff. mandã. qui patitur.

h *Superioribus.* superiorem voco diœcesanũ seu illũ qui habet ius diœce. & concurrere potest cũ rectore. extra vj. lib. de temp. or. eos. & ca. cũ nullus. vt est metropolitanus, cui nõ est superior in prouincia sua nisi in certis casibus not. extra de offic. ordi. pastoralis.

i *Ad salutem.* Romanos. x.

k *Concilij.* extra de pœniten. & remissio. omnis.

l *In morte.* extra de offic. ordi. pastoralis. §. j. extra vj. li. de pœnis. ca. fi. §. præsenti.

Prædicatio non semper retrahit audientem à peccato.

Roma. 10.

tres de ipsorum beneplacito & licentia dictum possint in eorum ciuitatibus & diœcesibus intra eis determinatos fines officium exercere. Quod si denegent, vel intra triduum non concedant: extunc iidem fratres nihilominus authoritate eadem huiusmodi officium exequantur. Datam verò licentiam per diœcesanorum mortem nolumus terminari. Per hoc autem non intendimus, quòd sæpedicti fratres qui ad hoc eligentur officium exercendum, plus habeant in audiendis confessionibus & pœnitẽtiis iniungendis, quàm parochiales sacerdotes noscuntur habere. Sicque de casibus episcopis & superioribus, quos inferius annotamus, ac sedi apostolicæ reseruatis, se nullatenus intromittant. Obseruent ergo solicitè dicti fratres ne ad confessiones recipiant criminosos criminibus pro quibꝰ solennis est pœnitentia [a] indicenda: Modo eodem excommunicatos respuant, & clericos qui propter delictum irregularitatẽ aliquã incurrerunt [b]. Inconueniens [c] enim existimamus, vt à peccato absoluat, qui pœnitentiã ei debitam imponere [d], aut irregularitatis pœnam peccati sequelã [e], vel excõmunicationem, quæ infligitur maximè à iure [f] quandoq. pro crimine, quæ vẽ quẽ [g] ab ecclesia & per cõsequens à participatione ecclesiasticorũ sacramẽtorum excludit [h], remouere nõ potest.

Incendiarios, eosq. qui tam enormibus sunt irretiti peccatis, ꝙ ea rationabilis cõsuetudo præscripta canonicè in episcopatibus aliquibus reseruauit episcopis, similiter non admittant. quã consuetudinẽ (ex causa quæ iustè ad id animũ nostrũ mouit) solummodo circa voluntarios homicidas, falsarios, ecclesiarũ immunitatis, & libertatis ecclesiasticæ violatores, & sortilegos approbamus. Quòd si forsan antequã ab eo qui potestatẽ habet absolui possint, mors talium cõfiteri volentium verisimiliter timeatur: etiam in prędictis casibus sæpefati fratres eos cõfiteri volentes audiant, ipsisq. beneficium absolutionis impendant: sed subeant iuramentum quòd liberati se suis episcopis & excommunicatoribus præsentabunt: excõmunicantium super his pro quibus ab eis excommunicati erãt, & episcoporum pro peccato huiusmodi parituri mandatis [i]. Verùm quia post baptismum inter cætera magis ad salutem necessaria est propositio verbi Dei, quo audientes illud quod est victoria nostra, instruuntur in fide, docentur fugienda fugere, & sectanda sectari, à quo per peccatum lapsi resurgunt, pœnitentiæ sacramentum perficiunt: Grandis nobis solicitudo incumbit vt tales ad hæc promoueantur fratres, qui oleo dulcedinis verbi eiusdem nostros foueãt subditos, à peccatis prohibeant: increpationis vino peccatorum suorum mordeant vulnera, eosque ad illa pœnitentiæ acrimonia [k] purgandum & tergendum prouocent [l] & inducant. Ad id verò exequendum sententia diuinæ legis exposcitur, desideratur ordo, & vitæ integritas etiã postulatur. Scriptum [m] est enim, Tu scientiam repulisti, & ego te repellam ne sacerdotio fungaris mihi: quia labia [n] sacerdotis custodiunt scientiam, & legẽ exquirunt ex ore eius. aliàs prout ad eũ pertinet, inter peccatũ & peccatum nõ posset discernere, nec peccator existens Dei deberet enarrare iustitias, & testamentum illius assumere per os suum. Nam cuius vita despicitur, consequens est vt eius prædicatio contemnatur. Quare decernimus, vt priores & ministri generales & prouinciales prædicatorum & minorum ordinum præfatorum, vel eorum vicarij, de discretorum consilio ad tam salubre officium fratres diuina scientia doctos, discretione vigẽtes, vita probatos, & expertos moribus (alioquin districtam reddent in futuro examine rationem) eligant & assumant. sic enim quod prædicabunt, facient: quę arguent, operari cessabunt: & in eis ædificabitur populus verbo pariter & exẽplo.

Verbi Dei propositio est ad salutem valde necessaria.

Cæterum licet (sicut prædicitur) de necessitate non sit iterum eadem confiteri peccata, tamen quia propter erubescentiam, quæ magna est pœnitentiæ pars, vt eorundem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre: districtè iniungimus vt fratres ipsi confitentes attentè moneant, & in suis prædicationibus exhortentur, quòd suis sacerdotibus saltem semel confiteantur in anno: asserendo id ad animarum profectum proculdubio pertinere. Porrò vt circa sepulturam apud loca eorundem fratrum eligentium sepeliri, & portionem canonicam de relictis eisdem fratribus minimè detrahendam, nequeat in posterum dubitari: iubemus vt corpora defunctorum, qui apud eorundem fratrum loca elegerint dum viuerent sepulturam, processionaliter cum cruce, thuribulo & aqua benedicta, cantando seu legendo officium mortuorum, vel psalmos, & alienas ingredientes parochias, possint assumere, & ad suas deferre ecclesias tumulanda.

De quibuscunque verò relictis præfatis fratribus in communi, vel singulis vltimis decedentium voluntatibus, siue apud eos sepeliendi sint, siue alibi: nulla per parochiales sacerdotes morientium (à qua fratres ipsos liberos esse volumus) canonica portio, vel multo minus per episcopos episcopalis [o] quarta omnino cum eis, tanquam exempti non subsint, nec etiam debita iure parochiæ, si forsan cathedralis defunctorum esset parochialis ecclesia, detrahatur.

De funeralibus autem medietatem, si cõmodè diuisionẽ recipiant: aliàs eiusdẽ medietatis æstimationẽ soluant parochiali ecclesiæ, & sacerdotibus antedictis.

Factũ idem est peccatũ & peccatũ peccati.

a *Pœnitentiæ indicenda.* 50. distin. in capite. xxvj. q. vj. c. j.

b *Incurrerunt.* quia idem factum est peccatum, & ipsum est pœna peccati: vt est clericidium, vel ablatio membri. lv. dist. si euangelica. secus si ex diuersis factis emergerent, vt excõmunicatio, quæ est pœna peccati: & irregularitas quæ contraheretur ꝓpter immistionẽ, excõmunicatione seu suspensione durãte: & tunc potest fieri absolutio à primo per prælatũ, non dispensatio. exemplum pone ex. vj. lib. de sent. & re iudi. cum æterni. extra vj. lib. de sen. excõ. cum medicinalis.

Ordo litera.

c *Incõueniens.* declarat quod præmiserat dicens, existimamus incõueniens: vt scilicet ille absoluat à peccato qui non potest imponere debitã pœnitentiam ei, scilicet peccatori, & qui non potest remouere irregularitatem sequelam peccati &c.

Peccata de quibus curatores fratres absoluere possunt.

d *Imponere.* s. nõ potest: quod est j. nam cùm pœnitere sit pœnam pro peccato tenere: & pœna sit mẽsura culpæ, no. extra. vj. li. de pœ. c. fi. §. illud & §. sequen. vbi debita pœna non potest infligi per aliquem, ergo nec pœnitentia salutaris.

Pœnitere est pœnam pro peccato tenere.

e *Sequelam.* vt dicto ca. si euangelica.

f *A iure.* xvij. q. iiij. si quis suadente.

g *Quẽ.* id est aliquẽ.

h *Excludit.* de istis excommunicationibus maiori & minori habetur extra de sent. excommu. nuper. & cap. pe.

Consuetudo pauca crimina episcopis reseruat.

i *Mandatis.* extra de sent. excõ. decætero. & capi. ea noscitur. & ca. quamuis.

k *Acrimonia.* hoc verbũ exposui extra vj. libr. de statu regu. c. vnico. §. fin.

l *Prouocent.* hic accipitur in bona parte: vt alias. ff. de ædil. edict. quòd si nolit. §. qui mancipia.

m *Scriptũ.* Oseæ iiij. extra de renuntia. ca. nisi cũ pridem. §. pro defectu.

n *Labia.* Malach. ij. & extra de hæret. cũ ex iniũcto. ver. licet.

o *Episcopalis quarta.* de qua habetur xij. q. ij. concesso. & tribus ca. sequen.

a *Rustica prædia.* prædium rusticũ ab vrbano non loco, sed qualitate secernitur. C.de præd.mino.l.si prædium.

b *Non miseriatur.* ar. C.ne fi.pro pa.authẽ. habita.

c *Voluntatem.* argu. extra de excess. prælat.nimis.j.respon.

d *Triturantis.* Deut. xxvj. extra de præb. extirpandæ.j.respon. & j.Tim.v.

e *Necare.* ff.de alen. & exhi.lib.necare.

f *Inopes.* authen.de colla.§.nullus autem molestetur. colla. ix.

g *Immunes.* C. de sacrosan. eccle. sancimus.ij.authen.de ecclesiasticis titu. §. si quis verò res. collatio ix.

h *Falcidiam.* Codic. ad leg.Falci.authent. similter. quæ sumitur ex authen. de ecclesi. titu. §. si autem hæres.

i *Portionis.* extra de testa.cap.fi.

k *Non desint.* C. de sacrosanc. eccle. priuilegia.in fine.

l *Nequaquam obstantibus.* de viribus istorum non obstantium notatur in Extrauaganti, rem non nouam. in fin. Ioannes Monach.

antedictis. Funeralia verò intelligũtur hoc casu, quæ cum funere deferuntur. De cãdelis verò quas fratres portãt, portio nõ petatur. Moneant autẽ iidem fratres, & pro posse inducant confitentes sibi, vt de propriis bonis suis parochialibus ecclesiis, earũq. sacerdotibus cõpetenter relinquant, & quæ eis debent parochialia iura reddãt. Ad hoc non murmuret quæsum[9] secularis clerus, non gerãt molestè prælati, & circa præmissa sic duximus prouidendum. Attẽdant quanta ex iis quæ in primis duobus articulis statuta sunt, salus animarũ proueniat. Aduertãt quanta tollãtur iurgia: & patenter cõsiderent, & eorũ onera cũ aliis nostro beneficio salubriter & quasi necessariò partiuntur. Circa tertiũ verò articulũ diligenter intelligant, & fratres ipsi hoc per priuilegia Romanorũ pontificũ eis benignè cõcessa ante constitutione eandem hactenus habuerunt. Quodq; sunt pauperes, nil habẽtes singuli, in communi rustica [a] prædia, imò nec vrbana, vel mobilia. eorum alteri vel etiã vniuersi mendicãt victũ, quærũt vestitum, & eatenus sustinere possunt, quatenus vel viuorũ pietas, aut morientiũ charitas eis necessaria subministrat. Quis ergo nõ misereatur [b] eorũ qui omnia, voluntatẽ [c] habendi etiã, reliquerũt? Quis non cõpatiatur eisdẽ operantibus tam vtiliter in agro prædicto? Certè nullus nisi qui triturãtis [d] bouis os impiè alligare velit, aut eos subtractis alimẽtis necare [e]. Inopes [f], patrimonij onera ipsa nõ habẽdi necessitate nõ sustinent, & à curialibus res ecclesiis vel piis locis donatas, à quartæ prestatione, seu lucratiuorũ inscriptionibus lex facit immunes [g]. Relicta pauperibus nõ patiuntur Falcidiã [h]. Et legata ad fabricã, vel pro ornamentis ecclesiæ, aut ad diuinũ cultũ perpetuũ, solutioni nõ subiacent canonicæ portionis [i]. Pauperes autẽ (vt dictũ est) sunt fratres: & eis relinquitur, aut in sua alimẽta erogãt, aut in fabricã, siue in cultũ diuinum & ecclesiæ ornamenta cõuertunt. Propter nos qui debemus intelligere super egenũ & pauperẽ, & nõ obliuisci eorũ, cũ humanitatis sit etiã secularis principis prospicere egenis, & dare operã vt pauperibus alimẽta nõ desint: [k] nõ tam piè quàm quodãmodo iustè in eodem articulo egimus, egenos eosdẽ (vt præmittitur) reddẽdo ab onere canonicæ portionis exemptos. Hæc autẽ (dicta constitutione quę incipit, super cathedram. quã penitus reuocamus, aliisq; quibuscunque cõstitutionibus specialibus, & generalibus statutis, priuilegiis, indulgentiis, sub quacunq. forma verborum concessis, etiã si de ipsis de verbo ad verbum, vel aliquorum nominibus in nostris literis oporteret fieri mentionẽ, conuentionibus, pactis, iuramẽtis, sententiis, consuetudinibus contrariis, nequaquã obstantibus [l] inuiolabiliter obseruari sancimus. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam nostrorũ statuti, denuntiationis, exẽptionis, præceptorũ, approbationis, iussionis, volũtatis, reuocationis, & sanctionis infringere. Si quis autẽ &c.

Falcidia nõ debetur de relictis pauperibus.

Psalm.40.

Pauperibus subueniendum est.

Clemens quintus.

Rex Franciæ & regnicolæ per extrauagantem, vnam sanctam, suprà de maio. & obedien. non amplius subijciuntur eccle. Romanæ quam prius erant.

CAPITVLVM II.

MEruit charissimi filij nostri Philippi regis Francorum illustris synceræ affectionis ad nos & ecclesiam Romanam integritas, & progenitorum suorum præclara merita meruerũt, meruit insuper regnicolarum puritas, ac deuotionis synceritas, vt tam regem quàm regnũ fauore beneuolo prosequamur. Hinc est quòd nos regi & regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacij papę viij. prędecess. nostri quę incipit, vnam sanctam. nullum volumus vel intendimus præiudicium generari. Nec quòd per illam rex, regnum, & regnicolæ prælibati amplius ecclesiæ sint subiecti Romanæ, quàm antea existebant, sed omnia intelligantur in eodem esse statu quo erant ante definitionem præfatam: tam quantum ad ecclesiam, quàm etiam ad regem, regnum & regnicolas superius nominatos.

Regnum Frãciæ papa fauore prosequitur.

Eugenius quartus.

Ordinarij non possunt ferre censuras in suos subditos pro suis negotiis Romam euntes, ibi manentes, aut ab ea recedentes, nec illos priuare beneficiis: quod si fecerint, irritum est. Et si beneficia illorum aliis sint collata, tam dantes quàm recipientes ipso facto sunt excommunicati: & à solo papa absoluendi.

CAPITVLVM III.

DIuina in eminenti sedis apostolicæ specula disponente clementia constituti, ad ea liberter intendimus, per quæ officiales prædictæ sedis obsequiis eius (ad quam veluti fidelium omnium matrem pro animarum salute quærenda & iustitia prosequenda de diuersis mundi partibus confluit multitudo) tutius & quietius se promptiores valeant exhibere. Hinc est quòd nos ex certis rationabilibus causis moti, etiam nõnullorum prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes: districtius inhibemus locorum ordinariis, necnon commissariis & delegatis eorum, cæterisque vniuersis & singulis quacunque potestate & authoritate præfulgeant, cuiuscunque dignitatis, gradus, vel præeminentiæ fuerint: ne cõtra officiales præfatos, quocunque nomine nuncupẽtur, in nostris & dictæ sedis obsequiis nũc & pro tempore existentes, necnon quoscunque alios pro suis & eorum causis vel negotiis prosequendis ad sedem prædictam venientes, ac in ea durante negotiorum & causarum huiusmodi prosecutione moram trahentes, & recedentes ab eadem, procedere, aut in eos excommunicationis, suspensionis vel interdicti, aut priuationis officiorum aut beneficiorum, seu quamuis aliam sententiã promulgare præsumant. Nos enim omnes & singulos processus & sententias contra tenorem & mentem nostræ inhibitionis huiusmodi latas & habitas, & in posterum habendas, ac etiam promulgandas, & quæcunque inde secuta, declaramus nulla, irrita, & inania, nulliusque extitisse vel existere roboris vel momenti. Necnon quicquid in cõtrarium à quoquã, quauis authoritate scienter vel ignoranter attentatũ forsan est hactenus, vel in posterum contigerit attentari: etiã decernimus irritum

Superiori ti debet vt inferiores sint obedientes.

a *Cõstitutionem.* quæ incipit, suscepti. & est vna de xx. glossatis per Zenzelinum, & posita sub titu. de elect. Et inter has repetitur cũ glo. Guli. de monte Laudu. in titu. ne sede vacan.

irritum & inane. Et nihilominus in omnes & singulos ordinarios & officiales, commissarios & delegatos eorũ, qui se de dignitatibus ac beneficiis ecclesiasticis quibuscunq. officialium aut negotia huiusmodi apud dictam sedẽ prosequentium prædictorum eos illis forsan priuando, atque priuatos decernendo seu declarando, vel cuiuscunque priuationis prætextu illa personis aliis conferendo, seu de illis in eos quomodolibet se intromittendo, tam in dantes quàm in recipientes excommunicationis, suspensionis, & interdicti latas sententias promulgamus: quas volumus eos ipso facto incurrere. A qua quidẽ excommunicationis sententia absolui nequeant, nisi à nobis vel per nos deputandis, præterquam in mortis articulo constituti. Præmissa autem à die affixionis præsentium ad valuas basilicę principis apostolorum de vrbe, ex certa scientia quoscunque ligare volumus & arctare, Non obstantibus apostolicis & quibuscũque generalibus, aut prouincialibus, aut synodalibus cõciliis, edictis, constitutionibus, ordinationibus, & apostolicis priuilegiis, per quæ effectus præsentiũ impediri posset quomodolibet vel differri: etiam si de illis eorumque totis tenoribus habenda esset in præsentibus mentio specialis: & quæ præsentibus volumus haberi pro sufficienter expressis, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, declarationis, constitutionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ M.cccc.xxxij.viij.idus Martij, pontifica.nostri anno secundo.

Dantes & recipientes quandoque æqualiter puniuntur.

Ioannes xxij. magistro & fratribus hospitalis sancti Ioan. Hierosolymitani.

Præmisso tenore duarum constitutionum, dicit quòd hospitalarij sancti Ioannis ex statuto, consuetudine, vel priuilegio habentes annalia beneficiorum vacantium, percipere debent portionem quam haberent beneficia obtinentes si in illis essent residentes.

CAPITVLVM IIII.

EXhibita nobis ex parte vestra petitio continebat, quòd dudum post cõstitutionem [a] per nos editam, qua specialiter & expressè cauetur habentes annalia in ecclesiis de consuetudine, priuilegio, vel statuto, qui ratione dictorum annaliũ fructus primi, vel secundi, vel alterius cuiuscunque sequentis anni beneficiorum vacantium sibi hactenus in totum vendicauerant, nihil exinde vltra summam pro qua vnumquodque beneficiorum ipsorum consueuit in decimæ solutione taxari, prætextu cuiusuis priuilegij, consuetudinis, vel statuti quouis modo perciperent, sed ipsius summæ perceptione duntaxat deberent esse contenti, totali residuo prædicta obtinentibus beneficia remansuro: nisi forsan illi qui fructus illos soliti essent cum integritate percipere, mallẽt ipsum habere residuum, & obtinentibus beneficia dimittere summam memoratam: quo casu percipiendi quod mallent erat eis optio derelicta. Quandam aliam declaratoriam constitutionem fecimus, in qua specialiter cauebatur quòd si huiusmodi beneficium obtinentes in ecclesia in qua specialiter illud beneficium existeret, minimè residerent, ad debitum seruitium impẽdendum capitulo eiusdem ecclesiæ nihil deberet accrescere: cum cessante causa cessare debeat pariter quod vigebat. Quodque ex verbis declarationis huius satis innui videbatur, quòd fructus beneficiorum non residentium accrescere debeant habentibus annalia memorata. Verum ex eo in declaratione dicta non continetur expressè dẽ perceptione annalium beneficiorum vacantium vobis debitorum de prædictis consuetudine, priuilegio, vel statuto quo ad fructus nõ residentium in eisdem, qui vobis accrescere debent, nullum adhuc commodum assequi potuistis: licet (vt præmittitur) dicti fructus capitulo non accrescant. Quare nobis humiliter supplicastis vt quod in huiusmodi declaratione nostra tacitè innuitur, declarare expressius dignaremur. Nos itaque petitionem vestram iuri consonam æstimantes, ac propterea in hac parte quieti & indemnitati vestræ prouidere volentes, præsenti oraculo declaramus quòd fructus prædictæ ecclesiæ vel beneficij vacantis, cuius annalia in quibus consistunt, debentur vobis ex priuilegio, consuetudine, vel statuto, etiam pro ea parte quæ obtinentibus præbendam vel beneficium huiusmodi (si in ecclesia vbi illa consistunt personalem residentiam facerent) deberetur, si non resideant ibidem verè vel interpretatiuè, vtpote per speciale priuilegium apostolicum, vel aliàs ex causa rationabili ab huiusmodi residentia legitimè excusentur: cum dicta pars (vt præmittitur) capitulo non accrescat, vobis accrescere debet secundum intentionem & mẽtem declaratoriæ memoratæ. Nulli ergo omnino hominũ &c. vt suprà. Si quis autem hoc attentare præsumpserit &c. vt suprà. Datum Auenio. Calen. Martij, pontificatus nostri anno.v.

Annalium perceptio multiplici iure potest competere.

Petitio iuri cõsona exaudiri meretur.

Beneficiat à residentia facienda quandoque excusatur.

DE POENIS.

Ioannes xxij.

Episcopus Carturcen. propter varios excessus per ipsum perpetratos, præsertim quia sedi apostolicæ, suis subditis & sibipsi iniuriosus fuerat, variis pœnis incurrit: quoniam perpetuæ depositionis sententiam meruit, priuatũque fuit pontificali, sacerdotali & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerem condemnatus. Doctrina vtilis hic nobis tribuitur: vt scilicet cognoscamus crimina & excessus pro quibus prælatus deponi possit. Facit ad hoc cap. veritatis. extra de dolo & con. & cap. ex literis. & cap. tanta est clauis Petri. de excess. præla. Et nisi antiqui libri hoc ca. sub titu. de pœnis annotauissent, sub titu. de excess. præla. positum fuisset.

CAPITVLVM VNIC.

DIuinis exemplis, quæ nostrorũ debent esse actuum regula, patenter instruimur, aures nostras subditorum à suis præpositis oppressorũ indebitè & aggrauatorum iniustè, nõ obturare clamoribus, sed ipsis ipsas potius compassiuis affectibus inclinare: vt si per solertis inquisitionis indaginẽ clamores huiusmodi opere completos esse viderimus, liberationis opportunæ remedium solicitis studiis apponamus: pœna nihilominus debita punituri in hanc patratorum qualitatem excessuum illicitos oppressores. Omnipotẽs etenim dominus audito clamore populi sui propter duritiam eorũ qui operibus præerant, dolentis, ad liberandum eum descendit: & summi tẽpli præposito qui iuxta nominis interpretationem in vias prauas iniquè diuerterat, cõminando sic ait, Expellam te de statione tua, & de tuo ministerio te deponã. Dudũ siquidẽ fama graui, clamore frequenti, & querela flebili subditorũ deferentibus nobis Hugõne

Exempla diuina debent esse regula nostra.

Præpositus subditis suis durus, est à statione sua repellend°.

Geraldi olim Caturcen. episcopum, de multiplicatis excessibus, oppressionibus grauibus, enormibusq. criminibus esse reum: nos mala huiusmodi nolentes ante credere quàm probare, super illis inquisitionem per nos & per alios fieri fecimus diligentem. Et demum inquisitionis ipsius viso & examinato processu, luculenter inuenimus q̃ eius fuerat vitiosus ingressus, cũ per ambitionem nimiã & per abrupta simoniacæ prauitatis ad pōtificalem ascendisset honorem. Progressus autem eius (vt execrando cōueniret initio) iniuriosus extiterat quo ad tria. Primò videlicet quo ad apostolicam sedẽ, cui (licet ipsum honorasset in multis, & tandem ad episcopalis dignitatis apicem promouisset) terga vertens non faciem, contemptum pro gratia, maleficium pro beneficio, & vituperiũ retulit pro honore, appellationibus interdum ad sedem ipsam ab eo vel officialibus eius per subditos oppressos emissis, nedum deferre cōtemptibiliter renuens, sed eas verbo vilipẽdens & facto, suis præcipiendo ministris q̃ de appellationibus huiusmodi non curarent, ac nihilominus appellantes (quibus cōtra oppressiones debuerat esse appellatio ipsa remedium) nunc per captionis iniuriã, nunc per spoliationem beneficiorum, & aliàs indebitè affligendo multipliciter, nō absque vitio ingratitudinis violans iuramẽtum fidelitatis ab ipso præstitum dictæ sedi: nec veritus matris ecclesiæ transgressionẽ apertam, nonnullis quãdoque per suas patentes literas de vacaturis mãdauit beneficiis prouideri, vias ad vacationem eorum aperiẽs nimis illicitas & suspectas: perniciosus etiam fuit & frequens literarum apostolicarum abusor.

Prælati nō debent esse credulis.

Appellatio est remediũ contra oppressiones.

Secundo verò quantum ad subditos, erga quos non pij prælati vel pastoris peregit officium, quinimo tanquam fur improbus, crudelisque tyrannus, sub pallio charitatiui subsidij inculsis terroribus, violẽtiis & iniuriis illatis, dolosis inductionibus & fraudibus exquisitis veluti recursor iniquus, extorsionibus eos intolerabilibus prægrauando, nunc binas in anno, nunc plures in die, nunc aliàs nimium excessiuas & ecclesiis importabiles, vtpote multiplicato euectionum numero canonibus definito, interdum per se, interdum per alios procurationes exigendo, pro libito visitationis officio quandoque nullatenus, & regulariter nō ad fructum correctionis, sed ad saturandæ cupiditatis affectum impenso, ad alios quęstus illicitos & dãnatos suum exacuit frequenter ingenium, nec de modo nec de causa curauit. Et cũ inuenit subditos suis in hoc reprobandis affectibus non parentes, nec aliàs ab eis exigere potuit cōcupita, calumniosas delationes fieri, contra eos lites moueri, & diuersa eis grauamina subdolè procurauit pluries inferri. Præterea non citatos legitimè, nec conuictos etiam aut confessos suis priuauit beneficiis, occasionem pro causa confingens: non rationem in his, sed tyrannidem potius prosequens personalem. Multa falsa scienter instrumenta dictauit, per suos illa faciens notarios publicari, & vt illis qualem ipse habuerat, ad ecclesias præberet ingressum, instituere ei præsentatos, seu institutionis suæ eis concedere literas sæpius renuit, nisi primitus certa sibi & magna pecunia ꝓpter hoc exoluta. Multa ecclesiastica beneficia, nunc permutationis prætextu, nunc verò simpliciter in suis manib⁹ resignata, modò iure (vt prætendebat) ordinario, modò super hoc (vt dicebat) apostolico munimine indulto de facto scienter cōtulit. interuenientibus fraude, pacto, & simoniaca prauitate subiectas sibi ecclesias occupans, earum reditus vsurpauit: & sic in suis fuit corruptus iudiciis processum eorũ & finem in pecuniarium cōmodum ordinando, quandoque iustificans impium, innoxium iniustè condemnans. sic & alios corrumpere iudices pro obtinenda super oppressionibus inchoatis iniusta victoria nisus fuit. Tertiò quãtum ad se, vt qui sibi nequam existeret, nulli alij bonus esset. suæ namque famæ prodigus, se periuriis patenter inuoluit, irregularitatisque laqueis irretiuit, & (quod referre pudet) in corpus suum fornicando peccans per cōtinuatum incontinentiæ vitiũ, quo se dudum fœdauerat, pontificali postea decoratus honore, in sua ponere gloria maculam, & fœmora sua nō erubuit mulieribus inclinare. In his quidem eius sit reprehendendi ingressus: sic scandalosus, perniciosus exemplo progressus, vt vitio huiusmodi siue culpis nescius finem imponere: & periculosus egressus, cum adeò foret in ipso habituata malitia, quòd (remanente sibi ad solita facultate) in iniquitatis opere voluntas sibi deficere minimè sperarctur. Propter quod ne prioribus peius committeret, illud solum æstimamus salubre remedium, vt quod velle non poterat auferre, eriperemus vel posse. Nos itaque super præmissis & pluribus aliis eius nefandis excessibus cum fratribus nostris ex sano consilio deliberatione cohabita diligenti, in præfatum Hugonem Geraldi, qui se omni honore ac dignitate reddidit tam indignum, quique ob suas iniquitates ne præsit est abiectus à Deo, suis ligatum peccatis, omniq̃ honore ac dignitate pontificali iam priuatum à domino, de consilio omnium & singulorum fratrum ipsorum perpetuæ depositionis sententiam duximus promulgandam: Pontificali eum & sacerdotali, & alio quolibet officio priuantes, & ad perpetuum carcerem condemnantes: vt ibi committendis cessantibus, agat pœnitentiam de commissis. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ promulgationis & condemnationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auenione xv. Calend. Iunij, pontifi. nostri anno ij.

Prælatus erga subditos pastoris officium peragere debet.

Procurationes subditos multũ grauant.

Beneficio priuari non debet nō citatus, nō cōuictus, nec confessus.

DE POENITENTIIS & remissionibus.

Bonifacius octauus.

Centesimo quoque anno visitantibus basilicas Petri & Pauli apostolorum plenissima peccatorum venia concedit.

CAPITVLVM I.

Antiquorum

Diuisio textualis.

Antiquorũ. Hæc epistola satis grosse fuit cōposita. Et habet sex partes. Primò super remissionibus & indulgentiis concessis accedentibus ad ecclesiam principis apostolorum de vrbe fidam antiquorum relationem commemorat. Secundò §. nos igitur. remissiones & indulgentias huiusmodi confirmat, approbat & innouat. Tertiò §. vt autem. accedentibus ad ecclesias beatorum apostolorum Petri & Pauli de vrbe, verè pœnitentibus & confessis plenissimam indulgentiam peccatorũ dat. Quartò §. statuentes. quid pro indulgentia prædicta dictis verè pœnitentibus & confessis fieri oporteat, statuendo taxat. Quintò §. vnusquisque tamen. anthypophorizat. Sextò §. nulli. inhibens præmissa nō infringi vult, vt secus facientes maledictionem incurrãt.

Iustificãdus impius non est, nec innoxius cōdemnandus.

Prælat⁹ in cōtumeliam suæ gloriæ maculã ponit.

a *Relatio.* ad quam recurrendum est in antiquis. ff. de lega. iij. si chorus. §. j. extra de proba. ca. cùm causam.

b *Basilicam.* id est ecclesiam. extra de rel. do. cap. j. xvj. q. vij.

Basilica quid est.

omnes basilicæ. Et ꝓprie est domus regia vel palatium regis: sed modo per translationem dicitur ecclesia: quia est palatium summi regis.

c *Apostolorum.* id est beati Petri qui primatum habuit, & successores sui in ecclesia Dei. xxj. distinct. in nouo.

d *De vrbe.* loquitur vulgariter: nam loquendum est vt plures. arg. extra de trãsla. epi. inter corporalia. §. sed neque. nam re vera ecclesia sancti Petri non est in vrbe, sed in ciuitate Leonina. & minus ecclesia sancti Pauli, de qua etiam dicitur quod non est in continentibus ædificiis. Quid autem importet hoc nomẽ vrbs, villa, ciuitas, no. extra libr. vj. de sent. excom. si ciuitas.

e *Peccatorum.* id est pœnarum pro peccatis debitarum. sic ponitur ij. Macab. xij. in fin. ibi, Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare vt à peccatis soluantur.

Antiquorum habet fida relatio,[a] quòd accedentibus ad honorabilem basilicam[b] principis apostolorum[c] de vrbe,[d] concessæ sunt magnæ remissiones & indulgentiæ peccatorum.[e]

Nos igitur qui iuxta officij nostri debitum salutem appetimus & procuramus libentius singulorum, huiusmodi remissiones & indulgentias omnes & singulas ratas & gratas habentes,[f] ipsas auctoritate apostolica confirmamus, & approbamus & etiam innouamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Vt autem beatissimi Petrus & Paulus apostoli eo amplius honorentur, quo ipsorum basilicæ de vrbe deuotius fuerint à fidelibus frequentatæ, fideles & ipsi spiritalium largitione munerum ex huiusmodi frequẽtatione magis senserint se refertos:[g]

Nos de omnipotentis Dei misericordia, & eorundem apostolorum eius meritis & auctoritate confisi, de fratrum nostrorum consilio, & apostolicæ plenitudine potestatis, omnibus in præsenti anno millesimo trecentesimo à festo natiuitatis domini nostri Iesu Christi pręterito proxime inchoato, & in quolibet anno centesimo secuturo, ad basilicas ipsas accedentibus reuerenter verè pœnitentibus & confessis:[h] vel qui verè pœnitebunt & cōfitebuntur[i] in descendentem de cœlo: &c. quia Ierusalem terrestris, hoc est ecclesia militans, exemplificata est & formata ad instar cœlestis Ierusalem quæ sursum est: quæ est mater nostra, videlicet ecclesiæ triumphantis. Ibi autem secundum beatum Dionysium nouem sunt ordines angelorum sub triplici hierarchia dispositi. Et est ordo sub ordine, & tandem omnes sub vno capite, quod est vnus Deus. & si ibi velimus amplius ascendere, inuenimus quòd pluralitas diuinarum personarum reducitur ad vnitatem essentiæ. Rationem itaque illius ordinis diuina sapientia in ecclesia militante voluit exemplari. Vnde in Iob dicitur, Nunquid nosti ordinem cœli, & ponis rationem eius in terra? Si autem in ecclesia militante esset ponere duo capita de pari se habentia, quorum vnum alteri minime subderetur: non esset ratio cœlestis ordinis congruenter in ea posita. Sed tunc ratio cœlestis ordinis proprie & perfecte in terra ponitur, si cunẽti gradus prælationum & principatuum sub vno capite collocentur, & ei obediant & subdantur. huiusmodi autem est solus Romanus pontifex vicarius Christi, & successor Petri: cui in huiusmodi designationem dictum est à domino, Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur caput. Huic etiam veritati concordat ratio recta. Nam secundum Proclum omnis multitudo reducitur ad vnitatem. Et secũdum philosophum, in vnoquoque genere est reperire vnum primum & supremum, quod est mensura & regula omnium aliorum in illo genere contentorum. Et alibi, Monadem sequitur dyas. Oportet igitur quòd multitudo hominum reducatur ad vnum, & in genere hominum sit reperire vnum hominem primum: qui sit supremum in illo genere: qui sit mensura & regula omnium aliorum hominum. huiusmodi autem est Romanus pontifex, qui est inter omnes homines supremus, existens mensura & regula directiua omnium aliorum: cui plenè omnes catholici simpliciter sunt subiecti. Ad vltimum autem iutantum se extendit ista subiectio, quòd quando plenitudo gentium intrauerit, vt omnis Israël saluus fiat: sicut dicit apostolus ad Romanos xj. cap. tunc omnes nationes orbis terrarum huic vnico capiti subiicientur & obedient. Et tunc implebitur illud quod ait Saluator in Ioanne, Erit vnum ouile, & vnus pastor. Sicut ergo in corpore materiali est ponere caput vnum in quo sunt omnes sensus, seu plenitudo sentiendi: sic in ecclesia militante (ne sit tanquam corpus monstrosum si duo haberet capita) est tantùm ponere vnum caput: videlicet Romanum pontificem, in quo est plenitudo potestatis & auctoritatis: quam siquidem potestatem contulit ei dominus quando beato Petro dixit, Matthæi. xvj. capi. Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Ipse autem Roman. pont. est qui concessit istam indulgentiam: & in ipso (vt iam ostensum est) plenitudo residet

Indulgentiæ non valent nisi quinque concurrãt.

Ierusalem est & terrestris & cælestis.

Cephas dicitur caput.

f *Habentes.* per hanc ratificationem & confirmationem non ratificantur nisi legitime concessa. extra libr. vj. de rescript. si gratiose. §. fin. extra de elect. dudum. ij. §. penult.

g *Refertos.* non refectos: quia refectio proprie est corporis: sed refertio est propriè mentis. vnde dic refertos, id est plenos, bene fartos, obesos seu crassos. Et descendit refertus de refercio, cis, quod componitur de re & farcio, cis. Ioannes Monachus.

h *Et confessis.* qui est verè pœnitens & confessus, habet veniam culpæ quam solus Deus in contritione remittit, quæ non datur nisi correcto. extra libr. vj. de reg. iur. peccati venia. & pœna æterna debita pro culpa mortali commutatur à Deo in pœnam temporalem. Nam sicut culpa respectu illius in quem commissa est, fuit infinita: sic & pœna debet esse infinita, cuius infinitas tollitur per remissionem culpæ. Sed quanta remaneat, ignorat minister Dei qui in pœnitentiæ sacramento aliquam portionem illius pœnæ remittit. vnde minister Dei post præmissa arbitratur de pœna quam credit superesse, ad arbitrium suum: & sic intelligitur quòd omnes pœnitentiæ sunt arbitrariæ. xxvj. q. vij. tempora. extra de pœniten. & re. quæsitum. &. ca. seq. Tanta tamen posset esse contritio confitentis, quòd nedum culpa, sed pœna prorsus tolleretur: verùm quia hoc est dubium apud homines, minister Dei præsertim vicarius Christi & successor Petri istam pœnam certis de causis vt hic, & in voto vltramarino, & quibusdam aliis commutat in certos actus satisfactorios. Sed pone: iste minister minus discrete, seu sine causa legitima taxat: nunquid confessus ad plus tenebitur? Dic quòd sic, vt suppleatur quod de iure defecit. ff. de re iudi. leg. iiij. §. si quis condemnatus. & hoc requirit virtus diuinæ iustitiæ. manet ergo Petri iudicium, vbicunque ex ipsius æquitate fertur iudicium. xxiiij. quæst. j. manet. xj. q. iij. tunc vera. est enim sibi commissum dispensare, id est discrete pensare, non dissipare. ff. de offi. procura. Cæsa. l. j. nec nego quin sit absolutus, ita quòd pœna æterna commutata est in temporalem: quia hoc video in eo qui non est minister. extra de elect. dudum. ij. Et ibi est absolutus non propter sacramentum fidei, sed propter fidem sacramenti: sed indiscretio ministri in hoc se onerantis vel mei confitentis à debita pœna temporali me non releuat confitentem. Et dic, confessis proposito & facto.

Peccati pœna debet esse infinita.

Pœnitentiæ sunt arbitrariæ.

Dispensare vnde dicitur.

i *Confitebuntur.* facto. sunt tamen confessi proposito. aliàs non sunt filij Dei, sed inimici. Tu dic: confitebuntur & proposito & facto. Sed cum opera viua ad vitam æternam valeant, & mortificata viuificari possint, dic qualiter opera mortua vt labor itinerationis hic expressus in mortali peccato factus possit prodesse ad remissionem pœnarum pro peccatis debitarum, licet post laborem huiusmodi sit verè pœnitens & confessus. Et notandum quòd ad hoc quòd indulgentiæ valeant, quatuor principaliter requiruntur: & quintum etiam huic proposito potest addi ratione materiæ. Requiritur enim auctoritas in concedente, idoneitas in recipiente, pietas in fine, vtilitas in opere: & quintum quod addi potest, congruitas in tempore. Primò ergo requiritur auctoritas in concedente, quæ typica est: & principaliter residet in summo pontifice. sicut enim videmus quòd in corpore naturali vnicum est caput, in quo positi sunt omnes sensus: sic in corpore mystico, quod est ecclesia, est ponere caput vnum habẽs plenitudinem potestatis. Hoc enim sic esse voluit ordinatio diuina. Et huic concordat ratio recta: voluit nanque diuina ordinatio quòd ecclesia militans repręsentaret ecclesiã triumphantem. de quibus nota. suprà vj. li. de electione, fundamẽta. Vnde Ioannes in Apocalypsi, Vidi, inquit, Ierusalem

Indulgentia solis idoneis conceditur.

potestatis. Et sic patet primum, videlicet quòd est auctoritas in concedente. Secundum est idoneitas in recipiente. Nam secundum philosophum, Actus actuorum sunt in patiente disposito. Nam thesaurus ecclesiæ non applicatur nisi ei qui est membrum ecclesiæ.xj. quæst. iij. nihil sic debet.xxiij.quæst.iiij.si quis à catholica. Et certum est quòd remanente culpa non remittitur pœna: quia secundum August.non dimittit Deus dedecus culpæ sine decore iustitiæ. Si autem manente culpa remitteretur pœna, esset dedecus culpæ sine decore {aliàs, pudore} iustitiæ: & sic esset aliquid inordinatum in vniuerso: quod diuina sapientia non permittit.ar.in authent. de hære. & fal.§. inordinatum.col.j. Oportet ergo quòd capax indulgentiæ sit purgatus à culpa: quod fit in contritione. ille ergo est habilis indulgentiam recipere, qui est verè pœnitens & confessus. Et hoc tangitur in forma indulgentiæ, cùm dicitur quòd vere pœnitentibus & confessis hæc indulgentia sit concessa, non aliis ar.Cod.de re mili.cum allegatis. lib.xij.extra de appel.pastoralis.in fi. Tertiò requiritur pietas in fine, hoc est honor Dei, & exaltatio fidei.in omni enim concessione indulgentiarum ecclesiasticarum finaliter debet attendi vt per hoc Deus honoretur, & fides exaltetur catholica. Quartum est vtilitas in opere, hoc est quod opus quod pro indulgentia obtinenda imponitur, sit vtile & ordinabile ad finem prædictum, scilicet ad honorem Dei, & exaltationem fidei. Circa quod aduertendum est, quòd in concessione indulgentiæ non attenditur quantitas operis, sed genus operis.indulgentia enim principaliter respicit gratiam, nõ meritum: aliàs non diceretur indulgentia. Si enim quis offendisset regem vel principem, ita quòd propter offensam huiusmodi mereretur secundum legem patriæ manu vel pede truncari: & vt liberaretur à tali pœna quam meruit, offeret principi duo vel tria milia florenorum: talis liberatio, remissio dici non mereretur, sed potius redemptio & quædam commutatio.ar.ff.de contrahen. emp. l.j. Si autem rex condonaret ei pœnam huiusmodi liberaliter, vel ei pro pœna vitanda aliquid leue imponeret, tunc talis liberatio, remissio vocaretur. ergo indulgentiæ ecclesiasticæ principaliter respiciunt gratiam, non meritum. meritum dico proprium, respiciunt tamen meritum alienum, scilicet meritum Christi: imò super illud fundantur, & ex illo sumuntur. Passio nanque Christi excessiua fuit: vnde & excessus vocatur in Luca: vbi dicitur quòd in transfiguratione Christi apparuerunt Moyses & Helias cum eo, & dicebant excessum quem completurus erat in Ierusalem. vnica enim gutta sanguinis tam pretiosi sufficisset pro redemptione totius mundi. Nam propter coniunctionem humanitatis cum diuinitate: quantulacunque passio Christi, perpessa pro redemptione nostra, habebat pretium infinitum. Noluit autem Christus quòd excessus iste frustra fuisset, & quòd de nihilo nobis seruiret: sed voluit quòd esset thesaurus ecclesiæ per suum vicarium Roma. pont. pro fidelibus loco & tempore dispensandus.dispensatur autem, cùm eis indulgentiæ conceduntur. Nam propter vnionem capitis & membrorum, meritum capitis attribuitur & applicatur membris: & quia sic per alienum meritum non per proprium meritum liberantur à pœna: ideo quantum ad ipsos talis liberatio dicitur remissio, seu indulgentia: licet quo ad Christum qui hoc nobis meruit, vocetur redemptio copiosa.vnde in Psalm.Apud dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Nec est timendum seu fantasticè opinandum, quòd per talem dispensationem thesauri, quæ fit in collatione indulgentiarum, præfatus thesaurus in aliquo minuatur. Nam si omnes catholici vtriusque sexus per vniuersum orbem dispersi, in hoc anno centesimo pro hac indulgentia obtinenda venirent ad vrbem, & perfecte præfatam indulgentiam obtinerent: tota omnium indulgentia in minori proportione se haberet ad thesaurum ex quo sumitur, quàm sit proportio vnius guttæ aquæ ad totum oceanum, vel vnius grani milij ad montem sancti Bernardi: quia finiti ad finitũ est proportio aliqua: finiti verò ad infinitũ nulla. propter infinitatem enim suã præfatus thesaurus ex dispensatione sua non diminuitur nec decrescit. versus,

Indulgentia est concedenda in honorem Dei, et exaltationẽ fidei.

Remissio differt à redemptione.

Indulgentia super Christi meritum fundatur.

Thesaurus ecclesiæ per dispẽsationem eius nõ minuitur.

Versus.

Mille licet sumant, deperit inde nihil. Quia ergo indulgentiæ respiciunt principaliter gratiam, non meritum proprium: ideo in indulgentiis conferendis non attenditur principaliter quantitas operis. vnde in præsenti indulgentia, Romanis, qui visitando apostolorum basilicas satis parum laborant, plenissima conceditur indulgentia: sicut eis qui de vltimis Galliæ, Angliæ, & Scotiæ, Hiberniæ Hispaniarumque finibus accedunt cum magnis laboribus & expensis. Attenditur ergo in istis indulgentiis conferendis principaliter non quantitas operis, sed genus operis: hoc est dictu, quòd opus quod pro dicta indulgentia obtinenda imponitur, sit opus tale quod ordinetur ad finem præfatum in collatione indulgentiarum intentum, qui est videlicet honor Dei, & exaltatio fidei, & primatus ecclesiæ in vrbe existens. Peregrinatio verò ad præfatas beatorum apostolorum basilicas, ad honorem Dei, & exaltationem fidei, vt plurimum ordinatur. per hoc enim quòd ex tali peregrinatione sancti apostoli honorantur: Deus in ipsis se reputat honorari. ipsi enim pro Christi honore conseruando & dilatando seipsos exposuerunt suppliciis in vita pariter & in morte: ipse autem dominus se honorantes honorare decreuit: vnde dicit in primo libr. Reg. ij.capi. Quicunque honorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Ex hac enim peregrinatione fides catholica non modicum exaltatur, eo quòd ex omnibus Christianitatis finibus fideles cõfluunt ad ortum fidei: ad basilicam videlicet sancti Petri. Nunc cernit apertissime beatus Petrus orationem illam exauditam quam Christus ad patrem suum fudit pro eo, dicens, Ecce rogaui pro te vt non deficiat fides tua. videt enim quòd vndique cateruatim ruunt fideles populi ad ipsius basilicam fidem catholicam profitentes: vnde fit videlicet quòd eius fides secundum Christi rogationem non deficit, sed magis proficit manifestissimis incrementis. Olim verum esse poterat quod Ber. dicit, An non limina apostolorum magis ambitio quàm deuotio retit? sed nunc econtrario potest dici, quòd deuotio non ambitio limina apostolorum terit: & eorum basilicas frequentat seu frequentari facit. O quantum credendum est beatissimos apostolos exultare cernentes suas basilicas à populo Christiano cum intenso feruore fidei populosius & frequentius quàm solerent, & vrgente deuotione populi, accedentium ordine non seruato, impetuosius frequentari? non fuit à diebus antiquis tanta deuotio, nec tantus fidei feruor in populo Christiano: ex quo gaudent non soli apostoli, sed totus etiam cœlestis exercitus: & confunditur diabolus, & angeli eius. Sic igitur patet veritas & soliditas huiusmodi indulgen.in quam sic excellentissime confluunt. iiij. causæ prædictæ: quæ ad hoc quòd indulgentiæ valeant, principaliter requiruntur. Quintum, quòd potest adiici, est congruitas ex tempore concessa. est enim hæc indulgentia in tempore congruo, videlicet in anno Iubileo. In Leuitico siquidem legitur quòd annus quinquagesimus erat Iubileus: in quo secundum legis preceptum clangebant tunc tubis, & remittebantur debita. hic legalis Iubileus typicus erat: & verum Iubileum qui in aduentu Christi sumpsit initium, figurabat. Ad hoc enim Christus venit, vt remissionem & indulgentiam prædicaret spiritalium debitorum, videlicet peccatorum. vnde ipse per Esaiam dicit Esa.lxj.ca. Spiritus domini super me: eo quòd vnxerit me: ad euangelizandum pauperibus misit me. Et sequitur: vt prædicarem captiuis indulgentiam. Ecce tuba prædicationis, ecce indulgentia siue remissio debitorum. & in exordio prædicationis suæ sic orsus est, Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum cœlorum. in quo verbo forma & efficacia præsentis indulgentiæ continetur. hæc enim indulgentia solis pœnitentibus & confessis conceditur: & eis regnum cœlorum propinquissimum esse facit. Et quia Christus in ortu suo secundum communem cursum humanæ naturæ fari non poterat, ideo in Iubileo isto clangentes præmisit: vt dicitur in Luca ij.cap. Facta est cum angelo multitudo militiæ cœlestis laudant.um Deum & dicentium, Gloria in excelsis Deo: & in terra &c. Quamdiu enim est in peccato aliquis, non est ei pax cum Deo: quia secundum Esaiam cap.xlviij. Non est pax impiis, dicit dominus. remissa culpa, remanente pœnæ debito, nondum est pax perfecta: sed vtroque remisso plenissima pax hominibus habetur cum Deo: quod per istam indulgentiam obtinetur. A natiuitate igitur domini nostri Iesu Christi in qua verus Iubileus incepit, quilibet sequens annus quinquagesimus vocari potest rectissime Iubileus. Quòd autem summus pontifex non in anno quinquagesimo, sed in centesimo indulgentiam istam concederet (sicut ego ex ore ipsius audiui) duplex ratio mouit eum. Primò, quia vulgatum est quòd talis indulgentia in annis centesimis à natiuitate Christi olim concedi solebat. Et quia, vt dicit Commentator, Sermo qui famatur ab omnibus, non est omnino falsus, & quia istud sic publice famatum erat & vulgatum: noluit summus pontifex quòd hoc anno centesimo in tempore sui regiminis secundum cursum tẽporis concedere populus Christianus hoc munere frustraretur. Alia causa fuit: quia ob fauorem indulgentię transmarinæ quę similis huic extitit, hanc indulgentiam non in anno quinquagesimo, quia frequenter euenit, sed in hoc cẽtesimo concedere voluit: & deinceps in quolibet anno centesimo secuturo: eo quòd periodus humanæ vitæ annum centesimũ (nisi in paucissimis) non transcendit. Ad hoc etiam adduci possunt alię congruentiæ, ex quibus sequentes assumo. Prima est, quia per istam indulgentiam, quæ verè pœnitentibus & confessis cõceditur, duplex indulgentia, culpæ videlicet & pœnæ habetur:

Fides Petri nõ deficiet.

Annus Iubileus non fuit centesimo quoq; anno.

Annus Iubileus typicus verum Iubileũ figurauit.

Pax nõ est impiis.

Vita humana periodus centũ annos non transcendit.

habetur: & ideo congrue non in quinquagesimo, qui simplicem remissionem denotat, sed in centesimo conceditur, qui duplicem continet Iubileum. Secunda congruentia est, quia secundum Bedam & Hiero. numerus centesimus transit à læua ad dexteram: sicut etiam dicit glos. super illud de parabola feminis: Aliud cecidit in terram bonam, & attulit fructum: aliud quidem tricesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum. Quando autem aliquis migrat ab hoc seculo purgatus à culpa, sed non liberatus à pœna: non transit à læua ad dexteram, sed a pœna præsenti transit ad pœnam purgatorij. Sed quando migrat liberatus à culpa & pœna, transit à læua ad dexteram. Et quia præsens indulgentia sic disponit hominẽ, vt si pœna adempta decedat, transeat absque medio à læua præsentis aduersitatis ad dexteram æternę felicitatis, idcirco in anno centesimo congrue conceditur: qui quidem centesimus est numerus transiens à læua ad dexteram, sicut dixi. Tertia, quoniã ille Iubileus de quo agitur Leui.xxv. redire faciebat temporalia, sed iste spiritalia: & ideo non est mirum si duplicetur tempus. Quarta, hęc indulgentia plenissima per numerum magis perfectum, vt est centenarius, debuit designari: pro tanto, quia vsque ad ipsum fit ascensus per continuam adiectionem vnitatis ad præcedentem numerum: & vltra ipsum tali modo non proceditur, sed fit regressus ad principium numeri, scilicet ad vnitatem. Et vlterius tali modo vsque ad alium cẽtenarium fit processus, quod non est in aliquo alio numero. Quinta, quadragesima est numerus abundans, reddens in sua abundantia quinquagesimam. Et est duplex quadragesima: vna deletiua mali, vt vulgaris: alia operatiua boni, vt illa quæ est inter Pascha & Ascensionem domini: & per has duas quadragesimas homo habens gratiam in duabus quinquagesimis abundat. Et per hanc in centesimo abundanter in gloria crescit. Et dic argumentum, quòd iste textus non dat liberationem puram, sed sub conditione: & quando aliquid est concessum sub conditione, non respicit tempus ipsius concessionis, sed conditionis existentis.ff.de condi. & demonst.l.eum qui.& ibi no.ff de leg.ij.l.non oportet. & ideo in hac concessione respiciam non tempus concessionis ipsius, sed conditionis existentis. Et quòd hic sit conditio, liquet sic: quia hæc dictio, qui, iuncta cum verbo futuri temporis, conditionem importat.ff.de leg.j. Stichum.ff.de au.& arg.l.Quintus. Et tunc ad arg. hic non consequitur quis indulgentiam ex operibus mortuis, vt concludit argu. sed ex existentia conditionis: vt est ostensum. vnde considerato opere, quod est virtuosum de genere, & ab agente fit pia & recta intentione secundum dictamen rectæ rationis quo ad bonum homo naturaliter inclinatur: tale opus potest dici aliquo modo viuum & meritorium, licet non perfecte saltem merito congrui, licet non merito condigni. Et pro tali opere dari potest indulgentia, cùm fuerit dispositus per pœnitentiam subsequentem. Sed ponamus quòd papa alicui existenti in gratia concedat indulgentiam sine causa rationabili non facienti opus bonum, pro quo est indulgentia meritò concedenda, quæritur, vtrum valeat? Videtur quòd sic: quia papa habet plenitudinem potestatis, nec habet superiorem quem sequi debeat, & à quo debeat regulari: ergo si det sibi indulgentiam, tenet: & valet ei cui datur, quia capax est: sed papa qui omnia & præcipue maiora agere debet cum discretione & secundum iudicium rectæ rationis, peccat in sic concedendo. Sed dicendum quòd licet papa habeat plenitudinem potestatis quantum ad omnia bona ecclesiastica, temporalia & spiritalia, nõ habet tamen illam vt dominus, sed vt minister & dispensator domini principalis: vnde licet non habeat superiorem in terris, eum tamen habet in cœlis. Et ideo dispensatio talium bonorum ab eo non debet fieri, nisi in illis casibus in quibus verisimiliter apparet quod dominus cuius sunt huiusmodi bona, consensum adhiberet: vt potestas super ratione restringatur.xj.quæst.iij.illa. Constat autem quòd Deo non placet, quòd tanta bona sua sine causa rationabili cõcedantur: & ideo talis concessio non valet. Quamuis ergo ille qui est verus dominus alicuius rei: si illam det alicui sine causa rationabili, potest tenere talis donatio; quia fit de consensu domini: non meretur tamen donans, nec agit fructuose, sed potius peccat: quia cum quilibet ea quæ agit, teneatur agere secundum iudicium rectæ rationis: & qui sic agit, fructuose agit & meretur: oportet quòd quicunque agit contra iudicium rectæ rationis, peccet. Item quęritur, quidam in bono statu fecit partem istorum dierum: & ante completionem labitur in mortale peccatum: & tãdem illis diebus completis ante annum confitetur: an habeat indulgentiam? Dic quòd non: quia dicta verba respiciunt peccata cõmissa, non committenda. Nã indulgentia ista completa dat remissionem pœnæ, si adsit vera confessio & pœnitentia intra hunc annum, quibus remittitur culpa effectiue per solũ Deum, sacramentaliter per sacramentũ pœnitẽtiæ, & ministerialiter per ministerium debitum ecclesiæ: & indultum nõ respicit futuras pœnas, sed præteritas. arg. extra.de consue.c.ex parte. Item hæc tota indulgentia per xv. dies facta commutat pœnas omnium peccatorum aliàs debitas in hunc laborem: & sic hæc indulgentia non respicit culpas commissas post iter peregrinationis arreptum, sed ante. Secus dicerem in tali casu: Confiteor in speciali quæcunque scio, & in generali de aliis: dolens super eo quòd alia quæ commisi, nescio reminisci. tandem sum memor vnius peccati grauis. iste (vt habetur iiij. sententiarum) de isto peccato potest habere purgationem post mortem: quod non esset, si non esset vere confessus: & sic vera confessio hoc casu tollit pœnam. Nec obstat quòd sciens & memorans de peccato illud tenetur confiteri: ergo non est plene confessus. Dic quòd peccatum est remissum: sed fit iteratò confessio specialis, ne videatur contemptus. nam postquam scit nec confitetur: ex suo contemptu nouo ligatur. extra de sent. ex com. per tuas. §. nos igitur. vnde sicut vere contritus habet remissionem culpæ, habens propositum confitendi postea: & si non confiteatur cùm potest, peccat: sic cõfitens in genere de neglectis, & postmodum reminiscens, tenetur ad confessionem. primò tamen erat remissio culpæ: & per consequens pœnæ per hanc indulgentiam. Item quæro: Aliquis fuit vere pœnitens & confessus ante istam indulgentiam, & multa fuerunt sibi iniuncta: nec loquor de iniunctis tangentibus partem, vt in furto: quia hoc hac indulgentia non remittitur. Nam licet Deus per veram contritionem & confessionem dimittat peccatum: damnum tamen vel iniuriam illatum seu illatam homini non dimittit. Sic enim Deus & quilibet alius gratiam debet facere, vt ius alterius non absorbeat.ar.C.de emãci.lib.nec auus.ff. ne quid in lo. pu.ij.§.si quis à principe. nunquid ista iuncta tollentur per istam indulgẽtiam? Et videtur quòd sic. Ponamus quòd iste non fuisset confessus ante istam indulgentiam: constat quòd per istam indulgentiam omnia fuissent ablata: & constat quòd iste tantùm expectando fuit fatuus: sed in alio casu confitendo fuit sapiens: & fatuus non debet esse melioris conditionis quàm peritus.ff.quod vi aut clam. l. seruus. extra lib.vj.de præben.eum qui. Cùm igitur secundo casu pœna tollatur: multo magis & primo. Item hic remanet pœna pro peccato: ergo illa tollitur per indulgentiam quæ est plenissima, vt hic dicit: quæ plenissima non potest dici quo ad cordis contritionem, nec oris confessionem, quæ hic supponuntur: ergo erit plenissima quo ad satisfactionem. Item in particularibus indulgentiis fit in tanto: ergo in plena, vt est hic, fiet remissio in toto.arg.ff.de rei vendi.l. quæ de tota. Sed contra: specialis obligatio per generalem absolutionem non tollitur: cùm ligatio & solutio sibi inuicem respondere debeant.extra de pœn. & remis.capi.j. ergo iste confessus specialiter se ligans, non soluetur eius obligatio per solutionem generalem non facientem mentionem de speciali obligatione.extra vj.libr. de const.cap.j. extra de deci.cap.ex multiplici.ff.de verb.oblig.l.doli clausula.ff.de pœ.leg.sanctio.& est ratio.ex quo enim iste confitens specialiter sibi prouidet, generalis prouisio non habet locum in eodem casu: quia non prouiso prouidetur, & prouiso non prouidetur. Codi. de pact. conuen. tam super dote quàm dona. propter nup. leg. vlti. vnde papa hoc hic non exprimens, pœnitentiam iam iniunctam & acceptam non sustulit. nec dico quin papa remittere potuerit: sed non sustulit quod non expressit. Item vt apparet ex hoc textu, qui sunt vel qui erunt intra centesimum annum vere pœnitentes & confessi, habent hanc indulgentiam, facientes quod infra sequitur: & sic non clauduntur confessi ante hanc indulgentiam, aliàs bene fuit dispensatum. Item dato quòd non essent verba illa, omnibus in præsenti anno &c. adhuc idem videtur quòd verbum, verè pœnitentes & confessi, nõ importat qui fuerãt, sed qui sunt duntaxat: nisi forte ex admisto {aliàs adiũcto} vt in hoc sophismate, album fuit disputandum. disputent artistę. Sed ad hoc vltimum potest responderi ista non habere locum vbi adiectiuum non respicit certum tempus: vt cùm dicitur, homo albus. Nam inter adiectiuum tale & substantiuum, intelligitur qui est, secundum Priscianum. sed secus in adiectiuo tempus discernente: vt in verbo, confessus, quod est præteriti temporis, & actus in eo designatus est præteritus: sed terminus adhuc potest esse præsens vel iam præteritus. Et ideo in suppletione præteriti deponentis vel passiui, ponitur, qui est, vel qui fuit. vnde si fuit confessus ante hanc indulgentiam, si remansi in gratia: est veritas ꝙ sum confessus: id est remaneo in illa vera cõtritione. & dato ꝙ labar in peccatũ, & postea verè cõfitear, adhuc illa confessio prima verè remanet, & opera prima reuiuiscũt. Itẽ datur particularis indulgẽtia verè pœnitẽtib⁹ & cõfessis: pone vni⁹ anni: si nõ daretur nisi illis qui sunt actu in cõfitendo, ridiculũ esset: ergo extẽdetur ad illos qui cõfessi sunt. Et papa declarauit consist-

Indulgentia alicui cõcessa sine causa, an valeat.

Indulgentia anni iubilei per culpã sequentem impeditur.

Pœnitentia pro peccatis iniuncta ante indulgentiã antollatur per illam.

Stultus nõ debet esse melioris cõditionis quàm sapiens.

consistorialiter, quòd pœnitentiæ antea iniunctæ etiam tolluntur per cõmutationem operis satisfactorij hic positi. Dixit etiam ꝙ vota (excepto Ierosolymitano, & ingressu religionis) tolluntur per hanc indulgentiã. Et ego dixi hoc verũ de votis quę essent propter cõmutationem pœnitentiæ, vel essent imposita in satisfactionem peccatorum. Secus videbatur de votis hoc non respicientibus. verbi gratia, Aliquis existens in periculo maris, vouit ire ad sanctum Iaco. vel existens infirmus: vnde tale votum cum non fit propter pœnã peccati, quam tollit hæc indulgentia, qualiter tollitur per hanc indulgentiam satisfactoriã de pœnis peccatorũ? Respõdit tamen mihi papa, ꝙ etiam vult hoc votum tolli per hanc indulgentiam. quod potest papa, licet verba indulgentiæ hoc non patiantur. & est secus quando peccatum vel votum tangit tertium, quia hoc nõ tollitur per hanc indulgentiam. sed quando proponit sancto, hoc est ordinatum in Deum, vnde tale votum per hanc indulgentiam tollitur. Declarauit etiam quod sui pœnitẽtiarij nil debent iniungere vltra iniunctionem hic positam: aliàs (vt dicebat) indulgentia frustraretur, nisi confitens volens facere opera supererogationis, voluntariè pœnitentiam satisfactoriam aliam ab hac taxata recipe ret, nisi ad alium finem iniungeretur. verbi gratia, Pœnitentia nedum est ad remissionem pœnarum pro cõmissis & omissis debitarum, sed etiam ad cautelam futurorum. & quo ad istud forsan potest pœnitentia iniungi. Item quæro, monachus ab abbate humiliter requirit vt veniat licentiatus ab abbate pro dicta indulgentia acquirenda. Quæritur an abbas iustè possit hanc licentiam sibi concedere? Et videtur ꝙ sic. nam monachus pro vtilitate monasterij recedere potest abbate imperante. extra de postu. ca. ex parte. xvj. q. j. monachi. ij. Contrà, vouens votum peregrinationis celeberrimæ, & tandem religionem intrans nõ videtur fractor voti, quia illud in melius commutat. extra de vo. & vo. re. scripturę. extra de iureiu. peruenit. ij. ergo melius est vouere religionem & prosequi, quàm prosequi dictam indulgentiam. ergo cum abbas de meliori debet prospicere monacho suo, dictam licentiam propter maius bonum dimittendũ concedere non debet? Rũ. quod potest, vt concludit prima ratio. & eo efficacius recipit indulgentiam, quo magis est dispositus interius per virtuosa exercitia religionis. Ad ar. in oppositũ dicendum est ꝙ actus peregrinandi compatitur secum omnia illa quæ sunt essentialia religionis: & ideo cum vtrũque religio & peregrinatio sit quid bonum, necesse est ꝙ ambo simul sint maius bonum quàm alterum tantum, scilicet obseruantia religionis tantũ, quia omne totum est maius sua parte. & ideo ambo simul tanquam maius bonum, magis disponunt ad gratiã suscipiendam & bonũ indulgentiarum. Ratio autem in oppositum procedit ac si obseruantia religionis & peregrinationis essent inuicem incõpatibiles: quod non est verũ. & facit. xx. q. iiij. monachum. §. fi. Sed cõtra, monachatus omnem maculã abstergit. authen. de mo. in princ, col j. & abstersum facit crescere in opera virtuosa. sed per indulgentiã prædictam nõ habetur nisi primũ, ergo monachatus melior. Sol. cum per tramites cõmunes proceditur, bene arguis: sed in hac indulgẽtia proceditur per semitã cõpendij, vt est præmissum. Sed quæro: aliquis verè pœnitẽs & cõfessus inchoauerat huiusmodi indulgentiã, & firmiter ꝓponebat eã perficere, sed infirmitate superueniente mortuus est. nũquid debet huiusmodi indulgẽtia gaudere ac si eã perfecisset? Videtur ꝙ nõ, quia hæc concessio nõ est pura. sed conditionalis, vt superius est probatum in glo. super ver. cõfitebuntur. quæ cõditio videtur defecisse, vt arg. ff. de cõdi. & demon. l. qui hæredi. §. fi. Cõtra videtur fauore indulgentiæ, quæ animã liberat à pœna, sicut seruus cui legata est libertas si per certũ tempus seruierit, libertatẽ cõsequitur licet per aduersam fortunã fuerit impeditus seruire. ff. de statu. libr. cũ hæres. §. Stichus. j. C. de cõ. infer. l. fin. Dic, aut infirmus viuit vsque ad tẽpus quod peregrinari debuit, & sic videtur liberatus, vt dicto. §. Stichus. aut nõ, & tunc nõ est liberatus. Et est ratio, quia cõcessio indulgentiarũ nedum est sub cõditione (vt est dictum) cõcepta, sed in diẽ. vnde oportet vtrũque sub esse, quia per infirmitatẽ non debet plus cõsequi quàm si in veritate dictã indulgentiã perfecisset, vt dicta. l. cũ hæres. §. seruire. &. §. Stichus. & eo. titu. l. si hæreditas. j. rũ. ff. de verb.

Vota an tollantur per indulgentiã anni iubilei.

huiusmodi præsenti & quolibet centesimo secuturo annis, non solùm plenam & largiorem, immo plenissimam [a] omnium suorum concedemus & concedimus veniam [b] peccatorum: [c] Statuentes, [d] vt qui voluerint huiusmodi indulgentiæ à nobis concessæ fieri participes, si fuerint Romani, ad minus triginta diebus continuis [e] seu interpolatis, [f] & saltem semel in die: [g] Si verò peregrini [h] fuerint, aut forenses, [i] simili [k] modo diebus. xv. ad basilicas easdem accedant. Vnusquisque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius consequetur, [l] qui basilicas ipsas amplius & deuotius frequentabit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc obli. l. in illa stipulatione. & l. insulã. extra de elec. vj. libr. cõmissa. j. rũ. Quicquid sit de iure, papa declarauit quod illi qui inceperunt venire, licet non peruenerint, morte vel alio legitimo impedimento detenti, vel si venerint, nec compleuerint, habeant hanc indulgentiã. Item quæro, cui sufficit hoc casu confiteri etiam in iis quæ sedi apostolicæ vel episcopis reseruãtur? Et videtur ꝙ simplici sacerdoti, quia longè maiorem iniunctionem simplex sacerdos potest facere q̃ sit pœna contenta. Contra dic, quia confitens eget discreto confessore, nedum propter pœnitentiam sibi iniungendã vt arguis, sed etiã propter confitẽtis directionem, quæ melius fiet per maiorem quàm per minorem. Nam sicut in foro iudicij maiores causæ requirunt maiores iudices, extra de app. vt debitus. in fi. extra de bap. maiores. in princ. sic in foro animæ maiora peccata maiores iudices requirunt. nec est verisimile quòd papa vno verbo gradus confitentium voluerit absorbere. extra de elect. ecclesia vestra. ij. §. denique. C. de in offi. testa. l. si quando. in prin. Est enim ordo ecclesiasticus iste, quia est summus sacerdos, vt papa: & magnus sacerdos, vt episcopus: & est sacerdos, vt curatus. & isti in republica clericorum fundant intentionem suam de iure communi. summus sacerdos in omnibus, magnus sacerdos, & sacerdos in suis territoriis. xxj. dist. in nouo. extra de proba. cum causam. extra de paro. & alie. parochia. c. significauit. &. cap. super eo. Nec prosequor quid cuique istorum competat. & de hoc no. capi. super cathedram. edito post publicationem Sexti libri. Nec dico confitendum discretiori ex præcepto seu necessitate, sed ex consilio seu congruitate.

Monachus an possit ab abbate licentiari vt eat ad annum iubileum.

Indulgentia plenaria an concedatur illis qui peregrinationẽ requisitam morte præuentus implere non potuit.

Responsio vera ad quæstionẽ.

Confessor discretus est valde vtilis.

a *Plenissimam.* sed quomodo ista se compatiuntur, plenam, largiorem, & plenissimam? Dico papam interpretatum fuisse in consistorio me præsente hanc indulgentiam adeo plenam, prout clauium potestas se extendit. quod intelligo prout verba patiuntur.

b *Veniam.* quot modis dicitur venia, not. extra libr. vj. de re. iur. peccati.

c *Peccatorum.* id est, pœnarum pro peccatis debitarum, vt ś. eod. ca. j. respon.

d *Statuentes.* concessit, ś. eod. §. proxi. nunc statuit qui & quando erunt participes huiusmodi indulgentiæ.

e *Continuis.* vt quia successiuè triginta dies complent sine interruptione. vnde continuum, est vicinum sine interpositione, quasi simul teneatur.

f *Interpolatis.* per vnum l. ab inter, & polus, vnde interpolare, est obscurare & interrumpere, vt hic, vbi quis iuit prima feria, & interpolatè iuit. id est interrupit, quia secunda feria non iuit, sed tertia.

Interpolo quid sit.

g *Et saltem semel in die.* hæc verba papa in consistorio sic est interpretatus cum præcedentibus, vt cõtinuatio seu interpolatio etiam prosit si sit semel facta in die in vna dictarum basilicarum. verbi gratia, Semel in die vado ad vtranque basilicam, & sic est continuatio quo ad illam diem, siue fit continuatio siue interpolatio quo ad dies præcedentes. posset etiam esse interpolatio vt semel in die vadam ad sanctum Petrum duntaxat, & alia die continuè seu interpolatè ad sanctum Paulum duntaxat: & tunc istæ duæ itinerationes erunt pro vna die.

h *Peregrini.* de quibus habetur extra de peregrinan. c. vno. & extra de cleri. pere. per totum.

i *Forenses.* id est. qui venientes de foris non venerunt causa peregrinationis, videntes tamen hanc indulgentiam consequuntur eandem. Quid de curialibus existentibus in curia papali? Respon. Sixtus papa illos facere debere. xxx. dies. Et est ratio, quia isti nec verè peregrinantur, nec verè sunt forenses, sed vt moraturi in curia accedunt, vt cardinales, officiales curiæ, aduocati, procuratores, & in curia manentes, qui terminum sui recessus ignorant, cum legem papæ imponere nequeant vt causæ eorum finem accipiant. extra de appel. ex insinuatione.

Curiales cũ non sint peregrinãtes, an possint indulgentias meri.

k *Simili.* scilicet diebus continuis seu interpolatis, & saltem semel in die. vnde similis modus est vtrobique, licet terminus ex vna parte sit recisior.

l *Cõsequetur.* aliàs assequetur. Sed quomodo hoc potest esse, cũ isti habeãt plenissimã indulgentiã. ś. eo. §. vt autẽ. in fi. cũ superlatiuus.

Indulgentia an possit

sit obtineri maior per vnũ quàm per alium.

superlatiuus dicat qualitatẽ intensam in termino vltra quem non cõtingit progredi, & cõparatiuus eandẽ qualitatẽ dicat extẽsam, tamẽ citra terminũ, & positiuus eandẽ significat absolutè. Sol. ingredi aulam gloriæ recipit plus & minus. Nã si quis est in gratia per verã confessionẽ & verã pœnitentiã, & est sine obligatione ad pœnã, per hãc indulgentiã eo sic mortuo statim euolat, & sic habet statim plenissimã indulgentiã quantũ ad ingressum domus cœlestis. verũ si iste idem cũ prædictis se ornasset, credo deuotius & efficacius tunc ingrederetur domum regni cœlestis melius intẽsiuè, quia vt habetur in Ioan. In domo patris mei mansiones multæ sunt. vnde dicit prosa: Illic patres dispositi ꝓ dignitate meriti. vnde dic ꝙ cõsequi efficaci[9] potest referri ad fructũ quẽ quis ex indulgẽtia cõsequitur, sic videlicet quod maioris pœnæ remissionem obtineat. Et sic verba prædicta nõ possunt habere veritatẽ, quia superlatiuus gradus qui per superabundãtiam dicitur, omniũ graduũ cõsummationem includit. Itẽ ista indulgẽtia per quam fit totalis culpæ remissio & totius pœnæ, in quadẽ priuatione seu negatione cõsistit. in priuatione autẽ & negatione nõ inuenitur magis & min[9]. Vnde quia ingredi in regnũ cœlorũ inquantũ includit adeptionẽ gloriæ, est ꝙ positiuũ, & in quo inuenitur magis & minus, potest dici ꝙ aliquis efficacius & perfectius potest ingredi regnũ cœlorũ. Itẽ hoc aduerbiũ efficacius, potest referri ad mediũ per quod aliquis meretur illud propter quod huiusmodi indulgentiam consequatur, quod est opus operatum & deuotio operantis, sic videlicet intelligẽdo, ꝙ agẽs ad hoc ꝙ indulgentiæ fructum determinatum inde consequatur, efficacius agit ad hoc ꝙ illum valeat obtinere: quia si ageret pauciora opera, & cũ minori deuotione, nihilo minus verum fructum indulgentię consequeretur. Cum autem plura opera & ex maiori deuotione facta, quantum est de se, sint efficaciora ad aliquid promerendũ, quãto aliquis deuotius & frequentius agit opus dictæ peregrinationis, tãto efficacius fructum dictæ peregrinationis consequitur.

Gala. 4.

1. Corin. 1. Hebr. 9.

Redempti sumus non sanguine hircorũ aut vitulorum, sed agni immaculati.

Sanguinis gutta sufficeret ad redemptionẽ generis humani.

paginã nostræ [a] confirmationis, approbationis, innouationis, cõcessionis, [b] & cõstitutionis [c] infringere [d] &c. Datum Romæ apud sanctũ Petrum viij. cal. Martij, pontificatus nostri anno sexto.

Clemens. vj. archiẽpiscopo Tarraconeñ. eiusque suffraganeis.

Annus iubileus siue plenaria remissio quæ olim dabatur quolibet centesimo anno omnibus verè pœnitentibus & cõfessis visitantibus basilicas beatorũ Petri et Pauli, per istam extrauagan. ad annum quinquagesimum reducitur.

CAPITVLVM II.

Nigenitus Dei filius de sinu patris in vterum dignatus est descendere matris, in qua et ex qua nostrę mortalitatis substantiã diuinitati suæ, in suppositi vnitate, ineffabili vnione cõiunxit, id quod fuit permanens, & ꝙ non erat assumens, vt haberet vnde hominẽ lapsum redimeret, & pro eo satisfaceret Deo patri. Vbi enim venit plenitudo tẽporis, misit Deus filium suum factum sub lege, natum ex muliere, vt eos qui sub lege erant redimeret, vt adoptionem reciperent filiorum. Ipse nãque fact[9] nobis à Deo sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio, nõ per sanguinẽ hircorũ aut vitulorũ, sed per propriũ sanguinẽ introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta. Nõ enim corruptibilibus auro & argento, sed suiipsius agni incontaminati & immaculati pretioso sanguine nos redemit, quem in ara crucis innocens immolatus, non guttam sanguinis modicam (quæ tamẽ propter vnionem ad verbũ, pro redẽptione totius humani generis suffecisset) sed copiosè velut quoddã profluuium noscitur effudisse, ita vt à planta pedis vsq; ad verticẽ capitis nulla sanitas inueniretur in ipso. Quantũ ergo exinde vt nec superuacua, inanis, aut superflua tãtę effusionis miseratio redderetur, thesaurũ militãti ecclesiæ acquisiuit, volens suis thesaurizare filiis pius pater, vt sic fit infinitus thesaurus hominibus, quo qui vsi sunt, Dei amicitię participes sunt effecti. Quem quidẽ thesaurũ nõ in sudario repositũ, non in agro abscõditum, sed per beatum Petrũ cœli clauigerũ, eiusq; successores suos in terris vicarios commisit fidelibus salubriter dispensandũ, & propriis & rationabilibus causis, nunc pro tõtali, nũc pro partiali remissione pœnæ tẽporalis ꝓ peccatis debitæ, tã generaliter q̃ specialiter (prout cũ Deo expedire cognoscerẽt) verè pœnitentibus & cõfessis misericorditer applicandũ. Ad cuius quidem thesauri cumulũ, beatæ Dei genitricis, omniumq. electorũ à primo iusto vsq. ad vltimũ merita adminiculũ præstare noscũtur: de cuius consumptione seu minutione non est aliquatenus formidandũ, tam propter infinita Christi (vt prædictum est) merita, quàm pro eo ꝙ quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iustitiam, tãto magis accrescit ipsorum cumulus meritorũ. Quòd fere. Bonifacius papa. viij. prædecessor noster pie (sicut indubiè credimus) considerans, & attẽta meditatione reuoluẽs, quantũ apud homines gloriosi principes terræ Petrus & Paulus (per quos euangelium Christi Romæ resplenduit, & per quos ecclesia religionis sumpsit exordium, qui facti Christiani populi per euãgelium genitores, gregis dominici pastores, fidei lucernę, ecclesiarũ colũnæ, præ cæteris apostolis peculiari quadã prę rogatiua in ipso saluatore fidei virtute præcellunt: quorũ vni, scilicet apostolorũ principi, sicut bono dispẽsatori, claues regni cœlorũ cõmisit: alterĩ, tãquam idoneo doctori, magisteriũ ecclesiasticæ erudi tiõis iniũxit) in speciali veneratione haberi debeãt, & debita honorificentia venerari, pro ipsorũ memoria recolenda crebrius, & reuerentia à cũctis Christifidelibus eis deindulgentiam consequantur, & insuper nihilo minus omnes & singulas indulgẽtias, tã per eum quàm per prædecessores suos Ro. ponti. tã præfatis tribus ecclesiis quã aliis de dicta vrbe

a *Nostræ confirmationis.* appro. ś. eo. §. nos igitur.

b *Concessionis.* ś. eo. §. vt autem.

c *Constitutionis.* ś. eo. §. statuentes.

d *Infringere.* vel ei ausu temerario contraire. Et hoc anno millesimo. ccc. qui incipit à natiuitate domini secundũ vsum ecclesiæ Romanæ, papa fecit indulgentiam plenãter in anno: Primo die Iouis sancta his qui principaliter venerãt propter hanc indulgentiam, etiam si nõ fuissent ad basilicas dictorum apostolorũ nisi semel. Et die dedicationis basilicarũ dictorum apostolorũ, quæ est die octaua post festum beati Martini hyemalis. Et die Natiuitatis sequẽtis. Ioan. Mon. cardinalis. ADDITIO. Adde quædam notãda in simili indulgẽtia plenaria concessã crucem assumentibus contra infideles, examinata per Ioan. And. in nouella, in c. ad liberandam. de Iudæis. Adde etiã quędam pulchra decisa ad propositum per Hostien. in sum. de remissionibus post titulum, de pœnitentiis. in. §. quibus prosunt. & in. §. ad quid valent, & inquãtum & aliis. ꝓ. seq. Adde etiam nonnulla pulchra in simili per Car. Flo. in clemen. si dominum. de reli. & vene. san. in fin. Et an verba, tertia vel quarta pars pœnitentiæ, quę ponuntur in cle. ij. de pœ. & re. ponantur exemplificatiõ tantum, vide Oldra. in consil. x. quod incipit, factum tale est, dominus Clemens &c. in vlti. titu. dicti consilij. Et adde quòd dominus Clemens. vj. de anno M. ccc. l. reduxit Iubileum ad annum quinquagesimum in perpetuum, per bullam suam &, decretalem quæ incipit, vnigenitus Dei filius &c. Et addidit tertiam ecclesiam visitãdam, videlicet sancti Ioannis Lateranensis. vbi etiam inter alia declarauit, quòd accedentes ad indulgentiam huiusmodi, post iter arreptum impediti legitimè quo minus ad vrbẽ illo anno valeant peruenire, aut in via, vel dierũ prætaxato numero non cõpleto in vrbe decesserint, eandẽ

Petrus sanctus dicitur clauiger.

Thesaurus ecclesiæ ex sanctorum meritis adunatur, nec consumi potest.

Petri et Pauli laudes.

vrbe concessas confirmauit & innouauit pontifi. sui anno primo in Auenion. Quomodo deinde Martinus quintus magis abbreuiauerit, & Paulus secundus etiam reduxit ad vicesimumquintum. Et deinde Sixtus quartus confirmauit cum reuocatione omnium aliarum plenariarum indulgentiarum, & plura alia examinaui super glossis quas feci ad dictã decret. vnigenitus.f. Clementis.vj. Et ibi poteris videre. vide etiam aliqua per Iac. de Zochis, in repetitione capituli, omnis vtriusque sexus. de pœni.& remiſ.in vlt. parte.j. loan.Fran.

uotius adhibenda, ipsorumq; patrocinio fauorabilius assequendo, inconsumptibilem thesaurũ huiusmodi pro excitãda & remuneranda deuotione fidelium voluit aperire, decernẽs de fratrũ suorum consilio, vt omnes qui in an.à natiuitãte dñi M.ccc.& quolibet anno centesimo extunc secuturo, ad dictorũ apostolorũ basilicas de vrbe accederẽt reuerẽter, ipsasq.si Romani, ad minus triginta: si vero peregrini aut forenses fuerint, quindecim diebus continuis vel interpolatis, saltẽ semel in die, dũ tamen verè pœnitẽtes & confessi existerẽt, personaliter visitarent: suorũ omniũ obtinerẽt plenissimã veniam peccatorum. Nos autẽ attendentes quòd annus quinquagesimus in lege Mosaica (quam non venit dominus soluere, sed spiritualiter adimplere) Iubileus remissionis & gaudij, sacerq. dierũ numerus, quo lege fit remissio, censebatur, quodq; ipse quinquagenarius numerus in testamentis veteri quidem ex legis datione, nouo ex visibili spiritussancti in discipulos missione, per quẽ datur peccatorũ remissio, singulariter honoratur: Quodq. huic plura & grãdia diuinarum adaptãtur mysteria scripturarum, & clamorem peculiaris populi nostri, Romani videlicet, hoc humiliter supplicantis, ac nos ad instar Moysi & Aaron per proprios & solennes nuntios ad hoc destinatos specialiter orãtis pro toto Christiano populo, & dicẽtis, Domine aperi eis thesaurũ tuum fontẽ aquæ viuæ, desiderantes benignius exaudire, non quidem vt sicut illius Israëlitici populi indurati cesset murmuratio, sed vt istius prædilecti populi & cunctorũ fidelium augeatur deuotio, fides splendeat, spes vigeat, charitas vehemẽtius incalescat: Volentesq. quamplurimos huiusmodi indulgẽtiæ fore participes, cũ pauci multorũ respectu propter vitæ hominũ breuitatẽ valeant ad annum centesimũ peruenire, de fratrum nostrorũ cõsilio prædictã concessionẽ indulgẽtiæ ex suprascriptis & aliis iustis causis ad annũ quinquagesimũ duximus reducendã. Statueñ. de fratrũ cõsilio prædictorũ, & apostolicæ plenitudine potestatis, vt vniuersi fideles qui verè pœnitẽtes & cõfessi in anno à natiuitate eiusdem M.ccc.quinquagesimo proximè futuro, & deinceps perpetuis futuris tẽporibus de quinquaginta in quinquaginta annis prædictas eorundẽ Petri & Pauli apostolorũ basilicas, & Lateranensem ecclesiã (quã inclytæ recordationis Cõstantinus, postquã per beatum Siluestrũ, sicut per eosdẽ apostolos Deo reuelante cognouit, renatus fonte baptismatis fuerat, & à cõtagio lepræ mundatus, in honorẽ saluatoris cõstruxisse, quãque idẽ beatus Siluester nouo sanctificationis & chrismationis genere dedicasse legitur, & in cuius ecclesię parietibus præfati saluatoris imago depicta primum toti populo Ro.visibiliter apparuit deuotius veneranda, quam ex his & aliis certis & rationabilibus causis, vt ipsa ecclesia pariter indulgentiæ prædictæ priuilegio decoretur, & deuotus ab eodem saluatore, qui in præfatis apostolis mirabilis prædicatur, eorum

Annus quinquagesimus in lege veteri erat iubileus.

Constantinus per beatum Siluestrũ baptizatus ecclesiam Lateranensem construxit.

A meritis & precibus indulgentiæ mereatur percipere largitatem, in hoc cẽsuimus venerandã) causa deuotionis modo prædicto visitauerint, plenissimam omniũ peccatorum suorũ veniam consequãtur, ita videlicet vt quicunq. voluerint indulgentiã huiusmodi assequi, si Romani, ad minus triginta: si vero peregrini aut forenses, modo simili quindecim diebus ad prædictas basilicas & ecclesiã accedere teneãtur: Adiicientes vt hi etiam qui pro ea cõsequenda ad easdẽ basilicas & ecclesiam accedẽt, post iter arreptũ impediti legitimè quo minus ad vrbẽ illo anno valeant peruenire, aut in via vel dierũ prætaxato numero nõ completo in dicta vrbe decesserint, verè pœnitentes (vt premittitur) & confessi, eandẽ indulgentiã consequãtur. Omnes nihilo minus & singulas indulgentias per nos vel prædecessores nostros Romanos pontifices tã prenominatis q̃ aliis basilicis & ecclesiis de B dicta vrbe cõcessas, ratas & gratas habentes, ipsas auctoritate apostolica confirmamus & approbamus, ac etiam innouamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reductionis, cõstitutionis, &c. Si quis autẽ hoc attentare præsumpserit, indignationẽ omnipotentis Dei, & dictorum Petri & Pauli apostolorũ sese nouerit incursurum. Datũ Auenioneñ. vj. calen. Februarij, pontificatus nostri anno primo. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus singuli vestrum in singulis vestris ciuitatibus & diœcesibus prædictas nostras literas subditis vobis clero & populo publicetis, & intelligibiliter exponatis, vt annuente domino ad promerendã huiusmodi indulgentiam se disponant. C Cæterũ quia præsentes literæ nequirent forsitan propter viarum discrimina vel alia legitima impedimenta singulis vestrum cõmodè præsentari, volumus quòd per te frater Archiëpiscope dictarum literarum transsumptum manu publica scriptum, tuoque munitũ sigillo vobis fratres suffraganei transmittatur: cui velut originalibus literis adhiberi volumus plenam fidem. Datum &c.

Paulus Venetus papa secundus.

Constitutio casus papæ reseruatos comprehendens certis ex causis hic ponitur, à quibus nullus potest absoluere sine speciali licentia sedis apostolicæ.

CAPITVLVM TERTIVM.

Vita hominum est breuis.

Tſi dominici gregis saluti semper intenti, singulis cum humilitate poscentibus ea benignè cõcedere studeamus, per quæ (peccatorum mole deposita) salus ipsa succedat, & ab hostis humani generis D seruitute ereptas animas lucrifaciamus altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio præcauendum esse censemus, ne cuiusuis indulgentiæ, remissionis vel facultatis obtentu Christifideles procliuiores ad illicita in posterum committenda reddantur, aut veniæ facilitas eis peccandi tribuat incentiuum. Hac itaque consideratione habita, olim emanauit à nobis constitutio tenoris subsequentis, videlicet. Sanctissimus in Christo pater, & dominus noster, dominus Paulus diuina prouidentia papa secundus, qui pridem super plenariis remissionibus quæ semel in vita & semel in mortis articulo conceduntur, formã & normam instituit, ne passim sine exceptione quorũcunq. criminum procliuiores redderentur homines ad peccandũ per regulam in cancellaria apostolica publicatam statuit & ordinauit, quòd in quibuscunq. concessionibus

Venia facilitas, nõ tiuũ tribuit delinquendi. ca. vt clericorũ. extra de vi. et honestate cleri.

nibus & facultatibus absoluendi, casus infrascripti tanquam speciales sedi apostolicæ reseruati semper intelligerentur excepti: Videlicet offensæ ecclesiasticæ libertatis; Violationis interdicti ab eadẽ sede impositi, Criminum hæresis, Conspirationis in personã aut statum Romani põtificis, seu cuiusuis offensæ, inobedientię, seu rebellionis eiusdem põtificis vel sedis apostolicæ, Presbytericidij, Offensæ personalis in episcopum seu aliũ prelatum, Inuasionis, Deprædationis, Occupationis aut deuastationis terrarũ Romanæ ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectarũ, ac etiam inuasionis Romipetarũ, seu quorũcunq. aliorum ad Romanam curiam venientium, Prohibitionis deuolutionis causarum ad dictam curiã, Delationis armorũ & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, Impositionis nouorum onerum realiũ vel personaliũ ecclesiis vel ecclesiasticis personis, Simoniæ super ordinibus vel beneficiis assequendis in eadẽ curia vel extra cõtractæ: Et generaliter in casibus cõtentis in bulla quæ cõsueuit in die Cœnæ domini per prædecessores suos Romanos põtifices publicari: Cõsiderans quòd plerũque contingit suam sanctitatem huiusmodi facultates & cõfessionalia tam præsentibus quàm absentibus etiam oraculo viuæ vocis cõcedere: ne prætextu cõcessionis huiusmodi vel pœnitentes vel confessores in suprascriptis casibus fallantur & fallant: statuit & decreuit suæ intentionis fuisse & esse, per quascunque cõcessiones & facultates per suã sanctitatem tam scripto quàm verbo factas, & in posterum faciendas, nemini licere irretitos dictis casibus absoluere sine speciali suę sanctitatis licẽtia, quinimo cõcessiones & indulta prædicta quo ad casus exceptos huiusmodi nulli penitus suffragari. Vt autem ipsa constitutio (quæ dudum scilicet quinto cal. Aprilis, anni ab incarnatione domini nostri Iesu Christi millesimi quadringentesimi sexagesimisexti, pontificatus nostri anno secundo publicata fuit) eisdem Christifidelibus plenius innotescat, nullusq. illius ignorantiam prætendere valeat in futurum, præsentibus inseri fecimus, vt ad maiorem omnium peruenìat notionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ. M.cccclxviij. quinto nonas Martij, pontificatus nostri anno quinto.

Casus papales.

Sixtus quartus.

Bulla confirmationis anni Iubilei, publicata apud sanctum Petrum in die Natiuitatis domini, in qua continetur quòd annus Iubileus est ad breuius tempus reductus quàm olim esset, quoniam vigesimoquinto quoque anno cunctis fidelibus basilicas vrbis Romanæ hic expressas visitantibus, illius indulgentiæ concedantur, & illo durante aliæ indulgentiæ vbique cessant.

CAPITVLVM IIII.

Pastor bonus oues præseruat à ferarũ incursibus.

Vemadmodum operosi vigilisque pastoris solertia oues suæ custodiæ deputatas curat à ferarum pręseruare incursibus, & ad statum prosperum fœtu multiplicato perducere, ita quoque & nos (quibus dispositione superna vniuersi gregis dominici solicitudo commissa est) & supremis desideramus affectibus, & studiis nitimur indefessis, cunctos Christifideles quos à iustitiæ semita hostis humani generis diabolica fraude auertit, deposita

A peccatorum sarcina, suo reconciliare auctori, vt æternæ fœlicitatis præmiis nostri redemptoris inæstimabili charitate media potiantur, fiatque nostræ operationis ministerio, vtilitate publica suadente, etiam per gratiarũ susceptionem quod eorum saluti conueniat, atque nostra & prędecessorum nostrorũ ordinationes salubres debitis effectibus mãcipentur. Olim siquidem fœlicis recordationis Paulus papa secũdus prædecessor noster, rationabilibus causis tunc expressis inductus, de venerabilium fratrũ nostrorum, tunc suorum (de quorum numero tunc eramus) consilio, annum Iubileum ad breuius tempus prouida moderatione reducens, illum ad annum vigesimumquintum apostolica auctoritate restrinxit: ac voluit, statuit, & decreuit ex causis prędictis, quòd singulis. xxv. annis Iubileus annus prædictus celebrari deberet, quodque anno domini M.ccccclxxiiij. proximè futuro, videlicet à vigilia natiuitatis domini nostri B Iesu Christi, idem annus Iubileus inciperet, & vt sequitur finiretur, ac vniuersi & singuli vtriusque sexus fideles, qui beatorum apostolorum Petri & Pauli basilicas, Lateranensem quoque, & sanctæ Mariæ maioris almę vrbis ecclesias statutis diebus deuotè visitarent, omnes & singulas indulgentias & peccatorum remissiones consequerentur, quas idem pontifex suique prædecessores anno Iubileo huiusmodi basilicas & ecclesias prædictas visitantibus deuotè concesserant, per quasdam primo, & deinde nos qui dicto prædecessore, sicut domino placuit, sublato de medio, fuimus diuina disponente clementia ad apicem summi apostolatus assumpti, & per alias nostras literas eiusdem Pauli prædecessoris ordinationem, voluntatem, & statutum, ac omnia & singula in eisdem suis literis contenta, de fratrum eorundem consilio ap- C probantes, Similiter statuimus & ordinamus, quòd annus Iubileus prædictus cum eisdem indulgẽtiis & remissionibus plenariis peccatorum anno proximè futuro à vigilia natiuitatis eiusdem incipere, & vt sequitur, continuari deberet, prout in singulis literis prædictis (quarum tenores præsentibus haberi volumus pro expressis) plenius continetur. Verùm quia postmodum tam nos quàm idem Paulus prædecessor noster dum in humanis ageret, animarum saluti fidelium intenti, multorum principum & aliorum Christifidelium ac deuotarum personarum pulsati precibus, diuersas indulgentias & peccatorum remissiones plenarias nonnullis ecclesiis monasteriis & piis locis duximus concedendas, propter quas populorum forsan concursus ad basilicas & ecclesias antedictas retardari, aut ipsius anni Iubilei celebritas minui vel intermitti posset, cum animarum non modico detrimento: Nos qui vniuersorum credentium profectibus & saluti prospicere ex debito ministerij pastoralis adstringimur, ne propter aliarum indulgentiarum hactenus à nobis seu eodem Paulo, vel aliis prædecessoribus nostris concessarum, huiusmodi effusionem, hoc sanctum opus ac remissionis & gratiæ annus Iubileus intermittatur, aut fideles ipsi à tanto munere reddantur expertes, remediis opportunis prouidere volentes, omnes & singulas plenarias etiam ad instar Iubilei, ac etiam cõmutandi vota, aut super eis & malè ablatis incertis, aut per vsurariam prauitatem vel aliũ illicitum modum extortis, dispensandi & cõponendi, aut illa sub certis modo & forma remittẽdi, & deputandi

Peccata peccatores onerant.

Papa conscientiũ fideliũ prospicere adstringitur.

deputandi confessores cum potestate absoluendi etiam in casibus sedi apostolicæ reseruatis, facultates, concessiones, & indulta à nobis & eadẽ sede vel illius auctoritate quibuscunque ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, & piis locis, vniuersitatibus, fraternitatibus quibuslibet, tã in perpetuum quàm ad certum tempus, in vitã seu in mortis articulo, quouis modo aut quauis causa quomodolibet concessas & cõcessa, & in posterum forsitan concedendas vel cõcedenda, auctoritate apostolica tenore præsentium de apostolicæ potestatis plenitudine vsque ad nostrum & eiusdem sedis beneplacitũ suspendimus, illasque durante beneplacito nostro & sedis prædictæ suspensas esse volumus, nec interim alicui suffragari: indulgentiis tamen basilicarum & ecclesiarum dictæ vrbis in suo plenario robore durantibus: Districtius inhibentes alias indulgentias præter istas duntaxat in locis publicis vel priuatis prædicari aut nuntiari, earumque prætextu à quæstoribus aliquid exigi quoquo modo. Quinimo quæstores & prædicatores quoscũque per locorum ordinarios à prædicationibus & quęstis huiusmodi faciendis volumus & mandamus præsentiũ auctoritate arceri, sub censuris & pœnis ecclesiasticis de quibus visum fuerit opportunum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginã nostrorum suspensionis, inhibitionis, mandati & volũtatis infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autẽ hoc attentare præsumpserit: indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Tybure anno incarnationis dominicæ M.cccclxxiij.quarto cal. Septembris, pontificatus nostri anno.iij.

Idem.

Sixtus tempore suo multis multas concesserat indulgentias, quas certis ex causis hic reuocat. CAPITVLVM V.

Humiliter poscentibus mos gerendus est.

Tsi dominici gregis saluti semper intenti, singulis cum humilitate poscentibus ea benigne cõcedere studeamus, per quæ (peccatorum mole deposita) salus ipsa succedat, & hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciamus altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio præcauendum esse censemus, ne cuiusuis indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtentu, Christifideles procliuiores ad illicita in posterum committenda reddantur, aut facilitas veniæ eis peccandi tribuat incentiuum. Cum itaque (sicut multorum fide dignorum testimonio accepimus) ob multitudinem facultatũ per nos, vel auctoritate nostra concessarum, tam verbo quàm in scriptis confectis exinde literis vel non, prælatis & personis ecclesiasticis, etiam religiosis & secularibus vtriusque sexus, capitulis, collegiis, conuentibus, hospitalibus, confratriis, & vniuersitatibus, tam in genere quàm in specie, sub electione vel deputatione confessorum, qui eligẽtes eosdem, vel pro indulgentiis per nos concessis consequendis, ad ecclesias & alia pia loca confluentes, seu ad aliqua pia opera manus porrigentes adiutrices, earundemque confratriarum confratres & sorores, ac in hospitalibus prædictis decedentes, seu deseruientes, aut eis piè aliquid relinquentes, vel aliqua alia meritorum ministeria exhibentes, & in ordinibus profitentẽs, eorum confessione diligenter audita, in singulis etiam sedi apostolicæ reseruatis casibus semel in vita, & in aliis toties quoties, ac in morte plenarie, vel aliàs etiam ad effectum cõsequendi quascunque indulgentias plenarias, vel non plenarias, absoluere, & pœnitentiam salutarem eis iniungere, emissa quoque vota per illos quæcunq. in alia pietatis opera cõmutare libere & licite valeant: fideles præfati ad peccandum, & ad alia illicita cõmittendum nonnunquam procliuiores existant, in non paruum periculum salutis animarum suarum: Nos qui Deo propitio eiusdem gregis dominici (meritis licet insufficientibus) causam gerimus, & illũ spiritalis thesauri elargitione cupimus ipsi Deo reddere acceptabilem: ne exinde clauium auctoritas deducatur in contemptum, ipsique ad peccãdum procliuiores (vt diximus) liberius prolabãtur: Ex præmissis & aliis rationabilibus causis animum nostrum mouentibus, motu proprio (non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera voluntate & deliberatione) auctoritate apostolica tenore præsentium statuimus & ordinamus, quòd decætero prætextu facultatum huiusmodi concessarũ à nobis, vel auctoritate nostra, & quas concedi quomodolibet continget in posterum verbo, literis, aut quauis alia scriptura, etiam cum clausula, quòd sola signatura sufficiat, etiam in fauorem fidei & cruciatæ, nullus confessorum eorundem quempiam cuiusuis status, gradus, ordinis vel conditionis existat, & quacunque ecclesiastica etiam episcopali vel maiori, aut mundana etiã regali & maiori dignitate præfulgeat, qui offensę ecclesiasticę libertatis, violationis, interdicti ab eadem sede impositi, seu hæresis, postquam fuerint de ea sententialiter cõdemnati, delati, seu publice diffamati: conspirationis in personã aut statum Romani põtificis, seu cuiusuis offensæ, inobedientiæ, aut rebellionis eiusdẽ pontificis, vel dictæ sedis, mutilationis membrorum, vel occisionis cuiuscunque in sacris ordinibus constituti: offensæ personalis in episcopum seu alium prælatum: inuasionis, deprædationis, occupationis aut deuastationis terrarum Romanæ ecclesiæ mediate vel immediate subiectarum: ac etiã inuasionis Romipetarũ, seu quorumcunq. aliorum ad Romanã curiam venientiũ: prohibitionis deuolutionum causarum ad dictã curiam: delationis armorum & aliorum prohibitorum ad partes infidelium: impositionis nouorũ onerum realium vel personalium ecclesiis vel ecclesiasticis personis: simoniæ super ordinibus vel beneficiis cõsequendis in dicta curia vel extra eã cõtractæ, criminũ quomodolibet reus foret: Et generaliter in casibus cõtentis in literis quæ consueuerunt in die cœnę domini publicari: prętextu huiusmodi facultatum absoluere, & per eos emissa peregrinationis vltramarinæ, & visitationis liminũ apostolorum Petri & Pauli: In Cõpostella, & castitatis ac religionis vota: Nisi ex speciali licẽtia & certa scientia nostra, de qua demũ cõstare cẽseatur, cũ in signatura nostra desuper manu nostra scriptũ aut in literis nostris expressum fuerit nos ex certa sciẽtia & de speciali gratia id cõcedere cũ derogatione præsentis cõstitutionis, illi⁹ de verbo ad verbũ inserto tenore: nõ autem per clausulas id importãtes: vel in articulo mortis constitutũ, & tunc in casibus in quibus satisfactio fuerit impẽdenda, facta satisfactione, vel idonea præstita cautione, cõmutare præsumant. Et si aliqui cõfessorum prædictorũ cõtra præsentẽ cõstitutionem quenquã absoluere, aut excepta vota prędicta cõmutare attẽtauerint, absolutio & cõmutatio huiusmodi

Anima sũt à Deo papæ commissa.

Indulgẽtiæ ob pia opera sunt concedendæ.

Gregis dominici causam gerit papa.

Indulgẽtiæ vario modo concedũtur.

Casus multi sunt papæ reseruati.

Onerum quædã sunt realia, quædã sunt personalia.

Diuisio.

EXcommunicamus.] Hæc pronuntiatio reperitur in prouinciali cancellariæ. Et cũ quidam scriptor papæ diceretur incidisse in eã, Bonif. papa. viij. hãc pronuntiationẽ innouauit, & eã publicari in audiẽtia fecit. Et diuiditur in quinq. partes. Nam primo papa dãtes & promittẽtes, acceptantes & recipientes pro iustitia vel gratia sub quacũq; forma verborũ assequẽda, excõicat. Secũdo. §. illos. ad sciẽtes hæc & intra triduũ nõ denuntiantes dictã excõicationem prorogat. Tertiò. §. decernimus. absolutionẽ dictæ excõicationis sibi reseruat, statuẽs quid primit⁹ sit agendũ pro huiusmodi absolutione assequenda. Quartò §. iustitiã. iustitiam obtẽtam post dictã excõicationẽ incursam cassat & irritat. Quintò §. sed & scienter. vtẽtes sciẽter sic obtẽtis, post dictã excõmunicationem præmissis pœnis alligat. a *Excõicamus.* nunquid per hoc verbũ intelligitur excõicatio maior, vel minor? Et videtur q̃ minor. extra lib. vj. de re. iur. in pœnis. & ibi not. extra li. vj. de except. pia. vbi proponendo excõicationẽ, requiritur expressio speciei excommunicationis. quod non esset necesse, si maior excõmunicatio intelligeretur. Dic cõtra. extra de sent. excõmuni. c. ti quẽ. & est ratio: quia verbũ excõmunicatio, de vi vocabuli importat maiorẽ, quæ excludit à fideliũ cõmunione: vt ibi. Item decret. pia. loquitur in proponẽdo, vbi impingitur parti quæ non declarat propositum. hic in pronuntiando seu statuendo: cuius interpretatio est intelligenda prout verba sonant, extra de spõ. ex literis. j. Ioan. Mona.

Excommunicatio quã do profertur, de qua intelligitur.

b *Anathematizamus.* simile extra de hęre. excõmunicamus. j. & ij. Et anathema est solẽnis excommunicatio: de qua habetur xj. q. iij. cum aliquis. & ca. debent. & est idem quod superna perditio seu maledictio. xj. q. iij. nemo episcoporum. & xxiiij. quæst. iij. cum sancti. & ca. corripiantur. Et dicitur ab ana quod est sursum: & thema quadam figura quasi rotunda, habente telum quasi ex transuerso, quæ consueuit poni in frontibus damnatorum. Sed nunquid hæc pronuntiatio est constitutio, sententia, seu mandatum? Hæc enim diuersa dicuntur. extra lib. vj. eod. titu. cap. quia. Et videtur esse constitutio. extra eodem titu. cap. à nobis. & infrà eod. §. decernimus. Nam decretum est constitutio, & proprie potest dici sanctio: quia hæc constitutio pœnæ adiectione firmatur. argu. institu. de re. diuis. §. sanctæ. & distin. iij. in summa. Item quod nullo addito dicitur, simpliciter & perpetuo dicitur. ff. de donatio. caus. mor. l. Seia. in fine. Cod. de pœn. l. si seruus. Item ad prohibitum perpetuo antea pœna hic adiicitur, quæ debet naturam principalis sortiri. ff. de pac. do. l. inter socerum. §. cùm inter. extra. vj. lib. de reguli iuris, accessorium. argu. C. de vsu. l. eos. in prin. ff. si quis cau. l. ij. §. j.

Anathema quid est.

c *Clericos.* Sed nunquid comprehenduntur hic episcopi? Videtur quòd non. extra lib. vj. de hæreti. inquisitores. & ibi nota. Dic contra propter generalitatem verborum sequentium. argumen. xvij. quæst. iiij. si quis suadente. extra libr. vj. eod. titu. capi. quia periculosum. Item pœnam hic inflictam omnes (nisi hic excipiantur expresse) incurrunt. argumen. Cod. vbi senten. vel cla. l. j. & ff. de ritu nup. senatoris. cum vnumquenque criminosum dignitas non debeat comitari. Cod. de decu. ne quis officialium. libr. x. Codi. de dignita. l. iudices. libr. xij. Et hoc argumen. dico cardinales ligari hac constitutione. Nec obstat quod nota. extra lib. vj. de schismaticis. cap. j. §. omnem. quia alio casu loquitur: & hoc nunquam fuit bonum exordium, sed ibi secus. Et est ratio huius distinctionis, factum quod est malum in se, quanto committens illud est maior, tanto grauius peccat. xl. distinct. homo. Sed forsan ibi non est mihi credendum, qui pro me dixi. Sed nunquid mediatores huius maledictionis tenentur hac pœna? Dic quòd sic: saltem ex. §. j. eodem illos. & hos credo comprehendi. j. eod. versi. & hanc. & quia participat in crimine criminoso. extra eodem nuper. &, cap. si concubinæ.

d *Sub generalibus.* verbi gratia: non intendo vobis esse ingratus. vel dicendo, Decens est vt laborans pro alio, recognoscatur. Multa enim tacita tenẽt, quæ expressa vitiant. argu. ff. de hære. institu. l. si quis Sempronium. Sed quid si verbo non exprimit, sed facto deponit: vel aliter rogat non solitus rogare aliàs; nisi sciat se munitum? Dic, talis dicit, quia facta loquuntur: vt ait Gregorius, argu. xxij. quæst. v. cauete. & plus exprimitur facto quàm verbo. ff. de ædil. edi l. si tamẽ. §. j. Sed quæ est ratio quòd hic expressa seu generaliter dicta vitient? Dic, quia q̃ iustum est, iustè exequaris: vt Deute. xvj. & est casus extra de simonia. sicut tuis. xiiij. quæstione v. nõ sane. j. quæstione. j. non est putanda. ff. quod metus causa. leg. extat. Codi. de actionibus & obligationibus. l. negantes debitores. institutionibus vt. bon. rap. §. sed nedum talia. Codi. de re milit. contra publicam. in fine. libr. xij. quia ponens finem bonum, habet illum attingere per bona media: vt dictis iuribus. & competenti tempore non agens, cùm teneatur finem ponere, & attingere illum: illud attingere, cùm sit facti, debet intelligi arbitrio boni viri. ff. de verbo. oblig. l. continuus. §. cum ita. ff. de rei vendic. qui restituere. in fine. Sed nunquid aduocatus, procurator, vel tabellio petens salaria, & conuenient de eisdem, ligatur hac sanctione? Dic quòd non. xj. quæst. iij. non licet. secus in iudice: vt ea. cau. & quæst. qui recte. & hic. Et est ratio, hic damnata generaliter non referuntur ad personas iuste secundum ius salaria recipientes. Notatur de hac materia extra de verbo. signifi. super quibusdam. & de vita & honesta. cleri. cum ab omni. C. de iura. cal. authent. principales. Quid si tabellio plus debito acceperit, nunquid hac constitutione tenetur? Dic quòd non: quia non recipit pro iustitia seu gratia assequenda. quod requirit hæc constitutio. vnde dato quòd iudici daretur, vel alius det pecuniam pro iustitia differenda aut auferenda: hac constitutione non ligatur: quæ in alio casu loquitur. arg. ff. de libr. & posthu. l. commodissime. extra libr. vj. de rescript. susceptum. Item cum sit pœnalis, eam non extendam. de pœ. distinct. j. pœnæ. Sed nunquid sine parabola præcedente potest dari aliquid promotori negotio completo? Videtur quòd sic, argu. ff. de orig. iur. l. ij. §. fi. ff. de don. Aquilius regulus. & de va. & extraor. cog. l. j. §. proinde. extra de simo. cap. dilectus. ij. in fi. j. q. ij. ca. sicut episcopum. Contra. j. q. j. eos in fi. Sol. ibi speciale propter magnitudinẽ criminis. j. quæst. vij. cap. fina. Item hic ligantur scientes tantum. infrà. eod. in fin. sed ibi etiam ignorantes. extra de elect. cap. penult. & j. quæst. v. præsentium. Item ipsi quis ligatur pro peccato alterius, quod nõ est in pœna hic inflicta. xxiiij. quæst. iij. §. j. & cap. j. Sed pone, neuter aliquid facto vel verbo exprimit, & tamen mente vterque gerit, seu alter, se daturum: nunquid ligaur hoc vinculo? Dic quòd non, quia hæc constitutio factum requirit, sicut ille canon. xvij. quæst. iiij. si quis suadente.

Diuisio.

modi nullius sit roboris vel momenti. Et cõtrà facientes eoipso excõmunicationis sententiam incurrant, à qua (nisi in mortis articulo constituti) ab alio q̃ à Romano põtifice absolui non possint: Non obstantibus literis & cõstitutionibus huiusmodi, ac cõstitutionibus & ordinationibus &c. Et ne aliquis de præsentibus ignorantiam valeat allegare: mandamus eas in cãcellaria apostolica & audientia literarum contra dictarũ legi & publicari, ac inter extrauagantes alias apostolicas cõstitutiones in quaterno dictæ cancellariæ describi &c. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum suspensionis, inhibitionis, mandati & voluntatis &c. Datum Spiræ, anno domini M. cccclxxviij.

DE SENTENTIA excommunicationis.

Bonifacius octauus.

Excommunicati sunt qui pactis aut promissionibus iustitiam vel gratiam à sede apostolica obtinent, & qui tales non reuelant: nec illis absolutio facilè conceditur.

CAPITVLVM I.

EXcõmunicamus a & anathematizamus b ex parte Dei omnipotentis, patris, & filij, & spiritussancti, auctoritate quoque beatorum apostolorum Petri & Pauli & nostra omnes clericos, c religiosos, & laicos vtriusq; sexus, siue sint familiares curiæ, siue alij vndecunque, qui aliquod pactum fecerint, seu aliquod paruum vel magnum promiserint, vel promissionem receperint, aut ex pacto siue promissione occulta vel manifesta facta sub generalibus d & plenariè non expressis, siue sit sub specialib⁹ & expressis aperte verbis, quicquam dederint aut receperint magnum vel paruum, vel promissionem de quacũque re aut vtilitate propter hoc consequẽda fecerint vel receperint pro aliqua iustitia siue gratia pro se aut pro alio in causis vel iudiciis seu aliàs per literas apostolicas, &

Iustitia obtineri non debet donis aut promissis.

Aduocatis & procuratoribus licet, quod est iudicibus vetitũ.

Et hanc

a *Et hanc sententiam.* sed nunquid hæc sunt dicta supra? Dic, loquitur. §. cum sunt dantes, recipientes, promittentes, & acceptantes: & verbis inter istos emissis, specialiter vel generaliter se obligant. sed hic loquitur quando parabola præcessit per proxenetam, & commodum ad alium deuenit, ita quòd contractus supra dãnatur, sed hic sequela huius cõtractus prouenients ad alios scienter, damnatur pœna consimili. nec mirum, quia scientes & non denũtiantes eadem pœna ligantur. j. §. pro vi. vnde dic, ad promittentes &c. ex sequela præcedentium iam superius damnatorum, & hoc innuunt verba sequentis. §. quæ copulãt per verbum, quoque, casum sequentem minus dubium præcedentibus in paritate pœnæ: vt in responso huius capituli damnetur contractus: secundo ver. & hanc sequela eiusdem cõmodum continens tertio. §. illos. scientes & non denuntiantes, licet non habeãt commodum directò vel indirectò. Ioannes Monach.

b *Perferatur.* No. aliquem teneri ad indicandum vel denuntiandum. extra libr. vj. de rebus eccle. nõ alie. c. ij. ver. clericos. ij. q. vij. sicut. &. c. seq. Arg. contra. ff. de con. ob tur. cau. l. idem & si. §. si tibi indicium. & forsan secundum canones secus. no. extra de fur. qui cum fure. Sed quem vocas hic scire? videtur si ab alio audiuit. xxij. q. v. hoc videtur. ff. de admi. tu. l. quidam. §. vlti. ff. de pe. hære. l. item veniunt. §. quicunque ergo. Dic illum scire, qui hoc potest probare. ij. q. vij. plerique. & §. seq. &. c. si quis episcopus. C. de proba. l. sciant.

Denuntiare an quis teneatur.

c *Obtinere.* aliàs papa non reseruante sibi absolutionem, alij possunt absoluere. extra eo. nuper.

d *Mortũ articulo.* hoc est generale. extra lib. vj. de pœ. c. fin. §. præsenti. extra de offi. ordi. pastoralis. §. j.

e *Recepit.* quod si non habet, tunc luat in corpore. Nam in pœnis pecuniariis quæ surgunt ex delictis, quod non potest in bursa male agens, in corpore luat. ff. de in ius vo. l. fin. ff. de pœ. l. j. in fi. extra de do. & contuma. finem. in fi. & not. extra de app. reprehensibilis.

Corpore det pœnas qui caret ære malus.

f *Largiatur.* vt nõ fiat restitutio danti propter eius turpitudinem, nec recipiens commodo retentionis vtatur, licet vtrobique versetur turpitudo. & est ratio, quia vterque incidit in factum merito damnatum. ff. de condi. ob tur. cau. l j. in fin. extra de vi. & ho. cle. c. cum ab omni. & quia quod gratis fieri debuit, in pactum lucrosum non debet conuerti, ff. de condi. ob tur. cau. si vestimenta. & extra de simo. c. nemo. &. c. de hoc. no. simile. vnde dans hoc casu contra recipientem agẽs, repellitur. ff. de condi. ob. tur. cau. vbi autem. Iudex tamen qui habet purgare culpam, & illam in bonum pœnæ cõmutare, arg. ff. de offi. præsi. l. iij. &. l. congruit. turpe lucrũ à possessore extorquebit, & dabit pauperibus, vt hic, &. ff. de iure fis. l. Lucius. Sed contra. C. de rel. & sumpt. fu. & al. lu. alearum. Sed ibi non erat malum secundum se, cum in certis casibus bene possit fieri ludus, vt ibi, &. ff. de alea. l. solent. §. j. hic secus. Dico eum ludum prohibitum regulariter clericis. extra de vi. & hone. cle. clerici. ij. extra de excess. præla. inter dilectos. authen. de sanctis. episcopis. §. interdicimus. colla. ix. Item contra. ff. de colle. illic. l. collegia. j. respon. Sed ibi erat res illicita propter carentiam solennitatis, scilicet quia collegium non erat per principem approbatũ. hic erat illicitum de se, & ideo hic maior pœna quàm ibi. Nec per remedium hic datũ tollũtur antiqua. arg. ff. nau. cau. sta. l. & ita de facto. §. j. ff. de act. & oblig. l. quoties. C. de sepul. vio. l. iij. extra li. vj. de pœ. c. fi. §. per hoc quoque. & extra li. vj. de re iudicum æterni. de quorum aliquibus habetur. xiiij. q. v. non sanè. C. de pœ. iud. qui ma. iud. per totum.

Lucrũ turpe est extorquendũ, & pauperibus dandum.

Ludus est clericis prohibitus.

Remedium nouum non debet antiquum tollere.

g *Moments.* & sic not. quòd vitium partis vel defectus facit gratiam vel iustitiam nullam, vt hic, & extra de rescript. cum adeo. extra de æta. & quali. cum bonæ. extra. vj. libr. de rescri. c. j. extra de fil. presby. c. ij. lib. vj. &. l. canonizata. ij. q. vj. venales. firmatur hic pœnæ excommunicationis adiectione. Idem de gratia, quæ gratis debet dari. j. q. j. sunt nonnulli.

h *Vtentes.* & sic not. quòd nedum faciens malum, sed vtens malefactis scienter, con simili pœna irretitur. extra de immu. eccle. aduersus. extra de cri. fal. ad falsariorum. Cod. de cri. fal. l. si falsos. & l. maiorem.

i *Excommunicationis.* quæ est timenda, siue fuerit iusta siue iniusta, vt patet. xj. q. iij. sententia.

Excommunicatio siue iusta siue iniusta timenda est.

P *Rouidè attendentes.* Quòd vnus nomine suo pro sui interesse non posset ecclesiam subiicere interdicto, dudum prouisum est. extra de iis quæ fi. à ma. par. ca. quæsiuit. Sed hic prouidetur generalius, vt. j. proxi. & præmissa intelligo vbi proceditur à parte, vt d. cap. quæsiuit. aut à iudice conuentione partis, vt hic. Sed quæro, archidiaconus qui ex consuetudine excommunicare non potest, sed bene eadem cõsuetudine potest interdicere, ecclesiam interdicit, nunquid potest? Dic quòd sic, quia cum excommunicatio, interdictum, vel suspensio in potestate iudicis regulariter sumuntur paria, extra eo. tit. cum medicinalis. §. & hæc eadem. ideo illam pœnam infliget de qua sibi videbitur, & quæ erit aptior negotio. extra vt lit. non contest. tuæ. & cap. quoniam. §. fin. Itẽ potestas specialiter non prohibita stat, ar C. de appel. l. præcipimus. in fi. quia in tractatu prohibiti, vt est edictum de matrimonio, de procurationibus & similibus, quod nõ est prohibitum expressè, est permissum. extra de spon. cum apud. ff. de procur. l. mutus. ij. respon. Et hæc decre. habet quinque dicta. Primò, prooemium ad dicẽda præmittit. Secundò, ver. præsentis. iuxta præmissa statuit. Tertiò, ver. nos enim. factum contra statutum huiusmodi irritum decernit. Quartò, ver. non obstantibus. dicto statuto obuiantia tollit. Quintò, ver. nisi. à prædicto statuto excipit.

Edictum de matrimonio &c. cap. prohibitorium.

Diuisio.

k *Sine culpa.* de hoc no. extra de consti. cognoscentes.

l *Proferuntur.* extra de spon. non est. & not. j. q. iiij. in summa. Quid si hodie consimilis ferretur sententia sine scriptis, nunquid ferens esset suspensus? Arg. pro & contra extra lib. vj. de reg. iur. non præstat. Dic quòd sic. extra libr. vj. eo. titu. cum medicinalis. §. & hæc eadem. Sed dices, illud. ca. loquitur vbi sententia est aliqua, vt. d. cap. §. si quis. &. §. superior. sed hic est nulla. Sol. dictum. capit. punit temeritatem iudicum, vt. d. capit. §. si quis. quæ conuincitur siue sententia sit nulla, siue aliqua, iniusta tamen. Et quando iudex peccat, ista constitutione, & illa duplici maledictione dignus est, secundum philosophum, vt transgressor duarum constitutionũ, nec pœna præstat sibi immunitatem. ff. de inter. & rele. l. relegatorum. §. fi. & pone quòd excommunicans esset excommunicatus, sententia esset nulla. xxiiij. q. j. audiuimus. attamẽ pœna dicti. §. locum haberet.

m *Nimis prõpti.* i. nimis festini, contra iura. C. de sen. ex breui. re. l. ij. C. de ap. ne caus. ꝛo. di. põderet. ij. q. j. in primis. Io. Mo.

n *Radice.* vt sunt cõtractus mercatorum qui dederunt causam præsenti edicto.

o *Indicii.* C. de rei ven. l. indicia. C. de dolo. l. dolum.

p *Laudes.* extra de pœ. & re. quod in te. extra de conse. eccles. vel alta. cap. fin.

Ministrantur.

a *Ministrantur.* vt d. c. quod in te. & extra vj. lib. eodem titulo capit. finali.

b *Suffragia.* xiij. q. ij. pro obeuntibus. & ca. seq. & se.

c *Villa.* extra de verbo. signi. c. cùm in partibus. extra lib. vj. eod. tit. si ciuitas. notatur quid sit.

d *Locus.* multipliciter accipitur loc⁹. vno modo pro quantitate mensurãte rem extra: vt sunt tẽpus & locus secundũ philosophũ. Et sic ponitur xiij. q. ij. vbicunque. j. &. ff. de exerci. l. j. Alio modo pro parte fundi. ff. de verbo. signifi. l. locus. Tertio modo pro efficacia argumenti: vt est locus maxima, vel differentia maximę, secũdum quod dicitur ab artistis, locus est sedes argumenti, vel illud à quo extrahitur argumentum. versus: Est locus atque loci: sunt artis, sunt loca terræ. Quarto modo pro conuenienti statu: vt d. ca. cum in partibus. in fi. Et sic accipit Horatius, cum dicit: Singula quæque locum teneant sortita decenter. Quinto modo pro congregatione habitantium intra metas vnius loci: vt hic, & extra de cleri. excommu. mini. c. postulastis. extra. vj. lib. eod. tit. alma. ij. respon.

Loc⁹ quinque modis accipitur.

Versus.

Horatius.

e *Territorium.* quid sit, habes. ff. de verbo. signifi. l. pupillus ver. territorium.

f *Pecuniæ.* appellatione pecuniæ omnis res continetur. j. q. iij. ca. totum. ff. de verb. signi. l. pecuniæ verbum. & l. pecuniæ nomine. & C. de consti. pe. l. ij. & hoc ait philosophus dicens, appellatione pecuniæ omnis res continetur, cuius dignitas, id est valor numismate mensuratur.

Pecuniæ appellatio omnes res continet.

g *Attentatum.* & sic hæc cõstiutio trahitur ad præterita: nec mirum; quia hoc hic cauetur expressè. extra de constit. c. fin. iij. q. iiij. omnes. C. de sacrosan. eccles. l. fin. in fi. Et de materia attentatorum notatur extra lib. vj. de elect. cupientes. in fi. Et dic attẽtatum ante pœnam incursam. verbi gratia. Ante istam constitutionem est ecclesia interdicta secundum vnum modum de hic reprobatis: aliquis celebrat in ea ecclesia: tandem fit hæc constitutio: iste non releuatur per hanc constitutionem. not. simile extra lib. vj. de reg. iur. c. ratihabitionem. argum. ff. de itine. actuque priua. l. j. in fin. & l. sequen. C. de sen. pas. l. fin. in principi. ff. de capti. & postli. re. l. in bello. §. factæ. authen. vt cùm de appel. co. circa princip. collat. viij. vbi not. quòd constitutio quæ extenditur ad præterita, non comprehendit decisa per sententiam. & extra lib. vj. de reg. iur. ca. factum. Ioan. Mo.

Cõstitutio ad præterita quãdoque extenditur.

h *Contractibus &c.* & est ratio: quia innoxij tunc ligarentur per ista: vt suprà in princ. extra. eo. Romana. §. fi. propter hoc illicitum hic retractat. Et dic contractibus vel quasi siue vltro citroque obligatoriis, vt emptio & venditio, & similes: vel ex parte vna: vt est donatio. C. de sacrosanct. ecclesiis. vt inter diuinum. institut. de obliga. quæ ex quasi contract. nascũtur per totum.

Cõtractus sunt duplices.

i *Obligationibus.* quæ sunt iuris vinculum. institu. de obliga. in princip. Sed quid si agatur ex obligatione ad interesse? Dic idem, cùm interesse sit æstimatio pecuniaria. ff. de re iudica. l. si quis ab alio.

Interesse est æstimatio pecuniaria.

k *Pactis.* quid sit pactum, & quæ conuentio, habetur. ff. de pact. l. j. §. j. & §. adeo.

l *Conuentionibus.* ab initio.

m *Compositionibus.* ex postfacto. Ioan. Mona.

n *Sponsionibus.* in iudices factis.

o *Fideiussionibus.* hoc est obligationibus non principalibus, sed accessoriis. insti. de fideiuss. per totum.

p *Consensibus.* partium. Ioan. Mona.

q *Processibus.* & sententiis iudicum. Quid si non sit lata sententia interdicti directò, sed solum mandatur rectoribus locorum in quibus morantur, vel veniunt excommunicati ex causis prędictis, & quandiu morantur ibidem, cessent à diuinis, etiam tribus diebus post recessum, prout frequenter fieri consueuit? Videtur idem, cũ eadem sit ratio. ff. ad l. A qui. l. illud. nam aliàs præsens constitutio imponeretur verbis & non rebus, & debito fraudaretur effectu. ar. extra libr. vj. de electio. commissa. §. porrò. Cod. communia de leg. l. ij. in fi. Dic distinguendum: aut agitur de delicto maiorum propter quod terra posset directò interdici. extra eodem. titul. libr. vj. si sententia. §. cæterum. & sic prędicto modo posset directè poni interdictum extra de spon. non est. aut non. & sic reditur ad interdictum hic prohibitum: sed primo modo reditur ad interdictum permissum. Sed quæro hoc casu permisso non interdicitur prouincia: vt dicto capi. non est. sed interdicitur curato ne celebret tali præsente. celebrat. nunquid est iste celebrans irregularis? Argument. quòd sic extra lib. vj. eod. tit. cap. is qui. extra de cle. excommunicat. si celebrat. Sed dices ad hoc, mitius agitur cum lege quàm cum ministro legis. ff. de arbit. l. Celsus. Sol. hoc casu nedum requiro inhibitionem iuris vel nominis, sed pœnam à iure inflictam: vt d. cap. is qui. & pœnalia nõ extendam. ff. de pœ. interpretatione. & de pœ. distincti. j. pœnæ. & extra lib. vj. de regu. iur. odia. & extra eod. lib. de fil. præsby. cap. j. in fin. Sed quæro, ex delicto quis condemnatur ad pœnam pecuniariam: nunquid huic cõstitutioni locus est? Et videtur ꝙ non: quia hic loquitur in cõtractibus: & sic ad delicta non extendam: & etiam ratio originis est cõsideranda. ff. de dona. qui id quod, & initiũ spectandum. ff. ad Mace. si tamen. no. de elec. dudum. j. Dic contra. ff. de pecul. l. iij. §. idem scribit. & leuiter reuertor ad pœnam interdicti tollendam propter rationes. ſ. eod. in princip. tactas. Sed quid si omnes & singuli consentirent? Videtur conuentio tenere. ff. de regu. iur. l. aliud. §. refertur. & ff. ad municip. l. quod maior. Dic contra, quia infantes se ad hoc obligare non possent, cùm eorum ætas ignoret qui agat. C. de fal. mo. l. j. Idem in furioso. ff. de rei vendi. l. quod infans. Item tunc ligarentur mortui, ne commoda ecclesiæ militantis ad eos venirent: vt ſ. eo. in prin. Sed contra per legem quæ omnes adstringit, hoc potest fieri. extra de consti. ca. fi. ergo & per pactum. ff. de pac. l. non impossibile, & per consuetudinem, ergo & per pactum. Cod. de fideiuss. l. fi. Sol. pacta hæc non valent quibus detrahitur honori Dei, & publicæ vtilitati animarum, & vbi contra animam hæreses pullulant: vt ſ. eodem in princi. argu. extra de foro compe. si diligenti. & de feriis, conquestus. ff. de pact. ius publicum. & malè adinuenta, vt pote contra prædicta, tempore non firmantur. authen. vt nul. iud. li. ha. lo. ser. §. j. col. ix. Item vbi agitur de electionibus & similibus, quod maior pars facit, omnes facere videntur: vt d. l. quod maior. Item vbi factum omnium respiceret debitum vel publicam vtilitatem: quia tunc sufficeret maior pars. extra de iis quæ fiunt à maior. par. ca. cap. fin. Sed vbi agitur tantùm de commodo vel incommodo singulorum, consensus omnium est requirendus. extra de offic. archidiaconi. ad hæc. in fi. Cod. de authoritate præstanda. l. fi. ff. de aqua pluuia arcenda l. in concedendo. extra lib. vj. de reg. iur. quod omnes.

Interdictũ quandoque directè, quãdoq; indirectè fertur.

Pactũ non valet quod detrahit honori Dei.

Factum à maiori parte aut videtur factum ab omnib⁹.

r *Iuramentorum.* nam ex quo non tenet contractus: nec confirmatio contractus valet. ff. de fideiusso. cùm lex not. extra lib. vj. de reg. iur. non est obligatorium. Argum. contra. C. de prædi. mino. l. & si is. Sol. vt ibi.

s *Mulctarum.* de quibus habes. C. de mo. mul. & ff. de verborum significa. si qua.

a *Speciali.* sed qualiter sedes apostolica il licitum, vt hic, faciet licitum, quę ait, quod est licitum approbantes, & illicitum reprobantes. extra de præben. dilectus. j? Solu. illicitum quandoque ex certis circunstãtiis toleratur, vt d. titu. de præben. nisi essent.

Illicitum quandoque toleratur.

b *Apparente.* sunt & quidam alij casus in quibus probare oportet perscripturam. no. extra lib. vj. de censi. Romana. §. postquam Ioan. Mon.

stolicæ sedis speciali[a] licentia, & expressa per ipsius sedis patentes literas apparente.[b]

Clemens quintus.

Andronicum Palæologum se Imperatorem Græcorum nominantem, & hæresis ipsorum fautorem, excommunicatum denuntiat, omnesque cum eo sic manentes societatem contrahentes, ipso facto dicit excommunicatos, & eorum terras ecclesiastico supponendas interdicto. Suntque priuandi bonis quæ ab ecclesia tenẽt, & talis societas seu confœderatio nulla est. Facit cap. ad apostolicæ. de senten. & re iudi. lib. vj.

CAPITVLVM III.

AD certitudinem præsentiũ, & memoriã futurorũ, Andronicũ Palæologum, qui Græcorum imperatorem se nominat, tanquam eorũdem Græcorum antiquorum schismaticorum, & in antiquato schismate constitutorum, & per hoc hæreticorum, & hæresis ipsorum ac schismatis antiqui fautorem, de fratrum nostrorum consilio denuntiamus excommunicationis sententiã latam à canone incurrisse, ac ipsius fore sentẽtiæ vinculo innodatum. Cæterum vniuersis & singulis regibus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & cæteris omnibus cuiuscunque præeminentiæ, conditionis, status, necnon vniuersitatis ciuitatum, castrorum, & aliorum locorum districtius inhibemus, ne cum eodem Andronico Palæologo in huiusmodi excommunicatione manente, societatem vel confœderationem aliquam contrahere sub quouis ingenio vel machinatione præsumant, vel ei aliàs in his quibus excõmunicatus est denuntiatus à nobis, præstare consiliũ, auxilium, vel fauorẽ publicum vel occultum. Et si secus præsumptum fuerit, omnes singulares personas cõtrarium præsumentes (non obstante qualibet indulgentia sub quacũque forma verborum vel expressione ipsis ab apostolica sede concessa, vel in posterum concedenda, quam quo ad hoc viribus volumus omnino carere) sententiam excommunicationis, quam ex nunc in ipsos ferimus, incurrere volumus ipso facto. Terras ipsorum & vniuersitates prædictas quæ secus attentare præsumpserint, prout expedire videbimus, ecclesiastico curabimus subiicere interdicto: ad priuationẽ omnium bonorum quæ à quibuslibet tenẽt ecclesiis: & ad pœnas alias spiritales & tẽporales, prout vtile putabimus, processuri. Et nihilominus societatem & confœderationem ipsas (etiam si pœnarum & iuramenti additione vel quacunque fuerint alia firmitate vallatæ) decernimus irritas & inanes. Datum Pictauis. iij. nonas Iunij anno secundo.

Graeci quasi semper fuerunt schismatici.

Excommunicato fauẽtes puniendi sunt.

Pœnarum quædã sunt spiritales, quædã temporales.

Idem.

Excommunicati sunt qui literas à papa ante suam coronationem concessas impugnant.

CAPITVLVM IIII.

Via nonnulli (prout accepimus) contra doctrinam apostoli suæ prudentiæ quin potius imprudentiæ innitentes, ac disceptare super his de quibus eis non expedit, satagentes, asserere non verentur, quòd summus pontifex ante suę coronationis insignia se nõ debet intromittere de prouisionibus, reseruationibus, dispensationibus, & aliis gratiis faciendis, nec se in literis episcopum simpliciter, sed electum episcopum scribere, nec etiam vti bulla in qua nomen exprimatur ipsius. Nos talium temeritates compescere cupientes, singulos qui occasione huiusmodi aliquas literas nostras super negotiis quibuscunque confectas, quę à nobis ante donationis nostræ insignia emanarunt, ausi fuerint impugnare, excommunicationis sententia innodamus. Datum apud Pesecum Burdegalensis diœcesis anno secundo.

Prudentiæ propriæ nõ est innitendum.

Papa antẽ suã coronationẽ dispẽsationes & gratias facere potest.

Extrauagantium communium quæ pro maiori parte sunt Ioannis Vigesimisecundi,

FINIS.

RESPONDETVR MALEDICIS, & commendatur Laudunensis.

ANTILOGIA CORRECTORIS contra maledicos.

COmplusculorum mei amantissimorum (quos pleniori obsequio demereri studebam) hortatibus & monitis nactus ego otium, & temporis occasionem, communium extrauagantium congeriem in vnum cogendam duxi. Lectorum tamen tetricorum vulgus (quorum maxima copia Circij more omnia circũuerrens, tantum abest à bonitate, vt peius sit illa nihil) tantum nobis formidinem proposuit, vt id moliri vix ausi fuerimus. Videre enim erat imperitæ multitudinis opinione, optima quæque suspensa nare legentis, plerasque harum aut prorsus abrogatas, aut locales, aut gratiam, non iuris cõmunis decisionem continere: quocirca innuebatur hasce vulgari censura doctrinæ exortes, aliis profectò vtilibus admisceri nõ debuisse. Quicunque es itaque qui ita censes, audito quæso, tecumque voluta: quoniam (si fieri queat) pungẽtes de pectore vepribus obruto sentes, prouidi more cultoris sarculo extirpare, neque ob id popularem aucupari auram (cum sit res foliis deciduis simillima) cordi nobis est. Qui abrogatas fuisse abiiciendas contendis, dic si libet quam ob rem c. literas. de iura. calum. quod c. j. eo. titu. lib. vj. reuocat, hactenus membranas occupauit? Quis (nisi forsan iuris ignarus, & cuius ocelli vt hibris cęculentur) c. accedens. de conces. præben. per c. detestanda. eo. tit. lib. vj. sublatum ambigit? nonne etiam c. clericis. de immu. eccle. lib. vj. tollit cle. j. sub eo. tit. reposita? Omitto processus illos quos Bonifa. viij. in c. j. de schisma. lib. vj. fulminauit: qui per extrauagantem, dudum. sub eo. tit. in his insertam stirpitus extinguuntur. Qui locales mẽbraneis ex codicibus abolendas autumat: dicat, rogo, quid c. fundamẽta. de elect. lib. vj. illic relinquitur? Si demum gratiosas quispiam abigendas ait, huic cap. proposuit. de fil. presby. obiicio, quod gratiam continere (si ritè singula pensiculentur) ibit inficias nemo. Plurima huiusmodi ad veteres auias de linguacium infrenium pulmone reuellendas citare possemus, sed de his hactenus. Extrauagantes istas cùm ego tum multarum rerum varietate, tum verborum continuatione ductus aliquanto accuratius lectitarem, perspiceremq; nihil antiquitatis (Iustiniano teste) penitus ignorandum, eas ipsas in posterum ab omnis interitus periculo vendicare curaui. Quas si vigili conspexeris obtutu, quantũque sententiarum & rationum plenæ sint, nihil futile, nihil taxandum sub his delitere videbis, ni vapido astutam serues sub pectore vulpem. Ad iugem earum lectionem tum vtilitas, tum voluptas, rerũque nouarũ cupido (nisi me sentẽtia fallit) multorum animos etiã resides excitabit. Abstruso nihil hic recessu struitur, cum singula fronte pateant explicata, nec criticos vngues, nec latrantiũ murmura linguarũ trepidãtia.

Lectores multi ad male interpretãdum sunt proni.

Laus humana est fluxa et fugienda.

Iura etiam reuocata non sunt à libro abiiciendã.

Antiquitates cognoscere vtile est: vt patet institu. de testa. in prin.

Vulpinum pectus à multis geritur.

Opera bona linguas latrantes nõ timent.

Et licet extrauagantium sæpius repetitarũ numerum impressores seduli non parũ auxerint, nõ omnes tamen curauerunt imprimendas, nec decuit: sed iuxta euangelicam veritatẽ elegerunt bonas in vasa sua, malas autem foras miserunt. Tres ab hoc grege non ab re prius abiunctas, hic vrgente causa reponendas curauimus, nempe has, Sedes apostolica. de offic. deleg. Execrabilis. de præb. Suscepti. ne sede va. subtilem illis Gulielmi de mõte Lauduno interpretationẽ applicãtes. Super cathedrã. de sepul. cum Ioãnis Monachi glossemate. Et vas electionis, de censib. extrauagantẽ per Ioannem Franciscum de Pauinis peculiariter enodatã, huic annexuimus opusculo. Quas tyronibus iuris (quorũ laboribus leuandis quantũ per facultatem licuit, incubuimus) extrauagãtes edidimus. Veterani, rudeque donati, si ad eorũ manũ peruenerint, etiã si reiiciant, nihil me offendent, vt quæ nõ sua ipsorum causa sic in vnum fuerint cõgestæ. Neque tamen cæteris inuideant, qui eò disciplinæ nondum peruenerunt, quò illis ascendere cõcessum est. Si verò locutulei blacterones (quorum maxima copia est) ridenda nõnulla offenderint, rideant ipsi licet quandiu volent, etiam vt Democritum superent: quandoquidem eiusmodi risus tam me afficiet quàm quod minime. Hæc sunt quæ nostra licet omnes voce moneri.

Iuuenibus vtilia à doctis quandoque spernuntur.

Democritus semper ridebat.

GVLIELMI DE MONTE Lauduno laus & commendatio.

GVlielmus de monte Lauduno, vel potius Laudinio, vt ferunt, abbas monasterij Pictauensis, ordinis diui patris Benedicti, vir in diuinis scripturis egregie doctus, & secularium literarum, maximè philosophiæ Aristotelicæ, & iuris pontificij non ignarus, ingenio subtilis, sermone scholasticus, edidit magnæ authoritatis plura opuscula, quibus memoriam nominis sui posteris notificauit. De quibus feruntur præcipua, De sacramentis. Summa de casibus. Declarationes variæ. Alia insuper multa in iure maximè opuscula edidit, variasque glossas canonum ordinauit: vt patet in tribus extrauagantibus hic inter communes insertis, quæ sunt, Sedes apostolica. de offic. delega. Execrabilis. de præben. Suscepti. ne sede va. Quas etiam inter xx. Ioannis xxij. reperies cum interpretatione domini Gesselini. Vtriusque doctoris commentariis studere mea opinione non erit inutile. Cùm diuersis diuersa placere sciamus: idcirco varia hic & alibi scripta inseruisse non erubuimus, nunc Romanorum pontificum, nunc iuris interpretum vitas & gesta subiungentes, vt cùm te iurium apices fastidierint, ad historias tollendi tædij gratia interdum recurras. Animus siquidem gaudens ætatem floridam facit, & spiritus tristis exiccat ossa. Hæc si perlegites, non te labor iste grauabit. Quæcunque enim scripta sunt (inquit Paulus ille vas electionis, ad Romanos xv.) ad nostram doctrinam scripta sunt. Vale lector charissime. Dixi.

Prouerb. xvij.

FINIS.

Deo Optimo Maximo Laus & gloria, qui est benedictus in secula.

TABVLA EXTRAuagãtium xx. Ioannis vigesimisecundi, secundum alphabeti ordinem.

AD apostolatus. 63.B
Ad conditorem. 138.B
Ad nostri apostolatus. 97.B
Ad onus apostolicæ. 10.A
Antiquæ cõcertationi. 75.A
Copiosus in misericordia. 86.A
Cùm ad sacrosanctæ. 109.B
Cùm inter nonnullos. 158.D
Dierum crescente malitia. 100.A
Ecclesiæ Romanæ. 26.A
Execrabilis quorundam. 30.B
Prodiens quasi ex adipe. 94.B
Quia in futurorum. 90.B
Quia nonnunquam. 134.A
Quia quorundam. 167.B
Quorundam exigit. 117.C
Sancta Romana. 80.A
Sedes apostolica. 58.B
Si fratrum. 65.B
Suscepti regiminis. 14.A

TABVLA ALPHABEtica continens materias xx. Extrauagantiũ Ioannis xxij. tam in textu q̃ in glossa & marginibus.

A.

ABsque & sine priuant. 47.B. in glo.b. & 165.C
Abusus in bonam & malam partem sumitur. 145.B
Acephali sunt qui nulli prælato subsunt. 82.D
Actio realis an possit dari possidenti. 146.A
Actio realis non datur possidenti pro re corporali, sed bene pro re incorporali. ibidem.B
Actiones an nomine immobilium comprehendantur. 139.C
Actor forum rei sequi debet. 153.C. in glo.h
Affirmatiuã geminata negatio ponit. 133.D. & 158.C
Allegatio indeterminata est admittenda. 138.D
Ambitio torquet omnes. 30.B
Anima est omnibus præferenda. 37.A
Argumentum à contrario cessat aliquando. 47.B. in glo.d. & 88.C
Argumentum à contrario est fortissimũ. 20.C
Argumentum valet si dicitur, non est ita, quia iure cautum non reperitur. 76.B
Armorum quædã sunt offensionis, quædam defensionis. 87.D
Articulus nouus fidei an per papam possit fieri. 163.C
Auarus quilibet cæcus est. 49.D
Auarus est insatiabilis. 30.C. in glo.h

B.

BEneficium quodlibet residentiã exigit. 15.D
Beneficium de facto tantum obtinens, ab episcopo expelli potest. 51.B
Beneficium quid est. 31.B
Beneficium si debeat dimitti verbaliter: qualiter à muto dimittitur. 46.C
Bũficia plura incõpatibilia simul obtinere est cõtra ius cõmune. 30.D. in glo.p
Beneficiorum fructus vendi possunt sub hastatione præmissa. 18.D
Beneficiorũ pluralitas animæ periculum inducit. 25.C
Beneficiatus an fructus beneficij faciat suos. 15.C
Bonum commune est priuato preferendum. 98.D
Breuitas amatur. 124.D. in fi.

C.

CAlendæ sunt de proximis intelligendæ. 11.D
Canon generalis à solo papa conditur. 138.B
Canonistæ vt plurimum legũ sunt ignari. 28.A
Capere, in iure multipliciter sumitur. 97.D
Capitulum caret anima, & excommunicari non potest. 24.B
Cardinales nouẽ habent priuilegia. 41.D
Cardinales quare sic dicuntur. 38.C
Cardinales per papam creati vbicunque an dicantur cardinales Romanæ ecclesiæ. ibi.D
Cardinales an sint à papa filij vel fratres nuncupandi. 43.D
Cardinalium cœtus sede vacante iurisdictionem non habet. 12.D
Cardinalat' an sit maior põtificatu. 70.A
Castitas depurat à carnis lubrico. 33.C
Charitas bene ordinata incipit à se. 65.D in glo.h
Charitas maxima est animam pro suis ponere. 86.C
Christus & eius discipuli aliquid habuerunt proprij. 160.B. in gl.q
Christus ad quid loculos habuit. 166.C
Christus vbi fuit natus, nutritus, & passus. 88.A
Christi actio est nostra instructio. 58.A
Christi facta fuerunt perfecta. 175.D
Christi opera fuerunt patentia. 155.C
Citatio est de processu. 105.C
Ciuitas est quid inanimatum. 70.D
Claritas est propria legibus. 58.C
Claudere peccatum sera dicitur vnica cœlum. 173.A
Clauis spiritalis quæ est. 171.C
Clauibus habens vti, debet esse sciens. 175.A
Clericus priuilegiatus, quia residet: si vagari incipiat, illud perdet. 35.A
Clerici in vestimentis decorem quærere non debent. 122.D
Clerici mendicantes qui appellandi. 34.B
Cœlum de se apertum quandoque clauditur. 171.C
Cœli apertio legalibus exemplis declaratur. ibidem.
Collatio sola ius tribuit in beneficio. 50.B
Coniuncta pro disiuncta ponitur, & ecõtra. 20.B
Consilium mutare sapientis est. 89.C
Conspiratio in bonam & in malam partem sumitur. 104.C
Constitutio pœnalis propter idẽtitatem rationis est propagabilis. 9.C
Constitutio principis post duos menses ligat à tempore publicationis. 71.D
Cõstitutio nouiter edita respicit futura. 162.D
Constitutio secunda primam reuocat, etiam non facta mentione. 13.B
Constitutio non ligat à tẽpore editionis. 44.C
Constitutio quando ligat. 45.B
Constitutio principis qualiter scribenda est. 118.D
Cõstitutio super fide à solo papa fieri potest. 173.D
Constitutio principis nõ debet esse sublatiua alieni iuris. 20.D
Consuetudo in confirmatione attenditur. 28.C
Contumax qualiter puniri debet. 192.A
Conuentiones facere an liceat. 81.C
Copula coniungit diuersa. 19.A. & 154.B
Copulatiua omnium copulatorum existentium exposcit. 20.B
Copulatiua requirit concursum copulatorum. 140.C
Correctio sit moderata. 69.D
Corrũpit iustos homines comitiua malorum. 82.C
Curam insolidum possunt plures in eadem ecclesia habere. 55.D

D.

DEcimarum collectores à quibus deputantur. 18.B
Decisiones rotæ an faciant ius. in prælu. co.3
Deliberatio in agibilibus est necessaria. 43.C
Deus interrogat cor & non manũ. 155.C
Deus est via, veritas & vita. 155.A
Dies de se mali non sunt. 99.D
Definire non potest qui datur ad cognoscendum. 174.D
Dignitas per quid discernitur. 32.B
Dignitatis auidus, à vitiis non abstinet. 30.A
Dignitates ecclesiasticæ sunt temporalibus digniores: 70.A
Discordia est mater litium. 129.C
Disiunctiua pro parte vera, est tota vera. 67.D
Dispẽsatio legitima q̃ dicitur esse. 44.C
Dispensatio quid est. 32.C
Dispensatio super beneficiorum pluralitate à quo fieri potest. ibidem.
Dispensatus in beneficiorum pluralitate an sit tutus à periculo animæ. 29.D
Disputatio vtilis est. 135.D
Ditio est æquiuocum. 132.A
Diuisio non tollit legatum, nec pignoris obligationem. 61.A
Domicilium clerici in dubio vbi præsumitur. 35.B
Dominus inuitis subditis non potest se alteri subiicere. 25.D
Dominium aliquarum rerum fuisse penes Christum authoritate diuini Augustini comprobatur. 161. iuxta literam B. in glo.
Donare nequit habẽs administrationem etiam liberam. 174.D
Donatari' est ad antidora obligat'. 110.B
Duella an aliquo casu sint hodie pmissa. 89.D

E.

ECclesia vna est in plura membra dispersa. 13.D
Ecclesia fuit fundata non in loco, sed in persona. 39.A
Ecclesia Romana dicitur sancta & sacrosancta. 79.D
Ecclesia viris literatis permaximè indiget. 33.D
Ecclesiæ iura per duo depereunt. 36.B
Ecclesiæ ministerium vituperatur si per clericos mendicatur. 34.B
Ecclesiæ Romanæ rebellis non semper est hæreticus. 184.D
Ecclesiã gladio prælatus vtroque tuetur 72.D
Eleemosyna non est de alieno faciendа. 161. sub litera D. in glo.
Eligere habens taxationem decimæ vel residuum intra decem dies, si vnum elegerit, licet adhuc intra tempus existat, variare non poterit. 19.B
Episcopus nõ sit litigiosus. 153.C. in gl.m
Episcopus est triplex, scilicet originis, domicilij, & beneficij. 54.B
Episcopũ facit non nomen, sed vita. 33.D
Episcopi tantum possunt quantum papa quo ad ea quæ sunt de consecrationis efficacia. 65.B
Episcopi sentẽtiam excommunicationis canonis incurrere possunt. 85.C
Episcopi sunt ad canonum obseruantiam adstricti. 83.C
Episcopatus papa solus diuidit. 59.C
Episcopatus diuidere nullus potest præter papam. 63.B

Errans

Errans non consentit. 155.B
Errat qui aliud pro alio putat. 171.D
Errores magistri qui dicuntur. 83.D
Erubescimus sine lege loqui. 42.B
Et, de sui natura copulat diuersa. 20.B
Ex quandoque priuat, quandoque ponit. 37.A. 141.D
Exceptio est de eo de quo regula. 165.D
Excommunicare potest laicus. 14.D
Excõmunicatio nõ fertur in locũ. 72.C
Excommunicationis diuersi sunt modi. 56.C
Excommunicati sunt exclusi à regno cœlesti. 172.B
Excommunicatus quo ad ecclesiam militãtem, sæpe est absolutus quo ad triumphantem. 175.C
Excommunicatus est scribens excommunicato. 191.B
Executor ad gratias vt procedat. 62.A
Executio sententiæ prompta debet esse. 139.D
Exilij tres sunt species. 97.C
Existimatio quid est. 33.D
Experientia est rerum magistra. 141.A
Extortio liberalitatẽ nescit. 30.D. in gl.o
Extrauagantes qualiter & vbi debent produci si de eis dubitatur. in prelu. dio. ij. colũna; F.

FAlsitas est immutatio veritatis. 169.A. in glo.c.
Famam negligens, crudelis est. 132.D
Fictio non extenditur ad casum nõ expressum. 18.A
Fides non probatur nisi per scripturam. 162.B
Fides est firmiter credenda. ibi.C
Filius cuius pater rex erat tempore conceptionis, non autem tempore natiuitatis vel econtra, an potiatur priuilegio filij regis. 40.C
Filius an possit ob patris crimina plecti. 106.C
Filij sanctorum non sunt qui loca sanctorum tenent. 13.D
Filij hæreticorũ an perdãt suã dispensationẽ propter hæretim parentũ. 39.D
Forma pecuniæ mutata censetur mutari eius substantia. 112.C
Fructus & obuentiones differunt. 20.B
Futura solus Deus cognoscit. 89.A
Futura non sunt in cognitione humana. 69.C G.

GEneralis concessio non cõprehendit specialia. 174.B. in glo.f.
Gesta & facta non differunt. 164.B
Gladij potestas est vtilis. 69.B
Gloriari ĩ peccato est detestabile. 190.B
Gratia gratis dari & accipi debet. 110.D

H.

HAbendi modus secundum aliquos est triplex. 166.B
Hæreditas iacens defunctum repræsentat. 177.B
Hæreditas explicare non potest quæ facti sunt. ibid.C
Hæreticus est qui non est ecclesiæ membrum. 86.D
Hæretici in multis sunt vitandi. 190.D
Homicidium committit qui proximo detrahit. 139.A
Hoĩs seruitio cũcta sunt deputata. 145.B
Honor est diuitiis præferendus. 153.B. in gl.e.
Honoris maiores assequi nõ potest qui minoribus indignus est. 33.A
Hospitalitas an sit necessitatis. 35.C

I.

IESV nomen est super omne nomen. 159.C. in gl.b.
Ignorans cæcus dicitur. 115.C
Ignorans non dicitur negligens. 17.D
Imò multipliciter sumitur. 31.D. & 133.B
Immobilia non reputantur vilia. 140.D
Imperator dicitur filius ecclesiæ. 87.B
Imperium commissum est à Christo etiam super infideles. 66.D
Impossibilitas nõ est tolerabilis in iure. 185.C. in fi.
Impossibilitas iuris & naturæ æquiparantur. ibid.D
Indignus beneficiũ recipiẽs peccat. 31.B
Indignum scienter promouens, mortaliter peccat. 31.C
Infamia iuris repellit à multis. 104.D
Infinitas an reprobetur. 128.A
Infinitiuus quę sunt pſentia signat. 68.C
Iniuria non fit volenti. 103.B
Iniuriam ecclesiæ factam papa remittere nequit. 68.C
Inquisitio an possit fieri infamia non præcedente. 56.A
Insolens quid notat. 80.C. in glo.f.
Intentio est attendenda. 143.C
Interdictum in terram latum personas etiam adstringit. 93.C
Interdictum varias habet species. 108.C
Iudex electus ab vniuersitate an de iure communi habeat per superiorem cõfirmari. 27.C
Iudex multa in literis non expressa potest. 62.D
Iudex secularis ad canonũ obseruationẽ cõpelli potest. 90. iuxta D. lit. in glo.
Iudex secularis punire potest iam punitũ per iudicem ecclesiasticum. 108.D
Iudex sententiam laturus, multa rimari debet. 125.B
Iudex non patiatur se contemni. 99.A
Iudices pedanei qui sunt. 153.C. in glo.i.
Iudices plures vniuersitati præesse possunt. 28.C
Iudicium est æquiuocum. 122.D
Iudicium integrum dicitur, quod plurimorum sententiis cõprobatur. 183.A
Iura aliquid proprium fore dicentia nõ sunt per iniquitatẽ introducta. 167.C
Iura dissimilia, rationis dissimilitudo inducit. 157.A
Iurium correctio vitanda est. 52.B
Iurisdictio ordinaria tribuitur per legẽ mortuam & per legem viuam. 67.C
Ius naturale in particu. põt mutari. 106.A
Ius ad rem & ius in re differunt. 60.D
Ius cõmune quandoque mutatur. 17.A
Ius patronat' quare laicis cõceditur. 15.A

L.

LAbor non sit sine mercede. 112.D
Laic' in necessitate potest cõfessionem audire, sed non absoluere. 172.D
Laici an sint hospitalitati adstricti. 35.D
Lector pro ingenio audientium se adaptet. 134.D
Lectura per exercitium crescit. 115.D
Lex de infinitis constitui non potest. 127.D
Lex succumbit canoni vbicunque peccatum subest. 91.B
Lex duellum permittens succũbit canoni hoc prohibenti. 90.A. vers. 17. in gl.
Lex non debet esse delusoria. 73.B
Legis descriptio. 167.C
Legis etiam abrogatæ notitia est necessaria. 83.A
Legis verba licet offendere seruata mente. 57.B
Lepra & lepra quid repræsentant. 173.B
Libertas à papa potest auferri. 105.D
Libertatis definitio. 149.D
Literæ apostolicæ an sint impetrantibus pro titulo. 59.D
Locus non sanctificat hominem. 12.B
Loci appositio an sit de substantia contractus. 57.D
Lupus pro quo sumitur in iure. 80.C
Lupũ gerunt aliqui sub agni specie. ibid.

M.

MAgistratus sibi falso nomine assumentes variis pœnis restringuntur. 68.D
Malum vnũ ad aliud sæpe sequitur. 26.C in glo. x.
Mandatum papæ vim habet cõstitutionis. in prælud. col. 2.
Mandati formam iudex seruare tenetur. 62.D
Maritus an de licentia vxoris possit esse presbyter, aut religiosus. 77.B
Mater est honoranda. 153.A
Matrimonium initiatur, ratificatur &c. 77.B
Matrimonium etiam nullum, impedit ordinis susceptionem. 77.C
Matrimonium nondum consummatum quare dissolui non potest per sa. ord. susceptionem. 76.C
Matrimonium per potentem loqui an sine verbis possit contrahi. 46.D
Matrimonij definitio. 150.C
Membrorum suorũ dominus nemo est. 149.D
Mendacium occidit animam. 190.A
Mercenarius mercede dignus est. 110.D
Militẽ voluntariũ Christus eligit. 86.C
Miserabilis dupliciter sumitur. 93.D
Misericordia Dei nõ põt mẽsurari. 85.D
Monachus monasterio acquirit. 189.C
Moneta an per principem deteriorari possit. 95.A
Moneta regis extra regnum non habet cursum. 95.D. circa fi. glo.a;
Monetam cudendi ius per consuetudinem acquiri potest. 95.A
Monetã cudere nulli priuato competit. 94.D
Mora purgari nõ potest ab eo qui intra tẽpus nõ elegit taxat. decimę &c. 19.B
Mors per sensus ad animam intrat. 37.C
Mortui an possint absolui. 172.B
Mundi miseria est vallis lachrymarum. 121.A

N.

NAtura humana prona est ad peccandum. 155.A
Natura rei in aliã mutari potest per papam. 45.D
Negatio facit rem dubiam. 189.A
Negotia plura sunt quã vocabula. 127.D
Negligẽtia est eruditiõis nouerca. 141.D
Nepotes etiam regum continentur appellatione filiorum. 41.A
Nihil fit sine Deo. 59.A
Nobiles debent esse liberales. 110.A. in glos.n
Nobilitatis ratio est habenda. 43.A
Nouæ rei nouum suggeratur remediũ. 14.B
Nunc & nil aliud de tempore habetur. 151.C

O.

OBedientia est melior quàm victima. 118.A
Obsidiatus triplex est modus. 103.D
Oculi sunt duplices. 49.D
Officiũ inaculat, q̃ in eo delinquit. 117.A
Oratoria an liceat vnicuiq; habere. 156.C
Ordo minorum posset totus per papam tolli. 127.C
Ordinata in veteri testamẽto, reperiũtur aliquando mutata in nouo. 170.B
Osculum variis ex causis datur. 120.C. in gl.n.

P.

PAganorum iura an sint illæsa seruanda. 65.C
Papa cur multa bũficia sibi reseruat. 52.D
Papa se vocat seruum à seruiendo. 9.D
Papa & imperator vocãt se seruos. 39.C
Papa non est purus homo. 144.D
Papa cum cardinalibus nihil facit sine causa. 13.A
Papa potest super fidei articulis declarationem facere. 118.C
Papa habet vtrunque gladium. 66.D
Papa solus ius in vacaturis cõfert. 60.C
Papa ab omnibus est sanctus habendus. 80.B. in glo.n.
Papæ constitutionem infringens an graiter peccet. 57.C
Papæ nullus audeat dicere, domine cur ita facis? 64.B

Pater & filius fingũtur eadẽ psona. 42.D
Pater filium corrigere debet. 120.B
Patientia multa tolerat. 141.A
Paupertatis detegi vilitatẽ durũ est. 18.C
Paupertatis ratio in multis est habenda. 113.C
Pax commoda spiritalia & temporalia producit. 98.C
Peccantes corrigere, an sit præcepti quo ad omnes. 68.D
Peccatũ iteratũ plᵒ punitur. 116.D.in fi.
Peccat mortaliter qui venit contra mandatum præceptiuum papæ. 126.C
Peccatum est iniustè re aliqua vti. 164.D
Pelle sub agnina latitat mens sæpe lupina. 155.D
Permutatio non contrahitur in re aliena. 143.B
Persona quæ non est, re aliqua vti non potest. 150.A.in gl.b
Persona dicitur aliquis personatum habens. 63.C
Pertinax quis dicitur esse. 159.A.in glo.
Pœna an propter dignitatem sit diminuenda. 23.D
Pœna imnunitatem non præstat. 105.B
Pœna est ad emendationem introducta. 101.C
Pœnæ sunt ob maleficia soluendę. 98.D
Pollicitationis descriptio. 89.C
Possessa cõmuniter negligũtur frequẽter. 181.D
Potestas ordinata & soluta in principe reperiuntur. 60.D
Præcepto superioris etiam dubio parẽdum est. 123.D
Præsens in ciuitate est, qui in suburbiis est. 11.C
Præsentato ius non quæritur. 53.C
Præstimoniæ sunt beneficia ecclesiastica & perpetua. 191.D.versu.3.à fi.
Presul Romanᵒ est omni lege solutᵒ. 61.C
Præsumptio an admittat probationẽ in contrarium. 74.D
Præsumitur bonum de quolibet. 132.D
Princeps est lex animata in terris. 28.D. 151.D
Princeps & leges cunctos defendere debent. 58.D
Princeps alterius iuri derogare non intendit. 63.D
Principis indulgentia aliquid afferre debet. 44.B
Principes ecclesiã defẽdere tenẽtur. 86.D
Priuilegium ex illicito facit licitũ. 97.C
Priuilegiũ quãdoq. in totũ euacuatur. 16.D.
Priuilegium tollitur per non vsum. 22.C.in gl.k.
Priuilegi ex causa reuocari potest. 131.D
Probatio per scripturam est promptior quàm per testes. 46.C
Procuratio an possit tolli prescriptione. 56.B
Procuratoris nomen multa comprehendit. 73.C
Professio multa bona inducit. 76.D
Proprietatis abdicatio est duplex. 165.C
Publica delicta sunt occultis grauiora. 183.D
Publicatio constitutionis quare fit. 72.C
Punitur vnus pro alio. 72.C

Q.

QVasi qualiter accipitur. 82.A

R.

RArum est carum. 114.D
Rex Franciæ superiorem non recognoscit. 45.D.in glo.e
Regis cor in manu Dei est. 167.C
Regina vidua, reginæ nomen perdit, si nubat inferiori. 40.A
Regum filiæ an potiantur priuilegio filiorum. 40.B
Regens quare sic dicatur. 92.D
Registrum facere vtile est. 110.C
Regnum in seipsum diuisum, desolabitur. 99.C
Regula vnde dicitur. 118.B
Regulæ cancellariæ quam vim habent. in præludio, col. 3.
Religio vnde dicitur. 117.D
Religio non approbata ingredientem non obligat. 78.B
Religionis meritum perdit, qui se ab obedientia subtrahit. 131.D
Religiosus extra claustrum fingitur viuere non posse. 34.D
Religiosus proprietarius est in sterquilinio sepelienᵗus. 94.C
Religiosi an velle & nolle habeãt. 122.C
Rerum propriarum administratio non est ingenuis auferenda. 93.B
Responsum certum super incerto dari nequit. S 21.A

SAcerdotum persecutores, domini sunt crucifixores. 102.B
Salaria scriptorum sunt in libro prouinciali comprehensa. 114.A
Salus non est sine charitate. 119.C
Sanctio est pœnalis constitutio. 111.A
Sanctio quid est. 49.C
Sanguinẽ elicit qui nimis emũgit. 69.D
Scandalum est vitandum. 119.D
Scholastici comparãtur venatori. 136.C
Scientia cum sacerdotio multis diuinitus infusa fuit. 172.D
Scientia ab euentu est. 171.D
Scriptura non est de substantia extrauagantium. in præludio. col. 2.
Scriptura loqui dicitur, 152.D
Sedes apostolica vbi dicitur esse cùm vacat. 12.B
Sedes apostolica est vbi est papa. 67.D
Seditiosi qua pœna sunt puniẽdi. 104.B
Sententia papæ in melius mutari potest. 189.D
Sententia contra extrauagantem lata, an teneat. in præludio. col. j.
Sentẽtia certa super incerto dari nequit. 25.D
Sententiæ tot sunt quot capita. 129.C
Seruit nemini sua res. 146.C
Seruitus personalis est triplex. 147.A
Serui efficiuntur captiuitate. 103.A
Simplicitas est duplex. 169.B
Simulatio est & bona & mala. 155.C
Sobrietas multa bona facit. 94.A
Solicitudo nimia est vitanda. 141.D
Spoliari omnibus bonis, & maiori parte bonorum, paria sunt. 16.C
Statutum pœnale quandoque extenditur ex rationis identitate. 38.B
Statuta prædecessorum per successores mutari possunt. 187.C
Stultus non debet esse melioris conditionis quàm peritus. 186.B
Subdiaconatus est sacer ordo. 75.C
Subditi quiescũt principe vigilãte. 98.C
Sublimari præsumitur quis ob sua merita. 41.C
Suorum appellatione qui continentur. 180.C
Suspensio à pontificalibus quid cõprehendit. 23.D
Suspensus ab officio, an intelligatur suspensus à beneficio. 56.B
Symbolum fidei est triplex. 188.D

T.

TEmpus est triplex. 150.A.in gl.a
Temporalia recipiat qui spiritalia ministrat. 178.D
Tenebræ multis officiunt. 58.C
Terminus ad appellandũ non potest augeri neque diminui. 17.C
Territorium à terrendo dicitur. 67.C
Testium & scripturæ fides par est. 46.B
Torneamenta an sint permissa. 89.C
Tot capita, tot sensus. 134.D
Totum perdit qui totum vult. 48.C
Tunc, extremum tempus notat. 45.C
Turres & mœnia dicuntur ædificia nobilia. 36.C
Turres habere an liceat priuato. 36.D
Tutor quandoque ante inuentarium potest administrare. 47.D
Tutius in dubio declarant iura sequendum. 47.A.versu.9.in glo.

V.

VAcatio multipliciter cõtingit. 54.D
Vagabundus quis dicitur. 35.B
Vbi papa, ibi curia Romana. 39.B
Vbi libet locum designat. 70.C.in gl.x.
Vel pro & quandoque sumitur. 68.A
Venditio non procedit sine pretio. 140.C
Venditor dominium transferre non tenetur in emptorem, secus econuerso. 160.D.vers.10.à fi.
Veraces sunt amandi. 171.B
Verbum vniuersale restringitur quandoque. 65.D.in fin.gl.c
Verba quandoque ad extraneum sensum trahuntur. 152.C
Verba ciuil ter sunt intelligenda. 16.D
Verba narratiua fidẽ non faciunt. 176.B
Verecundia est laudanda. 153.D
Veritas quid est. 58.B
Veritas est inuestiganda. 136.B
Veritas opinioni præfertur. ibi. & 154.D in glo.f
Veritas per disputationẽ elucescit. 158.D
Vicarius temporalis curam suo nomine non exercet quod tamen facit perpetuus. 55.D
Vinculo multiplici homines sunt adinuicem alligati. 109.C
Vir nõ habet potesta. sui corporis. 79.C
Virtus omnis ab vno vitio detrimẽtum patitur. 33.D
Virtus gradibus augetur. 121.B
Virtutes sine charitate nihil sunt. 141.C
Viue secũdum mores eorum inter quos viuis. 119.C
Vix, difficultatem inducit. 33.A
Vniuersitas delinquere potest. 108.B
Voluntas quandoque est pro ratione. 111.C.in gl.h. & 17.C
Voluntas sola non sufficit vbi factũ requiritur. 23.C
Voluntates sũt varię. 160.A.in.pri.ver gl.
Voluntates malę coliberi non possunt. 101.C
Voluntarius miles à Deo eligitur. 132.B
Votum cùm sit constitutionis ecclesiæ, qualiter potest tollere matrimonium quod à Deo est institutum. 75.D
Vota tria sũt de religiõis substãtia. 122.C
Vsurarius rem in eua habet vsum, non transfert in alium. 142.D
Vsus cuiusque rei absque iure est abusus. 164.C
Vsus simplex facti nõ põt reperiri. 166.B
Vsusfructus quare dicitur personalis seruitus. 145.C
Vsusfructus quibus actionibus peti potest. ibi.D
Vsusfructus formalis differt à causali. 149.C
Vsufructuarius vsumfructũ trãsfert. ibi.
Vsurpatio in bonam & malam partem sumitur. 66.B
Vultus dupliter sumitur. 59.B

Z.

ZEnzelinus se submittit ecclesiæ Romanæ. 192.B

Tabula titulorũ quinq; librorũ Extrauagantium cõmunium, secundũ ordinem alphabeti.

AVctoritate & vsu pallij. lib.j. 204.B
Celebratione missarũ. lib.iij. 337.A
Cẽsibus, exactionibus &c. lib.iij. 326.D
Consuetudine. lib.j. 197.A
Crimine falsi. lib.v. 353.C
Decimis. lib.iij. 317.A
Dilationibus. lib.ij. 241.C
Dolo & contumacia. lib.ij. 242.D
Electione. lib.j. 198.C
Emptione & venditione. lib.iij. 297.C
Furtis. lib.v. 352.A
Hæreticis. lib.v. 346.C
Immunitate ecclesiarum. lib.iij. 341.B
Iudæis lib.v. 344.D
Iudiciis. lib.ij. 238.A
Maioritate & obedientia. lib.j. 219.A
Ne sede vacante aliquid innouetur. lib. iij. 284.D
Officio custodis. lib.j. 204.D
Officio delegati. 206.B
Officio iudicis ordinarij. lib.j. 213.C
Pœnis. lib.v. 362.C
Pœnitentiis & remissionibus. libr.v. 364.D
Postulatione prælatorum. lib.j. 197.D
Præbendis & dignitatibus. lib.iij. 250.C
Priuilegiis. lib.v. 354.C
Rebus ecclesiæ non alienandis. libr.iij. 295.D
Regularibus. lib.iij. 322.A
Religiosis domibus. lib.iij. 324.D
Reliquiis & veneratione sanctorum. li. iij. 338.D
Schismaticis. lib.v. 349.D
Sententia excommunicationis. libr. v. 381.B
Sepulturis. lib.iij. 301.B
Simonia. lib.v. 342.C
Treuga & pace. lib.j. 232.C
Vita & honestate clericorum. libr. iij. 249.A

FINIS.

TABVLA CAPITVLORUM extrauagãtium communium, ordine alphabetico.

AD certitudinem. 388.
Ad cuiuslibet. 277.A
Ad nostram. 323.D
Ad regimen. 280.D
Ad Romani. 282.C
Ad vniuersalis. 232.D
Ambitiosæ. 295.D
Antiquorum. 365.A
CVm detestabile. 344.A
Cùm Matthæus. 348.D
Cùm nonnullæ. j. 279.B
Cùm nonnullæ. ij. 280.B
Cùm præexcelsa. 338.D
DEbent superioribus. 214.A
Declarationes. 317.A
Detestandæ. 301.C
Dignum arbitrantes. 346.B
Dispendiis. 198.A
Discipulorum. 337.B
Diuina. 360.C
Diuinis. 362.D
Docta sanctorum. 249.A
Dudum. in titu. de schismaticis. 349.D
ETsi dominici. j. 376.C
Etsi dominici. ij. 379.C
Et si deceat. 231.D
Et si in temporalium. 252.A
Excommunicamus. 382.A
Ex debito. 202.C
Execrabilis. 253.B
Ex eo quod. 346.C
Exhibita. 361.C
Ex supernæ. 250.D
FRequentes. 238.D
Graue nimis. 339.D
IN delictorum. 241.C
Infidelis. 352.B
Iniunctæ. 198.D
Inter cunctas. 354.D
MAlitiis. 204.B
Meruit. 360.A
Multa mentis. 345.A
NVper. j. 274.D
Nuper. ij. 276.A
Nuper. iij. ibidem.B
PAstoralis. 342.B
Piæ solicitudinis. 250.C
Postulasti. 278.A
Prouide. 384.B

QVemadmodum. 377.D
Quia cunctos. 204.D
Quia nonnulli. 388.
Quod olim. 341.C
RAtio recta. 324.D
Regimini. j. 297.C
Regimini. ij. 299.C
Rem non nouam. 242.D
SAluator. 271.D
Sancta Romana. 201.C
Sane ne in vinea. 342.C
Sedes apostolica. 206.B
Si religiosus. 201.B
Spondent. 353.C
Super gentes. 197.B
Super cathedram. 304.C
Suscepti. 284.D
VAs electionis. 326.D
Vas electionis. 347.B
Viam ambitiosæ. 322.B
Vices illius. 236.A
Vnam sanctam. 219.B
Vnigenitus. 373.B
Vt prælatorum. 231.B
Vt quos. 217.B

FINIS.

TABVLA MATERIARUM lxxiiij. Extrauagantium quas communes vocant, tam in glossa quàm in marginibus signatarũ, ordine alphabetico.

A.

ABbas Cluniacenſ. subditos mediatos & immediatos visitare potest. 329.D
Abbatissa suspẽdere potest: licet claues ecclesiæ non habeat. 261.D. & 266.B
Abbatissæ monasterium egredi non debent. 331.A
Abolere quid est. 352.C
Accessorie aliqua licent, quæ principaliter non licent. 212.A
Actionis nomen non est curandum. 290.B
Aedificans in beneficio suo, ipsius vtilitatem facit. 256.C
Adiectiuum neutrum de omni genere prædicatur. 351.C
Administratores ad voluntatem superiorum quandoque sunt remouibiles. 280.B
Adstrictus ad aliquid faciẽdum, ad quid tenetur. 243.A
Auctoritas pa. est humana & diuina. 228.C

B.

BAptismus quid facit. 221.A
Basilica quid est. 365.A
Beneficium in irregularitate acquisitum an illa purgata retineri possit. 351.C
Beneficij collatio non impeditur per appellationem. 210.C
Beneficio priuari non debet non citatus, non conuictus, nec confessus. 363.D
Beneficia aliqua sunt de iure compatibilia. 215.D
Beneficia aliqua sunt quæ personalem residentiam non requirunt. 317.D
Beneficia multis modis vacare possunt. 203.A
Beneficia plura obtinere an liceat. 257.C
Beneficia incompatibilia an per consuetudinem possint fieri compatibilia. 259.C
Beneficia sunt triplicia. 258.B
Beneficia simplicia an sint incompatibilia. 258.C
Beneficia permutata an dicantur vacare. 286.D
Beneficia per quid dicuntur affecta. 284.B
Beneficiorum taxæ. 235.B
Beneficiorũ vacantiũ fructus an possunt mensæ vel alij vsui applicari. 288.A
Beneficiorũ tituli sunt singulares. 259.D
Beneficiis vacantibus sunt assumendi viri qui illis præsint & prosint. 280.D
Beneficiatus non residens satis facit, dũmodo bene expendat. 258.A
Beneficiatus à residentia facienda quandoque excusatur. 362.B
Bona ecclesiastica sunt diligentius disponenda, quàm temporalia 252.A
Bonæ memoriæ post mortem dicuntur aliqui prælati. 349.B
Brachium seculare potest quandoque ab ecclesia inuocari. 325.D

C.

CAmpanæ vsus varius. 205.A.in gl.a
Canoniæ duæ possunt sine dispensatione teneri. 257.D
Canonicus creatus per papam in ecclesia cathedrali, an possit in iudicem delegari. 208.D
Cantus in ecclesia ad quid fuit inuẽtus. 249.B.in textu.
Capellani possunt operas suas locare. 320.C
Cardinales dicuntur fratres papæ. 203.B
Cardinales respectu papæ sunt liberi primi gradus. 349.C
Casus episcopis reseruati. 313.A
Casus multi sunt papæ reseruati. 380.B
Casus papales. 377.A
Cathedra quid sit, & vnde dicitur. 305.C
Catholicum quid est. 220.C
Causa eadem diuersis respectibus in diuersis curiis tractari potest. 234.D
Cephas dicitur caput. 366.C
Charitatiuum subsidium quare & à quibus peti potest. 334.D
Christianã
erat Iubileus. 375.B
Antiquitates cognoscere vtile est. 389
Appellare an liceat ante definitiuam sententiam. 234.C
Appellatio est remedium contra oppressiones. 363.B
Approbata per sedem apostolicã, a nemine sunt reprobanda. 324.B
Arca Noë quantæ fuit altitudinis, longitudinis, & latitudinis. 221.C
Archipresbyteri Bituricenſ. mutantur mutato prælato. 285.C
Archipresbyteratus Bituricenſ. non sunt perpetui. 255.C
Astrictus ad aliquid faciendum, ad quid tenetur. 243.A
Auctoritas pa. est humana & diuina. 228.C

Christiani omnes sunt membra vnius corporis. 218.D
Christiani opprobrium Christo illatum vindicare debent. 345.B
Christus fuit sacerdos & rex. 230.B
Circunstantiæ septem attendi debent. 244.D
Citatio ad quod ius spectat. ibi.B
Citatio ad quid fit. ibid.C
Citatio est principium iudiciorũ. ibi.D
Citatio est de iure naturali, & ea omissa potest papa cõtra aliquem procedere. ibidem.
Citatione non præmissa an possit papa contra aliquem procedere. 243.B
Commenda de beneficiis facta multorum est causa malorum 251.C
Complices criminis quandoque præmiantur. 344.D
Conceptionis diuæ virginis officium à quo fuit ordinatum. 339.B
Concilium per c,& s,differunt. 341.C
Concilium generale non fit sine papa. 222.C
Conditio quæ de iure inest,non facit rẽ conditionalem. 209.C
Confessio facta religioso nõ est de necessitate iterum facienda proprio curato. 206.D
Cõfessor discretus est valde vtilis.372.A
Confessus religioso priuilegiato, an teneatur iterum confiteri proprio curato. 310.D.& 348.C
Conscientiam aliorum quandoque papa onerat. 278.B
Consilium cardinalium an debeat papa sequi. 327.B
Constantinus per beatũ Siluestrum baptisatus ecclesiam Lateranẽ.construxit. 375.D
Constitutio pœnalis non est extendenda. 199.D
Constitutio principis continens omnes non obstantias de mundo, an tollat priuilegia,statuta, vel consuetudines. 209.D.in fin.
Constitutio etiã pœnalis quandoq; ampliatur ex identitate rationis. 332.B
Cõstitutio ad præterita vel pẽdentia nõ extẽditur:nisi in ipsa caueatur. 286.A
Constitutio ad præterita quãdoque extenditur. 385.B
Constitutionem papalem violans, periculo se subiicit. 239.A
Consuetudo animarum saluti contraria est reprobanda. 197.C
Consuetudo immemorialis per quid cognoscitur. 297.D
Consuetudo dicitur ius vtentium moribus approbatum. 299.D
Consuetudo diuersa nomina habet. 290.D
Consuetudo potest quandoque beneficia conditionare. 259 B
Consuetudo pauca crimina episcopis reseruat. 357.C
Contractus sunt duplices. 385.D
Corpus humanum non recipit æstimationem. 301.C
Corpus humanũ propter iustitiã exercendam variis pœnis subiici potest. 303.D
Corpore det pœnas qui caret ære malus. 383.C
Corporalia per spiritalia regũtur. 227.A
Cultui diuino renũtiari nõ potest.284.B
Cupiditas omnibus presertim religiosis mendicantibus est præcludẽda. 322.B
Cura animarum habetur in duplici foro. 259.D
Cura in duplici foro exercetur. 265.A
Curati an possint excõmunicare.267.C
Curati vt plurimum non sunt ita literati vt religiosi. 207.A
Curandum est de subditis.231.D.in cap. etsi deceat.in prin.
Curiales,cùm non sint peregrinãtes, an possint indulgentiasmereri. 372.D

D.

DAntes & recipientes quandoque æqualiter puniuntur. 361.A
Decendium ad appellandum currit de hora in horam. 293.B
Decima integra exigi non potest a rustico cuius seges est destructa. 289.A
Decima de quibusdam fructibus nõ debetur. 293.D
Decimarum beneficialiũ collatores an habeant aliquam cõpulsionem. 292.B
Dei genitrix est pro peccatoribus sedula oratrix. 339.A
Democritus semper ridebat. 390.
Denuntiare an quis teneatur. 383.C
Deum in negotiis nostris habere debemus præ oculis. 321.C
Diabolus leoni rugienti comparatur. 236.B
Dies solennes sunt tres. 244.B
Dignitas & personatus parum aut nihil differunt. 253.D
Diœcesis fines non præscribuntur. 207.C
Discordia est extinguenda, & pax conseruanda. 232.D
Dispensare vnde dicitur. 365.C
Dispensatio quare fieri debet. 245.A
Dispensationem facilè obtinet qui multis qualitatibus pollet. 276.C
Distributiones quotidianæ quandoque consistunt in potu & pane: quãdoque in aliis rebus. 279 D
Distributiones quæ sint. 289.C
Distributiones quotidianæ de quibus bonis capiuntur. ibidem.
Diuitiæ quandoque sunt causa Dei relinquendi. 272.C
Dominium est duplex: 230.A
Dominium legale vel humanum quale est: & an fuerit ab initio introductũ. 230.C
Dominium rei an possit domino suo tolli. 231.A
Dominia iure primæuo non erant instituta. 230.D
Dubia declarare summi pontificis est. 300.C
Dubitationes sunt amputandæ. 279.B

E.

ECclesia Romana per quos fuit instituta,adaucta,& conseruata. 236.A
Ecclesia vnicum caput habet. 228.D
Ecclesia per vestes Christi congruè significatur. 222.D
Ecclesia fidelium congregationem comprehendit. 337. C
Ecclesia quãdo dicitur collegiata. 285.B
Ecclesia est catholica. 219.C
Ecclesia quare dicitur apostolica. ibi.
Ecclesia est vna. 218.D
Ecclesia est sancta. 219.A
Ecclesia est arcæ Noë comparata.221.C
Ecclesia Romana per quos fuit instituta &c. 236.C
Ecclesia Tolosana fuit olim suffraganea Narbon.ecclesiæ. 273.A
Ecclesia Tolosana quantum habuit in reditibus. ibid.D
Ecclesia vna quandoque fit mater de filia. 273.B
Ecclesia est vnum ouile. 223.D
Ecclesiæ dominium apud personas ecclesiasticas tantum est. 209.D
Ecclesiæ vniuersalis regimen est papæ creditum. 299.C
Ecclesiæ vniuersalis regimini papa presidet. 203.A.versu.5.in textu.
Ecclesiæ cuiuslibet status est per papam attendendus. 277.A
Ecclesiæ sponsus prælatus dicitur esse. ibid.B
Ecclesiæ viduatæ preficiendus in multis debet esse commendatus. ibid.C
Ecclesiam non scindunt, qui ab vnitate capitis se subtrahunt. 222.D
Ecclesiis multum officit indignitas prelatorum. 252.B
Edictum de matrimonio est prohibitorium. 384.B
Electio secunda an fieri possit prima nõ cassata. 210.D
Electio an impediatur propter beneficiorum incompatibilitatem. 262.D
Electio cassatur,& p stulatio repellitur. 281.B

o

Emendæ possunt ab excommunicatis recipi. 320.A
Entera quid dicuntur. 301.D
Episcopus cum ecclesia cathedrali habet coniunctionem maiorem quàm cum aliis. 216.D
Error petitur reparari. 291.C
Errores multorum cordibus impressi nequeunt facilè deleri. 339.D
Excommunicare quid est. 266.D
Excommunicari ne possint aliquibus quandoque conceditur. 240.D
Excommunicatio, interdictum, & suspensio in diuersa feruntur. 274.C
Excõmunicatio,degradatio &c.nõ possunt cõpetere ex consuetudine. 267.B
Excommunicatio quando profertur,de qua intelligitur. 381.B
Excommunicatio siue iusta siue iniusta timenda est. 384.B
Excommunicationis publicatio horribilis. 353.A
Excõicationis publicãdæ modus. 321.D
Excõicato fauentes,puniendi sunt. 387.
Executionis officium quibus personis potest committi. 211.B
Executor est duplex. 210.B.& 214.B
Exempla diuina debent esse regula nostra. 362.D
Exenterare quid dicatur. 301.D
Exigere est ab inuitis extorquere.341.B
Expensarum quædam fiunt in re:quædã extra rem. 319.C

F.

FAcies humana est ad similitudinẽ diuinę pulchritudinis figurata.303.C
Factum idem est peccatum & pœna peccati. 357.A
Factum à maiori parte, an videatur factum ab omnibus. 386.D
Falcidia non debetur de relictis pauperibus. 359.C
Falcem in messem alienam mittere non debemus. 293.A
Fama est clericis necessaria. 255.D
Fides catholica per mendicantes fuit illuminata. 236.D
Fides Petri non deficiet. 368.A
Fidem promptam facere quid sit.204.C
Fidelis in modico, supra multa constituetur. 277.D
Filius viuente patre est dominus.208.D
Fletus vnius non sit risus alterius.290.A
Forum spiritale contentiosum habens quid exercere potest. 265.D
Fraciæ regnum raro est sine bello.235.B
Fratres pro confessionibus audiendis deputati an sint delegati vel ordinarij. 309.A
Fructus beneficiorum à papa quandoq; pro ecclesiæ Romanæ necessitatibus reseruantur. 279.B
Fructus vnius ecclesiæ possunt alteri applicari de consuetudine. 287.D
Fructus nõ oẽs sunt decimabiles.293.C
Fructus quidam ecclesiastici sic liberi sunt vt de illis ad placitum possit disponi. 294.B
Futura sunt incerta. 262.B

G.

GLadius materialis qualiter exercetur per ecclesiam. 225.B
Gladij duo sunt in ecclesia. 224.C
Gladio tẽporali papa nõdebet vti.224.D

Gladiorum

Gladiorum alter visibilis, alter inuisibilis. 224.D
Gratia papæ est perpetua. 304.D
Gratiarum quædã est consummata, quædam initiata. 220.A
Gratię expectatiuę personis benemeritis sunt dãdæ.233.C. in textu ibi, Et quia.
Græci quasi semper fuerunt schismatici. 387.A
Grex dominicus non pascitur,sed tondetur nostris temporibus. 305.D
Gregis dominici causam gerit papa. 380.A

H.

HAereditatem domini defendunt qui contra infideles pugnant. 345.C
Hierusalem est terrestris & cœlestis. 366.B
Horarum quædam sunt diurnæ, quædam nocturnæ. 279.D
Hostiensis mirabile dictum. 257.A
Humiliter pœscenti mos gerendus est. 379.C
Hydra quid sit. 355.A

I.

IErusalem.vide Hierusalem.ẽ.
Ignorantia affligit. 208.A
Illicitum quandoque toleratur. 387.D
Immanis duo significat. 302.D
Immobilia & mobilia pretiosa æquiparantur. 296.A
Impedimentum exquisitum non excusat. 288.D
Imperator & prælatus per electionẽ assumuntur. 267.B
Imperator est dominus mundi. 231.A
Indulgentia solis idoneis conceditur. 367.A
Indulgentia est concedenda in honorem Dei,& exaltionem fidei. ibidem.B
Indulgentia super Christi meritum fundatur. ibidem.
Indulgentia tanta conceditur Romanis quanta venientibus à remotis. 367.D
Indulgentia alicui concessa sine causa,an valeat. 369.C
Indulgentia anni iubilei per culpam sequentem impeditur. 369.D
Indulgentia plenaria an concedatur illi qui peregrinationem requisitam morte præuentus implere non potuit. 371.D
Indulgentia an possit obtineri maior per vnum quàm per alium. 372.D
Indulgentiæ nõ valent nisi quinque cõcurrant. 366.A
Indulgentiæ vario modo conceduntur. 380.B
Indulgentiæ ob pia opera sunt concedendæ. 379.D
Infinitas reprobatur. 285.D
Infirmitas in corpore vnde surgit. 219.B
Iniquitas sæpe prodit ex adipe & opulentia. 272.B
In principio & non in principiis Deus cœlum creauit & terram. 228.D
Instrumentum ex originali transsumptũ quandoque facit plenam fidem. 341.A
Interesse est æstimatio pecuniaria. 385.
Interdictum quandoque directè, quandoque indirectè fertur. 386.A
Interpolo quid sit. 372.C
Inuitus est qui non probatur cõsensisse. 355.D
Iudex iudicat vt publica persona. 246.C
Iudex,auditor,conseruator,& arbiter differunt. 214.B
Iudex inter citandum potest comminari se processurum. 242.C
Iudicis partes quales sunt in confessum. 247.A.versu.2.
Iudici negligenti pœna mirabilis imponitur. 235.B
Iudicium vnde dicitur. 238.A.versu.6.in glo.
Iudicij.xv.significationes declarantur. 238.B
Iudicij descriptio. 238.A
Iudiciorum finis sine principio attingi non potest. 245.B
Iugum Dei est leue & suaue. 277.D
Iura facilius soluunt quàm ligent. 351.A
Iura etiam reuocata non sunt à libris abiicienda. 389.C
Iura condere parum esset, nisi qui ea tueretur,existeret. 239.C
Iuris nomina in qualibet parte perseuerant integra. 287.B
Iuri suo non renuntiat quis de facili. 294.D
Iurisdictio per citationem perpetuatur. 241.C
Iurisdictio spiritalis omnes creaturas humanas adstringit. 229.C
Iurisdictio spiritalis in multis consistit. 270.B
Iurisdictionem habent aliqui in suos seruitores. 266.D
Ius in re vtilius est quàm ius ad rem. 203.D
Ius est quintuplex. 243.D
Ius priuatum quandoque præfertur cõmuni. 292.B
Iustitia obtineri non debet donis aut pmissis. 382.B
Iustificãdus impius nõ est, nec innoxius condemnandus. 364.A
Iuuenibus vtilia à doctis quandoq; spernuntur. 390.A

L.

LAbor est remunerandus. 319.A
Laus humana est fluxa & fugienda. 389.B
Lectores multi ad male interpretandum sunt proni. 389.
Legati sedis apostolicæ quid facere debent. 197.B
Lex est quintuplex. 243.D
Lex superiori per inferiorem imponi nõ potest. 293.D
Lex quæ deuiantes non punit,est imperfecta. 333.A
Libera verbum quid denotat. 316.B
Licentia superioris quando requiritur, an præcedere debeat. 211.C
Licitum creditur quod non punitur. 231.C
Litera apostolica est duplex. 213.D
Lites ex iurium dubiis sæpe oriuntur. 282.C
Lites debent esse breues. 283.B
Locus quinque modis accipitur. 385.A
Locupletari ex alieno reprobatur. 298.C
Lucrum turpe est extorquendum, & pauperibus dandum. 383.D
Lucrorum cupiditas ad multa nefaria impellit. 241.D
Lucem odit qui malè agit. 205.C
Ludus est clericis prohibitus. 383.D
Lupinus animus sub ouilla veste à multis geritur. 323.D

M.

MAlitiis hominum est obuiandum. 204.B
Matris pietatem offendens, filius dici non meretur. 352.B
Mendicantes confessiones audire & pœnitentias iniungere possunt. 237.B
Messis multa,operarij pauci. 271.D
Monachus an possit ab abbate licentiari vt eat ad annum iubileum. 371.B
Monachi sunt mundo mortui. 215.C
Monachi an possint esse testes. ibi.D
Monachi sunt misericorditer corrigendi. 330.C
Monachorum ambitio plus est cõpescenda,quàm aliorum. 265.B
Monachorum appellatione includuntur abbates. 331.B
Moneta falsa ab oculis fidis facilè discernitur. 353.D
Morbo est adhibenda medela. 345.A
Mori est naturæ debitum soluere. 302.B
Moriuntur magni vt parui. 303.A
Mortuus an prius sit ad suam parochiam portandus si alibi elegit sepulturam. 315.D
Mortuus si resurgeret, beneficium non recuperaret. 286.C
Mortuo aliquo an possint intestina extrahi vt expectentur amici. 302.C
Mortuis quandoque pœna imponitur. 303.D
Mundus iste pelagus est. 337.B

N.

NEcessitati se supponenti non est suo currendum. 200.B
Negatum censetur quod expressè non conceditur. 304.C
Negotium vnde dicitur. 305.D
de Nobilitate generis disputare, est de nobilitate stercoris disputare. 257.A.in glo.a.
Nocentes & innocentes ad paria iudicandi non sunt. 324.D
Notarij apostolici in magno sunt numero. 234.B
Noctua nocte videt. 232.A
Numerus centenarius est perfectus. 369.B

O.

OBlationes quandoque per laicos, quandoque per clericos colliguntur. 320.D
Occultum non præsumitur quod omnibus publicatur. 242.D
Officium & administratio idem sunt. 254.A
Officio duplici quem fungi iure vetatur. 216.C
Officiarij papæ diuersi sunt. 281.B
Omnibus publicatum non præsumitur incognitum. 353.B
Onerum quædam sunt realia, quædam sunt personalia. 380.C
Opera bona linguas latrantes non timẽt. 389.D.
Operarij sunt augendi aucta messe. 272.A
Ordo Carthusiensium præ cæteris ampliori potitur prærogatiua. 322.D
Ordinarius in iure pro quibus accipitur. 264.D
Ordinarij inquisitionis officiũ propriis expensis explere debent. 347.B
Os in cœlum ponunt,qui papæ detrahũt. 323.D
Oues morbidæ sanas inficiunt. 326.C

P.

PAcis auctor sine pace non bene colitur. 205.A
Pactum non valet quod detrahit honori Dei. 386.D
Papa ante suam coronationem dispensationes & gratias facere potest. 388.
Papa qui ecclesiam fœdauit,an post mortem bonæ memoriæ dici possit. 349.D
Papa qualiter est supra ius. 245.A
Papa sanctiores multi possunt esse. 228.B
Papa in perceptione fructuum est fabricæ præferendus. 278.D
Papa cunctorum credentium saluti prospicere adstringitur. 578.D
Papæ subesse est de salutis necessitate. 229.A
Parochiani quibus dieb' in sua parochia missam audire debent. 237.A
Pastor singularum ouium vultus inspicere debet. 272.B
Pastor bonus oues præseruat à ferarũ incursibus. 377.D
Pastoralis,in quot & quibus titulis reperitur. 341.D
Pauperibus subueniendum est. 359.D
Pax in terris quibus precibus à Deo peti debet. 338.B

Pax

Tabula Extrauagantium communium.

Pax non est impiis. 368.C
Peccatum vnum sua mole attrahit aliud. 241.C
Peccati pœna debet esse infinita. 365.C
Peccata de quibus curati & fratres absoluere possunt. 357.B
Peccata peccatores onerant. 378.A
Pecuniæ appellatio omnes res continet. 385.B
Petrus sanctus dicitur clauiger. 374.A
Petitio iuri cõsona exaudiri meretur. 362.
Petri & Pauli laudes. ibidem.C
Pluralis locutio duo cõprehendit. 253.C
Pœna alicui imposita, an intelligitur per petua. 263.C
Pœna non debet infligi sine culpa. 199.D
Pœna vna in aliam quandoque mutatur. 200.D
Pœna pecuniaria quandoque imponitur pro delicto. 333.B
Pœnæ non sunt extendendæ. 201.B
Pœnæ spiritales nõ possunt exerceri per monales. 267.C
Pœnarum quædam sunt spiritales, quædã temporales. 387.
Pœnitere est pœnam pro peccato tenere. 357. C
Pœnitentia pro peccatis iniũcta ante indulgentiã, an tollatur per illam. 370.B
Pœnitentiæ sunt arbitrariæ. 365 C
Populi ab ecclesiarũ frequentia non sunt retrahendi. 237.B
Posse malum non est posse. 245.C
Potestas spiritalis an debeat dominari temporali. 229.B
Potestas terrena subest spiritali. 226.C
Prædicatio non semper retrahit audientem à peccato. 356.A
Prædicatio mulierum etiam religiosarũ est periculosa. 324.D. in fi. in tex.
Prædicatores multi in ordinibus mendicantium reperiuntur. 236.C
Prælatus intendere debet subditorum quieti. 297.C
Prælatus bon' multa bona facit ecclesiæ. 277.D
Prælatus incontinens in sua gloria maculam ponit. 364.B
Prælat' vigilem pastorem imitari debet. 283.B
Prælatus erga subditos pastoris officium peragere debet. 363.C
Prælati superiores pauciores sunt quàm inferiores. 221.D
Prælati sunt pastores & custodes. 231.D. versu. 6. à fine.
Prælati non debent esse creduli. 363.A
Prælati sunt plures vel pauciores deputandi pro necessitatibus subiectorum. 309.C
Prælatorum aliqui consecrantur, alij benedicuntur. 199.C
Prælatorum gesta sunt subditorum exẽpla. 330.A
Prælatorum vicem gerentes variis censentur nominibus. 329.A
Præpositus subditis suis durus, est à statione sua expellendus. 362.D
Præsertim tenetur dupliciter. 243.C
Præsumptoribus illicitorum est obuiandum. 348.A
Princeps qualiter est solut' à lege. 245.B
Principis voluntas, legis habet vigorem, qualiter intelligitur. 249.A
Prioratus appellatione quid continetur. 254.D
Priuilegium papę potest à censura ecclesiastica præseruare. 299.B
Probatio quandoque de necessitate per scripturam fieri debet. 199.C
Procuratoris factum an domino noceat. 295.A
Procurationes quãdoque in victualibus quandoq; in pecunia recipiũtur. 319.B
Procurationes subditos multum grauãt. 363.C
Propinquitas nocet. 253.C
Prouidentia diuina est infallibilis. 338.B
Prouidentiæ propriæ innitẽtes facilè labuntur in errores. 347.C
Prudentiæ propriæ non est innitendum. 388.

Q.

Quadragesima est duplex. 369.B
Qui non habet in ære, luat in corpore. 354.A

R.

Redempti sumus nõ sanguine hircorum aut vitulorum, sed agni immaculati. 373.C
Reditus obtinẽtur ab ecclesiis variis modis. 318.C
Reditus pro missis celebrandis à decedentibus relicti non sunt aliquatenus diminuendi. 278.C
Referendarius quis est. 214.C
Regnum Francię papa fauore prosequitur. 360.B
Reges quare subsunt ecclesiæ. 226.D
Rei communis adiudicatio fit, si diuidi non possit. 301.D
Relatio fit ad præcedentia. 352.B
Religionis habitus sine ipsius veritate parum prodest. 323.C
Religiosi non possunt dici curati. 267.A
Religiosi sine superioris licẽtia se absentare non debent. 324.B
Religiosi persona electionum & multorum aliorum est susceptiua. 211.D
Religiosæ mulieres quid facere debent. 325.B
Rem suam vel sibi debitam quis quandoque remittere nequit. 334.B
Remedium nouum non debet antiquum tollere. 383.D
Remissio differt à redemptione. 367.B
Res transit cum onere suo. 319.A
Romani pontificis manus est magnę virtutis. 283.C

S.

Sacerdotium præcessit regalem potestatem. 226.D
Sacerdotes dicuntur sub eodem vexillo militare cum papa. 236.A
Salus nostra est videre Deum. 220.D
Sanguis impij de manu prælati requiretur. 354.D
Sanguinis Christi gutta suffecisset ad redemptionem generis humani. 373.D
Scandalis ecclesiasticis obuiandum est à prælatis. 340.B
Schismatici tunicam domini inconsutilem scindere nituntur. 337.C
Sententia papæ an possit rescindi. 245.C
Sepulturæ libera est electio. 237. a. 314.D
Seu alternatiua præcedentia & sequentia respicit. 265.D
Sigillum episcopi an sit testimonium publicum. 261.A
Simile & idem differunt. 353.D
Simonia dicitur labes. 343. C
Simonia est iure diuino & humano damnata. 344.A
Simoniaci an sint excommunicati. ibi.D
Simoniacè quæsita sunt restituẽda. ibi.C
Solutio particularis multa habet incommoda. 214.D
Specialiter iniũctum plus timetur quàm quod generaliter imperatur. 252.D
Spiritalis quilibet sanam mentem habet 227.D
Spiritalitas est duplex. 228.A
Spiritalia antecedunt temporalia. 226.B
Stultus non debet esse melioris cõditionis quàm sapiens. 370.B
Subiecta talia sunt qualia permittũtur ab eorum prædicatis. 265.C
Superior niti debet vt inferiores sint obedientes. 360.C
Suppletio quandoque fit de iure & de facto. 237.C
Surrogatio fratrũ an possit pluries fieri. 310.A
Synteresis est pars prudentiæ. 244.C

T.

Taxillus est corpus quadratum. 221.D
Terra tota laicorum est incensiua ecclesiæ. 226.D
Testes non semper necessarij sunt. 238 A
Testari de bonis ecclesiæ an clerici possint. 278.D
Thesaurus ecclesiæ per dispensationem eius non minuitur. 367.D
Thesaurus ecclesiæ ex sanctorũ meritis adiuuatur, nec consumi potest. 374.B
Thesaurum acquirant patres filiis. 327.A
Totum & perfectum, idem. 220.C

V.

Vacans quid propriè dicitur. 286.C
Vagatio nocet corpori & animæ. 256.C
Veniæ facilitas incentiuum tribuit delinquendi. 376.D
Verbi Dei propositio est ad salutem valde necessaria. 358.A
Veritate fortius est nihil. 205.B
Vicarius potest visitare, & procurationẽ recipere. 329.B
Visitationi an possit præscribi. 216.D
Visitare & procurationes accipere quibus permittitur. 265.D
Vitium vnum plura generat. 355.B
Vitium odio prosequamur, nõ naturam. 283.D
Vita hominum breuis est. 375.C
Vitæ humanæ periodus centũ annos nõ transcendit. 368.D
Vnus & vnicus differunt. 223.B
Voluntas vltima pro lege seruatur. 315.B
Vota an tollantur per indulgentiam anni Iubilei. 371.A
Vtilitas publica præfertur priuatæ. 257.A
Vulpinum pectus à multis geritur. 389.D

Z.

Zizania quid dicatur. 306.C

FINIS.

ANTVERPIÆ,

Ex *officina typographica Philippi Nutij.*

Anno M.D. LXXII.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA